

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

З МАТЕРІАЛАМИ V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

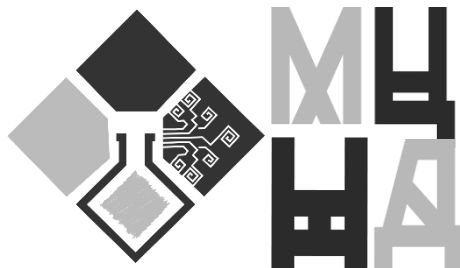
25 ЖОВТНЯ 2024 РІК

М. УМАНЬ, УКРАЇНА

**«ІННОВАЦІЇ ТА НАУКОВИЙ
ПОТЕНЦІАЛ СВІТУ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ
ПРАЦЬ З МАТЕРІАЛАМИ
V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ІННОВАЦІЇ ТА НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ СВІТУ

| 25 жовтня 2024 рік
м. Умань, Україна

Вінниця, Україна
«UKRLOGOS Group»
2024

Організація, від імені якої випущено видання:

ГО «Міжнародний центр наукових досліджень»

Номер запису організації в Єдиному реєстрі громадських об'єднань: 1499141.

Голова оргкомітету: Сотник С.Г.

Верстка: Білоус Т.В.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Інституту науково-технічної інтеграції та співпраці. Протокол № 59 від 24.10.2024 року.

Конференцію зареєстровано Державною науковою установою у сфері управління Міністерства освіти і науки «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» в базі даних науково-технічних заходів України на поточний рік та бюлетені «План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні» (**Посвідчення № 353 від 12.06.2024**).

Збірник наукових праць з матеріалами конференції видано офіційно суб'єктом видавничої справи зі **Свідоцтвом ДК № 7860 від 22.06.2023**.

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0).

I-57 **Інновації та науковий потенціал світу:** збірник наукових праць з матеріалами V Міжнародної наукової конференції, м. Умань, 25 жовтня, 2024 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. — Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. — 632 с.

ISBN 978-617-8440-18-3

DOI 10.62731/mcnd-25.10.2024

Викладено матеріали учасників V Міжнародної наукової конференції «Інновації та науковий потенціал світу», яка відбулася 25 жовтня 2024 року у місті Умань.

УДК 082:001

© Колектив учасників конференції, 2024

© ГО «Міжнародний центр наукових досліджень», 2024

ISBN 978-617-8440-18-3

© ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ I. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР
Гармаш К.О.17

ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ В УПРАВЛІННІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИМИ
ПРОЄКТАМИ: МОДЕЛЬ АЛІСТЕРА КОКБЕРНА
Фісуненко П.А., Берестюк М.В.21

РИНОК ПРАЦІ ІТ-СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЙОГО
ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ
Акуллов О.О.23

СЕКЦІЯ II. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

ОСОБЛИВОСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ
Тушер А.Ю.27

УКРАЇНСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ
Слободян М.О., Карпов В. А.30

СЕКЦІЯ III. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

ВИЗНАЧЕННЯ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЗА МЕТОДОМ НА ОСНОВІ
ПРИБУТКУ ВІД НЕОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Сук П.Л.34

ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ НА СТРУКТУРУ ПОДАТКОВОГО
НАВАНТАЖЕННЯ НЕБАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ
Таргоній І.М.40

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА:
РЕГЛАМЕНТАЦІЙНИЙ АСПЕКТ
Дерев'янюк Р.М., Кащенко Н.Б.43

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ
ВОЄННОГО ЧАСУ
Лазоренко А.В.47

СЕКЦІЯ IV. МАРКЕТИНГОВА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

СЕГМЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ Леонтьєва А.Є.	49
---	----

СЕКЦІЯ V. МЕНЕДЖМЕНТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

BALANCING RISK AND SAFETY IN THE MODERN TOURISM LANDSCAPE Danylenko V.	56
--	----

ГРУПУВАННЯ ВИДІВ ІНФОРМАЦІЇ, НЕОБХІДНОЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ Гаврась Д.Р., Ємельянов О.Ю.	59
---	----

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ Кутєпова М.	63
---	----

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ Олійник М.В.	67
---	----

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ В ПРОГНОЗУВАННІ ПОТРЕБИ У ПЕРСОНАЛІ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ Грахалес Гевара Т.В., Кубіцький С.О.	71
---	----

РОЛЬ ЛІДЕРСЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МЕНЕДЖМЕНТІ Ніколайчук О.В.	77
--	----

СЕКЦІЯ VI. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «СІМ'Я», «МОЛОДА СІМ'Я» В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Єдгаров А.Р.	79
--	----

СЕКЦІЯ VII. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

РОЗВИТОК МИТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ Хамраєв М., Микуляк О.В.	83
--	----

СЕКЦІЯ VIII. ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

THE NEED FOR CODIFICATION OF UKRAINIAN COOPERATIVE LEGISLATION: MODERN CHALLENGES Khrishcheva O.	86
АКТУАЛЬНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ КУРСАНТІВ Цигікало Г.Д.	89
ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ВИБУХОВОГО ПОРАНЕННЯ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ Янченко Д.О.	92
ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ Сидорчук Ю.М.	95
ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО: СУДОВА ПРАКТИКА Тимошенко В., Світайло Д., Тінін Д.	98
ДО ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ КРЕДИТОРА ПРИ ВЧИНЕННІ БОРЖНИКОМ ФРАУДАТОРНОГО ПРАВОЧИНУ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД Буравська А.А.	103
ЗАЛУЧЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У КРИМІНАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ Кожущенко Т.В.	108
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ Богуславський В.В., Шеремет К.В.	112
ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ І КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ Ващук К.А.	116
ЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ Спудка М.Д.	122
ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ПРАВ ЛЮДИНИ Бакуменко А.В.	125
ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ Овчинников О.В., Спицький Я.М.	127

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГІВ ТА ЯКОСТІ (ТЕХНІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК) ПІСКУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ БУДІВЕЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ Мотиль О.О.	131
ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ Зацарна А.В.	135
ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ Зацарна А.В.	138
ПЕРШИЙ ЕТАП РЕФОРМИ КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ Василенко Є.В.	141
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПІВРОБІТНИКА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ (ВІЙСЬКОВИЙ СТАН, ТЕХНОГЕННА КАТАСТРОФА ТОЩО) Богуславський В.В., Шеремет К.В.	147
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ТВОРИ, ЗГЕНЕРОВАНІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ, В УКРАЇНІ, ЄС ТА ІНШИХ КРАЇНАХ СВІТУ Антонюк В.Я.	150
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРІВ У УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Наумчук О.В.	154
ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ У ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ Андрушко М.С.	157
ПРОБЛЕМАТИКА ІСНУЮЧИХ В УКРАЇНІ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО ВВОДИТЬ В ОМАНУ Здебський Ю.В.	161
ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ Войтко Н.С.	165
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Дубовик А.	168
СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ Інгульська Д.А.	171
СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ Дубовик А., Рибінський П.	174
ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА Сорокіна Д.	177

ФІЗИЧНІ ТА ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН
Мирченко В.О., Овчинников О.В.180

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ІНОЗЕМНИХ ЮРИСДИКЦІЙ ЗАДІЯНИХ В СХЕМАХ ПО
 ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ
Бишовець Ю.П.185

ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
 ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ В УКРАЇНІ ТА В США
Єрмолаєв І.В.194

СЕКЦІЯ ІХ. ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУДОВА СИСТЕМА ТА НОТАРІАТ

MASS RIOTS AS A SOCIO-POLITICAL PHENOMENON
Minchenko Ye.199

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТАКТИЧНИХ ЗАСАД ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕВЕНТИВНИХ
 ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ
Овчинников О.В.201

АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЇ КРИМІНОЛОГІЇ
Савенко Д.С.204

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ДЛЯ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ
Шаров З.А.207

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
Сухомлін І.Ю.209

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
 ЗАХОДІВ
Кіщенко А.Ю.212

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ
Кривошея Д.Г.215

ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ДЛЯ ПРИМУСОВОГО ПРИПИНЕННЯ
 ПОЛЬОТУ БЕЗПЛОТНОГО ПОВІТРЯНОГО СУДНА
Снісар В.Є., Устименко В.В., Наточій А.Д.219

ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ЇЇ ПОКАЗНИКИ
Романова А.В.223

ІНДИВІДУАЛЬНА КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНА ПОВЕДІНКА
Марієнко А.О., Шагабудінов М.Р.226

КОНКУРУЮЧА ВІКТИМНІСТЬ: ПОНЯТТЯ, МЕХАНІЗМ, КРИМІНОГЕННЕ ЗНАЧЕННЯ Кравченко А.С.	229
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОСУДДЯ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ Корнєв О.О.	232
КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАЙНОВИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ Слудка М.Д.	236
КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ Шрам А.А.	239
КРИМІНОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ОСНОВНІ СПОСОБИ ЇХ ВИМІРЮВАННЯ Явір О.В.	243
КРИМІНОЛОГІЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ Войтко Н.С.	251
ЛАТЕНТНІСТЬ КІБЕРЗЛОЧИНІВ: ОСОБЛИВОСТІ, ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ Анікеєв В.В.	255
МІСЦЕ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ Савенко Д.С.	258
МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПІВРОБІТНИКА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ Богуславський В.В., Шеремет К.В.	261
НАПРЯМИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ РЕЦИДИВНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ Сухомлін І.Ю., Подчасов Д.О.	264
ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВЕРХНЕВОЇ ПЕРЕВІРКИ: СУДОВИЙ АНАЛІЗ МОЖЛИВИХ ПРОРАХУНКІВ Болгаренко В., Сейтумеров Е., Тінін Д.Г.	273
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ Кривошея Д.Г.	278
ОСОБИСТІ МЕТОДИ ДИНАМІЧНИХ СТРІЛЕЦЬКИХ ТРЕНУВАНЬ Спицький Я.М.	281
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ У ВИДІ АРЕШТУ Бровко А.В., Іваньков І.В.	284

ОСОБЛИВОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ Коваленко Р.С.	288
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НА ВОГНЕВІЙ ПІДГОТОВЦІ ПІД ЧАС СТРІЛЬБ Кривошея Д.Г.	291
ПОНЯТТЯ «ВОГНЕВИЙ КОНТАКТ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ Явір О.В.	294
ПОНЯТТЯ І ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ Розумний Ю.В.	297
ПРАВО ВЛАСНОСТІ. ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ Шаров З.А.	301
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ, МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО І МЕДИКО-САНІТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ Розумний Ю.В.	304
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Шрам А.А.	307
ПРАВОВИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ Кіщенко А.Ю., Нагорна О.О.	312
ПРОТИДІЯ ЗАГАЛЬНО-КРИМІНАЛЬНІЙ КОРИСЛИВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ Позивай С.Р., Ребрик А.Р.	315
ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ Войтенко Д.С.	321
РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ Войтко Н.С.	324
РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ У ПРОФІЛАКТИЦІ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ Коваленко Р.С.	328
РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОЛІЦІЇ В ЗАПОБІГАННІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ Луговцов Д.С.	331
СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ТА ЇХ ВПЛИВ НА КРИМІНОГЕННУ СИТУАЦІЮ Азаров М.С.	336
СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ Шаров З.А.	339

СТОКГОЛЬМСЬКИЙ СИНДРОМ: ПОНЯТТЯ, КРИМІНОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ Сорокіна Д.	342
ТАКТИКА ДІЙ ПРИ ВИЯВЛЕННІ БЕЗПЛОТНОГО ПОВІТРЯНОГО ЛІТАЛЬНОГО АПАРАТУ Спудка М.Д.	345
ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА Романова А.В.	349
ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ. ЦИВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ Войтенко Д.С.	352
ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ Луговцов Д.С.	355
ЦИФРОВІ РЕЧІ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ Коваленко Р.С.	359
 СЕКЦІЯ Х. ВОЄННІ НАУКИ, НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ	
ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ДЛЯ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Ременний Д.С.	363
ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ Войтенко Д.С.	368
ІМІТАЦІЯ ТЕПЛОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОБ'ЄКТУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИПРОБУВАНЬ Науково-дослідна група: Чебаков О.М., Карпенко Ю.О., Чебакова О.Б., Гайдак В.П., Кот О.Б.	372
ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СКЛАДОВИМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ ПРИ СПІЛЬНОМУ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ Науменко Д.В.	374
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ Савенко Д.С.	377
ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПОКЛАДЕНИХ НА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ Ворона Д.С., Карпець Т.І.	381

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ Романова А.В.	385
СУЧАСНІ МЕТОДИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ ТА ЄС Мухін С.Р.	388
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА БЕЗПЕКА ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ Стьопін І.М.	392
УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ У ПРИФРОНТОВИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ Вязовський Д.О.	395
 СЕКЦІЯ XI. ПОЖЕЖНА ТА ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА	
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ДО СТРІЛЬБИ Мінченко Є.В.	400
 СЕКЦІЯ XII. ХАРЧОВЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ТЕХНОЛОГІЇ	
ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВОЇ СИРОВИНИ У РЕЦЕПТУРІ ЧАТНІ Максимюк П.С., Корнієнко Ю.О.	402
ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬБАБИ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ Ковдрин В.І.	405
ШЛЯХИ ПОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ПРИДАТНОСТІ ХЛІБА Ахтеменко Т.П.	407
 СЕКЦІЯ XIII. ЕКОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ, ПОШКОДЖЕНИХ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ Воляннюк Д.В., Логінова М.В.	409
 СЕКЦІЯ XIV. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ	
CORE WEB VITALS ЯК КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ ОПТИМІЗАЦІЇ САЙТУ АПТЕКИ «БАЖАЄМО ЗДОРОВ'Я!» Боровик П.К., Тарадуда С.О.	412

ЕМНІСНИЙ МЕТОД ВИМІРЮВАННЯ ВОЛОГОСТІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР Майданник О.В., Желізняк В.Г.	417
ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА: СУТЬ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ВЕДЕННЯ, СТАН В УКРАЇНІ Кушнір А.Ю.	421
НЕЧІТКИЙ МЕТОД КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ДАНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕВОЛЮЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ Фалько М.К.	424
ПОБУДОВА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ НА КОРПОРАТИВНОМУ РІВНІ Рудіч Д.С.	427
ПОТЕНЦІЙНА КОРИСТЬ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВО ОБҐРУНТОВАНИХ ПІДХОДІВ У ВЕБ- СИСТЕМУ ПОСТАНОВКИ ЦІЛЕЙ Ольховик Т.О.	437
РЕЗЕРВНЕ КОПІЮВАННЯ ТА АВАРІЙНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ДАНИХ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ Сінгаєвський М.М.	441
УСПІШНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ Шевченко В.Я.	445
СЕКЦІЯ XV. СОЦІОЛОГІЯ ТА СТАТИСТИКА	
ЛІДЕРИ МАЙБУТНЬОГО: ЯК ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА Підчибій А.В.	448
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ВІДЧУЖЕННЯ ЯК ТИПОВА ОЗНАКА РЕЦЕДИВНИХ ЗЛОЧИНЦІВ Сідельник М.О.	453
ФАКТОРИ ПОПУЛЯРНОСТІ ТА РЕЙТИНГУ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МОВ Беляєв В.І.	456
СЕКЦІЯ XVI. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА	
THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA ON THE PSYCHO-EMOTIONAL STATE OF ADOLESCENTS Maslii A., Zhurkova O.	460

ЛЕКСИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЖІНОЧОЇ ЕМАНСИПАЦІЇ У СЕРІАЛІ “QUEEN CHARLOTTE” (НА ОСНОВІ СКРИПТІВ) Хованець Ю.В.	465
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПРЕСИВНОЇ ЛЕКСИКИ В ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ СЕРГІЯ ЖАДАНА Севч В.Г.	467
ПОНЯТТЯ FAME АНГЛОМОВНОМУ МАС-МЕДІА ДИСКУРСІ: ПРАГМАТИЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ Бублич Х.В.	470
УКРАЇНСЬКА МОВА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Векленко А.С.	472
 СЕКЦІЯ XVII. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА	
EDUCATIONAL PROJECT AS AN INNOVATIVE TOOL IN MODERN EDUCATION Stanishovskiy A.S.	476
ВИКЛАДАННЯ ЛОГІКИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ Маслій А.А.	479
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ Мельник Р.М.	483
ВІК ЯК ОЗНАКА СУБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ Мінченко Є.В.	486
ЕТАПИ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ Шакірова С.Ю.	489
ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ДИСЛАЛІЇ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ Шостак О.О., Фещук І.О.	493
ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ СУЧАСНОЇ МОВНОЇ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА Федурко О.М.	496
КРЕАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ: СИЛА ГРУПОВИХ ПРОЕКТІВ І КЕЙС-СТАДІ Островерщенко А.П.	502
МЕНТОРСТВО — ЛЮДИНООРІЄНТОВАНИЙ ІНСТРУМЕНТ Фещенко А.І.	504

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ Черняк О.П.	511
ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ Кочубей Н.П.	514
ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Мороз К.В.	517
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) В БАЗОВІЙ ШКОЛІ Кожан В.С.	519
РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН Науково-дослідна група: Межевська Л.В., Козубай І.В., Наумик А.С., Биба Н.Є.	522
РОЗВИТОК СЛОВЕСНО-ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ Скакальська Ю.Р.	526
РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЇ МАЙНДМЕППІНГУ У РОЗВИТКУ ВМІНЬ РІЗНИХ ВИДІВ АНГЛОМОВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БАЗОВІЙ ШКОЛІ Лесик І.В., Храшук З.В.	529
ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ Білодід Д.С.	533
СЕКЦІЯ XVIII.	
ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ	
ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ В ОСВІТНІХ УСТАНОВАХ ПОЛЬЩІ Воронченко К., Овсянікова О., Раєвська Я.	537
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР УСПІШНОГО ЛІДЕРСТВА Овдiєнко С.В.	541
МЕТОДИ АРТ ТЕРАПІЇ В КОРЕКЦІЇ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ Захарченко А.А.	544

МІЖГРУПОВІ КОНФЛІКТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ Власюк А.	551
--	-----

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ Таран В.М., Шевченко В.В.	554
--	-----

СЕКЦІЯ ХІХ. МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

PROBLEMATIC ISSUES IN CREATING AN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT FOR INDIVIDUALS WITH LIMB AMPUTATIONS Scientific research group: Galkin A., Biloshytska O., Melnyk H., Dronko L.	559
--	-----

ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ НІТРОГЛІЦЕРИНУ Велієва Л.П.	563
--	-----

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВАКЦИН "ВАКСІГРИП ТЕТРА" ТА "ДЖІСІ ФЛЮ КВАДРИВАЛЕНТ" У ПРОФІЛАКТИЦІ ГРИПУ Назарова Д.С., Лівієнко Е.С.	567
---	-----

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТРАЦНИХ ШВІВ Цимбал М.М., Павлов О.О.	571
--	-----

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ ХВОРОБИ ЛЕГГА-КАЛЬВЕ-ПЕРТЕСА. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ Данелюк А.Д., Веснін В.В.	574
--	-----

СЕКЦІЯ ХХ. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПІВРОБІТНИКА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ Богуславський В.В., Шеремет К.В.	577
--	-----

ЗАСТОСУВАННЯ ШВИДКІСНИХ І СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ У СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО Воляннюк Д.В.	580
---	-----

РОЛЬ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ Бобошко Б.Г.	583
--	-----

САМБО ЯК ЕФЕКТИВНА СИСТЕМА САМОЗАХИСТУ ДЛЯ ПРАВООХОРОНЦІВ Щур Р.І.	586
--	-----

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ ІЗ СКОЛІОТИЧНИМИ ВАДАМИ ХРЕБТА В СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ Іванченко Л.П., Іванченко С.Г., Грегорова Т.В.	589
---	-----

СЕКЦІЯ ХХІ. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

СПРОСТУВАННЯ МІФУ ПРО ЗНИЩЕННЯ 14-ОЮ ГРЕНАДЕРСЬКОЮ ДИВІЗІЄЮ
ВІЙСЬК СС «ГАЛИЧИНА» ПОЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ГУТІ ПЕНЯЦЬКІЙ НА
ЛЬВІВЩИНІ У 1944 Р.

Гетьманчук М.П.596

СЕКЦІЯ ХХІІ. КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

АБРАХАМ МІНЧИН - ВІД КИЇВСЬКОЇ РИСУВАЛЬНОЇ ШКОЛИ ДО ДЕБЮТУ В
ПАРИЖІ

Погорілий А.В.600

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ З ДИЗАЙНУ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРОДУКТІВ, ЩО МІСТЯТЬ
ФОТОГРАФІЇ

Буртовий Р.Л.602

ВПЛИВ МЕДІА НА ОСВІТУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Мельник Х.604

ГЕНЕЗИС ІЛЮСТРАЦІЇ В ДИЗАЙНІ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

Науково-дослідна група:

Касьян Т.К., Хребто Т.С., Вакуленко О.В., Манзенко І.В.607

ОСНОВНІ ТЕХНІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ АНІМАЦІЙНИХ РЕКЛАМНИХ
РОЛИКІВ

Склярів В.В.616

ПЕРСПЕКТИВИ АНІМАЦІЙНИХ РОЛИКІВ В СФЕРІ РЕКЛАМИ

Склярів В.В.619

СОЛЛІМА: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВІОЛОНЧЕЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА

Карпенко Х.І.621

СЕКЦІЯ ХХІІІ. ГЕОГРАФІЯ ТА ГЕОЛОГІЯ

АНАЛІЗ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОГО РОЗПОДІЛУ СНІГОВОГО ПОКРИВУ В
ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

Подолук Д.В., Недострелова Л.В.627

СЕКЦІЯ І. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Гармаш Катерина Олександрівна

здобувачка вищої освіти факультету міжнародної торгівлі та права
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Терещенко Елеонора Юріївна

канд. екон. наук, доцент
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Цифрова економіка стала невід'ємною частиною сучасного бізнес-середовища, суттєво впливаючи на розвиток та функціонування підприємницьких структур. Це явище характеризується стрімким впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери економічної діяльності та призводить до фундаментальних змін у бізнес-процесах, моделях управління та взаємодії з клієнтами.

Метою цієї роботи є аналіз впливу цифрової економіки на підприємницькі структури, виявлення важливих тенденцій та викликів, конкретних прикладів.

Цифрова економіка, за визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) становить собою поєднання різних технологій загального призначення (наприклад, інтернет, мобільний зв'язок тощо) та соціально-економічної діяльності. [1] В такому контексті Bureau of Economic Analysis (BEA) зазначає, що цифрова економіка охоплює 4 основні типи товарів і послуг: фізичну інфраструктуру, електронну комерцію, платні цифрові послуги та федеральні не оборонні цифрові служби. [2] Основними характеристиками цифрової економіки можна вважати глобальність, мобільність, використання великих даних та мережевий ефект. Ці особливості створюють нові можливості для підприємницьких структур, дозволяючи їм розширювати свою присутність на ринку та оптимізуючи операційні процеси.

Вплив цифрових технологій на різні галузі бізнесу всеосяжний та він призводить до суттєвих змін у традиційних бізнес-моделях. Зростання цифрової трансформації було викликане кількома чинниками. Серед головних була пандемія COVID-19, яка значно пришвидшила цей процес в організаціях по всьому світу у 2020 році. Але навіть коли пандемія завершилася, дистанційна робота не тільки збереглася, а й стала поширенішою, що ще більше посилює потребу в цифрових змінах. Також тут грає роль очікування клієнтів та прагнення компаній не відставати від конкурентів. Загалом, впровадження технологій дозволяє організаціям швидше адаптуватися до змін ринку, стимулюючи інновації та підвищуючи їхню стійкість. Згідно з дослідженням Statista, до 2027 року на цифрову трансформацію в світі будуть витрачені до 3,9 трлн. дол. США, що свідчить про висхідну важливість та пріоритетність цифрових технологій у глобальному економічному розвитку та стратегічному управлінні підприємствами.

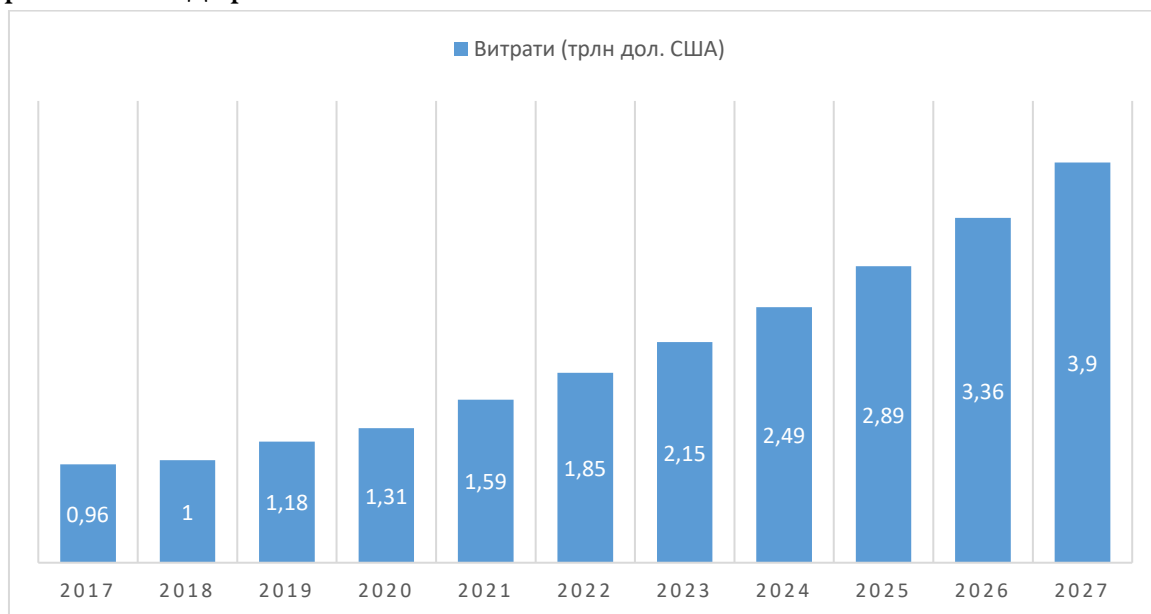

Рис. 1. Витрати на технології та послуги цифрової трансформації в усьому світі з 2017 по 2027 рік

Дані сформовано на основі [3]

Трансформація бізнес-моделей під впливом цифрових технологій відбувається через впровадження інноваційних підходів до створення, доставки та отримання цінності. Підприємницькі структури все частіше звертаються до платформних бізнес-моделей, які дозволяють створювати екосистеми для взаємодії між різними учасниками ринку. Наприклад, компанія Amazon трансформувалася з онлайн-книгарні у

глобальну платформу електронної комерції, що надає широкий спектр послуг від роздрібної торгівлі до хмарних обчислень. Використання цифрових інструментів для оптимізації управління та маркетингу стало доволі сильним фактором успіху для підприємницьких структур. Системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), інструменти аналітики великих даних та штучний інтелект дозволяють компаніям персоналізувати взаємодію з клієнтами, прогнозувати попит та оптимізувати ціноутворення.

Цифрова економіка суттєво змінює вимоги до кадрового складу підприємницьких структур. Зростає попит на фахівців з цифровими компетенціями, здатних працювати з новітніми технологіями та аналізувати великі обсяги даних. Віддалена робота стає все більш поширеною практикою, що дозволяє компаніям залучати таланти з різних географічних регіонів та оптимізувати витрати на утримання офісних приміщень. Наприклад, Валерія Іонан зазначає, що 84% роботодавців налаштовані на швидку цифровізацію робочих процесів, включаючи перехід на дистанційну роботу, з можливістю переведення 44% робітників на такий формат співпраці. [4]

Для підприємницьких структур цифрова економіка має свої переваги. Через автоматизацію рутинних операцій та оптимізацію бізнес-процесів досягається збільшення продуктивності, а доступ до нових ринків стає можливим завдяки глобальним цифровим платформам, які дозволяють малим та середнім підприємствам конкурувати на міжнародному рівні. Також відбувається зниження витрат через оптимізацію логістики, зменшення потреби в фізичній інфраструктурі та більш ефективне управління ресурсами.

Однак, разом з перевагами, цифрова економіка створює і ряд викликів. Кібербезпека стає все більш критичним питанням, оскільки підвищується ризик кібератак через зростання обсягів цифрових транзакцій та зберігання конфіденційних даних. Необхідність постійних інновацій вимагає від компаній великих інвестицій у дослідження та розробки, а також гнучкості в адаптації до швидкозмінних технологій. Зміни у законодавстві, пов'язані з регулюванням цифрової економіки також ускладнюють життя для бізнесу тим, що вимагають постійного моніторингу та відповідності новим нормативним вимогам.

В Україні розвиток цифрової економіки та її вплив на підприємницькі структури саме набирає свої оберти. Державна програма

"Дія" стала каталізатором цифрової трансформації, надаючи підприємцям доступ до електронних адміністративних послуг та сприяючи розвитку цифрових навичок.

Конкретним прикладом успішної інтеграції цифрових рішень в Україні є компанія "Нова Пошта", яка завдяки впровадженню цифрових технологій змогла оптимізувати логістичні процеси, покращити якість обслуговування клієнтів та розширити спектр послуг. Використання мобільних додатків, чат-ботів та систем автоматизованого сортування дозволило компанії підвищити ефективність операцій та зміцнити свої позиції на ринку логістичних послуг. [5]

Отже, вплив цифрової економіки на розвиток підприємницьких структур є всеосяжним та трансформаційним. Цифрові технології не лише змінюють способи ведення бізнесу, але й створюють нові можливості для інновацій, зростання та конкурентоспроможності. Тільки ті підприємницькі структури, які ефективно адаптуються до вимог цифрової економіки, мають перспективи для розвитку та успіху на глобальному ринку, але також необхідно враховувати виклики та інвестувати в розвиток цифрових компетенцій, кібербезпеку й інноваційні технології. Подальші дослідження в цій сфері допоможуть краще зрозуміти динаміку цифрової економіки та розробити ефективні стратегії для підприємницьких структур в умовах цифрової трансформації.

Список використаних джерел:

1. Dahlman, C., Mealy, S., & Wermelinger, M. (2016, 22 грудня). *Harnessing the digital economy for developing countries*. OECD iLibrary. https://www.oecd-ilibrary.org/development/harnessing-the-digital-economy-for-developing-countries_4adffb24-en (дата звернення: 18.10.2024)
2. *Digital Economy | U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA)*. (2024, 10 березня). U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA). <https://www.bea.gov/data/special-topics/digital-economy> (дата звернення: 18.10.2024)
3. Sherif, A. (2024, 13 березня). *Global digital transformation spending 2027 | Statista*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/870924/worldwide-digital-transformation-market-size/> (дата звернення: 18.10.2024)
4. Валерія Іонан: *Дія.Цифрова освіта — впровадження національної політики розвитку цифрових компетентностей громадян*. (2021, 12 лютого). Державні послуги онлайн | Дія. <https://diia.gov.ua/news/valeriya-ionan-diyacifrova-osvita-vprovadzhennya-nacionalnoyi-politiki-rozvitku-cifrovih-kompetentnostej-gromadyan> (дата звернення: 18.10.2024)
5. Саравас, В. *Коробкомати, роботизація та пластикові піддони. Інноваційні рішення Нової пошти*. LIGA. <https://biz.liga.net/ua/all/all/article/korobkomaty-robotyzatsiia-ta-plastykovipiddony-innovatsiini-rishennia-novoi-poshty> (дата звернення: 18.10.2024)

ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ В УПРАВЛІННІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИМИ ПРОЄКТАМИ: МОДЕЛЬ АЛІСТЕРА КОКБЕРНА

Фісуненко Павло Анатолійович

ORCID ID: 0000-0002-1339-5860

д-р.екон.наук, доцент, декан економічного факультету, професор кафедри
девелопменту нерухомості, фінансів, обліку та маркетингу
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, Україна

Берестюк Микола Васильович

ORCID ID: 0009-0006-5640-0005

аспірант кафедри девелопменту нерухомості,
фінансів, обліку та маркетингу

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, Україна

Управління девелоперськими проєктами передбачає тісну комунікацію зі стейкхолдерами. Одним із розповсюджених способів оцінки ефективності каналів взаємодії зі стейкхолдерами в управлінні девелоперськими проєктами є модель Алістера Кокберна [1].

Алістер Кокберн розробив окрему модель ефективності каналів комунікації зі стейкхолдерами, в якій поєднав між собою дві категорії «ефективність комунікації» та «насиченість каналу комунікації». Від ранжування отриманих даних щодо відповідної взаємодії зі стейкхолдерами в управлінні девелоперськими проєктами залежить обрання каналу за показниками його ефективності та насиченості з метою досягнення максимального ефекту такої комунікації. При використанні даної моделі акцентується окрема увага на тому, що використання інтерактивних каналів комунікації є більш ефективним в управлінні девелоперськими проєктами [4]. Особливо ефективною є комунікація зі стейкхолдерами «віч-на-віч», що посилена спільним середовищем моделювання. В даному контексті насиченість каналу комунікації різноманіттям інформаційних даних відіграє ключову роль у рівні зацікавленості стейкхолдерів в управлінні девелоперськими проєктами.

У відповідності до моделі Алістера Кокберна доречною є розробка окремої матриці ефективності каналів комунікації в залежності від рівня

зацікавленості стейкхолдерів в управлінні девелоперськими проєктами, що передбачає виокремлення наступних складових елементів: аудіозапис, деталізоване документування, цифрове фото, візуалізація, спілкування по електронній пошті, відеоконференція, розмова «віч-на-віч», моделювання та інші. Особливої уваги потребує той факт, що повноваження стейкхолдерів на різних етапах управління девелоперськими проєктами змінюються, що призводить до переосмислення та вибору інших відповідних складових елементів моделі.

Модель Алістера Кокберна потребує постійного моніторингу насиченості каналів взаємодії зі стейкхолдерами в управлінні девелоперськими проєктами, їх діагностування та пошуку інноваційного інструментарію забезпечення ефективності комунікації.

Список використаних джерел:

1. Модель ефективності каналів комунікації Алістера Кокберна. URL: <http://surl.li/htbhs> (дата звернення 15.09.2024).
2. Smalskys V., Gavkalova N., Babenko K., Zolenko A. Efficiency of the stakeholder interaction in the context of ensuring sustainable territorial development. *Problems and Perspectives in Management*. 2020. Vol. 18(2). P. 340–349.

РИНОК ПРАЦІ ІТ-СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Акулов Олексій Олексійович

ORCID ID: 0000-0001-5334-9597

аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Науковий керівник: Радіонова Ірина Федорівна

ORCID ID: 0000-0002-0941-2867

д-р.екон.наук, професор,
*ДВНЗ Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна*

Ринок праці ІТ-сектору України зазнав значних змін після початку повномасштабної війни. Попри виклики, галузь продовжує грати важливу роль у національній економіці, залишаючись одним з найбільших джерел експортних доходів та підтримуючи стабільність валютних надходжень. У 2023 році ІТ-сектор України вперше за довгий час зазнав зниження обсягів експорту, зменшившись на 8,5% порівняно з попереднім роком. Обсяг експорту ІТ-послуг скоротився до \$6,7 млрд, що відповідає показникам 2021 року. Однак навіть при цьому зниженні, частка ІТ-послуг в загальному експорті залишається критичною для економіки, займаючи понад 40% експорту послуг України. [1, 2] Експерти прогнозують, що тенденція падіння може посилитися у 2024 році через тривалі виклики війни та глобальну рецесію, але навіть в таких умовах ІТ-сектор продовжує бути важливим стабілізаційним фактором для економіки України, особливо на ринку праці, забезпечуючи висококваліфіковані робочі місця та створюючи можливості для розвитку людського капіталу.

Для глибшого розуміння впливу ринку праці ІТ-сектору на національну економіку варто звернутися до моделі зростання Солоу, яка підкреслює важливість трьох ключових факторів: капіталу, праці та

технологічного прогресу. [3] Ринок праці ІТ-сектору відіграє ключову роль у цьому контексті, оскільки висококваліфіковані працівники є головними носіями технологічного прогресу і критичними для підвищення продуктивності національної економіки. Розглянемо детальніше:

1. Ринок праці як двигун технологічного прогресу:

Основний ресурс ІТ-сектору – це людський капітал: кваліфіковані програмісти, розробники, інженери та менеджери. Ці працівники створюють нові продукти та інноваційні рішення, які можуть суттєво підвищити продуктивність в економіці. За моделлю Солоу, це сприяє зростанню загальної продуктивності праці в країні та зростанню ВВП. Розвиток ринку праці ІТ-сектору, навіть в умовах війни, допомагає підтримувати інноваційність та конкурентоспроможність національної економіки.

2. Високопродуктивний людський капітал:

В ІТ-секторі України зайняті працівники, які мають вищий рівень кваліфікації порівняно з іншими галузями економіки. Це означає, що одна година праці в ІТ-секторі має значно вищу віддачу, ніж у традиційних галузях. У моделі Солоу цей людський капітал відіграє центральну роль, оскільки сприяє довгостроковому економічному зростанню через технологічний прогрес і продуктивність.

3. Технологічний прогрес як основний фактор стійкого зростання:

Як свідчить модель Солоу, у певний момент збільшення капіталовкладень та робочих місць у традиційних секторах економіки призводить до уповільнення зростання. Проте технологічний прогрес, який генерується за рахунок працівників ІТ-сектору, дозволяє уникати такого сповільнення, постійно підвищуючи ефективність економіки.

4. Вплив на загальний ринок праці:

Високі зарплати в ІТ-секторі створюють потужний мультиплікаційний ефект для економіки. Працівники ІТ-сектору, заробляючи більше, підвищують споживчий попит на товари і послуги, що сприяє зростанню інших секторів економіки. Водночас ІТ-сектор залучає кваліфіковані кадри із суміжних сфер (інженерії, математики, фізики), що робить ринок праці динамічнішим.

Важливо звернути увагу на практичні зміни, які відбулися в ринку праці ІТ-сектору після початку війни. Через активні бойові дії багато ІТ-

компаній перевезли своїх співробітників у західні регіони України або за кордон. Попит на ІТ-спеціалістів знизився, особливо у перші місяці війни, що призвело до уповільнення найму. [4] Спостерігались масові скорочення і реорганізації ІТ-відділів у великих продуктових компаніях. [5] Постійні обстріли інфраструктури створюють загрозу для стабільної роботи. Так пройшов перший шок від початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Станом на 2024 рік, напрямок змін зазнав суттєвих коригувань. Важливою проблемою стала мобілізація фахівців, особливо висококваліфікованих. Це створило дефіцит кадрів, і багато проектів було заморожено або призупинено. Протягом минулого року кількість нових зареєстрованих ІТ-ФОПів зменшилася вдвічі, а кількість закритих ФОПів зросла у п'ять разів. Варто зазначити, що у 2023 році жінки відкривали більше ФОПів у сфері ІТ, ніж чоловіки, тоді як чоловіки значно частіше закривали свої ФОПи. Зростання демонструють переважно продуктові компанії, тоді як сервісні компанії зазнали більшого впливу через втрату клієнтів і ринків. [6]

Враховуючи всі практичні зміни, пропонуються наступні стратегічні кроки стабілізації ринку праці ІТ-сектору:

1. Плани безперервності бізнесу (BCP)

Компанії повинні розробляти чіткі стратегії для безперервної роботи під час війни. Це включає резервні системи, розосередження команд та налаштування віддаленої роботи.

2. Диверсифікація ринків

Залучення нових клієнтів з інших країн дозволяє зменшити залежність від традиційних ринків та створити нові можливості для розвитку. Компанії мають активно виходити на ринки ЄС та США, що допоможе компенсувати втрати через війну.

3. Освіта та перекваліфікація

Інвестиції в навчання та перекваліфікацію працівників допоможуть зберегти високий рівень професійної підготовки. Це дозволить адаптуватися до нових умов та підтримати конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Висновки: Ринок праці ІТ-сектору України продовжує відігравати ключову роль у національній економіці, незважаючи на значні виклики, спричинені війною. Хоча сектор зазнав спаду, він залишається важливим джерелом експорту послуг та підтримує валютні надходження. Попри зменшення попиту на фахівців та релокацію компаній і працівників, ІТ-

галузь продемонструвала високу здатність до адаптації завдяки віддаленій роботі та впровадженню планів безперервності бізнесу. Основними викликами стали мобілізація фахівців та зменшення кількості нових бізнесів, але зростання продуктових компаній показує можливості для подальшого розвитку. Стратегічні заходи, такі як диверсифікація ринків, інвестиції в освіту та перекваліфікацію працівників, є важливими для стабілізації та зростання ринку праці ІТ-сектору в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. National Bank of Ukraine. (n.d.). *External sector statistics*. Retrieved October 20, 2024, from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
2. DOU. (2023, September 19). Річний обсяг ІТ-експорту України вперше знизився. Це плато чи погіршення ситуації? Retrieved October 20, 2024, from <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2023/>
3. Mankiw, N.G. (2000), *Макроекономіка* [Macroeconomics], Osnovy, Kyiv, Ukraine.
4. DOU. (2023, January 24). Як 2022 рік вплинув на український ІТ: Підсумки року. Retrieved October 20, 2024, from <https://dou.ua/lenta/articles/how-2022-has-affected-it/>
5. (2022, April 14). «Нова пошта» реорганізувала ІТ-відділ та припинила співпрацю з тисячами співробітників на час воєнних дій. Dev.ua. Retrieved October 20, 2024, from <https://dev.ua/news/nova-poshta-1649920650>
6. DOU. (2024, August 2). ТОП-50 ІТ-роботодавців України — Літо 2024. Retrieved October 20, 2024, from <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-summer-2024/>

СЕКЦІЯ II. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

ОСОБЛИВОСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Тушер Артур Юрійович

здобувач вищої освіти економічного факультету

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Науковий керівник: Червона Ольга Юріївна

ORCID ID: 0000-0002-3053-3786

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Стимулювання персоналу в сучасних умовах є однією з ключових функцій управління на підприємствах. Воно спрямоване на підвищення ефективності роботи, забезпечення лояльності працівників та досягнення загальних цілей організації. Умови сучасного ринку праці та вимоги до працівників постійно змінюються, що зумовлює необхідність розробки та впровадження нових підходів до мотивації. У цьому контексті стимулювання має включати як матеріальні, так і нематеріальні стимули, щоб забезпечити комплексний підхід до управління людськими ресурсами.

Матеріальне стимулювання є традиційним підходом до мотивації працівників і має на меті забезпечення фінансової стабільності, що задовольняє базові потреби людини. До матеріального стимулювання відносять наступні елементи:

- основна заробітна плата — це стабільна виплата, яка залежить від виконуваних обов'язків і кваліфікації працівника. Вона є базовим стимулом, що дозволяє працівникам задовольняти свої життєві потреби та формує основу для подальшого мотиваційного впливу;

- премії та бонуси — додаткові грошові винагороди за досягнення певних результатів у роботі, такі як перевиконання планів чи впровадження інновацій. Вони забезпечують короткострокове підвищення мотивації та заохочують до досягнення нових цілей;

- надбавки та доплати — компенсації за специфічні умови праці або додаткові обов'язки. Наприклад, надбавки за роботу в нічний час або за виконання відповідальних завдань є ефективними стимулами для працівників, які працюють в особливих умовах;

- соціальні пільги — включають програми медичного страхування, оплати відпусток, пенсійного забезпечення тощо. Такі пільги підвищують лояльність працівників до компанії та забезпечують їхню соціальну захищеність;

- опціони та акції — можливість отримати частку у бізнесі через програми розподілу акцій. Цей стимул заохочує працівників працювати на довгострокову перспективу та робить їх зацікавленими у фінансовому успіху компанії.

Сучасний ринок праці вимагає більшого акценту на нематеріальних стимулах, що забезпечують задоволення вищих потреб працівників. Серед основних нематеріальних стимулів варто виділити:

- визнання та повагу. Визнання досягнень працівника керівництвом або колегами є потужним мотиватором. Це можуть бути публічні подяки, нагороди або персональні подяки. Відчуття того, що праця має значення, стимулює працівників до подальших досягнень;

- кар'єрне зростання. Працівники, які бачать можливості для кар'єрного зростання, більш мотивовані працювати ефективніше. Важливим є надання можливості підвищення на посаді, розширення обов'язків, участь у нових проєктах та ініціативах;

- професійний розвиток та навчання. Надання працівникам можливостей для навчання і розвитку навичок є одним з ключових факторів мотивації. Це можуть бути курси підвищення кваліфікації, участь у тренінгах, конференціях та семінарах. Такі заходи не тільки сприяють професійному зростанню працівників, а й підвищують їхню лояльність до компанії;

- баланс між роботою та особистим життям. Гнучкий графік роботи, можливість дистанційної роботи або додаткові відпустки допомагають підтримувати баланс між професійним та особистим життям, що сприяє зниженню стресу та вигорання;

- корпоративна культура та командний дух. Створення сприятливої атмосфери на роботі, організація корпоративних заходів, підтримка відкритої та прозорої комунікації є важливими нематеріальними стимулами, які сприяють підвищенню задоволення від роботи.

Ефективна система стимулювання персоналу має бути комплексною і поєднувати як матеріальні, так і нематеріальні стимули. Комплексний підхід до стимулювання персоналу підприємств забезпечує задоволення різних потреб працівників, що, відповідно до теорії Маслоу, охоплює як базові фізіологічні потреби, так і потреби у самореалізації та визнанні. Це підвищує продуктивність праці, знижує рівень плинності кадрів та формує стабільний і мотивований колектив.

Дослідження показують, що працівники, які отримують як фінансові винагороди, так і можливості для професійного розвитку, демонструють вищу зацікавленість у тривалому співробітництві з компанією. Впровадження гнучких графіків, програм корпоративної соціальної відповідальності та заходів для зниження стресу позитивно впливає на емоційний стан працівників, що своєю чергою підвищує їхню ефективність.

Сучасні умови ринку вимагають від підприємств постійної адаптації систем мотивації до нових викликів. Технологічний прогрес, глобалізація та зміна поколінь працівників призводять до зміни пріоритетів у мотивації. Молодші покоління працівників цінують можливості для гнучкої роботи, визнання та особистісного зростання більше, ніж традиційні матеріальні стимули.

Комплексна система стимулювання повинна враховувати ці зміни та пропонувати індивідуальні підходи для різних категорій працівників. Для молодих спеціалістів важливіше може бути наявність програм розвитку та кар'єрного зростання, тоді як для працівників із великим досвідом — стабільність та соціальний захист.

Висновки. У сучасних умовах стимулювання персоналу має ґрунтуватися на комплексному підході, що поєднує матеріальні та нематеріальні стимули. Така система забезпечує задоволення різноманітних потреб працівників, сприяє підвищенню їхньої лояльності та продуктивності, а також адаптується до змін на ринку праці. Ефективне стимулювання персоналу є важливим елементом успішного управління підприємством і дозволяє досягти довгострокового успіху.

Список використаних джерел:

1. Бондар Т.В., Краснонос А.С. (2023) Сучасні методи мотивації персоналу. *Економіка та суспільство*. №57.
2. Квасній Л.Г., Солтисик О.О., Федішин В.В. (2017) Роль мотивації і стимулювання персоналу в системі забезпечення розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. №11. С. 233-237.
3. Прохоровська С.А. (2023) Мотивація персоналу підприємств в умовах сучасних викликів. *Трансформаційна економіка*. № 2 (02), 2023. С. 45-48.

УКРАЇНСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Слободян М.О.

студент 33М групи факультету міжнародної економіки
Одеський національний економічний університет, Україна

Карпов В. А.

канд.екон.наук, професор,
доцент кафедри регіональної економіки та підприємницької діяльності
Одеський національний економічний університет, Україна

Мікро-, малі та середні підприємства (ММСП) відіграють ключову роль в економіці України, становлячи 99,98% від загальної кількості суб'єктів господарювання. Вони забезпечують 74% всіх робочих місць та генерують 64% доданої вартості [1; с. 2].

Протягом першого місяця війни український бізнес зазнав більших втрат, ніж за два роки пандемії. Оцінити загальний масштаб збитків і довгострокові наслідки досить складно, оскільки бойові дії в країні продовжуються. Багато підприємств опинилися в зонах активних бойових дій, що змусило їх або евакуюватися до безпечніших регіонів, або припинити діяльність. Однак навіть ті компанії, які знаходяться відносно далеко від бойових дій, стикаються з проблемами логістики та нестачею ресурсів. [2].

Навіть після завершення війни економічні наслідки можуть залишатися відчутними протягом десятиліть. Відновлення інфраструктури та економіки вимагатиме значних фінансових і людських ресурсів. До того ж, демографічні зміни не сприятимуть швидкому відродженню бізнесу.

Слід розуміти, що втрати не будуть компенсовані миттєво після перемоги, тому важливо вирішувати поточні проблеми, з якими зіштовхуються підприємства. Серед основних викликів компанії відзначають нестачу кадрів, зростання зарплат на ринку праці та загальні економічні ризики України, які ускладнюють їх відновлення [1; с. 10].

На рис. 1 наведено ТОП-10 основних перешкод для ведення бізнесу за результатами останніх п'яти опитувань, проведених Advanter Group,

Центром розвитку інновацій, Офісом з розвитку підприємництва та експорту, а також національним проектом «Дія.Бізнес». Останнє опитування проходило з 31 травня по 11 червня, у ньому взяли участь 753 респонденти.

Дані свідчать, що у червні 2023 року, порівняно з квітнем, значення майже всіх перешкод для ведення бізнесу зросло. Особливо це стосується непередбачуваних дій держави, що могли негативно вплинути на бізнес (підвищення на 8,8 пунктів у порівнянні з попереднім опитуванням) [3; с.8].

Рис. 1. Проблеми українського бізнесу під час повномасштабного вторгнення

Джерело:[3]

15 березня 2022 року був ухвалений Закон України № 2120-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо дії норм на період воєнного стану», що запровадив суттєву податкову реформу на час воєнного стану. Відповідно до цього закону, з 1 квітня 2022 року і до завершення воєнного стану, платники єдиного податку 3 групи, включаючи фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб будь-якої форми з річним доходом до 10 млрд грн, могли

використовувати спрощену систему оподаткування з єдиною ставкою податку 2% від обороту без ПДВ. Це означає, що уряд дозволив платити 2% з обороту замість 20% ПДВ. Після вступу в дію Закону України № 3219-IX, що набрав чинності 1 серпня 2023 р., податкова пільга була припинена, а підприємства та ФОПи автоматично повернулись до своїх попередніх податкових ставок [3; с. 9].

Держава насамперед повинна надати підтримку виробникам продуктів харчування та медикаментів, аптекам, аграрному сектору (особливо під час посівної кампанії), а також підприємствам легкої промисловості.

Хоча допомога має бути доступна всім бізнесам, ці галузі є критично важливими для забезпечення виживання країни в поточних умовах. Найактуальнішою формою підтримки великого бізнесу є оголошені податкові пільги [2].

Не менш важливим для відновлення бізнесу є розширення географії продажів та випуск більш диверсифікованого продуктового ряду. Більшість компаній успішно справляється з цими завданнями: асортимент постійно зростає, а частка експортних продажів збільшується. При цьому підприємці почали співпрацювати з іноземними замовниками ще до війни, а тепер лише розширюють свою присутність на міжнародних ринках, зокрема в країнах Європейського Союзу, користуючись спеціальними перевагами для українського бізнесу. Продажі продукції за кордон коливаються в межах 40-80%, але в усіх компаніях вони суттєво зросли під час війни. Де це можливо, підприємці відкривають представництва в інших країнах, щоб бути ближчими до іноземних споживачів [4].

У підсумку зазначимо, що українські підприємства продемонстрували вражаючу стійкість. Невдовзі після початку війни економіка почала адаптуватися до нових умов. З початку конфлікту майже 91% підприємств відновили свою діяльність. Відновлення українських компаній залежить від рішень уряду, відбудови критичної інфраструктури та фінансової підтримки міжнародних партнерів. Для подальшого зростання та розвитку бізнесу важливо створити стабільне інвестиційне середовище та впроваджувати інновації. Підтримка підприємництва, регуляторні реформи та зміцнення співпраці між приватним сектором і державою сприятимуть сталому економічному відновленню та інтеграції української економіки в світовий ринок.

Список використаних джерел:

1. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні бізнеси в Україні. ПРООН. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/otsinka-vplyvu-viynu-na-mikro-mali-ta-seredni-biznesy-v-ukrayini> (дата звернення: 10.10.2024).
2. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/> (дата звернення: 10.10.2024).
3. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*, Vol. 7, No. 3, 2023.
4. Наумов С. Як український бізнес виживає під час війни. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/6/697711/> (дата звернення: 10.10.2024).

СЕКЦІЯ III. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

ВИЗНАЧЕННЯ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЗА МЕТОДОМ НА ОСНОВІ ПРИБУТКУ ВІД НЕОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сук Петро Леонідович

ORCID ID: 0000-0002-8556-7123

*д-р. екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України "Ніжинський агротехнічний інститут", Україна*

Щоб створювати валовий національний дохід підприємства повинні використовувати необоротні активи.

Валовий національний дохід, або ВНД/Gross National Income (GNI) – макроекономічний показник, який відбиває сумарну вартість товарів та послуг (у цінах реалізації), що надходять у розпорядження певної країни за певний проміжок часу (зазвичай за рік) [1].

Необоротні активи – це частина майна підприємства, яке може застосовуватись більше одного разу у процесі господарської діяльності і має очікуваний строк корисного використання (експлуатації) більше дванадцяти місяців з дати балансу (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Розподіл вартості необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) здійснюється за допомогою амортизації. Для її розрахунку можна використовувати різні методи. Зокрема, доцільно застосовувати метод амортизації необоротних активів на основі прибутку від неопераційної діяльності.

Неопераційною є фінансова, інвестиційна та інша діяльність підприємства, яка не є операційною діяльністю.

У НП(С)БО 15 "Дохід" зазначено, що фінансовими доходами є дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).

До інших доходів, зокрема, відносяться дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства [2].

Доходи від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття відображаються як інші операційні доходи, тобто у складі іншої операційної діяльності, але вони відносяться до інвестиційної діяльності.

При обліку доходів від неопераційної діяльності застосовують рахунки 72 “Дохід від участі в капіталі”, 73 “Інші фінансові доходи”, 74 “Інші доходи”, а також субрахунок 712 “Дохід від реалізації інших оборотних активів” [3; 4].

За видами прибутку від неопераційної діяльності можна застосовувати окремі методи амортизації необоротних активів, які формуються на основі: 1) прибутку від реалізації необоротних активів; 2) прибутку від інвестицій в асоційовані підприємства; 3) прибутку від спільної діяльності; 4) прибутку від інвестицій в дочірні підприємства; 5) прибутку від дивідендів одержаних; 6) прибутку від відсотків одержаних; 7) інших видів прибутку від фінансових операцій; 8) прибутку від реалізації фінансових інвестицій; 9) прибутку від відновлення корисності активів; 10) прибутку від неопераційної курсової різниці; 11) прибутку від безоплатно одержаних активів; 12) інших видів прибутку від неопераційної діяльності і т.д.

Згідно НП(С)БО 16 “Витрати” до фінансових витрат відносяться витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями (крім фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до НП(С)БО 31 “Фінансові витрати”).

Втрати від участі в капіталі є збитками від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталі.

До складу інших витрат включаються витрати, які виникають під час діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) [5].

Собівартість реалізованих необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу обліковується у складі інших витрат операційної діяльності, хоча вона є інвестиційною діяльністю.

Облік витрат від неопераційної діяльності ведуть на рахунках 95 “Фінансові витрати”, 96 “Втрати від участі в капіталі”, 97 “Інші витрати”, а також на субрахунку 943 “Собівартість реалізованих виробничих запасів” [3; 4].

Прибуток (збиток) від неопераційної діяльності вираховується як різниця між доходами і витратами від фінансової, інвестиційної та іншої неопераційної діяльності.

Окремо прибуток (збиток) від неопераційної діяльності у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності не визначається. В залежності від цілей його підприємство може розраховувати на самостійно.

Річна сума амортизації за методом на основі прибутку від неопераційної діяльності обраховується множенням вартості, що амортизується (різниці між первісною і ліквідаційною вартістю) на коефіцієнт амортизації, який прораховується діленням прибутку від неопераційної діяльності за відповідні періоди на плановий обсяг прибутку від неопераційної діяльності за увесь період.

Прибуток (збиток) від неопераційної діяльності розраховується за формулою:

$$П(З)НД = ДФД + ДІД + ІДНД - ВФД - ВІД - ІВНД,$$

де: П(З)НД – прибуток (збиток) від неопераційної діяльності; ДФД – дохід від фінансової діяльності; ДІД – дохід від інвестиційної діяльності; ІДНД – інші доходи від неопераційної діяльності; ВФД – витрати від фінансової діяльності; ВІД – витрати від інвестиційної діяльності; ІВНД – інші витрати від неопераційної діяльності.

Щоб вирахувати амортизацію необоротних активів за методом на основі прибутку від неопераційної діяльності використовують такі формули:

$$СА = (ПВ - ЛВ) \times КА,$$

де: СА – сума амортизації; ПВ – первісна вартість об'єкта; ЛВ – ліквідаційна вартість об'єкта; КА – коефіцієнт амортизації.

$$КА = ПНД : ППНД,$$

де: ПНД – плановий або фактичний обсяг прибутку від неопераційної діяльності за окремі періоди; ППНД – плановий обсяг прибутку від неопераційної діяльності за увесь період.

Нараховувати амортизацію необоротних активів можна за іншим варіантом методу на основі прибутку від неопераційної діяльності:

$$CA = ПНД \times КА;$$

$$КА = (ПВ - ЛВ) : ППНД.$$

Прорахунок амортизації необоротних активів за методом на основі прибутку від неопераційної діяльності можна робити за двома способами: 1) від первісної (початкової) вартості необоротних активів; 2) від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів.

Нарахування амортизації необоротних активів за методом на основі прибутку від неопераційної діяльності розглянемо на прикладі.

Приклад. Первісна (початкова) вартість необоротних активів – 184000 грн, термін корисної експлуатації – 8 років, ліквідаційна вартість – 1000 грн. Таким чином, вартість, що амортизується, дорівнює 183000 грн (184000 – 1000 = 183000).

Очікується протягом експлуатації необоротних активів отримати прибутку від неопераційної діяльності на суму 810000 грн, у тому числі: в 1-му році – 148000 грн, в 2-му році – 125000 грн, в 3-му році – 114000 грн, в 4-му році – 103000 грн, в 5-му році – 90000 грн, в 6-му році – 88000 грн, в 7-му році – 77000 грн, в 8-му році – 65000 грн.

Розрахуємо показники коефіцієнтів амортизації: за 1-й рік – 0,1827 (148000 : 810000 = 0,1827), за 2-й рік – 0,1543 (125000 : 810000 = 0,1543), за 3-й рік – 0,1407 (114000 : 810000 = 0,1407), за 4-й рік – 0,1272 (103000 : 810000 = 0,1272), за 5-й рік – 0,1111 (90000 : 810000 = 0,1111), за 6-й рік – 0,1086 (88000 : 810000 = 0,1086), за 7-й рік – 0,0951 (77000 : 810000 = 0,0951), за 8-й рік – 0,0803 (65000 : 810000 = 0,0803).

Характерні особливості застосування 1-го способу (від первісної (початкової) вартості необоротних активів) методу на основі прибутку від неопераційної діяльності наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Обчислення амортизації необоротних активів за методом на основі прибутку від неопераційної діяльності (1-й спосіб (від первісної (початкової) вартості необоротних активів))

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Прибуток від неопераційної діяльності, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	183000	148000	0,1827	33434
2	183000	125000	0,1543	28237
3	183000	114000	0,1407	25748

Продовження табл. 1

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Прибуток від неопераційної діяльності, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
4	183000	103000	0,1272	23278
5	183000	90000	0,1111	20331
6	183000	88000	0,1086	19874
7	183000	77000	0,0951	17403
8	183000	65000	0,0803	14695
x	Разом	810000	1	183000

[авторська розробка]

Як показують дані таблиці 1, при використанні 1-го способу методу на основі прибутку від неопераційної діяльності, амортизація кожного року нараховувалась із однакової суми (від первісної (початкової) вартості необоротних активів), яка за 8 років була повністю розподілена у витрати.

Розрахунок методу амортизації необоротних активів на основі прибутку від неопераційної діяльності за 2-м способом (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів) відображено в таблиці 2.

Таблиця 2

Обчислення амортизації необоротних активів за методом на основі прибутку від неопераційної діяльності (2-й спосіб (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів))

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Прибуток від неопераційної діяльності, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	183000	148000	0,1827	33434
2	149566	125000	0,1543	23078
3	126488	114000	0,1407	17797
4	108691	103000	0,1272	13825
5	94866	90000	0,1111	10540
6	84326	88000	0,1086	9158
7	75168	77000	0,0951	7149
8	68019	65000	0,0803	68019
x	Разом	810000	1	183000

[авторська розробка]

Визначення 2-го способу (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів) методу амортизації необоротних активів на основі прибутку від неопераційної діяльності кожного року

здійснювалось із залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів, тобто із різних сум. Відтак в останньому році сума не була розподілена відповідно до коефіцієнту амортизації, а включена у витрати (табл. 2).

Висновки. Амортизацію необоротних активів можна розраховувати за методом на основі прибутку від неопераційної діяльності.

Прибуток (збиток) від неопераційної діяльності визначається як алгебраїчна сума доходів і витрат від фінансової, інвестиційної та іншої неопераційної діяльності.

Можна використовувати різні методи амортизації необоротних активів на основі прибутку від неопераційної діяльності залежно від видів прибутку, а саме на основі: 1) прибутку від реалізації необоротних активів; 2) прибутку від інвестицій в асоційовані підприємства; 3) прибутку від спільної діяльності; 4) прибутку від інвестицій в дочірні підприємства; 5) прибутку від дивідендів одержаних; 6) прибутку від відсотків одержаних; 7) інших видів прибутку від фінансових операцій; 8) прибутку від реалізації фінансових інвестицій; 9) прибутку від відновлення корисності активів; 10) прибутку від неопераційної курсової різниці; 11) прибутку від безоплатно одержаних активів; 12) інших видів прибутку від неопераційної діяльності тощо.

Обрахунок методу амортизації необоротних активів на основі прибутку від неопераційної діяльності можна робити двома способами: 1) від первісної (початкової) вартості необоротних активів; 2) від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів.

Список використаних джерел:

1. Валовий національний дохід. (26 червня 2024). Вилучено з : https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Валовий_національний_дохід.html.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” (Наказ Міністерства фінансів України). № 290. (1999). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Наказ Міністерства фінансів України). № 1591. (2011). Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Наказ Міністерства фінансів України). № 291. (1999). Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” (Наказ Міністерства фінансів України). № 318. (1999). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.

ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ НА СТРУКТУРУ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НЕБАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Таргоній Ірина Миколаївна

здобувач вищої освіти факультету фінансів та цифрових технологій
Державний податковий університет, Україна

Науковий керівник: Мискіна Оксана Олександрівна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри адміністрування податків
Державний податковий університет, Україна

Автоматизація фінансових процесів широко поширена в сучасному бізнесі, особливо серед небанківських організацій. Це пов'язано з розвитком інформаційних технологій, які дозволяють оптимізувати управління фінансами, зменшити витрати та зробити процеси більше ефективними. Впровадження автоматизації у фінансові системи фінансових установ має значний вплив на їхнє податкове навантаження. У цій статті розглядається, як автоматизація фінансових процесів впливає на структуру податкового навантаження небанківських установ.

Перш за все, потрібно сказати що за допомогою автоматизації фінансових процесів можна вести облік фінансових ресурсів, планувати та контролювати фінансову діяльність підприємств, проводити аналіз фінансових результатів та приймати рішення щодо їх оптимізації [1]. Отже з вищесказаного можна дати визначення терміну «автоматизації фінансових процесів» - це використання інформаційних технологій для оптимізації таких процесів, як бухгалтерський облік, фінансова звітність, управління платежами, розрахунок заробітної плати та бюджетне планування. Основними цілями автоматизації є зменшення впливу людського фактору, мінімізація ризику помилок та скорочення часу, необхідного для виконання рутинних завдань. Сучасні фінансові системи дозволяють інтегрувати автоматизовані процеси та податкові сервіси, забезпечуючи своєчасне та точне подання податкових декларацій. Наприклад, автоматизовані податкові розрахунки мінімізують ризик помилок у податкових деклараціях і скорочують час, необхідний для управління податковими зобов'язаннями.

Податкове навантаження на корпоративному рівні визначає частку доходу, яка безповоротно вилучається державою у суб'єкта підприємництва через систему податків та зборів до бюджетів різних рівнів [2]. Автоматизація фінансових процесів може мати як прямий, так і непрямий вплив на структуру податкового навантаження небанківських установ. Перш за все, це відбувається за рахунок:

1. Зменшення ризику податкових перевірок: автоматизовані системи управління фінансами дозволяють нефінансовим установам зменшити кількість помилок у фінансовій та податковій звітності. Чіткі та прозорі фінансові процеси зменшують ймовірність податкових спорів та штрафів, що, в свою чергу, знижує непрямі витрати податкового навантаження.

2. Оптимізація структури оподаткування: завдяки аналізу даних за допомогою автоматизованих систем небанківські установи можуть ефективніше використовувати податкові пільги та оптимізувати процес оподаткування. Наприклад, автоматизувавши процеси управління амортизацією, компанії можуть точно і своєчасно реєструвати амортизаційні відрахування та зменшувати свою податкову базу.

3. Зниження адміністративних витрат: автоматизація зменшує кількість персоналу, необхідного для управління фіскальним та податковим адмініструванням. Це, в свою чергу, зменшує витрати на оплату праці, що опосередковано знижує податкове навантаження на заробітну плату та інші витрати.

Автоматизація має багато переваг, але існують також проблеми, з якими небанківські організації можуть зіткнутися при впровадженні автоматизації: автоматизація вимагає значних початкових інвестицій, що може призвести до збільшення витрат для бізнесу. Впровадження та підтримка автоматизованих систем потребує висококваліфікованих фахівців, що впливає на бюджети фінансових організацій. Швидкий розвиток технологій та постійні зміни податкового законодавства ускладнюють процес адаптації автоматизованих систем. Це може призвести до помилок у розрахунках і, як наслідок, до додаткових податкових платежів.

Узагальнюючи інформацію, можна зробити такий висновок, автоматизація фінансових процесів має як позитивний, так і негативний вплив на структуру податкового навантаження небанківських установ. З одного боку, вона допомагає підвищити точність розрахунків,

пришвидшити обробку даних та оптимізувати податкові процеси. З іншого боку, вона створює нові виклики, пов'язані зі складністю податкового законодавства та високими витратами на впровадження. Таким чином, автоматизація може стати невід'ємною складовою успішного управління фінансами в умовах сучасного ринку та значно впливає на податкову ефективність небанківських установ.

Список використаних джерел:

1. Корягіна, К. О. АВТОМАТИЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ. «*TELECOMMUNICATION: PROBLEMS AND INNOVATION*» 30 травня 2023 року, 227.
2. Железнова, Д. С., & Юрчишена, Л. В. (2018). Механізм оптимізації податкового навантаження в системі корпоративного податкового менеджменту. *Finance, accounting, banks*, (1), 73-83.
3. Лошенко, О. (2022). Автоматизація управління бізнес-процесами підприємства як основа гнучкості його діяльності: характеристика систем управління. *Економіка та суспільство*, (45).

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: РЕГЛАМЕНТАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Дерев'янку Роман Миколайович

здобувач вищої освіти факультету економічних відносин та фінансів
Державний біотехнологічний університет, Україна

Кащена Наталія Борисівна

ORCID ID: 0000-0001-7069-8860

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет, Україна

Організаційне забезпечення аналізу основних засобів є важливою складовою управління активами підприємства, і передбачає упорядкування аналітичної роботи, кооперацію, координацію та погодження дій суб'єктів аналітичного процесу. В комплексі це дозволяє забезпечити єдність роботи окремих посадових осіб чи відповідних підрозділів підприємства (зокрема аналітичних) і сприяє покращенню інфокомунікаційної взаємодії між ними. Тому дослідження регламентації аналітичних процедур оцінки основних засобів підприємства є достатньо актуальним.

Компаративний аналіз наукової літератури [1-4] з питань аналізу основних засобів показав, що реалізація функцій управлінського впливу забезпечується через застосування сукупності методів та інструментів, які використовуються в межах визначених аналітичних заходів для оцінки наявності та ефективності їх використання. Цей процес передбачає дотримання певної послідовності виконання аналітичної роботи, що дозволяє забезпечити контроль за збереженням, технічним станом та ступенем амортизації основних засобів, а також приймати управлінські рішення щодо їх подальшого використання або заміни.

Найдоцільніше здійснювати таку роботу поетапно:

– розробити план аналітичної роботи, визначити мету та об'єкти аналізу, відповідальних виконавців і терміни вирішення окремих питань;

- підготувати матеріали для аналізу, перевірити й аналітично обробити їх;
- виявити й вивчити фактори та причини відхилень фактичних показників від поставлених завдань;
- визначити вплив факторів на показники, виявити невикористані резерви, оцінити й узагальнити господарську діяльність підприємства;
- результати проведеного аналізу оформити наказом по підприємству.

Під організацією економічного аналізу основних засобів слід розуміти систему заходів і засобів, що забезпечують його виконання.

Основними завданнями організації економічної роботи при проведенні аналізу основних засобів є:

- забезпечення ефективності аналізу основних засобів, його розвиток та вдосконалення;
- раціональна організація праці робітників;
- забезпечення ефективного використання аналітичної інформації щодо основних засобів в управлінні;
- автоматизація аналітичних робіт;
- підвищення якості аналітичної інформації; скорочення термінів проведення аналітичної роботи; раціоналізація аналітичних процесів.

Для формування достовірної вхідної інформації у процесі аналізу основних засобів можуть використовуватися дані бізнес-планів підприємства, бухгалтерської і статистичної звітності, норм, нормативів, тактичних і стратегічних прогнозів соціально-економічного розвитку, позаоблікові джерела інформації, матеріали особистих спостережень і хронометражу тощо.

Нажаль, з огляду на реалії сьогодення, більшість підприємств не приділяють належної уваги аналізу основних засобів, не кажучи вже про його організацію. В зв'язку з цим, в якості регламентаційної складової організаційного забезпечення аналізу основних засобів пропонуємо наступну програму (табл. 1).

Таблиця 1

Програма аналізу основних засобів підприємства

№ з/п	Основні положення	Опис
1.	Мета аналізу	Виявлення, вивчення і мобілізація резервів поліпшення якісного складу основних засобів і підвищення ефективності їх використання.

Продовження табл. 1

№ з/п	Основні положення	Опис
2.	Задачі	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка наявності і забезпеченості підприємства основними засобами у фокусі його виробничих потужностей; – оцінка технічного стану основних засобів підприємства; – аналіз інтенсивності оновлення основних засобів підприємства; – аналіз технічної оснащеності праці працівників підприємства; – аналіз ефективності використання основних засобів; – вивчення і кількісна оцінка причин зміни наявності та ефективності використання об'єктів основних засобів – виявлення потенційних можливостей і внутрішніх резервів раціонального розміщення і використання основних засобів підприємства; – розробка заходів щодо впровадження виявлених резервів в практичну діяльність підприємств; – оцінка впливу використання засобів праці на обсяг випуску продукції та інші основні показники діяльності підприємств.
3.	Система показників	Середньорічна вартість основних засобів та їх активної частини; питома вага активної частини основних засобів; баланс основних засобів; коефіцієнти надходження, вибуття, ліквідації, інтенсивності оновлення, приросту основних засобів; коефіцієнти придатності і зносу основних засобів; фондоозброєність і технічна оснащеність праці персоналу підприємства; капіталовіддача і капіталомісткість; абсолютний приріст і темпи зростання показників наявності, структури та ефективності використання основних засобів
4.	Період аналізу	з 01.01.202X по 31.12.202X р. (за рік) з 01.01.202A по 01.01.202X р. (в динаміці)
5.	Інформаційні джерела	<ul style="list-style-type: none"> – первинні документи (акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів; акт прийому-передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів; акт на списання основних засобів; інвентарна картка обліку основних засобів; картка обліку руху основних засобів; інвентарний список основних засобів (по місцю їх знаходження, експлуатації) тощо; – дані рахунків бухгалтерського обліку (10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 15 «Капітальні інвестиції» тощо); – облікові регістри (Журнал 4, відомість 4.1); – фінансова звітність (ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. № 4 «Звіт про власний капітал», ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»); – статистична звітність, зокрема ф. № 1-підприємництво (річна) «Структурне обстеження підприємства»;

Продовження табл. 1

№ з/п	Основні положення	Опис
		- інші джерела (дані проведених інвентаризацій, інвентарні картки, план технічного розвитку, паспорт будівлі, дані попередніх аудиторських перевірок і аналітичних досліджень тощо)
6.	Програмно-технічне забезпечення	Інформаційні системи і технології: - сучасні ERP-системи (наприклад, SAP, 1С або Oracle) для автоматизації обліку та аналізу основних засобів; - спеціалізовані програми для управління основними засобами, що дозволяють автоматично розраховувати амортизацію, облік ремонтів та модернізації, а також прогнозувати потреби в інвестиціях.

авторська розробка на підставі [1-4]

Запропонована програма аналізу основних засобів дозволить підприємству ефективно управляти необоротними активами, оптимізувати і мінімізувати витрати на їх утримання, ремонти і модернізацію та покращити рівень раціональності й результативності використання обладнання. Вона також сприятиме покращенню фінансових результатів підприємства, підвищенню продуктивності та продовженню терміну служби основних засобів.

Таким чином, завдяки правильно організованому аналізу основних засобів підприємство може покращити управлінські рішення, що дозволять підвищити ефективність використання і забезпечити стабільність виробничих процесів (запобігаючи простою через зношення основних засобів), знизити витрати на утримання та ремонт основних засобів (через вчасне планування технічного обслуговування та їх модернізації), підвищити конкурентоспроможність, впроваджуючи сучасні технології та інновації для оновлення активів.

Список використаних джерел:

1. Кащена Н. Б., Гаркуша Н.М., Сідорова Т.О., Лисак Г.Г. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посібник. Харків : ХДУХТ, 2014. 537 с. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/33887/1/NP_AHDP_2014.pdf
2. Мулик Т.О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 46. С. 113-123. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure46-19>
3. Тростянська К., Фелонюк О. Аналітичний огляд забезпеченості підприємств основними засобами. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 6, Том 2. С. 119-123. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-22](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-22)
4. Кащена Н. Б., Чміль Є. Л. Теоретико-методичні засади аналізу інноваційного розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/12657/1/METHODOLOGICAL%20PRINCIPLES_43_22.pdf

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Лазоренко Антон Валерійович

здобувач вищої освіти економічного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

Науковий керівник: Герасименко Ірина Олександрівна

ORCID ID: 0000-0002-7829-8009

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

Фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю власними обіговими коштами, станом нормованих запасів товарно-матеріальних цінностей, станом та динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості, оборотністю коштів, платоспроможністю та іншими підсумками фінансово-господарської діяльності підприємства, що дозволяють визначити досягнуті результати та зробити висновки про рівень фінансового стану підприємства. Формування та використання фінансових ресурсів підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю, що дозволяє вирішувати різноманітні задачі фінансового менеджменту. Ефективно розміщені фінансові ресурси підприємства є передумовою досягнення високих кінцевих результатів його господарської діяльності в цілому.

В умовах воєнного стану формування фінансових ресурсів підприємств стикається зі значними проблемами. Нами досліджено та визначено основні з них [1, 2]:

1) зниження доходів підприємства і ринкових можливостей. Війна може призводити до скорочення попиту на товари та послуги через зниження купівельної спроможності населення, руйнування інфраструктури та економічну нестабільність, що обмежує можливості підприємств формувати достатні фінансові ресурси;

2) порушення логістики та ланцюгів постачання. Військові дії ускладнюють транспортування товарів, що призводить до збоїв у постачанні, зростання витрат та негативно впливає на обіг фінансових ресурсів;

3) зростання операційних витрат та витрат на безпеку. Підприємства змушені збільшувати витрати на забезпечення безпеки працівників, виробничих потужностей та транспорту;

4) обмежений доступ до фінансових ринків. Умови воєнного стану роблять складнішим залучення інвестицій та кредитів через підвищені ризики: банки скорочують кредитування або підвищують вимоги до позичальників, що обмежує можливості залучення додаткового капіталу;

5) інфляція та девальвація валюти. Спостерігаються високі темпи інфляції та девальвації національної валюти, що призводить до знецінення фінансових ресурсів та ускладнює планування фінансування діяльності підприємства;

6) втрати активів і виробничих потужностей. Військові дії призводять до руйнування майна, виробничих приміщень, складів та іншого капіталу, що зменшує фінансову стабільність підприємства;

7) зміни в оподаткуванні та державному регулюванні. Уряд змінює податкове навантаження або вимоги щодо бізнесу, що ускладнює прогнозування і планування фінансових ресурсів;

8) відтік кадрів. В умовах війни підприємства зіштовхуються з втратою кваліфікованих працівників через мобілізацію або міграцію, що негативно впливає на їхню продуктивність.

Існуючі проблеми ускладнюють стабільне функціонування підприємств та вимагають нових підходів до управління фінансами, зокрема, в умовах обмеженості фінансових ресурсів та зростанні ризиків.

Список використаних джерел:

1. Бровко Л. І., Бровко Є. І., Крижановський О. О. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 57–63.
2. Журавльова Т.О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 42-45.

СЕКЦІЯ IV. МАРКЕТИНГОВА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

СЕГМЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ

Леонт'єва А.Є.

здобувач вищої освіти факультету міжнародної торгівлі та права
Державний торговельно-економічний університет Україна, м. Київ, Україна

Науковий керівник: Слоква М.Г.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного менеджменту
Державний торговельно-економічний університет Україна, м. Київ, Україна

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну економіка країни зіткнулася з серйозними викликами. Попри всі труднощі, українці продовжують купувати ювелірні прикраси. Однак загалом ювелірний ринок України ще не відновився до довоєнного рівня, а його зростання стримує майже повна відсутність експорту та зростаюча конкуренція з боку іноземних виробників. Українська ювелірна галузь втратила частину виробників, проте на ринку з'явилися нові бренди. Здебільшого це нішеві компанії, які змогли запустити бізнес завдяки популярності національного продукту та патріотичної символіки [1]. До найвідоміших та найбільших українських брендів і компаній на ринку ювелірних виробів на сьогоднішній день можна віднести «Київський Ювелірний Завод», Ювелірний завод «Золотий Вік», Ювелірну мережу «Золота країна», Ювелірну мережу «УкрЗолото», «Столична Ювелірна Фабрика», Ювелірний дім «Sova», Ювелірний дім «Zarina», також широко представленим та популярним в Україні є бренд «Pandora». Наразі ювелірний ринок продовжує розвиватися, відповідаючи на зміну споживчих уподобань та впроваджуючи нові тренди [2].

Сегментацію ринку ювелірних виробів можна провести за трьома головними ознаками: асортимент ювелірних виробів, матеріал та їх ціна. Кожний ювелірний дім має свій спектр прикрас, серед яких зазвичай

бувають: каблучки, сережки, браслети, кольє, підвіски, ланцюжки, запонки, а також додаткові ексклюзивні категорії кожної мережі. Матеріал може різнитись, деякі бренди можуть виготовляти також і біжутерію, але в основному це вироби з золота та срібла різних проб, білого золота, рідше – платини. Часто ювелірні вироби оздоблюються напівдорогоцінним та дорогоцінним камінням – все залежить від дизайну. Ціновий аспект умовно можна поділити на три сегменти: економ сегмент (low-priced), середньо-ціновий сегмент (middle-priced) та високо-ціновий сегмент (high-priced). Економ сегмент включає до себе ювелірні вироби від найменших цін до 20 000 грн. Ціна ювелірних виробів середньо-цінового сегменту варіюється від 20 000 грн до 70 000 грн. Високо-ціновий сегмент (high-priced) містить у собі вироби з ціною понад 70 000 грн. Можна також виділити преміум сегмент на ринку ювелірних прикрас, але він зустрічається рідше. Отже, даний ринок сегментується за багатьма ознаками, однак вище були виділені найбільш важливі та повні.

ПАТ «Київський Ювелірний Завод» – одне з провідних підприємств ювелірної промисловості України. Завод спеціалізується на випуску та продажу ювелірних виробів із золота, срібла і платини, інкрустованих дорогоцінним та напівдорогоцінним камінням. Асортимент компанії налічує понад 6 тис. найменувань. У каталозі КЮЗ можна знайти прикраси з дорогоцінних металів. В наявності вироби на будь-який смак: класичні, ексклюзивні, авторські. Асортимент магазину КЮЗ включає 1121 варіант каблучок (на заручини, обручки, печатки, з камінням і без вставок, вигляді корони, серця, з ажурним плетінням, подвійні), 145 видів кольє (класичні, анімалістичні, з великими каменями і розсипом, з великими кулонами, вставками всіляких форм і розмірів), 226 варіантів ланцюгів (різні види плетіння, з одним каменем і без доповнень), 1275 видів сережок (підвіски, протяжки, пусети, каффи, конго та інші, з круглими, грушоподібними, квадратними, кулястими вставками), 268 видів браслетів (у вигляді ланцюжка, шкіряні, анклет, золоті, срібні, комбіновані), 937 варіантів підвісок (намистини, знаки зодіаку, букви, хрестики, з великими каменями, сердечка, геометричні фігури), 12 варіантів запонок (срібні і золоті вироби з кубічним цирконієм, шпінеллю, діамантами, а також без каменів), а також хрестики і ладанки, булавки, брошки, столове срібло. Також завод пропонує придбати такі огранені камені як топаз, берил та кварц. Прикраси відрізняються за

ціною та дизайном. Ціновий діапазон КЮЗ на ювелірні вироби становить від 1208 грн (запонки) до 377 946 грн (запонки) [3].

Ювелірний завод «Золотий Вік» – це один з найбільших виробників ювелірних виробів високої якості в Україні, що був створений в 1999 році. Компанія виготовляє вироби з дорогоцінних та напівдорогоцінних каменів, використовуючи обладнання від провідних виробників з Італії та Німеччини. Асортимент продукції заводу постійно оновлюється і нараховує понад 5000 найменувань. Власна мережа магазинів-партнерів охоплює понад 100 міст по всій країні. Підприємство активно бере участь у міжнародних фестивалях і конкурсах, де неодноразово отримувало високі нагороди, такі як звання лауреата рейтингу «Кращі підприємства України» та міжнародний приз «Європейська якість». Окрім бренду «Золотий Вік», компанія Union Group також володіє іншими мережами, серед яких «Срібний Вік», «Золота Країна», «Срібна Країна», Brilliant, Dominant Diamonds та «Укрсрібло». Універсальність – один з найважливіших аспектів діяльності ювелірної мережі, тому в каталозі інтернет-магазину ювелірних виробів «Золотий Вік» можна знайти: 4130 варіантів каблучок (для заручин, фалангові, золоті каблучки, печатки, персні), 3829 видів сережок (сережки-підвіски, пусети, сережки-конго, золоті сережки), 2209 варіантів підвісок (зі вставками дорогоцінного і напівдорогоцінного каміння, а також підвіски без інкрустації), 681 варіант ланцюжків (з білого золота, золота та срібла, з плетінням мона ліза, бісмарк, подвійний ромб, панцирне, якірним), 563 видів кольє, 795 варіантів браслетів (з діамантами, напівдорогоцінним камінням, з перлами, для шармів, жортські та м'які), 789 варіантів хрестиків (з розп'яттям, без розп'яття, з діамантами, напівдорогоцінним камінням, жіночі, чоловічі та дитячі), 91 вид брошок (біле золото, голка, значок, шпилька, жіночі, чоловічі та дитячі), і навіть 15 варіантів годинників. Крім цього, магазин ювелірних виробів «Золотий Вік» пропонує велику кількість унікальних колекцій, в яких всі прикраси створені в єдиному стилі. Ціновий діапазон «Золотий Вік» на ювелірні вироби становить від 303 грн (сережки) до 1 681 971 грн (сережки) [4].

Ювелірна мережа «УкрЗолото» налічує понад 170 магазинів по всій Україні. В асортименті представлені золоті та срібні вироби з вставками з дорогоцінних і напівдорогоцінних каменів, які вироблені як вітчизняними, так і зарубіжними виробниками. Окрім продажу прикрас, «УкрЗолото» надає послуги ювеліра, включаючи гравіювання. На сайті

мережі в наявності можна знайти вироби на будь-який смак. Асортимент магазину «УкрЗолото» включає 4306 варіант каблучок (золоті, срібні, на заручини, обручки, каблучки з діамантами, печатки, з камінням і без вставок, вигляді корони, серця, з ажурним плетінням, подвійні, фалангові, доріжки, жіночі, чоловічі та дитячі), 443 види кольє (класичні, з великими каменями і розсипом, з великими кулонами, вставками всіляких форм і розмірів), 475 варіантів ланцюгів (різні види плетіння, з одним каменем і без доповнень, золоті та срібні), 3847 варіантів сережок (підвіски, протяжки, пусети, каффи, конго, джекети, з круглими, грушоподібними, квадратними, кулястими вставками, з діамантами, жіночі, чоловічі та дитячі), 713 видів браслетів (у вигляді ланцюжка, шкіряні, анклет, золоті, срібні, комбіновані, шовкові, жорсткі, з підвісками, на ногу, для шармів), 2237 видів підвісок (з діамантами, з вставками, знаки зодіаку, літери, ангели, ключики, з серцем, зірки, корони, шарми, золоті, срібні, жіночі, чоловічі та дитячі), 6 варіантів запонок, а також 909 варіантів хрестиків, 37 видів брошок та шпильок, а також аксесуари. Прикраси різняться за ціною та дизайном. Також присутні різноманітні колекції ювелірних виробів. Ціновий діапазон «УкрЗолото» на ювелірні вироби становить від 781 грн (сережки, ланцюжок та браслет) до 1 330 368 грн (каблучка) [5].

Ювелірний Дім «ZARINA» – бренд, створений понад 25 років назад. Ювелірний Дім налічує понад 29 магазинів по всій Україні. Компанія-інноватор прагне дарувати емоції, пропонуючи широкий асортимент золотих і срібних виробів, серед яких унікальні діамантові каблучки, сережки, кулони та кольє, що підходять для різних подій, таких як день народження, весілля, ділові зустрічі чи випускні вечори. Колекції бренду, включно з Fine, Jewel, Story, Creative та You, задовольняють найрізноманітніші смаки та вікові категорії. Zarina також увійшла до рейтингу ТОП-30 найуспішніших брендів України за версією НВ. Фахівці компанії постійно виготовляють все нові та нові ексклюзивні вироби, щоб тішити своїх клієнтів. Кожен витвір прикрашає коштовне каміння високої якості, а за основу береться срібло або біле, жовте та червоне золото, навіть 750 проби. Також Ювелірний Дім «ZARINA» є офіційним і ексклюзивним представником Дому FABERGÉ в Україні. Каталог ексклюзивних коштовностей «ZARINA» має широкий асортимент: 1657 варіантів каблучок (заручки, доріжки, з діамантами, з сапфіром, золоті, з білого золота, срібні, one size), 1560 видів сережок (пусети, з діамантом,

золоті, срібні, конго, з перлами, кафи), 434 варіанти підвіс (з діамантами, золоті, срібні, з білого золота, крести), 98 ланцюжків (золоті, срібні, з білого золота), 601 вид кольє (золоті, срібні, з білого золота, з перлами), 345 варіантів браслетів (золоті, срібні, з білого золота, з перлами, з діамантами), 30 видів брошок, також присутній розділ намиста та сувенірів, спеціальні додаткові розділи для чоловіків та дітей. Ціновий діапазон «ZARINA» на ювелірні вироби становить від 10 грн (пірсинг) до 9 441 500 грн (каблучка) [6].

Бренд «Pandora» – всесвітньо відомий ювелірний бренд датського походження, створений у 1982 році. Бренд прославився у 2000 році завдяки презентації свого першого браслету з намистинами. Успіх був приголомшливим і це стало родзинкою бренду Pandora. Асортимент офіційного представника даного бренду в Україні включає 149 варіантів браслетів (золоті, срібні, шкіряні, для намистин, бангли, самостійні, з регульованою довжиною), 124 варіанти намиста, кулонів та ланцюжків, 200 видів каблучок (декоративні, гламур, фірмовий стиль, казковий та фантастичний світи, з різних матеріалів), 167 варіантів сережок (пусети, підвіси, джекети, хупи, для намистин, з різних матеріалів), доволі популярними є комплекти прикрас, ну і звісно окрема велика категорія шармів до браслетів Pandora з 739 варіантами (класичні, кліпси, підвіски, захисні, розділювачі, ланки, медальйони, з'єднувачі), також в асортименті присутні брошки, брелоки, запонки та прикраси на все тіло. Ціновий діапазон «Pandora» на ювелірні вироби становить від 478 грн (з'єднувач для браслету) до 110 995 грн (браслет) [7].

Отже, для наочності представимо результати проведеної сегментації у вигляді таблиці. Як видно з таблиці 1, всі компанії на вітчизняному ринку пропонують продукцію за всіма асортиментними групами та у всіх цінових сегментах.

Таблиця 1

Сегментація вітчизняного ринку ювелірних виробів*

Ознака сегментації/компанія	КЮЗ	Золотий Вік	УкрЗолото	Zarina	Pandora
Асортимент:					
каблучки	1121	4130	4306	1657	200
сережки	1275	3829	3847	1560	167
браслети	268	795	713	345	149

Продовження табл. 1

Ознака сегментації/ компанія	КЮЗ	Золотий Вік	УкрЗолото	Zarina	Pandora
кольє і підвіси	1082	2772	2680	1035	124
ланцюжки	226	681	475	98	
шарми до браслетів	-	-	-	-	739
Матеріал	золото, срібло	золото, срібло	золото, срібло	золото, срібло	біжутерія, золото, срібло
Ціна	всі цінові сегменти	всі цінові сегменти	всі цінові сегменти	всі цінові сегменти	всі цінові сегменти

* Джерело: складено автором на основі даних [3-7].

Варто також відмітити, що обсяг реалізованої продукції у сфері виробництва ювелірних виробів, біжутерії та подібних виробів за 2021 рік, тобто довоєнний період, становив 935723,1 тис. грн, а у відсотку до загального обсягу реалізованої продукції – 0,0061%; за 2022 рік з початком повномасштабного вторгнення цей показник просів до 490122,3 тис. грн, у відсотку до загального обсягу реалізованої продукції – 0,0043%; а вже у 2023 році показник відновився майже до довоєнного показника у 810516,8 тис. грн, з відсотком до загального обсягу реалізованої продукції – 0,0058% [8]. Отже, зараз можна констатувати, що попит відновився на рівні 85-90% від довоєнних показників. Українці стали рідше купувати дорогі прикраси, віддаючи перевагу більш доступним варіантам. Середній чек суттєво знизився — наразі він, зокрема для ювелірних виробів із діамантами, на 35% нижчий, ніж до війни [1]. На ринку присутні як великі відомі компанії, такі як «Київський Ювелірний Завод», «Золотий Вік» та «УкрЗолото», так і нові нішеві бренди, що зосереджуються на патріотичній символіці та національних мотивах. Кожен із них охоплює кілька цінових сегментів, а такі бренди як «ZARINA» та «Pandora» виділяються своєю здатністю запропонувати широкий асортимент для різних споживачів, від економ до преміум сегмента, але з ухилом на преміум виробу. Таким чином, ринок продовжує трансформуватися, пристосовуючись до змін у споживчих уподобаннях та економічній ситуації.

Список використаних джерел:

1. Ільчишен І. (2024) Попит відновився на рівні 85-90% довоєнних показників: що відбувається на ювелірному ринку. *MC.today = Media for Creators*. URL: <https://mc.today/uk/blogs/popit-vidnovivsya-na-rivni-85-90-dovoyennih-pokaznikiv-shho-vidbuvayetsya-na-yuvelirnomu-rinku/>
2. Сахарнацька Л. І., Кочут Ю. А. Аналіз ринку ювелірних виробів в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. №15. С. 86-89. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1903/1922>
3. Офіційний сайт Київського Ювелірного Заводу. URL: <https://kuz.ua/ua/>
4. Офіційний сайт ювелірної мережі «Золотий Вік». URL: <https://zolotiyvik.ua/ua/>
5. Офіційний сайт ювелірної мережі «Укрзолото». URL: <https://ukrzoloto.ua/uk/>
6. Офіційний сайт ювелірного дому «ZARINA». URL: <https://zarina.ua/>
7. Офіційний сайт ювелірного дому «Pandora». URL: <https://e-pandora.ua/>
8. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

СЕКЦІЯ V. МЕНЕДЖМЕНТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

BALANCING RISK AND SAFETY IN THE MODERN TOURISM LANDSCAPE

Valerii Danylenko

ORCID ID: 0000-0002-0098-5204

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Tourism
State Biotechnological University, Ukraine*

The concept of national security, including economic, environmental, and informational aspects, is closely tied to the tourism sector. Key national interests in tourism include improving living standards by developing a competitive national tourism product, ensuring citizens' constitutional rights during travel, and creating favorable conditions for the provision of safe, eco-friendly services. Tourism security requires state policies that address legal, organizational, and socio-economic foundations to safeguard the individual, society, and the nation.

Over time, the notion of security has evolved from a personal sense of safety to the protection of the state, now shaped by global processes demanding collective security against economic, social, and environmental threats. Modern perspectives on security are complex, crossing political, social, and technical dimensions, necessitating a broad, interdisciplinary approach to ensure safety on a global scale.

The concept of "security" in Ukraine's legal framework is multifaceted, encompassing various domains such as national, economic, informational, environmental, labor, and tourism security. Different academic approaches define security either as a state of protection, an absence of threats, or a set of measures aimed at safeguarding essential interests.

For instance, information security involves protecting society from incomplete or inaccurate data and unauthorized access, while technogenic security focuses on preventing risks from industrial accidents. Economic security is seen as a national strategy to ensure sustainable growth and defend against internal and external threats. Ultimately, security is a comprehensive

system designed to mitigate risks and maintain stability across multiple sectors.

Modern understanding of security encompasses several key aspects: it can be viewed as a state of protection, an absence of threats, a comprehensive system of measures, and a balance between acceptable harm and system dynamics. The terms "tourist" and "tourism" have debated origins, with "tour" believed to be French and "tourist" and "tourism" considered English. Prior to these terms, people used words like "journey" or "traveler."

The international spread of the term "tourism" was largely influenced by the establishment of Thomas Cook's travel agency in England. Tourism is defined as travel for leisure or educational purposes, temporarily leaving one's place of residence, often fostering patriotism and love for nature while incorporating recreational, ecological, and educational functions [1].

The connection between tourism and security has evolved historically. In the past, ensuring the safety of expeditions for land exploration, trade route discovery, industry development, and navigation was crucial, requiring knowledge in geography, technology, astronomy, and environmental safety. This relationship between discovery, knowledge, and safety has persisted over time, shaping the legal understanding of tourism security today [2].

Analyzing existing legal and scholarly definitions, tourism security is proposed as a complex system of administrative, legal, organizational, and socio-economic measures aimed at protecting the constitutional rights of tourists, while identifying and mitigating internal and external threats. This framework ensures safe conditions for life and tourism services.

Tourism safety, as a legal concept, is essential for protecting the constitutional rights of all participants in tourism activities. These rights include the right to life, personal dignity, freedom of movement, and access to a safe environment, among others. Ensuring tourism safety requires a complex system of administrative, legal, and socio-economic measures that are carefully coordinated to address the multifaceted nature of tourism. The primary goal is not just to eliminate threats but to reduce risks to an acceptable level, safeguarding tourists, the environment, and cultural heritage. Ultimately, tourism safety contributes to national security, serving both individuals and the state.

Tourism safety involves the protection of constitutional rights for tourists, environmental conservation, the safeguarding of tourism sites, and the preservation of cultural and spiritual values. It is closely tied to the broader concept of national security, as tourism plays a key role in the social and economic fabric of a country.

Measures aimed at ensuring safety focus not only on eliminating threats but also on mitigating risks to tourists through comprehensive policies. These policies must address both internal and external threats, which may include accidents, diseases, terrorism, crime, and environmental hazards [3]. Ultimately, tourism safety strategies contribute to protecting individuals and maintaining national stability in the face of diverse challenges.

The administrative and legal framework for ensuring tourism safety involves analyzing the key concepts, objectives, functions, and principles that govern this area. The primary goal is to safeguard the constitutional, personal, social, economic, and environmental security of those involved in tourism activities, particularly in the face of emerging threats. Effective management requires clearly defined objectives and tasks, aligning with the broader national security goals outlined in Ukraine's legislation. These include predicting, detecting, and neutralizing both internal and external threats, ensuring the sovereignty and territorial integrity of Ukraine, and protecting the rights and freedoms of its citizens. The process of administrative-legal tourism safety must be seen as part of a larger effort to strengthen law, order, and socio-political stability, while improving the nation's economic and environmental conditions.

So, the intersection of tourism and national security is multifaceted, involving legal, economic, environmental, and informational dimensions. Tourism security in Ukraine is a vital component of national policy, focusing on safeguarding citizens' constitutional rights while enhancing the tourism sector's competitiveness. Modern security perspectives require interdisciplinary approaches to address emerging global threats, ranging from environmental hazards to socio-economic challenges. Tourism safety is integral to national security, as it not only protects tourists but also ensures the preservation of natural and cultural heritage.

Current strategies emphasize risk mitigation over threat elimination, fostering a balanced approach to safety management. Further research could explore innovative legal frameworks and collaborative international efforts to strengthen tourism safety. Additionally, developing adaptive policies that consider evolving global security dynamics will be essential for the future of sustainable tourism.

References:

1. Muller J. Principles of tourism management. New York, USA : The English Press, 2017. 215 p.
2. Holden A. Environment and tourism. 2nd ed. New York, USA : Routledge, 2007. 297 p.
3. Elliot J. A. An introduction to sustainable development. 3rd ed. New York : Routledge Perspectives on Development Series, 2006. 302 p.

ГРУПУВАННЯ ВИДІВ ІНФОРМАЦІЇ, НЕОБХІДНОЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

Гаврась Дмитро Русланович

аспірант кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Ємельянов Олександр Юрійович

д-р. екон. наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Забезпечення належної ефективності діяльності підприємств в умовах конкурентного середовища функціонування потребує перманентного розвитку суб'єктів господарювання [1, 2], що, серед іншого, викликає необхідність формування потенціалу економічного розвитку компаній [3–6] та провадження ними інвестиційно-інноваційної діяльності [7–10], зокрема здійснення технологічного оновлення [11–16] та реалізації ресурсозберігаючих програм і проєктів [17–22]. Однак необхідною є попередня розробка підприємствами стратегій свого економічного розвитку [23–26], насамперед, інноваційного розвитку. При цьому важливою є наявність інформації, на підставі якої ухвалюються управлінські рішення щодо забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва.

Варто відзначити, що інформація, яка є необхідною для управління інноваційним розвитком підприємств, характеризується значним різноманіттям. Зокрема, можуть бути виділені такі групи цієї інформації:

1) за проміжками (моментами) часу, за які одержують відповідні відомості: ретроспективна, поточна та перспективна інформація;

2) за участю підприємств у збиранні (обробленні) відомостей: інформація, яка збирається (обробляється) підприємствами самостійно; інформація, яка збирається (обробляється) суб'єктами інноваційної інфраструктури (консалтинговими та іншим компаніями) на замовлення підприємств; інформація, які збирається (обробляється) підприємствами спільно із суб'єктами інноваційної інфраструктури;

3) за рівнем споживчих властивостей зібраних (оброблених) відомостей: інформація з низьким рівнем споживчих властивостей (насамперед, повноти, точності та актуальності); інформація із середнім рівнем споживчих властивостей; інформація з високим рівнем споживчих властивостей;

4) за етапами провадження інноваційних процесів на підприємствах: інформація, необхідна для управління розробленням нововведень; інформація, необхідна для управління процесами впровадження нововведень; інформація, необхідна для управління процесами отримання результатів від впровадження нововведень;

5) за місцем в ієрархії: первинна поточна інформація, тобто дані про поточні значення параметрів, що отримуються безпосередньо з вхідних джерел інформації; первинна прогнозна інформація, тобто дані про прогнозні значення параметрів, що фігурують в попередньому блоці інформації; вторинна інформація, тобто дані про показники, оброблення яких дає змогу сформувати блок узагальнюючої інформації; узагальнююча інформація, тобто дані про показники, на підставі яких ухвалюються рішення стосовно здійснення інноваційного розвитку підприємств;

6) за видами нововведень: інформація, необхідна для управління процесами розроблення, впровадження та використання продуктових нововведень; інформація, необхідна для управління процесами розроблення, впровадження та використання технічних нововведень; інформація, необхідна для управління процесами розроблення, впровадження та використання нових або покращених видів матеріалів та енергетичних ресурсів; інформація, необхідна для управління процесами розроблення, впровадження та використання маркетингових нововведень; інформація, необхідна для управління процесами розроблення, впровадження та використання організаційних нововведень; інформація, необхідна для управління процесами розроблення, впровадження та використання інших видів нововведень;

7) за способами набуття нововведень підприємствами: інформація, необхідна для управління розробленням нововведень власними силами; інформація, необхідна для управління придбанням нововведень, розроблених сторонніми особами; інформація, необхідна для управління розробленням нововведень сторонніми особами на замовлення підприємств.

Використання як перелічених, так і інших способів групування інформації, необхідної для управління інноваційним розвитком підприємств, у практиці їхньої інноваційної діяльності дасть змогу вдосконалити процес інформаційного забезпечення цієї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Міщенко, Н. Г. & Міщук, А. І. (2016). Розвиток підприємства на основі інформаційного та інноваційного потенціалу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*, (4(236)), 191–204.
2. Петрушка, Т. О. (2013). *Оцінювання економічної ефективності ресурсозберігаючого розвитку промислових підприємств* (дис. ... канд. екон. наук). НУ «Львівська політехніка». Львів, Україна.
3. Yemelyanov, O., Kurylo, O. & Petrushka, T. (2018). Methodological principles of evaluating economic potential of industrial enterprise sustainable development. *Науковий вісник «Полісся»*, (2 (14)), 141–149.
4. Yemelyanov, O., Symak, A. & Zarytska, O. (2016). Modelling the process of forming the potential of economic development of an industrial enterprise. *Periodyk naukowy Akademii Polonijnej, Czestochowa, Akademia Polonijna w Czestochowie*, (3), 128–137.
5. Ємельянов, О. Ю. (2019). *Потенціал економічного розвитку підприємств: інструментарій та моделі оцінювання: [монографія]*. Львів: НУ «Львівська політехніка».
6. Коновал, В. В. (2014). Оцінювання потенціалу розвитку підприємств легкої промисловості. *Вісник ХДУ*, (6 (2)), 206–209.
7. Kryvovvazyuk, I., Britchenko, I., Smerichevskiy, S., Kovalska, L., Dorosh, V. & Kravchuk, P. (2023). Digital Transformation and Innovation in Business: the Impact of Strategic Alliances and Their Success Factors. *Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania)*, (32 (1)), 3–17.
8. Ємельянов, О. Ю., Висоцький, А. Л., Симак, А. В. & Петрушка, Т. О. (2017). Методичні засади оцінювання попиту на продукцію машинобудівних підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, (3), 198–212.
9. Смолій, Л. В. (2010). Формування інвестиційного механізму інноваційного розвитку буряківництва. *Інноваційна економіка*, (17), 168–171.
10. Федулова, Л. І. (2013). Інноваційний вектор розвитку промисловості України. *Економіка України*, (4), 15–23.
11. Амоша, О. І., Булеєв, І. П. & Шевцова, Г. З. (2007). Інноваційне оновлення техніко-технологічної бази промислового виробництва на синергетичних засадах: теорія і практика. *Економіка промисловості*, (1(36)), 3–9.
12. Петрушка, Т. О., Ємельянов, О. Ю. & Курило, О. Б. (2020). Підвищення ефективності господарської діяльності як чинник економічного розвитку підприємств. *Ефективна економіка*, (12). http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_12_23.
13. Lesynskiy, V., Yemelyanov, O., Zarytska, O., Petrushka, T. & Myroshchenko, N. (2022). Designing a Tool-Set for Assessing the Organizational and Technological Inertia of Energy Consumption Processes at Enterprises. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, (6(13)), 29–40.
14. Lesynskiy, V., Yemelyanov, O., Zarytska, O., Symak, A. & Petrushka T. (2021). Devising a Toolset for Assessing the Potential of Loan Financing of Projects Aimed at Implementing Energy-Saving Technologies. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4, 15–33.

15. Piva, M. & Vivarelli, M. (2018). Technological change and employment: is Europe ready for the challenge. *Eurasian Bus. Rev.*, (8(1)), 13-32.
16. Caliskan, H. K. (2015). Technological change and economic growth. *Procedia Soc. Behav. Sci.*, (195), 649-654.
17. Бойчук, Н. Я. & Острянюк, М. М. (2017). Проблеми енергозбереження та підвищення енергоефективності економіки України. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*, (19), 25-34.
18. Бурда, В. Є. (2013). Потенціал енергозбереження та напрями використання альтернативних джерел енергії у промисловості. *Економічний часопис – XXI*, (1-2), 45-48.
19. Ємельянов, О. Ю. & Гришко, В. А. (2009). Управління якістю продукції машинобудівного підприємства в процесі формування його інноваційного потенціалу. *Збірник наукових праць "Економіка: проблеми теорії та практики"* (253 (VII)), 185-191.
20. Іваненко, О. В. (2013). Формування потенціалу ресурсозбереження соціально-економічних систем. *Економіка. Фінанси. Право*, (8), 7-10.
21. Некрасова, Л. А. & Хрістова, А. В. (2017). Формування ресурсозберігаючої моделі розвитку підприємства. *Економіка: реалії часу*, (2 (30)), 79-84.
22. Сотник, І. М. (2010). Економічне стимулювання ресурсозбереження у контексті сталого розвитку України. *Економіст*, (12), 72-75.
23. Баранович, А. М. (2014). Теоретико-методичні засади формування стратегій розвитку підприємства. *Вісник ХДУ*, (2), 77-81.
24. Македон, В. В. (2013). Розробка стратегії розвитку промислового підприємства. *Теоретичні і прикладні аспекти економіки та інтелектуальної власності*, (1(1)), 369-373.
25. Шавшин, О. С. (2017). Стратегія інноваційного розвитку підприємства. *«Інтернаука». Сер.: Економічні науки*, (3(25)), 167-171.
26. Харченко, В. А. (2014). Механізм формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. *Економіка промисловості*, (4 (68)), 97-104.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Марина Кутепова

ORCID ID: 0000-0002-8560-8001

аспірантка кафедри державного управління

Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна

Науковий керівник: Зубчик Олег

доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна

Актуальність теми обумовлюється тим, що Великобританія є найвідомішою і найдавнішою парламентською демократією в світі. Її унікальний статус заснований не лише на тому, що Великобританія є «парламентською демократією» у типовому сенсі, коли виконавча влада залежить від довіри парламенту для свого виживання, а й на основній конституційній традиції Великобританії – «парламентському суверенітеті». Це робить парламент найвищим органом влади без письмової конституції, що обмежує його повноваження. Саме тому було вкрай незвичайним і потенційно дестабілізуючим те, що роль парламенту стала предметом запеклих суперечок під час нещодавньої кризи у Великій Британії через «Брекзит».

Парламентська система була запозичена з багатовікового досвіду Великобританії, та її конституція дійсно є материнською конституцією парламентаризму. Слід зазначити, що парламентську систему часто називають міністерською або кабінетною системою. Британський парламент, який отримав прізвисько – «Мати парламентів», вважається найдавнішим парламентом у світі. За винятком кількох коротких перерв парламент працював на тому самому місці, що називається Вестмінстерським палацом, з 1265 р. [1].

Англійський парламент працював досить стабільно протягом чотирьох століть, виступаючи як протипага влади короля, і так було до XVII ст. З XIV ст. парламент складався з двох палат: Палати лордів (верхня палата) і Палати громад (нижня палата). Але в середині XVII ст. король Карл I прискорив англійську громадянську війну – англійську

революцію – намагаючись правити без парламенту. Громадянська війна протистояла силам роялістів та парламентським силам під командуванням Олівера Кромвеля; вона закінчилася перемогою парламентарів. З того часу англійський парламент міцно утвердився як важлива сила в управлінні країною. У 1660 р. парламент оголосив про відновлення монархії та встановив систему парламентської монархії. Однак влада парламенту була швидко піддана випробуванню, і в 1688 р. парламент повалив короля Якова II і запросив голландського принца Вільгельма Оранського прийняти корону Англії. Успіх «Славної революції» підтвердив роль англійського парламенту, роль, яку було конституційно визначено наступного року підписанням Акту про права або Білля про права, одного з основних конституційних актів Великобританії, що офіційно встановив роль парламенту та межі королівської влади [1].

Це було початком сучасного парламенту із його системою політичних партій. У 1707 р., після прийняття Акту про унію між Англією та Шотландією, англійський парламент, що базується у Лондоні, став британським парламентом.

Протягом XIX ст. парламентська влада дедалі більше концентрувалася в руках Палати громад; на початку століття більшість прем'єр-міністрів були вихідцями з Палати лордів, але до кінця століття британський уряд в основному перебував у руках прем'єр-міністрів, обраних із обраних членів палати громад. А 1911 р. парламент офіційно підтвердив верховенство Палати громад; відтоді лорди не могли блокувати законопроекти, внесені урядом до Палати громад, і навіть не могли відкладати ухвалення бюджетних та податкових заходів. Закон 1911 р. був змінений у 1949 р. [1].

Необхідно зазначити, що Верхня палата – Палата Лордів британського парламенту складається приблизно з 750 членів (змінна кількість), більшість з яких є довічними перами (тобто не спадковими лордами) або людьми, які отримали дворянство за послуги, що надані їм британській нації. Довічні пери переважно є колишніми членами Палати громад, високопосадовцями, суддями, бізнес-лідерами або лідерами профспілок. У свою чергу, Палата громад є головною палатою британського парламенту з точки зору законодавчої влади. Це палата, що складається з 650 членів, які обираються загальним голосуванням. Термін служби парламенту становить п'ять років. Голова Палати громад

відомий як «Спікер», що головує на кожній парламентській сесії, вирішуючи хто може говорити. Важливим аспектом Палати громад є важливість парламентської опозиції. Вона складається з офіційного лідера та «тіньового кабінету», що складається з представників опозиції, кожен із яких має офіційний портфель, що відповідає портфелю міністра уряду [1].

Істотних змін у роботу Парламенту Великобританії вніс Брекзїт. Протягом Брекзїту роль парламенту стала предметом запеклих суперечок під. Після не суттєвого розриву в голосах на референдумі, який відбувся у червні 2016 р. про те, що Великобританія має вийти з ЄС (отримавши 52% голосів проти 48%), парламент став форумом для все більш запеклих політичних баталій, внаслідок чого виконавча та законодавча влада розділилася. В цьому контексті Протягом усього цього процесу обговорювалося належне місце конституційного суверенітету. Гарячі суперечки включали неодноразові поразки пропозицій уряду щодо Брекзїту в Палаті громад і запеклі процедурні суперечки з приводу контролю над парламентським порядком денним Так, протягом більшої частини 2018 та 2019 рр. діяльність уряду регулярно блокувалася Палатою громад, яка не могла забезпечити необхідну підтримку більшості пропозицій уряду меншості Т.Мей щодо Брекзїту. Процес Брекзїту, можливо, більше не домінує в новинах, але він ще далекий від завершення, і парламент зіткнеться з новими проблемами, пов'язаними з Брекзїтом, під час та після перехідного періоду [2].

Таким чином, Вестмінстерський парламент є основою британської демократії. Проте його роль та повноваження ставали дедалі спірнішими після рішення референдуму 2016 р. про вихід з Європейського Союзу-Брекзїту. Шалені суперечки були оформлені як «парламент проти народу», що підживлювало популістські мотиви і порушувало фундаментальні питання про статус суверенітету Великобританії. Брекзїт привернув увагу до парламенту – ніколи раніше не було такого великого інтересу до його ролі у конституції Великобританії. Проблеми та можливості, що виникли до цього часу, дали британцям багато уроків відносно спірної позиції парламенту. Отже, унікальний статус Великобританії заснований не лише на тому, що Великобританія є «парламентською демократією» у типовому сенсі, коли виконавча влада залежить від довіри парламенту для свого виживання, а й на основній конституційній традиції Великобританії – «парламентському

суверенітеті». Це робить парламент найвищим органом влади без письмової конституції, яка обмежує його повноваження.

Список використаних джерел:

1. The Parliament of the United Kingdom. *About-Britain.com - A thematic guide to the UK* . URL: <https://about-britain.com/institutions/parliament.htm>
2. Russell M. Brexit and Parliament: The Anatomy of a Perfect Storm. *Parliamentary Affairs*. Volume 74. Issue 2. April 2021. P. 443-463. URL: <https://doi.org/10.1093/pa/gsaa011>

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ

Олійник Марія Віталіївна

здобувач фахової передвищої освіти, спеціальності «Економіка»
*ВСП "Київський фаховий коледж комп'ютерних технологій
та економіки Національного авіаційного університету", Україна*

Науковий керівник: Бєлая Валентина Володимирівна

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
*ВСП "Київський фаховий коледж комп'ютерних технологій
та економіки Національного авіаційного університету", Україна*

У сучасному світі, де економічний розвиток йде пліч-о-пліч з технологічним прогресом, питання охорони праці набуває особливого значення. Це не просто набір правил та інструкцій, а ціла філософія, яка пронизує всі аспекти трудової діяльності. В економічній галузі, де часто переважає офісна робота, охорона праці має свої особливості та виклики.

Згідно зі статтею 1 Закону України "Про охорону праці" [2], це поняття охоплює цілий комплекс заходів: від правових та соціально-економічних до організаційно-технічних та медичних. Все це спрямовано на одну мету – зберегти здоров'я та працездатність людей. І це не просто красиві слова. За даними Міністерства економіки України, підприємства, які серйозно ставляться до питань охорони праці, демонструють вищу продуктивність та менші економічні втрати від травматизму та професійних захворювань [1].

Але чи достатньо просто дотримуватися законів? Практика показує, що ні. Охорона праці в економіці – це живий, динамічний процес, який потребує постійної уваги та вдосконалення. Стаття 13 Закону України "Про охорону праці" [2] покладає на роботодавця обов'язок створення безпечних умов праці на робочому місці, що включає не лише фізичну безпеку, але й психологічний комфорт працівників.

Візьмемо, наприклад, ергономіку робочого місця. Здається, дрібниця – незручний стілець чи неправильно налаштований монітор. Але Фонд соціального страхування України б'є на сполох: кількість професійних захворювань, пов'язаних з тривалою роботою за комп'ютером, зростає з року в рік [4]. І це не просто проблема окремої людини – це удар по економіці підприємства та країни в цілому.

А що ж робити? Відповідь проста і складна одночасно: оцінювати ризики та управляти ними. ДСТУ ISO 45001:2019 пропонує чітку систему такого управління. Але впровадити її – це лише половина справи. Важливо, щоб кожен працівник розумів свою роль у цій системі, від прибиральниці до генерального директора. Це відповідає вимогам статті 18 Закону України "Про охорону праці", яка зобов'язує працівників знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці [5].

Окрема розмова – про психосоціальні ризики. Стрес, емоційне вигорання, конфлікти в колективі – все це може здаватися чимось неважливим на фоні "серйозних" виробничих ризиків. Але дослідження Інституту економіки промисловості НАН України показують: саме ці "невидимі" фактори часто стають причиною зниження продуктивності праці та збільшення кількості лікарняних. І знову ж таки – це прямі економічні втрати для підприємства [6].

Але є і хороші новини. Інвестиції в охорону праці – це не просто витрати, а вкладення, які приносять реальний прибуток. За оцінками Федерації роботодавців України, кожна гривня, вкладена в безпеку праці, може принести до 2 гривень економічної вигоди. Це і зниження витрат на компенсації, і підвищення продуктивності, і покращення іміджу компанії [7].

Важливо розуміти, що охорона праці – це не щось статичне. Світ змінюється, і разом з ним змінюються виклики. Наприклад, з розвитком цифрових технологій на перший план виходить питання інформаційної безпеки. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України повідомляє про тисячі кібератак на українські підприємства щороку. І це вже не просто питання збереження даних – це питання економічної безпеки підприємства та країни в цілому.

Навчання персоналу стає ключовим фактором у цій новій реальності. Згідно зі статтею 18 Закону України "Про охорону праці" та Типовим положенням про порядок проведення навчання з питань охорони праці, роботодавець зобов'язаний забезпечити таке навчання. Але важливо, щоб це не було просто формальністю. Сучасні методи навчання, інтерактивні підходи, постійне оновлення знань – все це має стати нормою для кожного підприємства [2].

Цікаво, що охорона праці все частіше розглядається в контексті соціальної відповідальності бізнесу. Дослідження Центру "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності" показує, що більшість українських компаній вважають це важливою складовою своєї стратегії

[7]. І це не дивно: турбота про працівників – це не лише етичне рішення, але й потужний інструмент підвищення лояльності персоналу та покращення репутації компанії.

У глобальному контексті питання охорони праці набуває ще більшого значення. Українські підприємства, які прагнуть вийти на міжнародні ринки, мають відповідати світовим стандартам безпеки праці. Це не просто вимога – це конкурентна перевага. Компанії, які можуть продемонструвати високий рівень охорони праці, мають більше шансів залучити іноземних інвесторів та партнерів [8].

Але як же досягти цього ідеалу? Відповідь проста: постійний моніторинг, аналіз та вдосконалення. Регулярні аудити системи охорони праці, впровадження нових технологій, вивчення найкращих світових практик – все це має стати частиною щоденної роботи кожного підприємства. І це не просто витрати часу та ресурсів – це інвестиція в майбутнє.

Важливо розуміти, що охорона праці в економічній галузі – це не лише про фізичну безпеку. Це про створення комфортного, продуктивного середовища, де кожен працівник відчувається захищеним і цінним. Це про баланс між ефективністю та людяністю, між прибутком та соціальною відповідальністю [9].

Охорона праці в галузі економіки – це не просто набір правил та інструкцій. Це філософія ведення бізнесу, яка ставить людину в центр всіх процесів. Це розуміння того, що найцінніший ресурс будь-якого підприємства – це його люди. І турбота про їхню безпеку та здоров'я – це не просто законодавча вимога, а запорука успішного та сталого розвитку бізнесу в довгостроковій перспективі.

Отже, чи варто інвестувати в охорону праці? Відповідь очевидна: не просто варто, а необхідно. В умовах сучасної економіки це не розкіш, а необхідність. Підприємства, які це розуміють і діють відповідно, не лише забезпечують безпеку своїх працівників, але й створюють міцний фундамент для свого економічного зростання та процвітання.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки України. (2023). Звіт про стан охорони праці в Україні за 2023 рік.
2. Закон України "Про охорону праці" від 14.10.1992 № 2694-XII (зі змінами та доповненнями).
3. Костенко, І. В. "Державний контроль за дотриманням законодавства про працю: наукові реалії сьогодення." Аналітично-порівняльне правознавство 4 (2021): 103-106.

4. Лук'янихіна, О. А., et al. "Стимулювання персоналу державної служби України з питань праці до впровадження міжнародного досвіду в управлінні охороною праці." (2021).
5. ДСТУ ISO 45001:2019 "Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування".
6. Інститут економіки промисловості НАН України. (2023). Дослідження впливу психосоціальних ризиків на продуктивність праці в Україні.
7. Наказ Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 "Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці".
8. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. (2024). Звіт про стан кібербезпеки в Україні за 2023 рік.
9. Центр "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності". (2023). Дослідження практик соціальної відповідальності українського бізнесу.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ В ПРОГНОЗУВАННІ ПОТРЕБИ У ПЕРСОНАЛІ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Грахалес Гевара Тетяна Валеріївна

здобувач вищої освіти гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна

Кубіцький Сергій Олегович

ORCID ID: 0000-0002-7691-8606

канд. пед. наук, професор,
завідувач кафедри управління та освітніх технологій
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна

Прогнозування є одним із найскладніших аспектів управлінської діяльності, оскільки поєднує теоретичні основи з практичними завданнями та є основою для формування державної соціально-економічної політики. Кожен прогноз базується на об'єктивних закономірностях соціально-економічного розвитку суспільства та стратегічних напрямках його прогресу [1; 2; 5; 6].

Досвід України та інших країн підтверджує, що високої ефективності в управлінській діяльності, зокрема у сфері управління персоналом, можна досягти лише за умови наукового підходу, реалізації управлінських напрацювань та постійного вдосконалення методів управління. У сучасних умовах глобалізації економіки питання управління витратами, пов'язаними з персоналом, стає особливо актуальним, оскільки витрати є одним із ключових показників ефективності діяльності підприємства. Це зумовлює необхідність проведення додаткових досліджень у галузі прогнозування та планування персоналу [5].

Прогнозування потреби у персоналі є критично важливим елементом ефективного управління будь-яким бізнесом, зокрема малим та середнім. У сучасних умовах швидкої зміни ринкових тенденцій, цифровізації та посилення конкуренції, малі та середні підприємства стикаються з низкою викликів, серед яких одним із найважливіших є забезпечення бізнесу відповідними людськими ресурсами.

Для таких підприємств недостатньо просто наймати працівників за фактом виникнення потреби. Важливо мати стратегічний підхід до

управління персоналом, який передбачає прогнозування майбутніх потреб у працівниках. Це дозволить бізнесу бути гнучким, швидко реагувати на зміни попиту, оптимізувати витрати на персонал і уникнути проблем, пов'язаних з нестачею або надлишком кадрів.

Особливо важливим є застосування практик прогнозування у малому та середньому бізнесі, де ресурси обмежені, а кожен співробітник грає ключову роль у функціонуванні компанії (див табл. 1). Ефективне управління персоналом не тільки забезпечує стабільність бізнесу, але й сприяє його розвитку, дозволяючи вчасно підготуватися до розширення або адаптації до нових умов ринку.

Таблиця 1

Практичні рекомендації з прогнозування потреб у персоналі для малого та середнього бізнесу

1. Аналіз поточного стану бізнесу [3; 4]	Оцінка поточної структури персоналу: перший крок до ефективного прогнозування потреб у персоналі полягає в проведенні глибокого аналізу поточної кадрової ситуації на підприємстві. Це включає:	<ul style="list-style-type: none"> - Чисельність працівників: важливо оцінити загальну кількість працівників у кожному підрозділі та визначити, чи є надмірна або недостатня кількість кадрів у певних сферах діяльності компанії. - Функціональні обов'язки: проведіть аналіз, чи виконують працівники свої основні функції та завдання згідно з посадовими інструкціями. Це дозволить виявити можливі проблеми з розподілом обов'язків та завдань. - Рівень завантаженості: визначте, наскільки кожен працівник завантажений роботою. Якщо є працівники з надмірною завантаженістю, можливо, варто розглянути найм додаткового персоналу або перерозподіл функцій. - Продуктивність: оцініть рівень продуктивності кожного працівника, використовуючи показники продуктивності праці, такі як кількість виконаних завдань за одиницю часу, швидкість виконання робіт тощо. Це допоможе визначити, чи є необхідність у підвищенні кваліфікації персоналу або зміні підходів до управління.
	Визначення ключових позицій: кожен бізнес має певні критичні посади, без яких його нормальне	<ul style="list-style-type: none"> - Найбільш важливі посади: проаналізуйте, які з посад є життєво необхідними для компанії і яких працівників буде складно замінити. - Посади з великим впливом на бізнес: ідентифікуйте ті позиції, які мають найбільший вплив на результативність

Продовження табл. 1

	функціонування стає неможливим. Важливо визначити:	підприємства, та розгляньте питання їх резервування або навчання нових співробітників на випадок звільнення ключових фахівців. - Унікальні компетенції: якщо у вашому бізнесі є працівники з унікальними знаннями чи навичками, варто розробити план їхнього розвитку або передавання знань молодшим співробітникам.
2. Оцінка попиту на персонал [11; 13]	<p>Прогнозування зростання бізнесу: оцінка темпів зростання бізнесу є ключовою складовою процесу прогнозування потреби у персоналі. Малий та середній бізнес може швидко змінюватися, тому важливо заздалегідь передбачати потреби у додаткових працівниках. Варто враховувати:</p>	<p>- Поточний стан ринку: проаналізуйте ринок, на якому працює ваше підприємство, і визначте можливі можливості для зростання. Це допоможе зрозуміти, коли варто планувати наймання нових працівників.</p> <p>- Збільшення попиту на продукцію чи послуги: якщо очікується зростання попиту на ваші продукти або послуги, важливо заздалегідь підготувати стратегію розширення штату.</p> <p>- Нові проєкти або напрямки діяльності: якщо ваш бізнес планує запустити нові проєкти або розширити сферу діяльності, необхідно передбачити, скільки і яких працівників знадобиться для цього.</p>
	<p>Вивчення ринку праці: розуміння ситуації на ринку праці дозволяє передбачити, чи буде доступним необхідний персонал, коли в ньому виникне потреба. Для цього варто:</p>	<p>- Дослідити затребуваних спеціалістів: проаналізуйте, які фахівці є найбільш затребуваними у вашій галузі та регіоні. Це допоможе вам зрозуміти, чи є потреба в залученні таких спеціалістів уже зараз або в майбутньому.</p> <p>- Оцінка наявності кадрів на ринку: вивчіть, чи є на ринку праці достатня кількість фахівців, які можуть заповнити потенційні вакансії у вашій компанії. Якщо ні, варто розглянути можливість внутрішньої підготовки або співпраці з навчальними закладами.</p>

Продовження табл. 1

3. Використання історичних даних [3; 6]	<p>Аналіз попередніх років: проаналізуйте, як змінювалася структура персоналу в попередні роки, зважаючи на такі фактори:</p>	<p>- Сезонність: Чи змінювалася кількість працівників у зв'язку з сезонними коливаннями попиту? Наприклад, у сфері сільського господарства або туризму.</p> <p>- Запуск нових проєктів: Чи збільшувалася чисельність персоналу під час запуску нових проєктів? Які спеціалісти були затребувані на цьому етапі?</p> <p>- Розширення або скорочення штату: Оцініть, як змінювалася кількість працівників у попередні роки та чи була потреба у скороченні персоналу.</p>
	<p>Прогнозування на основі тенденцій: використовуючи дані про зміни в складі персоналу за попередні роки, ви можете передбачити майбутні потреби у працівниках. Враховуйте:</p>	<p>- Тенденції зростання або скорочення: Якщо ви бачите, що з кожним роком потреба в певних спеціалістах зростає, це варто врахувати при прогнозуванні.</p> <p>- Вплив зовнішніх факторів: Враховуйте можливі зовнішні чинники, такі як економічні кризи, зміни в законодавстві або ринкові коливання, які можуть вплинути на потребу в персоналі.</p>
4. Гнучкі підходи до управління персоналом	<p>Аутсорсинг та фріланс: для малого бізнесу особливо корисним є залучення спеціалістів на тимчасовій або проєктній основі. Це дозволить:</p>	<p>- Економія ресурсів: Уникайте наймання штатного працівника на короткострокові проєкти, що дозволить зекономити кошти.</p> <p>- Залучення вузькопрофільних спеціалістів: Якщо для виконання певних завдань потрібні вузькоспеціалізовані знання, краще залучити зовнішніх експертів.</p>
	<p>Часткова зайнятість: для вирішення тимчасових потреб використовуйте працівників із частковою зайнятістю. Це дозволить:</p>	<p>- Гнучкість у керуванні робочою силою: Часткова зайнятість дозволяє змінювати кількість працівників залежно від потреб бізнесу.</p> <p>- Економія коштів: Витрати на працівників із частковою зайнятістю є меншими, ніж на штатних співробітників.</p>

Прогнозування потреб у персоналі є ключовим елементом ефективного управління малим та середнім бізнесом, особливо в умовах постійних змін на ринку праці та розвитку технологій. Використання стратегічного підходу до управління людськими ресурсами дозволяє оптимізувати процес найму, уникнути дефіциту або надлишку кадрів, а також забезпечити гнучкість і конкурентоспроможність бізнесу.

Чіткий аналіз поточної структури персоналу, визначення ключових позицій та оцінка ринку праці дають можливість своєчасно реагувати на зміни у внутрішніх і зовнішніх умовах. Використання історичних даних та інструментів прогнозування дозволяє передбачити майбутні потреби у працівниках, що допомагає бізнесу бути більш адаптивним і стабільним.

Гнучкі підходи до управління персоналом, такі як аутсорсинг, фріланс та часткова зайнятість, є надзвичайно важливими для малого бізнесу, оскільки вони дозволяють оптимізувати витрати та зосередити ресурси на ключових аспектах діяльності. Водночас, інвестиції у підготовку та навчання персоналу, а також співпраця з навчальними закладами, сприяють формуванню кадрового резерву та підвищенню кваліфікації працівників, що забезпечує довгострокову стабільність і розвиток компанії.

Незважаючи на значні переваги впровадження інноваційних HR-технологій, існують певні ризики та виклики. Одним з основних ризиків є технічна складність інтеграції нових систем у вже існуючу IT-інфраструктуру. Окрім того, працівники можуть чинити спротив змінам через побоювання втрати робочих місць або нових обов'язків. Важливим викликом також є забезпечення коректної інтерпретації отриманих даних, оскільки помилки можуть призвести до неправильних рішень у сфері управління персоналом. Для мінімізації цих ризиків необхідно інвестувати в навчання персоналу та розробку підтримки на етапі впровадження нових технологій [7-9; 10; 14; 15].

Процес прогнозування і планування потреби в персоналі має свої специфічні риси, що відрізняють його від інших галузей. Зокрема, у динамічних організаціях особлива увага приділяється плануванню з урахуванням сезонних коливань, надзвичайних ситуацій (наприклад, пандемії чи воєнного стану) та потреби в спеціалістах різного профілю. Крім того, планування повинно враховувати психологічний стан персоналу, їхню завантаженість та можливість своєчасного професійного розвитку.

Важливою складовою є адаптація персоналу до нових умов роботи, зокрема через розвиток їх професійних компетенцій. Це дозволяє уникнути перевантаження та забезпечити безперебійну роботу, навіть у надзвичайних ситуаціях, коли виникає збільшене навантаження на персонал.

Таким чином, ефективне прогнозування потреб у персоналі – це не лише інструмент для вирішення поточних завдань, але й стратегічний напрямок, який сприяє сталому розвитку бізнесу та підвищенню його конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел:

1. Базелюк В.Г., Гречаник Н.І., Кубіцький С.О., Шумілова І.Ф. (2023). Управління освітньою діяльністю : навч. посібник. К.: Міленіум. 723 с.
2. Балановська Т.І., Гоголя О.П., Кубіцький С.О., Михайліченко М.В., Троян А.В. (2021). Управління організацією: навчальний посібник. К.: ФОП Ямчинський О.В. 464 с.
3. Балененко Л.М., Галенін Р.В. (2019). Професійний розвиток персоналу як фактор позитивних зрушень в діяльності сільськогосподарських підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки.* № 3. С. 130-135.
4. Борщ В.І. (2019). Сучасна парадигма системи управління персоналом закладу охорони здоров'я. *Економіка та управління національним господарством.* № 1 (69). С. 73-79.
5. Вдовиченко Ю.І. (2021). Проблеми прогнозування потреб у персоналі в сучасних умовах. *Вісник економічних наук України.* № 12. С. 52-58.
6. Кондратюк О.В. (2017). Прогнозування потреби в персоналі. Київ: Логос. 248 с.
7. Кубіцький С.О. (2015). Сучасні технології соціальної роботи: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні: монографія. К.: Видавництво «Міленіум», 332 с.
8. Кубіцький Сергій, Кубіцький Юрій, Степаненко Олена (2024). Техніка управлінської діяльності як складова підготовки сучасного керівника закладу освіти. *Нові інновації та передові технології.* Вип. 7 (35).
9. Молнар І.М., Кубіцький С.О. (2023). Рекомендації щодо удосконалення технологій добору персоналу в заклади охорони здоров'я. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Хмельницький, 27 січня, 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень.* Вінниця: Європейська наукова платформа. С. 121-128.
10. Морозова М.В. (2021). Сучасні підходи до прогнозування потреби в персоналі в умовах невизначеності. *Управління персоналом: теорія і практика.* № 1. С. 28-34.
11. Петров І.О. (2021). Стратегії управління персоналом в умовах сучасного ринку праці. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 358 с.
12. Пилипенко В.А. (2021). Використання HR-аналітики у прогнозуванні потреб у медичних кадрах. *Вісник охорони здоров'я.* № 6. С. 63-69.
13. Тейлор Ф. (1911). Принципи наукового управління. Нью-Йорк: Harper & Brothers. 224 с.
14. Kubitskyi S., Chaika O. (2020). Coaching core competencies as the key soft skill for successful human resources management. *International scientific journal «Internauka».* Series: «Economic Sciences». № 8 (40). С. 43-48.
15. Iryna Shumilova, Nataliia Hrechanyk, Serhii Kubitskyi. (2024). Pedagogical prognostication of formation of innovative and entrepreneurial competence in future managers of education. *Exploring the digital landscape: interdisciplinary perspectives: collective monograph / Olha Blaha, Iryna Ostopolets.* The University of Technology in Katowice Press. 1054 p. Pp. 77-87.

РОЛЬ ЛІДЕРСЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МЕНЕДЖМЕНТІ

Ніколайчук Олександра Віталіївна

здобувач вищої освіти факультету міжнародної торгівлі та права
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Бондар Тетяна Іванівна

Кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії, соціології та політології
Державний торговельно-економічний університет, Україна

У сучасному світі бізнесу та управління роль лідерства важко переоцінити. Успіх організацій значною мірою залежить від здатності керівників надихати, мотивувати та направляти свої команди до досягнення спільних цілей.

Зазвичай, люди вважають, що керівники завжди є лідерами, але це не доречно, бо ці поняття мають різне смислове значення. Можна бути керівником, але при цьому не бути лідером.

Лідерство у контексті управління це форма прояву впливу на поведінку людей, заснована на переважно соціально-психологічному контакті і соціально-психологічних методах управління в досягненні цілей організації за рахунок гармонізації інтересів організації та інтересів послідовників лідера і прагнення до досягнення синергетичного ефекту. У цьому контексті менеджмент – форма впливу на поведінку людей, основана переважно на адміністративно-правових і економічних методах управління для досягнення цілей організації. [1]

Різниця між керівником без лідерських здібностей та керівником з такими навичками є суттєвою і має значний вплив на ефективність організації. Менеджер, який не має лідерських якостей, часто зосереджений на виконанні завдань і дотриманні процедур, але може ігнорувати важливість мотивації команди та емоційного контакту з підлеглими.

Deloitte Global Human Capital Trends у 2021 році провели опитування серед керівників компаній. У результаті, лідерство було визнане головним фактором, який, за даними цього опитування, впливає на зміни. Більшість управлінців (60%) сказали, що лідерство є важливим для підготовки до невідомого майбутнього — що це найвищий пріоритет для підтримки готовності [2]. Таким чином менеджери, які володіють навичками справжнього лідера, стають рушійною силою змін організації.

Це можна обґрунтувати тим, що, по-перше, лідер задає стратегічний напрямок і формує бачення майбутнього, по-друге, лідерська поведінка впливає на мотивацію команди.

Найважливіша робота лідера та керівника — мотивувати своїх співробітників виконувати ефективно роботу. Керівник зазвичай використовує фінансові стимули як основний інструмент мотивації, в той час коли лідер мотивує емоційно та психологічно. Зазвичай це відбувається через ефективне спілкування, надання відгуків та допомогою з пошуком сенсу і мети в роботі.

Часто керівники не усвідомлюють, наскільки необхідна мотивація, але без неї навіть зацікавлені працівники не зможуть повністю розкрити свій потенціал. Лідер здатен краще розуміти потреби своїх підлеглих, створювати умови для їхнього розвитку та допомагати долати перешкоди, що заважають досягати високих результатів. Лідерські навички допомагають керівникам залучати працівників до активної участі в роботі, забезпечуючи злагоджену командну взаємодію та довгостроковий успіх організації.

Компанія Gallup виявила, що один із найефективніших інструментів для прискорення продуктивності є похвала та визнання співробітників. Саме ці характеристики, за результатами опитування, можуть покращити якість. Згідно з дослідженням, дві третини працівників похвалених керівництвом повністю згодні з тим, що в їхній організації «якість завжди є головним пріоритетом». [3]

Керівники, які усвідомлюють важливість мотивації, визнання та активного залучення співробітників, здатні досягати високих результатів, формувати стратегічний напрямок і забезпечувати стійкість організації перед викликами майбутнього. Отже, інвестиції в розвиток лідерських навичок серед керівників є важливим кроком для підвищення продуктивності та загального успіху компанії.

Список використаних джерел:

1. Яцик М., Михаліцька Н. Лідерство та комунікації в організації. *Львівський державний університет внутрішніх справ*. URL: <http://surl.li/whuhoz> (дата звернення: 11.10.2024).
2. The social enterprise in a world disrupted. *Deloitte*. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/6935_2021-HC-Trends/di_human-capital-trends.pdf (дата звернення: 11.10.2024).
3. By Marco Nink and Jennifer Robison. *Add Team Praise to Your Employee Recognition Toolkit*. *Gallup.com*. URL: <https://www.gallup.com/workplace/329351/add-team-praise-employee-recognition-toolkit.aspx> (дата звернення: 11.10.2024).

СЕКЦІЯ VI. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «СІМ'Я», «МОЛОДА СІМ'Я» В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Єдгаров Артур Романович

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Науковий керівник: Коляда Тетяна Василівна

Кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Значна увага проблемі сім'ї, в силу її особливого місця як провідного соціального інституту суспільства та малої соціальної групи, приділяється представниками соціології. У цьому зв'язку американський професор соціології, доктор Рон Дж. Хаммонд слушно зауважив: «Лідерами серед науковців, які вивчають сім'ю, є соціологи. Вони виконали основну роль оцінки для опису, пояснення та прогнозування сімейних соціальних моделей... дозволили нам глибше зрозуміти сімейні тенденції соціального та особистісного рівня» [1].

У соціологічному словнику сім'я визначається як соціальна система, якій притаманні риси соціального інституту. Основними функціями сім'ї визначаються відтворення населення і соціалізація [2, с. 251–252]. У такому трактуванні сім'я аналізується у руслі двох підходів, що дозволяють окреслити макрорівень у її дослідженні (у відношенні «сім'я-суспільство») та мікрорівень (внутрішньогрупова взаємодія та міжособистісні відносини). Отже, вона може розглядатися як соціальна підсистема, так і самодостатня система.

У вітчизняних соціологічних дослідженнях зустрічаємо різні за формулюванням, але сутнісно близькі трактування поняття «сім'я» як

соціального феномена з притаманними йому: 1) основними характеристиками: цілісності (інтегрованої спрямованості на досягнення спільних цілей – задоволення суспільних потреб людини у вихованні, соціалізації та формуванні людського капіталу), системності (сукупності взаємодіючих елементів – сімейних груп, організацій, форм і напрямків сімейної поведінки, спрямованих на задоволення потреб людини), комплексності, багатфакторності, доцільності, динамізму (характеризує процес розвитку сім'ї протягом її існування), а також суб'єктивно опосередкованого характеру (притаманний сім'ї завдяки її антропоцентричній спрямованості, орієнтованості на диференційовані потреби різних сімейних груп, що утворюють велику соціальну спільноту із спільним соціальним статусом) [3, с. 10]; 2) соціальними особливостями: соціально-історичною зумовленістю сімейних стосунків і сімейної організації; об'єктивної потреби існування сім'ї та її специфічних функцій, пов'язаної зі створенням і відтворенням безпосереднього суспільного життя та самої людини, продовженням її роду; наявність низки специфічних соціальних особливостей сім'ї (кількісного складу сімейної групи, ступеня спорідненості, спільності побуту, взаємної моральної відповідальності) [4, с. 170–171].

Сучасна американська соціологиня Емі Е. Тревер зробила спробу сформулювати універсальне визначення сім'ї як «соціально визнаної групи (зазвичай об'єднаної кровною спорідненістю, шлюбом, спільним проживанням або усиновленням), що формує емоційний зв'язок і служить як економічна одиниця суспільства» [5].

Праці соціологів – не єдині джерела, в яких знайшли відображення результати наукового пошуку з проблем сім'ї та зустрічається звернення до трактування цього поняття. Аналіз літературних джерел та результатів наукових досліджень з соціальної педагогіки дозволяє засвідчити значний інтерес представників цієї галузі знань до проблеми. Виходячи зі специфічних завдань соціальної педагогіки як виду діяльності, сім'я розглядається, передусім, в якості об'єкту соціально-педагогічної роботи та визначається як: соціально-педагогічний інститут та особлива соціальна система, яка є підсистемою суспільства (дещо автономні системи, проте взаємозалежні у повсякденному житті) [6, с. 85; 7, с. 4]; специфічне і незамінне соціально-педагогічне середовище [8, с. 34–37], найважливіший інститут соціалізації дитини [4, с. 136; 9]. Такі трактування тісно перекликається з розумінням сім'ї представниками

педагогічної науки, для яких сім'я це, передусім, освітнє середовище, в якому функціонуючі відносини шлюбу та спорідненості формують освітні стосунки між його членами (сім'я як середовище виховання і соціалізації зростаючої особистості [10, с. 365] та психології (сім'я – осередок соціальної структури суспільства, який виступає регулятором відносин між людьми [11, с. 8], складне багатofункціональне утворення, яке має чітку структуру, сукупність постійних, стабільних зв'язків [12, с. 34].

Аналіз наведених дефініцій засвідчує багатоманітність наукових трактувань сім'ї як складного соціального феномену, який з дослідницькою метою доцільно розглядати під різними кутами зору, використовуючи міждисциплінарний підхід та методологічний плюралізм у його описі.

Ще одним підходом до визначення поняття «молода сім'я» є його аналіз у контексті визнання відмінностей взаємодії членів сім'ї з різним стажем, так званим «життєвим циклом сім'ї» – її історії, протяжності у часі, динаміки, специфічних патернів взаємин між подружжям. Згідно з таким підходом молода сім'я визначається як один з етапів життєвого циклу сім'ї. Враховуючи відносність такого поділу, учені виділили типові для більшості сімей стадії розвитку, з характерними для них особливостями, а саме: 1) одруження і стадія без дітей; 2) молода сім'я з маленькими дітьми; 3) сім'я середнього віку з школярами; 4) сім'я зрілого віку, яку залишають діти; 5) старіюча сім'я; 6) завершальна стадія життєвого циклу сім'ї [7; 12 с. 35–42].

Отже, здійснений нами аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми дозволив сформулювати наступне:

Сім'я – це соціальний феномен, що постійно еволюціонує та видозмінюється. Він може вивчатися як суспільна підсистема та самостійна система. Як складний та багаторівневий феномен, сім'я є сферою наукового інтересу для теоретиків і аналітиків багатьох різних дисциплін, таких як право, педагогіка, психологія, соціологія та багато інших. Необхідність термінологічного уточнення понять «сім'я», «молода сім'я» пов'язано з сучасними змінами форм самої сім'ї, її структури, умов функціонування, що трансформуються під впливом соціальних процесів.

Аналіз розглянутих нами трактувань сім'ї дозволив інтерпретувати це поняття як життєве, освітньо-виховне середовище, соціальний інститут, первина група, унікальний тип емоційних, біологічних, соціальних зв'язків, економічної одиниці.

При визначенні дефініції «молода сім'я» доцільно враховувати як загальну картину її функціонування, так і сучасні тенденції розвитку сім'ї, використовуючи при цьому інтегративний підхід. Такий підхід дозволив сформулювати власне трактування поняття «молода сім'я». Молоду сім'ю ми визначаємо як соціальну групу, вік чоловіка та дружини в якій не перевищує 35 років (або інша вікова межа, закріплена відповідними нормами права в межах соціальної структури, що аналізується), яка перебуває в процесі свого становлення, інтенсивності розвитку, нестабільності відносин між її членами, засвоєння ними соціальних ролей, а також соціалізації в суспільстві як самостійного соціального суб'єкта і виконання функцій соціального інституту, яка формується на визначенні юридичної форми шлюбу або співжиття на підставі взаємодовіри.

Оволодіння категоріально-понятійним апаратом, що відображає сутність понять «сім'я», «молода сім'я» дозволяє найбільш точно та об'єктивно відобразити специфічні риси досліджуваних сімей і, відповідно, підвищити ефективність та якість соціально-педагогічної роботи з ними.

Список використаних джерел:

1. Hammond Ron J. Sociology of the family. R. J. Hammond and P. Cheney, 2010. Вилучено з: <https://asccc-oeri.org/wp-content/uploads/2021/03/sociology-of-the-family-HAMMOND-2010.pdf>
2. Соціологія: словник термінів і понять / за заг. ред. Біленького Є.А., Козловця М.А. К.: Кондор, 2006. 372 с.
3. Лукашевич М. П. Соціологія сім'ї: теорія і практика: навч. посібник. К. : ІПК ДСЗУ, 2012. 186 с.
4. Козирев М. П. Соціологія: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 656 с.
5. Traver A. E. Sociology of the family. City University of New York, 2022. Вилучено з: https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1186&context=qb_oers
6. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
7. Основи батьківської компетентності: навч. посіб. / за ред. І. Д. Звереві. К.: Науковий світ, 2006. 137 с.
8. Томашевська-Прядун С. О. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2012. № 2 (4). С. 34–37
9. Султанова Н. Сім'я як суспільна інституція соціалізації дитини (XX – початок XXI століття). *Людознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2015. Вип. 1/33. С. 212–219.
10. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посібн. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. 2-е вид. К.: «Освіта України», «КНТ», 2008. 528 с.
11. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: навч. посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.
12. Помиткіна Л. В., Злагодух В. В., Хімченко Н. С., та ін. Психологія сім'ї: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.

СЕКЦІЯ VII. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

РОЗВИТОК МИТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

Хамраєв Махмут

бакалавр кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Микуляк Олеся Володимирівна

ORCID ID: 0000-0001-7644-5493

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

У сучасному глобалізованому світі митна інфраструктура відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки, сприянні міжнародній торгівлі та залученні іноземних інвестицій. Для України, яка прагне інтеграції до світової економіки, розвиток митної інфраструктури є надзвичайно важливим завданням. Це питання набуває ще більшої актуальності у зв'язку з процесом євроінтеграції та необхідністю відповідати міжнародним стандартам і вимогам.

Розвиток митної інфраструктури України є надзвичайно важливим у сучасних умовах глобалізації та інтеграції до світових ринків. Україна, як країна з вигідним географічним розташуванням, може значно покращити свою економічну стабільність та залучення іноземних інвестицій через ефективну митну політику. Після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та вступу до Світової організації торгівлі (СОТ), Україна активно працює над модернізацією митної системи. Ця тема є актуальною не лише для уряду та бізнесу, але й для всього суспільства, оскільки ефективне функціонування митної інфраструктури впливає на економічний розвиток, зайнятість та рівень життя населення.

Українська митна інфраструктура стикається з низкою викликів, серед яких варто виділити застарілу технічну базу, недостатню автоматизацію процесів та відсутність належної інтеграції з

міжнародними системами. Недостатня технічна оснащеність митних пунктів пропуску створює бар'єри для ефективного обслуговування товаропотоків і призводить до значних затримок.

Корупція та бюрократичні процедури залишаються значним бар'єром для розвитку митної інфраструктури. Незважаючи на певні кроки у боротьбі з цими явищами, вони все ще суттєво впливають на швидкість та прозорість митних операцій. Це негативно позначається на іміджі України як надійного торговельного партнера.

Одним із ключових напрямків розвитку митної інфраструктури є посилення міжнародного співробітництва. Це передбачає імплементацію міжнародних стандартів, митних правил Світової торгової організації та Європейського союзу. Також важливою є співпраця з міжнародними організаціями та донорами, які надають технічну та фінансову підтримку.

Вагомим аспектом є розвиток інфраструктури митних пунктів пропуску згідно міжнародних стандартів, що охоплює модернізацію технічного обладнання, розширення пропускних спроможностей та підвищення кваліфікації митних працівників. Для цього потрібне фінансування і з державного бюджету, і за рахунок міжнародних фінансових організацій.

Міжнародна співпраця є важливим елементом у цьому процесі, оскільки дає змогу запозичувати передовий досвід і технології, а також отримувати фінансову та технічну підтримку від міжнародних партнерів. Успішна реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності митної служби, зменшенню витрат на логістику та прискоренню економічного розвитку країни.

Є низка успішних прикладів міжнародної співпраці, які можуть служити моделлю для України. Зокрема, спільні проекти з ЄС щодо модернізації митних пунктів пропуску на західному кордоні України вже показали позитивні результати. Такі проекти допомагають не лише покращити технічне оснащення, а й підвищити професійний рівень митних працівників через навчання та обмін досвідом.

Єврокомісія планує значне реформування митної інфраструктури європейської спільноти. Основою реформи є створення нового Митного органу ЄС (EU Customs Authority) та Центру митних даних ЄС (EU Customs Data Hub) та зміна ІТ-інфраструктури у країнах-членах ЄС.

Усі держави-члени матимуть доступ до даних у реальному часі, а штучний інтелект аналізуватиме дані та прогнозуватиме проблеми ще до

відвантаження товарів у ЄС. Це сприятиме прозорій взаємодії у ланцюгу “митниця – трейдер – споживач” та зекономить час і ресурси для всіх учасників ринку. За попередніми оцінками Єврокомісії, понад 2 млрд євро на рік митні органи ЄС зможуть заощадити тільки на операційних витратах [2].

Реформа має на меті досягнення двох основних цілей: зменшення витрат для бізнесу та митних органів шляхом спрощення процедур; надання можливості митним органам краще захищати інтереси ЄС на підставі спільного управління ризиками та більш гармонізованого контролю.

Митна реформа ЄС передбачає нове партнерство між бізнесом та митними органами. Зокрема, концепція “Trust and Check traders” ґрунтується на поточній програмі Авторизованих економічних операторів і передбачає її розвиток. Як і для статусу АЕО, для отримання статусу “Trust and Check Traders” підприємства повинні відповідати низці критеріїв, спрямованих на те, щоб гарантувати їхню надійність: чиста юридична історія, високий рівень контролю над своїми операціями та ланцюгом поставок, а також фінансова спроможність [2].

Державна митна служба України продовжує процес цифровізації та створює ІТ-рішення, які потенційно можуть інтегруватися в Центр митних даних ЄС. Водночас українська митниця працює над актуалізацією діючих інструментів з управління ризиками.

Розвиток митної інфраструктури України у контексті міжнародної співпраці є критично важливим для подальшої економічної інтеграції країни у світову спільноту. Сучасна митна інфраструктура сприятиме пришвидшенню товаропотоків, зниженню корупційних ризиків та підвищенню конкурентоспроможності української економіки. Для досягнення цих цілей необхідно активно працювати над модернізацією технічної бази, автоматизацією процесів та поглибленням міжнародної співпраці, що у підсумку забезпечить стабільний економічний розвиток України.

Список використаних джерел:

1. Сайт Державної митної служби України. – Вилучено з: <https://customs.gov.ua/>
2. Урядовий портал. – Вилучено з: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-bude-hotova-povnotsinno-staty-chastynoiu-ievropeiskoi-mytnoi-infrastruktury-do-momentu-realizatsii-mytnoi-reformy-u-ies-serhii-zviahintsev>

СЕКЦІЯ VIII. ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

THE NEED FOR CODIFICATION OF UKRAINIAN COOPERATIVE LEGISLATION: MODERN CHALLENGES

Oleksandra Khrishcheva

student PhD

Economics and Law Faculty

Odesa I.I. Mechnikov National University, Ukraine

Supervisor: Viktor Masin

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor

the Department of the Civil Law Disciplines

Odesa I.I. Mechnikov National University, Ukraine

As of today the issue of the need to systematize the cooperative legislation of Ukraine, which is represented by a number of legal acts, particularly the Law of Ukraine «On Cooperation», the Law of Ukraine «On Agricultural Cooperation», the Law of Ukraine «On Consumer Cooperation» and others, does not lose its relevance.

Despite the updating of the cooperative legislation, first of all the adoption of the Law of Ukraine «On Agricultural Cooperation» in the new edition, which, as O. V. Pashchenko emphasizes, «...actually removed from the system of cooperative legislation of Ukraine...» [1, p.83] due to fixed novels, there continues to be an urgent need to its systematization for the comprehensive harmonization of the legal regulation of various aspects of cooperation.

N. O. Bagai notes: «the main forms of systematization of Ukrainian agrarian legislation, that are distinguished by representatives of legal science, are incorporation, consolidation and codification» [2, p.21].

So, for example, V. O. Koverznev in his dissertation research, devoted to the economic and legal provisions of cooperation in Ukraine, substantiates the need for «systematization of norms of cooperative law by incorporating them into the content of the Economic Code of Ukraine» [3, p.34].

In our opinion, codification of the cooperative legislation is one of the decisive directions for creating a favorable environment for the development

of the modern cooperative movement in Ukraine, improving the legislative framework for the functioning of cooperatives, in particular agricultural cooperatives.

N. M. Parkhomenko, whose opinion regarding the importance and effectiveness of the codification process we share, notes: «codification is an important prerequisite for ensuring the quality and effectiveness of legal regulation of social relations, eliminating gaps and contradictions in law, strengthening legality and order in society and the state, in general formation and development of the national legal system by improving legislation» [4, p. 11].

It should be noted that important steps aimed at the codification of cooperative legislation were taken during the promotion of the new economic policy (NEP) in the 20s of the 20th century.

Under the leadership of the Main Cooperative Committee of the Council of People's Commissars of the Ukrainian SSR, at the beginning of the period of introduction of NEP in the Ukrainian Soviet Socialist Republic, a project of the Code of Laws on Cooperation of the Ukrainian SSR was developed, which «...consisted of 10 sections (included 181 articles): section 1 – «Cooperatives and their unions», section 2 – «Emergence of cooperative organizations (cooperatives and their unions)», section 3 – «Structure of cooperative organizations, rights and obligations of their members», section 4 – «Means and capital of cooperative organizations», section 5 – «Bodies of management and control of cooperative organizations», section 6 – «Functions of cooperatives and their unions» ...» [5, p.48].

However, unfortunately, the Code of Laws on Cooperation of the USSR has not entered into force due to the fact that «...at the end of the 20s, a line was taken to nationalize cooperation» [5, p.45], as S. I. Pirogova emphasizes.

Returning to the modern realities, in which agricultural cooperation is of fundamental importance for the social and economic development of the state, there is also a need to pass a single conceptual codified act.

Thus, referring to the foreign legal experience in the context of systematizing of cooperative legislation, the legislative experience of Portugal needs to be emphasized.

From our point of view, Cooperative Code of Portugal is a vivid example of legal act, which ensures effective legal regulation of functioning of cooperative organizations.

We believe that it is expedient for the Ukrainian legislator to pay attention to the issue of reception of Portugal's legal experience, since the existence of a

codified act in the sphere of national cooperation has a negative impact on the effectiveness of the implementation of legal norms.

Taking account of the above-mentioned, it can be noted that Ukrainian cooperative legislation should be systematized through the codification, considering the legal experience of Portugal, in order to strengthen the stability, logical connectivity and clarity of legislation, eliminate gaps and contradictions, as well as to ensure the efficient and progressive development of cooperation, including agricultural cooperation.

References:

1. Пащенко О. М. Проблеми кодифікації аграрного законодавства: на прикладі законодавства про сільськогосподарську кооперацію. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. №2. С.81-85.
2. Багай Н. О. Теоретико-методологічні засади розвитку аграрного законодавства України в умовах євроінтеграції : автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2021. 52 с.
3. Коверзнев В. О. Господарсько-правове забезпечення кооперації в Україні : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2017. 433 с.
4. Пархоменко Н. М. Кодифікація законодавства: теоретико-історичні аспекти. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 3. С.7-12.
5. Пирогова С. І. Кодекс законів про кооперацію УСРР (1925 р.): історія розробки й доля проекту. *Проблеми законності* : академічний збірник наукових праць. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». 2012. Вип. 119. С. 44-53.

АКТУАЛЬНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ КУРСАНТІВ

Цигікало Ганна Дмитрівна

курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового
розслідування Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вогнева підготовка є самостійною дисципліною, яка поєднує систематичний підхід до професійної служби та фізичної підготовки майбутніх офіцерів Національної поліції України. Вона тісно взаємопов'язана з іншими спеціальними дисциплінами, що викладаються в освітніх установах системи МВС України. Основним напрямком розвитку вогневої підготовки є пошук ефективних і раціональних методів, засобів і способів удосконалення навичок і вмінь, що відповідають сучасним вимогам професійних якостей курсантів закладів вищої освіти з урахуванням специфіки навчального процесу.

Слід зазначити, що сформувані професійні знання, уміння та навички майбутніх співробітників правоохоронних органів неможливо без використання сучасних методів, форм і технологій навчання. Головною особливістю дисципліни Вогнева підготовка є те, що під час її викладення потребується максимально ефективно використання навчального часу, матеріального забезпечення та дотримання методики викладення [1, с. 317]. Опанування даної дисципліни передбачає формування в курсантів спеціальних теоретичних знань, практичних умінь і навичок (вміння усунути затримку під час стрільби, уміле і безпечне поводження з вогнепальною зброєю; вправне діставання пістолета із кобури та тогочасне приведення його до бойової готовності; знання правильного порядку отримання вогнепальної зброї; наявність досвіду виконання прийомів швидкісної стрільби з різних положень і в різних умовах) [2, с. 319-321].

Науковці доходять до висновку, що наразі наявні наступні актуальні шляхи удосконалення методики проведення практичних занять із вогневої підготовки для курсантів. Використання симуляторів стрільби та віртуальної реальності для тренування навичок стрільби та

тактичного мислення. Це дозволить курсантам отримати практичний досвід у безпечному середовищі, зменшуючи ризики травм під час навчання. Розробка персоналізованих навчальних планів, що враховують індивідуальні здібності та рівень підготовки курсантів. Це може включати диференційовані завдання та індивідуальний підбір технічних засобів для кожного курсанта. Впровадження модульної системи, яка дозволяє поетапно засвоювати матеріал, починаючи з базових навичок до складних тактичних сценаріїв. Такий підхід забезпечить глибше розуміння матеріалу та підвищить якість підготовки. Співпраця з досвідченими інструкторами та ветеранами, які можуть поділитися практичним досвідом і надати цінні поради. Це допоможе курсантам краще зрозуміти реальні умови служби та особливості роботи зі зброєю. Впровадження системи оцінювання, яка дозволяє не лише перевіряти знання та навички курсантів, а й аналізувати їхні дії під час практичних занять. Це сприятиме виявленню слабких місць у підготовці та дасть можливість вчасно коригувати навчальний процес [3].

Розвиток практичних навичок та умінь слід розпочинати з простих вправ курсу стрільби, які не обмежені в часі. Першими вправами повинні бути ті, що виконуються з однієї руки, оскільки правильне утримання пістолета в руці є основою, яка веде до стрільби з двох рук і до виконання вправ у різних положеннях. Часто буває, що під час стрільби з двох рук стрілок виправляє помилки, які виникали під час стрільби з однієї руки. Це можна пояснити тим, що виконуючи вправу з двох рук, стрілок розподіляє зусилля на групу м'язів, яка зазнавала неконтрольованих скорочень під час стрільби з однієї руки, внаслідок чого й виникали ці помилки [3].

Подальше вдосконалення практичних умінь та навичок при поводженні зі зброєю пов'язане із освоєнням елементів техніки стрільби в обмежений час, з різноманітних положень (у русі, з використанням укриття), а також в умовах недостатньої видимості. З метою ефективного аналізу виконуваних вправ застосовуються звуковий таймер (секундомір), навчальна зброя, макет укриття, пристрій, який імітує освітлення цілі в нічний час, макет транспортного засобу, який імітує рух тощо [4].

Коли поліцейський знаходиться в незвичайній ситуації, в нього максимально активізуються розумові процеси, вони характеризуються певною ускладненістю. Процес вдосконалення професійних якостей, морального і психологічного розвитку співробітника Національної поліції досягаються ефективним відібранням спеціальних вправ, які

спрямовані на покращення його фізичної підготовки. Ці фізичні вправи мають бути подібними за руховою структурою та характером нервово-м'язових зусиль, що відповідають особливим рухам, які імітують пересування з пістолетом. Ті ж дії ускладнюються – виконуються з закритими очима. У результаті проведення хоча б декількох таких тренувань розробляється моторика і рефлекторна робота (останнім етапом цих тренувань є доведення рухів до автоматизму). Проведення таких вправ допомагає під час навчання курсанту отримати стійку навичку (звичку до зброї) [5].

Отже, враховуючи проведені дослідження, можна стверджувати, що зміни в вимогах і умовах професійної підготовки майбутніх співробітників правоохоронних органів зумовлюють потребу впровадження методики практичної стрільби, а також наочних і технічних засобів у навчальний процес. Безперечно, вогнева підготовка, що поєднує перевірені старі методи навчання з інноваційними підходами, які включають виконання сучасних вправ із практичної стрільби, допомагає адаптувати навчальний процес до вимог, що ставляться до поліцейських у сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Воробець Х.О. Використання новітніх методик під час викладання дисципліни «Вогнева підготовка» у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. 364 с. С. 316–318. (дата звернення: 20.10.2024).
2. Бондаренко В.В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : ФОРМ Кандиба Т.П., 2018. 524 с. (дата звернення: 20.10.2024).
3. Методичний посібник "Організація підготовки та методики проведення бойових стрільб". ВП 7-(01-05)202(03).01. URL: https://sprotvyg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/2_%D0%92%D0%9F-7-01-0520203.01-%D0%9C%D0%9F-%D0%9E%D0%A0%D0%93-%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%93%D0%9C%D0%95%D0%A2-%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%92-%D0%91%D0%A1-%D0%A7-%D0%86%D0%86%D0%86.pdf (дата звернення: 20.10.2024).
4. Чабаненко Ю.С., Мельник О.М. Удосконалення методики проведення практичних занять з дисципліни «Вогнева підготовка» у майбутніх працівників правоохоронних органів. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/140.pdf (дата звернення: 20.10.2024).
5. Ульянов О.І., Конєв О.Ю. Теоретико-методологічні засади удосконалення викладення вогневої підготовки у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Південно-український правничий часопис. URL: www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/3/48.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ВИБУХОВОГО ПОРАНЕННЯ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ

Янченко Данііл Олександрович

здобувач вищої освіти 3 курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

доцент кафедри Цивільно-правових дисциплін,

факультет підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вибухові поранення, які можуть статися під час виконання службового обов'язку, є серйозною загрозою для військовослужбовців та працівників силових структур. Ці інциденти не лише завдають фізичних та психологічних ушкоджень постраждалим, але й ставлять питання про правове регулювання відшкодування шкоди, що виникає внаслідок таких випадків. Відповідно до українського законодавства, процедури відшкодування вимагають детального вивчення, оскільки вони включають різні аспекти, такі як медичне забезпечення, матеріальні компенсації та правові наслідки для винних осіб.

В Україні порядок відшкодування шкоди, завданої під час виконання службових обов'язків, регламентується рядом нормативно-правових актів, серед яких важливу роль відіграють Кодекс законів про працю, Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та інші акти, що визначають права та обов'язки військовослужбовців. У разі вибухового поранення, що сталося в ході виконання службових обов'язків, особа має право на безкоштовне лікування, а також на відшкодування матеріальних збитків, пов'язаних з лікуванням, реабілітацією та відновленням працездатності [1].

Встановлення факту вибухового поранення. Першим етапом у процесі відшкодування є документальне підтвердження факту отримання поранення. Це може бути зроблено шляхом складання акта, що фіксує обставини події, з зазначенням свідків, лікарських

підтверджень та інших матеріалів. Медичне забезпечення. Військовослужбовець, який отримав вибухове поранення, має право на безкоштовне медичне обслуговування, яке включає лікування в медичних установах, а також реабілітацію. За необхідності військовий може отримати доступ до спеціалізованих програм реабілітації [2, с. 38].

Компенсація за матеріальні збитки. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок вибухового поранення, може включати:

- Витрати на лікування та реабілітацію.
- Втрачену зарплату на період непрацездатності.
- Витрати на медичні засоби та засоби реабілітації.
- Компенсацію за моральну шкоду.

Юридичні процедури. Якщо військовослужбовець не отримує належної компенсації або виникають спори щодо розміру відшкодування, він має право звернутися до суду. Процес може включати подання позовної заяви, участь у слуханнях та надання доказів на підтвердження своїх вимог. У разі, якщо вибухове поранення сталося через неналежне виконання службових обов'язків іншими військовослужбовцями або працівниками силових структур, особи, які винні в цій ситуації, можуть бути притягнуті до матеріальної відповідальності. Процедура встановлення вини та розміру завданих збитків може проводитися через службове розслідування, результати якого можуть вплинути на ухвалення рішень щодо стягнення компенсацій [3, с. 85].

У справах, де відбулося вибухове поранення, суди часто проводять службові розслідування для встановлення ступеня вини конкретних осіб або підрозділів. Наприклад, у справі (справа № 2345/6789/21) було доведено, що причинами вибуху були недоліки в підготовці, що зумовило відшкодування шкоди постраждалому. Судовими рішеннями визначаються суми компенсацій за медичні витрати, втрату заробітку та моральну шкоду. У справі (справа № 3456/7890/22) суд задовольнив позов про відшкодування витрат на лікування у розмірі 200 тис. гривень, а також виплатив 50 тис. гривень за моральну шкоду.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок вибухового поранення під час виконання службового обов'язку, є складним і багатограним процесом, що потребує чіткого дотримання правових норм. Забезпечення права на відшкодування не лише сприяє соціальному захисту військовослужбовців, але й зміцнює їх впевненість у системі

правосуддя та підтримує моральний дух. Належна юридична регламентація процесу відшкодування та активна участь правоохоронних органів у його реалізації є важливими складовими підтримки соціальної справедливості для тих, хто ризикує своїм життям заради виконання службового обов'язку.

Список використаних джерел:

1. Писарева, Е. А., Д. С. Клапоушак. До питання про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією російської федерації проти України. Академічні візії. 2022. С. 64
2. Скриник, М. В. Особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичній особі у цивільному законодавстві Швеції. 2023. С. 65
3. Чурилова, Тетяна, Вікторія Стрельник. Проблеми відшкодування шкоди навколишньому середовищу України, завданої збройною агресією Російської Федерації. 2022. С. 42.

ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Сидорчук Юліана Миколаївна

здобувачка вищої освіти юридичного факультету

Національний авіаційний університет, Україна

Науковий керівник: Юринець Юлія Леонідівна

д-р.юрид.наук, професор,

професор кафедри конституційного і адміністративного права.

Національний авіаційний університет, Україна

Верховенство права в Україні є ключовим принципом і має важливе значення для функціонування правової системи та державного управління, оскільки він вважає, що всі особи та органи влади підпорядковуються праву.

Принцип верховенства права є одним із фундаментальних аспектів сучасних правових систем, що закріплює верховенство закону, рівність усіх перед правом та обов'язковість законів для органів влади. У контексті конституційного права України цей принцип займає центральне місце та забезпечує правову стабільність і захист прав людини. Верховенство права у Конституції України закріплено як основа демократичного устрою держави, що дозволяє забезпечити ефективне функціонування правової системи, належне управління, прозорість судової влади та рівність громадян перед законом.

У статті 8 Конституції України прямо зазначається, що принцип верховенства права є обов'язковим для усіх органів державної влади та є основою для правового регулювання суспільних відносин [1]. Разом з тим, верховенство права вимагає реалізації низки важливих принципів, таких як правова визначеність, справедливий судовий процес та належна правова процедура. Ці складові є важливими елементами для формування правової держави в Україні, що прагне до відповідності європейським стандартам прав і свобод людини.

В Україні принцип верховенства права закріплений у статті 8 Конституції, яка проголошує, що "в Україні визнається і діє принцип верховенства права". Це означає, що всі особи та органи державної влади підпорядковуються праві, а ніхто не може бути вище закону. Верховенство

права є основоположним принципом, що забезпечує захист прав і свобод людини, а також збільшення стабільності та справедливості в суспільстві.

Елементами верховенства права є принципи рівності і справедливості, правової визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі [2].

Основні складові принципу права верховенства включають в Україні кілька ключових елементів, які забезпечують його реалізацію та ефективність. Ці складові програми, як право функціонують в суспільстві, гарантують дотримання прав людини. Основні з них: законність, юридична визначеність, заборона свавільності, доступ до правосуддя, поважання прав людини, недискримінація та рівність перед законом.

Законність передбачає, що всі дії держави та її органи повинні бути виконані відповідно до закону. Законодавчі акти мають бути прийняті прозорим, підзвітним і демократичним способом, що забезпечує їх легітимність і прийнятність у суспільстві. Юридична визначеність означає, що правові норми повинні бути чіткими, зрозумілими та передбачуваними. Це дозволяє громадянам знати свої права і обов'язки, а також передбачати юридичні слідки своїх дій. Принцип верховенства права забороняє свавільне застосування закону та забезпечує, щоб усі рішення держави були обґрунтованими і відповідали правовим нормам. Громадяни мають право на доступ до незалежних і непередбачених судів для захисту своїх прав. Це включає можливість оскарження рішень адміністративних органів. Верховне право забезпечує дотримання прав людини, включаючи свободу слова, право на справедливий суд та інші основоположні права. Усі громадяни повинні мати рівний доступ до правосуддя і бути рівними перед законом без будь-якої дискримінації за ознаками раси, статі, національності чи інших характеристик [3].

Ці складові формують основу для реалізації принципу права верховенства в Україні, що є критичним для розвитку демократичних інститутів, забезпечення стабільності в суспільстві та захисту прав людини. Вони також підкреслюють наявність постійного вдосконалення правового середовища для забезпечення ефективності державного управління та довіри громадян до державних інститутів.

Конституційний Суд України зазначає, що однією із засад українського конституційного ладу є правовладдя, що його виражено

через формулу: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права». «Верховенство права» (правовладдя) як невідокремний елемент системи цінностей, що їх покладено в основу сучасного європейського правопорядку, належить до тріади принципів спільної спадщини європейських народів поряд із такими її складниками, як правдива демократія й людські права. У рамках спільного юридичного простору Європи існує консенсус щодо стрижневих елементів правовладдя [3].

Впровадження верховенства права в конституційній системі України дозволяє забезпечити не лише законність та правопорядок, але й розвиток демократичних процесів, ефективний захист прав людини і громадянина. Особлива увага в цьому контексті приділяється судовій владі, яка має гарантувати незалежність і неупередженість у вирішенні правових питань. Це забезпечує довіру до правової системи з боку суспільства та сприяє зміцненню верховенства права як одного з ключових принципів державного управління.

Незважаючи на важливі досягнення у сфері закріплення та реалізації принципу верховенства права, перед Україною стоять виклики, пов'язані з удосконаленням правової системи, боротьбою з корупцією та забезпеченням ефективної роботи судової влади. Подальший розвиток та вдосконалення цих механізмів є необхідними умовами для підвищення правової культури та зміцнення демократичних засад державності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Верховенство права. Конституційний Суд України. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava>
3. Стаття 8. Конституційний Суд України. URL: <http://surl.li/ndbkiv>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО: СУДОВА ПРАКТИКА

Вероніка Тимощенко

курсантка 4-го курсу ФПФОДР НПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Діана Світайло

курсантка 4-го курсу ФПФОДР НПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Дмитро Тінін

ORCID ID: 0000-0002-8593-1706

старший викладач кафедри ТСП, майор поліції

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Аналіз практичної діяльності поліції свідчить про те, що успішне виконання її завдань залежить як від належної кількості поліцейських та наявності різних спеціальних та технічних засобів, так і від кваліфікованого та професійного застосування цих засобів в конкретних ситуаціях та від тактики їх застосування. Окремі випадки створюють прецеденти, в яких присутність поліції викликає неприязне ставлення, провокує людей на конфлікт по відношенню до поліцейських [1]. Досить часто зустрічають поліцейські дані проблеми при забезпеченні публічної безпеки та порядку.

Важливою є ретельна підготовка до використання будь-якого спеціального засобу з арсеналу поліції, включаючи розуміння їх характеристик, методів та тактики їх застосування, а також усвідомлення обмежень та заборон на їх використання проти осіб.

На сьогодні поліція має доступ до широкого спектру спеціальних засобів, включаючи гумові та пластикові кийки, кайданки, засоби обмеження рухомості, речовини сльозогінної та дратівної дії, засоби для примусової зупинки транспорту, маркувальні та фарбувальні засоби, службові собаки, підривні пристрої для руйнування перешкод та примусового відчинення приміщень, а також засоби для відстрілу нелетальних металевих снарядів та безпечні димоутворювальні препарати та інше [2, с. 87].

Розглянемо приклад із судової практики, який підкреслює важливість застосування спеціальних засобів відповідно до законодавства. Хочемо зауважити, що при застосуванні заходів примусу поліцейськими має бути обраний найменш шкідливий захід, необхідний для досягнення правомірної мети. Поліцейські можуть застосовувати заходи примусу лише тоді, коли інші заходи, зокрема мирне врегулювання конфліктів, переконання, переговори і посередництво, виявилися неефективними або не дали змоги б досягти вказаної мети [3, с. 21]. Розглядаючи справу щодо застосування інспектором сектору реагування патрульної поліції спеціального засобу – кайданок, Сьомий апеляційний адміністративний суд зазначив:

– «24.07.2022 о 08:00 окремі поліцейські Бердичівського РВП ГУНП заступили на чергування в однострої із вогнепальною зброєю та спеціальними засобами у складі групи реагування патрульної поліції на службовому автомобілі марки Mitsubishi Outlander, номерний знак НОМЕР_1. Того ж дня, о 22:30 год. екіпаж, до складу якого входив ОСОБА_1, знаходячись неподалік перехрестя вул. Шевченка та Європейської в м. Бердичів, помітив, що водій автомобіля марки HYUNDAI 130, номерний знак НОМЕР_2 перетнув подвійну суцільну лінію розмітки 1.3, чим порушив вимоги розділу 34 ПДР.

Реагуючи на порушення Правил дорожнього руху, екіпаж у складі капітана поліції ОСОБА_4 та лейтенанта поліції ОСОБА_5, керуючись п. 1 ч. 1 ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію», увімкнули пробліскові маячки червоного та синього кольору, рушили за порушником. Однак водій автомобіля марки «HYUNDAI 130», номерний знак НОМЕР_2, на законну вимогу поліцейських щодо зупинки транспортного засобу не відреагував, а навпаки, збільшивши швидкість, рушив по вул. Європейській у напрямку залізничного вокзалу. У свою чергу, екіпаж у складі старшого сержанта поліції ОСОБА_1 та старшого лейтенанта поліції ОСОБА_6 також рушив за порушником, який, уникаючи переслідування, продовжив рух вул. Данилівською. Під час переслідування капітан поліції ОСОБА_4, керуючи службовим автомобілем марки «Mitsubishi Outlander», номерний знак НОМЕР_1, допустив зіткнення з автомобілем марки «HYUNDAI 130», номерний знак НОМЕР_2, за кермом якого був ОСОБА_3. Внаслідок зіткнення транспортні засоби отримали механічні пошкодження, а саме: службовий автомобіль марки «Mitsubishi Outlander», номерний знак НОМЕР_1, у

вигляді пошкодження переднього бамперу та номерного знаку, а автомобіль марки «HYUNDAI I30», номерний знак НОМЕР_2, у вигляді пошкодження заднього бамперу та дверки багажного відділення. Однак, після ДТП водій автомобіля марки «HYUNDAI I30», номерний знак НОМЕР_2, не зупинився, а екіпаж у складі капітана поліції ОСОБА_4, лейтенанта поліції ОСОБА_5 та екіпаж у складі старшого сержанта поліції ОСОБА_1, старшого лейтенанта поліції ОСОБА_6, не зупиняючись, продовжили переслідування»;

- «продовжуючи переслідування, близько 23.00 екіпаж у складі капітана поліції ОСОБА_4, лейтенанта поліції ОСОБА_5 та екіпаж у 258 складі старшого сержанта поліції ОСОБА_1, старшого лейтенанта поліції ОСОБА_6, заблокували автомобіль марки «HYUNDAI I30», номерний знак НОМЕР_2, у дворі багатоповерхового будинку, що по вул. Чкалова, 13 у м. Бердичів»;

- «у салоні автомобіля марки «HYUNDAI I30», номерний знак НОМЕР_2, перебував водій ОСОБА_3 та пасажирка ОСОБА_7. Поліцейські із застосуванням фізичної сили витягли водія з автомобіля та поклавши його на землю, застосували до останнього спеціальний засіб – кайданки. Внаслідок застосування фізичної сили ОСОБА_3 отримав тілесні ушкодження у вигляді: «Забою м'яких тканин голови. ЗЧМТ. Струсу головного мозку»;

- «в рамках проведення службового розслідування було зібрано письмові та електронні докази, якими підтверджено вчинення позивачем дисциплінарного проступку, а саме: ... порушення вимог ч. 4 ст. 43, ч. 2 ст. 44 та ч. 6 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію», у частині невиконання обов'язку надати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу, невиконання обов'язку письмово повідомити свого керівника про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили та невиконання обов'язку у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу» [4];

- «колегія суддів зазначає, що в межах проведеного службового розслідування встановлені фактичні дані, що підтверджують реальну наявність у діях позивача ознак дисциплінарного проступку, зокрема, протиправної поведінки, шкідливих наслідків та причинного зв'язку між ним та дією порушника ... Отже, в діях позивача наявний склад дисциплінарного проступку, а вид дисциплінарного стягнення

керівництвом обрано обґрунтовано, з урахуванням обставин у справі, та не потребує застосування інших видів дисциплінарних стягнень».

З огляду на викладене вище апеляційний суд зауважує, що застосування до позивача дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення є правомірним і пропорційним. Дисциплінарний проступок позивача виявився у недотриманні принципів діяльності поліцейського та вчиненні дій несумісних з вимогами, що пред'являються до професійно-етичних якостей поліцейських [5].

Отже, ситуація, описана у судовій практиці, демонструє складність та важливість дотримання етичних і правових норм при застосуванні спеціальних засобів, зокрема кайданок, поліцейськими. З одного боку, правоохоронці мають обов'язок забезпечити безпеку та правопорядок, з іншого — їх дії повинні бути пропорційними, обґрунтованими і не порушувати права осіб. Потрібно пам'ятати, що якою б не була особа підготовлена, все рівно в деяких ситуаціях не уникнути конфлікту. Конфлікт – суспільний феномен, від якого залежить процес нормального людського розвитку і вважається неминучим явищем і охоплює найрізноманітніші сфери людського буття [6]. Потрібно пам'ятати, що на сьогодні професійна спрямованість передбачає розуміння і внутрішнє сприйняття цілей і завдань професійної діяльності. Зміни, котрі відбуваються у змісті професійної спрямованості, знаходять своє відображення в тому, що зміцнюють мотиви, котрі пов'язані з професійною діяльністю, викликають поклик до прагнення у добросовісному виконанні власних службових обов'язків, бажанні показати себе в якості кваліфікованого фахівця та досягати успіхів в роботі, посиленні почуття відповідальності [7; 8].

Список використаних джерел:

1. Войтюк М.П. Роль органів Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки та порядку / М.П. Войтюк // Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 17 листопада 2017 р.). – Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. – С. 247-250. <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1111>
2. Гальцова, О., Тінін, Д., & Тимофєєв, В. (2023). Питання використання спеціальних засобів поліцією в умовах воєнного стану. Матеріали конференцій МЦНД, (03.11.2023; Суми, Україна), 87–88. вилучено із <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/793>
3. Типові помилки під час застосування поліцейських заходів примусу: на основі аналізу судової практики: наук.-практ. посіб. / Ю. Б. Ірха, О. І. Бочек, В. А. Мацько. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2024. 308 с.

4. Про Національну поліцію: Закон України Документ 580-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 06.02.2023, підстава - 2391-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення - 09.10.2024)
5. Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду від 20.09.2023 у справі № 240/20548/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113801656> (дата звернення: 09.10.2024)
6. Войтюк М.П. Тривала готовність до безконфліктного спілкування, особливий вид комунікативної компетентності / М.П. Войтюк // Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених у світлі євроінтеграційних процесів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів) та докторантів (м. Дніпро, 18 трав. 2017 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2017. – С. 21-25. <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1008>
7. Наточій , А., & Тінін , Д. (2024). Деякі аспекти профілактики травмування та загибелі поліцейських в критичних ситуаціях під час несення служби в умовах дії правового режиму воєнного стану. Матеріали конференцій МЦНД, (24.05.2024; Запоріжжя, Україна), 90–92. вилучено із <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1238>
8. Тінін, Д. Г., & Тимофєєв, В. (2023). Деякі аспекти підготовки курсантів у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану: сучасні тенденції та перспективи. Матеріали конференцій МЦНД, (02.06.2023; Одеса, Україна), 98–100. вилучено із <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/600>

ДО ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ КРЕДИТОРА ПРИ ВЧИНЕННІ БОРЖНИКОМ ФРАУДАТОРНОГО ПРАВочИНУ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Буравська А.А.

студентка II курсу

магістратури, юридичного факультету

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

Починаючи з 2019 року і надалі, питання захисту прав кредитора при вчиненні боржником фраздаторного правочину, що спрямований на унеможливлення задоволення кредитором законних вимог, не втрачає своєї актуальності. На жаль, за вказаний період питання фраздаторних правочинів так і не знайшло свого відображення в положеннях цивільного законодавства, що негативно впливає на стан захисту прав кредиторів та верховенства права.

Основною метою звернення кредиторів до суду з позовом про визнання недійсними фраздаторних правочинів є повернення його предмета у власність боржника, або ж повернення боржника в певне правове становище, оскільки, від цього залежить подальша можливість законної реалізації кредитором їх прав [1]. Верховний Суд наголошує, що визнання фраздаторного правочину недійсним слід вважати ефективним способом захисту лише в тому разі, коли відповідна вимога поєднана із застосуванням правових механізмів, спрямованих на відновлення майнового стану осіб до того стану, який існував до вчинення спірного правочину, наповнення ліквідаційної маси боржника для максимального задоволення вимог кредиторів [2].

На перший погляд, може здатися, що поряд з визнанням фраздаторного правочину недійсним ефективним способом захисту є застосування правових наслідків недійсності правочину, а саме двосторонньої реституції. Проте, у Постанові Північного апеляційного господарського суду у справі №925/1237/22 суд зазначив, що «оскільки законодавцем не передбачено конструкцію фраздаторного правочину в параграфі 2 глави 16 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) «Правові наслідки недодержання сторонами при вчиненні правочину вимог закону», колегія суддів апеляційного суду погоджується із

висновком господарського суду першої інстанції про те, що передбачений абз. 2 ч. 1 ст. 216 ЦК України правовий механізм (реституція) для правових наслідків фродакторного правочину не застосовується, натомість належним способом захисту цивільних прав та інтересів може бути, зокрема, відновлення становища, яке існувало до порушення (п. 4 ч. 2 ст. 16 ЦК України)» [3].

Аналіз судової практики дозволяє зробити висновок, що суди обґрунтовують неможливість застосування реституції до правових наслідків недійсності фродакторних правочинів тим, що кредитор не є стороною договору, тоді як реституція застосовується лише за наявності між сторонами укладеного договору, який є нікчемним або який визнано недійсним. Так, Господарський суд Черкаської області у справі №925/1237/22 зазначив, що спосіб захисту - відновлення становища, яке існувало до порушення, шляхом припинення права власності ТОВ «Черкаси Транслогістик» та визнання права власності за особою, яка відчужила майно на підставі недійсного правочину, є ефективним для захисту порушеного права чи інтересу у спірних правовідносинах [1].

У розрізі європейської інтеграції вважається за доцільне звернути увагу на механізми захисту прав кредиторів, передбачені у законодавстві країн-членів Європейського Союзу. Так, у Цивільних кодексах Італії, Польщі та Нідерландів, передбачено спеціальні позови (способи захисту) для кредиторів, у випадку вчинення боржником правочину їм на шкоду, тобто фродакторних правочинів.

В Італії практикується так званий відкличний позов (*l'azione revocatoria*). Відповідно до ст. 2901 Цивільного кодексу Італії потерпіла сторона (кредитор) може вимагати, щоб правочини щодо розпорядження активами, якими боржник завдає шкоди її правам, були визнані щодо неї недійсними, якщо дотримані наступні умови: 1) боржник знав про шкоду, що завдається цим правочином кредитору, або, у випадку вчинення правочину до пред'явлення вимоги, цей правочин був навмисно заздалегідь спланований з метою зашкодити її задоволенню; 2) третя особа знала про шкоду, а у випадку дії, яка передувала пред'явленню вимоги, була стороною умисної змови» [4]. Як зазначає П. Сальваторе відкличний позов не має жодного реституційного ефекту щодо активів боржника, а лише визначає його «неефективність» щодо кредитора, щоб він міг здійснити будь-які подальші запобіжні чи виконавчі дії щодо активу, який був об'єктом правочину. Так, результат відкличного позову

слід оцінювати з точки зору часткової та відносної неефективності. Частковим, тому що відкличання не перешкоджає набуттю права покупцем, а відносним, оскільки це приносить користь лише кредиторю або кредиторам, які подали позов [5].

У Польщі та Нідерландах для окреслення позову, спрямованого на захист кредиторів від правочинів боржників, спрямованих на зменшення їх майна, шляхом передачі третім особам, використовується термін «actio Pauliana». Варто зауважити, що підхід, передбачений ст. 3:45 Цивільного кодексу Нідерландів схожий до практики відкличного позову в Італії: якщо боржник вчиняє правочин, який він не був зобов'язаний вчиняти, хоча він знав (або повинен був знати), що цей правочин негативно вплине на вимоги його кредиторів, правочин може бути визнаний недійсним за позовом кредитора. Наслідком цього є те, що правочин залишається дійсним щодо всіх інших кредиторів, однак втрачає свій вплив на кредитора, який його оскаржив. Така недійсність не впливає на права, набуті третіми особами через такий правочин [6].

Своєю чергою, підхід, відображений у Цивільному кодексі Польщі дещо відрізняється. Так, відповідно до п. 1 та 2 ст. 527 Цивільного кодексу Польщі «коли внаслідок правочину боржника, вчиненого на шкоду кредиторам, третя особа отримала фінансову вигоду, кожен кредитор може вимагати визнання цього правочину недійсним щодо нього, якщо боржник діяв з відома заподіяння шкоди кредиторам, і третя особа знала про це або, здійснюючи належну обачність, могла дізнатися. Правочин боржника вчиняється на шкоду кредиторам, якщо внаслідок цієї дії боржник став неплатоспроможним або став неспроможним у більшому розмірі, ніж до вчинення дії» [7]. Варто зауважити, що судові рішення у такій справі спрямоване не проти боржника, а проти третьої особи, яка отримала фінансову вигоду від боржника на шкоду кредиторів: на підставі судового рішення кредитор отримує право вимагати задоволення з майна, що належить третій особі, з якою кредитор раніше не мав правових відносин [8].

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що вітчизняний підхід до захисту прав кредитора при вчиненні боржником фраздаторного правочину відрізняється від підходу європейських держав. По-перше, національне законодавство, на відміну від цивільного законодавства Італії, Польщі та Нідерландів, не передбачає спеціальної норми та способу захисту прав кредитора при вчиненні щодо нього боржником

франдаторного правочину. По-друге, правовими наслідками оскарження франдаторного правочину кредитором у Італії, Польщі та Нідерландах є визнання правочину недійсним (неефективним) лише для цього кредитора з метою надати йому можливість задовольнити свої вимоги, тоді як вітчизняна практика передбачає абсолютну недійсність вчиненого боржником правочину та відновлення правового становища, що існувало до порушення, між сторонами франдаторного правочину.

Беззаперечно, відсутність правового регулювання франдаторних правочинів у цивільному законодавстві негативно впливає на стан захисту кредиторів. Так, з метою удосконалення національного законодавства, підвищення рівня захисту кредиторів, утвердження верховенства права, а також процесуальної економії (відсутність законодавчого регулювання аналізованого питання породжує тривалі судові процеси) вважається за доцільне внести зміни до ЦК України, а саме: 1) доповнити його положеннями щодо поняття франдаторного правочину та критеріїв визначення правочину франдаторним; 2) передбачити спеціальний спосіб захисту прав кредиторів при вчиненні боржником франдаторного правочину, що також має знайти своє відображення в ч. 2 ст. 16 ЦК України. Таким способом захисту може слугувати зазначений Калініченко Б. спосіб захисту, а саме заявлення кредитором вимог про реституцію майна, що було відчужене боржником іншій особі [9]; 3) виокремити франдаторність правочину як окрему підставу визнання правочину недійсним. Варто зауважити, що усунення недоліків правового регулювання захисту прав кредитора при вчиненні франдаторних правочинів з урахуванням європейського досвіду дозволить зробити нашу державу більш привабливою для потенційних інвесторів та допоможе нам приблизитися до європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Рішення Господарського суду Черкаської області від 2 березня 2023 року у справі №925/1237/22. *Аналітично-правова система ZakonOnline*. URL: <http://surl.li/zkuzgb>.
2. Постанова Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 924/408/21 (924/287/23). *Аналітично-правова система ZakonOnline*. URL: <http://surl.li/jvtgcm>.
3. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 12 грудня 2023 року у справі № 925/1237/22. *Аналітично-правова система ZakonOnline*. URL: <http://surl.li/bpzjql>.
4. Codice Civile 2023: aggiornato con le ultime modifiche legislative apportate dal D. Lgs. 10 ottobre 2022, n. 149, come modificato dalla L. 29 dicembre 2022, n. 197 («Riforma Cartabia»). (R.D. 16 marzo 1942, n. 262). *BROCARDI.it*. URL: <http://surl.li/bvsqmn>.

5. Revocatoria ordinaria. Condizioni per l'esercizio, effetti dell'azione e regime probatorio. *ALTALEX*. URL: <http://surl.li/mepfoz>.
6. Jan Willem de Groot. Actio Pauliana under Dutch law - creditor protection in the Netherlands. How are creditors protected under the laws of the Netherlands? Dutch Law Institute. URL: <http://surl.li/vpdpof>.
7. USTAWA z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. *Wolters Kluwer*. URL: <http://surl.li/abgkxf>.
8. J. Ciećwierz, A. Studziński, A. Cygan. Fraudulent transfer claim against a third party: A basic instrument for protecting creditors against debtors' insolvency. *Wardyński & Partners*. URL: <http://surl.li/evhjxy>.
9. Калініченко Б. Як кредитору стягнути майно, що було відчужене боржником. *Веб-портал юридичної компанії Армада*. URL: <http://surl.li/alzssu>.

ЗАЛУЧЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У КРИМІНАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Кожущенко Тимур Вадимович

курсант 3-ого курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність теми. Під час військової агресії РФ, суспільна нестабільність і слабкість державних інститутів сприяють зростанню криміналізації дітей та підлітків. Неповнолітні стають легкою мішенню для організованих злочинних груп, які використовують їх у незаконних схемах через їхню вразливість та відсутність життєвого досвіду. В умовах воєнного стану відбувається розмивання моральних та етичних норм, що може створювати сприятливий ґрунт для порушення прав неповнолітніх. Це може включати вербування дітей для участі в незаконних бойових діях, контрабанді або інших протиправних діях. Тема також важлива з огляду на правові аспекти захисту неповнолітніх, оскільки законодавство має адаптуватися до нових викликів, пов'язаних із військовими діями, з метою захисту прав дітей і запобігання їх залученню до злочинної діяльності.

Залучення неповнолітніх до кримінальної діяльності в умовах військового стану потребує особливої уваги з боку держави, зокрема щодо розробки та застосування нормативно-правової бази для боротьби з цим явищем. Одним із ключових законодавчих актів, який регулює це питання, є Кримінальний кодекс України, зокрема стаття 304, що передбачає кримінальну відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність або антигромадську поведінку [2].

Важливо звернути увагу на положення Конституції України, яка у статті 52 гарантує захист прав дитини, особливо в умовах небезпеки, що можуть виникати під час війни [1]. Це закріплює на конституційному рівні обов'язок держави забезпечувати захист неповнолітніх від втягнення в будь-які форми протиправної діяльності. Також варто

звернути увагу на Конвенцію ООН про права дитини, ратифіковану Україною, яка містить низку положень щодо захисту дітей від експлуатації, у тому числі залучення до незаконної діяльності. Зокрема, стаття 32 Конвенції зобов'язує держави-учасниці захищати дітей від економічної експлуатації та залучення до небезпечних або шкідливих видів праці, що може поширюватися й на кримінальну діяльність [6 с. 56].

Важливими також є положення Закону України «Про охорону дитинства». Відповідно до статті 10 цього закону, держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для захисту дітей від будь-яких форм насильства, експлуатації та залучення до протиправної діяльності. Це створює правову основу для захисту дітей у ситуаціях, коли вони можуть бути втягнуті у злочинні схеми [3].

З огляду на специфіку військового стану, важливу роль відіграє також Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який передбачає низку заходів щодо захисту прав громадян, включаючи неповнолітніх. Цей закон вимагає від держави посиленої уваги до забезпечення безпеки дітей та їх захисту від впливу злочинних груп, що можуть використовувати соціальну нестабільність у власних інтересах.

Залучення неповнолітніх у збройні конфлікти є одним із найсерйозніших порушень прав дитини, яке не тільки руйнує психіку і фізичне здоров'я дітей, але й порушує базові міжнародні стандарти. Як зазначають представники Моніторингової місії ОБСЄ, діти віком 15–17 років, а іноді й молодші, були залучені до активних бойових дій в Україні, в складі незаконних збройних формувань на непідконтрольних територіях. Це є прямим порушенням міжнародного права та норм українського законодавства.

Залучення дітей до бойових дій є порушенням статті 4 Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах, ратифікованого Україною в 2004 році. Протокол забороняє вербування і використання дітей віком до 18 років у збройних конфліктах і закликає держави-учасниці запроваджувати жорсткі правові заходи для попередження таких порушень [5]. Залучення неповнолітніх до незаконних воєнізованих дій включає не лише бойові завдання, але й допоміжні функції, такі як передача інформації про позиції Збройних Сил України, розвідувальна діяльність, поширення міток для націлювання артилерії, а також підпали автомобілів

військових та цивільних об'єктів, як наприклад територіальних центрів комплектування. Участь у таких діях є кримінально караною відповідно до статті 113 КК України «диверсія» та статті 258 КК України «терористичний акт» [2].

За вчинення таких правопорушень неповнолітні віком від 14 до 16 років також можуть нести кримінальну відповідальність, що передбачено статтею 22 КК України. Додатково, відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом», особи, які залучають неповнолітніх до терористичної діяльності, підпадають під дію суворих покарань, включаючи довічне позбавлення волі.

На міжнародному рівні, Статут Міжнародного кримінального суду також передбачає відповідальність за вербування та використання дітей у бойових діях, що кваліфікується як військовий злочин відповідно до ч. 2 ст. 8 Статуту. Україна поступово адаптує своє законодавство до цих міжнародних стандартів і передбачає посилення відповідальності за залучення дітей до збройних конфліктів, що буде суттєвим кроком у боротьбі з цією проблемою [5].

Висновуючи, можна сказати що залучення неповнолітніх до злочинної діяльності, особливо в умовах збройних конфліктів, є серйозним порушенням прав дитини, яке потребує рішучих заходів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Попри наявність в українському законодавстві норм, що передбачають відповідальність за втягнення дітей у злочинну діяльність, та інші нормативно-правові акти, ці положення потребують удосконалення для кращого захисту дітей.

Для посилення боротьби з такими явищами необхідно вжити кілька важливих кроків: потрібно посилити кримінальну відповідальність за вербування і залучення неповнолітніх до збройних формувань шляхом внесення змін до Кримінального кодексу; важливо впровадити державні програми реабілітації для дітей, які були залучені до збройних конфліктів або інших незаконних дій, надаючи їм психологічну, соціальну та освітню підтримку для інтеграції в мирне життя. Також слід посилити профілактичні заходи, зокрема інформаційні кампанії, спрямовані на попередження вербування дітей до злочинної діяльності. Це дозволить забезпечити комплексний підхід до розв'язання проблеми, мінімізуючи негативні наслідки для молодого покоління та суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
3. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III /Відомості Верховної Ради України. –2001. № 30. Ст. 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
4. Статут Міжнародного кримінального суду: ратифікований Україною 11.04.2019 р. Офіційний вісник України. 2019. № 27. Ст. 102. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
5. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах: ратифікований Законом України № 1842-IV від 23 червня 2004 р.. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 32. Ст. 155. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b86
6. Ситнік О. М. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність: кримінологічний аспект. 2023. URL: dspace.univd.edu.ua

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Богуславський В.В.

кандидат юридичних наук

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Шеремет К.В.

курсант 3 курсу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців сектору безпеки та охорони проаналізовано на основі досліджень Г. Вісана, М. Аугієр (M. Augier), В. Хьюса (W. Hughes), А. Кордесмана (A. Cordesman), А. Гесса (A. Hess), Н. Яроша (N. Yarosh), М. Чансорії (M. Chansoria), С. Енгелса (S. Engels), М. Дегаута (M. Degaut), К. Балакришана (K. Balakrishnan), В. Тезієва (V. Teziev) та ін [1].

На жаль, проблема професійної підготовки фахівців у сфері безпеки та охорони має багато невирішених питань. Саме тому вивчення сучасного стану цієї проблеми та детальний аналіз тенденцій дозволили виявити закономірності модернізації підготовки фахівців у секторі безпеки та оборони в країнах, що розвиваються.

Підготовка майбутніх фахівців у сфері безпеки та охорони до роботи в екстремальних умовах є важливим аспектом сучасної освіти. Різні країни розробляють програми та курси для підготовки спеціалістів, які можуть ефективно діяти в умовах кризових ситуацій, воєнного стану, природних катастроф та інших надзвичайних обставин.

Багато країн акцентують увагу на практичній підготовці. Це можуть бути тренінги, симуляції та навчальні місії, що дозволяють студентам отримати реальний досвід у вирішенні кризових ситуацій. Програми навчання часто об'єднують знання з різних областей, таких як психологія, медичні науки, що дозволяє фахівцям адаптуватися до різних ситуацій. Стресостійкість, командна робота і управління емоціями в

кризових ситуаціях — важливі складові підготовки. Багато програм включають курси психології, а також психологічну підтримку під час навчання.

Участь у міжнародних тренінгах та програмах обміну дозволяє студентам отримати досвід роботи в різних культурних і професійних середовищах. Країни, такі як США, Канада, Великобританія, Франція, Німеччина та багато інших, мають розроблені та успішно реалізовані програми підготовки фахівців у цій сфері, які можна використовувати як вдалі приклади в контексті України[2].

У США дійсно важливим аспектом освіти стала підготовка майбутніх фахівців у сфері безпеки та охорони в екстремальних умовах. Навчання з історії, теорії безпеки, правових аспектів та етики. Студенти вивчають основи кримінології, психології та соціології, щоб краще зрозуміти поведінку людей у кризових ситуаціях. Це включає тренування в елементах самооборони, управлінні кризами, першій допомозі, а також вправи з використанням сучасних технологій безпеки, таких як системи відеоспостереження і програмне забезпечення для управління даними. Використання симуляційних ситуацій, які відображають реальні екстремальні умови. Це можуть бути сценарії, що демонструють природні катастрофи, терористичні акти або інші кризи. Розробка та реалізація таких сценаріїв дозволяє студентам отримати практичний досвід у прийнятті рішень під час стресу.

На Міжнародній науково-практичній конференції, яка відбулась 19 квітня у Донецькому державному університеті внутрішніх справ. Директор Департаменту освіти, науки та спорту МВС Олександр Тарасенко: «Надзвичайно обговорювати питання підготовки фахівців у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Прифронтові регіони, на жаль, живуть по-інакшому, там поліцейські виконують зовсім інші функції, які абсолютно були невластиві раніше. Тому потрібно розібратися в тих питаннях, які ж саме особливості мають бути у підготовці кадрів: і поліцейських, і рятувальників, і гвардійців, і прикордонників. Від якісно підготовлених кадрів залежить наше майбутнє»[3].

Німеччина розширює свою підтримку у зміцненні потенціалу особового складу Сил безпеки і оборони України, зокрема, але не виключно, в рамках Місії ЄС з надання військової допомоги. Забезпечуючи індивідуальне та колективне навчання для українських

військових, включно з програмами підготовки інструкторів, зокрема з систем озброєнь, що постачаються Німеччиною. Навчання також сприятиме підвищенню оперативної сумісності з євроатлантичними партнерами. Навчання відбуватиметься у тісній співпраці з партнерами з ЄС і НАТО та відповідно до чинного національного законодавства, законодавства ЄС і міжнародного права.

Німеччина також забезпечить, за вимогою, навчання і тренування для інструкторів правоохоронних органів, таких як Національна гвардія України і Державна прикордонна служба України, та продовжить надавати матеріальну підтримку партнерським відомствам у правоохоронній сфері. Зокрема, європейський досвід демонструє, що врахування психологічних аспектів в навчанні, а також взаємодія між різними секторами безпеки та оборони можуть значно покращити ефективність підготовки[4].

Застосування такого підходу українськими військовими та правоохоронними органами може сприяти підвищенню їхньої готовності до дій у складних умовах сучасного військового конфлікту. Однак для успішного впровадження іноземного досвіду необхідно адаптувати його до конкретних умов і потреб українського суспільства. Важливо враховувати внутрішньополітичну ситуацію, особливості військової доктрини.

В цілому, узагальнення зарубіжного досвіду підготовки фахівців у сфері безпеки та охорони може стати основою для вдосконалення навчальних програм і підвищення ефективності підготовки кадрів в Україні, що в свою чергу сприятиме забезпеченню національної безпеки в умовах сучасних викликів. Багато країн покладаються на інтеграцію сучасних технологій, симуляційних тренувань та кейс-методів в навчальні плани, що дозволяє не тільки теоретично, а й практично підготувати студентів до роботи в умовах високої невизначеності та стресу [5].

Список використаних джерел:

1. Досвід підготовки поліцейських кадрів у зарубіжних країнах. (ст.94) URL:24.pdf (oduvvs.od.ua)
2. Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони у країнах, що розвиваються. (ст. 7-8) URL:admin,+1.pdf
3. «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни»: у ДонДУВС провели міжнародну науково-практичну конференцію. URL:«Актуальні

питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни»: у ДонДУВС провели міжнародну науково-практичну конференцію | ДонДУВС (ukr.education)

4. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. URL:Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина — Офіційне інтернет-представництво Президента України (president.gov.ua)
5. Зарубіжний досвід вогневої підготовки фахівців для секторів безпеки та оборони в умовах війни та збройних конфліктів. (ст.627) URL:content (univd.edu.ua)

ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ І КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Ващук Катерина Анатоліївна

здобувач освітнього рівня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Україна

***Анотація.** У статті розглянуто міжнародно-правові механізми захисту цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів. Основна увага приділена аналізу положень міжнародного гуманітарного права і міжнародного кримінального права, а також оцінці практичного застосування цих норм у сучасних збройних конфліктах. Досліджено роль основних міжнародних документів, таких як Гаазька конвенція 1954 року про захист культурних цінностей під час збройного конфлікту та додаткові протоколи до Женевських конвенцій. Проаналізовано ефективність міжнародних механізмів захисту культурної спадщини в умовах сучасної війни на прикладі конфліктів у Сирії, Іраку та Україні.*

Збройні конфлікти є однією з найбільших загроз для цивільного населення та культурних цінностей. У XX і XXI століттях війни супроводжувалися не лише значними людськими втратами, а й руйнуванням культурної спадщини, що мало глибокий вплив на ідентичність і історичну пам'ять народів. Від руйнування храмів і музеїв до незаконного вивезення артефактів – збройні конфлікти завжди були серйозною загрозою для культурної спадщини людства.

Міжнародне право, зокрема міжнародне гуманітарне право, виробило певні механізми для захисту цивільних об'єктів та культурних цінностей у контексті війни. Основною метою таких механізмів є запобігання руйнуванню історичних пам'яток, художніх творів та інших елементів культурної спадщини, що мають виняткову цінність як для окремих народів, так і для всього світу. Проте навіть наявність чітких правових норм не завжди гарантує їх ефективне застосування, особливо в умовах сучасних конфліктів, які все частіше характеризуються асиметричністю та використанням недержавних акторів.

Теоретичною основою статті стали напрацювання таких науковців як Р. Асланов, О. Бусол, А. Гуніна, Г. Певцов, А. Гордієнко, Я. Малик, А. Мануйлов, О. Береза, В. Щенанківський, І. Чернухін та ін.

Метою даної статті є дослідження правових аспектів збирання, зберігання, використання та поширення інформації, зосереджуючи увагу на міжнародних і національних законодавчих актах.

Одним із фундаментальних міжнародних актів, що регулюють захист культурних цінностей під час збройних конфліктів, є Гаазька конвенція 1954 року. Цей документ закріпив базові принципи, згідно з якими сторони конфлікту повинні поважати культурні об'єкти та утримуватися від їх цілеспрямованого знищення або використання для військових цілей. Конвенція також передбачає можливість вжиття превентивних заходів для захисту культурної спадщини ще в мирний час, щоб знизити ризик пошкоджень у разі виникнення конфлікту [4].

Проте, на практиці виконання положень цієї конвенції є складним, особливо у випадках, коли культурні об'єкти знаходяться в безпосередній зоні бойових дій. Додаткові протоколи до Женевських конвенцій, прийняті після Другої світової війни, також надають важливі гарантії захисту цивільних об'єктів і культурних цінностей. Зокрема, вони чітко визначають, що атаки на цивільні об'єкти, включаючи культурні пам'ятки, заборонені, за винятком випадків, коли ці об'єкти використовуються для військових цілей.

Важливим елементом захисту є вимога чіткого розмежування між військовими і цивільними об'єктами. Це один із базових принципів МГП, що забезпечує недопущення невибіркових атак, які можуть спричинити руйнування культурних пам'яток. Водночас сторони конфлікту повинні дотримуватися принципу пропорційності, тобто уникати дій, які можуть призвести до надмірних втрат серед цивільного населення або руйнування цивільних об'єктів.

У сучасних збройних конфліктах захист культурних об'єктів стає дедалі складнішим. Глобалізація, розвиток технологій та зміна характеру воєн призвели до того, що конфлікти часто включають недержавних акторів, які не завжди дотримуються норм міжнародного права. Особливо це стосується таких угруповань, як ІДІЛ у Сирії та Іраку, які свідомо руйнували історичні пам'ятки для демонстрації своєї сили та пропаганди. Руйнування стародавнього міста Пальміра стало символом навмисного знищення світової культурної спадщини, що привернуло увагу міжнародної спільноти та ЮНЕСКО.

Іншим яскравим прикладом є конфлікт у Ємені, де через тривалу громадянську війну було знищено багато унікальних архітектурних

споруд, включаючи об'єкти, що належать до світової спадщини. В умовах таких конфліктів, культурні об'єкти нерідко стають заручниками військових операцій або навіть ціллю, адже їх знищення впливає на моральний дух населення та підриває культурну ідентичність [1].

У контексті російсько-української війни, яка триває з 2014 року, питання захисту культурних цінностей та цивільних об'єктів стало однією з центральних тем на міжнародному рівні. З початком конфлікту на Донбасі та після анексії Криму Росією, значна кількість культурних та історичних пам'яток опинилися під загрозою руйнування або повного знищення. Це стосується не лише архітектурних споруд, музеїв і бібліотек, але й релігійних та археологічних пам'яток, які мають велике значення для національної та світової спадщини.

Російська агресія призвела до численних руйнувань культурних об'єктів внаслідок артилерійських обстрілів та авіаударів, особливо в регіонах активних бойових дій на сході України. Наприклад, у місті Донецьку, Луганську та інших містах Донбасу постраждали музеї, театри, школи, бібліотеки, а також церковні будівлі. Особливо болісним для української культури стало пошкодження та знищення пам'яток, які належать до історичної спадщини країни і мають міжнародне значення. Відбуваються також обстріли та руйнування житлових будівель та історичних центрів міст, зокрема Маріуполя, Харкова, Чернігова[3].

Окрім фізичних руйнувань, значну стурбованість викликають випадки незаконного вивезення культурних цінностей з окупованих територій до Росії. Це стосується як музейних колекцій, так і археологічних знахідок. У Криму, наприклад, після анексії Росія почала активно вивозити культурні та історичні артефакти. Багато експонатів, які були частиною українських музейних фондів, зокрема скіфські золото та античні артефакти, були незаконно переміщені до російських музеїв або приватних колекцій. Такі дії є грубим порушенням норм міжнародного гуманітарного права, зокрема Гаазької конвенції 1954 року та Протоколів до Женевських конвенцій, які забороняють вивезення культурних цінностей із окупованих територій.

Незаконне вивезення культурних цінностей є не лише порушенням правових норм, але й частиною ширшої стратегії Росії, спрямованої на знищення української ідентичності на окупованих територіях. Руйнування українських символів, заміна історичних фактів, знищення архівів та інших матеріалів, які документують історію України, є

елементами культурного геноциду, метою якого є послаблення української національної ідентичності та нав'язування російської культурної ідеології.

Україна неодноразово зверталася до міжнародних інстанцій, включаючи Міжнародний кримінальний суд, ЮНЕСКО, Європейський суд з прав людини та інші організації з вимогою розслідувати злочини проти її культурної спадщини та вжити заходів для повернення незаконно вивезених артефактів. У 2017 році Україна подала позов до Гаазького трибуналу з вимогою до Росії припинити порушення міжнародного права щодо знищення і незаконного переміщення культурних цінностей. Однак процес повернення вкрадених об'єктів є складним і тривалим, оскільки багато з них було інтегровано в російські музейні колекції або продано на міжнародному чорному ринку [4].

Важливою частиною міжнародної боротьби за відновлення культурної спадщини є документування злочинів проти культурних об'єктів. Завдяки міжнародній підтримці та зусиллям українських організацій створюються реєстри зруйнованих або викрадених культурних пам'яток, що може допомогти в майбутніх судових процесах. Зокрема, активно співпрацюють експерти з ЮНЕСКО, Інтерпол та інші міжнародні організації, які займаються розслідуванням подібних випадків.

Україна також робить активні кроки для захисту своєї культурної спадщини під час війни. В умовах постійної загрози, працівники музеїв, бібліотек та архівів намагаються захистити культурні цінності, евакуюючи колекції та створюючи спеціальні сховища для найбільш цінних експонатів. Однак цей процес часто ускладнений через активні бойові дії та відсутність ресурсів для належної евакуації.

Захист культурних цінностей під час збройних конфліктів також залежить від роботи міжнародних організацій. Наприклад, ЮНЕСКО активно працює над ідентифікацією культурних об'єктів, що перебувають під загрозою знищення, та сприяє мобілізації ресурсів для їхньої охорони. Проте складність доступу до зон конфліктів і обмежені повноваження міжнародних інституцій роблять цей процес недостатньо ефективним.

Міжнародне кримінальне право також відіграє важливу роль у притягненні до відповідальності за злочини, що стосуються знищення культурних об'єктів. Статут Міжнародного кримінального суду (МКС)

включає положення, що визначають атаки на культурні об'єкти як воєнні злочини. Прецедентом стало судове переслідування Ахмада аль-Факі аль-Махді, винного у знищенні культурних пам'яток у місті Тімбукту, що було розглянуто МКС у 2016 році. Це рішення стало важливим кроком до формування прецедентної практики в сфері захисту культурної спадщини [1].

Однак, на практиці реалізація таких правових механізмів є складною. МКС стикається з проблемами юрисдикції, а також із відмовою держав-суб'єктів конфлікту співпрацювати в розслідуваннях. Також варто враховувати, що не всі збройні угруповання, особливо недержавні актори, підпорядковуються міжнародним правовим нормам, що значно ускладнює притягнення їх до відповідальності.

У зв'язку з цим міжнародне співтовариство все частіше звертається до концепції відповідальності держав за незабезпечення захисту культурних цінностей на своїй території або у зонах їхньої окупації. Це питання є актуальним у контексті сирійського та іракського конфліктів, а також війни в Україні, де окупаційні сили несуть відповідальність за руйнування культурних пам'яток і незаконне переміщення культурних цінностей [2].

Незважаючи на наявність чітких правових норм і механізмів захисту культурної спадщини, на практиці їх дотримання залишається проблематичним. Однією з головних проблем є складність верифікації інформації про руйнування культурних об'єктів у зонах активних бойових дій. Окрім того, сторонам конфлікту часто бракує ресурсів або бажання забезпечити ефективну охорону культурної спадщини.

Ще однією проблемою є використання культурних об'єктів для військових цілей. Часто сторони конфлікту використовують культурні пам'ятки як укриття або військові бази, що створює загрозу для цих об'єктів. Прикладом може бути використання історичних будівель для розміщення військових підрозділів, що перетворює їх на законні військові цілі та підвищує ризик руйнування.

Отже, захист цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів є важливим завданням міжнародного гуманітарного права, однак його реалізація на практиці залишається складним завданням. Незважаючи на наявність міжнародних механізмів, таких як Гаазька конвенція та Женевські протоколи, збройні конфлікти продовжують завдавати непоправної шкоди культурній спадщині.

Необхідні подальші кроки з боку міжнародного співтовариства для підвищення ефективності захисту культурних об'єктів, посилення міжнародного контролю та притягнення до відповідальності осіб, винних у злочинах проти культурної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Гнатовський М. М. Міжнародне гуманітарне право. Довідник для журналістів. Одеса : Фенікс, 2019. 92 с.
2. Мартинюк Д. Захист культурної спадщини під час війни - аналіз положень МГП. URL: <https://pravo.ua>
3. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс: навч. посіб. Київ. 398с.
4. Міжнародне гуманітарне право : посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотько, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель ; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого ; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 236 с.

ЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Спудка Микита Дмитрович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Діяльність підрозділів кримінальної поліції традиційно асоціюється з боротьбою зі злочинністю, підтримкою громадського порядку та забезпеченням правопорядку через застосування кримінального права. Проте цивільне право також відіграє вагомую роль у діяльності цих підрозділів, забезпечуючи правові підстави для захисту прав і законних інтересів громадян, а також сприяючи ефективності правоохоронної діяльності. У цій статті розглянемо значення цивільного права в діяльності підрозділів кримінальної поліції, акцентуючи увагу на його впливі на правовідносини, захист прав громадян та забезпечення правопорядку.

Цивільне право, будучи однією з основних галузей правової системи, регулює широке коло суспільних відносин, які пов'язані з майновими, особистими немайновими правами та обов'язками громадян. Для підрозділів кримінальної поліції цивільне право стає важливим, коли їхня діяльність перетинається з такими аспектами, як захист майнових прав громадян, прав власності, договірні відносини та компенсація шкоди [2].

Поліція, зокрема її кримінальні підрозділи, здійснюючи розслідування правопорушень, зобов'язана діяти в межах цивільного законодавства, особливо коли йдеться про забезпечення доказової бази в рамках цивільних спорів або коли правопорушення зачіпають майнові права.

Цивільне і кримінальне право часто взаємодіють між собою, особливо в контексті діяльності кримінальної поліції. Наприклад, коли йдеться про відшкодування шкоди, завданої внаслідок злочину, або про

конфіскацію майна, що було використане у злочинній діяльності, постає питання взаємодії цих двох галузей права.

Під час розслідувань злочинів кримінальна поліція часто стикається з необхідністю врегулювання цивільних конфліктів. Це може стосуватися крадіжки, шахрайства, знищення чи пошкодження майна, де постраждалі особи мають право на відшкодування збитків відповідно до цивільного законодавства. У таких випадках кримінальна поліція збирає докази, що мають значення не лише для кримінальної справи, але й для цивільного позову.

Один із ключових аспектів цивільного права, що має значення для роботи поліції, – це забезпечення відшкодування збитків, завданих злочинними діями. Згідно з нормами цивільного права, особа, яка постраждала від злочинного діяння, має право звернутися до суду з вимогою про компенсацію матеріальних і моральних збитків. Поліція в цьому контексті виступає як суб'єкт, що збирає докази та сприяє доведенню шкоди.

Право власності є одним із найважливіших інститутів цивільного права, і саме його порушення часто стає предметом діяльності кримінальної поліції. Випадки крадіжок, шахрайства, незаконного заволодіння майном чи знищення власності вимагають від поліції не лише дій у кримінально-правовому полі, але й сприяння у захисті цивільних прав потерпілих. У такому контексті поліція повинна діяти в межах цивільного законодавства, забезпечуючи не лише покарання злочинців, але й відновлення порушених прав власності [3].

Цивільне право також забезпечує процесуальні можливості для поліції у співпраці з судовою владою. Наприклад, це може стосуватися забезпечення позову або арешту майна, що є важливим елементом у розслідуванні економічних злочинів. Важливу роль у цьому відіграють положення про забезпечення позову, арешт або конфіскацію майна, що допомагають запобігти приховуванню чи незаконному відчуженню активів, отриманих у результаті злочинної діяльності.

Кримінальна поліція може надавати важливу інформацію цивільним судам у процесі розгляду справ, пов'язаних із відшкодуванням збитків чи захистом майнових прав. Це може стосуватися документів, зібраних у процесі кримінального розслідування, які мають значення для вирішення цивільних спорів. Така співпраця між поліцією та цивільною юрисдикцією сприяє встановленню справедливості і захисту прав громадян.

Цивільне право, поряд із кримінальним, має також важливе значення в превентивній діяльності поліції. Правоохоронні органи зобов'язані попереджати правопорушення, особливо у сфері захисту прав власності, договірних відносин, трудових і сімейних прав. У цьому контексті цивільне право виступає як інструмент правового впливу, що допомагає врегулювати конфлікти до моменту їх ескалації у кримінальну площину [1].

Поліція, виконуючи превентивні функції, повинна мати належну правову обізнаність у сфері цивільного права, щоб ефективно вживати заходів до запобігання правопорушенням. Наприклад, конфлікти у сфері сімейного права, що можуть призвести до кримінальних правопорушень (зокрема, насильство в сім'ї), часто можуть бути врегульовані на ранніх стадіях, якщо до них застосовуються норми цивільного права.

Отже, цивільне право відіграє важливу роль у діяльності підрозділів кримінальної поліції, доповнюючи і зміцнюючи їхню здатність забезпечувати правопорядок, захищати права громадян і відшкодовувати завдані збитки. Взаємодія цивільного та кримінального права дозволяє поліції ефективніше виконувати свої функції, особливо коли йдеться про захист майнових прав і забезпечення прав громадян у рамках правової держави.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності в сучасних умовах : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 26 трав. 2023 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2023. – 302 с.
2. Кримінальний процес України : підручник. У 2-х ч. Ч. 2. Судове провадження / кол. авт. ; кер. авт. кол. В. М. Федченко. – 3-є вид., доп. і перероб. – Дніпро : ДДУВС, 2023. – 315 с.
3. Пархоменко А.О. Інститут захисту у цивільному судочинстві / А.О. Пархоменко // Роль приватного права України в забезпеченні прав людини : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 29 листоп. 2019 р.) / упоряд. М.П. Юніна. – Дніпро : Видавець Біла К.О., 2019. – С. 160-162

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ПРАВ ЛЮДИНИ

Бакуменко Андрій Валентинович

аспірант кафедри теорії та історії держави і права
Університет економіки та права «КРОК», Україна

Поняття прав людини має глибокі історичні корені, що тягнуться до найдавніших часів, коли людство почало формувати перші уявлення про справедливість, етику та соціальні відносини. Витоки прав людини можна простежити в античних цивілізаціях, де з'явилися основи правового мислення, що заклали фундамент для подальшого розвитку цієї концепції.

У стародавньому Єгипті вже в III тисячолітті до нашої ери існували певні норми, що регулювали права і обов'язки громадян. Єгипетські фараони проголошували справедливість як основну цінність, що відображалось в їхній політиці. Кодекс Хамурапі, що виник у Месопотамії, містив принципи, які стосувалися захисту слабших членів суспільства, таких як жінки та діти, що свідчить про раннє усвідомлення потреби в захисті індивідуальних прав. Цей кодекс, датований приблизно XVIII століттям до нашої ери, заклав основи для правової системи, яка включала покарання за порушення прав, що свідчить про намагання встановити справедливість у суспільстві.

Давня Греція стала важливим центром розвитку філософських ідей, які вплинули на формування концепції прав людини. Філософи, такі як Сократ, Платон і Арістотель, розглядали питання моралі, етики та політики, що суттєво вплинуло на подальші уявлення про права індивіда. Сократ акцентував увагу на внутрішній добродійності та справедливості, вважаючи, що людина повинна діяти відповідно до своїх моральних принципів. Платон у своїй праці "Держава" описував ідеальне суспільство, де права індивідів пов'язані з їхньою роллю в суспільстві, а справедливість є основою гармонії. Арістотель, у свою чергу, розглядав різні форми правління і їх вплив на права громадян, підкреслюючи, що політична участь є необхідною для досягнення загального блага [1].

Римська імперія також зробила значний внесок у розвиток прав людини. Римляни розробили концепцію "jus naturale" (природне право), яка стверджувала, що певні права є невід'ємними від людської природи. Це право вважалося спільним для всіх людей, незалежно від їхнього

соціального статусу. Філософи, такі як Ціцерон, підкреслювали важливість природного права, яке вказувало на те, що всі люди мають певні права, що не можуть бути відчужені. Римське право визначало правосуб'єктність особи, що давало змогу розглядати індивіда як активного учасника правових відносин. Ця концепція стала основою для формування сучасних правових систем і уявлень про права людини [2, с.129].

Середньовіччя «внесло» свої корективи в розвиток концепції прав людини. Релігійні традиції, зокрема християнство, почали акцентувати увагу на гідності особи та її праві на свободу. У цей період з'явилися перші документи, які закріплювали певні права індивідів, такі як Велика хартія вільностей 1215 року в Англії, що стала важливим кроком у розвитку ідеї прав людини. Цей документ обмежував владу монарха і гарантовані права шляхом формалізації принципів справедливості та правової захищеності.

У Новий час ідеї прав людини почали набувати більш систематизованого вигляду. Протестантська Реформація, що розпочалася в XVI столітті, сприяла розвитку індивідуалізму та прав особи. Філософи, такі як Джон Локк, висловлювали думки про природні права, що стали основою для політичних і соціальних рухів. Локк стверджував, що всі люди мають невід'ємні права на життя, свободу і власність, і що основна мета уряду полягає в захисті цих прав. Його ідеї вплинули на формування Конституції США та Декларації незалежності, які проголосили принципи рівності та невід'ємних прав кожної особи.

Таким чином, історичні витoki прав людини демонструють еволюцію уявлень про індивідуальні права та свободи, що формувалися під впливом різних культур, філософських традицій і соціальних змін. Від давніх цивілізацій до сучасності концепція прав людини зазнала значних трансформацій, але її основні принципи залишаються впізнаваними. Ідеї справедливості, гідності та рівності, що виникли в античності, продовжують слугувати моральним і правовим орієнтиром у сучасному світі, підкреслюючи, що права людини є універсальною цінністю, яка вимагає захисту та поширення в усіх суспільствах.

Список використаних джерел:

1. Мельник Н.В., Савайда О.І., Здреник І.В. Історичні періоди становлення і розвитку прав людини: міжнародно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3/2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/10> (дата звернення 10.09.2024)
2. Котенко Т. В. Становлення прав та свобод людини у вченнях філософів Стародавньої Греції та Риму. *Альманах права*. Вип. 11. 2020. С. 127-133.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Овчинников Олексій Владиславович

курсант 3 курсу , н.г. ПД-233

Навчально-наукового інституту підготовки
фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Спицький Ярослав Миколайович

курсант 3 курсу , н.г. ПД-233

Навчально-наукового інституту підготовки
фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Варава Володимир Вікторович

доцент кафедри ОРД ФПФКПНПУ ,
кандидат юридичних наук

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Діяльність підрозділів кримінальної поліції орієнтована на виявлення та отримання інформації щодо підготовки або вчинення кримінальних правопорушень і осіб, які їх здійснюють. Важливим аспектом є ефективна співпраця з органами досудового розслідування через обмін оперативно значущою інформацією. Інформація, отримана уповноваженими оперативними підрозділами, є критично важливою для розслідування можливих протиправних дій, відповідальність за які передбачена законодавством, а також для виявлення розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб.

У криміналістичній літературі існують різні підходи до визначення поняття «взаємодія». Деякі дослідники розглядають взаємодію як узгоджену діяльність сторін, спрямовану на успішне розслідування кримінальних правопорушень. Інші акцентують увагу на необхідності ефективного поєднання ділових і особистісних якостей учасників досудового розслідування. Взаємодія передбачає співпрацю для досягнення оптимальних результатів [1].

Результати оперативно-розшукової діяльності можуть слугувати підґрунтям для порушення кримінальних проваджень, особливо у випадках корупційних кримінальних правопорушень. Однак порушення під час цих заходів або неправильне представлення результатів може негативно вплинути на формування доказів у кримінальних справах. Глибокий аналіз та рефлексія над різноманітними визначеннями терміну «взаємодія» дозволяє стверджувати, що цей термін є складним та багатозначним. Складність визначення терміна зумовлена різноманітністю факторів і аспектів, які враховуються при його використанні. Автори різних дефініцій акцентують увагу на тому, що взаємодія є не тільки простим співробітництвом, але й глибоким взаєморозумінням та координацією дій для досягнення спільної мети [3].

Отже, взаємодія є більшою за просту співпрацю; вона включає взаємодопомогу, підтримку та взаєморозуміння між різними сторонами для досягнення спільних результатів. Взаємодія стає основою для успішної реалізації завдань у різних сферах, зокрема в боротьбі зі злочинністю та забезпеченні правопорядку. Вона вимагає глибокого розуміння, взаємного довіри і координації зусиль для досягнення ефективного результату [2].

Підрозділи кримінальної поліції в Україні відповідають за розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, таких як вбивства, грабежі, крадіжки, а також організацію та контроль розшукової роботи. Вони займаються збором, обробкою та аналізом оперативної інформації, розробкою та реалізацією тактичних і оперативних заходів. Взаємодія підрозділів кримінальної поліції з іншими підрозділами Національної поліції України є важливою для забезпечення комплексного підходу до розслідування злочинів і забезпечення правопорядку. Основні аспекти такої взаємодії включають:

Спільне планування та координація операцій. Розшукові підрозділи часто працюють разом з іншими підрозділами, такими як патрульна поліція, спеціальні підрозділи та підрозділи боротьби з наркотиками, для планування та проведення операцій. Координація дій допомагає уникнути дублювання зусиль і забезпечує ефективне використання ресурсів.

Обмін інформацією. Взаємний обмін інформацією є критично важливим для успішного розслідування злочинів. Підрозділи кримінальної поліції повинні отримувати та надавати інформацію про

злочинців, можливі злочинні дії та оперативні обстановки, щоб забезпечити своєчасну реакцію і прийняття необхідних заходів.

Спільні розслідування. У випадках складних злочинів, що потребують спеціальних знань або ресурсів, підрозділи кримінальної поліції можуть організовувати спільні розслідування з іншими підрозділами. Це може включати експертів з різних галузей, таких як технічна експертиза, криміналістика та інші спеціалізовані служби.

Незважаючи на важливість взаємодії, існують певні виклики та проблеми, що впливають на ефективність роботи:

Комунікаційні бар'єри. Неправильний обмін інформацією або її відсутність може призвести до затримок в розслідуваннях або до невірних висновків. Важливо забезпечити чіткі комунікаційні канали і регулярний обмін інформацією між підрозділами.

Координація дій. Різні підрозділи можуть мати різні підходи до розслідування і власні тактичні методи. Це може ускладнювати координацію дій і впливати на результативність спільних операцій.

Ресурсні обмеження. Нерідко ресурсні обмеження, такі як недостатня кількість персоналу або технічних засобів, можуть вплинути на ефективність взаємодії і реалізації спільних заходів.

Для підвищення ефективності розшукової роботи і забезпечення більшої злагодженості між підрозділами кримінальної поліції та іншими підрозділами Національної поліції, доцільно врахувати наступні рекомендації:

Розробка єдиного інформаційного простору. Запровадження єдиного інформаційного простору для обміну даними між підрозділами допоможе зменшити ймовірність інформаційних прогалин і забезпечить оперативний доступ до необхідної інформації.

Проведення спільних тренувань. Регулярні спільні тренування і навчання допоможуть підрозділам краще зрозуміти один одного, скоординувати свої дії та підвищити ефективність спільної роботи. Удосконалення координаційних структур. Створення або вдосконалення координаційних структур, які відповідають за організацію спільних операцій, може полегшити процес координації і управління. Посилення міжвідомчої співпраці. Розвиток міжвідомчої співпраці і встановлення чітких протоколів взаємодії допоможе уникнути непорозумінь і сприятиме більш ефективному виконанню завдань [4, с. 5].

Взаємодія підрозділів кримінальної поліції з іншими підрозділами Національної поліції України є критично важливою для забезпечення

правопорядку і успішного розслідування злочинів. Спільне планування, обмін інформацією та координація дій є основою для ефективної роботи. Проте, існуючі проблеми і виклики вимагають постійної уваги і вдосконалення процесів взаємодії для досягнення кращих результатів у боротьбі з кримінальними загрозами.

Список використаних джерел:

1. Албул, Сергій Володимирович, Віктор Олександрович Байов. Правоохоронна діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України: до питання новелізації правового забезпечення. 2022. С. 58
2. Загоріна, О. П. Особливості взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами Національної поліції в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. О. П. Загоріна. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. 2020. № 3. С. 228-238.
3. Маркова К. Особливості протидії злочинам підрозділами національної поліції в сучасних умовах. UNIVERSUM. 2024. С.102-107.
4. Телійчук, Віталій Григорович, С. С. Зінченко. Щодо застосування профайлінгу в оперативно-розшуковій діяльності підрозділами кримінальної поліції Національної поліції України. Юридичний бюлетень. 2020. С. 184-193.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГІВ ТА ЯКОСТІ (ТЕХНІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК) ПІСКУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ БУДІВЕЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Мотиль Олена Олександрівна

головний судовий експерт відділу будівельних,
земельних досліджень та оціночної діяльності

*Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України,
Україна*

Будівництво в Україні відіграє значну роль у житті суспільства, є важливим етапом будь-якого проекту, будь то новобудова, реконструкція чи ремонт вже існуючої споруди. Війна призвела до масштабних руйнувань інфраструктури, житла, що потребує швидкого відновлення.

Один з найбільш важливих елементів будівництва, ремонту чи аварійно-відновлювальних робіт об'єктів, ушкоджених в результаті бойових дій - це якісні будівельні матеріали, які забезпечують тривалий та стійкий результат.

Будівельні матеріали - це різноманітні за своїм змістом, формою та структурою речовини, які використовуються для проведення робіт у процесі будівництва та ремонту.

Пісок є одним із найважливіших будівельних матеріалів, який має ключову роль у створенні міцних, стійких та надійних будівельних конструкцій. Його властивості та якість роблять його незамінним компонентом у будівельній сфері.

Вартість будівельних матеріалів входить до загальної вартості об'єктів будівництва, тому при проведенні будівельно-технічної експертизи виникають питання пов'язані з визначенням обсягів та вартості матеріалів, де основною складовою є пісок.

Проблема полягає в існуванні випадків надання підрядником невірною, необґрунтованою розрахунку кошторисної вартості та обсягів піску, що впливає на загальну вартість будівельних конструкцій та їх якість.

При будівельних роботах, особливо при використанні бетонних розчинів і сумішей, важливо дотримуватись правильних пропорцій компонентів. Помилка в розрахунках навіть в 10% потребує нового

замовлення матеріалу або придбання зайвого об'єму та призведе до непропорційно великих затрат або неналежної якості та довговічності готового результату. Якість та міцність конструкції багато в чому залежать від правильно використаних певних пропорцій цементу, піску та води.

Одні виробники продають пісок в кубометрах (насіпом), а інші фасують мішки. Крім того, в інструкції до приготування різних будівельних розчинів або сумішей можуть вказувати як вагові, так і об'ємні дані. Або в інструкції до фільтра може бути вказано "засипати 0,3 куба піску". Також трапляються випадки, коли недобросовісні поставники обманюють своїх покупців та недосипають пісок, сподіваючись, що клієнт не узнає, скільки тон йому привезли.

Для підготовки бетонної суміші значення ваги куба піску регламентується ДСТУ Б В.2.7-32-95 Будівельні матеріали. Пісок щільний природний для будівельних матеріалів, виробів, конструкцій і робіт. Технічні умови [1].

Згідно Ресурсних елементних кошторисних норм на ремонтно-будівельні роботи збірник 20 «Інші ремонтно-будівельні роботи» [2] для приготування кладкових, опоряджувальних розчинів та бетону витрати піску зазначено в м³ на 100м³ розчину.

Тому мати мінімальне уявлення про масу 1м³ просто необхідно для визначення обсягу піску при проведенні будівельно технічної експертизи.

Пісок, як сипуча суміш може змінювати свою вагу під впливом певних факторів. Є декілька параметрів, які потрібно враховувати при його розрахунку.

Існує три основних способи класифікації цих матеріалів:

- за походженням їх поділяють на природні і піски з відсіву дроблення.

- за способами видобутку: річковий або морський — видобутий з дна річок і морів; гірничий або кар'єрний — пісок, який видобувають у кар'єрах.

- за способами обробки пісок буває природний і вироблений.

Маса одного кубічного метра будівельного піску залежить від кількох факторів:

- ступінь вологості матеріалу;
- зміст та характер домішок;

- мінеральний склад піску (питома вага піску);
- розмір фракцій;
- ступінь ущільнення сировини;
- сезонність та температура повітря.

Вологість може збільшувати вагу навіть до 30-35%. Звичайний пісок ніколи не буває повністю сухим та вологість в ньому складає 5-8%. Зимою пісок завжди важить більше, в зв'язку з тим, що вологість збільшується та частково переходить в масу матеріалу.

Домішки – це компоненти, які не є чистим оксидом кремнію. До них відносяться в тому числі глина, галун, пил, вапняк та органіка. В залежності від кількості вони можуть змінювати вагу піску на 10-15%.

Мінеральний склад піску (питома вага піску) залежить від походження та виду піску.

Звичайно в відпусному матеріалі присутні зерна розміром від 0,5 до 3,5мм. Чим більше дрібних зерен тим більше буде і питома вага піску.

Пісок, що залежався та що був утрамбований може важити більше на 10-15% ніж то, що був нещодавно добутий.

Враховуючи походження, спосіб видобутку, спосіб обробки піску та вищезазначені фактори, вага 1м^3 піску може коливатися в межах 1400-2000 $\text{кг}/\text{м}^3$.

Відповідно до «Довідника проектувальника промислових будівель» [3] вказана нормативна об'ємна вага сухого піску – 1600 $\text{кг}/\text{м}^3$ та мокрого піску – 2000 $\text{кг}/\text{м}^3$.

При вирішенні запитань будівельно-технічної експертизи та наданні висновку з запитань визначення обсягів піску та вартості виконаних робіт експерти стикаються з проблемою, що існує велике різноманіття видів піску та багато параметрів, що впливають на його масу. Визначити масу 1м^3 конкретного піску може бути здійснено лише в визначений момент, необхідний для даного завдання. В інших випадках, коли достатньо знати приблизне значення масу 1м^3 , можна використовувати середні значення цього показника з довідкової літератури. Відсутність сучасної технічної та довідкової літератури ускладнює проведення дослідження.

Ці фактори впливають на проведення будівельно-технічної експертизи з визначення обсягів та якості піску експертом з урахуванням особливостей проведення аварійно-відновлювальних робіт на об'єктах, ушкоджених або зруйнованих в наслідок військової агресії з боку рф.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ Б В.2.7-32-95 Будівельні матеріали. Пісок щільний природний для будівельних матеріалів, виробів, конструкцій і робіт. Технічні умови. [Електронний ресурс] – 1996 – № 211. – Режим доступу URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=4053.
2. Кошторисні норми України (КНУ) Ресурсні елементні кошторисні норми на ремонтно-будівельні роботи. Збірник 20 «Інші ремонтно-будівельні роботи» [Електронний ресурс] – 2021 – №156. – Режим доступу URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=95512.
3. «Справочник проектировщика промышленных зданий»/ Величкин А.П., - Київ, издательство Будівельник, 1968.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ

Зацарна Анастасія Володимирівна

здобувачка вищої освіти

Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Киян Володимир Якович

доцент, кандидат юридичних наук,

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін

Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

З настанням російсько-української війни, зростає політична та наукова актуальність всебічного вивчення захисту прав працівників. Відразу після початку війни, у березні 2022 року, Верховна Рада України ухвалила Закон «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [1].

Закон «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» суттєво обмежив здійснення індивідуальних та колективних прав працівників. Низка інших законів, ухвалених у 2022 році, призвела також до значного послаблення трудових прав в Україні, створивши серйозну загрозу основам трудових відносин і, у ширшому розумінні, соціальному діалогу, який вкрай необхідний країні в цей непростий час в умовах війни та окупації.

Законопроекти є продовженням так званої реформи щодо лібералізації ринку праці та дерегулювання виробничих відносин в Україні. На жаль, замість того, щоб удосконалювати чинний Трудовий кодекс, українські політики забирають у працівників практично всі завойовані ними права. Це призвело до позбавлення працівників захисту [2, с. 55].

Новий закон виключає працівників малих та середніх підприємств зі сфери правового захисту, встановивши новий «договірний режим регулювання трудових відносин», за якого всі умови праці визначаються трудовим договором, а не трудовим законодавством.

Коллективні договори за умов воєнного стану залишаються чинними, але їх не завжди дотримуються, роботодавець може призупиняти дію окремих частин колективного договору без погодження з профспілками. Призупинення виплат на відпочинок та заняття спортом призвело до припинення виплат профспілкам [5, с. 53].

Останні зміни у трудовому законодавстві України далекі від міжнародних стандартів. Вони шкідливі та помилкові. Зміни повинні ухвалюватися шляхом соціального діалогу.

Зазначимо, що у 2023 році за допомогою спільних зусиль МОП (Міжнародна організація праці) та ООН, було виявлено величезні масштаби порушень трудових прав та обговорено вимоги профспілок у період післявоєнного відновлення країни.

Існує гостра необхідність вирішення проблеми порушення прав працівників та прав людини в Україні. Ми повинні ділитися інформацією про реальний стан справ на місцях і доводити факти до міжнародних органів, зокрема до відома МОП [3, с. 150].

Незважаючи на те, що зараз воєнний час, голос працівників має бути почутий на міжнародному рівні. Але ми також маємо дивитися у майбутнє і готуватися до відновлення країни. Якщо ми хочемо, щоб післявоєнна Україна стала на демократичні рейки, потрібно, щоб профспілки брали участь у цих процесах.

Профспілкові лідери, які представляють інтереси працівників гірничодобувної промисловості України, розповіли про нестачу кваліфікованої робочої сили, оскільки молодь призивають до Збройних Сил України, а інші виїжджають із країни.

Складна ситуація залишається із охороною праці на шахтах. Робітники ведуть видобуток без належних індивідуальних засобів захисту. Рівень запиленості, наприклад, може втричі перевищувати допустимий. Оскільки багато шахт мають великі борги, відрахування до фонду соціального страхування не здійснюються, що не дозволяє фінансувати достроковий вихід шахтарів на пенсію, незважаючи на роботу в небезпечних умовах.

На окупованих українських територіях, зокрема у Донецьку та Луганську, робітники перебувають у вкрай важкому становищі. Інформацію отримати складно, оскільки ті, хто спілкується з профспілками, знаходяться за межами окупованих територій, ризикує бути серйозно репресованим з боку окупантів [4].

Водночас надходить інформація про те, що людей проти їхньої волі змушують отримувати російське громадянство, насильно забирають до російської армії, повідомляється також про незаконний видобуток на шахтах, що не відповідає екологічним стандартам.

Таким чином, ми маємо зібрати інформацію про те, що відбувається на територіях, що тимчасово контролюються Російською Федерацією. Примусова праця, порушення охорони праці, порушення прав працівників мають бути зафіксовані, щоб ми могли закликати винних до відповіді.

Необхідно створити ефективний механізм взаємодії з великими міжнародними організаціями, які стануть невід'ємною частиною безпеки системи захисту прав працівників.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 16.10.2024).
2. Доценко Є. А. Трудове право: адаптації до воєнного стану. *Освіта і доля нації*. 2022. С. 55-56.
3. Кузенко В. Р. Проблеми трудових відносин під час війни. *Проблеми трудових відносин під час війни*. 2023. Ч 4. С. 150-152.
4. Окупанти змушують шахтарів на Луганщині ставати на військовий облік. URL: <https://realgazeta.com.ua/okupanty-zmushuiut-shakhtariv-na-luhanshchyni-stavaty-na-viyskovuu-oblik/> (дата звернення: 16.10.2024).
5. Трудове право України: підручник. / За ред. проф. О. М. Ярошенко. Харків: Вид-во 2022. 376 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Зацарна Анастасія Володимирівна

здобувачка вищої освіти

Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Киян Володимир Якович

доцент, кандидат юридичних наук,

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін

Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Державна політика з питань охорони праці в Україні регулюється законодавчими та нормативно-правовими актами, зокрема Законом України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р [1].

Сучасний стан охорони праці в Україні слід оцінити як критичний. Він базується на основних негативних факторах. Все частіше до бюро правової допомоги звертаються особи з питаннями, що стосуються захисту трудових прав. Під час консультування українці скаржаться на недобросовісних роботодавців, які в умовах воєнного стану відправляють працівників у неоплачувану відпустку, змушують їх звільнитись чи навпаки роботодавець не звільняє працівника за його заявою. Всі ці проблеми потребують негайного вирішення.

Розглянемо досвід зарубіжних країн у питаннях захисту прав працівників. Цікавим є досвід США у даному питанні. Нині у країні працює понад 30 мільйонів іноземних працівників. У середньому за рік до США приїжджає близько 1,5 мільйона нових жителів, переважають громадяни Індії, Мексики, Китаю, Канади та Японії, також багато експатів переїжджають до США з ЄС. Це говорить про те, що Сполучені Штати – багата країна, яка швидко розвивається. Американська економіка дуже добре розвинена, що дає змогу побудувати успішну кар'єру.

У США захист прав працівників регулюється Національним Законом про трудові відносини. Закон про трудові відносини спрямований на усунення нерівності у переговорах між роботодавцями та працівниками

шляхом заохочення колективних переговорів між профспілками та роботодавцями [2].

Закон про трудові відносини містить також такі основні принципи:

1. Кожна група працівників може мати лише один колективний орган, який представляє її на переговорах із роботодавцем.
2. Заохочення практики колективних переговорів.
3. Роботодавці зобов'язані розпочинати переговори з колективним органом своїх працівників.
4. Працівникам дозволено обговорювати заробітну плату [2].

Працівники, звільнені з ініціативи роботодавця, мають певні права: остаточний розрахунок, продовження медичного страхування, вихідну допомогу, компенсацію з безробіття тощо.

Вихідна допомога – це угода між роботодавцем та працівником, яка визначає умови звільнення. Зазвичай ця угода передбачає, що роботодавець надає колишньому працівникові компенсацію, а він, у свою чергу, відмовляється від будь-яких претензій. Крім грошової винагороди, вихідна допомога може включати медичне страхування, регулярні виплати та програми аутплейсменту.

Звільнені працівники можуть також скористатися правом на медичне страхування після закінчення робочого договору за допомогою Закону США про консолідоване зведене бюджетне узгодження 1986 року. Відповідно до цього закону, звільнені отримують можливість продовжити медичне страхування протягом обмеженого періоду для себе та своїх сімей.

Звільнені працівники можуть використовувати компенсацію з безробіття для часткового відшкодування втраченого доходу під час пошуку нової роботи. Ця можливість дозволяє безробітним отримувати певний рівень фінансової підтримки, що базується на попередній заробітній платі та визначається відсотками протягом певного періоду (до 26 тижнів).

Цінним є досвід Китаю у питаннях захисту працівників. Трудовий Закон Китайської Народної Республіки – це основний закон трудового права в Китаї. Його часто плутають із Законом про Трудовий Договір через схожі назви. Оскільки цей закон більш новий (набув чинності на початку 2008 року), Трудовий Закон іноді називають «старим», що є невірним, оскільки обидва закони діють і досі.

При вирішенні трудових спорів широко практикується медіація, що закріплено на законодавчому рівні (Закон КНР «Про медіацію та арбітражі трудових спорів»). Як видно з найменування цього Закону, він спрямований на регулювання відносин із застосуванням процедури медіації з вирішення саме трудових спорів [3, с. 155].

Звернення до медіатора для проведення процедури медіації допускається у разі виникнення трудового спору між працівником і роботодавцем, коли вони не мають наміру самостійно вести переговори щодо врегулювання конфлікту, або не досягли угоди при таких переговорах, або не виконують умов досягнутої угоди.

Цікавим є досвід Німеччини у питаннях захисту працівників. У Німеччині немає окремого Трудового кодексу. Основні норми, що поширюються на трудові відносини, містяться в Цивільному кодексі Німеччини (BGB, Bürgerliches Gesetzbuch).

Працівники повинні мати можливість безпечно здійснювати свою трудову діяльність, яка не повинна загрожувати їхньому здоров'ю. У Німеччині роботодавці зобов'язані ефективно захищати своїх працівників від небезпек та шкоди здоров'ю [4, с. 42].

Робота в Німеччині дає доступ до інклюзивної та гнучкої системи соціального захисту, яка включає широкий спектр пільг і безкоштовне медичне обслуговування. Працюючи в Німеччині протягом тривалого часу, можна отримати доступ до страхування з безробіття та безліч субсидій.

Таким чином, успішне впровадження нових підходів у питаннях захисту прав працівників в Україні потребує певних зусиль та ресурсів. Вчені, юристи повинні бути готові до вивчення нових методів та технологій. Також потрібна безперервна підтримка з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону праці». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 16.10.2024).
2. Національний Закон США про трудові відносини (National Labor Relations Act) <https://www.nlrb.gov/guidance/key-reference-materials/national-labor-relations-act> (дата звернення: 16.10.2024).
3. Величко В. В. Досвід регіонального дослідження трудових відносин у Китаї. *Регіональна економіка*. 2015. С. 154-156.
4. Яцкевич І. Юридичні гарантії права на працю за законодавством Німеччини. Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2015. С. 42-45.

ПЕРШИЙ ЕТАП РЕФОРМИ КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Василенко Є.В.

ORCID ID: 0000-0001-5969-1473

аспірант

Університет економіки та права «КРОК», Україна

Анотація. Стаття присвячена дослідженню першого етапу конкурентної реформи в Україні. Законодавство в сфері захисту економічної конкуренції та один з його ключових законів - Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III визначено серед пріоритетних нормативно-правових актів, що потребують вдосконалення в рамках євроінтеграційної стратегії України. Це дало потужний законотворчий імпульс для роботи над відповідними змінами та доповненнями до національного конкурентного законодавства. Антимонопольним комітетом України було публічно анонсовано два головних етапи реформи – перший етап передбачає посилення ролі АМКУ, другий етап має на меті гармонізацію законодавства про захист економічної конкуренції з правовими нормами Європейського Союзу. Дана стаття висвітлює основні законодавчі зміни, які супроводжують втілення проголошеної реформи. В цілях опрацювання вже запроваджених та очікуваних змін дослідницька увага в даній статті приділена аналізу нормотворчих нововведень та їх впливу на конкурентні правовідносини. Реформування конкурентного законодавства та його гармонійне наближення до стандартів Європейського Союзу є запорукою підвищення стандартів конкурентної поведінки та нашої європейської інтеграції. Зміцнення інституційної спроможності АМКУ є запорукою забезпечення прозорої ринкової конкуренції для всіх гравців на рівноправних умовах. Приведення національного конкурентного законодавства до європейських стандартів вимагає фундаментальних змін. Першим вагомим кроком на шляху реалізації євроінтеграційного курсу, який ознаменував практичний початок реформи законодавства в сфері конкурентного законодавства в Україні стало прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» від 09.08.2023 № 3295-IX (далі – Закон № 3295-IX) [7].

Постановка проблеми. Обраний Україною шлях європейської інтеграції обумовлює виконання низки зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом,

Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014 (далі – Угода про асоціацію [1], ратифікованою Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII [2], що передбачають системне реформування низки сфер національного законодавства, зокрема конкурентного. Свою європейську ідентичність та незворотність європейського курсу наша країна підтвердила прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 07.02.2019 № 2680-VIII [3]. Відтепер, до повноважень Верховної Ради України віднесено реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі [4]. Забезпечення реалізації обраного курсу визначено Кабінет Міністрів України, а гарантом цього визначено Президента України. Угодою про асоціацію ключовим законодавчим актом України про конкуренцію визначено Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III (далі – Закон № 2210-III) [5]. Впровадження європейських стандартів в конкурентних правовідносинах є основою реформування національного конкурентного законодавства та має здійснюватись в Україні з дотриманням принципів вільної конкуренції, а також неприпустимості спотворення належного функціонування ринків і лібералізації торгівлі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням реформування та гармонізації законодавства України в сфері конкуренції займалися низка вітчизняних науковців: О.Л. Чернелевська, Г.О. Андрощук, О.Г. Райлян.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на визначену Угодою про асоціацію етапність адаптації українського конкурентного законодавства до *acquis* ЄС, в статті проведено аналіз стану першого етапу реформи відповідної нормативно-правової бази.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання необхідності реформування національного конкурентного законодавства з використанням зарубіжного досвіду регулювання конкуренції досліджувалось Чернелевською О.Л. ще в 2006 р. в своєму дисертаційному дослідженні «Конкурентне законодавство України: формування, зміст та розвиток» [6].

Адаптацію вітчизняного конкурентного законодавства до стандартів Європейського Союзу слід аналізувати з точки зору його покрокового вдосконалення, що передбачає два етапи реформування.

Зокрема, перший етап реформи передбачає наступні системні кроки: удосконалення термінології, якою оперує українське законодавство в сфері захисту економічної конкуренції; покращення механізму контролю за концентрацією суб'єктів господарювання; врегулювання проведення Антимонопольним комітетом України перевірок суб'єктів господарювання; вдосконалення механізмів звільнення учасників антиконкурентних узгоджених дій від відповідальності; підвищення рівня незалежності Антимонопольного комітету України.

Другий етап реформи передбачає законодавче регулювання узгоджених дій та зловживання домінуючим положенням на ринку; вдосконалення заходів виявлення, розслідування та припинення порушень конкурентного законодавства; запровадження штрафних санкцій за кожний день невиконання вимог Антимонопольного комітету України; врегулювання строків давності; надання доступу до матеріалів справи; введення адміністративного перегляду рішень Антимонопольного комітету України.

Прийняття Закону № 3295-IX було обумовлене зобов'язаннями України відповідно до Угоди про Асоціацію з ЄС щодо наближення українського законодавства про конкуренцію та практики його застосування до законодавства ЄС і стало початком першого етапу великої реформи. Зокрема, приписами статті 256 Угоди про Асоціацію з ЄС Україна прийняла на себе обов'язок адаптувати національну нормативно-правову базу в сфері конкуренції та правозастосовну практику до *acquis communautaire*, які є обов'язкових до виконання для всіх країн - членів Європейського Співтовариства.

Саме на виконання зобов'язань за статтею 256 Угоди про Асоціацію з ЄС було ухвалено Закон № 3295-IX, що має на меті реформування законодавства про захист економічної конкуренції шляхом, насамперед, удосконалення засад функціонування Антимонопольного комітету України.

Закон № 3295-IX набрав чинності з 1 січня 2024 року та спрямований на посилення повноважень Антимонопольного комітету України (далі – Комітет) з метою ефективного розслідування порушень законодавства про захист економічної конкуренції та забезпечення балансу дотримання інтересів суб'єктів господарювання.

Ключові зміни, запроваджені Законом № 3295-ІХ, передбачають наступне:

- впорядкування термінологічного словника, зокрема визначення понять «єдиний майновий комплекс», «контроль», «можливість чинити вирішальний вплив», «об'єкт перевірки», «повнофункціональна господарська діяльність», «концентрація» і т.д.;

- уточнення переліку випадки, в яких необхідне одержання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання;

- уповноваження Антимонопольного комітету України видавати накази про примусове виконання власних рішень, прийнятих за результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, у тому числі про стягнення штрафу;

- зобов'язання суб'єктів господарювання, органів влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб та працівників, фізичних осіб на вимогу органів Антимонопольного комітету України надавати йому інформацію з обмеженим доступом, в тому числі банківську, нотаріальну таємницю, податкову, статистичну звітність тощо;

- доступ Антимонопольному комітету України до автоматизованих реєстрів, банків (баз) даних, інших систем збирання, зберігання, обробки та пошуку інформації, відомостей на безоплатній основі за допомогою системи електронної взаємодії;

- надання Антимонопольному комітету України права на підставі відповідного судового рішення господарського суду у передбачених законодавствах випадках та порядку здійснювати наступні повноваження під час проведення перевірок: мати безперешкодний доступ до приміщень та місць зберігання інформації підприємств, установ та організацій (комп'ютерів, технічних засобів електронних комунікацій та зберігання інформації, серверів, сейфів, робочих місць працівників тощо); копіювати та/або одержувати копії такої інформації; накладати арешт або вилучати предмети чи інші носії інформації, документи, у тому числі їх оригінали, опломбовувати (опечатувати) приміщення, системи електронних комунікацій чи місця зберігання інформації у спосіб, що унеможливує ознайомлення з їх змістом; проводити огляд приміщень суб'єктів, що перевіряються;

- надання Антимонопольним комітетом України суб'єктам господарювання висновків у формі рекомендаційних роз'яснень з метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, підвищення передбачуваності його застосування;

- врегулювання порядку проведення Антимонопольним комітетом України перевірок під час здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції;
- зміна строків розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;
- вдосконалення порядку збирання та надання доказів під час розгляду Антимонопольним комітетом України справ;
- зміни до процесуального законодавства, які надають Антимонопольному комітету України повноваження ініціювати перед судом клопотання про проведення перевірки суб'єкта господарювання, накладення арешту, вилучення предметів, оригіналів документів чи інших носіїв інформації, а також про доступ до приміщень, систем електронних комунікацій чи місць зберігання інформації, які можуть свідчити про ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції чи можуть бути доказами у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції; встановлення строків розгляду таких клопотань протягом двох робочих днів з моменту його надходження;
- запровадження процедури врегулювання у справах про антиконкурентні узгоджені дії та зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку – шляхом укладення угоди про врегулювання справи між органом Антимонопольного комітету України, до повноважень якого належить прийняття рішення у справі, та відповідачем з можливістю одночасного звільнення від відповідальності;
- визначення підстав та порядку звільнення від відповідальності учасників антиконкурентних узгоджених дій;
- створення Державного реєстру суб'єктів господарювання, притягнутих до відповідальності за вчинення порушення у вигляді вчинення антиконкурентних узгоджених дій, які стосуються спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів;
- оновлення вимог до визначення структури, граничної чисельності, штатного розпису, умов оплати праці, матеріально-побутового та іншого забезпечення працівників Антимонопольного комітету України;
- забезпечення відкритості та прозорості діяльності Антимонопольного комітету України шляхом оприлюднення на офіційному веб-сайті Антимонопольного комітету України звітів про результати проведених досліджень ринків, порядків денних засідань Антимонопольного комітету України та адміністративної колегії

Антимонопольного комітету України, рішень, рекомендацій, попередніх рішень, інформації про прийняті до розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, інформацій про справи про концентрацію, узгоджені дії тощо.

Таким чином, ухвалення Закону № 3295-IX і запровадження ним відповідного юридичного інструментарію сприяє підвищенню рівня ефективності захисту економічної конкуренції з боку державних інституцій, покращенню виявлення, розслідування і припиненню порушень законодавства про захист економічної конкуренції, уточненню пріоритетних напрямків діяльності Антимонопольного комітету України, зменшенню навантаження на органи судової системи та безперечному наближенню конкурентного законодавства України до конкурентного законодавства Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n1758 (дата звернення 13.10.2024).
2. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16.09.2014 № 1678-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 40, ст.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2> (дата звернення 13.10.2024).
3. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 07.02.2019 № 2680-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 9, ст.50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#n6> (дата звернення 13.10.2024).
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 13.10.2024).
5. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року № 2210-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 12, ст.64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2210-14?lang=uk#Text> (дата звернення 13.10.2024).
6. Чернелевська О.Л. Конкурентне законодавство України: формування, зміст та розвиток, 2006. URL: <https://mydisser.com/ua/avtoref/view/2724.html>, ст.201. (дата звернення 13.10.2024).
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України: Закон України від 9 серпня 2023 року № 3295-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 89, ст.334. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text> (дата звернення 13.10.2024).

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПІВРОБІТНИКА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ (ВІЙСЬКОВИЙ СТАН, ТЕХНОГЕННА КАТАСТРОФА ТОЩО)

Богуславський В.В.

кандидат юридичних наук
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Шеремет К.В.

курсант 3 курсу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність підготовки майбутніх співробітників сектору безпеки та охорони до професійної діяльності в екстремальних умовах стає дедалі очевиднішою в контексті сучасних загроз. Ці виклики, включаючи військові конфлікти, техногенні катастрофи та інші надзвичайні ситуації, вимагають від держави та суспільства термінових та ефективних реакцій. Якісна підготовка фахівців у цій сфері забезпечує не лише їх готовність до професійних викликів, але й гарантує безпеку громадян у критичних ситуаціях.

По-перше, необхідно зазначити, що сучасні екстремальні умови вимагають від спеціалістів високих професійних навичок, швидкості у прийнятті рішень та вміння працювати в команді. Це підкреслює важливість розробки нових навчальних програм, які б інтегрували теоретичні знання з практичними навичками виживання, управлінської діяльності в кризових ситуаціях та комунікації в умовах стресу.

По-друге, особливу увагу слід приділити розвитку психологічної стійкості майбутніх фахівців, адже екстремальні ситуації можуть негативно впливати на їхній психологічний стан. Підготовка повинна включати тренінги з психологічної підтримки, управління стресом та контролю емоцій [1].

По-третє, важливим елементом підготовки є використання сучасних технологій і інновацій у сфері безпеки. Це дозволяє майбутнім співробітникам не лише навчитися працювати з сучасним обладнанням,

а й ефективно застосовувати інформаційні технології для оцінки ризиків та реагування на критичні ситуації.

Отже, проблема підготовки майбутніх співробітників сектору безпеки та охорони в екстремальних умовах вимагає комплексного підходу, що поєднує теоретичні знання, практичні навички та психологічну підготовку. Лише завдяки такому підходу можна забезпечити надійний захист і підтримку суспільства в умовах криз, підвищуючи його стійкість до загроз.

Також хочемо зазначити, що координаційні здібності людини – це ключовий аспект, який визначає ефективність виконання рухових вправ. Вони залежать не лише від технічних навичок, а й від загального фізичного стану, психоемоційного фону та здібностей до швидкого реагування.

Розвиток координаційних здібностей можна оцінювати за допомогою спеціалізованих рухових тестів, які вимірюють точність, швидкість, баланс і здатність до адаптації в різних умовах. Проте важливо також враховувати й інші показники, такі як м'язова сила, гнучкість, витривалість та психологічні складові, такі як концентрація і мотивація.

Таким чином, для всебічної оцінки координаційних здібностей необхідно проводити комплексний аналіз, що включає в себе не лише результати тестів на координацію, але й стан загальної фізичної підготовленості та психоемоційного контролю. Це допоможе створити більш об'єктивну картину рівня розвитку координаційних здібностей і, відповідно, рекомендувати більш ефективні методи тренування[2].

Якщо тренувати і доводити до автоматизму свої навички, то навіть якщо особа буде в стресі, вона зможе виконувати дії швидко і без значних зусиль реагувати на зовнішні фактори.

У цих важких умовах для держави та самих правоохоронців нагально постає проблема фізичної та психологічної підготовки. А також додаткового навантаження, стосовно пристосування до надзвичайних умов. Це стосується не тільки під час дій воєнного стану, а і у післявоєнний період.

В.Л. Маріщук займався дослідженням здібностей, професійної придатності та професійно-психологічного відбору. Він розглядав професійно-психологічний відбір як систему, де головним організуючим чинником є професійна придатність особистості, яка включає в себе конкретну професію. У поняття «здібність» він включав мотивацію, а також досвід особистості, що охоплює знання, вміння і навички[3].

Можемо сказати, що тільки комплексний підхід повинен бути при підготовці, неможливо вивчення тільки однієї дисципліни, або одного методу. Вивчаючи спеціальні прийоми, треба не тільки знати різні варіації в яких можливо його виконанати, а й думати в яких умовах його застосовують. Завжди бути готовим до того, що може щось піти не так, тому так важливий психологічний аспект, щоб не розгубитись і швидко проаналізувати ситуацію та застосувати більш вдалий прийом.

М. С. Корольчук дійшов обґрунтованих висновків щодо важливості фізичних тренувань: вони сприяють підтримці стабільності внутрішнього середовища організму, розвитку і збереженню психічної стійкості в умовах складної праці та спортивних змагань, а також адаптації рухових навичок і якостей до нових і незвичних умов[4].

В умовах військового стану, техногенних катастроф та інших кризових ситуацій професіонали повинні бути готові оперативно реагувати, приймати зважені рішення та діяти в умовах стресу.

Зважаючи на надзвичайну непередбачуваність подій та обставин, які можуть виникнути, необхідно впроваджувати комплексний підхід до підготовки кадрів. Це включає теоретичне навчання, практичні тренування, симуляції екстремальних ситуацій, розвиток психологічної стійкості та навичок командної роботи.

З точки зору висновку, можна стверджувати, що професійна підготовка співробітників сектору безпеки та охорони в екстремальних умовах повинна бути систематичною та цілеспрямованою. Необхідно враховувати технологічні новації, а також зміни в соціально-політичному середовищі. Слід також активно залучати досвід військових, психологів та інших фахівців, аби забезпечити комплексний підхід до навчання. Таким чином, гарантуючи високий рівень готовності кадрів до дій в екстремальних умовах, можна значно підвищити ефективність роботи сектору безпеки та охорони.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. (ст. 12). URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/10238>
2. Фізична підготовленість як чинник особистої безпеки курсантів при підготовці до майбутньої професійної діяльності. (ст. 81) URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/5739>
3. Історичний аналіз виникнення та розвитку професійно - психологічного відбору (ст. 17). URL: Microsoft Word - ДШД±ЊСЄЊ•Д½Д,Д° ДШД'ДШДfiДЕ 2020 (Д¼Д°Д°ДµЊ‡) (nangu.edu.ua)
4. Проблемні питання фізичної підготовки військових частин і підрозділів з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні (ст. 135). URL: 33.pdf (univd.edu.ua)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ТВОРИ, ЗГЕНЕРОВАНІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ, В УКРАЇНІ, ЄС ТА ІНШИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Антонюк Вікторія Ярославівна

здобувачка вищої освіти юридичного факультету
Національний авіаційний університет, Україна

Науковий керівник: Череватюк Вікторія Богданівна

ORCID ID: 0000-0002-4077-206X

канд.юрид.наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права
Національний авіаційний університет, Україна

За визначенням даним Європейською комісією у 2018 р., штучний інтелект відноситься до систем, які демонструють інтелектуальну поведінку, аналізуючи навколишнє середовище і вживаючи заходів – з певним ступенем автономії – для досягнення конкретних цілей [1].

Також визначення цього терміну знайшло своє відображення в документі під назвою Рекомендація Ради зі штучного інтелекту, прийнятій 22.05.2019 р. та змінений 08.11.2023 р., яка визначає штучний інтелект, як «машинну систему, яка для досягнення явних чи неявних цілей робить висновки на основі вхідних даних, які вона отримує, про те, як генерувати вихідні дані, такі як прогнози, контент, рекомендації або рішення, що можуть впливати на фізичне чи віртуальне середовище» [2].

У Великій Британії правове регулювання об'єктів згенерованих штучним інтелектом здійснюється за допомогою Закону «Про авторське право, промислові зразки та патенти» 1988 р. (Copyright, Designs and Patents Act). Так, відповідно до ст. 9 (3) Закону, у випадку, коли літературний, драматичний, музичний або художній твір, створеного за допомогою генерації комп'ютера, автором вважається особа, яка вжила необхідні для створення твору заходи [3].

Ознайомлення з іншими положеннями цього закону дає підстави стверджувати, що хоч особа, яка здійснила генерування твору за допомогою комп'ютера вважається автором, однак особистих немайнових прав на цей твір у такої особи не виникає. Підтвердженням цього, зокрема, є положення:

– ст. 77, яким закріплюється немайнове право бути ідентифікованим як автор або режисер, зі свого боку ст. 79 (2) визначає перелік творів на які не поширюється дія цього права, серед них можна побачити і п. (с) – будь-який твір створений за допомогою комп'ютера [3];

– ст. 80, яким закріплюється немайнове право заперечувати проти принижуючого використання твору, при цьому, дія цього права не поширюється на будь-який твір створений за допомогою комп'ютера (ст. 81 (2) [3].

Так само Австралійське і Європейське патентне відомство у багатьох випадках визнавали і надавали патентні права тільки на об'єкти, створені людиною. Деякі країни вважають за краще визнати зусилля, прикладені для створення штучного інтелекту, який надає творчий контент. До таких країн належать Індія, Великобританія, Ірландія, Нова Зеландія і Гонконг. Отже, програміст штучного інтелекту отримує авторство творів [4, 62]. Що стосується Сполучених Штатів Америки, то Закон США «Про авторське право» від 1976 р. (Copyright Law of the United States) не містить жодних згадок про створення твору літератури, мистецтва, науки за допомогою штучного інтелекту, комп'ютера, машиною, тощо, а що найголовніше не встановлює сутності та критеріїв за допомогою яких можна визначити оригінальність того чи іншого твору [5]. Тому для встановлення певної ясності в цьому питанні розглянемо компендіум практики Бюро реєстрації авторських прав США, яке, як зрозуміло з назви, здійснює реєстрацію авторського права в США.

Проривним кроком в питанні правового регулювання штучного інтелекту, його функціоналу стало прийняття першого в світі закону про штучний інтелект, ухваленого 13 березня 2024 р. Європейським парламентом предметом якого є забезпечення високого рівня захисту здоров'я, безпеки та основних прав, закріплених у Хартії, що включає демократію, верховенство права та захист навколишнього середовища. Зокрема, цим законом забороняється розпізнавання емоцій в освітньому та професійному середовищі, соціальний скоринг, прогноз та маніпулювання людською поведінкою або вразливими місцями за допомогою штучного інтелекту [6]. Незважаючи на це, на відміну від України, ані цим, ані іншими законодавчими актами ЄС, так і не визначено питання обрання моделі правового регулювання об'єктів створених за допомогою штучного інтелекту.

На законодавчому рівні України, визначення поняття «штучний інтелект» закріплено в схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Відповідно до її змісту: «штучний інтелект – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань» [7].

Натомість аналіз Закону України «Про авторське право та суміжні права» дає підстави стверджувати про фактичне прирівнювання штучного інтелекту до комп'ютерної програми. Так, згідно з п. 26 ст. 1 Закону: «комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату, зокрема операційна система, прикладна програма, виражені у вихідному або об'єктному кодах» [8].

Відповідно до ч. 1 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта є неоригінальним об'єктом [8].

Отже, штучний інтелект революціонує сферу творчості, ставлячи перед правовою системою безпрецедентні виклики. Бурхливий розвиток технологій породжує нові питання щодо авторського права, зокрема, щодо визначення авторства, об'єктів авторського права та відповідальності за використання творів, створених штучним інтелектом.

Правове регулювання авторського права на твори, створені штучним інтелектом, є одним з найбільш актуальних і складних питань сучасності. Для його вирішення необхідні спільні зусилля правотворців, юристів, експертів у галузі штучного інтелекту, а також інших зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Independent High-Level Expert Group On Artificial Intelligence Set Up By The European Commission. A Definition Of AI: Main Capabilities And Disciplines. URL: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=56341
2. OECD. (2019, May 22). Recommendation of the Council on Artificial Intelligence (OECD/LEGAL/0449) URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>
3. Copyright, Designs and Patents Act 1988. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents>
4. Андрощук Г. Штучний інтелект і інтелектуальна власність: проблеми регулювання. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління, 2021. № 2(14). С. 58–78.
5. Copyright Law of the United States. URL: <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>
6. Artificial Intelligence Act European Parliament URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5662-2024-INIT/en/pdf>
7. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p>
8. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРІВ У УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наумчук Орест Васильович

курсант 3 курсу, н.г СР-232

Факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Логінова Марина Вікторівна

ORCID ID: 0000-0001-5608-9911

викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Воєнний стан є надзвичайним правовим режимом, що вводиться з метою оборони держави в умовах збройної агресії чи загрози нападу. Введення воєнного стану впливає на всі сфери суспільних відносин, включаючи правове регулювання договірних відносин. У цих умовах змінюються як юридичні, так і фактичні обставини виконання договорів, що вимагає відповідного реагування з боку законодавця та судової системи.

Науковці зазначають, що встановлення воєнного стану на всій або окремих території України, викликає певні правові наслідки: запровадження обмежень наданих Конституцією та іншими міжнародними актами прав та свобод людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, створення відповідних органів (організації), які тимчасово виконують функції державних органів тощо [1].

Воєнний стан суттєво впливає на виконання договірних зобов'язань. Згідно з чинним законодавством України, договірні зобов'язання мають виконуватись у відповідності до умов договору та вимог закону, навіть в умовах воєнного стану. Проте внаслідок збройних конфліктів чи інших форс-мажорних обставин виконання деяких договорів може бути ускладнено або навіть неможливе.

Одним із ключових аспектів, що регулює договірні відносини в умовах воєнного стану, є стаття 20 Закону України "Про правовий режим воєнного стану". Вона передбачає, що у період воєнного стану можуть

бути обмежені права та свободи громадян, що в свою чергу може вплинути на виконання зобов'язань за договорами [2]. Зокрема, може бути обмежене право на вільне пересування, конфіскація майна на потреби оборони, мобілізація ресурсів тощо. Це призводить до того, що сторони договору можуть не виконати свої зобов'язання або виконати їх із затримкою.

В умовах воєнного стану важливе значення має застосування концепції форс-мажорних обставин, які унеможливають виконання зобов'язань. Відповідно до Закону України "Про торгово-промислові палати в Україні", форс-мажорними обставинами вважаються події надзвичайного характеру, такі як війна, військові дії, блокади тощо [3]. Для звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язань, сторона повинна отримати відповідне свідоцтво від Торгово-промислової палати України.

Також, відповідно до Цивільного кодексу України, стаття 617 передбачає, що особа звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо доведе, що це сталося через непереборну силу. Судова практика України підтверджує, що воєнний стан може бути визнаний як така обставина, що унеможливорює виконання договору [4]. Проте для кожного конкретного випадку суди розглядають питання про наявність форс-мажорних обставин індивідуально.

Судова практика має важливе значення для визначення та застосування правових норм у контексті виконання договорів під час воєнного стану. У зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні, судова практика адаптується до нових реалій, зокрема у вирішенні спорів, що стосуються невиконання договірних зобов'язань через війну. Суди повинні враховувати обставини, що склалися внаслідок воєнних дій, при прийнятті рішень у таких справах.

Прикладом такого підходу є рішення судів, які визнають військові дії як форс-мажорні обставини та звільняють сторони від відповідальності за невиконання зобов'язань. Одним з таких рішень є справа № 917/1053/18, де суд підтвердив, що військові дії на території України є форс-мажорними обставинами, які унеможливають виконання зобов'язань за договором [5]. Це рішення слугує важливим прецедентом для подальшої практики.

Воєнний стан по-різному впливає на різні види договорів. Наприклад, у договорах оренди може бути ускладнено використання

об'єкта оренди, якщо він знаходиться в зоні бойових дій. В таких випадках сторони можуть вимагати розірвання або зміну умов договору на підставі істотної зміни обставин відповідно до статті 652 Цивільного кодексу України [4]. Аналогічні положення стосуються й інших договорів, де виконання зобов'язань може стати неможливим через військові дії.

У договорах поставки можуть виникнути проблеми з виконанням через порушення логістичних ланцюгів або знищення об'єктів інфраструктури. Відповідно до судової практики, якщо поставка товарів стає неможливою через воєнні дії, постачальник має право вимагати перегляду умов договору або його розірвання.

Правове регулювання договорів в умовах воєнного стану є важливою та складною сферою, яка потребує адаптації як законодавства, так і судової практики до нових умов. Основними механізмами для врегулювання договірних відносин є застосування положень про форс-мажорні обставини, можливість перегляду або розірвання договорів через істотну зміну обставин, а також посилення судової практики щодо цих питань. Умови воєнного стану ставлять перед правовою системою України нові виклики, однак важливо зберігати баланс між захистом інтересів держави та правами громадян і суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. НАЙДЬОНОВ, Кирило; ЛОГІНОВА, Марина. ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВСТАНОВЛЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ. *матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару (в авторській редакції)*, (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). *Кривий Ріг, 2022. 498с., 2022, 182.*
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII : станом на 27 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
3. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 02.12.1997 р. № 671/97-ВР : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-вр#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
5. Постанова від 16.07.2019 № 917/1053/18 Верховний Суд. Касаційний господарський суд URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83087003> (дата звернення: 09.10.2024).

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ У ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Андрушко Марина Станіславівна

здобувач вищої освіти бакалаврського рівня,

5 курсу юридичного факультету

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

Науковий керівник: Місінкевич Анна Леонідівна

ORCID ID: 0000-0002-2038-6188

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри трудового, земельного та господарського права

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

Нині ще під час військового стану постає питання над відновленням земель і самої охорони землі в Україні. Земля є основним елементом, що забезпечує існування людства, оскільки виступає незамінним просторовим базисом. Конституція України передбачає, що земля є основним національним багатством нашої держави, що перебуває під особливою правовою охороною [1]. Особливо важливу роль земля відіграє у сільському господарстві, де є основним засобом виробництва і предметом праці, адже загально визнано, що для сільського господарства земля є предметом, на який спрямована праця (обробіток, сівба, догляд за посівами), і водночас засобом, який людина ставить між собою і об'єктом виробництва (рослини, тварини) тощо [2, с. 5–6]. Але після завершення війни в Україні нам прийдеться стикатися з наслідками, які вона спричинила, а саме: з забрудненням, мінуванням та руйнуванням земельних угідь, а також з ерозією та деградацією ґрунтів через бойові дії. Військові дії спричиняють накопичення у ґрунті великої кількості хімічних речовин, важких металів. Окрім цього, через розірвання мін, ракет та бомб утворюються величезні вирви, що порушують ландшафтну складову та структуру земель.

Необхідно наголосити, що, у зв'язку із осіданням важких металів та інших хімічних сполук у ґрунт, відбувається забруднення підземних вод та всього навколишнього природного середовища. З цього приводу прогнози екологів є вкрай невтішними, а саме: станом на 01 жовтня 2022 р. збитки, що завдала армія РФ українській екосистемі нашої держави, сьогодні становлять 1 трлн 256 млрд гривень. З них завдана шкода

земельним ділянкам складає 407 млрд грн, а понад 2 млрд грн з цих коштів сягає саме забруднення ґрунтів [3].

Екологічна ситуація із земельними ресурсами є кричущою та вимагає на державному та на міжнародному рівнях вжити всіх необхідних заходів для захисту, охорони та відновлення національного багатства країни. Окрім цього, потрібно зазначити, що повністю порушуються та нівелюються основні принципи земельних правовідносин, що покликані забезпечувати раціональне використання та охорону земель, та пріоритет вимог екологічної безпеки на державному рівні [4].

Охорона земель різних категорій за своїм цільовим призначення в Україні здійснюється шляхом застосування консервації та рекультивації.

Консервація земель здійснюється шляхом припинення чи обмеження їх господарського використання у порядку, передбаченому законодавством, на визначений строк та залуження, заліснення або ренатуралізації [5].

Рекультивація земель це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель [6].

В процесі здійснення земельної реформи та відкриття ринку землі в Україні правові питання охорони та відновлення земель залишаються невирішеними та з низкою правових прогалин і колізій. Особливо це стосується земельних правовідносин з рекультивації та консервації земель.

У процесі ведення бойових дій на території України землі потребують негайної рекультивації та консервації, а це, у свою чергу, вимагає реформування земельного законодавства у сфері цих правовідносин відповідно до європейських стандартів. Необхідно зазначити, що питання відновлення земель шляхом проведення рекультивації та консервації нині регулюються Земельним кодексом України [6], Законом України «Про охорону земель» [7], Законом України «Про землеустрій» [8], Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку

консервації земель» [5], Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг» [9], Постановою Кабінету Міністрів України «Про визначення розміру збитків, завданих внаслідок не проведення робіт з рекультивації порушених земель» [10] та Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України

«Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану» [11].

Також у першу чергу потрібно розробити та затвердити на законодавчому рівні Загальнодержавну програму охорони та відновлення земель в Україні у післявоєнний період, яка повинна включати детально прописаний план відновлення земель України із залученням міжнародних організацій, інвесторів та закордонних науковців у сфері охорони і відновлення ґрунтів, та інноваційних технологій. У цьому документі необхідно зазначити джерела та процедуру фінансування таких землепорядних робіт, тому що в нас на законодавчому рівні це питання взагалі не регулюється.

Крім цього, у програмі необхідно зазначити види та способи рекультивації, які повинні прямо залежати від цільового призначення земель та від ступеня їх пошкодження [4]. Нині в Україні науковцями розроблені ефективні шляхи проведення рекультивації постраждалих ґрунтів у післявоєнний період та повернення їх у сільське господарство, щоб у майбутньому здійснити обстеження та розмінування таких земель. Здійснюватися така рекультивація буде інноваційними способами, а саме: механічним загортанням скребками бульдозерів та грейдерів без урахування внутрішньої будови ґрунту та генетичних горизонтів. Такий спосіб відновлення земель має назву «груба рекультивація» [12].

Отже, бойові дії на території України завдали значної шкоди навколишньому середовищу, зокрема, земельним ресурсам, які є основою економіки, сільського господарства та екологічного відновлення України. Забруднення важкими металами та хімічними речовинами, руйнування ґрунтового покриву та ландшафтів становлять серйозну загрозу для майбутнього землекористування. Для подолання цих наслідків важливо наголосити на необхідності впровадження ефективних заходів з охорони та відновлення земель, що поєднують організаційні, технічні та екологічні підходи.

Одним з основних кроків на шляху до відновлення є розробка національного плану відновлення земель. Цей план повинен включати інноваційні методи реабілітації та враховувати ступінь пошкодження землі і її цільове використання. З цією метою слід оновити законодавчу базу відповідно до європейських стандартів та залучити міжнародні ресурси для реалізації цих завдань.

Відновлення повоєнних українських земель - тривалий і складний процес, який потребує тісної співпраці між державними органами, науковими установами та міжнародними партнерами. Реалізація цих заходів не лише сприятиме екологічній стійкості, але й стане ключем до післявоєнного відновлення сільського господарства та сталого розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. №30. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Саблук П.Т. Розвиток земельних відносин в Україні / П.Т. Саблук. - Київ: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2006. - 396с.
3. Реабілітація українських ґрунтів після війни коштуватиме сотні мільйонів доларів — експерти (02.11.2022; 10:41). Головний сайт для агрономів. URL: <https://bit.ly/3Z0tTXf>.
4. Місінкевич Л.Л., Місінкевич А.Л. Правові проблеми охорони та відновлення земель під час дії воєнного стану в Україні. URL: <https://irlykhuml.univer.km.ua/server/api/core/bitstreams/334bb319-0604-46ae-a16a-7f9b6a663374/content>.
5. Про затвердження порядку консервації земель. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.01.2022 р. № 35. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://bit.ly/3XsXtzW>.
6. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://bit.ly/3bvab8m>.
7. Про охорону земель. Закон України від 19.06.2003 р. № 39. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://bit.ly/3ZMX115>.
8. Про землеустрій. Закон України від 22.05.2003 р. № 36. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://bit.ly/3XEjWtm>.
9. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 р. № 523-р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://bit.ly/3GRStoJ>.
10. Про визначення розміру збитків, завданих унаслідок непроведення робіт з рекультивациі порушених земель. Постанова Кабінету міністрів України від 17.12.2008 р. № 1098. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://bit.ly/3XoUUit>.
11. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 р. № 167. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://bit.ly/3QPXNX2>.
12. Дешево копальне та відновлення родючості — план НААН щодо відновлення постраждалих від війни ґрунтів. Landlord.ua. URL: <https://landlord.ua/news/desheve-ekopalne-ta-vidnovlennia-rodichosti-plan-naan-shchodo-vidnovlennia-postrazhdalykh-vid-viiny-gruntiv>.

ПРОБЛЕМАТИКА ІСНУЮЧИХ В УКРАЇНІ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО ВВОДИТЬ В ОМАНУ

Здебський Юрій Владиславович

ORCID ID: 0009-0009-7440-8774

аспірант

Програма доктора філософії зі спеціальності 081 "Право"
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Науковий керівник: Сидор Вікторія Дмитрівна

д-р.юрид.наук, професор

У сучасному ринку захист споживачів від недобросовісної конкуренції та маніпулятивної інформації є критично важливим. Оманлива інформація спотворює ринкові процеси і завдає шкоди чесним учасникам. В Україні правове регулювання цієї сфери розвивається, проте критерії оцінки залишаються нечіткими. Антимонопольний комітет України (АМКУ) відіграє важливу роль у правозастосуванні, що вимагає глибшого аналізу для вдосконалення підходів. Законодавство України в цій сфері є важливим інструментом для запобігання розповсюдженню оманливої інформації, яка впливає на економічні відносини між учасниками ринку.

Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236 / 96-ВР забороняє поширення оманливої інформації, яка спотворює факти щодо товарів, послуг або цін, впливаючи на рішення споживачів і конкурентів. Такі дії вважаються недобросовісною конкуренцією, за яку передбачені штрафи та інші санкції для захисту ринку від неправдивої інформації [1].

Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III встановлює основні принципи конкуренції та забороняє практики, що спотворюють ринок, зокрема поширення оманливої інформації. Він передбачає відповідальність за введення в оману споживачів або партнерів шляхом надання неправдивих відомостей, запобігаючи недобросовісним ринковим практикам [2].

Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 № 3659-XII визначає функції АМКУ щодо захисту конкуренції, включно з контролем за дотриманням законодавства та

розслідуваннями випадків оманливої інформації. Комітет має право накладати штрафи та вимагати припинення порушень, відіграючи важливу роль у забезпеченні чесної конкуренції та захисті прав споживачів [3].

Згідно з положеннями законодавства України, зокрема статті Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», основними критеріями інформації вводить в оману є

–неповнота, неточність або неправдивість даних про товар або послугу;

–неправдивість про фінансовий стан;

–приписування повноважень або прав;

–неправдиві дані про обсяги діяльності [4, с. 152].

Ці критерії є основними під час оцінки інформації на предмет її оманливості, що допомагає захистити права споживачів і забезпечити чесну конкуренцію на ринку.

Загалом, законодавча система України у сфері регулювання оманливої інформації спрямована на захист як конкурентного середовища, так і прав споживачів. Проте на практиці виникає чимало викликів, пов'язаних із ефективністю правозастосовної діяльності та гармонізацією законодавства з міжнародними стандартами.

Правове регулювання недобросовісної конкуренції та оманливої інформації в Україні має суттєві прогалини, що негативно впливає на економіку та конкуренцію. Незважаючи на наявність законів, їхнє застосування ускладнене через нечіткість норм, що дозволяє їх неоднозначне тлумачення та вибіркове використання. Це призводить до правової невизначеності на ринку.

Низька правова обізнаність підприємців і споживачів, широке трактування законодавства Антимонопольним комітетом ускладнює ефективне реагування на порушення та ускладнюючи визнання порушень.

Непрозорість регулювання й слабе правозастосування негативно позначаються на економічних відносинах, стримуючи розвиток чесного бізнесу, інновацій і нових гравців на ринку, що також знижує інвестиційну привабливість України. Чіткі й прозорі правила є ключовими для здорової конкуренції та економічного зростання.

Оманлива інформація суттєво впливає на ринкові відносини, особливо в контексті недобросовісної реклами та маркетингу. Компанії

часто застосовують маніпулятивні техніки, пропонуючи неіснуючі переваги або порівнюючи свої товари з конкурентами у вигідному світлі, що створює нерівні умови для чесних учасників ринку і підриває довіру до реклами. У маркетингу оманливі дані можуть спотворювати попит і викликати розчарування споживачів, а недостовірна інформація ускладнює ухвалення правильних рішень, сприяючи недобросовісній конкуренції.

Вплив оманливої інформації на споживачів не можна переоцінити. Саме тому надзвичайно важливим є правове регулювання відповідальності за порушення законодавства в цій сфері.

Антимонопольний комітет України (АМКУ) відіграє ключову роль у захисті конкуренції та прав споживачів, зокрема у боротьбі з оманливою інформацією. Його повноваження включають проведення розслідувань щодо можливих порушень, вимогу документів та проведення перевірок. АМКУ також накладає штрафи на підприємства, що порушують законодавство про недобросовісну конкуренцію, та може вимагати припинення поширення оманливої інформації [4, с. 150].

Комітет має право ініціювати справи та представляти інтереси споживачів у суді. Останніми роками АМКУ активізував діяльність, зокрема через інформаційні кампанії та навчання, збільшив кількість розглянутих справ і активно реагує на порушення. Важливою є співпраця з міжнародними організаціями, що допомагає запроваджувати європейські стандарти у сфері конкуренції.

Аналіз практики країн ЄС показує, що чіткі критерії оцінки оманливої інформації, засновані на національних і європейських нормах, є ключовими для боротьби з недобросовісною конкуренцією. Такі критерії включають вимоги до правдивості, ясності та заборону дій, що вводять споживачів в оману щодо характеристик товарів чи послуг, що сприяє виявленню та запобіганню порушенням [5, с. 155].

Для покращення правових підходів слід запровадити детальні критерії, які охоплюватимуть всі аспекти інформації про товари – походження, якість, ціну, тощо – та чіткі норми для маркетингових практик, зокрема щодо заборони маніпулятивної реклами. Важливим є створення списку заборонених практик, як-от фальшиві відгуки, а також розширення обов'язку перевірки інформації на всіх учасників ринку.

Компанії мають публікувати повну інформацію про товари, а маркування й упаковки – надавати точні дані. Для підвищення

ефективності АМКУ необхідно посилити міжнародну координацію й організувати освітні програми для підприємців і споживачів. Створення систем моніторингу дозволить оперативно виявляти оманливу інформацію, а спрощення процедури подання скарг полегшить повідомлення про порушення [5, с. 157].

Вдосконалення правових критеріїв є ключовим для забезпечення чесної конкуренції та захисту споживачів, що значно покращить ситуацію на ринку.

Отже, проблема критеріїв оцінки оманливої інформації в Україні полягає у їхній нечіткості, що ускладнює правозастосування. Чинні норми не завжди ефективно ідентифікують та запобігають розповсюдженню оманливої інформації, шкодячи конкуренції та вводячи споживачів в оману. Вдосконалення законодавства та конкретизація критеріїв є необхідними для створення справедливих умов на ринку та захисту прав споживачів.

Список використаних джерел:

1. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07 черв. 1996 № 236 / 96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-ВР> (дата звернення: 17.10.2024).
2. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січ. 2001 № 2210-III: URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T012210?an=525> (дата звернення: 17.10.2024).
3. Про Антимонопольний комітет: Закон України від 26 листоп. 1993 № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 17.10.2024).
4. Бакалінська О. О. Проблеми і тенденції доказування фактів недобросовісної конкуренції в господарській діяльності. Часопис Київського університету права. Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні. 2015. № 4. С. 148–153.
5. Senftleben M. Protection against unfair competition in the European Union: from divergent national approaches to harmonized rules on search result rankings, influencers and greenwashing. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2024. Vol. 19. Is. 2. P. 149–161.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Войтко Нікіта Сергійович

курсант 3 -го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Правове регулювання і захист прав споживачів є важливими аспектами сучасного законодавства та правового розвитку. Із самого початку виникнення цивільного права захист інтересів споживачів залишався актуальним завданням. Однак у контексті постійних змін у суспільстві та економіці ця проблема набуває нових масштабів, що вимагає безперервного аналізу та вдосконалення правового регулювання. Забезпечення прав споживачів є ключовим для чесної підприємницької діяльності всіх компаній.

Хоча Україна стала однією з перших країн колишнього СРСР, що прийняла Закон про захист прав споживачів, вона досі не досягла високих європейських стандартів у цій сфері. За словами Пілігрим Г. С., основними проблемами на українському ринку, які турбують споживачів, залишаються: вільний доступ на ринок для вітчизняних і зарубіжних виробників і продавців; неузгодженість дій контролюючих органів і недостатнє інформування споживачів про їхню діяльність; брак законодавчої бази у сфері захисту прав споживачів; відсутність інформаційної підтримки щодо шахрайств, підробок і фальсифікацій, що ускладнює вибір товарів і виявлення обману.

Враховуючи цю актуальність, споживачі потребують підтримки та захисту від негативних явищ. Сьогодні внутрішній ринок країни став більш ризикованим для прав і інтересів споживачів. Багато суб'єктів господарювання, особливо виробники, втрачають конкурентоспроможність, що призводить до поширення небезпечних і низькоякісних товарів на ринку, що становить загрозу для здоров'я та

життя населення. Навіть після прийняття Закону України «Про захист прав споживачів», Україна ще не досягла європейського рівня захисту прав споживачів.

Окрім прийнятих законів, важливо створити умови для їх ефективного застосування. В Україні низький рівень юридичної обізнаності споживачів є серйозною проблемою. Багато покупців помічають інформацію про свої права в магазинах, але, на жаль, часто не виявляють інтересу до її вивчення та не прагнуть використовувати ці права для захисту своїх інтересів [1].

Серед основних труднощів у сфері захисту прав споживачів є ускладнений доступ до державних органів, відповідальних за їхній захист на місцевому рівні. Наприклад, Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів має відділення лише в обласних центрах, що створює проблеми для мешканців віддалених регіонів, особливо малих міст і сіл, де порушень прав споживачів найбільше. Хоча законодавство визначає повноваження місцевих органів влади у цій сфері, на практиці часто бракує відповідних підрозділів та кадрового забезпечення. Основною причиною цього є недостатнє фінансування та обмежені ресурси місцевих органів [2].

Споживач, чиї права порушені, може звертатися до державних або громадських організацій, але найефективнішим шляхом є звернення до суду. Судовий захист прав споживачів передбачено статтею 22 Закону України «Про захист прав споживачів», де зазначено, що суд розглядає питання захисту прав споживача та, у разі задоволення позову, вирішує питання про відшкодування моральної шкоди. Зазвичай судовий захист здійснюється у формі індивідуальних позовів, коли споживач просить відновлення своїх прав або компенсації збитків. Ефективний захист споживачів можна забезпечити через кілька ключових шляхів.

По-перше, забезпечення доступу до ринку якісних товарів та послуг допомагає уникати порушень прав споживачів. По-друге, необхідно регулювати діяльність суб'єктів господарювання у сфері торгівлі та послуг для ефективного захисту прав споживачів. По-третє, слід встановити пріоритет споживачів у стосунках з виробниками, продавцями та постачальниками послуг на споживчому ринку [3].

Варто зазначити, що здорова конкуренція між компаніями, які виробляють та продають продукцію, може стати потужним стимулом для поліпшення ситуації у сфері захисту прав споживачів. У таких умовах

компанії будуть зацікавлені в підвищенні якості своїх товарів та встановленні оптимального співвідношення ціни й якості, адже споживачі, маючи вибір, схильні обирати їхні пропозиції.

Захист прав споживачів є критично важливим для підприємств у будь-якій країні, і особливо в Україні. Хоча українське законодавство формально надає споживачам широкі можливості для захисту їхніх прав, реальна реалізація цих можливостей ускладнена через низку проблем у цій сфері. Чинне законодавство України та нормативно-правова база Європейського Союзу не охоплюють усі ключові аспекти консюмерського права. Таким чином, питання захисту прав споживачів у цивільному праві залишається актуальним. Для успішного вирішення цієї проблеми необхідно поєднати зусилля законодавців, бізнесу та споживачів для створення ефективної та справедливої системи захисту прав споживачів.

Список використаних джерел:

1. Піцурія Н. Окремі питання цифровізації відносин щодо захисту прав та законних інтересів споживачів небанківських фінансових послуг. Підприємництво, господарство і право. 2020. Вип. 8. Київ, С. 196-204.
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 01.12.2005 р. № 3161- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
3. Хижняк В. О. Стандарти ЄС щодо захисту прав споживачів: уроки для України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 27. Ч. 1. С. 99-102.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дубовик Антон

курсант 3 курсу, н.г СР-232

Факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Логінова Марина Вікторівна

викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Одним із ключових прав громадян у демократичній державі є право на відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями державних органів чи третіх осіб. В умовах воєнного стану це право набуває особливого значення, оскільки війна спричиняє масштабні втрати, зокрема майнові та моральні. Однак, процес реалізації цього права стає більш ускладненим через специфіку правового регулювання та обмеження, запроваджені воєнним станом. Українське судочинство у цьому контексті стикається з низкою викликів, які вимагають негайного реагування з боку держави та правової спільноти.

Право на відшкодування шкоди в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів. Основними серед них є Цивільний кодекс України (далі – ЦКУ), зокрема статті 1166 і 1177, які визначають порядок та умови відшкодування шкоди, зокрема в умовах, коли вона спричинена діями держави, її органів чи військових формувань. Важливо також зазначити, що держава несе відповідальність за шкоду, завдану фізичним або юридичним особам внаслідок прийняття незаконних рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, їх посадових або службових осіб (ЦКУ, стаття 1173) [1].

Значну роль відіграє також Закон України "Про правовий режим воєнного стану", що встановлює спеціальні умови функціонування державних органів, підприємств та громадян під час воєнного стану [2]. Згідно з цим законом, в умовах воєнного стану можливі певні обмеження конституційних прав і свобод громадян, однак це не повинно порушувати їх базових прав, включно з правом на звернення до суду та відшкодування шкоди.

З початком військової агресії Російської Федерації проти України проблема відшкодування шкоди набула нового виміру. У судовій практиці почали з'являтися справи щодо відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої громадянам внаслідок військових дій. Наприклад, суди розглядають позови щодо компенсації за зруйноване житло, втрату майна або нанесення фізичних та моральних страждань внаслідок бойових дій.

Одним із прикладів є справа № 428/11673/19 про відшкодування шкоди за зруйноване майно та моральну шкоду. Відповідно до матеріалів справи, позивач вимагав компенсацію у грошовому еквіваленті за спричинену воєнними діями у Луганській області моральну шкоду, а також за неможливість розпоряджатися вільно своїм майном шляхом здачі квартири в оренду іншим особам, через що йому було завдано збитків у вигляді упущеної вигоди. Постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 18 травня 2022 року у справі № 428/11673/19 касаційну скаргу позивача було задоволено, але справу передано до суду першої інстанції для продовження розгляду. Даний приклад свідчить про проблему тривалості судових процесів, з якими стикаються особи при реалізації свого права на відшкодування шкоди [3].

Але вбачаються і позитивні тенденції розгляду даної категорії справ, прикладом може слугувати справа №911/3567/23, де юридична особа (далі – позивач) звернулася с позовною заявою про стягнення матеріальних збитків, завданих збройною агресією. Рішенням від 20.02.2024 по справі 911/3567/23 Господарський судом Київської області позовні вимоги позивача було повністю задоволено, а саме стягнуто з Російської Федерації в особі Міністерства юстиції Російської Федерації завданих збитків. Отже, це рішення показало можливість реального отримання компенсацій завданих збройними діями [4].

Однією з ключових проблем, з якими стикаються громадяни при реалізації права на відшкодування шкоди, є тривалість судових процесів і складність доказування шкоди, завданої бойовими діями. Військові дії часто спричиняють повне знищення доказової бази, що ускладнює встановлення причинно-наслідкового зв'язку між діями агресора та збитками. На тривалості судових процесів наголошує більшість науковців, оскільки враховуючи завантаженість судів у зв'язку з

військовими діями та їх евакуацію з зони бойових дій, розгляд може затягнутися на роки [5, с. 34].

Право на відшкодування шкоди в умовах воєнного стану є важливим інструментом захисту прав громадян, однак воно стикається з численними викликами, пов'язаними із специфікою воєнних дій. Судова практика в Україні вже сформувала певний підхід до вирішення таких справ, однак для більш ефективного захисту прав громадян необхідні подальші законодавчі зміни та міжнародна співпраця. Українське суспільство має право очікувати справедливого та швидкого відшкодування збитків, завданих війною, а держава повинна створити відповідні умови для реалізації цього права.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII : станом на 27 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
3. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 18 травня 2022 року у справі № 428/11673/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104635313> (дата звернення: 09.10.2024)
4. Рішення від 20.02.2024 по справі 911/3567/23 Господарський суд Київської області URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117436773> (дата звернення: 09.10.2024)
5. Відшкодування завданої шкоди: навч. посіб. / кол. авт. : д-р юрид. наук, доц. К. Р. Резворович; канд. юрид. наук М. М. Фролов; О. О. Нагорна; М. В. Логінова. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 85 с.

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Інгульська Діана Анатоліївна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Навчально-наукового інституту права

Державний податковий університет, Україна

Науковий керівник: Мельник Олена Петрівна

канд.юрид.наук, доцент,

доцент кафедри фінансового та податкового права

Державний податковий університет, Україна

Тема захисту прав платників податків набуває особливої актуальності в сучасних умовах, коли господарська діяльність в Україні ускладнена низкою як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. Серед об'єктивних факторів можна відзначити наслідки воєнної агресії, тимчасову окупацію частини територій, що суттєво впливає на економічну стабільність та функціонування податкової системи. Суб'єктивні ж фактори пов'язані з недосконалістю окремих нормативно-правових актів та правових механізмів, які регулюють податкові правовідносини. Це нерідко ускладнює можливість реалізації платниками податків своїх прав, створюючи дисбаланс між їх обов'язками та правами податкових органів[1].

Сплата податків – це конституційний обов'язок кожного громадянина України, що зазначено у ст. 67 Конституції України [2]. У Податковому кодексі статус платників податків були детально врегульовані, однак повноваження податкових органів суттєво перевищують права платників. Це підтверджується нормами, закріпленими в статтях 17 та 20 Податкового кодексу України [3].

Захист платників податків можна визначити як систему юридичних і організаційних гарантій, спрямованих на забезпечення дотримання їх законних інтересів відповідно до національного законодавства. Крім того захист платників податків включає конкретні дії учасників податкових відносин, зокрема у разі конфліктів, а також їх представників, які прагнуть відстояти свої інтереси під час розгляду податкових спорів [4].

Існують дві основні форми захисту прав платників податків: юрисдикційна, яка передбачає залучення державних уповноважених органів для забезпечення захисту (захист інтересів у судовому або

адміністративному порядку) та неюрисдикційна, коли платник податків самостійно захищає свої права без участі держави. У більшості випадків платник податків має право самостійно обирати форму захисту своїх прав – це може бути як позасудовий захист (наприклад, адміністративне оскарження), так і судовий. Платник може пройти процедуру адміністративного оскарження, а після цього звернутися до суду для остаточного вирішення питання. Однак, існують винятки, коли вибору не надається і платник може захистити свої інтереси виключно через адміністративне судочинство. Один із таких випадків – це оскарження наказу про затвердження узагальнюючої податкової консультації, що є формою превентивного захисту. У таких ситуаціях платник звертається безпосередньо до суду для захисту своїх прав [1].

У багатьох країнах світу використовуються альтернативні способи захисту, такі як податкова медіація. В Україні діє закон про медіацію, але він не охоплює врегулювання податкових спорів. Однак це залишається актуальною проблемою, оскільки існує необхідність у альтернативному механізмі для вирішення податкових спорів. Для того, щоб учасники податкових правовідносин могли використовувати медіацію для захисту своїх прав, необхідно закріпити відповідні положення до Податкового кодексу України. Відповідно до п.7.3. ст.7 ПК «будь-які питання щодо оподаткування регулюються цим Кодексом і не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України...» [3].

У Законі України «Про медіацію» від 16. 11. 2021 №1875-IX медіація визначається як добровільний та конфіденційний позасудовий процес, організований за участю медіатора або медіаторів, з метою вирішення або попередження конфлікту (спору) через переговори між сторонами[5].

Медіація – це процес, під час якого спір вирішується за участю медіатора. Його головна роль полягає в тому, щоб допомогти сторонам проаналізувати ситуацію та обрати оптимальний варіант вирішення, що відповідає їх інтересам і потребам. Вона дозволяє кожній стороні висловити свої інтереси та потреби, що веде до компромісних рішень, які прийнятні для обох сторін, на відміну від односторонніх рішень, які можуть бути ухвалені судом. Важливо відзначити, що медіатор не має права приймати рішення за сторони, навіть якщо бере активну участь у процесі.

Основними принципами медіації є незалежність та нейтральність медіатора, добровільна участь обох сторін у процесі, повна

конфіденційність інформації, що виникає під час медіації, а також забезпечення сторонам повного контролю над процесом вирішення спору та його результатами [6].

Медіація має численні переваги в порівнянні з традиційними процедурами вирішення спорів. По-перше, вона дозволяє значно скоротити час на врегулювання конфлікту, оскільки не передбачає дотримання суворих процесуальних вимог, таких як надання доказів, залучення свідків та інші. По-друге сторони самостійно досягають згоди, оскільки медіатор не ухвалює рішення за них. Впровадження медіації в податкові спори принесе користь не лише учасникам конфлікту, а й полегшить навантаження на судову систему України [7].

В умовах сучасних викликів, захист прав платників податків в Україні є особливо актуальним. Необхідність у нових механізмах, таких як податкова медіація, стає очевидною, оскільки традиційні способи вирішення спорів виявляються недостатніми. Медіація пропонує швидкий та ефективний спосіб врегулювання конфліктів, який враховує інтереси сторін, зберігаючи при цьому контроль над процесом. Впровадження медіації може суттєво полегшити навантаження на судову систему та забезпечити справедливе та рівноправне вирішення спорів між платниками податків та податковими органами.

Список використаних джерел:

1. Пришва Н. Способи захисту прав платників податків. *Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки*, м. Ірпінь, 24 квіт. 2024 р.
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 11.10.2024).
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.10.2024)
4. Луценко А. О. Проблемні питання захисту прав платників податків. Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, Ломжа, 29 берез. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Міжнар. Акад. Приклад. Наук в Ломжі [та ін.] ; за наук. ред.: А. Енґлер-Якуб'як, О. Коваленко, П. Якуб'як. Харків, 2024. С. 590-591.
5. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20> (дата звернення: 11.10.2024).
6. Заверуха О. Правова природа медіації та практика її застосування у процесі вирішення податкових спорів. *Law. State. Technology*. 2023. № 2. С. 3-10. URL: <https://doi.org/10.32782/lst/2023-2-1> (дата звернення: 11.10.2024).
7. Тарасова А. Д. Вирішення податкових спорів в Україні, українське законодавство та альтернативи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. С. 410-413. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/104.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Дубовик Антон

курсант 3 курсу, н.г СР-232

Факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Рибінський Павло

Курсант 3 курсу, н.г СР-232

Факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Варава Володимир Вікторович

кандидат юридичних наук

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Оперативно-розшукова діяльність (ОРД) є важливою складовою системи правоохоронної діяльності, що спрямована на захист прав і свобод громадян, суспільства і держави від протиправних посягань. У зв'язку з тим, що ОРД передбачає втручання в приватне життя осіб, важливе значення має забезпечення її законності та дотримання прав людини, що реалізується через судовий контроль. В Україні правовою основою для здійснення судового контролю за ОРД є Конституція України, Закони України та практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

Законодавча основа судового контролю за ОРД закріплена в низці нормативно-правових актів, ключовим з яких є Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. Відповідно до ст. 8 цього закону, проведення ОРД з метою отримання інформації, що містить таємницю особистого життя або конфіденційну інформацію, здійснюється виключно за наявності дозволу суду. До таких заходів належать: негласне зняття інформації з каналів зв'язку; застосування аудіо-, відеоконтролю осіб; обстеження житла чи іншого володіння особи [1].

Згідно із Законом України "Про судоустрій і статус суддів", судді мають повноваження надавати дозволи на проведення негласних слідчих (розшукових) дій в рамках ОРД, що відображає принцип розподілу повноважень та гарантує незалежність судової влади від правоохоронних органів [2].

Крім того, значну роль у регулюванні ОРД відіграє Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК), зокрема глава 21, що присвячена негласним слідчим діям. Підкреслюється, що такі дії допускаються лише у випадках наявності достатніх підстав вважати, що без їх проведення неможливо досягти цілей кримінального провадження [3].

Судовий контроль за ОРД є ключовим інструментом забезпечення законності під час здійснення негласних слідчих дій та захисту прав людини від можливих зловживань з боку правоохоронних органів. Основна мета судового контролю — гарантування того, що втручання у права та свободи громадян здійснюється лише в тих випадках, коли це є об'єктивно необхідним та виправданим.

Практика ЄСПЛ також має вагоме значення для забезпечення належного судового контролю. Зокрема, у рішенні у справі "Класс та інші проти Німеччини" ЄСПЛ наголосив на тому, що втручання держави у приватне життя осіб повинно мати під собою законні підстави, бути пропорційним меті та підлягати ефективному контролю з боку незалежних органів, таких як суд [4].

Незважаючи на чітке нормативне регулювання, питання ефективності судового контролю за ОРД в Україні викликає певні дискусії. Дослідження показують, що на практиці суди нерідко надають дозволи на проведення негласних дій без достатньої перевірки обґрунтованості клопотань правоохоронних органів. Це може призводити до порушення прав людини, зокрема права на приватність, закріпленого у ст. 32 Конституції України [5].

Судовий контроль за оперативно-розшуковою діяльністю є важливим елементом забезпечення законності та захисту прав людини. Законодавче регулювання цього питання в Україні ґрунтується на Конституції, законах України та міжнародній практиці, зокрема ЄСПЛ. Однак, для підвищення ефективності контролю необхідно посилювати як законодавчі, так і процесуальні механізми. Це сприятиме зміцненню довіри до правоохоронної та судової системи та забезпеченню верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII : станом на 9 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 13.10.2024).
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII : станом на 8 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 13.10.2024).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 7 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 13.10.2024).
4. Справа "Класс та інші проти Німеччини". *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_093#Text (дата звернення: 13.10.2024).
5. Ковальчук С. О. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій на підставі доручення: загальні положення / С. О. Ковальчук // *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Т. 2. – С. 360-363.

ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Діана Сорокіна

курсант 3-го курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Михайло Фролов

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Цивільне право є однією з основних галузей права, що регулює майнові та особисті немайнові відносини між фізичними та юридичними особами. У цьому контексті фізичні особи виступають як важливі суб'єкти цивільного права, на яких покладені права та обов'язки, визначені законодавством.

Фізичні особи — це індивідуальні особи, які мають юридичну здатність, тобто можуть мати права і обов'язки. В українському цивільному праві фізичні особи поділяються на [1]:

- Громадян — осіб, які мають громадянство України.
- Іноземців — осіб, які не є громадянами України, але мають юридичну здатність в Україні.
- Осіб без громадянства — осіб, які не мають громадянства жодної держави.

Класифікація фізичних осіб має важливе значення для визначення їхніх прав та обов'язків у різних правових ситуаціях.

Набуття статусу особи дозволяє учасникам цивільних відносин реалізувати свою правосуб'єктність – правоздатність і дієздатність. Як відомо, правосуб'єктність виділяють трьох видів: загальну – це здатність особи бути суб'єктом права взагалі; галузеву – здатність бути суб'єктом права відповідної галузі; спеціальну – здатність бути суб'єктом визначеної групи відносин у межах конкретної галузі права [3].

Виходячи з визначення основного юридичного змісту різних видів правосуб'єктності, слід зауважити на двох концептуальних висновках:

по-перше, галузева правосуб'єктність, виходячи з вищенаведеного контексту, притаманна суб'єкту цивільного права, спеціальна – суб'єкту цивільних правовідносин, тобто, поняття суб'єкта права та суб'єкта правовідносин у даному випадку також не ототожнюються з оглядом на визначення у теорії права зазначених видів правосуб'єктності; по-друге, варто мати на увазі, що тільки у цивільному праві як складові елементи правосуб'єктності окремо виділяються категорії правоздатності та дієздатності, тому тим більш є доцільним розмежування понять суб'єкта цивільного права та суб'єкта цивільних правовідносин.

У більшій мірі принциповим це розмежування є саме для фізичних осіб, для яких набуття певного статусу означає зміну їх цивільної правосуб'єктності, яка виявляється, в першу чергу, у трансформації видів дієздатності фізичної особи у залежності від її віку – часткова цивільна дієздатність (ст.31 ЦКУ), неповна цивільна дієздатність (ст.32 ЦКУ), повна цивільна дієздатність (ст.34 ЦКУ) [2].

Також для осіб у цивільному праві, як носіїв певних прав та обов'язків із здатністю їх здійснення у певному обсязі в залежності від статусу, визначеного цивільним законодавством, можна визначити спеціальну цивільну правосуб'єктність, яка може виявлятися у різних випадках реалізації цивільної дієздатності, наприклад, правочиноздатності (тестаментоздатності, трансдієздатності, бізнес-дієздатності), деліктоздатності тощо.

Правоздатність фізичної особи — це здатність мати права та обов'язки. Вона виникає з моменту народження і припиняється з моменту смерті особи. Правоздатність є рівною для всіх фізичних осіб, незалежно від їхнього віку, статі чи стану здоров'я.

Дієздатність — це здатність фізичної особи самостійно здійснювати свої права та обов'язки. В Україні дієздатність поділяється на:

- Повну дієздатність — досягається особою в 18 років.
- Часткову дієздатність — з 14 до 18 років особа має обмежену дієздатність, що означає, що вона може самостійно здійснювати певні права та укласти договори за згодою батьків чи опікунів.
- Недієздатність — особи, які внаслідок психічних розладів не можуть усвідомлювати значення своїх дій, вважаються недієздатними.

Фізичні особи мають ряд прав, які регулюються цивільним законодавством. Основні з них [1]:

- Право на власність — кожна фізична особа має право володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном.
 - Право на захист своїх прав — фізичні особи мають право захищати свої інтереси в суді.
 - Право на компенсацію за завдану шкоду — особи можуть вимагати відшкодування шкоди, завданої внаслідок правопорушення.
- Окрім прав, фізичні особи мають і обов'язки, зокрема:
- Виконання зобов'язань за договорами.
 - Відшкодування шкоди, заподіяної іншим особам.
 - Дотримання законодавства.

Фізичні особи, як суб'єкти цивільного права, мають певні особливості у правовому статусі. Наприклад, фізична особа може бути як позивачем, так і відповідачем у судових справах. Крім того, в Україні фізичні особи можуть створювати фізичні особи-підприємці, що дає їм можливість здійснювати підприємницьку діяльність.

Фізичні особи є важливими суб'єктами цивільного права, які мають певні права та обов'язки. Їх правоздатність та дієздатність визначають можливості участі у цивільному обороті, що є основою для регулювання майнових та особистих немайнових відносин. Розуміння ролі фізичних осіб у цивільному праві є ключовим для забезпечення правопорядку та справедливості в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Дашковська О. О. Юридична особа як суб'єкт правовідносин: загальнотеоретичний підхід. Порівняльно-аналітичне право: електрон. наук. фахове видання. 2013. № 2–3. С. 21–24. URL: http://pap.in.ua/3-2_2013/1/Dashkovska%200.0.pdf.
2. Кочин В. В. Категорія "особи" у приватному праві. Приватне право підприємництва. 2014. Вип. 13. С. 55–57
3. Надьон В. В. Елементи правосуб'єктності в цивільному праві. Проблеми законності. 2014. Вип. 125. С. 100–109

ФІЗИЧНІ ТА ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Мирченко Владислав Олександрович

курсант 3 курсу , н.г. ПД-233

Навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Овчинников Олексій Владиславович

курсант 3 курсу , н.г. ПД-233

Навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Нагорна Олена Олександрівна

старший викладач кафедри, старший лейтенант поліції

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Цивільні правовідносини є важливим елементом правової системи будь-якої країни, оскільки вони регулюють відносини між суб'єктами, що можуть бути як фізичними, так і юридичними особами. Ці два типи суб'єктів мають різні правові статуси, але разом вони створюють динамічну структуру, в якій здійснюються правові дії, укладаються угоди, реалізуються права та обов'язки.

Фізичні особи, як суб'єкти цивільних прав, займають важливе місце в правовій системі будь-якої держави, адже саме вони є основними носіями прав та обов'язків у сфері цивільних правовідносин. Щоб повністю зрозуміти правовий статус фізичної особи, необхідно вивчити ключові елементи, що визначають її правосуб'єктність, правоздатність і дієздатність, а також специфічні аспекти правового регулювання для різних категорій фізичних осіб.

Правосуб'єктність є основоположним поняттям у цивільному праві, що означає здатність фізичної особи бути носієм цивільних прав та обов'язків. Вона складається з двох основних компонентів: правоздатності та дієздатності, кожен з яких має вирішальне значення для визначення обсягу та змісту правового статусу фізичної особи.

Правоздатність характеризується здатністю фізичної особи мати цивільні права та обов'язки. Вона виникає з моменту народження і триває до смерті особи. Правоздатність є універсальною і рівною для всіх фізичних осіб, незалежно від їхнього віку, статі, національності чи інших обставин. Вона включає в себе право на життя, здоров'я, честь, гідність, ім'я, авторські права, право власності та інші майнові та немайнові права. Отже, кожна особа з моменту народження має потенційну можливість бути суб'єктом різноманітних правовідносин, таких як володіння майном, укладення договорів і участь у судових справах.

Дієздатність — це здатність фізичної особи своїми діями набувати цивільних прав і створювати для себе цивільні обов'язки. Вона поділяється на повну, часткову та обмежену. Повна дієздатність настає з досягнення повноліття (18 років), з цього моменту особа має право самостійно укладати будь-які правочини і нести відповідальність за свої дії [1].

Обмежена дієздатність може бути встановлена судом для осіб, які через психічний стан або зловживання алкоголем і наркотиками не можуть самостійно керувати своїми діями. Для таких осіб призначається опікун, який допомагає їм реалізовувати свої цивільні права та обов'язки. Також існує категорія повністю недієздатних осіб, які визнані недієздатними через психічний розлад за рішенням суду, для яких встановлюється опіка, і всі правочини за них здійснюють опікуни.

Правосуб'єктність фізичних осіб регулюється спеціальними нормами, що визначають особливості правового статусу різних категорій. Наприклад, для неповнолітніх діють особливі правила укладення правочинів, здійснення трудової діяльності, навчання та виховання. Особи з обмеженою дієздатністю або повністю недієздатні мають право на захист своїх прав через опікунів або піклувальників, які представляють їх інтереси в правовідносинах [2, с.67].

Важливим аспектом правосуб'єктності є право фізичних осіб на захист своїх прав і інтересів у суді. Вони мають право звертатися до суду за захистом своїх прав, подавати позови, брати участь у судових засіданнях, надавати докази, оскаржувати рішення суду та виконувати інші процесуальні дії. Це право забезпечує ефективний захист прав фізичних осіб у разі їх порушення.

Сучасне суспільство важко уявити без участі колективних утворень, об'єднань громадян у різноманітні спілки, товариства та інші структури,

що прагнуть досягти суспільно корисних результатів. Саме такі об'єднання сприяють високій ефективності людської діяльності в економічній сфері. Правовою формою об'єднання осіб для участі в цивільному (економічному) обороті є юридична особа.

У цивільному праві юридичною особою вважається організація, що створена шляхом об'єднання осіб і (або) майна, наділена правоздатністю, що дозволяє їй набувати майнових і немайнових прав та зобов'язань, а також бути позивачем або відповідачем у суді (Цивільний кодекс України, далі — ЦКУ).

Юридична особа може бути заснована однією особою, якщо це не заборонено законом для певного виду юридичних осіб. Вона має специфічні ознаки, такі як юридична адреса, печатка, банківський рахунок тощо, що індивідуалізує її в цивільному обороті та наділяє правоздатністю.

Як суб'єкт цивільного права, юридична особа характеризується певними ознаками, відсутність хоча б однієї з яких ставить під сумнів можливість визнання її юридичною особою. До цих ознак належать:

— організаційна єдність. Юридична особа має свою структуру, яка складається з певних елементів. Усі ці елементи функціонують як єдине ціле для досягнення спільної мети. Структура та організаційна єдність закріплені в документі, на основі якого діє ця юридична особа (статут, установчий договір, положення). Наприклад, науково-дослідний інститут може включати дирекцію, відділ кадрів, бухгалтерію, економічний відділ, наукові підрозділи та господарський відділ. Кожен з цих елементів виконує свої функції, але всі вони працюють для досягнення спільних цілей, визначених у положенні про інститут;

— наявність окремого майна. Кожна юридична особа має майно, яке є матеріальною основою її діяльності. Це майно належить юридичній особі на праві власності або на праві повного господарського відання чи оперативного управління;

— самостійність та участь у цивільному обороті від свого імені. Юридична особа виступає в цивільних правовідносинах і укладає угоди як окремий суб'єкт, а не від імені своїх засновників чи органів, що її створили. Для цього їй надаються засоби індивідуалізації: назва, юридична адреса, банківський рахунок.

Юридична особа повинна мати свою назву, що містить інформацію про її організаційно-правову форму та характер діяльності. Окрім

повного найменування, вона може мати скорочене. Якщо юридична особа є підприємницьким товариством, вона повинна мати фірмове найменування, яке зазначається в установчих документах і реєструється в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб. При зміні найменування юридична особа зобов'язана опублікувати оголошення про це у друкованих виданнях, де публікуються дані про її державну реєстрацію, а також сповістити всіх осіб, з якими вона має договірні відносини. Вона не має права використовувати найменування іншої юридичної особи;

— здатність нести самостійну майнову відповідальність. Юридична особа несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним їй майном. Засновники (учасники) не несуть відповідальності за зобов'язаннями юридичної особи, і навпаки, юридична особа не відповідає за зобов'язаннями засновників (учасників), якщо це не передбачено законодавством або установчими документами;

— здатність виступати позивачем та відповідачем у суді. Юридична особа є самостійним учасником цивільних правовідносин і реалізує свої права та обов'язки як правоздатний і дієздатний суб'єкт, захищаючи свої інтереси в суді [3, с.88].

Статусу юридичної особи присвячено окремий підрозділ у ЦКУ, який детально регламентує як загальні положення щодо всіх юридичних осіб, так і специфічні положення для їх окремих видів, включаючи різні господарські товариства. Як суб'єкт цивільних правовідносин, юридична особа наділена правоздатністю та дієздатністю, що дозволяє їй мати цивільні права та обов'язки та набувати їх у результаті своїх дій. З моменту введення нового ЦКУ юридична особа має такі ж цивільні права та обов'язки, як і фізична особа, за винятком тих, які можуть належати лише людині. Це свідчить про наявність у юридичних осіб загальної правоздатності.

Отже, фізичні та юридичні особи є основними суб'єктами цивільних правовідносин, які забезпечують функціонування правової системи. Кожен з цих суб'єктів має свої особливості, права та обов'язки, які регулюються законодавством. Взаємодія між фізичними і юридичними особами створює динамічну структуру, що сприяє розвитку економіки, забезпеченню правопорядку та захисту інтересів громадян. Правильне розуміння ролі цих суб'єктів у цивільному праві є важливим для ефективного функціонування правової системи та забезпечення справедливості у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 28 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Трихліб К.О. Правовий статус фізичної особи. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. Вип. 8. С. 66-68.
3. Жорнокуй Ю. М. Проблематика конструкції «юридичної особи». Ознаки юридичної особи. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи // Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін. ; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ІНОЗЕМНИХ ЮРИСДИКЦІЙ ЗАДІЯНИХ В СХЕМАХ ПО ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ

Бишовець Юрій Павлович

ORCID ID: 0009-0000-5234-4049

аспірант кафедри права

ПВНЗ «Європейський університет», Україна

До спеціальних методів податкової оптимізації можна віднести використання іноземних юрисдикцій, відоме також як метод офшору. Метод дає змогу суб'єктам господарювання – юридичним особам (компаніям) мінімізувати податкове навантаження за рахунок розміщення активів або доходів у юрисдикціях із пільговими податковими режимами. Процес всесвітньої економічної інтеграції та уніфікації надає суб'єктам господарювання широкий вибір офшорів (як класичних, які є «податковою гаванню», так і змішаних, що являють собою «міжнародні фінансові центри»), кожен з яких пропонує податкові пільги та преференції, адаптовані під різні види економічної діяльності. Останніми роками спостерігається значне зростання кількості таких юрисдикцій, при цьому їхнє законодавство стає дедалі гнучкішим і різноманітнішим, даючи змогу враховувати як локальні, так і глобальні податкові реалії.

Оптимізація оподаткування, ускладнена міжнародним елементом, часто включає ситуації, за яких доходи, що генеруються в одній країні, оподатковуються в іншій, а фактично надходять у третю. Цей феномен є наслідком складних транскордонних операцій, пов'язаних із переміщенням товарів, послуг і капіталів. Саме тут виникає необхідність оптимального структурування та пошуку найкращого маршруту для переміщення фінансових ресурсів і факторів виробництва. У таких операціях нерідко беруть участь проміжні або сервісні компанії, зареєстровані в пільгових юрисдикціях. Вони забезпечують не тільки гнучкість у плануванні та проведенні транскордонних операцій, а й дають змогу знизити податкові зобов'язання, що в остаточному підсумку сприяє поліпшенню фінансового становища господарюючих суб'єктів, які включають ці компанії у свої оптимізаційні схеми. Крім зазначених

переваг, використання іноземних юрисдикцій відіграє важливу роль у розвитку міжнародного економічного співробітництва. Офшорні структури сприяють ефективнішому функціонуванню транснаціональних корпорацій, забезпечуючи доступ до глобальних ринків і капіталів. Водночас офшори стають важливим інструментом для підприємств, які прагнуть оптимізувати свою діяльність в умовах зростаючого податкового тягаря в національних юрисдикціях. Однак, незважаючи на їхню привабливість, використання офшорів потребує ретельного аналізу правових ризиків і дотримання міжнародних норм, включно з вимогами щодо протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму і розповсюдження зброї масового знищення.

Сучасний світ спрямований на прозорість підприємницької діяльності, на боротьбу з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення, а тому юрисдикції – «податкові гавані» поступово пере kwalіфікуються в «міжнародні фінансові центри». Наприклад, деякі з класичних офшорів під тиском ЄС, який з року в рік вносив їх у «чорний» та «сірий» списки юрисдикцій, з якими резидентам ЄС не рекомендувалося або було заборонено працювати, змушені були змінити своє законодавство на більш прозоре, шляхом: запровадження вимоги сабстенса (підтвердження фактичної присутності у країні реєстрації, наприклад, оренда офісу, наймання працівників і т.д.); запровадження реєстрів бенефіціарів; підписання єдиного стандарту автоматичного обміну податковою інформацією (Common Reporting Standard, CRS). Наведені кроки, звісно, знизили привабливість окремих «податкових гаваней» у питаннях конфіденційності, але водночас розширило можливості з ведення бізнесу. В умовах всесвітньої боротьби з агресивним податковим плануванням суб'єкти господарювання мають зважати не лише на можливість короткострокової та середньострокової економії, а й на довгострокові наслідки своїх дій, щоб не потрапити під різноманітні санкції та уникнути втрат ділової репутації.

У межах нашого дослідження ми використовуємо кілька синонімічних термінів для позначення іноземних юрисдикцій, що застосовуються для цілей податкової оптимізації, таких як «пільгові юрисдикції», «офшорні юрисдикції» та «офшорні зони (офшори)». Зазначені терміни в правовій та економічній літературі використовуються для опису територій, які надають платникам податків

спеціальні умови для ведення бізнесу та оптимізації податкових зобов'язань. У міжнародній практиці офшори вирізняються низкою характерних ознак, які роблять їх привабливими для корпоративного податкового планування. Серед ключових ознак можна виділити:

1. Знижені податкові ставки, які суттєво зменшують податкові зобов'язання порівняно з традиційними юрисдикціями. Насамперед це стосується розміру корпоративного податку (податок на прибуток), що дає змогу заощаджувати суб'єкту господарювання суттєві фінансові ресурси, спрямовуючи їх на розвиток і розширення бізнесу. По-друге, у таких юрисдикціях існує можливість реінвестування доходів без істотних податкових втрат, що дає бізнесу гнучкість в управлінні капіталом і стимулює зростання. Так, до повномасштабної війни найбільшим іноземним інвестором в Україну був Кіпр. Компанії, зареєстровані в цій країні, за даними НБУ інвестували в Україну 15,494 млрд. дол. США [2]. Міжнародним компаніям (компанії, у яких усі власники є іноземцями) Кіпр надає спеціальні податкові пільги: корпоративний прибутковий податок – 12,5 %; оподаткування не зачіпає вхідні дивіденди; податки на пасивні доходи нерезидентів-акціонерів, власників ліцензій та кредитів – 0 %; у системі оподаткування Кіпру відсутній податок на прибуток, який отримано від приросту капіталу.

Нарівні з юрисдикцією Кіпром у вітчизняному бізнес-сегменті користується популярністю юрисдикція Мальта, зі ставкою податку на прибуток компаній у розмірі 35 %, що на перший погляд робить цю юрисдикцію малопривабливою для оптимізації оподаткування. Однак специфіка мальтійської податкової системи полягає в тому, що ефективну ставку податку можна значно знизити (у деяких випадках до нуля). Працює це так: компанія повністю оплачує всі свої податкові зобов'язання, після чого її акціонери отримують право вимагати відшкодування податків. Розмір відшкодування залежить від виду отриманого доходу: відшкодування в розмірі $\frac{6}{7}$ (таким чином, ефективна ставка податку на прибуток знижується до 5 %) застосовується відносно «активного» комерційного доходу компанії; відшкодування в розмірі $\frac{5}{7}$ (ефективна ставка – 10 %) застосовується відносно «пасивних» доходів (включно з роялті); відшкодування в розмірі $\frac{2}{3}$ (ефективна ставка – 11,7 %) застосовується відносно доходів компанії з іноземних джерел у разі використання пільг, передбачених договорами про уникнення подвійного оподаткування; відшкодування в

розмірі 100 % (ефективна ставка – 0 %) застосовується щодо доходу, отриманого від участі мальтійської компанії в капіталі дочірньої структури, зокрема зарубіжної (проте для цього виду відшкодування потрібне виконання низки додаткових умов). Відшкодування податку не застосовується щодо доходів, пов'язаних із мальтійською нерухомістю, і в деяких інших випадках. Ще однією привабливою рисою Мальти є відсутність податку на репатріацію доходу у вигляді дивідендів. Репатріація відсотків і роялті також не оподатковується за умови, що одержувач такого доходу не є резидентом Мальти, і не отримує такий дохід через постійне представництво на Мальті. Ба більше, за наявності відповідної ліцензії від податку на прибуток повністю звільняються доходи мальтійської компанії, отримані від володіння та експлуатації морських суден [3]. Важливою перевагою є також оптимізація управління активами, яка досягається завдяки гнучкості юридичних процедур у пільгових юрисдикціях, що дає змогу ефективно захищати активи від зовнішніх ризиків і використовувати їхні переваги повною мірою.

2. Анонімність ведення бізнесу в офшорах тісно пов'язана з використанням інституту номінального тримання боргових та інших цінних паперів. Він передбачає, що юридичні структури (трасти, фонди, холдинги тощо) створюють місцеві інкорпоратори, які, формально виступаючи засновниками або акціонерами, потім відмовляються від усіх своїх прав і правопідстав шляхом направлення бенефіціару компаній трастових декларацій і листів про відставку. Механізм дає змогу фактичному власнику компанії залишатися в тіні, не фігуруючи в офіційних документах і реєстрах, що істотно підвищує рівень його конфіденційності.

Анонімність, у низці іноземних юрисдикцій, підтримується завдяки наявності закритих реєстрів акціонерів і директорів. Такі реєстри залишаються закритими для загального доступу, що виключає можливість розкриття інформації про власників компаній. До того ж в деяких офшорах відсутня вимога до опублікування фінансової звітності, що дає змогу бізнесу зберігати комерційну таємницю і не розкривати інформацію про свою економічну діяльність третім особам. Зазначені особливості роблять офшорні зони привабливими для суб'єктів господарювання, які прагнуть максимальної анонімності та захисту своїх активів.

Можливість випуску акцій на пред'явника або використання послуг номінальних акціонерів, також сприяє збільшенню рівня

конфіденційності. Якщо власник зареєстрував акції холдингу на своє ім'я, на них може бути звернено стягнення за позовами кредиторів, податкових органів тощо. Реєстрація акцій на ім'я номінального власника або офшорної компанії, що належить фактичному бенефіціару, ускладнює кредиторам конфіскацію активів. Наявність в офшорних юрисдикціях інституту номінальних акціонерів і номінальних директорів дає змогу забезпечити конфіденційність бенефіціарного володіння. Компанії в цих юрисдикціях формально реєструються і керуються особами, які не є місцевими резидентами. Акції на пред'явника є фінансовим інструментом, за якого право власності належить тому, хто фізично володіє акцією, без необхідності фіксувати ім'я власника в реєстрі. Ба більше, в юрисдикціях, які зберегли можливість випуску акцій на пред'явника, а також використання послуг номінальних акціонерів, найчастіше відсутні вимоги про те, щоб директор компанії був резидентом країни реєстрації. Такий підхід дає змогу призначати номінальних директорів з інших юрисдикцій, що посилює рівень анонімності та ускладнює відстеження кінцевих бенефіціарів.

Однак варто зазначити, що останніми роками міжнародне співтовариство активно працює над усуненням останніх лазівок, які дають змогу зберігати суб'єктам господарювання максимальну анонімність і конфіденційність. Організація економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) і Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (Financial Action Task Force on Money Laundering, FATF), системно впроваджують стандарти, спрямовані на боротьбу з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдження зброї масового знищення. Це вже призвело до того, що багато юрисдикцій почали запроваджувати заходи щодо збільшення прозорості та посилення правил розкриття інформації про бенефіціарів. Однак, незважаючи на об'єктивні обставини, що склалися і міжнародному правовому полі, у низці юрисдикцій (Маршаллові Острови, Сейшельські Острови, Острови Теркс і Кайкос, Острови Кука, Ніуе, Панама, Сент-Вінсент і Гренадіни тощо) усе ще існують можливості для забезпечення високого ступеня конфіденційності, що й надалі привертає увагу компаній, охочих оптимізувати свої податкові зобов'язання і захистити активи.

3. Перевагою офшорів є відсутність обмежень валютного контролю та спрощені правила банківського регулювання на місцевому рівні. Суть

переваги полягає в тому, що компанії, зареєстровані в офшорних зонах, мають можливість вільного ведення валютних операцій як усередині країни реєстрації, так і за її межами. Відсутність суворого валютного контролю уможливорює безперешкодне відкриття та використання валютних рахунків у зарубіжних банках, а також вільне переміщення капіталів між різними юрисдикціями. Це особливо важливо для суб'єктів господарювання, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, які проводять значні обсяги операцій і потребують гнучкості управління валютними ресурсами.

Що стосується банківського регулювання, то на відміну від банків, що функціонують у національних юрисдикціях, офшорні банки не зобов'язані дотримуватися суворих вимог щодо підтримання мінімальних резервів, рівнів ліквідності або інших показників фінансової стійкості. Це зумовлено тим, що на офшорний сектор не поширюються норми державного банківського регулювання, включно з вимогами щодо купівлі казначейських зобов'язань або дотримання облікової ставки центрального банку. Отже, офшорні банки функціонують поза жорстким контролем з боку державних органів, що дає їм змогу надавати своїм клієнтам більш гнучкі умови з обслуговування рахунків і проведення фінансових операцій.

Ще однією значною перевагою є зниження витрат на банківські послуги, що робить ведення бізнесу через офшорні банки більш економічно ефективним. У традиційних банках, особливо за кордоном, відкриття та обслуговування рахунків часто пов'язане з високими адміністративними витратами і комісіями. Офшорні банки, навпаки, пропонують набагато вигідніші умови, даючи змогу знизити витрати на обслуговування рахунків і фінансових операцій. Перевага особливо актуальна для великих холдингів і фінансово-промислових груп, які можуть використовувати офшорні банки як розрахункові центри, оптимізуючи, таким чином, свої платіжні процеси. Завдяки нижчим комісіям і гнучким умовам офшорні банки стали ефективним інструментом управління фінансовими потоками для суб'єктів господарювання, що працюють на глобальному рівні.

До того ж офшорні банки надають своїм клієнтам широкий спектр фінансових послуг, включно з відкриттям депозитних і поточних рахунків, управлінням активами та проведенням міжнародних розрахунків. Компанії можуть відкривати як депозитні, так і

розрахункові рахунки, що дає змогу гнучко управляти ліквідністю та оптимізувати структуру капіталу. Важливою перевагою є можливість оперативного управління цими рахунками через міжнародні платіжні системи, що значно спрощує ведення бізнесу в декількох юрисдикціях одночасно. Однак варто зазначити, що використання офшорних банків потребує ретельного аналізу правових аспектів, оскільки міжнародні стандарти з протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму і розповсюдження зброї масового знищення стають дедалі суворішими. На світовій арені активно впроваджуються правила, спрямовані на підвищення прозорості офшорних операцій і запобігання використанню офшорних юрисдикцій для незаконної діяльності. У зв'язку з цим суб'єкти господарювання, які використовують офшорні банки, повинні враховувати не тільки економічні вигоди, а й супутні їм правові ризики.

4. Перевагою використання офшорних юрисдикцій у рамках оптимізації оподаткування є мінімальні вимоги до юридичного існування компанії, які забезпечують значне спрощення адміністративних і правових процедур. На відміну від традиційних юрисдикцій з жорсткими вимогами до звітності, корпоративного управління та дотримання безлічі регуляторних норм, офшори пропонують гнучкі умови організації ведення бізнесу. Найчастіше суб'єкти господарювання повинні вести бухгалтерію, але не зобов'язані подавати щорічний фінансовий звіт і проходити аудит. У низці юрисдикцій (Британські Віргінські Острови, Сейшельські Острови, Беліз та ін.) вимоги до обов'язкового ведення повної бухгалтерської звітності та аудиту відсутні загалом. Ця перевага дає змогу компаніям істотно знижувати витрати на бухгалтерський супровід і внутрішній контроль. Законодавство таких юрисдикцій не передбачає обов'язкового подання фінансової звітності до органів державної влади, що звільняє бізнес від значної частини адміністративного навантаження. У низці випадків компаніям достатньо лише вести внутрішні записи для власних потреб. Ба більше, багато офшорних зон пропонують спрощені механізми корпоративного управління. Наприклад, відсутність вимог до проведення обов'язкових зборів акціонерів значно спрощує процес управління компаніями, особливо для холдингів і корпорацій, чия структура включає численні дочірні компанії в різних юрисдикціях. В офшорних зонах часто допускається проведення зборів у будь-якому місці, а в деяких випадках – і зовсім у дистанційному форматі, що також знижує операційні витрати і дає змогу гнучкіше управляти бізнесом.

5. Ще однією важливою перевагою залишаються мінімальні вимоги до фізичної присутності компанії в юрисдикції реєстрації. Традиційно офшори не вимагали наявності офісу та працівників на своїй території. Однак деякі юрисдикції почали змінювати цю практику, вимагаючи «сабстенс» – реальної присутності компанії в країні реєстрації, особливо для регульованих видів діяльності. Багато офшорів надають послуги з відкриття віртуальних офісів або навіть з оренди фізичних приміщень і співробітників усередині своєї юрисдикції. Наприклад, для створення компанії на Сейшельських Островах не потрібно мати фізичного офісу на території країни. Можна вибрати варіант «віртуального офісу», який дає змогу мати офісну адресу і використовувати її для реєстрації компанії, але без необхідності фізичної присутності. Відсутність необхідності підтримувати фактичну офісну присутність, наймати локальних співробітників або орендувати офісні приміщення дає змогу знизити як прямі витрати на оренду та управління офісами, так і непрямі витрати, пов'язані з утриманням персоналу. Багато компаній можуть функціонувати виключно на папері, зберігаючи при цьому юридичну реєстрацію в обраній юрисдикції. У деяких випадках, для дотримання мінімальних вимог, достатньо лише зареєструвати юридичну адресу або скористатися послугами номінальних директорів і секретарів, що істотно полегшує процес створення та управління суб'єктом господарювання.

Отже, використання пільгових юрисдикцій дає змогу суб'єктам господарювання не лише оптимізувати оподаткування, а й вибудувати ефективніші стратегії управління фінансовими потоками та активами, мінімізуючи витрати та підвищуючи конкурентоспроможність. Однак слід враховувати, що ефективне застосування цих інструментів потребує ретельного аналізу правових та економічних ризиків, пов'язаних з існуючими правилами з протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму і розповсюдження зброї масового знищення, які безпосередньо стосуються офшорів.

Список використаних джерел:

1. Дяковський О. С., Габрелян А. Ю. Основні засади та принципи протидії дезінформації. *Юридичний вісник*, 2024. № 4. С. 30 – 36.
2. Прямі інвестиції в Україну: НБУ склав рейтинг країн. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/pryamyie-investitsii-ukrainu-nbu-sostavil-1602847114.html> (дата звернення: 15.10.2024)

3. Реєстрація офшору на Мальті. Компанія LTD. URL: <https://www.nexus.ua/malta> (дата звернення: 15.10.2024)
4. Стрілецька О. В., Габрелян А. Ю. Реалізація принципу змагальності в ході проведення досудового розслідування. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*, 2024. Випуск 81(1). С. 168 – 179.
5. Стрілецька О. В., Габрелян А. Ю. Реалізація принципу змагальності під час судового розгляду. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 2024. Випуск 2. С. 719 – 731.
6. Стрілецька О. В., Габрелян А. Ю. Організаційні проблеми реалізації принципу змагальності у кримінальному процесі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2024. № 1. С. 328 – 340.
7. Стрілецька О. В., Габрелян А. Ю. Реалізація принципу змагальності в кримінальному процесі країн романо-германської правової сім'ї. *VI Міжнародна науково-теоретична конференція «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень» (08.03.2024; м. Вінниця, Україна)*, 2024. С. 64 – 70.
8. Kreminskyi O., Omelchuk L., Habrelian A., Matsiuk A., Diakovskiyi O. Legal regime of virtual currency in Ukraine: current state, problems and prospects of regulation. *Revista Relações Internacionais do Mundo Atual*, 2024. Vol. 1. № 43. P. 21 – 24.

ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ В УКРАЇНІ ТА В США

Ермолаєв Ігор Володимирович

курсант 4-ого курсу

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Наточій Анатолій Дмитрович

старший викладач кафедри вогневої підготовки

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Сучасні умови функціонування Національної поліції України обумовлюють необхідність удосконалення навичок вмілого поводження з вогнепальною зброєю, знань правових підстав її застосування і використання в процесі виконання службово-оперативних та службово-бойових завдань [1].

Порівняльний аналіз застосування вогнепальної зброї поліцейськими в Україні та США виявляє як спільні риси, так і суттєві відмінності. В обох країнах правове регулювання цього питання має на меті забезпечити баланс між необхідністю захисту правопорядку та дотриманням прав людини. Українське законодавство, зокрема Закон України «Про Національну поліцію», чітко визначає умови та порядок застосування вогнепальної зброї поліцейськими. При цьому, кожен випадок використання зброї підлягає обов'язковому розслідуванню для оцінки його доцільності та законності.

В США правове регулювання застосування вогнепальної зброї поліцейськими базується на складному переплетенні федеральних і штатівських законів, а також внутрішніх політик правоохоронних органів. Конституція США, як вищий закон країни, встановлює загальні рамки для використання сили, зокрема вогнепальної зброї. Однак, конкретні правила та процедури застосування зброї можуть значно відрізнятися в різних штатах та навіть між різними поліцейськими департаментами. Загалом, американські поліцейські мають право застосовувати зброю лише у випадках, коли існує реальна і безпосередня загроза життю або здоров'ю їх самих або інших осіб. Кожен випадок застосування зброї підлягає ретельному розслідуванню, метою якого є

визначення відповідності дій поліцейського внутрішнім стандартам департаменту [2].

Підходи до тактичної підготовки поліцейських в Україні та США мають суттєві відмінності. В Україні основна увага приділяється базовій підготовці, яка включає навички безпечного поводження зі зброєю та застосування її в екстремальних ситуаціях. Проте, можливості для подальшого спеціалізованого навчання можуть бути обмежені. Акцент робиться на деескалації конфліктів та застосуванні нелетальних засобів впливу. В США система підготовки поліцейських є більш розвиненою і включає регулярні тренінги з різних аспектів тактики, зокрема деескалації конфліктів та застосування вогнепальної зброї. Американські правоохоронці проходять спеціальні тренінги, спрямовані на забезпечення безпеки як самих поліцейських, так і громадян.

Питання застосування вогнепальної зброї поліцейськими викликає значний резонанс як в Україні, так і в США. Громадська думка щодо цього питання часто поляризована, особливо в контексті інцидентів із застосування сили щодо цивільних осіб. В Україні такі випадки нерідко стають предметом суспільних дискусій та вимог до покращення механізмів контролю за діяльністю поліції. В США питання застосування зброї поліцейськими є надзвичайно гострим і часто призводить до масштабних протестів та закликів до реформування правоохоронної системи. У обох країнах детальна документація та звітність про застосування вогнепальної зброї є важливим інструментом забезпечення прозорості та підзвітності поліції.

Використання вогнепальної зброї поліцейськими є одним із найгостріших питань сучасної кримінології та права. Правоохоронці несуть відповідальність за забезпечення громадської безпеки, проте їхні дії мають відповідати чітким правовим рамкам. Знаходження балансу між необхідністю застосування сили для захисту суспільства та дотриманням прав людини є складним завданням, яке вимагає постійної уваги як з боку правоохоронних органів, так і з боку суспільства в цілому. Особливої гостроти це питання набуває в США, де федералізм створює додаткові складнощі для уніфікації правового регулювання застосування сили. Американська правова система надає поліцейським широкі повноваження, проте будь-яке застосування сили має бути обґрунтованим і пропорційним загрози.

Інструкції Департаменту поліції Нью-Йорка чітко регламентують використання сили правоохоронцями. Поліцейські мають право вдаватися до фізичних заходів впливу лише у випадках, коли це необхідно для припинення незаконних дій або захисту життя та здоров'я людей [3]. При цьому, поліцейські зобов'язані дотримуватися принципу пропорційності, тобто використовувати такий рівень сили, який є необхідним і достатнім для досягнення поставленої мети. Використання вогнепальної зброї є крайнім заходом, який застосовується лише у виняткових випадках, коли існує реальна загроза життю [4].

До 2020 року питання застосування вогнепальної зброї поліцейськими в США регулювалося на рівні окремих штатів, що призводило до фрагментації правового поля та відсутності єдиних національних стандартів. Кожен поліцейський департамент самостійно визначав ситуації, в яких застосування зброї вважалося допустимим, що створювало значні ризики для дотримання прав громадян та призводило до випадків зловживання владою [5].

Трагічна загибель Джорджа Флойда стала каталізатором масштабних протестів і висвітлила системні проблеми в американській системі правоохоронних органів, зокрема, надмірне застосування сили та расову дискримінацію [6]. У відповідь на вимоги громадськості щодо реформування поліції, уряд США ухвалив виконавчий указ № 13929, який поклав початок впровадженню єдиних національних стандартів застосування сили. Цей документ передбачає, що поліцейські департаменти, які бажають отримати державне фінансування, зобов'язані адаптувати свої правила та процедури до нових вимог, зокрема, щодо застосування вогнепальної зброї. Нові стандарти наголошують на необхідності деескалації конфліктів, наданні першої медичної допомоги та прозорості у виконанні службових обов'язків [7].

Для вдосконалення практики застосування вогнепальної зброї в Національній поліції України необхідно запровадити нові підходи, які відповідають сучасним вимогам безпеки. Зокрема, слід встановити чіткі критерії для припинення застосування сили та забезпечити, щоб поліцейські мали необхідні знання та навички для надання першої медичної допомоги. Регулярне навчання та сертифікація поліцейських у сфері надання домедичної допомоги є важливим компонентом забезпечення безпеки як правоохоронців, так і громадян.

Аби підвищити безпеку та ефективність роботи поліції необхідно впровадити нові стандарти, які передбачають пріоритет мирного

врегулювання конфліктів та втручання у випадках неправомірних дій колег. Інструкції для поліцейських мають містити детальні алгоритми деескалації конфліктів та вимоги до фіксації всіх дій, пов'язаних із застосуванням сили. Обов'язкове попередження про намір застосувати зброю та його фіксація є важливим елементом забезпечення прозорості та підзвітності поліцейських. Крім того, необхідно розробити чіткі правила для здійснення попереджувальних пострілів у повітря.

З метою підвищення прозорості та відповідальності в діяльності поліції необхідно запровадити строгий контроль за випадками застосування вогнепальної зброї. Кожен такий випадок має бути детально задокументований та проаналізований. Для забезпечення відповідності практики застосування зброї національним та міжнародним стандартам необхідно створити систему регулярних перевірок поліцейських підрозділів. До таких перевірок слід залучати незалежних експертів та представників громадськості. За виявлення порушень мають застосовуватися ефективні санкції.

Аналіз американського досвіду демонструє, що в Україні є значний потенціал для вдосконалення практики застосування вогнепальної зброї шляхом впровадження перевірених на практиці західних стандартів. Зокрема, варто розглянути можливість запровадження чітких критеріїв припинення застосування сили, обов'язкового навчання поліцейських наданню першої медичної допомоги, а також впровадження принципів деескалації конфліктів. Крім того, важливо забезпечити прозорість і підзвітність поліцейських шляхом обов'язкового документування випадків застосування зброї та проведення регулярних службових перевірок. Впровадження таких змін дозволить не тільки підвищити ефективність роботи поліції, але й зміцнити довіру суспільства до правоохоронних органів. Однак, для успішної реалізації реформ необхідно забезпечити належне навчання поліцейських та розробити ефективні механізми контролю за їхньою діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Наточій, А. Д., & Тінін, Д. Г. (2024). Застосування інтерактивних та мультимедійних технологій при вогневій підготовці працівників правоохоронних органів: зарубіжний та вітчизняний досвід. Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики: матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Кривий Ріг, 19 січня, 2024 р./Міжнародний центр наукових досліджень.—Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024.—552 с. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та, 224.*

2. E. Bittner. Functions of the police in modern society. Crime and delinquency issues. National Clearinghouse for Mental Health Information. 1970. 122 p. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/functions-policemodern-society-0#0-0>
3. Bernard D. Rostker, Lawrence M. Hanser, William M. Hix, Carl Jensen, Andrew R. Morral, Greg Ridgeway, Terry L. Schell. Evaluation of the New York City Police Department Firearm Training and Firearm Discharge Review Process. Firearm-Discharge Policy and Experience in New York City. 2008. P. 7-8. URL: https://www.nyc.gov/html/nypd/downloads/pdf/public_information/RAND_FirearmEvaluation.pdf
4. Бакулін Д. О. Особливості застосування вогнепальної зброї працівниками поліції в США. Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали XVI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 29.03.2024). Одеса, 2024. С. 302–304.
5. Волков Ю. М., Байрак К. С. Правове регулювання щодо застосування вогнепальної зброї в Україні та США: порівняльна характеристика. Recent advances in scientific world. Scientific Collection «InterConf» № 92. 2021. С. 388–395. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/view/18-19.12.2021/706>
6. The White House. Executive Order on Safe Policing for Safe Communities. Executive Order 13929. June 16 2020. URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executiveorder-safe-policingsafecommunities/>
7. Крапивін Євген. Use of Force Standards: як у США удосконалюють порядок застосування примусу правоохоронцями? Реформа Органів Правопорядку. Реанімаційний пакет реформ. 2021. URL: <https://rpr.org.ua/news/use-offorce-standardsiak-u-ssha-udoskonaliuiut-poriadok-zastosuvanniaprymuspravookhorontsiamy>

СЕКЦІЯ ІХ. ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУДОВА СИСТЕМА ТА НОТАРІАТ

MASS RIOTS AS A SOCIO-POLITICAL PHENOMENON

Yehor Minchenko

Cadet of the 2nd year of the faculty of training specialists for pre-trial investigation bodies
of the National Police of Ukraine

Dnipro State University of Internal Affairs, Ukraine

Scientific supervisor: Hanna Dekusar

senior teacher of the department of language training

Dnipro State University of Internal Affairs, Ukraine

Mass riots are a complex socio-political phenomenon characterized by large groups of people participating in unauthorized protests that may be accompanied by violence, destruction of property, and disruption of public order.

The social danger of mass riots arises from the fact that they help, even temporarily, to paralyze the activities of state authorities and management; lead to large-scale violations of public order; endanger public safety; to bring human sacrifices; cause significant economic damage to the state, society or specific individuals.

Socially dangerous actions of a large number of persons (a crowd, as a mass gathering of people) are characterized by aggressiveness, strong mutual influence, inflaming of emotions, active use of such situations by criminality.

Riots are recognized as mass when the crowd will be the “master of the situation” for a while, as a result of which the activities of the authorities will be paralyzed and emergency measures must be taken to restore the disturbed order: strengthening the protection of public order by additional police forces, introducing military units, declaring a state of emergency and so on.

Thus, public order and public safety are considered the immediate object of mass riots. The objective side of the crime (Article 294 of the Criminal Code) provides for two forms of action: first, the organization of mass riots that led to

violence against a person, pogroms, arson , destruction of property, seizure of buildings or structures, forcible eviction of citizens, resistance to representatives of the authorities with the use of weapons or other objects used as weapons, and secondly, active participation in these actions.[1]

The organization of mass riots is defined as activities, firstly, aimed at finding and preparing people to participate in mass riots, uniting the crowd, and secondly, leading such actions aimed at arousing people's negative attitude towards the legitimate government, the existing in the state of law and order and public safety and inciting the crowd to commit violence against citizens, pogroms, arson, destruction of property, armed resistance to representatives of the authorities, seizure of buildings and forcible eviction of citizens.

In the case of politicization of mass riots and related actions aimed at seizing power, the actions of the participants of such events are mainly aimed at encroaching on the property of the state and legal entities. Therefore, among the participants of such events, the share of persons whose actions are qualified as encroachment on the property of the state, legal entities, and citizens is increasing. The actions of the crowd cover a large area – city, district, region. Criminal activities can continue for several days.[2]

In general, we consider mass riots as violent mass (group) crimes committed for various reasons (hooliganism, revenge, racial, national, or religious intolerance, etc.) by individuals in a riotous crowd who encroach on public safety and communities. Order, as a criminal manifestation of dissatisfaction with the activities of authorities and management and aimed at the complete or temporary paralysis of their activities and accompanied by violence against a person, pogroms, arson, destruction of property, seizure of buildings or structures, forcible eviction of citizens, resistance to representatives of the authorities with the use of weapons or other items used as weapons.[3]

References:

1. БОЯРОВ, В. І.; ШАЛДИРВАН, П. В. Масові заворушення: особливості кваліфікації. *Часопис Академії адвокатури України*, 2014, 7, № 4: 9-18.
2. ТАРАНЕНКО, М. М. Об'єкт масових заворушень. *Вісник Національного технічного університету України Київський політехнічний інститут. Політологія. Соціологія. Право*, 2012, 1: 167-173.
3. ТАРАНЕНКО, М. М. До питання організації масових заворушень. *Вісник Національного технічного університету України Київський політехнічний інститут. Політологія. Соціологія. Право*, 2013, 3: 161-167.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТАКТИЧНИХ ЗАСАД ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕВЕНТИВНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Овчинников Олексій Владиславович

курсант 3 курсу н.г. ПД-233

Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Гіденко Євген Сергійович

старший викладач кафедри тактико спеціальної підготовки

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

«Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені законом України про національну поліцію» [1, с. 20].

У цьому контексті, йде мова про застосування поліцейських превентивних заходів для охорони прав і свобод людини та запобігання загрозам публічній безпеці та порядку. Причинами застосування превентивних поліцейських заходів є зростання внутрішньо переміщених осіб у великих містах, соціально-економічні проблеми пов'язанні з низькою зарплатою та соціальною нерівністю та протидія злочинності.

Превентивна діяльність – це спеціальний вид діяльності уповноважених на це спеціальних органів поліції, спрямований на здійснення системи певних заходів з виявлення й усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, та вплив на осіб, схильних до протиправної поведінки. По іншому, превентивна (профілактична) діяльність – це своєрідний, найбільш гуманний спосіб протидії злочинності, засіб підтримання належного рівня правопорядку в суспільстві, забезпечення прав і законних інтересів громадян [3, с. 5].

Проблема ефективного застосування превентивних заходів у поліцейській діяльності є надзвичайно актуальною у сучасному світі, особливо в контексті динамічних змін суспільства та зростання нових

загроз. 2024 рік не є винятком. Розглянемо детальніше ключові аспекти цього питання.

По-перше глобальні виклики та їхній вплив на превентивну діяльність поліції. Це цифрова трансформація злочинності, а саме кіберзлочинність, шахрайство в онлайн-просторі, поширення дезінформації – ці та інші явища вимагають від правоохоронних органів нових підходів та інструментів.

По друге зростання соціальної напруги, а саме політична поляризація, економічна нерівність, соціальні протести – все це створює додаткові ризики для громадської безпеки та вимагає від поліції вміння ефективно управляти конфліктними ситуаціями.

По третє міжнародний тероризм, а саме постійні загрози терористичних атак вимагають від поліції постійної готовності та тісної співпраці з міжнародними партнерами та масові заходи, а саме проведення великих заходів, особливо на фоні військового стану, потребує розробки спеціальних планів забезпечення безпеки.

«Комунікація та законні вимоги щодо припинення правопорушень виявляються недостатніми у багатьох випадках. Саме тому, застосовують інші покладенні на поліцію обов'язки, поліцейські вимушені, підкреслюю вимушені застосувати заходи примусу» [2, с. 59].

У цьому контексті, йде мова про наглядне не співробітництво поліції та населення, а саме про те що населення під час здійснення правопорушень не реагує на голосові команди поліцейського що призводить до застосування примусових заходів.

Проблеми в реалізації превентивних заходів, є недостатнє фінансування, а саме часто превентивні заходи не отримують достатнього фінансування, що обмежує можливості для їхньої ефективної реалізації, дефіцит кадрів, а саме брак кваліфікованих кадрів, особливо в сфері кібербезпеки та аналізу даних, є серйозною проблемою для багатьох поліцейських підрозділів, відсутність єдиної стратегії, а саме часто відсутня чітко визначена стратегія превентивної діяльності, що призводить до розпорошеності зусиль та неефективного використання ресурсів, складнощі у взаємодії з громадськістю, а саме недостатня довіра громадян до поліції ускладнює ефективну співпрацю в рамках превентивних поліцейських заходів.

«Серед основних вимог визначається підтримка високого рівня фізичної підготовки, щоб бути готовими до фізичних ви-кликів своєї

професії, включаючи взаємодію зі злочинцями та забезпечення безпеки громадян, швидкість прийняття рішень в критичних ситуаціях та вміння діяти, беручи до уваги всі аспекти та обставини навколишнього середовища» [4, с. 427].

У цьому контексті, йде мова про особливі здібності поліцейського, а саме фізична, психологічна та професійна підготовка. На мою думку, вирішення цієї проблеми є мотивація поліцейського до постійного самовдосконалення, це і є ключовим фактором ефективної роботи поліцейського.

Можливими шляхами вирішення проблем є цифрова трансформація поліції, а саме активне використання технологій для збору, аналізу та обробки даних, створення інтелектуальних систем прогнозування злочинності, розширення можливостей кіберполіції, співпраця з громадськістю, а саме залучення громадян до процесу забезпечення безпеки через програми сусідської варти, створення консультативних рад, проведення інформаційних кампаній, підвищення кваліфікації персоналу, а саме регулярне навчання поліцейських новим методам роботи, розвитку навичок аналізу даних, комунікації та вирішення конфліктів, міжнародне співробітництво, а саме обмін досвідом та технологіями з іншими країнами, участь у спільних операціях з протидії транснаціональній злочинності, створення ефективної системи оцінки результатів, а саме розробка чітких критеріїв оцінки ефективності превентивних заходів та регулярний моніторинг їхньої реалізації.

Список використаних джерел:

1. Довідник (словник термінів) з тактичної підготовки Покайчук В.Я, Поливанюк В.Д., Миронюк С.А., Мислива О.О., Никифорова О.А., Бардін Є.В., Біліченко В.В., Бойко О.І., Гіденко Є.С., Гоговський Е.В., Завістовський О.Д., Тінін Д.Г., Токар А.А., Фурса В.В. Матеріали схвалено НМР ДДУВС протоколом №10 від 17.10.2021 с. 99
2. Практикум з тактичної підготовки поліцейських Собакарь А.О., Комісаров О.Г., Покайчук В.Я, Поливанюк В.Д., Валєєв Р.Г., Мислива О.О., Біліченко В.В., Гіденко Є.С., Чуриков Д.С., Фурса В.В.. 2018 р. с. 155
3. ХНУВС «Актуальні проблеми превентивної діяльності органів Національної поліції» Панова І.В., Іванов А.О. 2023 р. с. 23
4. Гіденко Є.С., Форми нормативно-правового регулювання забезпечення тактичної грамотності виконання службово-бойових завдань особовим складом Національної поліції України. 2023 с. 427

АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЇ КРИМІНОЛОГІЇ

Савенко Дмитро Сергійович

курсант 3-ого курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У дослідженнях юридичних наук стверджується, що кожна наука, особливо юридична, є повноцінною лише за наявності п'яти основних блоків: філософського, теоретичного, методологічного, історичного та компаративного. Ця структура є особливо характерною для кримінальних наук, таких як кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика, судова експертологія, судова психологія та кримінологія. Водночас спостерігаються позитивні зрушення в науці конституційного та конституційно-процесуального права, хоча в приватно-правових науках філософсько-правові дослідження все ще є рідкісними, переважно зосереджуючись на догматичних та схоластичних підходах.

В кримінології виокремлюють кілька концептуальних підходів, які можна вважати методологічними. Серед них містичний, класичний, біологічний, соціологічний і культурологічний. Кожен з цих підходів пропонує різні трактування причин кримінальних правопорушень, від впливу «нечистої сили» до соціальних і культурних факторів [1, с.38].

Важливу роль у розвитку методології кримінології відіграли вчені, які підкреслювали, що методологія — це не просто набір методів, а система теоретичних основ пізнання, його методів і засобів. Серед джерел наукової методології виділяють світоглядні постулати філософії, загальні гносеологічні принципи та логічні можливості наукового пізнання. Методологія кримінології включає загальнонаукові принципи, вимоги, критерії наукового пізнання та специфічні методичні положення.

Незважаючи на поступ у вивченні методології кримінології, багато вчених продовжують дотримуватися традиційної трирівневої або чотирирівневої моделі, запозиченої з радянської діалектико-матеріалістичної системи [3, с.21].

В результаті, у дослідженнях методології кримінології виокремлюють кілька рівнів, зокрема, методологію та методи, що базуються на філософському діалектичному методі, загальнонаукову методологію, а також методи інших наук. Потреба в подальшому розвитку методологічних підходів у кримінології є важливою для підвищення якості досліджень та їхньої ефективності.

У кримінології пропонується шестирівнева методологія, яка містить різноманітні аспекти. На першому рівні розглядається філософська фундаментальна методологія. Другий рівень представляє загальнонаукову методологію, зокрема соціологічні підходи. Третій рівень охоплює конкретнонаукову методологію, що формується теорією держави та права, яка слугує загальнотеоретичною основою для всіх юридичних наук [2, с.41].

Наступний рівень — це власне кримінологічна методологія, яка має широкий предметний обсяг, що дозволяє їй мати потенціал для самовдосконалення та удосконалення всього кримінально-правового циклу. П'ятий рівень представляє рівнозначні, але не однакові методології галузевих наук, пов'язаних із запобіганням кримінальним правопорушенням. Нарешті, останній рівень — це методологія конкретного дослідження, спрямована на вивчення специфічних проблем.

Ці міркування свідчать про активний пошук нових підходів у кримінологічній методології, але ще не надають чіткого розуміння цієї галузі. Одним із можливих оптимальних підходів є вивчення соціальних факторів злочинності в нерозривному зв'язку з природними законами та їх порушеннями [3, с.22].

Сьогодні в юриспруденції можна виокремити два основні методологічні підходи: позитивістський та юснатуралістичний. Позитивістський підхід стосується практичної кримінології, тоді як юснатуралістичний охоплює всю кримінологічну науку.

Важливо зазначити, що в наукових колах немає ієрархії методологій. Спроби впровадження ієрархічних структур у суспільних науках, зокрема в кримінології, можуть вказувати на намагання зберегти традиційний діалектико-матеріалістичний підхід. Методології можуть бути розташовані в горизонтальній площині, оскільки вибір конкретної методології залежить від особистості науковця. Він має можливість обирати або створювати власні підходи, що визначається його

професійним рівнем, світоглядом та здатністю адаптуватися до швидко змінюваного світу і сучасних тенденцій у розвитку науки [4, с.43].

Отже, аспекти методології кримінології відображають складність та багатогранність цієї науки, яка формує різноманітні підходи для вивчення злочинності і її причин. Шестирівнева структура методології, що включає філософські, соціологічні та конкретнонаукові елементи, дозволяє розглядати злочинність у контексті різних наук, а також усвідомлювати її взаємозв'язок із соціальними і природними чинниками. Водночас, горизонтальний характер методологій, що підкреслює їхню рівноправність і залежність від професійного рівня науковців, сприяє розвитку індивідуальних підходів і нових ідей у кримінологічних дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Джужа О. Кримінологія Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В.В. Чернея, В.В. Сокурєнка. Харків; Київ. 2017. 804 с.
2. Кримінологія : навч. посіб.-практ. (для здобувачів вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність») / С.А. Шалгунова, А.М. Орлеан, О.С. Скок та ін.; ред. С.А. Шалгунова. – Дніпро : ДДУВС, 2020. 332 с.
3. Павленко Т. А. Кримінологія : навч.-метод. комплекс Т. А. Павленко, М. Г. Корабель ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. 101 с.
4. Воронцов А. В., Л. М. Кулик, І. М. Чекмарьова. Кримінологія: навчально-методичні матеріали та рекомендації щодо підготовки до семінарських занять та завдання для самостійної підготовки. 2020. 43-45с.

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ДЛЯ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ

Шаров Захар Андрійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вогнева підготовка для цивільних осіб є важливим елементом забезпечення особистої безпеки та навичок самооборони. Цей вид навчання дає змогу опанувати базові знання щодо поводження з вогнепальною зброєю, правила її використання та принципи безпеки. Для багатьох цивільних людей, які раніше не мали досвіду зі зброєю, такі курси надають необхідну базу, щоб відчувати себе впевнено і відповідально в ситуаціях, що вимагають самозахисту.

Основним аспектом вогневої підготовки є безпека. Всі навчання починаються з ознайомлення з правилами поводження зі зброєю, включаючи її зберігання, транспортування та використання. Цивільні особи навчаються запобігати нещасним випадкам і уникати ситуацій, коли їх дії можуть призвести до травм або загроз для інших. Використання зброї вимагає відповідальності, тому цей блок є ключовим [3, с.32].

Навчання також охоплює матеріальну частину зброї. Учасники курсів знайомляться з різними видами зброї, зокрема пістолетами, рушницями та гвинтівками, дізнаються про їх конструкцію, функції та принципи роботи. Крім того, особлива увага приділяється технічному обслуговуванню зброї, щоб підтримувати її в робочому стані.

Після теоретичних знань настає час для практичних занять. Основи стрільби включають правильне прицілювання, контроль за спусковим гачком, стійку та техніку дихання. Це важливо для забезпечення влучності пострілів. Навчання проводиться не лише в спокійних умовах, а й у ситуаціях, що моделюють реальні бойові або стресові обставини, де важливо швидко і точно реагувати [1, с.23].

Окрім технічних навичок, вогнева підготовка для цивільних охоплює вивчення законодавчих аспектів, пов'язаних із володінням і

використанням зброї. Це допомагає цивільним особам розуміти, коли й за яких обставин вони можуть застосовувати зброю для самозахисту, а також знати про юридичну відповідальність за порушення правил її використання [2, с.317].

Отже, вогнева підготовка для цивільних осіб є важливим інструментом для забезпечення особистої безпеки та розвитку навичок відповідного поведіння зі зброєю. Це навчання не лише формує базові технічні знання про конструкцію та використання вогнепальної зброї, але й розвиває критично важливі вміння безпеки, прицільної стрільби та самозахисту. Особлива увага приділяється дотриманню законодавчих норм, що регулюють володіння та використання зброї, що дозволяє уникнути правових наслідків і захищати себе в межах закону. Важливим елементом підготовки є психологічна підготовка, яка допомагає діяти раціонально у стресових ситуаціях. Таким чином, вогнева підготовка для цивільних осіб є комплексним процесом, який забезпечує відповідальний і безпечний підхід до володіння зброєю, сприяючи підвищенню рівня безпеки в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Мислива О. О. Вогнева підготовка: інновації vs. Традиції. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. № 1 (110). С.23-28 URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/6598>
2. Шелест Ю. Д. Вогнева підготовка працівників поліції під час воєнного стану Проблеми сучасної поліцейської : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Ф-т № 6, Каф. правоох. діяльності та поліцейської, Наук. парк «Наука та безпека». - Харків, 2022. С. 316-318.
3. Карбовський, Д. Вогнева підготовка поліцейських: виклики сучасності. Удосконалення професійної підготовки поліцейських у процесі здійснення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях: вимоги сьогодення : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 14 квітня 2023 року за заг. ред. Вайди Т. С., канд. пед. наук, доц. Одеса: ОДУВС, 2023. 112 с. С.30-34.

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сухомлін Іван Юрійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

В умовах воєнного стану ефективність функціонування правоохоронних органів значно зростає. Поліція, як один із ключових елементів державної безпеки, повинна бути готовою не лише до виконання звичних завдань підтримання правопорядку, але й до дій в умовах надзвичайних ситуацій, збройних конфліктів та терористичних загроз. Вогнева підготовка працівників поліції в таких умовах набуває особливої важливості, оскільки рівень їхньої готовності до застосування зброї та реагування на збройні інциденти може визначати як успішність виконання службових обов'язків, так і збереження людських життів.

Вогнева підготовка поліції є невід'ємною складовою професійної діяльності правоохоронців. Її основне завдання — навчити працівників поліції безпечно та ефективно застосовувати вогнепальну зброю в різних умовах, від екстремальних ситуацій до виконання повсякденних службових обов'язків.

Воєнний стан вимагає посиленої вогневої підготовки у зв'язку зі зростанням загрози збройних конфліктів, терористичних атак та інших форм агресії. Це потребує врахування специфічних факторів. По-перше, під час воєнного стану ймовірність зіткнення з озброєними особами, диверсійними групами та терористами значно збільшується. Працівники поліції мають бути готовими до швидкого реагування на такі загрози.

Під час підготовки необхідно використовувати реалістичні сценарії з урахуванням бойової обстановки, які включають дії в умовах вуличних боїв, масових заворушень, евакуації цивільного населення та захисту критичних об'єктів інфраструктури. Військові дії ставлять працівників поліції перед важкими моральними виборами та екстремальними

ситуаціями, що можуть викликати стрес та посттравматичні розлади. Психологічна стійкість стає важливим елементом підготовки [1].

Необхідно зазначити, що на сьогоднішній день варто вдосконалювати навички з вогневої підготовки за допомогою наступних рекомендацій:

1. Використання сучасних тренажерів та симуляторів. Вогнева підготовка повинна включати використання високотехнологічних симуляторів, які моделюють реальні бойові ситуації. Це дозволить працівникам поліції підготуватися до широкого спектру можливих загроз.

2. Постійне вдосконалення тактичної підготовки. Важливо регулярно оновлювати навчальні програми та методичні матеріали відповідно до нових викликів і загроз.

3. Психологічна підготовка. Окрім суто технічних навичок, необхідно звертати увагу на психологічну стійкість працівників поліції. Програми підготовки повинні включати тренінги з управління стресом та роботу з психологами.

4. Міжвідомча співпраця. Спільні навчання з іншими силовими структурами, такими як Збройні сили, Національна гвардія та Служба безпеки України, дозволять підвищити рівень координації дій у кризових ситуаціях. Важливо регулярно оновлювати навчальні програми та методичні матеріали відповідно до нових викликів і загроз [3].

Військові дії ставлять працівників поліції перед важкими моральними виборами та екстремальними ситуаціями, що можуть викликати стрес та посттравматичні розлади, тому психологічна стійкість стає важливим елементом їхньої підготовки. Окрім того, оскільки умови ведення боїв постійно змінюються, надзвичайно важливо забезпечити працівників поліції не лише психологічною підтримкою, а й новітніми засобами індивідуального захисту, включаючи сучасні бронежилети, шоломи та вогнепальну зброю, щоб вони могли ефективно виконувати свої обов'язки та зберігати власну безпеку в складних бойових умовах [2].

Вогнева підготовка, як критично важлива складова професійної підготовки поліцейських, відіграє ключову роль у забезпеченні безпеки громади та ефективної роботи правоохоронців у небезпечних ситуаціях, особливо в умовах повномасштабного вторгнення. Однак, незважаючи на її значущість, досі залишається невирішеним ряд питань, пов'язаних з

підставами застосування вогнепальної зброї та подальшою кваліфікацією дій поліцейських після її застосування, що створює правову невизначеність у критичних моментах. Ця проблема ускладнюється тим, що хоча чинні норми, які регулюють застосування зброї поліцейськими, закріплюють конкретний перелік випадків її застосування та визначають відповідальність за наслідки точного дотримання цих положень, вони можуть виявитися недостатньо гнучкими для адекватного реагування на різноманітні та непередбачувані ситуації, що виникають в умовах військових дій, що підкреслює необхідність подальшого вдосконалення законодавчої бази та практичних інструкцій для правоохоронців[3].

Підсумовуючи, можна зазначити, що якісна вогнева підготовка працівників поліції є одним із ключових елементів забезпечення ефективної служби під час воєнного стану, проте нинішній рівень підготовки не відповідає вимогам сучасних викликів, залишаючи актуальною проблему навичок поведінки зі зброєю, яка потребує негайного вирішення для гарантування безпеки як самих поліцейських, так і цивільного населення, адже швидка реакція на загрозу, її правильна оцінка та точність стрільби є базовими вимогами для всіх, хто має право на носіння, зберігання та використання вогнепальної зброї, при цьому важливо не робити винятків щодо участі жінок у патрулюванні з можливим застосуванням зброї, оскільки країна прагне до створення умов для гендерної рівності, що особливо актуально в контексті комплексного підходу до підвищення ефективності правоохоронних органів в умовах військових дій.

Список використаних джерел:

1. Вогнева підготовка : навч. посіб. / В. В. Федоров, П. В. Пістряк, А. Ф. Бальва та ін.; за заг. ред. В. В. Федорова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. 256 с. 3. Навчання поліцейських на початковому етапі вогневої підготовки: методичні рекомендації / кол. авт.; за заг. ред. к.ю.н., доц. Поливанюка В.Д. Дніпро: ДДУВС, 2019. 52 с.
2. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
3. Тимофєєв, В. П., & Гунько, К. О. (2023). Актуальні питання застосування вогнепальної зброї працівниками Національної поліції в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство, (3), 352-356.

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Кіщенко Антон Юрійович

Курсант третього курсу
н.г. ПД-233 ННІФППДНПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Євген Гіденко

Капітан поліції

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Інтерес до питань забезпечення прав людини в адміністративній діяльності поліції обумовлений насамперед реформуванням правоохоронних органів, що продовжується, і законодавства, що регламентує їх діяльність. У новітній вітчизняної історії процес реформування правоохоронної діяльності розпочався з ухвалення закону «Про Національну поліцію», в якому відображено принципи діяльності, основні завдання, права та обов'язки, порядок, підстави та особливості застосування фізичної сили та спеціальних засобів співробітниками поліції та ін. [1]

Цей закон значно змінив порядок організації та правовий статус співробітників поліції розширив список їх адміністративно-правової діяльності [1].

Найчастіше під адміністративною діяльністю поліції розуміють цілеспрямовану, організуючу, виконавчу та розпорядчу діяльність, яка полягає у безпосередньому, повсякденному, практичному здійсненні завдань та функцій держави у сфері внутрішніх справ, або здійснювану в адміністративно-правових формах з використанням адміністративно-правових методів підзаконну, державно-владну, виконавчо-розпорядчу діяльність, спрямовану на організацію та вирішення завдань поліції [2, с. 4].

Окремі автори, конкретизуючи поняття «адміністративно-правова діяльність поліції», вказують на те, що вона врегульована саме адміністративно-правовими нормами, здійснюється в адміністративно-правових формах та із застосуванням адміністративно-правових засобів [2, с. 90].

Виходячи з цього можна стверджувати, що потреба в сучасній вітчизняній поліції обумовлена адміністративно-правовою діяльністю, спрямованою на забезпечення прав людини шляхом забезпечення громадської безпеки, охорони життя та здоров'я людини та громадянина, а також шляхом протидії адміністративним правопорушенням та злочинним посяганням на права особи.

Найпершими завданнями діяльності співробітників поліції, що реалізуються на користь суспільства та держави, є зміцнення законності та підтримання правопорядку. Зі сказаного виявляється зв'язок нормативно-правового регулювання у сфері забезпечення громадської безпеки та громадського порядку в Україні.

При цьому важливо, щоб встановлені державою гарантії та їх реалізація у практичній діяльності правоохоронних органів збігалися.

У службовій діяльності вітчизняної поліції щодо забезпечення охорони громадського порядку варто виділити такі особливості:

1. Під час здійснення діяльності щодо забезпечення охорони громадського порядку співробітники поліції взаємодіють із активними членами громадянського суспільства. Метою їх звернення до правоохоронних органів є прохання надати допомоги чи сприяння з боку органів поліції.

2. Відповідно до конституційних засад діяльність правоохоронних органів та органів поліції зокрема здійснюється відкрито. Цей факт обумовлює необхідність правильності дій співробітників, оскільки саме такі дії визначають громадську думку щодо правоохоронної системи в цілому.

3. У системі правоохоронних органів функція забезпечення громадського порядку покладено на співробітників окремих силових структурних відомств та підрозділів, що виконують характерні для них завдання та функції.

До таких можна віднести патрульно-постову службу поліції. Правова основа діяльності кожного структурного підрозділу має відмінності, що потребує різних способів забезпечення громадського порядку відповідно до специфіки діяльності.

4. Особливу важливість набуває питання освіти та кваліфікації співробітників поліції, більшість з яких не мають спеціальної чи юридичної освіти. За підтримки правопорядку співробітники поліції здійснюють у своїй діяльності різні організаційно-правові заходи, які

потребують професійної (службової) підготовки та відповідного рівня кваліфікації [3, с. 17].

В Українській державі утверджуються нові спеціальні принципи діяльності правоохоронних органів, які становлять засадничі умови взаємовідносин між людиною та державою. У зв'язку з цим діяльність Національної поліції має ґрунтуватися на системі принципів, процесуально-правових правил, які прямо чи побічно спрямовані для забезпечення дотримання прав людини [4].

Варто враховувати, що, незважаючи на недоліки у діяльності поліції щодо забезпечення прав людини, органи поліції є основним суб'єктом реалізації правоохоронної діяльності у системі органів державної влади. Постійне вдосконалення поліції у правовій та матеріально-технічній галузі дозволить забезпечити більш якісне виявлення та припинення правопорушень та злочинів, створюючи необхідні умови для комфортного життя та діяльності громадян.

Список використаних джерел:

1. Гладчук, Д. І. "Міжнародні деонтологічні стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення прав людини." Науковий журнал «Альманах міжнародного права 24: 88-96.
2. Луценко, Ю. І., and К. М. Гуртова. "Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності щодо протидії катуванням." Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. наук.-практ. конф.(м. Харків, 28 квіт. 2021 р.).-Харків: ХНУВС, 2021.С. 229-232, 2021.
3. Вітик, Ю. "Принцип дотримання прав людини в діяльності національної поліції України: стан наукового дослідження." ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС (2021): 205.
4. Питель, Ольга Василівна. "ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ." (2020).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Кривошея Данило Григорович

Курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Завгородня Юлія Степанівна

Доцент кафедри історії та теорії держави і права
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Воєнний стан є правовим режимом, що вводиться в країні у випадку загрози її незалежності, територіальної цілісності чи в разі воєнної агресії. У таких умовах пріоритетним завданням держави є забезпечення національної безпеки та захист населення, включно з найуразливішими групами, зокрема дітьми. Під час воєнних дій діти стають однією з найбільш незахищених категорій населення, тому виникає необхідність вжиття спеціальних заходів для забезпечення їхніх прав та інтересів.

Ювенальна поліція є ключовим суб'єктом у сфері захисту прав дітей та виконує важливу превентивну функцію, наділена спеціальними повноваженнями відповідно до Закону України «Про Національну поліцію». Її діяльність ґрунтується на міжнародних стандартах та національних нормативно-правових актах, що регулюють роботу з дітьми [1].

В умовах воєнного стану роль ювенальної поліції стає ще більш вагомим через загрозу порушення усіх прав дитини. На співробітників цієї служби покладено особливо складну місію – допомогти дітям подолати наслідки війни, адаптуватися до нових умов і створити для них безпечне середовище. Поліцейські постійно опановують нові методи захисту неповнолітніх, працюючи з різними категоріями дітей: від тих, що перебувають в інституційних закладах, до дітей, переміщених з небезпечних регіонів.

Ефективна взаємодія ювенальної поліції з іншими підрозділами, соціальними службами, органами місцевого самоврядування, а також з міжнародними та волонтерськими організаціями є важливим аспектом у

забезпеченні прав дітей. Така співпраця повинна бути системною та ґрунтуватися на принципах партнерства, що дозволить створити безпечні умови для дітей і забезпечити їм належний захист.

Під час воєнного стану підрозділи ювенальної превенції виконують такі завдання [2]:

- **Профілактична діяльність:** Основна мета – запобігання вчиненню дітьми кримінальних та адміністративних правопорушень. Вивчаються причини і умови, що сприяють правопорушенням, з подальшим вжиттям заходів для їх усунення. У воєнний час інспектори ювенальної превенції продовжують працювати з дітьми, які вчиняли правопорушення, а також з певними категоріями дітей та сім'ями, що опинилися в складних життєвих обставинах. Для дітей-переселенців проводяться профілактичні заходи, пояснюються правила поведінки під час комендантської години та надаються інструкції щодо дій у випадку, коли дитина стає жертвою правопорушення.

- **Ведення профілактичного обліку:** Облік дітей, схильних до вчинення правопорушень, та проведення з ними індивідуальних профілактичних заходів. Проблема ускладнюється тим, що діти, які перебували на обліку до початку війни, можуть переїхати на нове місце проживання, не стаючи на облік, що ускладнює моніторинг їхньої поведінки.

- **Розшук зниклих дітей:** Підрозділи ювенальної превенції беруть участь у встановленні місцезнаходження дітей у разі їх безвісного зникнення. Порядок розшуку зниклих дітей не змінився: інформація, що надходить на лінію "102", передається до територіальних підрозділів поліції, які займаються розшуком у межах кримінальних проваджень.

- **Надання психологічної допомоги:** В умовах війни кількість звернень щодо психологічної підтримки дітей значно зросла. Підрозділи ювенальної превенції надають екстрену психологічну допомогу дітям, які зазнали психологічної травми, зокрема тим, хто втратив батьків, домівку або став свідком бойових дій.

- **Запобігання дитячій бездоглядності:** Проблема дитячої бездоглядності загострилася під час війни. Діти, чиї батьки загинули, часто залишаються без нагляду або переміщуються на більш безпечні території без дорослих. Також є випадки, коли діти залишаються на окупованих територіях або депортуються до російської федерації, що ускладнює встановлення їхнього місцезнаходження.

• **Евакуація дітей:** Співробітники ювенальної превенції беруть участь в евакуації сімей з дітьми, дітей без батьківського піклування, вихованців інтернатів та інших установ, щоб мінімізувати загрозу їхньому життю та здоров'ю в зонах бойових дій чи на окупованих територіях.

Здійснення проваджень про адміністративні правопорушення у справах про булінг на ґрунті внутрішнього переміщення дітей. Інтеграція в клас – це завжди початок входження у вже сформовану спільноту підлітків. У нових класах внутрішньо переміщені діти мають відновити свій статус у попередніх колах спілкування. Під час переїзду чи проживання у прифронтових районах внутрішньо переміщені діти можуть стати свідками жахливих подій і втратити свої домівки, близьких і, зрештою, те, що вони люблять найбільше. Це робить їх більш вразливими. Чутливість може сприйматися як слабкість і, отже, бути причиною для знущань. Найчастіше такі випадки фіксуються у підлітків 10-11 років [3].

Окрім цих завдань, підрозділи Національної поліції та ювенальної превенції здійснюють документування воєнних злочинів проти дітей, захищають права дітей, які перебувають за кордоном, допомагають дітям у районах бойових дій та беруть участь у гуманітарних місіях. Важливим напрямком є також забезпечення доступу дітей до освіти в умовах воєнного стану.

Умови воєнного стану в Україні належать до надзвичайно складних та небезпечних ситуацій, які особливо впливають на безпеку та добробут дітей. В таких обставинах, поліція ювенальної превенції відіграє надзвичайно важливу роль у захисті їх прав та забезпеченні безпеки. Захист дітей в умовах воєнного стану вимагає особливої уваги та координації з боку поліції та інших правозахисних організацій. Це включає розгортання спеціальних підрозділів, які спеціалізуються на роботі з дітьми [4].

Важливо, щоб поліція співпрацювала з іншими організаціями, включаючи соціальні служби та громадські організації, для ефективного захисту дітей. Це може включати спільні проекти, освітні кампанії та обмін інформацією для забезпечення безпеки та добробуту дітей у воєнний період.

Отже, забезпечення прав дітей під час воєнного стану є важливим завданням держави та міжнародної спільноти. Незважаючи на складні

умови, у яких перебувають діти в зоні бойових дій, існують правові механізми, що забезпечують їх захист. Проте необхідна активна співпраця між державними органами, міжнародними інституціями та громадянським суспільством для забезпечення дотримання прав дітей та мінімізації негативних наслідків воєнних дій для їхнього життя та здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Джуган В.О. Проблеми захисту прав дітей під час воєнних дій в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 63–67
2. Ніколайчук С. Захист прав дітей в умовах воєнного стану: проблеми теорії та практики. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 4. С. 94-105. URL: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-4-94-105>
3. Романова А.С. Ювенальна превенція під час війни: особливості реалізації повноважень. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. С. 408–411
4. Романова А.С. Ювенальна превенція під час війни: особливості реалізації повноважень. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. С. 408-411. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.73>.

ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ДЛЯ ПРИМУСОВОГО ПРИПИНЕННЯ ПОЛЬОТУ БЕЗПІЛОТНОГО ПОВІТРЯНОГО СУДНА

Снісар Владислав Євгенійович

курсант 4 курсу ФПФОДРНПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Устименко Владислава Валеріївна

курсантка 4 курсу ФПФОДРНПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Наточій Анатолій Дмитрович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Введення воєнного стану на території України зумовило необхідність до змін та доповнень у законодавстві, а також розширення та деталізації повноважень діяльності органів внутрішніх справ. Загалом за час дії воєнного стану було прийнято Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану», цей закон діє тимчасово, на період введення в Україні воєнного стану, в ньому були зазначені наступні зміни щодо ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію». Необхідно зазначити, що окремі випадки в діяльності поліцейського створюють прецеденти, в яких присутність поліції викликає неприязне ставлення, провокує людей на конфлікт по відношенню до працівників [1, с. 248].

Законодавець висвітлює застосування вогнепальної зброї як найбільш суворий захід примусу, який застосовується у відповідних випадках, передбачених законом. На сьогодні до цього заходу примусу критичне ставлення як у працівників поліції, так і в громадян. Хоча застосування зброї або її використання спрямовано на найбільш ефективний захист життя, здоров'я як громадян, так і поліцейських, все-таки є проблема щодо її застосування як безпечного заходу примусу з позиції юридичного та фізичного захисту. Тому законодавець, розуміючи його небезпечність, надав низку понять, які характеризують цей захід примусу як останнє (тобто виняткове), нащо може покластись

поліцейський [2, с. 281; 3, 232]. Згідно з ч. 4 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у разі загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського;

8) для примусового припинення польоту безпілотного повітряного судна, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що таке судно використовується для вчинення правопорушення або становить загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського, шляхом пошкодження чи знищення безпілотного повітряного судна та/або складових частин безпілотної авіаційної системи [4].

Воєнний стан установлює специфічні правила та нові умови суспільного життя. Нововведенням до переліку підстав застосування вогнепальної зброї працівниками поліції є застосування зброї для примусового припинення польоту безпілотного повітряного судна. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню», безпілотне повітряне судно - будь-яке повітряне судно, що експлуатується або розроблене для експлуатації автономно чи яке літотується дистанційно без пілота на борту [5].

Під час виконання службових обов'язків у разі виявлення поліцейським або військовослужбовцем факту порушення порядку та правил використання повітряного простору України, пов'язаного з експлуатацією безпілотного повітряного судна або безпілотної авіаційної системи, він негайно вживає заходів для припинення правопорушення та притягнення правопорушника до відповідальності згідно із законом

Водночас поліцейський повинен мати обґрунтовану підставу, що це судно використовують для вчинення правопорушень чи воно становить загрозу життю чи здоров'ю людей. Однак перед застосуванням зброї поліцейський має все одно попередити про застосування зброї.

Вбачається, що таке попередження здійснюють з метою уникнення травмувань сторонніх осіб (наприклад, від падіння уламків безпілотної системи) та для привертання уваги інших поліцейських. Під час застосування зброї по безпілотному повітряному судну слід бути особливо уважним та постійно контролювати простір, який розташований за ціллю, задля уникнення влучання в сторонні об'єкти (наприклад, багатоповерхівки) [6, с. 11].

Отже, можемо підвести підсумок, що законодавство визначає безпілотне повітряне судно як апарат, що експлуатується автономно або дистанційно, без пілота на борту. Поліцейські та військовослужбовці повинні оперативно реагувати на порушення правил використання повітряного простору, вживаючи заходів для зупинки правопорушення та притягнення винних до відповідальності. Однак, перед застосуванням зброї, обов'язково має бути здійснене попередження, щоб уникнути травмування людей та зменшити ризики для сторонніх об'єктів. Загалом, для підвищення ефективності та безпеки дій поліцейських у екстремальних ситуаціях необхідно посилення їх психологічної, фізичної та практичної підготовки, а також забезпечення сучасними засобами та умовами для тренування [7; 8].

Список використаних джерел:

1. Войтюк М.П. Роль органів Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки та порядку / М.П. Войтюк // Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 17 листопада 2017 р.). – Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. – С. 247-250. <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1111>

2. Наточій А. «Застосування та використання вогнепальної зброї в Україні: проблемні питання та напрямки вдосконалення». Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. ДДУВС, 2022. – С. 281-283.
3. Наточій А. Д. Перспективи законодавчої регламентації сфери обігу зброї серед населення / А. Д. Наточій, Ю. М. Волков // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 березня 2021 р.). - Дніпро: ДДУВС, 2021. – С. 232. <http://er.dduvs.in.ua/jsrui/handle/123456789/6332>
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. No 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 05.10.2024).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню: Закон України від 13.07.2023 № 3232-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3232-20/#Text> (дата звернення: 05.10.2024).
6. Болоташвілі, З. У., Головков, О. М., & Бур'ян, І. В. (2024). ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*, (3-4), 8-14. <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2023-3-4-7-8-2>
7. Устименко, В., Ворона, Д., & Наточій, А. (2024). Особливості відпрацювання навичок стрільби в екстремальних ситуаціях. Матеріали конференцій МЦНД, (03.05.2024; Київ, Україна), 96-98. вилучено із <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1177>
8. Наточій А. Д., Тінін Д. Г. (2023) Застосування інтерактивних та мультимедійних технологій при вогневій підготовці працівників правоохоронних органів: зарубіжний та вітчизняний досвід. Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики: матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Кривий Ріг, 19 січня, 2024 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. — Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. — 552 с. <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/13194/1/50-72-PB.pdf#page=225>

ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ЇЇ ПОКАЗНИКИ

Романова Анастасія Вікторівна

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

Доцент кафедри кримінального права та кримінології,
кандидат юридичних наук
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Злочинність є складним соціальним явищем, яке характеризується певними ознаками та класифікацією. Розуміння цих аспектів є важливим для аналізу і формування ефективних заходів у боротьбі зі злочинністю.

Злочинність може бути як масовим, так і рідкісним явищем. З часом кількість вчинених злочинів може змінюватися: зростати або зменшуватись. Цей показник залежить від багатьох факторів, включаючи соціально-економічну ситуацію, законодавчі зміни, політичну стабільність і інші обставини. Злочинність існує у суспільстві, оскільки є певні соціальні передумови для її виникнення. Соціальні фактори, такі як бідність, безробіття, нерівність, а також культурні та моральні норми, можуть сприяти збільшенню рівня злочинності. Злочинність змінюється залежно від історичної епохи. У кожному історичному періоді існує специфічний набір злочинів, які могли вчинятися відповідно до соціально-економічних умов, політичної ситуації та розвитку законодавства. Це відображає не лише еволюцію злочинності, але й зміни у суспільстві в цілому [1, с. 8].

Злочинність складається з сукупності кримінально караних діянь, що визначаються законодавством. Це означає, що лише ті дії, які підпадають під кримінальний кодекс, можуть бути класифіковані як злочини.

Класифікація злочинності допомагає виявити різні її аспекти та особливості. Основні критерії класифікації злочинності включають:

За територіальною поширеністю:

- Місцева, злочини, що вчиняються в межах одного населеного пункту.
- Регіональна, злочини, що охоплюють кілька населених пунктів в одному регіоні.

- Міжрегіональна, злочини, що вчиняються на території кількох регіонів.

- Державна, злочини, що охоплюють всю країну.

- Міждержавна, злочини, що вчиняються на території кількох держав.

За мотивацією посягань:

- Насильницька, злочини, пов'язані із застосуванням насильства.

- Насильницько-корислива, злочини, що поєднують насильство з корисливими мотивами.

- Корисливо-насильницька, злочини, що є наслідком корисливих мотивів із застосуванням насильства.

- Корислива, злочини, що вчиняються з метою наживи без застосування насильства.

За стадією фіксації:

- Фактична, злочини, що вже вчинені.

- Заявна, злочини, що були заявлені потерпілими.

- Зареєстрована, злочини, що зафіксовані в органах правопорядку.

- Встановлена судом, злочини, що були доведені в судовому процесі

[3, с. 85].

Кількісні показники злочинності дозволяють оцінити масштаб правопорушень у суспільстві. Стан злочинності, кількість злочинів, вчинених за певний період. Цей показник дозволяє виявити загальний рівень злочинності в суспільстві. Обсяг злочинності, сумарна кількість злочинів, вчинених за певний період. Цей показник може бути виражений у абсолютних цифрах або в розрахунку на 100 тисяч населення. Рівень злочинності, відношення кількості вчинених злочинів до кількості населення. Це дає можливість оцінити криміногенну ситуацію в суспільстві та порівнювати її з іншими регіонами чи країнами. Коефіцієнт злочинності, показник, який дозволяє оцінити криміногенну ситуацію в певному регіоні. Він може бути розрахований як співвідношення кількості злочинів до кількості населення, а також виявляти динаміку злочинності в часі. Динаміка злочинності, зміни в кількості злочинів за певний період. Цей показник дозволяє виявити тенденції в розвитку злочинності, такі як її зростання чи зменшення [2, с. 19].

Якісні показники злочинності аналізують особливості правопорушень і їхній вплив на суспільство. До них належать:

- Структура злочинності, поділ злочинів за видами (наприклад, насильницькі, майнові, економічні тощо). Цей показник допомагає зрозуміти, які типи злочинів є найбільш поширеними і потребують особливої уваги.

- Характер злочинності, особливості вчинених злочинів, такі як способи вчинення, мотиви злочинців, їх соціальний статус та інші чинники. Це дозволяє виявити специфічні риси злочинності в певному регіоні чи періоді.

- Ціна злочинності, оцінка економічних втрат, завданих злочинами. Це включає не лише матеріальні втрати, а й витрати на правоохоронні органи, судову систему та соціальні програми.

- Латентність злочинності, кількість злочинів, які не були зафіксовані або не були заявлені правоохоронним органам. Цей показник допомагає зрозуміти реальний стан злочинності в суспільстві та виявити фактори, які сприяють прихованню злочинів [4, с. 39].

Отже, злочинність є важливим соціальним явищем, яке має значний вплив на суспільство та його розвиток. Аналіз показників злочинності, як кількісних, так і якісних, дозволяє виявити тенденції, специфічні риси та фактори, що сприяють злочинності. Це, в свою чергу, сприяє розробці ефективних стратегій і програм для боротьби з правопорушеннями, забезпечуючи безпеку та правопорядок у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Ларченко, М. О. Моделювання кількісних показників злочинності за допомогою алгоритмів кластерного та канонічного аналізу. Соціологія права. 2020. С. 32-39.
2. Ободов, Н. А. Кількісно-якісні показники злочинності в Україні у 2020-2022 роках. Національний авіаційний університет, 2023. С. 84
3. Ободов, Н. А., Ольга Леонідівна Беспаль. Стан злочинності в Україні у 2020–2022 роках (окремі кількісно-якісні показники). Київський часопис права. 2023. С. 107-115.
4. Савенко, Вікторія Петрівна, and Анастасія Вікторівна Галега. Кримінологічна характеристика сучасного стану злочинності в Україні. Proceedings of XII International Scientific and Practical Conferenc/Stockholm, Sweden. 2023. С. 888-892.

ІНДИВІДУАЛЬНА КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНА ПОВЕДІНКА

Марієнко Антон Олександрович

кандидат юридичних наук

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Шагабудінов Михайло Равільйович

курсант

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Індивідуальна кримінально-протиправна поведінка є ключовим елементом вивчення кримінального права, що охоплює як мотиви та причини злочинних дій, так і їх наслідки для постраждалих осіб.

Індивідуальна кримінально-протиправна поведінка - це дія чи бездіяльність, яка порушує норми кримінального права, є суспільно небезпечною та караною. Вона може проявлятися в різних формах: від навмисного злочину до випадкових правопорушень.

Протиправна поведінка (правопорушення) розглядається як форма антисоціальної діяльності, яка порушує встановлені правові норми, має небезпечний характер як для особи, так і для суспільства, та зачіпає законно захищені інтереси. У психології така поведінка визначається як делінквентна (від латинського *delinquens*, що означає «провина» або «проступок»). Це відхилення від чинних правових норм, які можуть загрожувати добробуту інших або соціальному порядку, і в крайніх випадках підлягають кримінальному переслідуванню. Особу, яка демонструє таку поведінку, називають делінквентом, а її дії – деліктами [1,с.1035].

Протиправна поведінка є протилежністю правомірної поведінки, яка відповідає встановленим правовим нормам. Вона відображає наявність конфлікту між інтересами окремої особи та суспільства, а також між індивідуальними і суспільними інтересами в цілому.

На сьогодні, війна значно змінює індивідуальну кримінально-протиправну поведінку, сприяючи виникненню нових мотивів та обставин для злочинних дій. Зміна моральних, правових та соціальних орієнтирів, поєднана з економічними труднощами та психологічними травмами, створює умови для різноманітних правопорушень, що мають

довготривалі наслідки для суспільства. Важливо вивчати ці явища з точки зору як кримінології, так і віктимології, щоб розробити ефективні стратегії для запобігання таким порушенням у майбутньому [2,с.1815].

Серед основних причин протиправної поведінки особливу увагу слід приділити економічним факторам. До них належать кризові явища в економіці, нестабільність, руйнування організаційних та виробничих зв'язків, недоліки у функціонуванні фінансової системи, а також загальне зубожіння населення.

Важливим чинником протиправної поведінки є також соціальна нерівність, коли одні соціальні групи отримують привілеї, а інші – позбавляються їх. Таке соціальне розшарування, разом із корупцією та бідністю, призводить до деформації соціальних інститутів, погіршення фізичного і психологічного здоров'я населення, зростання алкоголізму, наркоманії, що, своєю чергою, сприяє деградації особистості та збільшенню рівня злочинності.

До політичних чинників протиправної поведінки можна віднести політичну нестабільність, втрату довіри до влади, а також зловживання повноваженнями державними посадовцями з корисливою метою. Корупція та непотизм відкривають шлях представникам кримінальних кіл до проникнення у владні структури [3,с.6].

Це стає можливим також через недоліки законодавства, його невідповідність сучасним реаліям та слабку ефективність. Важливу роль відіграє пасивність громадянського суспільства, яке ще не є повністю сформованим, згортання демократичних інститутів та незавершеність реформ у різних сферах життя. Ці процеси супроводжуються бюрократизацією та жорсткою боротьбою за владу, що часто здійснюється із застосуванням будь-яких методів, незалежно від їх законності чи моральності. Окрім цього, важливими є національно-етнічні та релігійні конфлікти, які також мають політичне забарвлення.

Важливими є ідеологічні (соціально-психологічні) чинники протиправної поведінки, які спричиняють викривлення духовних цінностей і є однією з причин злочинності. Це можуть бути соціальний песимізм, тривожність, невпевненість у майбутньому, а також низький рівень правової обізнаності та порушення правосвідомості. Моральна деградація особистості також може призводити до протиправних дій. Недоліки в моральному вихованні виявляються у відсутності у людини уявлень про обов'язок, честь і гідність, через що вона звикає діяти

виключно з власних інтересів, керуючись тим, що вигідно та безпечно.

Глобалізація також впливає на поведінку людей. Вона змінює межі, що раніше визначали природні права, особистий суверенітет і приватне життя кожного. Як індивідуальна, так і суспільна правова свідомість втрачає традиційні моральні орієнтири, які були сформовані в минулому. Внаслідок глобалізації країни вносять свої культурні особливості в світове середовище. Це часто призводить до серйозних культурних розбіжностей, які створюють проблеми через суперечності в системі цінностей.

Такі конфлікти можуть негативно впливати на правосвідомість населення і спонукати до протиправної поведінки. Загалом, фактори глобалізації, що сприяють правопорушенням, коріняться в соціальних протиріччях, викликаних цим процесом.

Індивідуальна кримінально-протиправна поведінка є багатогранним явищем, яке не можна розглядати без аналізу ролі жертви [4,с.79].

Віктимологія, як частина кримінології, розширює наше розуміння причин злочинів, допомагає розробляти ефективні стратегії профілактики та дозволяє більш глибоко досліджувати природу взаємодії злочинця і жертви. Таким чином, інтеграція віктимологічного підходу в кримінальне право є необхідним етапом для вдосконалення правозастосування та захисту прав громадян.

Список використаних джерел:

1. Тимошенко, Віра Іванівна. «Протиправна поведінка за умов глобалізації.» The 5 th International scientific and practical conference—Modern research in world science|(August 7-9, 2022) SPC—Sci-conf. com. ua||, Lviv, Ukraine. 2022. 1067 p.. 2022.
2. Попова, Т. В.,І. О. Шинкаренко. «Індивідуально-психологічні детермінанти поведінки неповнолітніх злочинців, які вчинили насильницькі кримінальні правопорушення.» The 3 rd International scientific and practical conference—Modern research in world science|(June 12-14, 2022) SPCSci-conf. com. ua||, Lviv, Ukraine. 2022. 1867 p.. 2022.
3. Тимошенко, В. І. "Криміногенні фактори протиправної поведінки." *Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки* (2023): 4-12.
4. Микитчик Олександр. "Поняття кримінального правопорушення в системі визначень антисуспільної поведінки." *Філософські та методологічні проблеми права* 25.1 (2023): 78-85.

КОНКУРУЮЧА ВІКТИМНІСТЬ: ПОНЯТТЯ, МЕХАНІЗМ, КРИМІНОГЕННЕ ЗНАЧЕННЯ

Кравченко Андрій Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Віктимність є складним явищем, яке вивчається в контексті взаємодії між злочинцем та жертвою. У класичній позитивістській теорії віктимології, віктимність розглядається через призму поведінки потерпілої особи, яка могла б сприяти скоєнню злочину. Мендельсон та інші представники цього підходу наголошували на тому, що певні індивіди можуть мати підвищену віктимність, що робить їх більш уразливими до злочинів внаслідок їхніх поведінкових особливостей чи інших зовнішніх факторів. Однак варто зазначити, що сучасна західна віктимологія часто відходить від ідей позитивістської віктимності. Концепція віктимності піддається критиці, оскільки сприймається як спроба звинувачення жертви у скоєнні злочину. Новітні дослідження в цій сфері ставлять під сумнів припущення про те, що поведінка або одяг жертви можуть бути вагомими причинами злочинної дії. Сучасні дослідники більше зосереджуються на системних причинах злочинів та соціальних умовах, які сприяють виникненню віктимності, підкреслюючи несправедливість звинувачення жертви.

Деякі автори розглядають віктимність як явище, що перебуває в прямій залежності від рівня злочинності в суспільстві. Вони стверджують, що чим вищий рівень злочинності, тим більше шансів у кожної окремої особи стати жертвою злочину. Відповідно, віктимність у цьому контексті тісно пов'язана зі статистичними показниками злочинної активності. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти масштаби і динаміку віктимності в конкретних соціальних умовах [1, с. 15].

Конкуруюча віктимність є специфічним феноменом у віктимології, що виникає в умовах, коли кілька осіб одночасно мають підвищену

схильність до стати жертвами злочину в одному і тому ж середовищі або ситуації. На відміну від загального поняття віктимності, яке стосується індивідуальних характеристик потерпілої особи або соціальних умов, конкуруюча віктимність підкреслює взаємодію декількох потенційних жертв і злочинців у межах однієї злочинної ситуації. Це ускладнює аналіз причин злочину та викликає труднощі у виявленні основної жертви.

Конкуруюча віктимність визначається як ситуація, у якій кілька осіб мають різну або однакову ймовірність стати жертвами злочину на основі своїх поведінкових характеристик, соціального статусу чи інших факторів. Такі ситуації часто виникають у конфліктних або соціально нестабільних середовищах, де взаємодія потенційних жертв і злочинців відбувається в умовах високої криміногенної напруги. В цьому контексті, злочинці обирають свою жертву на основі порівняльної вразливості осіб, що перебувають в одному і тому ж середовищі, створюючи ситуацію «конкуренції» серед потенційних жертв [2, с. 37].

Механізм конкуруючої віктимності базується на кількох ключових елементах:

Кримінальна ситуація, злочин відбувається в умовах, коли кілька осіб перебувають у потенційно небезпечній ситуації, наприклад, у конфліктній зоні, в умовах соціальних заворушень або під час масових скупчень людей.

Вибір злочинця: злочинець аналізує поведінкові та фізичні характеристики можливих жертв і робить вибір, орієнтуючись на найбільш уразливу або менш захищену особу. При цьому важливу роль можуть відігравати такі фактори, як рівень психологічної готовності до самозахисту, поведінкові реакції або фізичні особливості жертви. Конкуренція між жертвами: у випадках, коли кілька осіб одночасно знаходяться у потенційно небезпечній ситуації, фактори віктимності кожного з них можуть мати різний ступінь виразності. Таким чином, можна говорити про «конкуруючу» віктимність, оскільки злочинець вибирає жертву, яка, на його думку, є більш вразливою або слабкою.

Конкуруюча віктимність має значне криміногенне значення, оскільки вона:

- Ускладнює профілактику злочинів: у ситуаціях, де кілька осіб можуть стати жертвами, злочинець має більший вибір, що робить прогнозування та запобігання злочинним діям складнішим завданням для правоохоронних органів.

- Підвищує ризик насильства: в умовах конкуруючої віктимності часто спостерігається зростання ризику насильства, оскільки злочинець може використовувати нестабільність ситуації для досягнення своїх цілей, наприклад, під час масових безпорядків або терористичних атак.

- Формує нові підходи до захисту: для ефективної боротьби з конкуруючою віктимністю необхідно розробляти нові стратегії захисту потенційних жертв. Це може включати підвищення рівня обізнаності про власну безпеку, розвиток навичок самозахисту та створення безпечних умов у місцях, де існує високий ризик злочинної активності [3, с. 57].

Конкуруюча віктимність є важливою концепцією в сучасній кримінології, яка допомагає краще розуміти складні механізми взаємодії між злочинцями і жертвами. Вона дозволяє не лише аналізувати індивідуальні фактори віктимності, але й враховувати їх у контексті більш широких соціальних і криміногенних умов. Це, своєю чергою, вимагає розвитку більш комплексних підходів до профілактики злочинів і захисту потенційних жертв.

Список використаних джерел:

1. Гарькавець, С. О. Конкурентна віктимність та її психологічні механізми. Теоретичні і прикладні проблеми психології 2017. С. 59-67.
2. Гарькавець, С. О., Л. П. Волченко. Конкурентна віктимність та її роль у дезінтеграції українського суспільства. Publishing House "Baltija Publishing". 2020. С. 64
3. Орлов Ю.В. Психоаналіз в кримінології: горизонти можливого. 2021. С. 63

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОСУДДЯ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

Корнєв Олександр Олександрович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Кримінальне правосуддя та права людини є взаємопов'язаними аспектами правової системи, які забезпечують справедливість і захист основоположних свобод. У сучасному суспільстві, де гарантування прав людини стало однією з основних цілей держав, система кримінального правосуддя повинна не лише покарання правопорушників, а й захист прав усіх учасників процесу — від потерпілих до обвинувачених.

Однією з основних засад кримінального правосуддя є презумпція невинуватості. Це принцип, згідно з яким кожна особа вважається невинною, поки її провина не буде доведена в законному порядку. Цей принцип є ключовим для забезпечення справедливості, адже він запобігає свавільному позбавленню свободи та надає особі можливість захищати свої права. Недотримання цього принципу може призвести до зловживань з боку правоохоронних органів та системи правосуддя [1].

Іншим важливим аспектом є право на захист. Кожен обвинувачений має право на адвоката і можливість представляти свої інтереси в суді. Це право забезпечує рівновагу в судовому процесі та сприяє адекватному захисту прав особи. В умовах кримінального переслідування, де ризики великі, наявність професійного захисника може суттєво вплинути на результат справи.

Крім того, право людини на справедливий суд є ще одним важливим елементом. Це право передбачає, що кожен має бути вислуханим незалежним і безстороннім судом, а процес має проходити в розумні терміни. Затягування судових процесів, відсутність прозорості чи необґрунтовані рішення можуть серйозно підірвати довіру до системи правосуддя.

Важливою також є роль міжнародних стандартів у сфері прав людини. Угоди, такі як Європейська конвенція з прав людини, визначають основні права та свободи, які повинні бути захищені в усіх країнах-учасницях. Ці стандарти надають правову основу для перевірки дій національних судів і правоохоронних органів, забезпечуючи вищий рівень захисту прав людини [2].

Однак, реалізація прав людини в кримінальному правосудді стикається з численними викликами. У багатьох країнах існують проблеми з неналежним поводженням з підозрюваними, систематичним порушенням прав підсудних та нерівним доступом до правосуддя. Корупція, політичний тиск і недостатня підготовка кадрів в органах правопорядку можуть значно погіршити ситуацію.

Кримінальне правосуддя та права людини є взаємопов'язаними аспектами правової системи, які забезпечують справедливість і захист основоположних свобод. У сучасному суспільстві, де гарантування прав людини стало однією з основних цілей держав, система кримінального правосуддя повинна не лише покарання правопорушників, а й захист прав усіх учасників процесу — від потерпілих до обвинувачених.

Однією з основних засад кримінального правосуддя є презумпція невинуватості. Це принцип, згідно з яким кожна особа вважається невинною, поки її провина не буде доведена в законному порядку. Цей принцип є ключовим для забезпечення справедливості, адже він запобігає свавільному позбавленню свободи та надає особі можливість захищати свої права. Недотримання цього принципу може призвести до зловживань з боку правоохоронних органів та системи правосуддя [3].

Іншим важливим аспектом є право на захист. Кожен обвинувачений має право на адвоката і можливість представляти свої інтереси в суді. Це право забезпечує рівновагу в судовому процесі та сприяє адекватному захисту прав особи. В умовах кримінального переслідування, де ризики великі, наявність професійного захисника може суттєво вплинути на результат справи.

Крім того, право людини на справедливий суд є ще одним важливим елементом. Це право передбачає, що кожен має бути вислуханим незалежним і безстороннім судом, а процес має проходити в розумні терміни. Затягування судових процесів, відсутність прозорості чи необґрунтовані рішення можуть серйозно підірвати довіру до системи правосуддя.

Важливою також є роль міжнародних стандартів у сфері прав людини. Угоди, такі як Європейська конвенція з прав людини, визначають основні права та свободи, які повинні бути захищені в усіх країнах-учасниках. Ці стандарти надають правову основу для перевірки дій національних судів і правоохоронних органів, забезпечуючи вищий рівень захисту прав людини.

Однак реалізація прав людини в кримінальному правосудді стикається з численними викликами. У багатьох країнах існують проблеми з неналежним поводженням з підозрюваними, систематичним порушенням прав підсудних та нерівним доступом до правосуддя. Корупція, політичний тиск і недостатня підготовка кадрів в органах правопорядку можуть значно погіршити ситуацію [4].

Таким чином, кримінальне правосуддя та права людини є двома сторонами однієї медалі. Ефективна система кримінального правосуддя повинна базуватися на принципах поваги до прав людини, забезпечуючи не лише покарання злочинців, а й захист прав та свобод усіх громадян. Лише за таких умов суспільство може досягти справедливості, безпеки та стабільності. Важливо, щоб правозахисники, судді, правоохоронці та всі учасники процесу працювали разом для забезпечення справедливого та гуманного підходу до кримінального правосуддя, адже лише таким чином можна побудувати суспільство, що поважає гідність кожної людини.

Подальше вдосконалення системи кримінального правосуддя можливе лише за умови відкритого діалогу між усіма зацікавленими сторонами. Це передбачає активну участь громадськості, неурядових організацій та міжнародних інституцій у моніторингу та оцінці ефективності правозахисних механізмів. Сучасні виклики, такі як тероризм і організована злочинність, вимагають адаптації та розвитку правових норм, які б не лише забезпечували безпеку, але й зберігали б повагу до основоположних прав людини.

Кінцевою метою кримінального правосуддя має бути не лише покарання злочинців, а й їх ресоціалізація, а також запобігання злочинам через освіту та підтримку соціальної справедливості. Тільки так можна створити справедливу та стабільну суспільну структуру, де права людини шануються, а кримінальне правосуддя служить не лише для покарання, але й для відновлення справедливості та мирного співіснування.

Список використаних джерел:

1. Михайленко О. Про систему елементів доступності громадян до правосуддя. Вісник Академії прокуратури України. 2007. № 3. С. 39–43.
2. Жаровська І.М. Доступність права: теоретико-правові проблеми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2006. 20 с.
3. Гловюк І.В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2015. 712 с.
4. Гловюк І. В. Доступ до суду у кримінальному процесі: проблеми теорії. Часопис Академії адвокатури України. 2011. Т 4. № 2 (11). С. 1-7. URL: <http://epub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/view/466/486>.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАЙНОВИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Спудка Микита Дмитрович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Майнові злочини є одними з найбільш поширених видів правопорушень як в Україні, так і в інших державах світу. Їхня розповсюдженість обумовлюється різними соціально-економічними чинниками, які відображаються на рівні злочинності в цілому. До майнових злочинів належать такі правопорушення, як крадіжка, грабіж, розбій, шахрайство, привласнення, знищення чи пошкодження майна тощо. Ця категорія злочинів завдає значної шкоди не тільки окремим громадянам, але й державі в цілому.

Майнові злочини об'єднують правопорушення, спрямовані на незаконне заволодіння чужим майном з корисливими цілями. До цієї групи злочинів належать крадіжки, грабежі, розбої, шахрайства, а також інші форми привласнення майна. Їх загальними характеристиками є корисливі мотиви, об'єктом злочинного посягання є майно, а вина за такі злочини завжди має умисний характер [3].

За останні десятиліття майнові злочини становлять значну частину загального рівня злочинності в Україні. Проте, їх кількість суттєво варіюється залежно від соціально-економічної ситуації в країні. Наприклад, в період економічної кризи та безробіття спостерігається зростання числа злочинів, пов'язаних з посяганням на власність.

Згідно з даними Міністерства внутрішніх справ України, кількість зареєстрованих майнових злочинів за останні роки демонструє тенденцію до зниження, що може бути результатом покращення правоохоронної діяльності та профілактичних заходів. Проте, певні види злочинів, зокрема шахрайство, залишаються на стабільно високому рівні через розвиток нових форм і методів вчинення злочинів, особливо в Інтернеті.

Крадіжки є найбільш поширеними злочинами в Україні і складають до 70% усіх злочинів проти власності. Щорічно реєструється понад 240 тис. крадіжок, що становить близько половини всіх зареєстрованих злочинів. Вони частіше вчиняються шляхом проникнення в житло, на об'єкти торгівлі або транспортні засоби [1].

Крадії зазвичай викрадають грошові кошти, дорогоцінні метали, особисті речі (мобільні телефони, оргтехніка), а також продукти харчування або товарно-матеріальні цінності. Щодо способу вчинення, найбільш поширеними є злочини із проникненням через вікна, двері, балкони та інші об'єкти.

Другим за поширеністю майновим злочином є шахрайство, кількість якого постійно зростає. Щорічно реєструється близько 47 тис. випадків шахрайства. Найпоширенішими формами є обман при наданні послуг, неправомірне отримання грошей через фіктивні рахунки або маніпуляції при отриманні кредитів.

Шахраї часто використовують сучасні технології для здійснення злочинів, зокрема через інтернет та соціальні мережі, і здебільшого це молоді люди, що володіють базовими знаннями у сфері інформаційних технологій.

Грабежі та розбої є найбільш небезпечними формами майнових злочинів, що поєднують насильство або погрозу його застосування з корисливими мотивами. Щорічно в Україні реєструється від 23 до 30 тис. грабежів та до 3,7 тис. розбоїв. Ці злочини часто вчиняються у громадських місцях, проти одиноких перехожих, в основному у вечірній та нічний час.

Особливу небезпеку становлять організовані злочинні групи, які спеціалізуються на вчиненні розбійних нападів із використанням вогнепальної зброї. Найбільш небезпечними є напади на фінансові установи, банки, інкасаторів та інші об'єкти, де зберігаються значні грошові кошти.

Значна частина злочинців, що вчиняють майнові злочини, це чоловіки у віці від 18 до 28 років. Частка жінок серед злочинців коливається в межах 7–30%, залежно від типу злочину. Більшість з них мають низький рівень освіти, не мають постійного місця роботи і часто мають залежність від алкоголю або наркотиків [2].

Особливо небезпечною категорією є так звані "гастролери", які вчиняють злочини в різних регіонах України. Ці злочинці, як правило,

діють у складі організованих груп, добре оснащені технічними засобами і діють за попередньо розробленими схемами.

Отже, майнові злочини в Україні залишаються серйозною проблемою, яка потребує комплексного підходу для її вирішення. Поліпшення соціально-економічних умов, підвищення рівня правової культури, посилення правозастосування та активна профілактична діяльність можуть знизити рівень злочинності в цій сфері. Водночас, важливо оновлювати законодавство з урахуванням нових загроз та викликів, пов'язаних із розвитком сучасних технологій та змінами в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-правова характеристика злочинів проти власності: навч. посібник у схемах / О. З. Мармура, О. Ф. Пасека, В. Ф. Примаченко, Т. Р. Сабанюк. Львів, 2019. 44 с.
2. Міщенко А.В. Кримінологічна характеристика особи злочинця / А.В.Міщенко // Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених у світлі євроінтеграційних процесів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів) та докторантів (м. Дніпро, 18 трав. 2017 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2017. – С. 223-225
3. Харченко В. Д. Майно як предмет суспільних відносин права власності та предмет кримінальних правопорушень проти власності / В. Д. Харченко // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2023. – С. 303-305

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Шрам Андрій Андрійович

курсант 3-ого курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність дослідження кримінологічних факторів корупційних правопорушень під час військового стану зумовлена численними факторами, які негативно впливають на суспільство і державу в цілому. В умовах військового стану зростає ризик виникнення корупції, оскільки інституційний контроль і механізми нагляду можуть бути ослаблені. Це створює сприятливі умови для зловживання службовим становищем та вчинення корупційних правопорушень, що, в свою чергу, підриває довіру населення до державних органів. Корупційні кримінальні правопорушення під час військового стану можуть мати далекосяжні наслідки для національної безпеки, економічної стабільності та соціального розвитку. Дослідження цієї теми є важливим для формування ефективних стратегій боротьби з корупцією, які б могли бути адаптовані до специфіки умов військового стану.

Проблема корупційних кримінальних правопорушень набуває особливого значення. Зростаючі потреби у ресурсах та зниження рівня контролю за їх використанням створюють умови, що сприяють зловживанням. Важливо розуміти, що корупція не лише руйнує довіру громадян до державних інститутів, а й має негативний вплив на національну безпеку.

Кримінологічний елемент корупційних правопорушень під час військового стану є надзвичайно важливим для сучасного українського суспільства. Основоположні принципи народовладдя та верховенства права, закріплені в статтях 5 і 8 Конституції України, виявляються під загрозою через корупційні дії, які не лише підривають довіру до державних інститутів, але й серйозно ускладнюють реалізацію прав і свобод громадян [1].

Під час військового стану, особливо в умовах економічної і соціальної нестабільності, корупція може проявлятися в різних формах. Це включає зловживання при закупівлі товарів та послуг для армії, фальсифікацію документів для отримання бюджетних коштів, а також розподіл гуманітарної допомоги. Наприклад, у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» зазначається, що корупція — це зловживання службовим становищем, що може викликати серйозні наслідки для суспільства. Такі випадки, як фальсифікація документів для отримання фінансування на неіснуючі проекти, в умовах війни можуть мати катастрофічні наслідки, адже ресурси, які могли б бути спрямовані на оборону, потрапляють до рук корупціонерів [4].

Важливою складовою у боротьбі з корупцією є забезпечення ефективності системи контролю та нагляду за державними витратами. В умовах військового стану контроль за використанням бюджетних коштів стає критично важливим. Відсутність прозорості у витрачанні ресурсів, неналежний нагляд за виконанням контрактів та недоліки у системі управління можуть призвести до зловживань. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про публічні закупівлі», усі учасники повинні дотримуватись принципів добросовісної конкуренції та недопущення конфлікту інтересів, проте на практиці це часто не виконується [3].

Аналіз кримінальних проваджень, пов'язаних із корупцією, показує, що в умовах війни спостерігається помітне зростання випадків зловживання службовим становищем. Це зумовлено підвищеними потребами у ресурсах, а також зменшенням контролю з боку держави. Статті 368 і 369 Кримінального кодексу прямо забороняють хабарництво та надання неправомірних вигод, проте їх реалізація ускладнюється через відсутність ефективних механізмів моніторингу та контролю [5]. Важливо відзначити, що в умовах військового стану, контроль за діяльністю правоохоронних органів також є критично важливим. Закон України «Про правоохоронні органи» вказує на те, що вони повинні діяти у межах закону і забезпечувати правопорядок. Однак у часи криз та війни корупція може проникати і в самі структури правоохоронних органів, що ускладнює їхню здатність виконувати свої функції.

У статті 6 Закону України «Про боротьбу з корупцією» зазначено, що державні службовці та посадові особи органів місцевого самоврядування зобов'язані декларувати свої доходи та витрати. Однак у військовий час механізми декларування часто підриваються через недостатню

прозорість та контроль, що створює сприятливі умови для зловживань [4].

Необхідно терміново вжити заходів для зміцнення правопорядку та запобігання корупційним проявам. Це передбачає ухвалення нових законодавчих ініціатив, які б посилили відповідальність за корупційні злочини. Важливо, щоб нові закони включали не лише покарання, але й заходи, які б заважали корупційним правопорушенням. Одним із ключових факторів є поліпшення співпраці між правоохоронними органами, що дозволить виявляти та розслідувати корупційні дії. Залучення громадських організацій до цього процесу також стане важливим кроком у боротьбі з корупцією. Наприклад, механізми громадського контролю за витрачанням бюджетних коштів можуть бути надзвичайно ефективними у виявленні та запобіганні корупційним діям.

Недостатній рівень правової культури та відсутність чіткої правозастосовної практики залишаються однією з основних причин корупційних правопорушень. У цьому контексті важливо підвищити рівень правової освіти серед населення, що дозволить громадянам краще усвідомлювати свої права та обов'язки. Однак не менш важливо, щоб суспільство стало більш активним у боротьбі з корупцією; прозорість і громадський контроль здатні суттєво зменшити кількість корупційних проявів. Важливо підкреслити роль міжнародної спільноти в боротьбі з корупцією. Україна може отримати значну підтримку у вигляді фінансування, технічної допомоги та консультацій. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ООН, ЄС та інші, може допомогти Україні у впровадженні найкращих практик у боротьбі з корупцією, а також у формуванні міжнародного іміджу країни, що бореться з корупційними проявами.

Висновуючи, можна стверджувати, що корупційні правопорушення в умовах військового стану становлять серйозну загрозу для України, підриваючи основи верховенства права та довіру до державних інститутів. Зростання корупції в цей критичний час вимагає термінових і комплексних заходів, включаючи удосконалення законодавства, посилення контролю за державними витратами та активну участь громадськості. Тільки спільними зусиллями можна відновити довіру до інститутів влади, створити умови для сталого розвитку та побудувати демократичне суспільство, де дотримуються права людини та законодавство.

Список використаних джерел:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про запобігання корупції» 2014, № 49, ст.2056. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
3. Закон України «Про публічні закупівлі» 2016, № 9, ст.89. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
4. Закон України «Про боротьбу з корупцією» 2014, № 49, ст.2056. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
5. Кримінальний кодекс України 2001, № 25-26, ст.131. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

КРИМІНОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ОСНОВНІ СПОСОБИ ЇХ ВИМІРЮВАННЯ

Явір Олександр Віталійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

майор поліції
доцент кафедри кримінального права та кримінології,
кандидат юридичних наук
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Анотація. У статті досліджуються кримінологічні показники злочинності та основні способи їх вимірювання, що є ключовими елементами для розуміння рівня злочинності у суспільстві та ефективної розробки стратегій боротьби зі злочинністю. Визначено основні види показників злочинності, включаючи абсолютні та відносні показники, що дозволяють оцінювати загальний рівень злочинності, її структуру, динаміку, а також територіальну та соціальну диференціацію. Окремо розглянуто такі поняття, як коефіцієнти злочинності, рівень інтенсивності злочинів, ступінь латентності та рецидиву. Особлива увага приділена методам збору та аналізу кримінологічної статистики, що включають як офіційні джерела даних (поліцейська, судова, пенітенціарна статистика), так і альтернативні методи, такі як соціологічні опитування, вивчення жертв злочинів та самозвіти правопорушників. Розглянуто переваги та недоліки кожного з підходів, а також можливі спотворення даних через недооблік прихованої злочинності (латентна злочинність). У статті підкреслюється важливість міждисциплінарного підходу до вимірювання злочинності, що дозволяє отримати об'єктивніші та повніші дані для розробки кримінологічних прогнозів і профілактичних заходів. Окрім цього, обговорюються перспективи вдосконалення існуючих методів та впровадження новітніх технологій для підвищення точності і повноти статистичних даних щодо злочинності.

Вступ. Аналіз злочинності є однією з найважливіших задач кримінології та правоохоронних органів. Для розуміння сучасного стану кримінальної ситуації в суспільстві необхідно не лише фіксувати факти скоєння злочинів, але й мати інструменти для їх кількісної та якісної оцінки. Кримінологічні показники злочинності є саме тими індикаторами, які дозволяють всебічно охарактеризувати злочинність, її

динаміку, географічне поширення та особливості скоєння правопорушень різними соціальними групами.

Рівень злочинності в різних регіонах країни, ступінь поширеності певних типів злочинів та тенденції їх зміни з часом — усі ці аспекти є важливими для розробки ефективної державної політики у сфері боротьби зі злочинністю та профілактики правопорушень. Крім того, кримінологічні показники служать основою для оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, судової системи та пенітенціарних установ. Однак просте накопичення статистичних даних не є достатнім для глибокого аналізу ситуації. Необхідно враховувати, що злочинність — це явище багатогранне, яке тісно пов'язане з соціальними, економічними та політичними процесами, а тому його вивчення потребує комплексного підходу та використання різноманітних методів вимірювання.

Основні показники злочинності включають абсолютні та відносні величини, які відображають загальну кількість зареєстрованих злочинів, рівень злочинності на певну кількість населення, інтенсивність злочинної діяльності та рецидивізм. Ці показники дозволяють отримати загальну картину, проте їх аналіз має враховувати низку важливих факторів, таких як рівень латентності злочинів — явище, коли злочини залишаються неврахованими через недовіру до правоохоронних органів або інші причини. Прихована (латентна) злочинність є серйозною проблемою, яка спотворює реальну криміногенну ситуацію.

Традиційно для вимірювання рівня злочинності використовуються офіційні дані правоохоронних органів, такі як поліцейська, судова та пенітенціарна статистика. Проте ці дані мають низку обмежень, оскільки вони не враховують всі випадки злочинної поведінки. У відповідь на ці виклики розроблено альтернативні методи вимірювання, включаючи соціологічні опитування населення, дослідження жертв злочинів та самозвіти правопорушників. Ці підходи дозволяють доповнити офіційну статистику та наблизити аналіз до реальної картини злочинності.

Виклад матеріалу. Кримінологічні показники злочинності є ключовими інструментами для оцінки рівня та динаміки злочинності в суспільстві. Вони дозволяють аналізувати різні аспекти кримінальної поведінки, виявляти закономірності та тенденції розвитку злочинності, а також оцінювати ефективність державної політики у боротьбі з правопорушеннями. Показники злочинності можуть бути представлені у

вигляді абсолютних та відносних величин. Абсолютні показники включають загальну кількість зареєстрованих злочинів, кількість осіб, засуджених за певні злочини, та інші дані, що відображають кількісний бік злочинності. Відносні показники дозволяють співвіднести кількість злочинів із чисельністю населення або іншими соціально-економічними показниками, що дає змогу глибше зрозуміти природу злочинності та її вплив на суспільство.

Одним з ключових аспектів аналізу є вивчення рівня злочинності, який відображає кількість скоєних злочинів на певну кількість населення (наприклад, на 1000 або 100 000 осіб). Цей показник дозволяє оцінювати ступінь небезпеки злочинності у певному регіоні або країні загалом. Інтенсивність злочинності відображає кількість правопорушень, вчинених одним правопорушником, і може свідчити про загрозу з боку рецидивістів або осіб, схильних до систематичного скоєння злочинів. Рецидив злочинів є ще одним важливим показником, що відображає частоту повторних злочинів після відбування покарання. Його аналіз дозволяє оцінювати ефективність реабілітаційних заходів та ступінь ресоціалізації осіб, які були засуджені[1, с. 45].

Для того щоб зрозуміти реальні масштаби злочинності та правильно інтерпретувати кримінологічні показники, необхідно звертатися до різних методів збору даних. У кримінології існують два основних підходи до вимірювання злочинності: офіційні джерела даних та альтернативні методи.

Основними джерелами інформації про злочинність є офіційна статистика правоохоронних органів. Це дані, що збираються поліцією, судами та пенітенціарними установами. Поліцейська статистика відображає кількість зареєстрованих злочинів, затриманих осіб та порушених кримінальних справ. Судова статистика дозволяє оцінити кількість справ, що дійшли до суду, і вироків, винесених судами. Пенітенціарна статистика охоплює інформацію про осіб, які відбувають покарання у виправних установах[2, с. 141].

Офіційна статистика дає змогу отримати загальні дані про стан злочинності, проте вона має ряд обмежень. Перш за все, ці дані не враховують латентну злочинність — ті правопорушення, які не були зареєстровані правоохоронними органами через різні причини, такі як недовіра до поліції, страх потерпілих, корупція, а також небажання повідомляти про деякі види злочинів, наприклад, домашнє насильство.

Важливим недоліком офіційної статистики є можливість її спотворення на різних етапах, починаючи з моменту реєстрації злочину і до моменту його розгляду в суді.

З огляду на обмеження офіційної статистики, важливе значення набувають альтернативні методи вимірювання злочинності, які дозволяють отримати більш повну картину кримінальної ситуації.

Одним із таких методів є соціологічні опитування, спрямовані на вивчення рівня віктимізації населення, тобто того, наскільки часто люди стають жертвами злочинів. Такі опитування дають змогу виявити ті злочини, про які не було повідомлено в правоохоронні органи, а також з'ясувати причини, чому постраждалі не зверталися за допомогою. Опитування також можуть охоплювати правопорушників, що дає можливість отримати дані про злочини, які залишилися незафіксованими [3, с. 891].

Ще одним важливим методом є самозвіти правопорушників, коли люди зізнаються у скоєних злочинах анонімно. Цей метод дозволяє отримати інформацію про рівень латентної злочинності, особливо в тих сферах, де злочини часто залишаються прихованими (наприклад, наркозлочини, крадіжки, шахрайство). Самозвіти допомагають також зрозуміти мотивацію правопорушників, їхні соціальні та економічні характеристики, що може бути корисним для розробки профілактичних заходів.

Латентна злочинність є серйозною проблемою для кримінологічного аналізу, оскільки вона спотворює реальну картину злочинності у суспільстві. Латентними є ті злочини, які не були зареєстровані в офіційній статистиці через відсутність звернень до правоохоронних органів або через свідоме приховування інформації. Найбільш поширеними причинами прихованості злочинів є низький рівень довіри до поліції, страх перед помстою з боку злочинців, відсутність віри в можливість справедливого судочинства або бажання потерпілих самотійно вирішити конфліктні ситуації.

Латентна злочинність має значний вплив на загальну оцінку рівня злочинності та може суттєво спотворювати результати аналізу. Особливо це стосується таких категорій злочинів, як домашнє насильство, корупційні правопорушення, сексуальні злочини, дрібні крадіжки та шахрайства, які часто залишаються непоміченими або не реєструються. Для подолання цієї проблеми важливо застосовувати

комплексний підхід до збору даних, використовуючи як офіційні джерела, так і альтернативні методи[4, с. 20].

Існує низка проблем, пов'язаних із вимірюванням злочинності. Однією з головних проблем є обмеженість офіційної статистики, яка не враховує всіх аспектів злочинності. Як уже зазначалося, латентна злочинність є великою перешкодою для повного розуміння кримінальної ситуації.

Другою важливою проблемою є відсутність єдиної методології для порівняння кримінологічних показників між різними країнами чи регіонами. Різні підходи до реєстрації злочинів, різні правові системи та соціальні умови ускладнюють порівняння статистичних даних на міжнародному рівні. Це обмежує можливість проведення глобальних досліджень злочинності та формування міжнародних стратегій боротьби з нею.

Для вирішення цих проблем необхідно вдосконалювати існуючі методи вимірювання злочинності та впроваджувати нові технології збору та аналізу даних. Використання цифрових інструментів, таких як великі дані (big data), може значно підвищити точність оцінок та дозволити виявляти приховані закономірності. Крім того, важливим є розвиток міжнародної співпраці у сфері обміну кримінологічною інформацією та стандартизації методів вимірювання злочинності [5, с. 44].

З огляду на розвиток сучасних технологій та інновацій у сфері збору даних, кримінологія має значний потенціал для вдосконалення методів вимірювання злочинності. Одним із перспективних напрямів є використання систем відеоспостереження, аналізу соціальних мереж та мобільних додатків для реєстрації злочинів у реальному часі. Такі інструменти можуть суттєво покращити точність збору даних та допомогти у виявленні нових форм злочинності.

Ще одним важливим аспектом є вдосконалення методів соціологічного опитування та дослідження жертв злочинів. Використання більш чутливих до латентних злочинів анкет та методик збору інформації може підвищити ефективність виявлення прихованих правопорушень і сприяти більш глибокому розумінню проблеми.

Одним із важливих аспектів аналізу злочинності є вивчення впливу соціальних факторів на рівень і структуру злочинності. Соціальні умови, такі як рівень економічного розвитку, безробіття, нерівність доходів, освіта, рівень урбанізації та соціальні конфлікти, відіграють ключову

роль у формуванні злочинної поведінки. Наприклад, у регіонах із високим рівнем бідності та безробіття частіше спостерігається підвищений рівень злочинності, особливо майнових злочинів, таких як крадіжки та шахрайство. Економічна нерівність, відсутність можливостей для реалізації легальних способів заробітку, відчуття соціальної несправедливості можуть провокувати людей на скоєння злочинів[6, с. 65].

Також значний вплив на злочинність мають демографічні фактори. Молоді люди, особливо чоловіки, частіше схильні до злочинної поведінки, ніж інші вікові групи. Водночас рівень злочинності в групах з нижчим рівнем освіти та серед осіб з обмеженим доступом до ринків праці є вищим. Це підтверджують численні дослідження, які показують, що злочинність пов'язана з такими соціальними явищами, як соціальна маргіналізація та відчуження окремих груп населення.

Важливим є й культурний контекст. У суспільствах з високим рівнем терпимості до насильства або з нормами поведінки, які виправдовують агресивну або антисуспільну поведінку, рівень насильницьких злочинів може бути вищим. Таким чином, для правильного розуміння кримінологічних показників необхідно враховувати не лише кількісні, але й якісні характеристики соціальних процесів[7, с. 60].

Окрім соціальних і економічних факторів, значний вплив на рівень злочинності мають інституційні фактори — функціонування та ефективність правоохоронних органів, судової системи та пенітенціарних установ. Дослідження показують, що в країнах і регіонах із високим рівнем корупції та неефективною судовою системою злочинність є значно вищою. Це пояснюється тим, що недовіра до правової системи та відчуття безкарності сприяють збільшенню кількості злочинів, оскільки потенційні правопорушники не бояться бути покараними.

Однією з важливих характеристик, що впливають на рівень злочинності, є рівень поліцейського контролю та ступінь участі громадськості у підтримці правопорядку. Сильні та ефективні правоохоронні структури, які мають високу довіру з боку населення, сприяють зниженню рівня злочинності. Водночас слабка поліція, недостатнє фінансування або корумпованість правоохоронних органів призводять до погіршення криміногенної ситуації. У деяких випадках суспільство може брати на себе роль правоохоронних органів, організовуючи спільні заходи із забезпечення громадського порядку.

Крім того, інституційні фактори мають значення і в процесі реабілітації правопорушників. Ефективність системи виконання покарань, програми ресоціалізації та реабілітації осіб, які вийшли з місць позбавлення волі, впливають на рівень рецидивної злочинності. Якщо такі програми добре розроблені та фінансовані, то ймовірність повторного скоєння злочину колишніми засудженими значно знижується[8, с. 358].

Висновок. Аналіз кримінологічних показників злочинності є надзвичайно важливим інструментом для розуміння сучасної криміногенної ситуації та розробки ефективних заходів протидії злочинності. Офіційна статистика правоохоронних органів надає базові дані про злочинність, проте її недоліки, такі як високий рівень латентності злочинів та можливі спотворення на етапі реєстрації та розгляду справ, вимагають застосування альтернативних методів вимірювання. Соціологічні опитування, дослідження віктимізації та самозвіти правопорушників є важливими доповненнями до офіційних джерел і дозволяють побачити більш повну картину.

Соціальні, економічні та інституційні фактори значно впливають на рівень та структуру злочинності. Вивчення цих факторів дозволяє розробляти більш ефективні профілактичні заходи та політики, які спрямовані на зменшення злочинної активності в суспільстві. Важливу роль відіграють не лише соціально-економічні умови, але й функціонування правоохоронних органів, судової системи та пенітенціарних установ, що впливає на ефективність запобігання злочинності та зниження рівня рецидивізму.

Окрему увагу необхідно приділяти вдосконаленню методів збору та аналізу кримінологічних даних, використовуючи сучасні технології та інноваційні підходи. Прогнозування злочинності та розробка систем превентивних заходів може значно підвищити безпеку в суспільстві, а також сприяти покращенню ефективності правоохоронної діяльності. Загалом, системний і комплексний підхід до вивчення та вимірювання злочинності є ключем до успішної боротьби з кримінальними загрозами в сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Вітюк, Д. Л.. Кримінологічні засади впровадження міжнародних механізмів запобігання злочинності. 2023. С. 41-45

2. Федоров, О. В.. Інформаційні методики дослідження злочинності. 2020. С. 141
3. Савенко, В.П., А. В. Галега. Кримінологічна характеристика сучасного стану злочинності в Україні. 2023. С. 888-892.
4. Кузьменко, А. С.. Кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх Донецька державний університет внутрішніх справ. 2022. С. 206.
5. Ткаченко, П.. Кримінологічна характеристика злочинності, яка вчиняється організованими групами та злочинними організаціями. 2023. С. 41-49
6. Климюк, І. М., Т. І. Болотських. Кримінологічна характеристика жіночої злочинності. Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. (м. Рівне). 2021. С. 65-70
7. Філіпенко, Н. Є.. Кримінологічна діяльність судово-експертних установ України. 2020. С. 59-64
8. Ткаченко, А. О., П. І. Ткаченко. Кримінологічна діяльність експертно-криміналістичних установ. Організаційний комітет. 2020. С. 358.

КРИМІНОЛОГІЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Войтко Нікіта Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

майор поліції
доцент кафедри кримінального права та кримінології,
кандидат юридичних наук
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Воєнний стан – це надзвичайний режим, який впроваджується у країні в умовах збройного конфлікту або воєнних дій. Цей період характеризується не лише змінами в соціально-політичному житті, а й суттєвими змінами в кримінологічній ситуації. Кримінологія, як наука, що вивчає злочинність, її причини, наслідки та способи боротьби з нею, стає невід'ємною частиною аналізу суспільних явищ у часи кризи.

В умовах воєнного стану злочинність зазнає суттєвих трансформацій. Спостерігається зростання певних видів злочинів, таких як грабежі, розбої, шахрайства та корупційні дії. Соціально-економічні труднощі, спричинені війною, створюють сприятливі умови для розвитку кримінальної діяльності. Люди, втрачаючи засоби до існування, часто готові йти на злочин, щоб забезпечити своє виживання [1, с. 12].

Протягом українсько-російської війни, що розпочалася у 2014 році з анексії Криму та збройного конфлікту на Донбасі, спостерігається збільшення злочинності, пов'язаної з незаконним обігом зброї, контрабандою та тероризмом. За даними правоохоронних органів, злочинні угруповання користуються ситуацією, намагаючись отримати вигоду з нестабільності. В умовах війни спостерігається також активізація організованої злочинності, яка використовує хаос для своїх цілей [2, с. 98]. Наприклад, контрабандні канали, що виникли через закриті кордони, стали основним джерелом доходу для злочинців, які торгують зброєю, наркотиками та іншими забороненими товарами.

Водночас, зростає кількість злочинів, пов'язаних із військовими діями, таких як дезертирство та тероризм. Воєнний стан веде до

дестабілізації соціальних структур, що, в свою чергу, підвищує рівень насильства та агресії в суспільстві. Показовим є те, що кількість злочинів проти мирного населення, таких як викрадення людей та насильство, зростає в періоди найбільших бойових дій.

В умовах війни психологічний аспект злочинності відіграє надзвичайно важливу роль. Люди, які пережили травматичні події, такі як обстріли, втрати близьких чи насильство, часто стають не лише жертвами, а й винуватцями злочинів. Психологічні розлади, такі як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), серйозно впливають на поведінку особи, підвищуючи ймовірність вчинення злочинів або ж, навпаки, ведучи до агресії проти оточуючих. Стрес, викликаний війною, може призвести до розладів адаптації, коли людина не може впоратися з емоціями та ситуацією, в якій вона опинилася [3, с. 18].

Цей феномен особливо помітний в Україні в умовах російської агресії. Наразі українсько-російська війна, особливо у її нинішній фазі з 2022 року, вивела на поверхню численні соціальні та психологічні проблеми, які потребують термінового вирішення. Люди, які втратили домівки, стали свідками насильства або пережили особисті трагедії, часто стикаються з труднощами в адаптації до нормального життя. Вони можуть відчувати постійну тривогу, депресію або безнадійність, що позначається на їхньому соціальному функціонуванні.

Важливо відзначити, що травма може передаватися з покоління в покоління, впливаючи на психічне здоров'я цілого суспільства. Дослідження показують, що діти, які виростили в умовах конфлікту, мають підвищений ризик розвитку психічних розладів у дорослому віці. Їхній емоційний розвиток може бути порушений, що, в свою чергу, негативно позначається на їхній поведінці. Вони можуть копіювати агресивні моделі поведінки, ставати учасниками насильства або навіть самим вчиняти злочини, вважаючи це нормою.

Результати опитувань свідчать, що значна частина населення України потребує психотерапевтичної допомоги, що може стати однією з причин зростання злочинності в післявоєнний період. Багато людей не мають доступу до кваліфікованих психологів чи психотерапевтів, що ускладнює їхній процес відновлення. Психологічна допомога стає критично важливою для запобігання зростанню насильства та злочинності, а також для покращення загального стану здоров'я населення [4, с. 20].

Таким чином, урахування психологічного аспекту злочинності в умовах війни є не лише необхідним, а й важливим завданням для держави та суспільства в цілому. Без системного підходу до вирішення цих проблем ми ризикуємо зіткнутися з новими викликами в майбутньому, які можуть загрожувати стабільності і безпеці суспільства. Тому необхідно зосередити зусилля на створенні програм психологічної реабілітації, надання допомоги постраждалим від насильства, а також активному залученні громадськості до обговорення цих питань. Тільки так можна сподіватися на побудову більш здорового і стійкого суспільства після закінчення конфлікту.

У період воєнного стану профілактика злочинності стає особливо актуальною. Державні органи повинні вжити заходів для запобігання злочинам, забезпечуючи безпеку громадян. Це може включати посилення патрулювання, створення спеціальних підрозділів для боротьби з військовими злочинами, а також активізацію роботи з населенням з метою підвищення правової обізнаності. Успішні приклади з інших країн показують, що активна комунікація між правоохоронними органами та населенням здатна знизити рівень злочинності.

Крім того, важливо враховувати, що воєнний стан може призводити до зростання соціальної напруги. Тому необхідно працювати над відновленням довіри до державних інститутів. Створення соціальних програм підтримки, психологічної реабілітації та інтеграції осіб, які пережили війни, може суттєво допомогти зменшити рівень злочинності в суспільстві. У багатьох випадках, відновлення економічної стабільності та забезпечення соціальної справедливості може стати ключовим фактором у боротьбі зі злочинністю в постконфліктних суспільствах.

Кримінологія під час воєнного стану є важливою галуззю дослідження, що дозволяє зрозуміти причини та наслідки злочинності в умовах збройного конфлікту. Вона вимагає комплексного підходу, що включає аналіз соціальних, економічних та психологічних факторів. Лише спільними зусиллями держави, громадськості та науковців можна створити ефективні механізми боротьби зі злочинністю і забезпечити безпеку в умовах війни. У випадку українсько-російської війни важливо не тільки зосереджуватися на правозахисній діяльності, а й на реабілітації та інтеграції тих, хто постраждав, адже саме це може стати запорукою стабільності в майбутньому. Безумовно, завдання боротьби з кримінальністю в умовах війни — це виклик, який вимагає термінових і зважених рішень.

Список використаних джерел:

1. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія / Ю. В. Орлов ; Кримінол. асоц. України. Харків : Право, 2023. 252 с.
2. Орлов Ю. В. Прогнозовані ризики загострення кримінологічної обстановки: вплив воєнних та антивоєнних факторів. Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів) : матеріали наук.-практ. Круглого столу (м. Київ, 7 верес. 2022 р.) / редкол.: М. Г. Вербенський, І. В. Опришко, О. Г. Кулик та ін. Київ : ДНДІ МВС України ; Харків : Мачулін, 2022. С. 96–100.
3. Дрьомін В. М. Кримінологія війни: методологічні засади. Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів) : матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 7 верес. 2022 р.) / редкол.: М. Г. Вербенський, І. В. Опришко, О. Г. Кулик та ін. Київ : ДНДІ МВС України ; Харків : Мачулін, 2022. С. 16–19.
4. Туляков В. О. Війна та злочинність: методологія кримінологічного аналізу. Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів) : матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 7 верес. 2022 р.) / редкол.: М. Г. Вербенський, І. В. Опришко, О. Г. Кулик та ін. Київ : ДНДІ МВС України ; Харків : Мачулін, 2022. С. 20–24.

ЛАТЕНТНІСТЬ КІБЕРЗЛОЧИНІВ: ОСОБЛИВОСТІ, ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Анікеєв Владислав Віталійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Кіберзлочинність є однією з найактуальніших загроз сучасного світу, яка поширюється на різні аспекти суспільного життя та державних інституцій. Сучасні кіберзлочини умовно можна розділити на п'ять груп:

1. Злочини, спрямовані проти конфіденційності, цілісності та доступності комп'ютерних даних. Ця група включає неправомірний доступ до інформації, викрадення даних, їхнє пошкодження або знищення, а також втручання в інформаційні системи з метою порушення їх функціонування. Приклади таких злочинів включають незаконне проникнення до комп'ютерів або мереж з метою збору конфіденційних даних.

2. Злочини, пов'язані з контентом. Ці злочини стосуються маніпуляції даними, що мають негативний вплив на осіб або організації. Вони можуть включати зміну, видалення або фальсифікацію інформації з метою завдання шкоди користувачам або організаціям.

3. Злочини, пов'язані з порушенням авторських прав. Ця категорія злочинів охоплює незаконне використання творів, програмного забезпечення, баз даних тощо, без відповідної згоди авторів або правовласників. Приклади таких порушень включають піратство програмного забезпечення, незаконне розповсюдження захищеного контенту через інтернет.

4. Злочини, пов'язані із застосуванням комп'ютерних засобів та систем. До цієї групи відносяться злочини, які реалізуються за допомогою комп'ютерних технологій, таких як незаконне блокування або витяг даних з інформаційних систем, отримання економічної вигоди

через шахрайство в інтернеті, або використання шкідливого програмного забезпечення.

5. Акти расизму і ксенофобії через комп'ютерні мережі. Ця категорія злочинів пов'язана із поширенням матеріалів, що розпалюють ворожнечу на етнічній, расовій або релігійній основі, зокрема через соціальні мережі та інші інтернет-платформи [1, с. 8].

Незважаючи на значний прогрес у технологіях і законодавчій сфері, протидія кіберзлочинності стикається з рядом викликів:

- Багато кіберзлочинів залишаються непоміченими або не повідомляються через недостатню обізнаність користувачів або організацій, а також через складність їх виявлення.

- Кіберзлочини не мають територіальних обмежень, що ускладнює міжнародне співробітництво та координацію зусиль правоохоронних органів.

- Злочинці часто мають високу технічну підготовку, що робить їх важко досяжними для правоохоронних органів, які не завжди мають відповідні ресурси та знання для боротьби з такими злочинами.

- Законодавчі акти не завжди встигають за швидким розвитком інформаційних технологій, що створює правові прогалини в регулюванні та розслідуванні кіберзлочинів.

- Часто правоохоронні органи не мають необхідних технічних засобів для ефективного розслідування кіберзлочинів і збору доказів [2, с. 4].

Кіберзлочинність є одним із найактуальніших викликів глобалізованого суспільства, що стрімко розвивається разом із технологіями. Серед характерних ознак цього явища виділяють стабільне зростання тяжких злочинів, груповий характер їх вчинення та високий рівень рецидиву. Ці злочини здійснюються у віртуальному просторі, який має свою специфіку: цифрове середовище, технологічна й програмно визначена операційна складова, а також орієнтація на віртуальні компоненти суспільних відносин. У результаті, значна шкода, заподіяна кіберзлочинністю, стає очевидною в реальному житті [3, с. 19].

Рівень латентності кіберзлочинів є надзвичайно високим – близько 95 %, що дозволяє віднести кіберзлочинність до категорії високолатентних явищ. Основні фактори латентності можна поділити на три групи: природні (коли злочин відомий лише винуватцю), пов'язані з поведінкою жертви (незвернення до правоохоронців) та пов'язані з недоліками роботи правоохоронних органів (помилки під час кваліфікації злочину або приховування від обліку).

Існує також проблема невідповідності судової практики щодо покарання за кіберзлочини. У багатьох випадках покарання є м'якшим за передбачене законом, а лише незначна кількість справ завершується конфіскацією майна винних. Така практика значно знижує ефективність правового регулювання кіберзлочинності та не відповідає рівню суспільної небезпечності цих злочинів. Географія кіберзлочинів в Україні також має свої особливості. Найбільш активні регіони – Дніпропетровська область, Київ, Харківська, Запорізька та Черкаська області, де спостерігається висока кіберкримінальна активність. Водночас, найнижчий рівень кіберзлочинності фіксується в Чернівецькій, Херсонській, Сумській та Кіровоградській областях. Також важливо зазначити, що кіберзлочини все частіше реєструються у транспортній сфері, зокрема на Одеській залізниці, що свідчить про поступову експансію кіберзлочинності у всі сфери життєдіяльності [4, с. 55].

Основні ознаки кіберзлочинності включають віртуальність (злочини відбуваються у комп'ютерних мережах або за допомогою комп'ютерних систем), інтелектуальний характер (необхідність спеціальних знань для їх вчинення), а також анонімність і віддаленість (злочинець та жертва можуть перебувати на великій відстані). Кіберзлочини є високолатентними, оскільки шкода від них часто здається жертві незначною, а розслідування вимагає значних зусиль без гарантій відшкодування збитків.

Отже, кіберзлочинність є однією з найсерйозніших загроз у часи глобалізації та розвитку електронних комунікацій. Для ефективного попередження цього явища необхідно проводити дослідження, спрямовані на вивчення психофізіологічних особливостей кіберзлочинців, удосконалення законодавства щодо захисту інформації та підвищення рівня міжнародної співпраці у сфері кібербезпеки.

Список використаних джерел:

1. Довгань О., Ткачук Т. Концептуальні засади законодавчого забезпечення інформаційної безпеки України. Інформація та право. № 1(29)/2022. С. 78-95.
2. Довгань О.Д. Ескалація кіберзагроз національним інтересам України та правові аспекти кіберзахисту: монографія / О.Д. Довгань, І.М. Доронін. – (НДІ інформатики і права НАПрН України – К.: Видавничий дім "АртЕк". – 2017. – ст. 94-103.
3. Заболотна Ю. В., Є. Б. Іванко Є. Б. Проблеми взаємодії під час розслідування кіберзлочинів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019 № 39. С. 96
4. Харін С.О. Кіберзлочинність як виклик державній інформаційній політиці. 2020. С. 44

МІСЦЕ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Савенко Дмитро Сергійович

курсант 3-ого курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

Доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Забезпечення матеріального благополуччя та високого рівня життя громадян залежить від належного правового захисту їхніх майнових прав, зокрема, права власності. Власник майна, відповідно до чинного законодавства, має право вільно розпоряджатися своїм майном, не підпорядковуючи свої дії волі інших осіб. Договірні правовідносини, в свою чергу, створюють оптимальні умови для реалізації прав та інтересів усіх учасників цивільних відносин, що сприяє розвитку соціально-економічної системи.

Сучасні тенденції в нормотворчості, що в основному зумовлені процесами європейської інтеграції, ставлять нові вимоги до змісту та структури законодавчих норм. У рамках вдосконалення цивільного законодавства актуальним є питання розміщення норм, що регулюють спадковий договір, безпосередньо в шостій книзі Цивільного кодексу України, присвяченій спадковому праву [2, с.98].

Відповідно до положень, що регулюють спадковий договір, право власності на майно, яке відчужує одна особа, виникає у набувача лише після смерті відчужувача. Тому даний договір іменується «спадковим». Основна суть цього договору полягає в передачі прав на майно або майнові права від відчужувача до набувача, яка відбувається внаслідок виконання набувачем певних дій відносно відчужувача протягом його життя (так звана відкладальна обставина). Важливо відзначити, що право власності за спадковим договором переходить до набувача лише після смерті відчужувача [4, с.39].

На відміну від спадкоємця, який отримує майно на підставі закону або заповіту, набувачу не потрібно вчиняти особливий акт прийняття

майна після смерті відчужувача, оскільки волевиявлення, необхідне для цього, вже було виявлено під час укладання самого договору [1, с.13].

Проте, стаття 1217 Цивільного кодексу України відкидає можливість переходу права власності за спадковим договором як одного з видів спадкування. Незважаючи на зобов'язальний характер цього договору, існують обґрунтовані підстави вважати, що закріплення даного інституту в контексті спадкових відносин є доречним, оскільки він тісно пов'язаний з питанням посмертного переходу майна [5].

Спадковий договір не може бути класифікований як самостійний вид спадкування, що підтверджується статтею 1217 Цивільного кодексу України. У цьому контексті Пленум Верховного Суду України звертає увагу судів на те, що перехід майна від відчужувача до набувача на основі спадкового договору не є окремим видом спадкових правовідносин. Відповідно, на ці відносини не поширюються правила, що регулюють спадкування, зокрема, положення про обов'язкову частку спадщини [5].

Таким чином, розміщення глави 90 в шостій книзі Цивільного кодексу України можна вважати досить умовним. Аналіз глави 90 показує, що спадковий договір є двостороннім правочином, тоді як спадкові відносини зазвичай виникають на основі закону і можуть бути як односторонніми (в разі заповіту). Об'єктом спадкового договору є майно, яке не входить до складу спадщини, а суб'єктами спадкових відносин, в основному, є спадкоємці та спадкодавці. Натомість, набувачами за спадковим договором можуть бути й особи, які не є спадкоємцями.

Норми спадкового права не застосовуються до спадкового договору через відсутність юридичного складу спадкового правонаступництва. Це означає, що: 1) відчужувач не має права розпоряджатися майном, яке є предметом спадкового договору, шляхом складання заповіту, оскільки заповіт у цьому випадку буде недійсним (згідно з частиною 2 статті 1307 Цивільного кодексу України); 2) майно, яке є предметом спадкового договору, не входить до складу спадщини; 3) дане майно не може бути об'єктом заповідального відказу; 4) після смерті відчужувача, на таке майно не можуть претендувати особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині; 5) на момент укладання договору майно, що є його предметом, повинно бути чітко визначене і не може бути відчужене, хоча формально його власником залишається відчужувач; 6) на відміну від спадкоємця, який прийняв спадщину та відповідно до статті 1282

Цивільного кодексу зобов'язаний задовольнити вимоги кредиторів, на набувача за спадковим договором цей обов'язок не поширюється [3, с.673].

Отже, спадковий договір, хоча і має тісний зв'язок зі спадковими правовідносинами, не є окремим видом спадкування згідно з Цивільним кодексом України. Його правова природа скоріше відповідає інституту зобов'язальних договорів, оскільки він базується на двосторонніх правочинах, які не охоплюють юридичні аспекти спадкового правонаступництва. Норми спадкового права на цей договір не поширюються, що підкреслює його особливий статус у системі цивільного права. Тому доцільним є перегляд його місця в Цивільному кодексі, зокрема перенесення до книги, що регулює зобов'язальні правовідносини, адже спадковий договір більше відповідає цій категорії.

Список використаних джерел:

1. Булеца С. Б. Цивільне право. Загальна частина: робоча програма / С. Б. Булеца, П. П. Черевко, Н. І. Свадеба, А. В. Стойка. Ужгород, 2023р. 23 с.
2. Дворяк О. В., К. С. Мітусова. Спадковий договір та його місце в системі цивільно-правового договору. Дніпро: ДДУВС. 2022р. 98-103с.
3. Жолондієвський Л., О. Присяжна. Спадковий договір як різновид цивільно-правових договорів. *Молодий вчений* №4 (56) 2018р. 673-676с.
4. Макаров А. І., М. В. Логінова. Дискусійні питання природи спадкового договору та його місця в системі цивільно-правових договорів. *Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу*: 2020р. 200с.
5. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПІВРОБІТНИКА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Богуславський В.В.

кандидат юридичних наук
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Шеремет К.В.

курсант 3 курсу
Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Модель підготовки фахівців у секторі безпеки та охорони України передбачає, що військовослужбовці освоюють різноманітні предмети бойової та спеціалізованої підготовки, зокрема вогневу, тактичну і фізичну підготовку.

Ключову роль у навчанні та вихованні військових різних категорій відіграють інструктори, які мають необхідні теоретичні знання і практичні навички відповідно до своїх напрямків.

Основні компоненти моделі підготовки співробітника сектору безпеки та охорони до професійної діяльності в екстремальних умовах є складним і багатоплановим процесом, можуть включати такі складові елементи, в першу чергу це теоретична підготовка[1].

Законодавча база: Ознайомлення з законами, регламентами та нормативними актами, що регулюють діяльність сектору безпеки.

Психологія: Вивчення основ психології стресу та методів його подолання, а також розвитку навичок комунікації в кризових ситуаціях.

Тактики і стратегії: Опанування методів і прийомів реагування на надзвичайні ситуації, включаючи аналітику загроз.

По-друге, практична підготовка.

Тренування фізичних навичок: Регулярні фізичні тренування для розвитку витривалості, сили та координації.

Ситуаційні вправи: Моделювання реальних екстремальних ситуацій, включаючи сценарії конфліктів, терористичних загроз, натуральних катастроф тощо.

Військова та тактична підготовка: Опанування основ військової справи, використання спецзасобів, вогневої підготовки.

По-третє, використання сучасних технологій.

Технічні засоби: Ознайомлення з сучасними технологіями, такими як системи відеоспостереження, дрони, системи захисту інформації.

Інформаційна безпека: Основи кібербезпеки, захист інформаційних систем.

А також атестація знань і навичок: Регулярні іспити та атестації для перевірки готовності до виконання службових обов'язків.

Комплексна модель підготовки має на меті забезпечити високий рівень професійної готовності співробітників, здатних оперативно і ефективно реагувати на виклики в екстремальних умовах. Вона акцентує увагу на поєднанні теоретичних знань, практичних навичок, психологічної стійкості та етичних принципів, що в сукупності формує кваліфікованого фахівця [2].

Цікавими за науковою новизною є роботи: О. Войтеха, О. Флоріна, С. Стародубцева, О. Шаповала, І. Приходька, О. Хацаюка, О. Єлісеєвої, В. Жукова, В. Клименка, Ю. Бережного, які виявили характеристику систем організації бою та спеціальної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України. Варто зазначити, що сучасні погляди та концепції системи спеціалізованої підготовки військовослужбовців, (можуть мати представників української «силової структури») використовувати при розробці майбутніх умов навчання, модель навчання для виховання прикладних професійних талантів, компетенцій курсантів військ вищої ланки різних служб Українських навчальних закладів (ВНЗ) [3].

Богуславський В.В. зазначає у своїй роботі, що високий професійний рівень працівників у структурах сектору безпеки та оборони України визначається багатьма факторами, такими як швидке та своєчасне реагування в критичних ситуаціях, вміння поводитися з вогнепальною зброєю та глибоке знання нормативно-правової бази.

Розвиток необхідних фізичних якостей, вдосконалення різних систем організму, а також підвищення рівня спеціальної фізичної та психологічної підготовки є важливими для ефективного виконання

службових обов'язків працівниками силових структур. Постійна та тривала фізична підготовка співробітників має на меті забезпечення готовності на високому професійному рівні для виконання оперативно-службових завдань, що включає в себе спеціальну фізичну та психологічну підготовку [4].

Модель підготовки майбутніх співробітників сектору безпеки та охорони повинна ґрунтуватися на системному підході, що інтегрує теоретичні знання, практичні навички та психологічну підготовленість.

Таким чином, ефективна модель підготовки майбутнього співробітника сектору безпеки та охорони повинна бути комплексною, динамічною та адаптивною до змін, що відбуваються в умовах безпеки, сприяючи формуванню компетентних і готових до викликів фахівців.

Список використаних джерел:

1. Сутнісні характеристики формування готовності майбутніх інструкторів з вогневої підготовки до професійної діяльності. (ст. 105- 106). URL:24.pdf (innovpedagogy.od.ua)
2. Концептуальні засади формування готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності. (ст. 26-27). URL: KONCEPTUALNI_ZASADI_FORMUVANNA_GOTOVNOSTI_MAJBUTNI.pdf
3. Модель професійної підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони у мотиваційному вимірі. (ст. 12). URL:282747-Текст статті-651775-1-10-20230623.pdf
4. Актуальні дослідження спеціальної фізичної та психологічної підготовки сил охорони правопорядку в екстремальних умовах. (ст. 96). URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1795>

НАПРЯМИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ РЕЦИДИВНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Сухомлін Іван Юрійович

Курсант 3-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Подчасов Дмитро Олегович

Курсант 3-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

Майор поліції
доцент кафедри кримінального права та кримінології,
кандидат юридичних наук
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Анотація. Стаття присвячена аналізу напрямів щодо запобігання рецидивній злочинності, яка є однією з найбільш актуальних проблем сучасної кримінології. Рецидивна злочинність створює серйозну загрозу для безпеки суспільства, оскільки злочинці, які вчинили повторні правопорушення, часто демонструють стійку антисоціальну поведінку. У статті розглянуто причини рецидивізму, фактори, що сприяють його виникненню, та проаналізовано сучасні методи боротьби з повторними злочинами. Особлива увага приділяється профілактичним заходам, реабілітаційним програмам, соціально-психологічній допомозі, а також правовим механізмам, спрямованим на ресоціалізацію осіб, які повертаються з місць позбавлення волі. Автори пропонують комплексні стратегії, що включають співпрацю державних органів, правоохоронних структур, громадських організацій та сімей, для ефективного зниження рівня рецидивної злочинності.

Вступ. Проблема рецидивної злочинності є одним із найбільш загрозливих явищ для сучасного суспільства та правопорядку. Незважаючи на численні заходи, спрямовані на покарання злочинців і попередження правопорушень, рецидивізм залишається складною та багатогранною проблемою, що потребує ретельного вивчення та розробки ефективних підходів до її вирішення. Рецидивні злочини є не

лише показником неефективності системи кримінальної юстиції, але й відображенням соціальних та економічних проблем, з якими стикаються колишні правопорушники після виходу з місць позбавлення волі.

Повернення осіб, які вже відбули покарання, до кримінальної діяльності свідчить про те, що існуючі методи ресоціалізації не завжди спроможні забезпечити їх ефективну інтеграцію в суспільство. Часто колишні ув'язнені стикаються з низкою труднощів: відсутністю соціальної підтримки, обмеженими можливостями для працевлаштування, стигматизацією з боку суспільства, що значно підвищує ризик їх повернення до злочинного способу життя. У цьому контексті важливим стає пошук нових підходів до профілактики рецидивізму, зокрема через покращення реабілітаційних програм та запровадження системних змін у кримінальній політиці.

Рецидивна злочинність завдає значних втрат як на рівні окремих громадян, які стають жертвами повторних злочинів, так і на рівні держави, яка витрачає значні ресурси на утримання виправних установ та судових процесів. Тому проблема рецидивізму має не лише кримінальне, але й соціально-економічне значення. Зниження рівня рецидивної злочинності може мати позитивний вплив на загальну безпеку в країні, покращення соціальної ситуації та зменшення навантаження на правоохоронні органи та пенітенціарну систему.

У цій статті розглядаються основні напрями запобігання рецидивній злочинності, зокрема шляхи ресоціалізації колишніх ув'язнених, роль правової та соціально-психологічної підтримки, а також профілактичні заходи, що можуть допомогти зменшити рівень повторних правопорушень. Тема профілактики рецидивізму вимагає комплексного підходу, оскільки вона охоплює низку факторів — від індивідуальних особливостей злочинців до системних проблем у правовій та соціальній сферах.

Виклад матеріалу. Рецидивна злочинність є складною соціально-правовою проблемою, що має негативний вплив на безпеку суспільства і функціонування правової системи. Запобігання цьому явищу потребує комплексного підходу, який включає профілактичні заходи, реабілітаційні програми, зміцнення правової бази та соціальну підтримку осіб, які вже скоїли злочини. Розглянемо основні напрями боротьби з рецидивною злочинністю.

Одним із ключових елементів у запобіганні рецидивізму є профілактика. Вона включає ранню ідентифікацію осіб, що схильні до правопорушень, та їх залучення до соціальних і психологічних програм, що допомагають коригувати поведінкові проблеми ще до першого злочину. Важливу роль відіграють програми соціальної адаптації та розвитку навичок, зокрема освітні та професійні курси, які допомагають особам з кримінальним минулим адаптуватися до життя в суспільстві. Освіта та працевлаштування є критичними чинниками, що зменшують ризик повернення до злочинної діяльності[1, с. 260].

Реабілітація є ще одним ключовим компонентом у боротьбі з рецидивізмом. Особам, які відбули покарання, часто бракує необхідної підтримки для успішної інтеграції у суспільство. Для цього потрібні спеціалізовані програми реабілітації, які включають психологічну допомогу, соціальне наставництво та підтримку у працевлаштуванні. Роль держави та неурядових організацій є вирішальною у забезпеченні таких програм, що дозволяють колишнім правопорушникам повернутися до нормального життя.

Система правосуддя також повинна враховувати специфічні потреби осіб, які вже мають кримінальний досвід. Вдосконалення законодавства може сприяти створенню умов, що полегшують ресоціалізацію колишніх правопорушників, а також стимулюють їх до законної поведінки. Наприклад, важливо запроваджувати альтернативні покарання, такі як виправні або громадські роботи, що дозволяють уникнути повторної ізоляції від суспільства і зменшують ризик рецидиву.

Соціальні фактори відіграють вирішальну роль у запобіганні рецидивізму. Особи, які виходять з місць позбавлення волі, часто стикаються з відсутністю житла, працевлаштування та соціальної підтримки. Ці проблеми лише підсилюють ризик повторного правопорушення. Тому важливим є створення системи соціальної підтримки, яка б включала надання житла, доступ до медичних послуг та психологічну допомогу. Така підтримка повинна бути постійною і тривати протягом кількох років після звільнення, що значно знижує рівень рецидивної злочинності[2, с. 77].

Рецидивна злочинність є серйозним викликом для сучасної системи правопорядку, оскільки особи, які вже відбули покарання за вчинення злочинів, мають високий ризик повернення до кримінальної діяльності. Ця проблема посилюється через недосконалість системи ресоціалізації,

що не завжди забезпечує належну підготовку осіб до повернення у суспільство. Для ефективного зниження рівня рецидивізму важливо застосовувати системний підхід, який враховує всі аспекти життя колишніх правопорушників та їхні потреби.

Одним з важливих напрямів запобігання рецидивній злочинності є соціальна інтеграція. Колишні ув'язнені стикаються з численними бар'єрами, такими як стигматизація з боку суспільства, дискримінація при працевлаштуванні, відсутність житла та соціальних зв'язків. Успішна інтеграція вимагає наявності соціальних програм, що допомагають вирішувати ці проблеми. Дослідження показують, що колишні правопорушники, які отримують соціальну підтримку, мають менший ризик повернення до злочинної поведінки.

Важливим компонентом ресоціалізації є працевлаштування. Наявність стабільної роботи не лише забезпечує фінансову незалежність, але й сприяє формуванню відповідальної поведінки та соціальних зв'язків. Проте, через стигматизацію та недовіру з боку роботодавців, колишнім ув'язненим важко знайти роботу. Для подолання цієї проблеми необхідні спеціальні програми підтримки, такі як курси перекваліфікації, професійні тренінги та сприяння працевлаштуванню [3, с. 30].

Психологічна підтримка також є ключовим фактором у боротьбі з рецидивізмом. Багато осіб, які вчинили повторні правопорушення, мають психологічні проблеми, що залишаються невирішеними. Програми психотерапевтичної допомоги можуть допомогти таким особам подолати внутрішні конфлікти, навчитися контролювати агресію та розвивати позитивні навички комунікації.

Правова система також повинна бути вдосконалена для сприяння процесу ресоціалізації. Використання альтернативних форм покарань, таких як умовне звільнення або пробація, може допомогти зменшити ризик рецидиву. Такі заходи дозволяють особам залишатися в суспільстві, зберігаючи соціальні зв'язки, водночас проходячи корекційні програми під наглядом. Це створює умови для більш м'якої адаптації правопорушників і знижує ризик їхнього повернення до злочинної діяльності.

Одним з найбільш поширених чинників рецидивної злочинності є економічна нестабільність. Особи, які звільняються з місць позбавлення волі, часто стикаються з труднощами в пошуку роботи через їхній кримінальний статус. Роботодавці неохоче приймають на роботу

колишніх ув'язнених, що призводить до маргіналізації цих осіб і створює передумови для повернення до незаконної діяльності. Щоб подолати цю проблему, важливо впроваджувати державні програми, які б сприяли працевлаштуванню таких людей, а також створювати спеціальні квоти на робочі місця для осіб, які відбули покарання.

Окрім працевлаштування, значну роль відіграє і соціальна реінтеграція. Рецидивізм часто пов'язаний із соціальною ізоляцією, яку відчувають колишні правопорушники після звільнення. Стигматизація з боку суспільства, відсутність підтримки від родини та друзів роблять цей період надзвичайно складним. Особливо вразливими є ті, хто не має родини або соціальних зв'язків. Таким особам необхідно забезпечити підтримку через соціальні служби та спеціалізовані програми реабілітації, що допоможуть їм адаптуватися до нових умов життя [4, с. 45].

Психологічний аспект рецидивної злочинності також заслуговує на особливу увагу. Багато осіб, які вчинили повторні злочини, мають психічні або емоційні проблеми, що залишаються без належної уваги під час перебування у виправних закладах. Психологічна допомога і програми корекції поведінки є важливими інструментами для профілактики рецидивізму. Наприклад, психотерапевтичні програми можуть допомогти колишнім злочинцям зрозуміти та контролювати свої імпульси, що значно знижує ризик повторного правопорушення.

Правові механізми також потребують вдосконалення для ефективної боротьби з рецидивною злочинністю. Чинне законодавство не завжди враховує специфіку ресоціалізації осіб, які вже мають судимість, і не завжди пропонує альтернативні способи впливу на них. Сучасна практика показує, що альтернативні покарання, такі як умовне звільнення або пробація, мають значний потенціал у зниженні рівня рецидивізму. Такі форми покарання дозволяють особі залишатися у суспільстві та брати участь у корекційних програмах без необхідності ізоляції, що сприяє кращій адаптації та зменшенню кримінальних ризиків.

На додаток до правових та соціальних заходів, важливо також впроваджувати інноваційні підходи у боротьбі з рецидивізмом. Використання сучасних технологій, наприклад, електронних браслетів для моніторингу поведінки звільнених правопорушників або онлайн-платформ для надання психологічної підтримки, може підвищити

ефективність програм ресоціалізації. Цифрові технології також можуть допомогти в автоматизації контролю за поведінкою колишніх ув'язнених та підвищити їхню відповідальність за свої дії [6, с. 65].

Психологічна підтримка та лікування є критично важливими для осіб, які відбули покарання. Багато з них стикаються з травмами, стресами або іншими психологічними проблемами, які можуть спонукати до повторного злочину. Програми, що надають психологічну допомогу, включаючи терапію та групи підтримки, допомагають учасникам опанувати навички, необхідні для подолання труднощів у повсякденному житті. Вивчення технік управління стресом, емоційного інтелекту та соціальних навичок може суттєво знизити ризик рецидиву.

Систематичне навчання та професійна підготовка є ключовими елементами в боротьбі з рецидивізмом. Освіта допомагає підвищити рівень грамотності та професійних навичок, що робить колишніх правопорушників більш конкурентоспроможними на ринку праці. Програми професійної підготовки, які пропонують практичні навички, такі як електроніка, кулінарія або столярство, можуть суттєво підвищити шанси на успішне працевлаштування.

Сімейні зв'язки і підтримка громади є важливими факторами, що впливають на успішність реабілітації. Сім'я може стати як джерелом підтримки, так і джерелом стресу. Тому програми, що сприяють відновленню сімейних відносин, можуть суттєво знизити ризик рецидиву. Громадські організації можуть відігравати активну роль у цьому процесі, забезпечуючи платформу для соціальної інтеграції колишніх правопорушників через різні ініціативи, волонтерські програми та заходи, що сприяють зміцненню зв'язків у суспільстві.

Важливим аспектом у запобіганні рецидиву є система моніторингу та підтримки осіб після звільнення. Це може включати програми, які пропонують менторство, допомогу у пошуку роботи, а також регулярні перевірки їхнього стану. Програми, які забезпечують контакт із фахівцями з соціальної роботи, можуть допомогти колишнім правопорушникам адаптуватися до нового життя, надаючи їм ресурси та підтримку в разі потреби [7, с. 10].

Співпраця між державними органами, неурядовими організаціями та приватним сектором може стати ключовим фактором у досягненні успіху в запобіганні рецидивній злочинності. Такі партнерства можуть сприяти

створенню інтегрованих програм, які об'єднують ресурси та експертизу, що дозволяє досягти більшої ефективності в реабілітації колишніх правопорушників.

Впровадження нових технологій у програми реабілітації також може суттєво змінити підходи до запобігання рецидивізму. Використання онлайн-платформ для навчання, дистанційних психотерапевтичних сесій або мобільних додатків для моніторингу стану особи може значно спростити доступ до необхідних ресурсів і підтримки. Технології можуть також бути корисні в плані забезпечення анонімності, що зменшує страх стигматизації серед осіб, які потребують допомоги.

Важливим є також запобігання злочинності на ранніх стадіях, зокрема серед молоді. Соціальні програми, спрямовані на дітей та підлітків, можуть суттєво знизити ризик того, що вони в майбутньому стануть правопорушниками. Ініціативи, що пропонують спортивні, культурні та освітні можливості, можуть забезпечити молодим людям альтернативи, що зменшують їхню схильність до злочинної діяльності.

Психосоціальні програми, які поєднують психологічну підтримку з соціальними навичками, можуть відігравати важливу роль у запобіганні рецидивній злочинності. Ці програми можуть включати тренінги з розвитку комунікаційних навичок, управління емоціями та конфліктами. Вони також можуть навчити учасників способам подолання стресу та формування здорових стосунків, що суттєво знижує ризик повернення до злочинної діяльності[8, с. 228].

Важливим елементом запобігання рецидиву є підвищення обізнаності суспільства про проблеми, з якими стикаються колишні правопорушники. Освітні кампанії можуть сприяти розумінню, що ресоціалізація — це не лише питання індивідуального вибору, але й відображення соціальних умов, у яких живе особа. Підвищення рівня обізнаності та формування позитивного ставлення до реабілітації можуть допомогти зменшити стигматизацію і підтримати колишніх правопорушників у їхньому прагненні до нормалізації життя.

Запровадження індивідуальних планів реабілітації, що враховують специфічні потреби кожної особи, може суттєво підвищити ефективність програм. Ці плани можуть включати детальні цілі, заходи та ресурси, необхідні для досягнення успіху. Участь соціальних працівників, психологів і, за можливості, родини в процесі розробки цих планів забезпечить більш персоналізований підхід до ресоціалізації.

Важливим аспектом є залучення колишніх правопорушників до розробки та реалізації програм, спрямованих на запобігання рецидивній злочинності. Їхній досвід може бути корисним для формування більш ефективних підходів. Також, якщо колишні правопорушники беруть участь у програмах як наставники або тренери, це не лише допомагає іншим, але й надає їм можливість відчувати свою цінність та відповідальність.

Застосування сучасних технологій може суттєво покращити процес реабілітації. Використання мобільних додатків для моніторингу прогресу, онлайн-тренінгів та платформ для соціальної підтримки може зробити процес реабілітації більш доступним та ефективним. Технології також можуть забезпечити анонімність і конфіденційність, що є важливим для багатьох колишніх правопорушників, які бояться соціальної стигматизації.

Вивчення міжнародного досвіду і кращих практик у сфері боротьби з рецидивною злочинністю може надати цінну інформацію для впровадження ефективних стратегій на місцевому рівні. Дослідження успішних програм у інших країнах, що показали позитивні результати в зниженні рецидивізму, можуть слугувати основою для адаптації їх до українських умов.

Наукові дослідження у сфері кримінології, соціальної роботи та психології відіграють важливу роль у формуванні теоретичних основ для розробки практичних програм. Дослідження повинні зосереджуватися на вивченні причин рецидивної злочинності, а також ефективності різних підходів до ресоціалізації, що дозволить науковцям, практикам і політикам приймати обґрунтовані рішення на основі доказів.

Заснування мереж підтримки, які об'єднують колишніх правопорушників, соціальних працівників, психологів та інших фахівців, може створити сприятливе середовище для обміну досвідом і ресурсами. Такі мережі можуть забезпечити платформу для надання емоційної та практичної підтримки, що допоможе знизити ризик рецидиву [9, с. 46].

Висновок. Запобігання рецидивній злочинності є надзвичайно важливим завданням для забезпечення безпеки суспільства та ефективності системи правосуддя. Це явище вимагає комплексного підходу, що поєднує правові, соціальні та реабілітаційні заходи. Ефективна боротьба з рецидивом злочинів можлива лише за умови надання колишнім правопорушникам підтримки в їхньому поверненні до

суспільства, забезпечення можливостей для працевлаштування, соціальної інтеграції та психоемоційної стабільності.

Реалізація програм ресоціалізації, посилення профілактичних заходів, реформування законодавства з акцентом на альтернативні форми покарання, а також активна співпраця між державними установами, громадськими організаціями та бізнесом є важливими компонентами для зниження рівня рецидивізму. Такий комплексний підхід не тільки сприятиме зменшенню кількості повторних правопорушень, але й допоможе колишнім ув'язненим стати повноцінними членами суспільства, уникнути стигматизації та знайти свій шлях до законного життя.

Таким чином, запобігання рецидивній злочинності є питанням не лише каральної політики, а й соціальної відповідальності, яке потребує координації зусиль всіх зацікавлених сторін для досягнення тривалих позитивних результатів.

Список використаних джерел:

1. Грицюк, І. В., Р. В. Глух. Сучасні напрями щодо запобігання рецидивній злочинності. Ірпінський юридичний часопис № 3 (16). 2024. С. 257-265.
2. Черкаський, Р. Напрямки запобігання та протидії злочинності органами державної митної служби. Вісник Пенітенціарної асоціації України №1. 2022. С. 71-78.
3. Батиргареева, В. С. Питання боротьби з рецидивною злочинністю у матеріалах Конгресів ООН щодо запобігання злочинності та поведження з правопорушниками. Питання боротьби зі злочинністю (39). 2020. С. 23-31.
4. Кернякевич-Танасійчук, Ю.. Запобіжний потенціал кримінально-виконавчої політики. 2023. С. 41-45
5. Федоров, О. В.. Інформаційні методики дослідження злочинності. 2020. С. 14-20
6. Карабджак, К.. Рецидивна злочинність в Україні. детермінанти й попередження. 2020. С. 63-67
7. Денисова, Т. Пошук відповідей на амбітні програми реформування кримінально-виконавчої системи України: від законодавства до кадрового забезпечення. Вісник пенітенціарної асоціації України №1 2020. С. 8-19.
8. Катерина, К.. Рецидивна злочинність в Україні: детермінанти й попередження. 2020. С. 228.
9. Павленко, Т. А., М. Г. Корабель. КРИМІНОЛОГІЯ. 2023. С. 45-47

ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВЕРХНЕВОЇ ПЕРЕВІРКИ: СУДОВИЙ АНАЛІЗ МОЖЛИВИХ ПРОРАХУНКІВ

Вадим Болгаренко

курсант 4 курсу ФПФДОДР НПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Ервін Сейтумеров

курсант 4 курсу ФПФДОДР НПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Тінін Дмитро Геннадійович

ORCID ID: 0000-0002-8593-1706

старший викладач кафедри ТСП, майор поліції

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Поліцейські заходи відіграють важливу роль у забезпеченні громадського порядку та безпеки. Вони спрямовані на захист громадян від злочинних посягань, підтримання правопорядку, забезпечення особистої безпеки поліцейських та запобігання скоєнню правопорушень. Однак, важливо пам'ятати, що ефективність здійснення цих заходів безпосередньо залежить від їх правомірності та дотримання законодавчих норм та приписів. Відповідно до положень ч. 2 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) можна зазначити, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [1]. Порушення законодавства під час проведення поліцейських заходів може призвести до порушення прав людини, зловживань владою та, як результат, втрати довіри до правоохоронної системи у цілому.

Окремі випадки створюють прецеденти, в яких присутність поліції викликає неприємне ставлення, провокує людей на конфлікт по відношенню до поліцейських [2]. Досить часто зустрічають поліцейські дані проблеми при забезпеченні публічної безпеки та порядку. Тому кожен поліцейський захід повинен відповідати вимогам зазначеним у ч.2 ст. 29 Закону, а саме бути законним, пропорційним, необхідним та ефективним. Забезпечення правомірності поліцейських заходів також сприяє підвищенню правової свідомості правоохоронців та їхньої

відповідальності перед суспільством. Це дозволяє уникнути конфліктних ситуацій, забезпечити захист прав та свобод громадян та зміцнити правову систему держави. Основним завдання діяльності правоохоронних органів є служба українському народові відповідно до ст. 64 Закону, тому охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави є одним із пріоритетних напрямків діяльності поліції [3; 4].

Незважаючи на важливість дотримання правомірності поліцейських заходів, іноді трапляються випадки поодиноких порушень з боку правоохоронців. Це може бути пов'язано з недостатнім знанням юридичних аспектів здійснення окремих дій, зокрема превентивних поліцейських заходів. Правоохоронці часто стикаються з ситуаціями, які вимагають швидкого реагування та прийняття рішень. У таких умовах важливо мати глибокі знання законодавства та розуміння правових меж своїх повноважень. Однак, на практиці, через недостатню підготовку або відсутність належного навчання, деякі поліцейські можуть не знати всіх нюансів правового регулювання своїх дій. Це може призвести до порушень прав громадян, навіть якщо такі дії не були навмисними.

Наприклад, відповідно до протоколу огляду місця події від 28.02.2017, який проводився з 01 год. 00 хв. до 01 год. 25 хв. у присутності двох понятих за вказаною адресою було здійснено огляд особи, яка представилася ОСОБА_7 та під час поверхневого огляду в якій в лівій кишені куртки було виявлено та вилучено згорток фольги, в якому була порошкоподібна речовина білого кольору. Втім, судом першої інстанції так і не було достеменно встановлено з наданих стороною обвинувачення матеріалів, під час якої слідчої дії у ОСОБА_7 був вилучений пакунок з порошкоподібною речовиною, оскільки відповідно до вказаного рапорту працівника поліції ОСОБА_7 була затримана та під час поверхневого огляду виявлено у нього та вилучено згорток фольги. Уже за протоколом огляду місця події, складеним через три години після фактичного затримання і вилучення психотропної речовини, було проведено повторний поверхневий огляд ОСОБА_7, у ході якого вилучено пакунок з порошкоподібною речовиною. Отже, суд першої інстанції, оцінивши як доказ протокол огляду місця події, зважаючи на його допустимість, установив, що згорток фольги з білою порошкоподібною речовиною фактично був вилучений у ОСОБА_7 саме під час поверхневого огляду [5].

Відповідно до положень ст. 34 Закону, поверхнева перевірка полягає в здійсненні візуального огляду особи, проведенні по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу. Однак вважаємо за необхідне зазначити інше визначення зазначене у довіднику з тактичної підготовки, де зазначено, що поверхнева перевірка – візуальний огляд особи/речей особи, яка не підозрюється у вчиненні адміністративного/кримінального правопорушення, проте існує достатньо підстав вважати, що вона має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб [6].

Крім того, суд звернув увагу на той факт, що під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самотійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу. Разом з тим, доказів того, що ОСОБА_7 вказував на наявність у нього психотропної речовини та видав згорток добровільно, в матеріалах провадження немає, і це не було встановлено під час судового розгляду. З огляду на зазначене, суд першої інстанції дійшов висновку, що слідчий, всупереч вимогам закону, провівши особистий обшук ОСОБА_7, під час якого в останнього було вилучено порошкоподібну речовину білого кольору «амфетамін», та з метою надання надалі такій дії законного вигляду оформив її протоколом огляду місця події. Ураховуючи викладене, суд виправдав ОСОБА_7 в інкримінованому злочині за ч. 2 ст. 309 КК України на підставі п. 2 ч. 1 ст. 373 КПК України у зв'язку з тим, що не доведено, що кримінальне правопорушення вчинено обвинуваченим, є достатньо мотивованим, несуперечливим, підстав до незгоди з ним суд не вбачає. Апеляційне провадження щодо виправдувального вироку суду першої інстанції залишили без змін. У Верховному Суді касаційну скаргу прокурора залишили без задоволення. Верховний Суд висловив позицію, що поліцейським було здійснено істотне порушення прав людини та процедури проведення поверхневої перевірки, через те, що слідчий фактично здійснив обшук особи, але видав це у протоколі під виглядом поверхневої перевірки. Обшук проводиться відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, на відміну від поверхневої перевірки, що проводиться згідно із Законом. Це різні процесуальні дії з різним порядком їх застосування. Під час огляду забороняється примусово перевіряти вміст кишень та вилучати з них будь-які предмети, навіть якщо вони є вилученими з обігу.

На наведеному нами прикладі встановлено, що поліцейська діяльність пов'язана з тонким розумінням окремих юридичних аспектів здійснення процесуальних дій. Навіть схожі за своїм видом заходи можуть мати різні підстави для їх проведення, і важливо бути кваліфікованим працівником, щоб розуміти тонкі юридичні аспекти їх застосування. Кваліфікація та професійна юридична підготовка поліцейських є ключовими для правильного застосування законодавства та забезпечення правопорядку.

В дослідженні Войтюк М.П. погоджуємось з тим, що якою б не була особа підготовлена, все рівно в деяких ситуаціях не уникнути конфлікту. Конфлікт – суспільний феномен, від якого залежить процес нормального людського розвитку і вважається неминучим явищем і охоплює найрізноманітніші сфери людського буття [7]. Зміна основної функції правоохоронної системи з каральної на сервісну повинно бути забезпечене на рівні підготовки безпосередньо поліцейських, які виконуватимуть владні повноваження [8]. В цей же час погоджуємось з висновками дослідження Наточого А.Д., що обов'язки для забезпечення прав і свобод людини і громадянина держава покладає на правоохоронні органи, та в свою чергу вони мають мати відповідну підготовку, вживати превентивні та профілактичні заходи задля безпеки та спокою громадян, а у виняткових випадках поліцейські заходи примусу [9].

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n271> (дата звернення 08.10.2024)
2. Войтюк М.П. Роль органів Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки та порядку / М.П. Войтюк // Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 17 листопада 2017 р.). – Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. – С. 247-250. <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1111>
3. Плахотний А.П. Підвищення рівня правової свідомості в діяльності працівника Національної поліції / А.П. Плахотний, Д.О. Богдан // Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 черв. 2022 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2022. – С. 63-64. <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/10444>
4. Артем Павлович Плахотний, Єгор Ігорович Смілянець, Особливості застосування поліцейських заходів під час професійної діяльності працівників патрульної поліції. The 5 th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society”(July 17-19, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 881 p.
5. Постанова Верховного Суду від 23.02.2020 у справі № 755/6685/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87760561>

6. Довідник (словник термінів) з тактичної підготовки / Кол. авт. ; за ред. канд. юрид. наук, доц. В. Я. Покайчука, канд. юрид. наук, доц. В. Д. Поливанюка. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 100 с.; іл. <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/7370>
7. Войтюк М.П. Тривала готовність до безконфліктного спілкування, особливий вид комунікативної компетентності / М.П. Войтюк // Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених у світлі євроінтеграційних процесів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів) та докторантів (м. Дніпро, 18 трав. 2017 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2017. – С. 21-25. <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1008>
8. Тінін , Д., & Завістовський , О. (2023). Важливість питання комунікації поліцейського в системі професійної підготовки. Матеріали конференцій МЦНД, (08.12.2023; Черкаси, Україна), 143–145. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/876>
9. Наточій А.Д. Забезпечення захисту прав і свобод людини під час воєнного стану / А.Д. Наточій // Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки та оборони України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 квітня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. – С. 90-92. <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/13846>

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Кривошея Данило Григорович

Курсант 2 курсу факультету

підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Валєєв Руслан Гельманович

Доцент кафедри адміністративного права і процесу

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Організація роботи підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування є ключовим елементом системи забезпечення правопорядку та боротьби зі злочинністю. В умовах зростаючої складності злочинних проявів та розвитку нових технологій, ефективність діяльності цих підрозділів стає все більш актуальною.

По-перше, важливим принципом є міжвідомча взаємодія. Кримінальна поліція та органи досудового розслідування повинні діяти в тісній співпраці, обмінюючись інформацією та ресурсами. Це дозволяє не лише швидше реагувати на злочини, а й проводити комплексні розслідування, що охоплюють різні аспекти кримінальної діяльності.

По-друге, використання сучасних технологій. Інформаційні системи та аналітичні платформи стають незамінними інструментами для збору та обробки даних. Це дозволяє оперативно виявляти злочинні схеми та тенденції, що, в свою чергу, підвищує ефективність досудових розслідувань.

Важливу роль у структурі організації кримінальної поліції відіграє її спеціалізація. Серед підрозділів можна виділити відділи, що займаються розслідуванням економічних злочинів, наркотрафіку, кіберзлочинності та інших специфічних напрямків. Спеціалізація дозволяє підвищити кваліфікацію співробітників та забезпечити більш ефективне розслідування [1].

Також необхідно враховувати важливість підготовки кадрів. Професійна підготовка правоохоронців, навчання новим методам роботи та впровадження програм підвищення кваліфікації сприяють

підвищенню ефективності розслідувань. В умовах постійних змін у кримінальному законодавстві та нових викликів, що постають перед суспільством, безперервне навчання стає обов'язковим.

Проте, організація роботи підрозділів кримінальної поліції стикається з низкою викликів. Це, зокрема, недостатня матеріально-технічна база, низький рівень довіри населення до правоохоронних органів та корупційні прояви всередині системи. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, включаючи реформи на законодавчому рівні та вдосконалення внутрішніх процесів.

Отже, ефективна організація роботи підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування є необхідною умовою для забезпечення безпеки громадян та правопорядку в суспільстві. Впровадження нових технологій, підвищення кваліфікації співробітників та налагодження міжвідомчої взаємодії можуть суттєво покращити результати їхньої діяльності. Лише за умови комплексного підходу до реформування цих органів можливо досягти реальних змін у боротьбі зі злочинністю та забезпеченні справедливості [3].

Для досягнення ефективної організації роботи підрозділів кримінальної поліції важливо зосередитися на кількох ключових аспектах, які можуть суттєво покращити результати їхньої діяльності.

Сучасні технології, такі як штучний інтелект, аналітика великих даних та блокчейн, можуть значно покращити процеси розслідування. Використання ІТ-рішень для аналізу даних про злочини, виявлення закономірностей і тенденцій дозволяє оперативно реагувати на загрози. Наприклад, автоматизація збору та обробки доказів скорочує час розслідування та підвищує його точність.

Створення механізмів контролю за діяльністю кримінальної поліції допоможе підвищити довіру суспільства. Впровадження незалежних аудитів та звітності, відкритість до громадськості, а також залучення громадян до контролю за роботою правоохоронних органів можуть суттєво зменшити корупційні прояви.

З огляду на глобалізацію злочинності, важливо налагоджувати співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Інтерпол, Європол, а також з правоохоронними органами інших країн. Обмін інформацією, досвідом та кращими практиками дозволить оперативніше реагувати на транснаціональні злочини, такі як контрабанда, торгівля людьми та тероризм [2].

Необхідно удосконалити законодавство в сфері кримінального правосуддя, щоб воно відповідало сучасним викликам. Це включає в себе адаптацію норм до нових технологій, захист прав осіб, залучених до розслідувань, а також забезпечення належної правової підтримки для підрозділів кримінальної поліції.

Створення спеціалізованих програм навчання для правоохоронців є важливим аспектом підвищення їхньої професійної компетенції. Програми, що охоплюють новітні методи розслідування, психологію, комунікацію та етику, можуть суттєво підвищити ефективність роботи підрозділів.

Список використаних джерел:

1. Кобзар О.Ф., Дараган В.В. Напрямки удосконалення підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2020. № 1. С. 158-163.
2. Дараган В.В. Щодо проблем підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції в закладах вищої освіти МВС України. Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 22 груд. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 18-21.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 03.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua.html>.

ОСОБИСТІ МЕТОДИ ДИНАМІЧНИХ СТРІЛЕЦЬКИХ ТРЕНУВАНЬ

Спицький Ярослав Миколайович

курсант 3 курсу н.г. ПД-233

ННІФППДНПУ

ДДУВС, Україна

Науковий керівник: Волков Юрій Михайлович

викладач кафедри вогневої підготовки

ДДУВС, Україна

Спортивна підготовка з практичної стрільби залежить від перших кроків початкового навчально-тренувального процесу, правильного застосування методів навчання, шляхів і способів формування відповідних навичок та умінь, розвитку та удосконалення потрібних фізичних і психічних якостей.

Ситуація в сучасному світі зумовлює високі вимоги до фізичної та психологічної підготовок. Жодна операція ніколи не буде схожою на інші, але у них є спільні риси. Зазвичай це групи терористів або окремі люди, які обрали собі позицію для засідки в середині будівлі, щоб атакувати підрозділ на найвигідніших для них умовах. Також не виключено застосування досвідченим противником різноманітних систем раннього попередження (спостерігачі, розтяжки, сигнальні міни тощо) і снайперів, які, будучи правильно натренованими і озброєними, є істотною загрозою і повинні бути нейтралізовані насамперед («нейтралізований» – не обов'язково убитий або поранений; означає лише нездатність на певний час бути загрозою для підрозділу). Однак, застосовуючи правильну тактику, всіх цих загроз можна ефективно уникнути.

Прихованість дій підрозділу є першочерговим завданням. Діючи відкрито, підрозділ віддає ініціативу і перевагу противнику, який, знаючи точку входу, може переорієнтувати свої сили для ефективного відбиття атаки. У такому разі противник отримує приблизне місце розташування підрозділу, однак Ви лише загально уявляєте собі його місцезнаходження і чисельність.

Важливо також відзначити, що проведення динамічних стрілецьких тренувань набуло особливого значення від 24 лютого 2022 року,

оскільки в студентів, а в подальшому в працівників, не має бути права на помилку. Тож і методики по підготовці та проведенню динамічних стрілецьких завдань вимагають більш ретельного, та обґрунтованого визначення та застосування.

Оперативно-тактична підготовка особового складу поліції може здійснюватися різними шляхами та методиками, а саме: [4, ст. 67]

- По-перше, в органах і підрозділах поліції необхідно формувати спеціальні групи підготованих, тренуваних працівників для участі в операціях щодо затримання небезпечних злочинців, до яких доцільно залучати працівників, котрі вже брали участь у подібних операціях, мають досвід попередньої професійної діяльності, попередній спортивний досвід.

- По-друге, для індивідуальної і групової оперативно-тактичної підготовки працівників поліції необхідно максимально використовувати можливості навчально-матеріальної бази закладів професійної підготовки працівників Національної поліції, особливо в період стаціонарних навчань, проведення початкової підготовки, перепідготовки, курсів підвищення кваліфікації, тренінгів.

- По-третє, необхідно створювати в підрозділах поліції локальні навчальні тактичні полігони, смуги перешкод для морально-психологічної підготовки, навчальні об'єкти і пристрої, які б дозволяли проводити оперативно-тактичну підготовку особового складу в умовах, наближених до реальних подій. За підсумками навчань проводити обговорення реальних службових ситуацій.

- По-четверте, необхідно максимально наблизити та адаптувати форми і методи проведення практичних занять у системі службової підготовки до практичної діяльності поліції. Необхідно заняття будувати таким чином, щоб теоретичне вивчення питань затримання злочинців було нерозривно пов'язано з вирішенням завдань щодо правомірного застосування зброї, фізичної сили і спеціальних засобів у різних ситуаціях, а потім переходило в практичні заняття з відбиття озброєного нападу, затримання злочинців, їх обшуку і конвоювання. [5, ст. 44].

Крім того, в особового складу необхідно виховувати морально-психологічну стійкість і вольові якості. Цього можна досягти, поступово підвищуючи рівень емоційних навантажень, збільшуючи поступово несприятливі умови та стрес-фактори при відпрацюванні тренінгових сценаріїв.

Для того, щоб підготувати особовий склад до виконання завдань в умовах підвищеного ризику, необхідно, щоб працівники, які задіяні в спеціальних групах щодо затримання злочинців, проходили програму інтенсивних всебічних тренувань.

Отже, динамічна підготовка особового складу до проведення спеціальних операцій має специфічні особливості. Вони полягають у тому, щоб, крім формування у співробітників загальнодоступними способами фізичної сили, швидкості, спритності, витривалості, співробітник поліції під керівництвом інструкторів, вони могли й самостійно виконувати ці завдання. Враховуючи військовий час, працівники поліції мають бути готовими до прийняття швидких рішень.

Список використаних джерел:

1. Тактичне керівництво щодо несення служби в зоні проведення антитерористичної операції в умовах наступу і оборони, затримання озброєних злочинців, банд та формувань: Методичні рекомендації / С.М. Банах, В.Р. Булачек, Ю.Р., І.Ю. Землянський, Ю.Р. Йосипів, М.О. Московчук, М.В. Моргун, В.М. Синенький, О.І. Тьорло, Ярославський А.В. – Львів: ЛьвДУВС, 2014. – 154 с.
2. Основи методики ICIPS та її використання у навчальному процесі ВНЗ МВС України: Методичні рекомендації / С.М. Банах, В.Р., Ю.Р. Йосипів, М.О. Московчук, М.В. Моргун, В.М. Синенький, О.І. Тьорло, М.Д. Курляк. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 92 с.
3. Оболенський Ю.Б. Тактичні основи спеціальних операцій. Частина 1, 2, 3: навч.-практич. посібник / Ю.Б. Оболенський. – Луганськ: Луганський інститут ВС, 2020.
4. Олефір В.І. Охорона громадського порядку в сучасних умовах: навч.-методич. посібник / В.І. Олефір, В.В. Черній, М.В. Лошицький. – К.: НАВСУ, 2018.
5. Перкін В.І. Розробка тактичних комплексів та операцій у розслідуванні злочинів / В.І. Перкін // Бюлетень МВС України. – 2017. – № 141. – С. 23–26.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ У ВИДІ АРЕШТУ

Бровко А.В.

здобувач вищої освіти

Національний університет «Чернігівська політехніка», Україна

Іваньков І.В.

доцент, кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права та правосуддя

Національний університет «Чернігівська політехніка», Україна

Тривала війна в Україні призвела до зростання кількості кримінальних правопорушень серед військовослужбовців. Це, в свою чергу, стимулювало до перегляду законодавства та практики виконання кримінальних покарань. Особливу увагу при цьому було приділено особливостям виконання кримінального покарання у виді арешту щодо військовослужбовців, оскільки цей вид покарання має специфічні характеристики, які необхідно враховувати в умовах воєнного стану. Тому дослідження особливостей виконання цього виду покарання має важливе теоретичне та практичне значення.

Покарання, призначені військовослужбовцям, мають певні особливості, що зумовлені низкою чинників. По-перше, це наявність у кримінальному законодавстві спеціальних заходів примусу, які застосовуються за вироком суду виключно до військовослужбовців. По-друге, це специфіка самих покарань, що полягає в обмеженні прав військовослужбовців в межах військової служби, тобто в умовах, де на них поширюється особливий правовий режим [1, с. 204].

Згідно з ч. 1 статті 60 Кримінального кодексу України (далі— ККУ України), покарання у виді арешту полягає в триманні засудженого військовослужбовця в умовах ізоляції на гауптвахті і встановлюється на строк від одного до шести місяців [2]. Законодавство передбачає особливі умови виконання арешту для окремих категорій осіб. У ч. 2 ст. 60 ККУ зазначається, що арешт не застосовується до вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років. Також варто звернути увагу, що відповідно до ст. 52 ККУ арешт є основним видом покарання. Проте до основного покарання може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань.

Особливістю покарання у виді арешту для військовослужбовців є місце його відбування. Військовослужбовці засуджені до арешту, відбувають його не в арештних домах, а на спеціалізованих військових об'єктах – гауптвахтах, які як вважає В.В. Коваленко, виконують функцію ізолятору тимчасового тримання для військовослужбовців, які порушили військову дисципліну [3, с. 477].

Гауптвахта, відповідно до Порядку тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців, – це спеціальне приміщення, обладнане в будівлі органу управління ВСП (підрозділу ВСП в гарнізоні) для виконання покарання щодо військовослужбовців, засуджених до арешту, військовослужбовців, на яких накладено адміністративне стягнення у виді арешту з утриманням на гауптвахті, тримання узятих під варту та затриманих військовослужбовців, або приміщення (намет), яке може тимчасово обладнуватися на полігонах, у навчальних центрах та районах виконання ЗСУ завдань за призначенням. Згідно Порядку, на гауптвахті мають бути, зокрема: загальні й одиночні камери; кімнати для тимчасово затриманих військовослужбовців; кімната для допиту; їдальня; кімната для вмивання та туалети; душова кімната (місце, обладнане душовою кабіною); прогулянкові камери (майданчик для прогулянок) тощо. Загальні й одиночні камери обладнуються відгородженими санвузлами з дверцятами, умивальниками з проточною гарячою і холодною водою, примусовою механічною вентиляцією з можливістю подачі теплого повітря в холодну пору року. У камерах мають бути ліжка з дерев'яним лежачком, тумбочки, столи, лави (табурети), полиці для книг. Загальне освітлення камер повинно бути достатнім для того щоб військовослужбовці могли читати без шкоди для здоров'я. Температура в камерах під час опалювального сезону повинна бути не нижче 18°C [4].

На засуджених до арешту на гауптвахті військовослужбовців поширюються права, обов'язки, заборони і обмеження, встановлені кримінально-виконавчим законодавством для осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі. Засуджені військовослужбовці мають право: на щоденну прогулянку тривалістю одну годину; на восьмигодинний сон у нічний час; мати при собі і зберігати в камері особисті предмети і речі; одержувати і відправляти листи та телеграми без обмеження їх кількості; в індивідуальному порядку відправляти релігійні обряди, зберігати при собі і користуватися релігійною

літературою, предметами релігійного культу індивідуального користування для натільного або кишенькового носіння (крім саморобних та колючо-ріжучих предметів); звертатися з пропозиціями, заявами і скаргами до державних органів, громадських об'єднань і службових осіб; користуватися настільними іграми; слухати радіо; користуватися книгами, журналами і газетами, які є на гауптвахті; зустрічатися з родичами та іншими особами; витратити гроші із своїх особових рахунків без обмеження їх обсягу для придбання продуктів харчування, одягу, взуття, літератури, письмового приладдя та предметів першої потреби; одержувати і відправляти посилки (передачі) і бандеролі, грошові перекази, одержувати передачі; одержувати інформацію і роз'яснення про умови відбування і порядок виконання покарання у виді арешту на гауптвахті; отримувати медичну допомогу і лікування, у тому числі платні медичні послуги; вести телефонні розмови з особами, які знаходяться поза межами гауптвахти, користуватися глобальною мережею Інтернет; одержувати правову допомогу від адвокатів або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи; одержувати один раз на місяць короткострокове побачення; розпоряджатися вільним часом, який відведений розпорядком дня, не порушуючи при цьому правил поведінки. Засуджені військовослужбовці зобов'язані: бути ввічливими у стосунках між собою та з посадовими особами Служби правопорядку і чергової зміни; додержуватися розпорядку, встановленого на гауптвахті, виконувати законні вимоги посадових осіб Служби правопорядку та чергової зміни; дотримуватися санітарно-гігієнічних правил; додержуватися правил поведінки, військового вітання та ввічливості, визначених для військовослужбовців. Засудженим військовослужбовцям забороняється: устанавлювати зв'язки з особами, які тримаються в інших камерах; заподіювати собі тілесні ушкодження; придбавати, виготовляти, вживати і зберігати предмети, вироби і речовини, заборонені до використання; продавати, дарувати чи відчужувати іншим шляхом предмети, вироби і речовини, що перебувають в особистому користуванні; мати при собі гроші та цінні речі; чинити опір законним діям посадових осіб Служби правопорядку та чергової зміни; вживати спиртні напої, наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги чи інші одурманливі засоби тощо [4].

Після набрання вироком суду, яким військовослужбовця засуджено до покарання у виді арешту законної сили, засудженого під конвоем

доставляють на гауптвахту. Виходячи з вимог ч. 2 ст. 50 Кримінально-виконавчого кодексу України, підкреслює М.С. Туркот. засуджений військовослужбовець відбуває весь строк покарання на одній гауптвахті [5, с. 89].

Отже, сучасний порядок і умови виконання арешту для військовослужбовців спрямовані на гуманізацію кримінально-виконавчої системи, збереження військової дисципліни та боєздатності засуджених, а також підвищення ефективності застосування кримінальних санкцій у військовій сфері.

Список використаних джерел:

1. Кальман О.Г., Мірошниченко С.С, Подільчак О.М. та ін. Проблеми кримінально-виконавчого права України: навчальний посібник. Нац. акад. прокуратури України. Чернігів : Десна, 2012. 335 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 7.09.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
3. Коваленко В.В. Особливості виконання військовослужбовцями покарання у виді арешту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 476-479.
4. Порядок тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців: затверджений Наказом Міністерства оборони від 03.11.2020 № 394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0038-21%23n2#top> (дата звернення: 09.10.2024).
5. Туркот М.С. Особливості виконання спеціальних видів покарання, призначених військовослужбовцям. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2015. С. 86–90.

ОСОБЛИВОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Коваленко Родіон Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Оптимізація процесу вогневої підготовки курсантів стає надзвичайно важливим завданням в умовах швидкого розвитку інноваційних технологій у військовому навчанні. Сучасні інноваційні технології значно підвищують ефективність навчання, забезпечуючи глибше опанування навичок використання вогнепальної зброї.

Однією з ключових областей підготовки поліцейських є тренування з вогнепальною зброєю, де досягнення цілей, таких як оволодіння навичками її використання та удосконалення техніки стрільби, залежить від успішного поєднання традиційних та інноваційних методів навчання. Застосування інноваційних методів, зокрема інтерактивних та мультимедійних, підвищує рівень володіння навичками використання вогнепальної зброї та готовність до її застосування в екстремальних ситуаціях поліцейськими. Розумне і науково обґрунтоване використання мультимедійних методів під час занять з вогневої підготовки значно підвищує ефективність формування навичок у майбутніх офіцерів. Це зміцнює їх психологічну та стресову стійкість, що є особливо важливим у контексті майбутніх викликів [1, с. 70].

Використання мультимедійних тирів може суттєво покращити здатність курсантів виконувати вправи з вогнепальною зброєю. Дослідження свідчать, що отримані навички стрільби не лише допомагають у формуванні морально-психологічної стійкості курсантів, але й підвищують їхню готовність до дій у критичних умовах, особливо якщо вогнева підготовка супроводжується психологічною підготовкою за допомогою мультимедійних тренажерів [2, с. 32].

Для багатьох курсантів перебування в стрілецькому тирі може бути значним джерелом стресу. Однак подолання цього стресу та розвиток психофізіологічної стійкості можливі завдяки інтерактивним мультимедійним тирів під час вогневої підготовки. Мультимедійні методи навчання створюють середовище, яке орієнтоване на результат та вимагає адаптації до реальних умов, відтворюючи невідомі сценарії та досягаючи цілей у найкоротший термін і з мінімальними витратами боєприпасів. Ефективність запам'ятовування інформації підтримується системою ретельних повторень під час засвоєння матеріалу, що значно сприяє закріпленню знань. Мультимедійні тренажери дозволяють проводити тренування навичок стрільби, критично важливих для майбутніх поліцейських[4, с. 76].

Віртуальні стрілецькі тренажери використовують комп'ютерні технології для моделювання реальних умов стрільби. Вони надають курсантам можливість практикуватися у стрільбі в різних сценаріях, не виходячи з навчального центру. Такі тренажери дозволяють курсантам виконувати вправи, які імітують бойові ситуації, без ризику для життя і здоров'я. Завдяки точній симуляції, курсанти можуть тренуватися на різних дистанціях, у різних умовах освітлення та за різних погодних умов. Крім того, віртуальні тренажери дозволяють курсантам отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Після кожної вправи вони можуть переглядати детальні дані про свою продуктивність: точність, швидкість реагування, час, витрачений на прицілювання, та інші параметри. Це дозволяє курсантам усвідомлювати свої слабкі місця та працювати над їх виправленням, що в результаті призводить до швидшого вдосконалення навичок. [3, с. 68].

Впровадження інноваційних технологій у вогневу підготовку дозволяє знизити витрати на ресурси. Відсутність необхідності у постійному використанні живої амуніції та більш ефективного використання навчального часу забезпечують значну економію коштів і матеріальних ресурсів. Це особливо актуально в умовах обмеженого бюджету та необхідності оптимізації витрат на військову підготовку. Сучасні інноваційні технології стають ключовим інструментом для підвищення якості та ефективності вогневої підготовки курсантів. Вони створюють умови для глибшого вивчення матеріалу та розвитку високих навичок у використанні вогнепальної зброї.

Відтак, інвестиції в такі технології можуть забезпечити значні переваги для навчальних програм, підвищуючи готовність курсантів до виконання своїх службових обов'язків у реальних умовах.

Таким чином, оптимізація вогневої підготовки за допомогою віртуальних технологій не тільки сприяє розвитку професійних навичок курсантів, але й підвищує загальний рівень безпеки під час навчання, що є важливим аспектом сучасної військової освіти.

Список використаних джерел:

1. Вознесенський І. В. Використання мультимедійних стрілецьких тренажерів для підготовки поліцейських. 2021. С. 44
2. Гавриш Б.О. Особливості використання мультимедійних технологій на практичних заняттях з вогневої підготовки з курсантами в ЗВО, які здійснюють підготовку поліцейських. Editorial board 2022. С. 311.
3. Омельченко А.А. Зміни у методиці викладання вогневої підготовки під час воєнного стану. The 7 th International scientific and practical conference "Modern research in world science"(October 2-4, 2022) SPC "Sci-conf. com. ua", Lviv, Ukraine. 2022. 1320 p.. 2022.
4. Федоров В. В., Піскунова О. Б. Роль практичної стрільби в системі вогневої підготовки поліцейських: психологічна складова. 2021. С. 46.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НА ВОГНЕВІЙ ПІДГОТОВЦІ ПІД ЧАС СТРІЛЬБ

Кривошея Данило Григорович

Курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Психологічна підготовка є одним із ключових елементів успішної військової підготовки, особливо у контексті вогневої підготовки. У процесі навчання курсантів навичкам стрільби психологічні аспекти, такі як стресостійкість, концентрація уваги та швидкість реакції, є вирішальними факторами, що впливають на результати. У цій статті розглянемо специфіку психологічної підготовки курсантів під час стрільб та її вплив на ефективність навчального процесу.

Вогнева підготовка вимагає від курсантів здатності працювати в умовах високого стресу, коли потрібно приймати швидкі та точні рішення. Основні психологічні фактори, що впливають на результативність стрільби:

Під час стрільби курсанти повинні бути повністю зосереджені на мішені, ігноруючи сторонні подразники. Навчання фокусу уваги дозволяє знизити кількість помилок і підвищити точність пострілів. Курсанти часто зазнають психологічного тиску під час стрільб, особливо у бойових умовах. Стрес може негативно впливати на координацію рухів, швидкість прийняття рішень та загальний результат. Тому важливо навчити курсантів управляти своїми емоціями в екстремальних ситуаціях.

В умовах бойових дій або тренувань час реагування на небезпеку чи мішень є критичним. Психологічна підготовка сприяє розвитку здатності швидко та адекватно реагувати на зміну ситуації.

Психологічна готовність до стрільби також залежить від рівня мотивації курсанта. Чим вищий рівень особистої мотивації, тим більша ймовірність успішного виконання завдань. [1, с. 102–114].

Тому, на наш погляд, необхідно розробити певні методи практичних занять з вогневої підготовки, які допоможуть курсантам всебічно сприяти розвитку творчої особистості, прикладного мислення, вміння інтегрувати знання в різних сферах професійної підготовки, сприяти розвитку творчої особистості, прикладного мислення, вміння інтегрувати знання в різних сферах професійної підготовки. які в основному спрямовані на оволодіння правильними діями зі зброєю та прийомами стрільби.

Такий вид підготовки допоможе привести в бойову готовність весь психофізичний апарат стрільця, привести його в оптимальний стан функцій нервової структури. У сукупності ці методи та засоби утворюють систему діяльності вчителя, спрямовану на досягнення найвищого рівня підготовленості, що визначає його здатність підтримувати достатньо високий рівень функціональної діяльності та успішно виконувати поставлені завдання відповідно до умов професійної діяльності, безпосередньо пов'язаної з використанням або застосування бойової зброї [4, с. 186-190].

Під час занять з вогневої підготовки, а саме учбово-тренувальних стрільб, викладач повинен зберігати спокійну атмосферу, намагатися бути стриманим у помилках, щоб у курсантів і слухачів заняття з вогневої підготовки асоціювалися виключно з позитивними емоціями. Слід пам'ятати, що під час навчально-тренувальних занять часто доводиться спостерігати, як впевнено стрільці володіють навчальною зброєю. Зовсім інша ситуація на вогневому рубежі.

Стрільба з бойового пістолета асоціюється у навчених з почуттям тривоги і страху, які часом домінують над роботою центральної нервової системи. Ці відчуття гальмують всю його функціональну діяльність і викликають стан надмірної напруги психіки і всіх систем організму стрільця. Заняття з вогневої підготовки повинні бути обладнані протишумними навушниками та захисними окулярами.

Курсант має звикнути до звуку пострілу, до дії механізму зброї при пострілі і не менш важливо до запаху порохових газів, адже це частина процесу. Інструктор з пожежної підготовки в залежності від подальшого розвитку небезпечної ситуації повинен уміти розпізнати, що переляк може перерости в страх, а іноді і в паніку з відповідними сумними наслідками [3, с. 110-112].

Очікуваний результат у стрільбі досягається внутрішнім спокоєм при знаходженні в пасивно-розслабленому положенні і прагненням закріпити вже наявні навички стрільби за допомогою важливих компонентів психологічної підготовки, ідеомоторної та аутогенної підготовки і, перш за все, відпрацювання вправ. в неробстві.

Дослідження показують, що курсанти, які пройшли спеціальну психологічну підготовку, демонструють вищу результативність у стрільбі, ніж ті, які не проходили такі тренінги. Психологічна підготовка допомагає знизити рівень тривожності та страху, що дозволяє зосередитися на техніці стрільби та виконанні бойових завдань. Крім того, розвиток стресостійкості та концентрації сприяє підвищенню впевненості в собі, що є важливим елементом успішного виконання бойових завдань [2, с. 82–85].

Отже, психологічна підготовка курсантів на вогневій підготовці є важливим фактором, що впливає на їхню бойову ефективність та здатність приймати правильні рішення в умовах стресу. Методи психологічної підготовки, що включають управління стресом, моделювання стресових ситуацій та когнітивно-біхевіоральну терапію, сприяють розвитку необхідних навичок для успішного виконання завдань під час стрільб. У подальших дослідженнях доцільно приділити увагу розробці більш індивідуалізованих підходів до психологічної підготовки курсантів, враховуючи їх особисті особливості та потреби.

Список використаних джерел:

1. Бутов С. Є., Решко С. М., Ємчук О. І. Теоретичні та практичні аспекти тактичної підготовки працівників міліції до застосування заходів фізичного впливу та вогнепальної зброї в екстремальних ситуаціях під час виконання службових обов'язків. Юридична психологія та педагогіка. 2013. № 2. С. 102–114.
2. Казначеев Д. Г., Лопаєва О. М. Особливості формування психологічної стійкості і готовності працівників поліції у процесі навчання з вогневої підготовки. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 4. С. 82–85.
3. Лопаєва О. М. Сучасний підхід до навчання поліцейським діям в екстремальних умовах, 2018. С. 110–112.
4. Семенюк В. І., Лавров О. Ю., Гришин М. В., Руденко М. М., Кравчук А. М. Комплексний підхід до навчання вогневій підготовці з використанням інноваційних технологій. Системи озброєння і військова техніка. 2015. № 1. С. 186–190.

ПОНЯТТЯ «ВОГНЕВИЙ КОНТАКТ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Явір Олександр Віталійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У сучасних умовах роботи поліції виникає потреба у вдосконаленні навчання правоохоронців, зокрема через впровадження елементів фізичних і психоемоційних навантажень. Ці компоненти разом із тактико-спеціальною підготовкою є вирішальними для вибору відповідних технічних прийомів роботи зі зброєю. Важливо, щоб поліцейський, озброєний та якісно підготовлений, мав незаперечну перевагу перед правопорушником, що безпосередньо впливає на результати проведення операцій. В нормативно-правових актах та спеціальній науковій літературі терміни, пов'язані з вогневим контактом, часто вживаються, як синоніми. До таких термінів відносяться: «взаємний вогневий контакт», «безпосереднє зіткнення», «бойове зіткнення з противником», «збройний напад», «вогневе ураження» та «ближній бій» [1, с. 84].

Згідно з науковою літературою, вогневе ураження визначається, як просторово-часова послідовність вогневого впливу сил і засобів на супротивника різними формами і методами. Це може включати вогонь з різних позицій, укриттів тощо. Організовану збройну боротьбу, в якій беруть участь з'єднання, частини і підрозділи, називають боєм. Вогонь у цьому контексті є основним засобом ураження противника, який здійснюється з різних видів зброї з метою знищення або придушення противника.

Поняття «контакт», походячи від латинського «contactus», означає дотик або зв'язок. У нашому розумінні, вогневий контакт - це нетривала ситуація емоційно напруженого протиборства між сторонами, в якій застосовується вогнепальна зброя або інші засоби ураження хоча б

однією зі сторін. Таким чином, коли поліцейський вступає в протиборотство зі правопорушником, використовуючи вогнепальну зброю для виконання службового завдання, це і є вогневий контакт.

Аналіз ситуацій з виникненням вогневого контакту неможливий без визначення рівня залученості в конфлікт вогнепальної зброї [2, с. 11]. Це важливо для розуміння ступеня загрози публічній безпеці та порядку. Під час проведення спеціальних операцій метою є уникнення тривалого вогневого контакту, оскільки він перетворюється на бій. Успішність таких операцій вимагає динамічного підходу і швидкого завершення дій.

Зазвичай ведення вогневого контакту високої інтенсивності відбувається з використанням неприцільної, інтуїтивної стрільби. Це обумовлено тим, що концентрація уваги на прицільних пристроях вимагає зосередженості, що, в свою чергу, позбавляє поліцейського можливості оцінювати повну картину вогневого контакту. [3, с. 6].

Важливою складовою вогневого контакту є психологічний бар'єр. Поліцейському необхідно подолати емоційний тягар, оскільки вогонь ведеться не по мішені. Стан високої емоційної напруги підсилюється під час інтенсивного вогневого контакту. Водночас поліцейські прагнуть мінімізувати шкоду правопорушнику, тоді як злочинці можуть не мати таких обмежень і ставити під загрозу життя правоохоронців. Традиційні заняття з вогневої підготовки часто не відображають реальних умов вогневого контакту, що призводить до психологічної невідповідності [3, с. 70]. Ця невідповідність може призвести до труднощів і помилок під час виконання службових обов'язків. Основу навчання становлять знання, вміння та навички, які виступають як вихідні компоненти змісту освіти. Знання, отримані на заняттях з вогневої підготовки, формують систему уявлень про правові підстави, умови та межі застосування вогнепальної зброї.

Закріплення знань про вогнепальну зброю повинно відбуватися через практичні стрільби, які дозволяють формувати відповідні вміння та навички поведінки зі зброєю. Значним аспектом процесу навчання є дотримання рекомендацій нормативно-правових актів щодо безпеки під час роботи з вогнепальною зброєю. [4, с. 66].

Ведення вогневого контакту в міських умовах має свої особливості: поліцейський має вміти вражати цілі, які можуть раптово з'являтися, рухатися на різних дистанціях, в різних положеннях. Час реагування на ціль зменшується, і як наслідок, винесення зброї на лінію прицілювання

відбувається в обмежений час. Правове забезпечення процесу виконання пострілу ґрунтується на ефекті м'язової пам'яті, де часу на коригування прицільного пристрою вже не залишається. При вогневому контакті високої інтенсивності час виявлення цілі та постріл зазвичай займають всього 2-3 секунди. Важливою умовою є гарантоване ураження цілі, що передбачає належну підготовку та постійні тренування.

Отже, формування стійких навичок влучної стрільби є результатом правильного навчання, регулярних тренувань та практики в умовах, що імітують реальні бойові ситуації. Важливо забезпечити діючих співробітників та майбутніх правоохоронців усіма необхідними знаннями та навичками для подолання стресових ситуацій та досягнення високого рівня бойової готовності в умовах вогневого контакту.

Список використаних джерел:

1. Вайда Т.С., Круглик М.С., Кузнецов О.І. Сучасне вітчизняне інтерактивне мультимедійне обладнання для навчання та удосконалення вогневої підготовки працівників національної поліції України. *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept*; 2020 Dec 4; Chișinău. Chișinău; 2020. P. 143-150.
2. Великий Ю.М. Застосування інноваційних освітніх технологій на заняттях з вогневої підготовки в ЗВО із специфічними умовами навчання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 270-275.
3. Ляшко Діана, Олена Джафарова. Психофізична стійкість поліцейських у воєнний час: Роль фізичної підготовки. Видавець і виготовлювач Національної академії Національної гвардії України майдан Захисників України, 3, м. Харків-1, 61001. Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК№ 4794 від 24.11. 2014 р., 2024.
4. Наточій А. Д., Болгаренко В. М.. Вогнева підготовка та формування професійних якостей у майбутніх офіцерів: взаємозв'язок та взаємозалежність. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. С. 374-378.

ПОНЯТТЯ І ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Розумний Юрій Валентинович

курсант н.г. СР-141 факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Антон Марієнко

канд.юрид.наук
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Режим у місцях позбавлення волі є ключовим елементом системи виконання кримінальних покарань, що забезпечує реалізацію принципів кримінально-виконавчої політики держави. Він відіграє вирішальну роль у досягненні цілей покарання, зокрема виправлення та ресоціалізації засуджених. Актуальність дослідження правового регулювання режиму в місцях позбавлення волі зумовлена необхідністю постійного вдосконалення механізмів забезпечення прав і свобод засуджених, підвищення ефективності виконання покарань та адаптації пенітенціарної системи до сучасних вимог суспільства.

Метою цієї роботи є аналіз поняття режиму в місцях позбавлення волі, дослідження його правового регулювання в Україні та визначення основних напрямків удосконалення відповідного законодавства.

Режим у місцях позбавлення волі - це встановлений законом та іншими нормативно-правовими актами порядок виконання і відбування покарання, який забезпечує ізоляцію засуджених, постійний нагляд за ними, виконання покладених на них обов'язків, реалізацію їхніх прав і законних інтересів, безпеку засуджених і персоналу, роздільне тримання різних категорій засуджених, різні умови тримання залежно від виду колонії, зміну умов тримання засуджених [1, с. 112].

Дослідження Богатирьова І.Г. та Пузирьова М.С. (2020) визначає режим як "комплексне соціально-правове явище, що охоплює всю сукупність факторів, які визначають порядок і умови відбування покарання засудженими" [2, с. 45]. Автори підкреслюють, що режим має подвійну природу: з одного боку, він є засобом забезпечення кари, а з іншого - створює умови для виправлення і ресоціалізації засуджених.

Оснoву правовoгo регулювання режиму в місцях позбавлення волі в Україні становлять:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України
2. Закон України "Про попереднє ув'язнення"
3. Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань
4. Інші нормативно-правові акти Міністерства юстиції України

Кримінально-виконавчий кодекс України (КВК) є основним нормативно-правовим актом, що регулює режим у місцях позбавлення волі. Стаття 102 КВК визначає основні вимоги режиму в колоніях, зокрема:

- обов'язкову ізоляцію засуджених та постійний нагляд за ними;
- точне і неухильне виконання ними своїх обов'язків;
- різні умови тримання залежно від виду колонії;
- зміну умов тримання засуджених [3].

Дослідження Яковець І.С. та Автухова К.А. (2021) вказує на те, що правове регулювання режиму в місцях позбавлення волі в Україні характеризується певною фрагментарністю та потребує систематизації [4, с. 78]. Автори зазначають, що існує необхідність у розробці єдиного нормативно-правового акта, який би комплексно регулював усі аспекти режиму в установах виконання покарань.

Аналіз чинного законодавства та наукової літератури дозволяє виділити наступні основні елементи режиму в місцях позбавлення волі:

1. Ізоляція засуджених
2. Постійний нагляд за засудженими
3. Роздільне тримання різних категорій засуджених
4. Виконання засудженими покладених на них обов'язків
5. Реалізація прав і законних інтересів засуджених
6. Забезпечення безпеки засуджених і персоналу
7. Різні умови тримання залежно від виду колонії
8. Зміна умов тримання засуджених

Кожен з цих елементів має своє нормативне закріплення та особливості реалізації на практиці. Наприклад, роздільне тримання різних категорій засуджених регулюється статтею 92 КВК України, яка встановлює критерії такого розподілу [3].

Дослідження Степанюка А.Х. та Яковець І.С. (2022) виявило ряд проблем у правовому регулюванні режиму в місцях позбавлення волі в Україні:

1. Недостатня регламентація окремих аспектів режиму на законодавчому рівні
2. Наявність колізій між нормами різних нормативно-правових актів
3. Невідповідність окремих положень міжнародним стандартам поведження із засудженими
4. Недостатня гнучкість режимних вимог щодо різних категорій засуджених [5, с. 156-158]

Автори підкреслюють необхідність комплексного підходу до вдосконалення правового регулювання режиму в місцях позбавлення волі, який би враховував як національний досвід, так і кращі міжнародні практики.

Режим у місцях позбавлення волі є ключовим елементом системи виконання кримінальних покарань, який забезпечує досягнення цілей покарання та реалізацію принципів кримінально-виконавчої політики держави. Правове регулювання режиму в Україні здійснюється на основі Кримінально-виконавчого кодексу та інших нормативно-правових актів, які визначають основні вимоги до порядку і умов відбування покарання.

Аналіз наукових досліджень та чинного законодавства дозволяє зробити висновок про необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання режиму в місцях позбавлення волі. Основними напрямками такого вдосконалення мають стати:

1. Систематизація нормативно-правових актів, що регулюють режим у місцях позбавлення волі
2. Приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів поведження із засудженими
3. Розробка більш гнучкої системи режимних вимог, яка б враховувала індивідуальні особливості засуджених та сприяла їх ефективній ресоціалізації
4. Вдосконалення механізмів контролю за дотриманням режимних вимог та захисту прав засуджених

Реалізація цих напрямків дозволить підвищити ефективність виконання покарань, забезпечити дотримання прав і законних інтересів засуджених та сприяти їх успішній реінтеграції в суспільство після відбуття покарання.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-виконавче право України : підручник / за заг. ред. Б. М. Головкина, А. Х. Степанюка. Харків : Право, 2019. 288 с.

2. Богатирьов І.Г., Пузирьов М.С. Режим у виправних колоніях: теоретико-правовий аналіз. Право і суспільство. 2020. № 3. С. 42-48.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 3-4. Ст. 21.
4. Яковець І.С., Автухов К.А. Сучасний стан правового регулювання режиму в установах виконання покарань України. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Правові науки. 2021. № 2. С. 75-82.
5. Степанюк А.Х., Яковець І.С. Проблеми реформування кримінально-виконавчої системи України: монографія. Харків: Право, 2022. 256 с.

ПРАВО ВЛАСНОСТІ. ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Шаров Захар Андрійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Право власності є одним із найважливіших інститутів сучасного правопорядку та фундаментальним елементом майнових відносин. Воно забезпечує кожному індивіду як матеріальну незалежність, так і можливість розпоряджатися належним йому майном у межах закону. В юридичній науці право власності розглядається як сукупність трьох основних правомірностей: володіння, користування та розпорядження. Однак захист права власності набуває особливої актуальності в умовах порушень прав власника.

Право власності визначається як юридичне забезпечене та захищене правовими нормами панування особи над річчю, що включає можливість володіти, користуватися та розпоряджатися майном. Згідно з Цивільним кодексом України (стаття 316) [4], власником визнається та особа, якій майно належить на законних підставах. Власник має право володіти майном, тобто фактично утримувати його в себе, а також користуватися майном для задоволення своїх особистих або господарських потреб. Водночас власник має право розпоряджатися майном — це означає, що він може змінювати його стан, призначення, відчужувати чи передавати іншим особам (стаття 317 ЦК України [4]).

У сучасній правовій системі існує кілька форм права власності, серед яких найбільш поширені: приватна, колективна та державна власність. Приватна власність охоплює право індивідуальних осіб або юридичних осіб на володіння майном (стаття 325 ЦК України [4]). Колективна власність належить групі осіб, що об'єднані в кооперативи, товариства або інші форми колективного володіння. Державна власність представляє сукупність об'єктів, що належать державі та використовуються для публічних цілей (стаття 326 ЦК України [4]).

Охорона та захист права власності є важливими складовими ефективною правовою системою. В Україні, як і в багатьох інших країнах, забезпечується захист власників від порушень їхніх прав. Захист права власності регулюється Цивільним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами. Одним із основних способів захисту права власності є віндикаційний позов — вимога власника повернути майно з незаконного володіння іншої особи (стаття 387 ЦК України [4]). Цей спосіб застосовується, коли власник втратив можливість володіти майном через незаконні дії іншої сторони. Для задоволення такого позову власник повинен довести своє право на річ та те, що вона перебуває в незаконному володінні відповідача [3, с. 249].

Негаторний позов (стаття 391 ЦК України [4]) використовується у випадках, коли власник хоче усунути перешкоди у здійсненні своїх прав на користування майном. Цей вид позову подається, коли майно знаходиться у власника, проте інші особи чинять перешкоди в його користуванні.

Іншим способом захисту є позов про визнання права власності (стаття 392 ЦК України [4]), який подається тоді, коли право власності заперечується або не визнається іншими особами. Наприклад, цей позов може бути поданий у випадках, коли майно було придбано за угодою, що не була належним чином оформлена, або у спадкових спорах.

Для ефективного захисту права власності законодавством передбачено низку правових механізмів. Згідно зі статтею 22 Цивільного кодексу України [4], власник має право вимагати відшкодування збитків, завданих порушенням його прав. Крім того, законодавство передбачає можливість застосування заходів забезпечення позову, таких як арешт майна або заборона його відчуження (стаття 152 Цивільного процесуального кодексу України [5]), щоб запобігти можливим неправомірним діям щодо майна під час судового розгляду.

Також власник може звернутися з позовом про вилучення майна, яке було отримане в результаті незаконних дій, згідно зі статтею 387 Цивільного кодексу України [4]. Це дозволяє повернути майно у випадку його незаконного відчуження третім особам.

Окрім судового захисту, власник має право на самозахист свого майна в межах, визначених законом. Стаття 19 Цивільного кодексу України дозволяє власнику вдаватися до самозахисту, якщо дії щодо захисту майна не виходять за межі необхідної оборони та не суперечать

закону [4]. Це може включати заходи щодо захисту майна від посягань або незаконного вилучення.

Зокрема, власник може укласти договори про захист свого майна з охоронними підприємствами або використовувати технічні засоби захисту (сигналізації, камери спостереження тощо). Ці заходи не лише мінімізують ризик посягань на майно, але й є дієвим засобом профілактики порушень права власності.

Особливе місце в захисті права власності займають норми, що регулюють захист інтелектуальної власності. Це стосується авторських прав, патентів, торговельних марок та інших об'єктів інтелектуальної власності, де також застосовуються аналогічні механізми захисту, зокрема відповідно до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [1] та Закону України «Про авторське право і суміжні права» [2].

Незважаючи на наявність розгалуженої системи захисту права власності, на практиці існує низка проблем, що ускладнюють ефективне застосування правових норм. Зокрема, проблема недосконалості судової системи, затягування процесу розгляду справ, а також корупція створюють ризики для власників. Крім того, питання захисту права власності набуває особливої актуальності в контексті військових дій, коли порушення прав власників може мати масовий характер, а відновлення порушених прав стає вкрай складним.

Особливо гостро питання захисту права власності постає в умовах військових дій, що тривають в Україні. Багато власників втратили своє майно через бойові дії або вимушену евакуацію, і відновлення їхніх прав ускладнене як через руйнування майна, так і через недосконалість правового регулювання таких ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права»: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
3. Татьянченко С. А. Особливості захисту права власності, їх специфіка застосування до об'єктів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2024. № 1(81). С. 248-251.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ, МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО І МЕДИКО-САНІТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ

Розумний Юрій Валентинович

курсант н.г. СР-141 факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Антон Марієнко

канд.юрид.наук
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У контексті реформування пенітенціарної системи України особливої актуальності набуває питання правового регулювання праці, матеріально-побутового та медико-санітарного забезпечення засуджених. Це зумовлено необхідністю дотримання міжнародних стандартів поводження із засудженими та забезпечення їхніх основних прав і свобод в умовах позбавлення волі [1, с. 113].

Праця засуджених є одним із основних засобів їхнього виправлення та ресоціалізації. Як зазначає О.В. Лисодєд, правильна організація трудової діяльності засуджених сприяє формуванню у них професійних навичок та поваги до праці [2, с. 46].

Відповідно до чинного законодавства, основними принципами організації праці засуджених є:

- добровільність праці (крім робіт з благоустрою установ виконання покарань);
- створення безпечних умов праці, що відповідають вимогам охорони праці;
- оплата праці відповідно до її кількості та якості;
- заборона використання праці засуджених на роботах з шкідливими умовами праці [3, с. 79].

І.С. Яковець підкреслює, що при організації праці засуджених обов'язково враховуються:

- стать, вік, працездатність, стан здоров'я, спеціальність, наявність умов для роботи в установі виконання покарань [3, с. 80].

Важливим аспектом матеріально-побутового забезпечення є створення належних житлових умов. К.А. Автухов наголошує на необхідності дотримання встановлених норм жилої площі, яка повинна становити:

- не менше 4 кв. м на одного засудженого у виправних колоніях;
- не менше 4,5 кв. м у виховних колоніях;
- не менше 5 кв. м у лікувальних закладах при установах [4, с. 157].

Засуджені отримують харчування, що забезпечує нормальну життєдіяльність організму, відповідно до встановлених норм. М.В. Романов зазначає, що особлива увага приділяється:

- збалансованості раціону;
- калорійності їжі;
- дотриманню санітарно-гігієнічних вимог при приготуванні їжі [5, с. 90].

Система комунально-побутового обслуговування включає:

- забезпечення питною водою;
- освітлення приміщень згідно з санітарними нормами;
- опалення приміщень;
- надання можливості щоденного душу або лазні [1, с. 115].

Система медико-санітарного забезпечення засуджених включає:

- первинну медичну допомогу;
- спеціалізовану медичну допомогу;
- екстрену медичну допомогу;
- профілактичні заходи [4, с. 158].

К.А. Автухов виділяє такі особливості надання медичної допомоги засудженим:

- обов'язковість профілактичних оглядів;
- ведення медичної документації;
- забезпечення конфіденційності медичної інформації;
- можливість отримання платних медичних послуг [4, с. 159].

Важливим аспектом є здійснення санітарно-гігієнічного контролю, що включає:

- контроль за станом приміщень;
- нагляд за дотриманням правил особистої гігієни;
- профілактику інфекційних захворювань;
- контроль якості харчування [5, с. 91].

Ефективне правове регулювання праці, матеріально-побутового і медико-санітарного забезпечення засуджених є важливою передумовою

для їх успішної ресоціалізації та повернення до суспільства. Сучасний стан забезпечення прав засуджених в Україні потребує подальшого вдосконалення відповідно до міжнародних стандартів та практик.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 3-4. Ст. 21.
2. Лисодєд О.В. Правовий статус засуджених в Україні: теоретико-прикладне дослідження. Право України. 2020. № 2. С. 43-52.
3. Яковець І.С. Теоретичні та практичні засади оптимізації процесу виконання кримінальних покарань. Харків: Право, 2021. 238 с.
4. Автухов К.А. Механізм забезпечення прав засуджених в умовах реформування пенітенціарної системи України. Юридичний вісник. 2022. № 4. С. 154-162.
5. Романов М.В. Правове регулювання заходів стягнення, що застосовуються до засуджених. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2023. № 1. С. 87-95.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шрам Андрій Андрійович

курсант 3-ого курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

Доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність теми є надзвичайно важливою в сучасних реаліях України. Військові дії створюють серйозні виклики для правової системи, зокрема, в частині спадкових правовідносин. Втрата життя, зникнення безвісти, вимушене переселення, окупація територій впливає на процедуру прийняття спадщини. Під час воєнного стану значно ускладнюється доступ до нотаріальних послуг, збирання необхідних документів, проведення оцінки спадкового майна.

Під час війни часто виникають питання щодо зміни термінів прийняття спадщини, реалізації прав спадкоємців, які перебувають за межами країни, або ж у зоні активних бойових дій. Це зумовлює необхідність внесення змін до законодавства з метою спрощення процедур і забезпечення захисту прав громадян у таких надзвичайних умовах. Правове регулювання спадщини в умовах війни потребує вдосконалення, аби адаптувати систему до нових викликів і гарантувати стабільність правовідносин навіть у кризових ситуаціях.

Згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII, ухваленим 12 травня 2015 року, у період воєнного стану держава має право обмежувати певні права та свободи громадян, що безпосередньо впливає на процес спадкування [3]. Наприклад, внаслідок бойових дій або окупації територій спадкоємці можуть зіткнутися з серйозними перешкодами при своєчасному поданні заяви про прийняття спадщини, а також у підтвердженні факту смерті спадкодавця. Хоча законодавство залишається чинним, в умовах війни його необхідно адаптувати для забезпечення захисту прав спадкоємців.

Однією з ключових проблем є терміни, відведені для прийняття спадщини. Згідно зі статтею 1270 Цивільного кодексу України,

спадкоємець має шість місяців для подання відповідної заяви. Проте в умовах воєнного стану цей термін може виявитися недостатнім через труднощі доступу до місця проживання або отримання необхідних документів [2].

Виникає необхідність у правовій підтримці таких осіб, а також можливість продовження термінів прийняття спадщини або спрощення процедур їх відновлення після закінчення воєнного стану.

Окрім цього, проблема актуалізується для громадян, які перебувають у зоні бойових дій, на окупованих територіях або вимушено покинули країну як біженці. Закон України передбачає, що у випадку неможливості з'явитися до нотаріуса через об'єктивні обставини, може бути застосована процедура прийняття спадщини через представника або консульські установи, але під час військового стану і цей механізм може бути обмеженим через безпекові загрози або відсутність зв'язку.

Станом на сьогодні, питання спадкування під час воєнного стану в Україні регулюються постановою Кабінету Міністрів № 164, ухваленою 28 лютого 2022 року, яка стосується певних аспектів нотаріату в умовах війни. Додатково, наказ Міністерства юстиції України № 1118/5, виданий 11 березня 2022 року і що набрав чинності 19 березня 2022 року, вніс зміни до порядку здійснення нотаріальних дій, затвердженого ще у 2012 році [5].

Через збройну агресію з боку держави-окупанта було впроваджено істотні зміни до процедур успадкування, які відображені в нормативних актах. Відповідно до цих змін, строк для прийняття або відмови від спадщини в умовах війни призупиняється, але не довше ніж на 4 місяці. До внесених поправок, які набули чинності 6 березня 2022 року, стандартний термін становив 6 місяців з моменту відкриття спадщини. Тепер же цей період збільшений до 10 місяців у загальному порядку.

Також змінено правила щодо нотаріальних дій у спадкових справах. Під час надзвичайного стану або воєнного в Україні нотаріуси мають можливість приймати заяви на відкриття спадкових справ, незалежно від того, де відбулося відкриття спадщини. Це значно полегшує доступ спадкоємців до послуг нотаріуса, дозволяючи їм звертатися до найближчого фахівця, навіть якщо вони знаходяться далеко від місця проживання спадкодавця.

Якщо доступ до Спадкового реєстру обмежений, нотаріус може розпочати спадкову справу без його використання. Проте, після

відновлення доступу до реєстру, протягом п'яти робочих днів необхідно провести перевірку наявності попередніх спадкових справ, договорів або заповітів. Це правило гарантує захист прав спадкоємців, навіть в умовах обмеженого доступу до інформаційних баз.

Також існує важливе положення, що забороняє видачу свідоцтв про право на спадщину до реєстрації спадкової справи у Спадковому реєстрі, якщо справа була розпочата без використання реєстру під час воєнного стану. Свідоцтво може бути видане лише після повної реєстрації спадкової справи в базі даних.

Нарешті, суттєво змінилися строки видачі свідоцтв про право на спадщину. Згідно з оновленнями до постанови Кабінету Міністрів України № 164, внесеними 2 червня 2022 року, свідоцтво тепер видається не через 6 місяців після смерті спадкодавця, як це було раніше, а через 10 місяців з моменту смерті або визнання особи померлою. Ця зміна надає спадкоємцям додатковий час для вирішення спадкових справ в умовах воєнного стану [4].

Внаслідок військової агресії з боку російської федерації багато українців були змушені залишити свої домівки, шукаючи безпечні місця не лише в межах країни, але й за її кордонами. У таких випадках нотаріальні дії за кордоном виконуються консульськими установами та дипломатичними представництвами України відповідно до Закону України «Про нотаріат». Спадкоємці можуть подавати заяву про прийняття спадщини до зазначених установ [4].

Також є можливість надіслати заяву нотаріусу на підконтрольній території України поштою, але за умови попереднього повідомлення нотаріуса. У такому випадку заяву необхідно нотаріально завіреним у нотаріуса тієї країни, в якій знаходиться спадкоємець. В залежності від міжнародних угод між Україною та країною перебування, може знадобитися проставлення апостилю. Крім цього, слід зробити нотаріально завіреним переклад заяви на українську мову. Після того як український нотаріус отримає нотаріально завіреним заяву, подальші дії щодо прийняття спадщини здійснюватимуться за стандартним алгоритмом, як уже зазначалося раніше.

Унаслідок військових дій, які тривають в Україні, значна кількість військовослужбовців загинула, залишивши після себе спадщину. Важливість цієї теми полягає у необхідності забезпечення прав спадкоємців загиблих військових, а також у створенні чіткої правової

бази, яка регулює порядок спадкування в таких випадках. Згідно з Цивільним кодексом України, спадкоємці мають право на спадщину після смерті військовослужбовця. Однак у контексті війни виникають специфічні питання, які потребують врахування. Особливу увагу також слід звернути на Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який регулює питання, пов'язані з правами та обов'язками військовослужбовців і їхніх сімей під час війни. Законодавство забезпечує механізми для надання підтримки сім'ям загиблих військових, що включає надання одноразових виплат та соціальних пільг [3].

Правове регулювання спадщини військовослужбовців, загиблих внаслідок військових дій, має бути спрямоване на захист прав їхніх спадкоємців, створення ефективних механізмів спадкування та адаптацію правової системи до нових умов. Це важливо для забезпечення соціальної справедливості та підтримки сімей, які зазнали втрат у цій війні.

Нормативно-правові акти, такі як Цивільний кодекс, постанова Кабінету Міністрів України та наказ Міністерства юстиції, формують правову базу для спадкових відносин в умовах війни. Проте, існуючі механізми потребують вдосконалення, щоб краще відповідати потребам родин загиблих військових. Одним із важливих напрямків є продовження строків для прийняття спадщини, оскільки в умовах війни спадкоємці можуть зіткнутися з труднощами при оформленні документів. Спрощення процедури оформлення спадщини та зменшення кількості необхідних документів також можуть суттєво полегшити цей процес для родин загиблих військовослужбовців. Дуже, важливо забезпечити доступ до нотаріальних послуг, зокрема через онлайн-сервіси, що дозволить спадкоємцям легше оформлювати спадщину, навіть якщо вони перебувають за кордоном або у небезпечних зонах.

У цілому, необхідно активніше вдосконалювати законодавство та процедури, що регулюють спадкові відносини військовослужбовців. Це забезпечить належний рівень захисту прав спадкоємців і підвищить довіру до правової системи в Україні, що є важливим фактором у складні часи, коли багато родин зазнали втрат.

Список використаних джерел:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://www.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
4. Закон України «Про нотаріат»: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. URL: <https://www.rada.gov.ua>
5. Постанова Кабінету Міністрів України № 164 від 28 лютого 2022 року «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану».URL: <https://www.kmu.gov.ua>
6. Наказ Міністерства юстиції України № 1118/5 від 11 березня 2022 року. URL: <https://www.minjust.gov.ua>

ПРАВОВИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Кіщенко Антон Юрійович

Здобувач вищої освіти 3 курсу ННІФППДНПУ
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Нагорна Олена Олександрівна

Старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Старший лейтенант поліції
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Одним із найважливіших питань організації адміністративного судочинства є встановлення складу та процесуального становища учасників адміністративного процесу. Вирішення цього питання дозволяє визначити роль кожного учасника процесу в розгляді адміністративної справи судом та реальний обсяг їх процесуальних прав і обов'язків. Згідно з чинним законодавством України, учасником провадження щодо розгляду спорів про проходження публічної служби є особа, якій надано процесуальні права і обов'язки у сфері розгляду адміністративних справ адміністративними судами. Це означає, що учасники адміністративного процесу можуть вчиняти процесуальні дії, спрямовані на досягнення мети процесу, у будь-якій стадії адміністративного процесу.

Права учасників процесу

- Право на захист – кожен учасник має право захищати свої права та законні інтереси.
- Право на рівність перед законом – усі учасники мають рівні права незалежно від їх статусу.
- Право на доступ до правосуддя – кожен має право на розгляд справи у суді.
- Право на подання доказів – учасники можуть надавати суду всі необхідні докази, що підтверджують їх позицію.
- Право на участь у процесі – учасники мають право бути присутніми на судовому засіданні [1, с. 37].

При розгляді питання про учасників адміністративного судочинства необхідно зосередитися на співвідношенні кількох понять. По-перше, слід звернути увагу на терміни учасники адміністративного судочинства та учасники адміністративного процесу. У юридичній літературі термін

адміністративний процес тлумачиться неоднозначно. У контексті цього дослідження адміністративний процес розглядається згідно з його законодавчим визначенням як правовідносини, що складаються під час здійснення судочинства, тобто як судовий процес [3, с. 11].

Судочинство визначається як діяльність адміністративних судів щодо розгляду та вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому цим Кодексом. Таким чином, учасниками адміністративного (судового) процесу є учасники правовідносин, які виникають, змінюються та припиняються під час розгляду адміністративних справ судом.

Термін учасники процесу є більш вузьким і включає тих осіб, які вступають в адміністративний процес для захисту своїх прав і законних інтересів, прав та інтересів інших осіб або з метою сприяння здійсненню адміністративного процесу. Ці особи наділені усіма необхідними правами для впливу на хід процесу, проте вирішальна роль належить лідируючим суб'єктам процесу.

Правовий статус учасників судового процесу є важливим елементом забезпечення правосуддя і справедливості в рамках юридичної системи. Цей статус визначає права та обов'язки осіб, які беруть участь у судовому розгляді, а також їх процесуальне становище. В Україні правовий статус учасників судового процесу регламентується рядом законодавчих актів, зокрема Кодексом України про адміністративне судочинство, Цивільним кодексом, Кримінальним процесуальним кодексом та іншими нормативними документами [2, с. 6].

Правовий статус учасників судового процесу може варіюватися в залежності від типу провадження (цивільного, кримінального, адміністративного) та конкретних обставин справи. Наприклад, у кримінальному процесі правовий статус потерпілого має свої особливості, що включають право на компенсацію шкоди, участь у розгляді справи та інші процесуальні можливості.

Правовий статус учасників судового процесу є основою для забезпечення справедливого, відкритого і ефективного розгляду справ у суді. Чітке регламентування прав та обов'язків кожного учасника процесу сприяє дотриманню принципів правосуддя, рівності та захисту прав людини. У сучасних умовах важливо постійно вдосконалювати законодавство, що регулює правовий статус учасників судового процесу,

з метою підвищення рівня правової захищеності громадян та довіри до судової системи.

Список використаних джерел:

1. Балабан Сергій. Процесуальний статус учасників цивільного процесу та їх функції в цивільному судочинстві. 2021. С. 60.
2. Мельник, В. Процесуальне становище учасників судового процесу під час розгляду трудових спорів. 2020. С. 44.
3. Татулич І.Ю. Правовий статус експерта з питань права в цивільному судочинстві. 2022. С. 70.

ПРОТИДІЯ ЗАГАЛЬНО-КРИМІНАЛЬНІЙ КОРИСЛИВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Позивай Софія Романівна

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Ребрик Анастасія Русланівна

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність. Протидія загально-кримінальній корисливій злочинності є важливим аспектом у забезпеченні стабільності та безпеки держави, особливо в умовах сучасних економічних трансформацій. Цей вид злочинності не лише порушує закон, але й заважає розвитку економіки, що, в свою чергу, має негативні наслідки для всіх рівнів суспільства. Насамперед, злочини, що посягають на економічні інтереси держави, призводять до розширення тіньового сектора, зростання бюджетного дефіциту та підбивають довіру громадськості до державних інститутів. На сьогоднішній день стан проведення превентивних заходів у боротьбі з економічною злочинністю залишається вкрай незадовільним. Формальність у реалізації превентивних заходів та недостатня увага до глибоких причин цієї злочинності роблять їх малоефективними. У часи, коли Україна переживає складні трансформації, така ситуація є неприпустимою. Необхідно вжити рішучих заходів для покращення стану боротьби з корисливою злочинністю, що вимагає системного підходу.

Попередження економічної злочинності слід розуміти як організовану та цілеспрямовану діяльність держави та правоохоронних органів, спрямовану на вплив на певні категорії осіб і груп з метою усунення причин та умов для вчинення злочинів. У цьому контексті важливо розглядати попередження економічної злочинності як цілісну

соціальну систему, що взаємодіє з діяльністю адміністративних органів, громадських організацій та окремих фізичних осіб.

Кримінологічна доктрина виділяє раннє та безпосереднє попередження злочинів. Раннє попередження економічних злочинів спрямоване на виявлення джерел кримінальних та інших антисоціальних впливів на особу або групу. Цей підхід дозволяє зменшити ризик вчинення злочинів, створюючи умови для безпечного існування в суспільстві. Актуальність протидії загально-кримінальній корисливій злочинності в Україні зростає в умовах економічних трансформацій та викликів, які постають перед суспільством. Ефективна система попередження та протидії цій злочинності потребує не лише зусиль держави, але й активної участі всіх членів суспільства, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню рівня правопорядку та довіри до державних інститутів.

Виклад матеріалу. Корислива злочинність – це категорія злочинів, спрямованих на незаконне заволодіння майном або отримання майнових вигод з корисливих спонукань. Вона займає перше місце за питомою вагою в структурі злочинності в будь-якій сучасній країні. За даними Організації Об'єднаних Націй, у країнах, що розвиваються, майнові злочини становлять 49% усіх злочинів, у той час як злочини проти особи – 43%. У розвинутих країнах це співвідношення ще більш вражаюче: 82% – майнові злочини, 10% – злочини проти особи. В Україні до 1989 року корислива злочинність складала приблизно 1/3 усіх злочинів, але після 1989 року цей показник зріс до 2/3 загальної маси злочинів, що свідчить про зростаючу проблему в цій сфері [1, с. 55].

Корисливі злочини за кримінологічною характеристикою можна розділити на дві основні групи:

Загально-кримінальна корислива злочинність – це злочини, які проявляються у порушенні майнових прав і інтересів власників. Вона включає в себе такі злочини, як крадіжки, грабежі, розбої та вимагання. За даними 1995 року, загально-кримінальна корислива злочинність становила близько 60% від усіх зареєстрованих злочинів в Україні. Зокрема, 85% усіх майнових злочинів склали крадіжки, 3% – шахрайство, близько 10% – грабежі та розбої, а 2% – вимагання. Крадіжки, зокрема, склали близько 60% усіх зареєстрованих злочинів, з яких близько 40% – це крадіжки з квартир та домівок [2, с. 60].

Економічна корислива злочинність – це злочини, що проявляються у порушенні законодавства, яке регулює суспільні відносини в сфері економіки. Ця категорія, відома також як "білокомірцева" злочинність,

охоплює дії посадових осіб, менеджерів та підприємців, які можуть вчиняти злочини без використання службового становища. Основні види економічної злочинності включають:

- Розкрадання державного або колективного майна (привласнення, розтрата, зловживання службовим становищем).
- Корисливі службові злочини (хабарництво, побори, ухилення від сплати податків, обман покупців і замовників).
- Корисливі злочини в торгівлі та виробництві (фальшивомонетництво, порушення валютних операцій, контрабанда, фіктивне підприємництво, шахрайство з фінансовими ресурсами).
- Економічна злочинність становить близько 10% усіх зареєстрованих злочинів, і її зростання тісно пов'язане з розвитком тіньової економіки, яка на сьогодні перевищує половину всього грошового обігу в Україні [3, с. 42].

Корислива злочинність має значний негативний вплив на соціально-економічний розвиток країни. Вона підриває довіру до державних інститутів, призводить до збільшення бюджетного дефіциту, а також сприяє розширенню тіньового сектора економіки. Це, в свою чергу, знижує рівень життя населення, створює соціальну напругу та загрожує національній безпеці. Ефективна боротьба з корисливою злочинністю вимагає комплексного підходу, що включає як правозастосування, так і превентивні заходи. Необхідно удосконалити законодавство, зміцнити правоохоронні органи, а також активізувати участь суспільства в протидії злочинності. Лише за таких умов можна сподіватися на зменшення рівня корисливої злочинності та покращення соціально-економічної ситуації в Україні.

Економічна злочинність є однією з найбільших загроз для сучасних суспільств. Її протиправні діяння негативно впливають на економічну стабільність, підривають довіру до державних інститутів та створюють перешкоди для розвитку бізнесу. Тому важливим завданням є розроблення та реалізація комплексних заходів, спрямованих на профілактику цієї злочинності [6, с. 30].

Одним із ключових аспектів профілактики економічної злочинності є підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів та інших спеціалістів, що займаються боротьбою з цими злочинами. Для цього необхідно проводити інтенсивні курси з психології впливу, що дозволять практичним працівникам ефективно аргументувати та переконувати в ході роботи. Зокрема, у навчальних планах вищих навчальних закладів

(ВНЗ) повинні бути передбачені відповідні дисципліни, що акцентують увагу на психологічних аспектах взаємодії з суспільством [7, с. 5].

Важливим інструментом профілактики є використання засобів масової інформації (ЗМІ) для поширення інформації про економічну злочинність. Хоча ця діяльність здійснюється дистанційно, вона може вплинути на осіб, які мають злочинні наміри, проте ще не виявили їх. Інформування суспільства через ЗМІ може бути ефективним засобом попередження злочинності, тому доцільно активніше залучати медіа до цих ініціатив. Одним із основних викликів, що заважають ефективній профілактиці економічної злочинності, є відсутність фіксації та оцінки результатів такої діяльності. Відсутність чітких показників не мотивує працівників до активної профілактичної роботи. Тому важливо розробити систему оцінки ефективності профілактичних заходів, яка б стимулювала працівників до активних дій у цій сфері [8, с. 42].

Профілактика економічної злочинності має здійснюватися комплексно, що передбачає усунення економічних дисбалансів у країні. Необхідно звернути увагу на фактори, що роблять злочинну діяльність у сфері економіки високорентабельною та безкарною. Це включає створення сприятливих умов для ведення бізнесу, підвищення відповідальності за економічні злочини та забезпечення належного контролю за фінансовими потоками.

Вчені пропонують ряд пріоритетних заходів, які здатні сприяти зменшенню загроз економічній злочинності:

- Побудова структури економіки, що забезпечує зростання всіх сфер життєдіяльності та соціальної сфери. Це вимагає комплексного підходу до розвитку економіки, який включає інвестиції в інфраструктуру, науку і технології.

- Посилення фінансової безпеки. Нова фінансова політика держави повинна бути спрямована на підвищення прозорості фінансових потоків, контроль за легітимністю бізнесу та запобігання корупційним схемам [4, с. 6].

Ефективна профілактика економічної злочинності є надзвичайно важливим завданням для забезпечення стабільності та розвитку суспільства. Це вимагає зусиль з боку держави, правоохоронних органів, бізнесу та суспільства в цілому. Зосередження уваги на підвищенні кваліфікації працівників, використанні ЗМІ та комплексному підході до вирішення економічних проблем створить основу для успішної боротьби з економічною злочинністю в Україні [5, с. 11].

Становлення громадянського суспільства в Україні супроводжується активізацією діяльності численних громадських організацій, які відіграють важливу роль у формуванні соціального порядку, підвищенні правової свідомості громадян і запобіганні злочинності. Громадські організації мають унікальну здатність впливати на економічні, політичні та соціальні процеси, завдяки чому вони можуть бути ефективними партнерами в боротьбі з економічною злочинністю [6, с. 12].

Громадські організації можуть використовувати свої комунікаційні канали для досягнення значних результатів у профілактиці економічних злочинів. Їх зв'язки з різними верствами суспільства, включаючи ті, які мають найбільшу схильність до вчинення економічних злочинів, дозволяють налагоджувати конструктивний діалог та освітні програми. Це важливо, оскільки правильне інформування та просвіта можуть суттєво знизити рівень злочинності, залучаючи громадян до законних способів вирішення конфліктів.

Одним із пріоритетів кримінологічної політики в Україні має стати мотивація громадян до вирішення конфліктів у правовому полі. У цьому контексті профілактика має бути націлена на осіб, які вчиняють або готуються до вчинення корисливих злочинів. Зокрема, громадські організації можуть реалізувати програми, спрямовані на ліквідацію насильства в сім'ї, допомагаючи родинам, які стикаються з серйозними соціальними проблемами, та розробляючи заходи для запобігання дитячій агресії і жорстокому поводженню з дітьми [7, с. 40].

Незважаючи на позитивний вплив громадських організацій, існують суттєві проблеми, які заважають їхньому ефективному функціонуванню в сфері профілактики економічної злочинності. Нелегкі умови праці працівників органів кримінальної юстиції, відсутність належного державного фінансування та низька заробітна плата є чинниками, що демотивують працівників поліції у здійсненні профілактичної діяльності. У результаті, профілактична робота залишається малопомітною, а її правова регламентація потребує термінового законодавчого врегулювання [8, с. 31].

Суттєва активізація впровадження заходів із попередження економічної злочинності є невідкладною вимогою часу в умовах тотальної модернізації країни. Громадські організації можуть стати важливим інструментом у цьому процесі, але для цього необхідно забезпечити їм належну підтримку з боку держави, а також створити ефективну правову базу для їхньої діяльності.

Висновки. У процесі дослідження ролі громадських організацій у попередженні економічної злочинності в Україні стало очевидно, що їх діяльність має значний потенціал для впливу на соціальні, економічні та політичні процеси в країні. Громадські організації можуть стати важливими партнерами у формуванні правової свідомості громадян і мотивації їх до законних дій, використовуючи власні канали комунікації для досягнення цілей профілактики. Проте існуючі проблеми, такі як недостатнє фінансування, демотивація працівників органів кримінальної юстиції та відсутність належної правової регламентації, ускладнюють реалізацію цих можливостей. Ефективна боротьба з економічною злочинністю потребує комплексного підходу, що включає як активізацію діяльності громадських організацій, так і системні зміни в державній політиці.

Отже, для досягнення успіху в запобіганні економічній злочинності важливо забезпечити всебічну підтримку громадських ініціатив, створити сприятливі умови для їхньої діяльності, а також розробити і впровадити ефективні програми, які б відповідали потребам суспільства. У підсумку, лише завдяки тісній співпраці між державними установами, правоохоронними органами та громадським сектором можна сподіватися на значне зменшення рівня економічної злочинності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бабенко, Андрій Миколайович, М. В. Палій. Крадіжка та шахрайство як види корисливих кримінальних правопорушень проти власності: соціально-правова та віктимологічна характеристика. 2023. С. 50
2. Денисов, С. Ф. Сучасні детермінанти злочинності в Україні. 2019. С. 97
3. Жданюк, Карина Геннадіївна. Протидія організованій злочинності: порівняльний аналіз. 2020. С. 63
4. Кобан О. Г. Соціологічна теорія права Є. Ерліха : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2014. 199 с.
5. Кримінологія : підручник. В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2014. 440 с.
6. Надвірнянська, Н. М. Заходи протидії корисливій злочинності в контексті сучасної кримінологічної політики України. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. С. 189-183.
7. Нежурбіда С. І. Кримінологічне вчення про причинність злочинності / дис.....д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 605 с.
8. Остроглядів, Олександр Ігорович. Детермінація корисливих злочинів проти власності у великих містах Причорноморського регіону (віктимологічний аспект). Питання боротьби зі злочинністю 2020. С. 114-120.

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Войтенко Данило Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність теми протидії кримінальним правопорушенням визначається постійними змінами в суспільстві, економіці та політиці, що створюють нові виклики для правоохоронних органів. В умовах воєнного стану ця проблема набуває ще більшої гостроти, оскільки нестабільність та соціальні напруження можуть сприяти зростанню кримінальної діяльності. Крім того, розвиток новітніх технологій створює нові форми кримінальних правопорушень, такі як кіберзлочинність, що потребує модернізації методів протидії. Тому важливим є вдосконалення законодавства, підготовка кваліфікованих кадрів та впровадження інноваційних підходів для ефективного протидії кримінальному правопорушенню.

Протидія кримінальному правопорушенню є ключовою функцією держави, що забезпечує стабільність суспільства та захищає права громадян. Основним нормативним актом, який визначає правові засади протидії кримінальному правопорушенню, є Конституція України [1]. Зокрема, у статті 3 Конституції закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, що обумовлює необхідність посилення боротьби з кримінальними правопорушеннями задля забезпечення цих гарантій. Також, у статті 17 Конституції вказано, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення національної безпеки є одними з основних завдань держави, що включає боротьбу з внутрішніми загрозами, зокрема кримінальними правопорушеннями.

На законодавчому рівні, головною правовою основою протидії кримінальному правопорушенню виступає Кримінальний кодекс України [2]. Згідно з його положеннями, визнання суспільно небезпечних діянь кримінальними правопорушеннями та визначення міри покарання

є важливим інструментом у стримуванні та попередженні кримінальних посягань. Статті Кримінального кодексу передбачають відповідальність за різноманітні правопорушення, що охоплюють як традиційні кримінальні правопорушення, такі як крадіжки, насильство, шахрайство, так і новітні загрози, такі як корупція, кіберзлочинність та правопорушення, пов'язані з воєнними діями [2].

Окремо слід виділити Закон України «Про національну поліцію», який регулює діяльність поліції, одного з основних суб'єктів протидії кримінальному правопорушенню [3]. У цьому законі окреслено завдання поліції щодо охорони правопорядку, захисту прав і свобод громадян, а також протидії правопорушенням. У статтях закону наголошено на важливості профілактики кримінальних правопорушень, що є однією з ключових функцій поліції, особливо в умовах зростання криміногенної ситуації під час воєнного стану.

Протидія кримінальному правопорушенню в умовах воєнного стану набуває особливої ваги через посилення загроз, що виникають у зв'язку із порушенням правопорядку. Стаття 27 Конституції України гарантує кожному право на захист свого життя та здоров'я, що особливо актуально у період зростання кримінальних правопорушень. Також, у статті 28 зазначено, що ніхто не може бути підданий катуванням або жорстокому поводженню, що є важливою складовою у запобіганні порушенням прав людини з боку правоохоронців під час виконання їхніх обов'язків в умовах підвищеного ризику [1].

Для ефективною протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану необхідний комплексний підхід, що охоплює оновлення законодавства, підвищення кваліфікації правоохоронців і впровадження сучасних технологій. Варто внести зміни до чинних нормативних актів для адекватної відповіді на нові виклики, такі як кіберзлочинність і терористичні загрози, які характерні для воєнного часу. Одним із ключових завдань є підготовка поліцейських до дій у надзвичайних ситуаціях, включаючи навички поводження зі зброєю та дотримання прав людини. Сучасні технології мають використовуватись для прогнозування кримінальних ризиків, моніторингу та автоматизації розслідувань і збору доказів. Важливим елементом також є активна взаємодія з громадськістю, яка сприяє профілактиці злочинів і підвищує рівень довіри до правоохоронних органів. Крім того, необхідно посилити контроль над діями правоохоронців, зокрема щодо використання зброї

та примусових заходів під час воєнного стану, впроваджуючи жорсткіші механізми відповідальності.

Поряд із цим, слід відзначити дію спеціальних нормативних актів, що стосуються протидії окремим видам кримінальних правопорушень. Так, у Законі України «Про запобігання корупції» викладено конкретні механізми боротьби з корупційними правопорушеннями, що є серйозною проблемою для України, особливо в період військових конфліктів, коли зростає ризик зловживань у державних структурах [4]. Цей закон встановлює обов'язки державних службовців щодо декларування доходів та майна, а також регулює механізми контролю за дотриманням антикорупційних заходів.

Питання протидії кримінальному правопорушенню в умовах воєнного стану потребує особливої уваги до правових аспектів використання зброї правоохоронними органами. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає специфічні умови діяльності правоохоронних органів, зокрема застосування примусових заходів для забезпечення безпеки населення та захисту держави [5]. У цей період значно підвищується значення чіткого дотримання законності при використанні зброї, а також контролю за діями посадових осіб, щоб уникнути порушень прав людини.

Загалом, протидія кримінальному правопорушенню вимагає комплексного підходу, що поєднує оновлення законодавчої бази, вдосконалення методів оперативно-розшукової діяльності, а також активну профілактику кримінальних проявів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Основний Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Закон України «Про національну поліцію» : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Закон України «Про запобігання корупції» : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Войтко Нікіта Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирев Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Українська оборонна промисловість є одним з ключових секторів економіки, який має стратегічне значення для забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни. З початку військових дій на сході України та повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році, оборонно-промисловий комплекс (ОПК) України набув особливої ваги. Оборонні підприємства виводяться на передову у виробництві озброєнь, техніки та систем, необхідних для протистояння агресору. У цій тезі буде розглянуто основні аспекти розвитку української оборонної промисловості, її сучасні досягнення, виклики та перспективи процвітання у глобальному контексті.

Після початку війни з Росією в 2014 році, оборонна промисловість стала пріоритетною сферою для держави. Відбулося переосмислення державної політики у цій сфері, що дозволило розвинути внутрішнє виробництво та адаптувати підприємства до нових умов.

Попри численні труднощі, українська оборонна промисловість досягла вагомих успіхів за останні роки. Одним з найбільших досягнень стало впровадження інноваційних підходів у виробництві озброєння. Зокрема, Україна відзначилася створенням сучасних ракетних систем, бронетехніки, безпілотних літальних апаратів та електронних систем боротьби.

Серед провідних підприємств варто виділити концерн "Укроборонпром", який об'єднує більшість державних підприємств ОПК. Під його керівництвом було створено низку нових зразків озброєння, таких як оперативно-тактичний комплекс «Вільха», який здатний вражати цілі на відстані до 130 км, та низка інших видів зброї, які активно

використовуються під час бойових дій. Окрім того, вітчизняні підприємства розробляють новітні системи управління військовими операціями, що дозволяють значно підвищити ефективність армії на полі бою.

Також необхідно зазначити, що в Україні з 2018 року з'явилася самохідна артилерійська установка (САУ) «Богдана». Розробка власної артилерії – це ризикові багатомільйонні інвестиції та роки випробувань. Навіть якщо випробування будуть вдалим, ціна розробки може виявитися настільки високою, що держава її не купить. Але у випадку успіху країна отримує низку переваг.

«Богдана» є самохідною артилерійською установкою, оснащеною 155-мм гарматою, що відповідає натовському стандарту калібру. Це дозволяє використовувати широкий спектр боєприпасів, доступних у країнах НАТО. Однією з важливих особливостей є автоматизована система заряджання, що дозволяє значно підвищити скорострільність та зменшити вплив людського фактора [2].

Установка побудована на колісній базі (шасі вантажного автомобіля), що забезпечує високу мобільність та дозволяє швидко змінювати позиції. Такий підхід робить «Богдану» більш універсальною та адаптованою до різних типів боїв, включаючи маневрену війну. Можливості пересування по дорогах та бездоріжжю сприяють ефективності дій в умовах сучасних військових операцій.

Також, з появою та швидким розвитком технологій безпілотних літальних апаратів (БПЛА) відбулися значні зміни в методах та стратегіях ведення війни та виконання службових завдань. Україна, як країна, що перебуває в складній геополітичній ситуації, активно використовує ці технології для забезпечення національної безпеки та оборони.

Безпілотні літальні апарати представляють собою важливий інструмент у забезпеченні збройних сил та правоохоронних органів України. Їхні можливості включають в себе здійснення розвідки, патрулювання повітряного простору, а також ударні операції проти потенційних загроз. Важливими перевагами використання БПЛА є зменшення ризику для життя військових та оперативність виконання завдань [1, с. 315].

Хід сучасних військових конфліктів підтверджує наростаючу значимість використання передових технологій у військовій сфері, які можуть суттєво впливати на результати бойових дій. Сучасні та майбутні

методи бойової діяльності передбачають широке використання високотехнологічних систем зброї та військової техніки, високоточної зброї, інформаційних систем і засобів розвідки. Це відкриває широкий спектр можливостей для проведення наукових досліджень у цій області.

Необхідно зазначити, що безпілотні авіаційні системи впроваджуються на всіх рівнях – від тактичного до стратегічного. При цьому відзначається виникнення сфер застосування, де БпЛА не мають пілотованої альтернативи. Серед них, наприклад, ближня розвідка на користь нижчих тактичних ланок, особливо в міських умовах, а також тривалий (доба і більше) моніторинг значних територій на відстані декілька тисяч кілометрів від бази для отримання оперативно-стратегічної інформації [3, с. 26-27].

Технології безпілотних літальних апаратів є невід'ємною складовою сучасної військової та безпекової стратегії України. Їхнє використання дозволяє забезпечити ефективність та безпеку ведення військових та службових операцій, а також підвищує обороноздатність країни в умовах сучасних загроз. З урахуванням продовження технологічного розвитку важливо постійно вдосконалювати стратегічне планування та підготовку персоналу для ефективного використання цих технологій [1, с. 317].

Сучасна стрілецька зброя є важливим елементом забезпечення обороноздатності кожної держави. Останні десятиліття ознаменувалися значним розвитком технологій у галузі виробництва стрілецької зброї, що дозволило створювати більш точні, надійні та адаптовані до різних умов екземпляри. Однією з таких розробок є українська штурмова гвинтівка UAR-15, яка базується на відомій платформі AR-15. UAR-15 позиціонується як сучасна зброя, яка відповідає високим стандартам, забезпечуючи ефективність під час ведення бойових дій.

UAR-15 має великий потенціал як для використання у збройних силах, так і для експорту на міжнародний ринок. Модульність конструкції дозволяє легко адаптувати гвинтівку під нові стандарти та вимоги, що робить її конкурентоспроможною на світовому ринку стрілецької зброї. Важливим аспектом є можливість модернізації UAR-15 шляхом впровадження нових прицільних систем, аксесуарів та вдосконалення матеріалів [4, с. 130].

Отже, оборонна промисловість України має великий потенціал для розвитку і процвітання, попри численні виклики. Успіх залежатиме від

ефективної державної політики, модернізації підприємств, інноваційних рішень та міжнародного співробітництва. Процвітання оборонного комплексу стане запорукою не лише економічного зростання, але й гарантією національної безпеки та незалежності України у сучасних геополітичних умовах.

Список використаних джерел:

1. Безпілотні повітряні засоби ураження сил вторгнення російської федерації : практичний poradnik / Червяков О.І., Євтушенко І.В., Букреєв О.І., Білоус В.В. Х: ІПЮК для СБУ, 2023. 212 с.
2. Економічна правда. Богиня війни. Як Україна нарощує виробництво САУ «Богдана». Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/12/12/707553/> (дата звернення: 27.09.2024).
3. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А. А. Саковський, С. М. Науменко, С. І. Кравченко, І. М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2022. 72 с
4. Сучасні види вогнепальної стрілецької зброї підрозділів МВС України : навчальний посібник / Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький, М. Д. Курляк, М. О. Лиса, Н. Д. Туз, П. С. Вербицький, за заг. ред. Ю. Р. Йосипіва. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 184 с.

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ У ПРОФІЛАКТИЦІ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Коваленко Родіон Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

майор поліції
кандидат юридичних наук
доцент кафедри кримінального права та криминології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

***Анотація.** Громадські формування, як активні учасники соціального життя, відіграють важливу роль у системі забезпечення правопорядку та профілактики злочинності. Їхня діяльність є невід'ємною складовою запобігання злочинності, що сприяє зменшенню рівня криминогенності в суспільстві. В умовах сучасної України, де виклики безпеки набувають нових форм, роль громадських формувань стає особливо актуальною. Ці добровільні об'єднання громадян створюються для реалізації спільних інтересів, включаючи забезпечення правопорядку. Громадські дружини, волонтерські групи та асоціації жертв злочинів активно співпрацюють з правоохоронними органами, підвищуючи обізнаність населення, забезпечуючи психологічну підтримку та сприяючи комунікації між населенням і поліцією. Незважаючи на їхній позитивний вплив, громадські формування стикаються з викликами, такими як недостатнє правове регулювання, брак ресурсів і негативні стереотипи в суспільстві. Вдосконалення законодавства, фінансова підтримка та залучення більшої кількості громадян є важливими для підвищення їхньої ефективності. В цілому, діяльність громадських формувань суттєво сприяє профілактиці злочинності та формує безпечніше суспільство, підвищуючи свідомість громадян про відповідальність за правопорядок.*

Громадські формування, як активні учасники соціального життя, займають важливе місце в системі забезпечення правопорядку та профілактики злочинності. Їх діяльність є невід'ємною складовою в системі запобігання злочинності, що дозволяє зменшити рівень криминогенності в суспільстві. В умовах сучасної України, де виклики безпеки набувають нових форм, роль громадських формувань стає особливо актуальною.

Громадські формування можуть бути визначені як добровільні об'єднання громадян, які створюються для реалізації спільних інтересів, в тому числі й у сфері правопорядку. Основні види громадських формувань включають:

- Громадські дружини – організації, які займаються патрулюванням територій, контролюючи дотримання правопорядку.
- Волонтерські групи – активісти, які надають допомогу правоохоронним органам у профілактиці злочинності.
- Асоціації жертв злочинів – організації, що захищають права постраждалих, займаючись їх реабілітацією та профілактикою повторних злочинів.

Громадські формування виконують ряд важливих функцій у сфері профілактики злочинності. Громадські формування активно інформують населення про правила безпеки, що сприяє підвищенню правової обізнаності громадян. Взаємодія з правоохоронними органами. Вони створюють канали комунікації між населенням та поліцією, що сприяє оперативному реагуванню на злочини та правопорушення. Психологічна підтримка. Громадські формування можуть забезпечити моральну підтримку жертвам злочинів, запобігаючи соціальній ізоляції [1, с. 86].

В Україні існує безліч прикладів ефективної діяльності громадських формувань у профілактиці злочинності. Наприклад, деякі місцеві громади організували патрулювання вулиць, що призвело до зменшення випадків вуличної злочинності. Також, участь волонтерів у проектах з безпеки на масових заходах продемонструвала їхню здатність запобігати конфліктам і злочинам [2, с. 44].

Незважаючи на позитивний вплив громадських формувань, існують також виклики, з якими вони стикаються. Це включає недостатню правову регламентацію їхньої діяльності, відсутність ресурсів, а також негативні стереотипи в суспільстві. Для покращення їхньої роботи необхідно:

- Вдосконалити законодавство, що регулює діяльність громадських формувань.
- Забезпечити фінансову підтримку та навчання активістів.
- Залучати більше громадян до участі в таких формуваннях.

Громадські формування відіграють важливу роль у профілактиці загальнокримінальної злочинності. Їхня діяльність сприяє підвищенню рівня безпеки в суспільстві та формуванню свідомості громадян про

відповідальність за правопорядок. Для максимізації їхнього впливу необхідно вирішити існуючі проблеми та активізувати співпрацю між громадськістю та правоохоронними органами [3, с. 96].

Необхідно провести глибокий аналіз успішності діяльності різних видів громадських формувань у профілактиці злочинності. Це може включати вивчення статистичних даних про зниження рівня злочинності в регіонах, де активно працюють такі формування, а також оцінку їх впливу на свідомість громадян і загальну атмосферу безпеки. Дослідження ефективності співпраці між громадськими формуваннями та поліцією може виявити нові моделі партнерства. Вивчення механізмів взаємодії, обміну інформацією та спільних ініціатив допоможе з'ясувати, як максимізувати їхній внесок у забезпечення правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Безпалько, С. В., Вироблення ефективної протидії боротьби з організованою злочинністю: концептуальний аналіз. 2024. С. 90
2. Гусак, Андрій Петрович. Превентивні заходи пробації щодо неповнолітніх правопорушників. Вісник НТУУ КПІ Політологія. Соціологія. Право 2023. С. 104-109.
3. Коротаєв, В. М. Роль Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України у забезпеченні міжнародної та національної безпеки. 2024. С. 85

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОЛІЦІЇ В ЗАПОБІГАННІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Луговцов Денис Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність теми. Національна поліція України виконує важливу роль у забезпеченні правопорядку та боротьбі з кримінальними правопорушеннями. Запобігання та розслідування кримінальних правопорушень є основними функціями поліції, які потребують чіткої організації, належних ресурсів та співпраці з іншими державними установами і суспільством. Поліція є ключовою ланкою в системі кримінального правосуддя, пов'язуючи державну безпеку із здійсненням правосуддя. Для кожної людини правопорядок є, перш за все, захистом її прав, свобод та законних інтересів від протиправних посягань. Як державний орган, поліція покликана забезпечувати правопорядок у суспільстві, ґрунтуючи свою діяльність на принципах дотримання прав людини. Це означає, що вона несе відповідальність за вжиття заходів, які дозволяють людям реалізовувати свої права, не втручаючись неправомірно в цей процес та діючи неупереджено. Будучи найбільш видимим проявом державної влади, поліція виконує такі важливі завдання, як: підтримання законності та громадського порядку, захист та повага до основоположних прав і свобод людини, запобігання злочинності та активна боротьба з нею, а також надання допомоги та послуг суспільству.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про Національну поліцію», її основними завданнями є забезпечення прав і свобод людини, протидія кримінальним правопорушенням, охорона громадського порядку, а також сприяння забезпеченню національної безпеки [2]. Закон чітко визначає, що поліція повинна діяти в межах закону, забезпечуючи верховенство права та дотримання прав людини.

Конституція України, зокрема стаття 17, закріплює обов'язок держави захищати права та свободи громадян. Це визначає основний принцип діяльності поліції – захист прав людини, що має бути пріоритетом у всіх її діях [1]. Сучасна поліція повинна бути зорієнтована не лише на боротьбу з кримінальними правопорушеннями, а й на запобігання їх виникненню, що вимагає нових підходів у роботі.

Згідно з Законом України «Про забезпечення національної безпеки України», правоохоронні органи повинні діяти в рамках єдиної державної політики безпеки, що передбачає тісну взаємодію між різними державними структурами [3]. Це створює основу для комплексного підходу до забезпечення правопорядку.

У структурі Національної поліції України одним із суб'єктів запобігання правопорушенням є Департамент захисту економіки. Його діяльність регулюється Наказом Національної поліції України від 7 листопада 2015 року № 81, що затверджує Положення про цей департамент. Згідно з цим документом, Департамент захисту економіки є міжрегіональним територіальним органом кримінальної поліції, що виконує оперативно-розшукову діяльність. Основними завданнями цього підрозділу є участь у формуванні та реалізації державної політики у боротьбі зі злочинністю, захисті економіки та правових об'єктів. Департамент займається виявленням, запобіганням і припиненням економічних правопорушень, у тому числі злочинів, скоєних організованими групами і злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну ситуацію в країні та окремих регіонах. Він також бореться з корупцією і хабарництвом у стратегічних сферах економіки, а також серед посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування. Ефективна профілактика передбачає розробку та реалізацію різноманітних програм, які підвищують правову свідомість громадян і запобігають правопорушенням серед різних соціальних груп. Поліція має використовувати інноваційні методи, такі як створення громадських рад, для забезпечення відкритості та прозорості своєї діяльності [4 с. 352].

У 2024 році в Україні функціонує розгалужена мережа спеціалізованих підрозділів, спрямованих на боротьбу з домашнім насильством. Вона включає 86 мобільних груп реагування та 44 стаціонарні підрозділи, які забезпечують цілодобову оперативну реакцію на випадки домашнього насильства у 67 містах країни.

Основним завданням мобільних груп є оперативне реагування на повідомлення про випадки домашнього насильства, для чого вони використовують спеціально обладнані автотранспортні засоби. В залежності від оперативної обстановки, режим роботи мобільних груп може коригуватися, але з неухильним дотриманням вимог законодавства. Кожна мобільна група включається до загального розрахунку сил і засобів чергової зміни та підпорядковується оперативному черговому. Важливо підкреслити, що поліцейські мобільні групи не можуть залучатися до виконання завдань, які не входять до їхніх обов'язків. Коли вони не задіяні на викликах, ці групи можуть брати участь у просвітницьких заходах спільно з іншими організаціями, які займаються запобіганням і протидією домашньому насильству.

Окремими функціями у сфері боротьби з правопорушеннями наділений також Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України. Згідно з Наказом Національної поліції України від 17 листопада 2015 року № 95, цей підрозділ є міжрегіональним органом Національної поліції, що здійснює оперативно-розшукову діяльність у складі кримінальної поліції. Департамент відповідає за реалізацію державної політики, спрямованої на боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Згідно з Положенням про Департамент кіберполіції Національної поліції України, цей підрозділ також є міжрегіональним органом, який виконує оперативно-розшукову діяльність. Серед його основних завдань – участь у формуванні та реалізації державної політики щодо запобігання та протидії злочинам, які здійснюються за допомогою електронних обчислювальних машин, комп'ютерних систем і мереж, а також мереж електрозв'язку. Департамент також сприяє іншим підрозділам Національної поліції у попередженні, виявленні та припиненні кримінальних правопорушень відповідно до чинного законодавства.

Крім того, важливим аспектом є розвиток співпраці поліції з міжнародними правоохоронними органами.

Це дозволяє обмінюватися досвідом, інформацією та ресурсами для більш ефективної боротьби з кримінальними правопорушеннями. Програми міжнародної допомоги, зокрема з боку Європейського Союзу, сприяють модернізації української поліції, покращуючи її спроможність реагувати на сучасні виклики [5 с. 250]. Європейський кодекс поліцейської етики, прийнятий Радою Європи в 2001 році, визначає

запобігання та подолання правопорушень як одну з основних цілей поліції в демократичному суспільстві. Згідно з частиною 1 статті 1 Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який виконує свої функції на користь суспільства, забезпечуючи охорону прав і свобод людини, протидію правопорушенням, а також підтримання публічної безпеки і порядку. Згідно з рекомендаціями Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», виявлення правопорушень у всіх країнах є одним з класичних першочергових завдань поліції. Хоча виявлення правопорушень складає лише порівняно невелику частину всього комплексу завдань поліції, воно є одним із найважливіших аспектів її діяльності. Організація виявлення правопорушень варіюється в різних країнах: в деяких з них ця функція входить до компетенції загальної поліції, в інших – покладається на спеціалізовані підрозділи (наприклад, кримінальну поліцію або судову поліцію).

Ефективність розслідування кримінальних правопорушень є ще одним критично важливим елементом діяльності поліції. Згідно зі статтею 21 Закону України «Про Національну поліцію», правоохоронці мають право на проведення слідчих дій та збору доказів. Це передбачає не лише швидкість реагування на кримінальне правопорушення, а й професіоналізм слідчих, які повинні бути підготовлені до роботи з різними типами кримінальних правопорушень. Успішне розслідування залежить від кваліфікації співробітників поліції, їхньої здатності взаємодіяти з іншими відомствами та ефективно використовувати сучасні технології. Впровадження нових технологій, таких як криміналістичні експертизи та аналіз даних, дозволяє підвищити точність та швидкість розслідування.

Список використаних джерел:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Закон України «Про забезпечення національної безпеки України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Гречанюк, О. В. Кримінологія: підручник. Київ: Атіка, 2020. 352 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12558/Almanah_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

5. Миколайчук, А. В. Теорія і практика кримінального процесу: навчальний посібник. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 280 с. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Prohrama-Kryminal-nyu-protses-2019-1.doc>
6. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Кримінальна правопорушення в Україні». Київ: Держстат, 2023. 150 с. URL: <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2024-Zbirnik%20Статистичний%20щорічник%20України%202022%20рік.pdf>
7. Шевченко, А. І. Проблеми і перспективи діяльності поліції в Україні: наукова стаття. – Харків: Право, 2022. 120 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/a643d1f4-442f-43be-9c71-7b766a17cada/download>

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ТА ЇХ ВПЛИВ НА КРИМІНОГЕННУ СИТУАЦІЮ

Азаров Максим Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

майор поліції

доцент кафедри кримінального права та кримінології, кандидат юридичних наук
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Соціальні медіа протягом останніх десятиліть перетворилися на потужний інструмент комунікації, який кардинально змінив спосіб обміну інформацією та соціальної взаємодії у суспільстві. Платформи, такі як Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, та інші, стали невід'ємною частиною щоденного життя мільйонів людей по всьому світу. Водночас, соціальні медіа також мають значний вплив на криміногенну ситуацію, що викликає серйозне занепокоєння у правоохоронних органах, дослідників і громадськості[1, с. 52].

Одним з головних аспектів впливу соціальних медіа на криміногенну ситуацію є їхня здатність сприяти поширенню злочинної діяльності. Соціальні платформи часто використовуються для координації злочинних дій, рекрутування нових членів до злочинних організацій та навіть для демонстрації злочинів у режимі реального часу.

Кіберзлочинність. Соціальні медіа стали простором для різноманітних кіберзлочинів, таких як фішинг, крадіжка особистих даних, шахрайство та кібершантаж. Злочинці використовують платформи для поширення шкідливого програмного забезпечення, розсилання спам-повідомлень або розробки схем шахрайства. Особливо вразливими є користувачі, які не мають достатніх знань щодо кібербезпеки[2, с. 87].

Торговля наркотиками і зброєю. Соціальні медіа також стають майданчиками для нелегальної торгівлі наркотиками, зброєю та іншими забороненими товарами. Злочинці створюють закриті групи або канали, де потенційні покупці можуть отримати доступ до цих товарів, а правоохоронним органам буває важко відслідкувати ці транзакції.

Екстремізм та радикалізація. Соціальні медіа стали платформою для пропаганди екстремістських ідеологій та радикалізації. Терористичні групи використовують ці платформи для рекрутування нових членів, розповсюдження пропагандистських матеріалів та координації дій. Інтернет дозволяє їм охоплювати ширшу аудиторію і діяти анонімно, що значно ускладнює їхнє відстеження та нейтралізацію.

Соціальні медіа також сприяють поширенню насильства та безладу, особливо під час масових протестів або суспільних заворушень. З одного боку, вони є інструментом для організації мирних протестів і громадянських акцій, але з іншого – можуть бути використані для координації насильницьких дій, підбурювання до злочинів і пропаганди агресії.

Координація злочинних дій. Соціальні медіа можуть бути використані для організації масових пограбувань, вандалізму або заворушень. За допомогою мобільних додатків або груп у соцмережах злочинці можуть швидко організувати натовпи людей для незаконних дій. Ця тенденція була помітна під час масових протестів у різних країнах, коли частина учасників використовувала соціальні медіа для координації злочинних дій.

Формування паніки та фальшивих новин. Соціальні медіа також сприяють поширенню паніки та дезінформації, що може мати негативні наслідки для громадського порядку. Фальшиві новини про злочини, терористичні акти або інші загрози можуть швидко поширюватися мережею, провокуючи паніку серед населення. В умовах кризи це може призвести до масових безладів або дезорганізації суспільного життя.

Булінг і кіберпереслідування. Соціальні медіа також сприяють виникненню кібербулінгу, який може призводити до серйозних психологічних наслідків для жертв, включаючи депресії, тривожність або навіть суїцид. Кіберпереслідувачі використовують соціальні платформи для залякування, приниження та переслідування своїх жертв [3, с. 152].

Для зменшення негативного впливу соціальних медіа на криміногенну ситуацію важливо впроваджувати комплексні стратегії боротьби із злочинністю в цифровому середовищі. Деякі ключові підходи включають.

Посилення моніторингу та співпраці з соціальними платформами. Правоохоронні органи повинні активно співпрацювати з компаніями, що управляють соціальними медіа, для відстеження підозрілої активності,

видалення небезпечного контенту та блокування акаунтів, які порушують закони. Це включає розробку технологій для автоматичного виявлення потенційних загроз, таких як екстремістські висловлювання або координація злочинів.

Навчання громадськості. Освітні кампанії щодо кібербезпеки та відповідального використання соціальних медіа можуть знизити ризики для користувачів. Підвищення обізнаності щодо шахрайства, кібербулінгу та інших ризиків сприятиме зменшенню кількості потенційних жертв злочинів.

Законодавчі ініціативи. Уряди різних країн повинні розробляти і впроваджувати законодавство, яке б ефективно регулювало діяльність у соціальних медіа та забезпечувало покарання за злочинні дії, вчинені через ці платформи. Важливо встановити чіткі правила щодо захисту особистих даних, відповідальності за розповсюдження нелегального контенту та співпраці між правоохоронцями та технологічними компаніями[4, с. 245].

Отже, соціальні медіа мають як позитивний, так і негативний вплив на сучасне суспільство. Вони стали важливим інструментом для комунікації, але водночас їх використання може мати негативні наслідки для криміногенної ситуації. Для мінімізації цих загроз необхідно впроваджувати комплексні заходи, включаючи технологічні рішення, правове регулювання та освітні ініціативи. Тільки через спільну роботу державних інституцій, соціальних платформ та користувачів можна забезпечити безпечне використання соціальних медіа і знизити їхній негативний вплив на суспільство.

Список використаних джерел:

1. Сокурєнко В.В. Сучасний стан та перспективи розвитку української кримінології. (м. Харків) Вісник Національної академії правових наук України Том 30, № 3. 2023. С. 52
2. Павленко Т. А., М. Г. Корабель. Кримінологія. (м. Харків) Міністерство освіти і науки України Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. 2023. С. 87
3. Тимошенко В. І. Теоретичні проблеми кримінології. (м. Київ) Міністерство внутрішніх справ України Національна академія внутрішніх справ. збірник наукових праць. 2021. С. 152
4. Шалгунова С. А. Кримінологія. навч. посіб.-практ. (081 «Право», «Правоохоронна діяльність») – (м. Дніпро). ДДУВС. 2020. С. 262

СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ

Шаров Захар Андрійович

Курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

Доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Співучасть у кримінальному правопорушенні визначається як умисне спільне вчинення злочину двома або більше особами, кожна з яких має необхідні ознаки суб'єкта злочину. Співучасть відрізняється від індивідуального скоєння злочину тим, що вона передбачає взаємодію між кількома учасниками, які діють у змові і мають на меті досягнення спільного злочинного результату.

Основними ознаками співучасті є: Спільність діяння - всі учасники вчиняють дії, які в сукупності утворюють злочин. Умисел - злочинний намір повинен бути спільним для всіх учасників. Це означає, що кожен із них усвідомлює, що діє разом із іншими і спрямовує свої зусилля на досягнення загального злочинного результату [1, с. 30].

Варто зазначити, що для наявності співучасті не обов'язково, щоб кожен учасник виконував усі елементи злочину. Співучасть може мати різні форми взаємодії, включаючи фізичне вчинення діяння, організацію, допомогу або підбурювання до його вчинення.

Залежно від характеру взаємодії між співучасниками, співучасть може мати різні форми.

Просте співвиконавство - це форма співучасті, за якої всі учасники вчиняють однакові або рівноцінні дії, спрямовані на досягнення одного злочинного результату. У такій формі кожен співучасник бере безпосередню участь у вчиненні правопорушення і несе однакову кримінальну відповідальність. Наприклад, двоє або більше осіб можуть одночасно пограбувати банк, розподіляючи між собою певні функції, але маючи спільну мету.

Складне співучастя з розподілом ролей - учасники виконують різні функції в процесі скоєння злочину. Наприклад, одна особа може бути організатором злочину, друга — виконавцем, а третя — пособником.

Важливо, що всі учасники мають єдиний умисел і усвідомлюють внесок кожного у спільний злочинний результат [2, с. 106].

Питання кримінальної відповідальності за співучасть є одним із ключових у кримінальному праві, оскільки воно відображає міру вини кожного співучасника та ступінь його залученості до вчинення злочину.

Принцип індивідуалізації покарання передбачає, що кожен із співучасників несе відповідальність залежно від своєї ролі у вчиненні злочину, рівня вини та ступеня участі. Так, виконавець, який безпосередньо вчиняє злочин, може отримати найсуворіше покарання, тоді як пособник, який надавав лише допомогу, може отримати менш суворе покарання.

У випадку, коли злочин не був доведений до кінця (наприклад, через затримання виконавця на етапі підготовки або вчинення), відповідальність несуть усі співучасники, навіть якщо злочинний результат не був досягнутий. Це правило базується на тому, що намір до вчинення правопорушення існував у всіх учасників змови.

Кваліфікація співучасті є складним процесом, який вимагає точного встановлення ролі кожного учасника у злочині та ступеня їх вини. Важливою особливістю є те, що всі співучасники можуть нести відповідальність навіть за ті злочинні дії, які були здійснені виконавцем і перевищували початкові домовленості між ними. Наприклад, якщо виконавець під час пограбування банку вчиняє вбивство, організатор і пособник можуть нести відповідальність за цей тяжкий злочин, якщо в їх умислі було передбачено можливість застосування насильства [3, с. 252].

Однак у випадках, коли виконавець вчиняє злочин, що виходить за межі домовленостей і не був передбачений спільним наміром, інші учасники можуть не нести відповідальності за ці дії. Це підкреслює важливість оцінки умислу кожного співучасника при кваліфікації злочину.

Кримінальне законодавство України передбачає можливість звільнення від відповідальності певних категорій співучасників за умови, що вони вийшли зі злочинної змови і вжили необхідних заходів для запобігання скоєнню злочину. Таке звільнення можливе, якщо особа самостійно і добровільно припиняє свою участь у злочині та сприяє його припиненню.

Звільнення від відповідальності є стимулом для осіб, які були залучені до злочинної діяльності, відмовитися від подальшої участі у

правопорушенні та запобігти його здійсненню. Це важливий механізм, що дозволяє зменшити кількість учасників злочинів на ранніх етапах підготовки або виконання.

Інститут співучасті у кримінальному праві є надзвичайно важливим елементом системи правосуддя, оскільки він охоплює широкий спектр взаємодій між учасниками злочинної діяльності. Співучасть дозволяє забезпечити кримінальну відповідальність не тільки для безпосередніх виконавців, але й для організаторів, підбурювачів та пособників.

Водночас, сучасна кримінальна практика вимагає чіткого розмежування ролей учасників, індивідуалізації відповідальності та кваліфікації злочинних дій з урахуванням особливостей кожної конкретної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Богачик Т. Поняття співучасті та види співучасників у кримінальному правопорушенні. *Літописець. Випуск 17: Збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції (до річниці прийняття Загальної декларації прав людини)»*(м. Житомир, 2 грудня 2021 року). 2022. № 17. С. 29-33.
2. Крисько В. Співучасть у кримінальному правопорушенні. *Стану: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції в авторській редакції*,(м. Кропивницький, 27 жовтня 2022 року). Кропивницький, 2022. 367 с., 106.
3. Туровська С. Співучасть у кримінальному правопорушенні. *Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 3 від 26 березня 2021 р.)*, 252.

СТОКГОЛЬМСЬКИЙ СИНДРОМ: ПОНЯТТЯ, КРИМІНОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Діана Сорокіна

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Антон Марієнко

майор поліції,
кандидат юридичних наук
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Стокгольмський синдром є психологічним феноменом, який виникає під час ситуацій насильства, зокрема при захопленні заручників, коли жертва починає виявляти емоційну прихильність, симпатію або навіть захист свого агресора. Вперше цей термін був вжитий у 1973 році після захоплення заручників у банку в Стокгольмі. Виникнення цього синдрому стало значним науковим відкриттям у галузі кримінології, психології та правозастосування, оскільки він порушує стереотипні уявлення про поведінку жертви та злочинця.

Стокгольмський синдром — це специфічна емоційна реакція жертв насильства або злочину, яка проявляється через їхню лояльність до кривдника. Термін був введений криміналістом Нільсом Бейєротом для опису поведінки заручників під час захоплення в Стокгольмі, коли заручники почали виявляти прихильність до захоплювачів та відмовилися співпрацювати з правоохоронними органами [2].

Згідно з теорією психологів, Стокгольмський синдром є захисною реакцією психіки, яка виникає в умовах тривалого стресу та небезпеки. Жертви починають ототожнюватися з агресором, щоб мінімізувати загрозу для свого життя. Вони бачать в агресорі єдину людину, здатну вплинути на їхнє виживання, що призводить до формування хибної прив'язаності.

Основні риси Стокгольмського синдрому:

- Емоційна прив'язаність до агресора.
- Втрата критичного мислення щодо власної ситуації.
- Відсутність бажання співпрацювати з правоохоронними органами.

- Часто — захист агресора під час судових процесів.

На психологічному рівні Стокгольмський синдром є результатом складних когнітивних процесів, спрямованих на захист психіки в умовах стресу. В основі цього феномену лежать такі механізми [1]:

1. Ідентифікація з агресором. Коли жертва вважає, що лише злочинець може контролювати ситуацію та забезпечити виживання, вона починає ідентифікуватися з ним, щоб уникнути фізичного чи емоційного насильства.

2. Психологічна адаптація. Для мінімізації внутрішнього конфлікту та стресу, жертва адаптується до нового "нормального" стану та виправдовує поведінку злочинця.

3. Когнітивний дисонанс. Жертва може усвідомлювати нелогічність своєї поведінки, але в умовах тривалого стресу вона намагається гармонізувати свої внутрішні почуття, змінюючи своє ставлення до ситуації.

4. Вплив на нервову систему. Постійний страх і напруга викликають викид адреналіну та кортизолу, що також впливає на психологічні реакції та сприйняття дійсності.

Стокгольмський синдром має вагоме значення для кримінології, оскільки впливає на поведінку жертв під час розслідувань та судових процесів. Цей феномен може ускладнювати роботу правоохоронних органів і правозастосування через наступні аспекти [3]:

1. Відмова свідчити. Жертви, які переживають Стокгольмський синдром, часто відмовляються співпрацювати з поліцією та правосуддям, захищаючи злочинця, що ускладнює процес розслідування та збору доказів.

2. Вплив на судові процеси. У судових процесах жертви можуть діяти в інтересах злочинців, виправдовуючи їхні дії та навіть свідчити на їхню користь. Це може призвести до пом'якшення покарання або навіть звільнення агресора від відповідальності.

3. Роль у профілактиці злочинів. Розуміння механізмів Стокгольмського синдрому допомагає кримінологам розробляти методи профілактики повторних злочинів, оскільки жертви, які пережили цей синдром, можуть знову ставати вразливими до насильства.

4. Проблеми реабілітації жертв. Психологічна реабілітація жертв Стокгольмського синдрому є тривалим і складним процесом. Жертви можуть мати значні проблеми з відновленням критичного мислення та

соціальних навичок після тривалого перебування під контролем агресора.

Значна кількість кримінальних випадків по всьому світу ілюструє існування Стокгольмського синдрому. Прикладом є згадане захоплення заручників у Стокгольмі, а також випадки в сімейному насильстві, де жертви захищають своїх партнерів-насильників.

Відомими також є випадки, коли жертви, зокрема діти чи жінки, тривалий час перебуваючи під контролем злочинця, починають виправдовувати та захищати його дії. Такі приклади є особливо показовими для аналізу природи Стокгольмського синдрому в контексті насильства та експлуатації.

Отже, Стокгольмський синдром є складним психологічним і кримінологічним феноменом, який вимагає поглибленого дослідження з боку кримінологів, психологів та правозастосовчих органів. Розуміння цього синдрому може допомогти в розробці ефективних методів розслідування злочинів, захисту жертв та їх реабілітації. Для правоохоронних органів важливо враховувати можливість існування Стокгольмського синдрому під час роботи з жертвами насильства, особливо в ситуаціях, пов'язаних із захопленням заручників чи домашнім насильством.

Список використаних джерел:

1. Давиденко В. Л. Віктимологія як галузь кримінологічної науки. Європейські перспективи. 2014. № 8. С. 118-121
2. Джужа А. О. Теоретичні та практичні засади віктимологічного запобігання злочинам в Україні : автореферат ... д-ра юрид. наук, спец.: 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Х. : Харківський нац. ун-т внутр. справ, 2018. 34 с.
3. Шиліна А. А., Іванов М. С. Гендерні особливості статусно-рольової та поведінкової віктимності неповнолітніх. Право і безпека. 2016. № 4. С. 169-173.

ТАКТИКА ДІЙ ПРИ ВИЯВЛЕННІ БЕЗПІЛОТНОГО ПОВІТРЯНОГО ЛІТАЛЬНОГО АПАРАТУ

Спудка Микита Дмитрович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Казначеев Дмитро Георгійович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

З розвитком сучасних технологій безпілотні повітряні літальні апарати (БПЛА) стають дедалі поширенішими у військовій, цивільній та науково-дослідницькій діяльності. Вони можуть виконувати широкий спектр завдань: від збору розвідувальних даних до точкових ударів по військових або критично важливих цивільних об'єктах. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки ефективної тактики дій при виявленні БПЛА, зокрема у військових та правоохоронних структурах, для захисту інтересів національної безпеки та громадської безпеки.

Безпілотні літальні апарати представляють собою важливий інструмент у забезпеченні збройних сил та правоохоронних органів України. Їхні можливості включають в себе здійснення розвідки, патрулювання повітряного простору, а також ударні операції проти потенційних загроз. Важливими перевагами використання БПЛА є зменшення ризику для життя військових та оперативність виконання завдань [1, с. 315].

Необхідно зазначити, що безпілотні літальні апарати характеризуються такими перевагами над пілотованою авіатехнікою, як: відсутність необхідності в екіпажі та системах його життєзабезпечення, аеродромах; відносно невисока вартість і низькі витрати на їх створення, виробництво та експлуатацію; порівняно незначні масогабаритні параметри в поєднанні з високою надійністю, значною тривалістю й дальністю польоту, маневреністю та переліком цільового спорядження, яке може бути розміщено на борту тощо.

Безпілотні авіаційні системи впроваджуються на всіх рівнях – від тактичного до стратегічного. При цьому відзначається виникнення сфер

застосування, де БПЛА не мають пілотованої альтернативи. Серед них, наприклад, ближня розвідка на користь нижчих тактичних ланок, особливо в міських умовах, а також тривалий (доба і більше) моніторинг значних територій на відстані декілька тисяч кілометрів від бази для отримання оперативно-стратегічної інформації.

В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації та введенням правового режиму воєнного стану на території нашої країни, під час забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку до уповноважених органів і підрозділів Національної поліції висуваються особливі вимоги щодо несення служби. Такі функції включають, наприклад:

1) під час взаємодії з підрозділами Національної гвардії України та добровольчими формуваннями територіальної оборони;

2) виконання службових повноважень у пунктах пропуску;

3) несення служби із забезпечення публічної безпеки та порядку під час комендантської години, в умовах активних бойових дій під час звільнення окупованих територій;

4) виявлення та знешкодження диверсійно-розвідувальних груп противника тощо [2, с. 62-63].

Дії при виявленні БПЛА повинні бути швидкими і скоординованими, оскільки будь-яка затримка може призвести до значних втрат. Основні етапи тактики дій включають:

Першочергове завдання — це виявлення БПЛА. Існує кілька способів виявлення [3, с. 29-30]:

- Радіолокаційні системи. Вони можуть визначати наявність БПЛА в повітрі, навіть на значній відстані.

- Оптико-електронні системи. Візуальне спостереження з використанням телекамер, тепловізорів та інших засобів оптико-електронної розвідки.

- Акустичні системи. Фіксація звуку, який виробляє двигун БПЛА, особливо на низьких висотах.

Ідентифікація включає визначення типу БПЛА, його призначення, а також оцінку рівня загрози. У разі виявлення БПЛА, що виконує спостереження, варто оцінити його дальність та можливі точки управління.

Після виявлення БПЛА необхідно оцінити потенційну загрозу, яку він несе. Важливі параметри:

- Висота польоту. Високі польоти можуть бути характерними для стратегічних або тактичних БПЛА.
- Швидкість. Висока швидкість зазвичай свідчить про активну місію.
- Маршрут. Траєкторія руху може вказувати на ймовірний об'єкт атаки або зону спостереження.

На цьому етапі вирішується питання про необхідність нейтралізації БПЛА. Основні методи боротьби включають [4, с. 37]:

- Електронна боротьба (РЕБ). Перешкоди радіоелектронним системам управління БПЛА.
- Кінетичне ураження. Використання зенітних комплексів або спеціальних систем для збиття апарату.
- Фізичні засоби. Можливе використання спеціальних сіток або безпілотних перехоплювачів для знищення БПЛА.

Після нейтралізації БПЛА необхідно провести контроль ситуації. Це включає подальший моніторинг повітряного простору для виявлення можливих інших апаратів, а також оцінку шкоди, завданої атакою, якщо вона мала місце.

Для забезпечення максимальної ефективності дій необхідно застосовувати сучасні технології, зокрема:

- Системи штучного інтелекту. Автоматизація процесів виявлення та ідентифікації БПЛА може значно знизити час реакції.
- Інтегровані системи оборони. Поєднання різних типів датчиків, РЕБ, та зенітних систем у єдину мережу дозволить краще координувати дії та забезпечити захист від БПЛА різного типу.

Отже, тактика дій при виявленні БПЛА вимагає комплексного підходу, що включає використання технологій виявлення, ідентифікації та нейтралізації загрози. Швидкість реагування, скоординовані дії та наявність сучасних технологічних засобів є ключовими елементами у забезпеченні безпеки від загроз, які несуть безпілотні літальні апарати. Систематичне навчання та розробка нових методів боротьби з БПЛА повинні стати пріоритетом для військових і правоохоронних структур, оскільки безпілотні системи стають дедалі досконалішими та важчими для виявлення і нейтралізації.

Список використаних джерел:

1. Бездуган В. Скляр Н. Права людини під час збройних конфліктів. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науковопрактичного

- онлайн-семінару (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. 498 с.
2. Казначеев Д.Г. Актуальні вимоги щодо забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану / Д.Г. Казначеев // Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки та оборони України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 квітня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. – С. 62-64
 3. Безпілотні повітряні засоби ураження сил вторгнення російської федерації : практичний порадник / Червяков О.І., Євтушенко І.В., Букреев О.І., Білоус В.В. Х: ІПЮК для СБУ, 2023. 212 с.
 4. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А. А. Саковський, С. М. Науменко, С. І. Кравченко, І. М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2022. 72 с

ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Романова Анастасія Вікторівна

Курсант 3-го курсу факультету підготовки фвхівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

доцент кафедри, кандидат юридичних наук
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Теорія права та правова практика розрізняють поняття «права людини» і «права громадянина», що є важливим аспектом правового регулювання в Україні. Права людини охоплюють фундаментальні права, що належать кожній особі від народження, без огляду на її національність, стать, расу чи інші ознаки. У цьому контексті права людини розглядаються як невід'ємні та належать кожному індивіду, а не тільки громадянам певної країни. В Україні до прав людини належать, зокрема, право на життя (ст. 27), право на повагу до гідності (ст. 28), право на свободу та особисту недоторканість (ст. 29), а також право на невтручання в особисте та сімейне життя (ст. 32) [1].

У свою чергу, права громадянина є більш специфічними та прив'язаними до юридичного статусу особи в межах держави. Громадянин має права, які виникають з його зв'язку з певною країною, і включають не тільки загальні права людини, але й права, які забезпечуються національним законодавством. Фізична особа, яка є учасником цивільних відносин, може бути громадянином України, іноземцем або особою без громадянства (ст. 24 Цивільного кодексу України). При цьому фізична особа завжди розглядається як людина, що наділена правами та обов'язками в рамках правової системи [2].

Цивільне право регулює два основні види суспільних відносин: майнові та немайнові. Майнові відносини пов'язані з власністю, тоді як немайнові, або нематеріальні блага, не мають економічного змісту. До особистих немайнових прав, які забезпечують природне існування фізичної особи, законодавець відносить: право на життя, право на усунення небезпеки, що загрожує життю та здоров'ю, а також право на охорону здоров'я. Головним фундаментальним правом людини є право на життя, яке закріплено в статті 27 Конституції України. Це право є

основоположним для всіх інших прав людини, оскільки без життя неможливе існування інших прав і свобод. Людина не може бути позбавлена життя без обґрунтованої причини, а держава зобов'язана захищати це право [3].

В Україні спостерігається динаміка зменшення населення з 2016 року, де смертність перевищує народжуваність. Високий рівень смертності пов'язаний з екологічною ситуацією, зокрема забрудненням повітря, а також ДТП. Незважаючи на зростання цін на продукти харчування і комунальні послуги, динаміка мінімальної заробітної плати залишається незадовільною. Ціни на житло, воду, електроенергію, газ та інші послуги зросли на 47,2%, що спричинило соціальні напруження [4].

Позитивні обов'язки держави в захисті права на життя включають регламентацію надання медичної допомоги. Проблеми забезпечення вразливих верств населення необхідними ліками залишаються актуальними, що спричиняє необхідність створення державних гарантій. Проект Закону «Про безоплатне та пільгове забезпечення лікарськими засобами окремих категорій населення» (№4687) був направлений до Верховної Ради України у травні 2016 року. Його прийняття дозволило забезпечити безоплатне або з 50% знижкою отримання ліків для вразливих груп населення, що є важливим кроком до забезпечення права на життя та охорону здоров'я [5].

Отже, права людини і права громадянина є важливими елементами правової системи, які забезпечують основи для існування та розвитку особи в суспільстві. В Україні існує необхідність постійного вдосконалення механізмів забезпечення прав людини, особливо в умовах соціально-економічних викликів, що потребують комплексного підходу з боку держави та суспільства. Таким чином, право на життя виступає як основоположна цінність, що вимагає від держави активних дій для захисту громадян від злочинних посягань і терористичних актів, які можуть загрожувати їхньому життю. Водночас держава встановлює певні винятки, за яких можливе правомірне позбавлення життя, що викликає складні етичні та правові питання. Право на життя має бути пріоритетом у політиці держави, оскільки забезпечення цього права є основою для розвитку інших прав і свобод особи. Важливо зазначити, що вже існують певні механізми захисту цього права, які закріплені в регіональних документах, міжнародній судовій практиці та національному законодавстві. Однак питання життя і смерті завжди залишатимуться

складними і неоднозначними, що потребує гнучкого підходу з боку держави та суспільства. Таким чином, виклики, пов'язані з правом на життя, вимагають постійного вдосконалення правової системи та забезпечення належної правозахисної практики, щоб забезпечити найбільш ефективний захист цього фундаментального права для кожної людини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України Відомості Верховної Ради України 1996. № 30 Ст. 141.
2. Косенко, Є. О. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин: проблематика права на життя. 2020. С. 69
3. Лукашов, Ростислав Сергійович. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю як суб'єкти цивільного права. 2020. С. 55
4. Цивільне право України: підручник: У 2 т. за ред. В. І. Борисової, І. В. Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х.: Право, 2011. Т.1. 656 с

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ. ЦИВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Войтенко Данило Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

Доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ФПФПКПНПУ
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність даної теми зумовлена важливістю цивільного права як основоположної частини правової системи України, що регулює майнові та немайнові відносини. В умовах соціальних та економічних змін, інтеграції до європейського правового простору та розвитку правової держави, постає гостра потреба в удосконаленні механізмів правового захисту громадян. Цивільні правовідносини відіграють вирішальну роль у забезпеченні стабільності та передбачуваності, які є підґрунтям для нормального функціонування суспільства й економіки.

Цивільне право займає центральне місце в правовій системі України, регулюючи відносини між фізичними та юридичними особами під час реалізації їхніх прав та обов'язків. Стаття 41 Конституції України надає кожному право володіти, користуватися і розпоряджатися власністю, що підкреслює важливість права власності як одного з ключових принципів цивільного права. Стаття 13 Конституції гарантує рівність всіх суб'єктів права власності перед законом, незалежно від форми власності, що сприяє рівноправному регулюванню майнових відносин між громадянами та юридичними особами [1].

Цивільні правовідносини охоплюють широкий спектр взаємодій, включаючи укладання договорів, захист прав споживачів, питання спадкування та інтелектуальної власності. Договірні відносини є важливою частиною цивільного права, і відповідно до статей 626–628 Цивільного кодексу України, вони є однією з основних підстав для виникнення прав та обов'язків. Принцип свободи договору, закріплений у статті 627 цього Кодексу, дозволяє сторонам самостійно визначати умови договору, за винятком тих, що суперечать закону. Це забезпечує гнучкість правового регулювання та врахування інтересів сторін [1].

В умовах розвитку цифрової економіки питання правового регулювання цивільних відносин у сфері електронної комерції набувають нової актуальності. Інтернет-торгівля, електронні договори та захист прав споживачів в онлайн-просторі вимагають нових правових підходів, спрямованих на забезпечення належного виконання зобов'язань. Це потребує вдосконалення законодавства, яке б відповідало особливостям цифрових відносин, а також розвитку судової практики щодо вирішення спорів у сфері електронної комерції.

Важливим аспектом розвитку цивільного права України є вплив міжнародного права. Україна, інтегрована в світовий правовий простір, активно імплементує норми міжнародних договорів у національне законодавство. Зокрема, Угода про асоціацію з ЄС містить положення щодо інтелектуальної власності, захисту персональних даних та контрактного права, які є важливими для подальшого розвитку українського цивільного законодавства [7].

Захист цивільних прав, передбачений статтею 16 Цивільного кодексу України, пропонує кілька механізмів, включаючи судовий захист, відшкодування моральної шкоди та відновлення порушених прав. Ці механізми спрямовані на підтримання справедливості та правової рівноваги між сторонами.

Цивільне право регулюється не лише Конституцією та Цивільним кодексом. Стаття 92 Конституції визначає, що основи цивільно-правового регулювання встановлюються лише законами. Такі спеціальні закони, як «Про захист прав споживачів» [4], «Про іпотеку» [6], та «Про авторське право і суміжні права» [5], визначають конкретні правила для суб'єктів у різних галузях цивільного права [1].

Окреме значення має питання відповідальності за порушення зобов'язань. Стаття 611 Цивільного кодексу України передбачає можливість відшкодування збитків або виплату неустойки у разі невиконання договорів. Це стимулює добросовісне виконання зобов'язань та підтримання стабільності правовідносин.

В умовах воєнного стану адаптація цивільного права до нових викликів є критичною. Військові дії та зміни в економіці вимагають перегляду багатьох аспектів цивільного законодавства для забезпечення належного захисту прав громадян та юридичних осіб. Тому цивільне право залишається важливим інструментом для підтримання правової стабільності та захисту інтересів усіх учасників правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Основний Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
4. Закон України "Про захист прав споживачів" : Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
5. Закон України "Про авторське право і суміжні права" : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
6. Закон України "Про іпотеку" : Закон України від 5 червня 2003 року № 899-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15>
7. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом : Закон України від 16 вересня 2014 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Луговцов Денис Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

доцент кафедри цивільного права та процесу
кандидат юридичних наук
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність теми. Цивільний процес під час воєнного стану в Україні є важливою та актуальною темою, яка має значний вплив як на розвиток правової теорії, так і на практику правозастосування. Війна, розв'язана російською федерацією проти України, внесла корективи у всі сфери життя українського суспільства, в тому числі і у сферу правосуддя. В умовах воєнного стану виникають нові виклики для забезпечення прав і свобод громадян, а також для функціонування судової системи. Зміни в законодавстві, обмеження деяких прав і свобод, труднощі в доказуванні, проблеми з виконанням судових рішень — все це створює необхідність глибокого аналізу цивільного процесу в обстановці воєнного часу та розробки ефективних механізмів захисту прав громадян [2].

В Україні запровадження воєнного стану регулюється статтею 64 Конституції України та Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Рішення щодо введення воєнного стану ухвалює Верховна Рада України за ініціативою Президента. У відповідній постанові визначаються термін дії та територія, на яку поширюється воєнний стан. Під час його дії можливі обмеження прав і свобод громадян, зокрема, це стосується права на вільне пересування, мирні зібрання, недоторканність листування та житла, відповідно до Конституції та зазначеного Закону [1]. Такі обмеження мають бути пропорційними загрозам національній безпеці та тривати лише стільки, скільки необхідно для забезпечення обороноздатності країни та захисту населення [5].

Під час воєнного стану особливе значення набуває робота судової системи. Згідно зі статтею 124 Конституції України, правосуддя здійснюється виключно судами, і ніхто не може бути позбавлений права на розгляд справи судом, визначеним законом. Суди функціонують на основі принципу верховенства права, забезпечуючи захист прав і свобод громадян, а також інтересів держави, юридичних осіб і суспільства в цілому.

Однак введення воєнного стану вносить певні зміни в роботу судової системи. Закон дозволяє обмеження доступу до правосуддя задля забезпечення національної безпеки, зокрема, обмеження права на оскарження рішень суду або впровадження особливого порядку розгляду справ, пов'язаних із воєнним станом. Адвокати, представляючи клієнтів на стадії виконання судових рішень у цивільних справах, можуть стикнутися з проблемами, пов'язаними з низьким рівнем виконання судових рішень в Україні, що є однією з найгостріших проблем на сьогодні.

Воєнні дії в Україні суттєво ускладнюють цивільне судочинство, створюючи перешкоди для ефективного захисту прав громадян. Зокрема, процес доказування стає надзвичайно проблематичним, адже отримання свідчень, збереження документів та проведення експертиз в умовах конфлікту значно ускладнюються. Це ставить під сумнів можливість реалізації ст. 77 ЦПК України, яка визначає докази як підставу для встановлення обставин справи [3]. Крім того, виникають труднощі з виконанням судових рішень, оскільки воєнний стан вносить корективи у дію ст. 382 ЦПК України, яка гарантує їх обов'язковість до виконання на всій території країни. Обмеження пересування, тимчасова окупація територій та інші наслідки збройного конфлікту перешкоджають реалізації рішень суду, порушуючи права громадян та підриваючи принципи правосуддя [3].

Законодавчий акт, що регулює особливості функціонування держави в період воєнного стану, також передбачає можливість зміни процесуальних строків в цивільних справах. Згідно зі статтею 10 цього закону, введення воєнного стану не припиняє повноважень судів, але може встановлювати особливий порядок їх діяльності. Для забезпечення доступу до правосуддя в умовах воєнного стану активно використовуються технології відеоконференцзв'язку, що дозволяє проводити судові засідання в онлайн-режимі. Це передбачено статтею

212 ЦПК України, яка регулює порядок проведення судових засідань в режимі відеоконференції. Для ефективного захисту прав громадян в умовах війни необхідно забезпечити доступ до правової допомоги, удосконалити процедури доказування та спростити виконання судових рішень. Стаття 55 Конституції України гарантує кожному право на правову допомогу, яку держава повинна забезпечувати на безоплатній основі. Особливо важливим є забезпечення правової допомоги внутрішньо переміщеним особам і жителям регіонів, що постраждали від бойових дій. Це стосується зокрема питань, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, завданої Збройними Силами України чи іншими державними органами. Це питання потребує чіткого правового врегулювання.

Відповідно до статті 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, а позбавлення права власності допускається тільки на законних підставах. Якщо внаслідок дій державних органів, у тому числі під час воєнного стану, громадяни зазнали збитків, вони мають право на їх відшкодування [1]. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» також передбачає можливість примусового відчуження майна для задоволення потреб оборони країни. Однак, таке відчуження можливе лише за умови надання власнику справедливої компенсації. Розмір компенсації визначається згідно із законодавством та повинен відповідати ринковій вартості майна. Крім того, держава зобов'язана відшкодувати власнику збитки, завдані внаслідок тимчасового користування його майном. У разі завдання шкоди внаслідок бойових дій або інших обставин, пов'язаних з воєнним станом, відшкодування збитків здійснюється за рахунок державного бюджету. Для отримання компенсації потерпілі повинні звернутися до відповідних органів державної влади з заявою та документами, які підтверджують факт завдання шкоди та її розмір. Процедура розгляду таких заяв та виплати компенсацій регулюється спеціальним законодавством. Важливо зазначити, що відшкодування збитків може здійснюватися не лише в грошовій формі, але й шляхом надання іншого майна або виконання робіт з відновлення пошкодженого майна. Конкретний механізм відшкодування визначається в кожному окремому випадку з урахуванням обставин справи та характеру завданої шкоди.

Для подальшого вдосконалення цивільного процесу під час воєнного стану важливо розробити чіткі алгоритми дій для судів і інших

правозахисних органів в екстремальних умовах. Одним із першочергових завдань є забезпечення належного фінансування судової системи та доступу до безоплатної правової допомоги в умовах воєнних дій. Варто продовжувати розвиток електронного судочинства і впроваджувати сучасні технології для полегшення доступу до правосуддя, попри обмеження, спричинені військовими діями. Важливим аспектом є проведення інформаційних кампаній для населення щодо специфіки цивільного процесу під час воєнного стану та можливостей захисту їхніх прав [4]. Введення воєнного стану обмежило деякі права і свободи громадян та внесло зміни в роботу судової системи. Незважаючи на труднощі, пов'язані з воєнними діями, суди продовжують розглядати цивільні справи, але при цьому виникають певні особливості цивільного процесу. До них належать труднощі в доказуванні, проблеми з виконанням судових рішень, зміни в процесуальних строках та активне застосування технологій відеоконференцзв'язку. Для забезпечення ефективного захисту прав громадян в умовах воєнного стану вкрай важливо забезпечити доступ до правової допомоги, вдосконалити механізми доказування та спростити процедуру виконання судових рішень. Не менш важливим є врахування психологічних аспектів цивільного процесу та створення умов для психологічної підтримки учасників процесу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 2004, № 40-41, 42, ст.492 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
5. Фролов, М. М. (2024) «Глава 3.20. Особливості судового розгляду та виконання рішень по справах про відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ України», в Фурса, С. Я. (ред.) Цивільний та виконавчий процес: міжгалузеві зв'язки. Особливості розгляду судами певних категорій справ та виконання судових рішень. Монографія. Київ: Видавництво «Алерта», с. 859–891. doi: 10.59835/978-617-566-810-8-25.

ЦИФРОВІ РЕЧІ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Коваленко Родіон Сергійович

курсант 3-го курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Фролов Михайло Михайлович

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри цивільного права та процесу

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У сучасному суспільстві інформаційні технології суттєво трансформують усі аспекти життя, включаючи економіку, соціальні взаємодії та правові відносини. Цифрові речі, що з'явилися внаслідок цифрової революції, стали важливими елементами сучасного цивільного обороту, викликавши необхідність розробки нових правових підходів для їх збереження, обробки та передачі. Цей процес став актуальним в умовах зростаючих викликів у сфері приватності, кібербезпеки та власності, що потребують належного правового регулювання для захисту прав і свобод громадян. Верховна Рада України внесла зміни до Цивільного кодексу України шляхом ухвалення Закону України від 10.08.2023 р. № 3320-IX, який розширює коло об'єктів цивільних прав. Згідно з оновленою редакцією ст. 177, до об'єктів цивільних прав тепер належать не лише традиційні речі, гроші та цінні папери, але й цифрові речі, що вказує на їх важливість у сучасному правовому середовищі. Ця зміна дозволяє розглядати об'єкти цивільних прав у двох вимірах — матеріальному та цифровому, що відкриває нові можливості для їх обігу та використання.

Верховна Рада України внесла зміни до Цивільного кодексу України шляхом ухвалення Закону України від 10.08.2023 р. № 3320-IX, який розширює коло об'єктів цивільних прав. Згідно з оновленою редакцією ст. 177, до об'єктів цивільних прав тепер належать не лише традиційні речі, гроші та цінні папери, але й цифрові речі, що вказує на їх важливість у сучасному правовому середовищі. Ця зміна дозволяє розглядати об'єкти цивільних прав у двох вимірах — матеріальному та цифровому, що відкриває нові можливості для їх обігу та використання. Нова редакція ст. 178 передбачає, що об'єкти цивільних прав можуть бути

обмежено оборотоздатні або вилучені з обігу, а також можуть належати лише певним учасникам обороту, що відповідно до закону. Це є важливим кроком до уніфікації правил обігу цифрових активів та забезпечення правового захисту учасників ринку [1, с. 4].

Згідно з новими змінами, цифрові речі визначаються як блага, що існують виключно в цифровому середовищі та мають майнову цінність. Вони охоплюють віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, які підлягають певному режиму відповідно до закону. Правовий статус цифрових речей регулюється законом, і в разі відсутності специфічних положень застосовуються загальні норми Цивільного кодексу [2, с. 6]. Однак введення терміна «цифрові речі» викликає деякі запитання. Як зазначено в аналізі, традиційне визначення «речі» у цивільному праві стосується предметів матеріального світу. В той же час, цифрові активи та контент існують виключно в цифровому середовищі, що може призводити до юридичних плутанин. Тому використання терміна "цифровий актив" може бути більш адекватним для опису нових реалій.

Законодавчі зміни в Україні, що стосуються цифрових речей, відображають актуальні потреби сучасного суспільства в умовах цифровізації. Проте, з огляду на специфіку цифрових активів, подальше уточнення термінології та правового регулювання є необхідним для забезпечення ефективного захисту прав та свобод громадян у новому цифровому середовищі. Це також сприятиме розвитку національної правової системи, що адекватно реагує на виклики епохи інформаційних технологій [3, с. 44].

У сучасному світі, який переживає швидку цифровізацію, інформаційні технології трансформують традиційні уявлення про майно та власність. Цифрові речі, що виникають унаслідок цих змін, стали важливим елементом цивільного обороту. Вони включають в себе віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, які мають майнову цінність і існують виключно в цифровому середовищі. Це нове поняття вимагає адаптації правових норм для забезпечення належного регулювання, захисту прав споживачів і охорони інтелектуальної власності.

Цифрові речі визначаються як блага, які існують у цифровому форматі і мають певну цінність. Відповідно до оновленої редакції Цивільного кодексу України, цифрові речі стали самостійними об'єктами цивільних прав. Це включає в себе:

- Віртуальні активи, криптовалюти, токени, які можуть використовуватися в різних цифрових екосистемах.

- Цифровий контент, музика, фільми, електронні книги та інші продукти, що створені в цифровому форматі.

- Системи і програми, програмне забезпечення, мобільні додатки, веб-сайти та інші цифрові рішення [2, с. 5].

Цифрові речі підпадають під специфічні правила обігу, які регулюють їх використання, передачу та збереження. Згідно з новими змінами до Цивільного кодексу України, цифрові речі мають правовий статус, що дозволяє їхньому обігу на рівні, порівнянному з традиційними об'єктами цивільних прав. Визначення цифрової речі в рамках цивільного права включає:

- Обігові можливості, цифрові речі можуть бути предметом купівлі-продажу, оренди, передачі у спадок тощо.

- Права та обов'язки, учасники цивільного обороту мають певні права і обов'язки щодо цифрових речей, включаючи захист прав власності, авторських прав та персональних даних.

- Регулювання, правовий статус цифрових речей визначається законом, а у разі відсутності специфічних норм застосовуються загальні правила цивільного права [4].

Введення поняття «цифрові речі» в українське законодавство є важливим кроком для адаптації правової системи до нових реалій цифрової економіки. Однак, це також підносить ряд викликів:

- Непрозорість правового статусу, недостатня розробленість норм, що регулюють цифрові активи, може призводити до юридичних колізій.

- Проблеми з кібербезпекою, захист цифрових речей від кіберзлочинності, шахрайства та інших загроз є критично важливим для забезпечення довіри до цифрового обороту.

- Питання приватності, необхідність забезпечення конфіденційності даних користувачів у цифрових системах залишається актуальною [1, с. 9].

Цифрові речі, як об'єкти цивільних прав, представляють новий етап у розвитку правового регулювання в Україні. Вони відкривають нові можливості для економічного зростання та розвитку інновацій, проте потребують належної правової бази для забезпечення ефективного захисту прав і свобод громадян. Перспективи розвитку цього напрямку залежать від подальшої адаптації законодавства до динамічних змін у

сфері інформаційних технологій, що зробить українську правову систему більш гнучкою та готовою до викликів цифрової епохи.

Список використаних джерел:

1. Дмитрик, О. О., А. М. Ісаєв. Віртуальні активи, цифрові гроші, платіжні системи: деякі аспекти правового регулювання. 2024. С. 47.
2. Некіт К. Г. Особливості змісту та здійснення права віртуальної власності. Часопис цивілістики. 2019. № 32. С. 86–92.
3. Некіт К. Г. Цифрові дані та інформація як об'єкти права власності. К. Г. Некіт. Часопис цивілістики. 2021. Вип. 42. С. 38–43
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

СЕКЦІЯ Х. ВОЄННІ НАУКИ, НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ДЛЯ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ременний Данило Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирев Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність теми. Вогнева підготовка курсантів є важливим етапом їхнього професійного становлення, оскільки саме ці навички забезпечують їм здатність діяти в умовах реальних бойових або критичних ситуацій. Сучасний світ стикається з новими викликами в сфері безпеки, правоохоронні структури повинні бути готові до швидкої й ефективної реакції на ці загрози. Тому курсанти, як майбутні офіцери, повинні не лише теоретично розуміти важливість володіння зброєю, а й мати практичні навички її використання.

Особливо актуальним є питання підготовки саме курсантів, адже вони ще на стадії навчання формують базові принципи та моделі поведінки у кризових ситуаціях. Вогнева підготовка дозволяє майбутнім офіцерам навчитися діяти злагоджено, чітко та відповідально під час використання вогнепальної зброї. Вона формує у курсантів здатність зосереджуватися, аналізувати ситуацію та приймати швидкі рішення, що є життєво важливим для їхньої майбутньої кар'єри.

У Національній поліції на плечі правоохоронців покладена величезна відповідальність. Поліцейські повинні бути максимально врівноваженими та добре обізнаними у своїй діяльності, керуючись виключно Конституцією України та чинним законодавством. У нашій державі найбільшими цінностями є людське життя, честь та гідність. Для

забезпечення правопорядку та захисту громадян, поліцейські проходять комплексну підготовку, яка включає вогневу, тактико-спеціальну та психологічну підготовку [3].

Володіння знаннями з вогневої підготовки є вкрай важливим аспектом їхньої професії, оскільки під час використання зброї правоохоронець повинен не лише розуміти її конструкцію і техніку поводження, а й знати правові підстави для її застосування. Підготовка у стрільбі покликана вдосконалювати майстерність курсантів, підвищувати їхню увагу, дисципліну та витривалість. Це дозволить їм діяти впевнено й ефективно, зокрема в умовах динамічних і небезпечних ситуацій. Навчання курсантів використанню вогнепальної зброї передбачає також розвиток навичок тактико-спеціальних дій. Практичні тренування на стрільбищах, планування дій під час перестрілок і здійснення рятувальних операцій у надзвичайних ситуаціях є важливими для формування комплексної готовності до виконання своїх обов'язків [6 с. 142].

Основні знання, необхідні для правоохоронців у цій сфері, формуються передусім під час занять з вогневої підготовки. У процесі навчання особливу увагу приділяють нормативно-правовим актам і наказам, які регламентують діяльність Національної поліції. Серед них особливо важливими є Закон України «Про Національну поліцію», Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.02.2016 № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю» [4], а також Наказ МВС України від 26.04.2019 № 334 «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та Норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат під час практичних стрільб» [5].

Зокрема, Інструкція щодо заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затверджена Наказом МВС України від 01.02.2016 № 70, визначає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення особистої безпеки поліцейських. Вона також охоплює запобігання випадкам загибелі, травмування чи поранення, які можуть статися як серед правоохоронців, так і серед цивільних осіб у процесі використання вогнепальної зброї, ручних протитанкових гранатометів, підствольних гранатометів та бойових гранат.

Згідно з Законом України «Про Національну поліцію», використання вогнепальної зброї розглядається як один із заходів примусу [3]. Співробітники Національної поліції, Національної гвардії та інших

силових структур, відповідальних за безпеку й оборону країни під час воєнного стану, повинні бути готові, у разі необхідності, застосувати вогнепальну зброю. Правоохоронці можуть використовувати зброю в ситуаціях, коли є пряма загроза життю або здоров'ю людей.

Зброю можна застосовувати для захисту людей від нападів, які загрожують їхньому життю, або під час операцій зі звільнення заручників чи осіб, які були незаконно позбавлені свободи. Закон також дозволяє застосування вогнепальної зброї без попередження, якщо затримувана особа робить спроби наблизитися до поліцейського чи намагається схопити його зброю. Це стосується й ситуацій, пов'язаних із збройними нападами, раптовими атаками з використанням бойової техніки чи інших небезпечних засобів, а також втечі осіб, затриманих за вчинення особливо тяжких злочинів, якщо вони використовують транспорт для втечі. У кожній із таких ситуацій головною метою застосування вогнепальної зброї є захист безпеки правоохоронців та громадян.

Сучасні вищі навчальні заклади, які здійснюють підготовку спеціалістів для сектору безпеки та оборони України, виконують важливу місію щодо вдосконалення існуючих методів навчання. Вони зобов'язані оновлювати свої навчальні програми, враховуючи успішний досвід країн Європейського Союзу та НАТО у цій сфері. Крім того, важливо враховувати воєнний стан та актуальні загрози, які можуть загрожувати національній безпеці, незалежності та суверенітету нашої держави [2]. Концепції підготовки мають бути розроблені таким чином, щоб ефективно акумулювати знання, отримані під час занять з вогневої підготовки, та забезпечувати якісну підготовку фахівців.

Основними компонентами вогневої підготовки є аналіз бойового досвіду, розробка та вдосконалення вогневої тактики, а також складання планів вогневої підтримки, та розуміння організації розміщення артилерії та інших видів озброєння на полі бою. Ключовим елементом цього процесу є підготовка висококваліфікованих старших вогневих підрозділів та оперативно-технічних підрозділів. Також значну роль відіграє навчання курсантів роботі зі зброєю та наданню вогневої підтримки. Це навчання охоплює вивчення характеристик озброєння, уміння правильно його використовувати з урахуванням дальності та траєкторії польоту снарядів, а також засвоєння тактики ведення бойових дій в різних умовах.

Питання організації вогневої підготовки також охоплюють елементи забезпечення безпеки на полі бою та точного визначення цілей. На жаль, помилки, допущені на етапі вогневої підготовки, можуть призвести до значних втрат під час військових дій. Саме тому до вогневої підготовки слід ставитися з максимальною серйозністю та відповідальністю [6 с. 179].

Підготовка майбутніх фахівців у цій галузі повинна бути комплексною, враховувати як теоретичні, так і практичні аспекти, спрямовані на формування не лише професійних навичок, але й особистісних якостей, необхідних для успішного виконання службових обов'язків. Необхідно впровадити інтерактивні методи навчання, які стимулюють активну участь курсантів у процесі. Це можуть бути симуляційні тренування, рольові ігри, а також використання сучасних технологій, таких як віртуальна реальність. Такі підходи дозволять курсантам відточити свої вміння у реалістичних умовах, що значно підвищить їхню готовність до виконання завдань у складних ситуаціях. Також слід більше уваги приділяти міждисциплінарному підходу в навчанні. Курсантам необхідно отримувати знання не лише в області вогневої підготовки, а й у психології, правознавстві, медичних аспектах, а також в навичках комунікації. Це допоможе їм краще зрозуміти різні фактори своєї професії і забезпечить ефективнішу взаємодію з громадськістю та колегами. Забезпечення курсантів необхідною матеріально-технічною базою є необхідним елементом підготовки. Оснащення навчальних закладів сучасними тренажерами, симуляторами та ресурсами для вогневої підготовки дозволить створити оптимальні умови для навчання. Не менш важливо налагодити співпрацю з міжнародними навчальними закладами та організаціями. Обмін досвідом та практиками з колегами з інших країн, які мають успішний досвід у підготовці фахівців для правоохоронних органів, допоможе вдосконалити навчальні програми.

Завершуючи, слід зазначити, що підготовка курсантів для майбутньої професійної діяльності є складним, багатогранним процесом, який потребує постійного вдосконалення. Впровадження сучасних методів навчання, міждисциплінарний підхід, міжнародна співпраця та якісне матеріально-технічне забезпечення — це фактори, які сприятимуть формуванню висококваліфікованих фахівців, готових ефективно реагувати на виклики сучасності та забезпечувати безпеку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.02.2016 № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»
5. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.04.2019 № 334 «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та Норм витрат боєприпасів, пострілів вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб».
6. Ю.Д. Шелест, В.О. Найда. «Актуальні питання вдосконалення вогневої підготовки поліцейських в умовах воєнного стану» // Збірник наукових праць «Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану». Харків, 2022. 281 с.

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Войтенко Данило Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вогнева підготовка є невід'ємною частиною професійної підготовки поліцейських, оскільки вона забезпечує формування необхідних навичок і знань для успішного виконання службових обов'язків. Справжня ефективність діяльності поліції залежить від її готовності до реагування на надзвичайні ситуації, що потребують швидких і зважених рішень.

В умовах військового конфлікту та загрози тероризму, вогнева підготовка набуває особливого значення. Поліцейські не лише повинні бути готовими до застосування вогнепальної зброї, а й володіти знаннями про технічні та юридичні аспекти її використання [4]. Вогнева підготовка сприяє розвитку таких важливих навичок, як стресостійкість, уміння аналізувати ситуацію та ухвалювати рішення під тиском, що є критично важливим в умовах, коли кожна секунда може мати вирішальне значення.

Згідно з статтею 74 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейські зобов'язані проходити регулярну підготовку для підтримки професійного рівня, що включає вогневу підготовку [2]. Відповідно до цієї ж статті, поліцейські мають володіти зброєю та уміти її використовувати відповідно до законодавства. Ці положення підкреслюють, що вогнева підготовка є не просто елементом підготовки, а необхідною умовою для виконання обов'язків поліцейського.

Згідно зі статтею 27 Конституції України, кожен громадянин має право на захист життя, здоров'я, прав і свобод, а також на безпеку від злочинних посягань [1]. Це зобов'язує Національну поліцію забезпечувати дотримання цих прав, що вимагає від неї високого рівня професійної підготовки, зокрема у сфері вогневої підготовки.

Вогнева підготовка також відповідає міжнародним стандартам у сфері правоохоронної діяльності. Україна, будучи учасником міжнародних угод, має зобов'язання забезпечувати належний рівень підготовки своїх правоохоронців. Згідно з рекомендаціями Організації Об'єднаних Націй, ефективна вогнева підготовка включає не лише фізичну підготовку, а й навчання з етики, психології, управлінню конфліктами та дотриманню прав людини. Це є критично важливим у контексті необхідності уникати неналежного використання зброї та захисту прав громадян. Важливо зазначити, що вогнева підготовка поліцейських є ключовим фактором у запобіганні випадкам зловживання службовим становищем. Поліцейські, які мають належну підготовку та знання, менше схильні до помилок під час виконання службових обов'язків. Це, у свою чергу, підвищує рівень довіри громадськості до правоохоронних органів.

Крім вищезазначених законів, значення вогневої підготовки підкреслюється також іншими нормативними актами, такими як Закон України «Про боротьбу з тероризмом», який вимагає від правоохоронців підготовленості до дій у надзвичайних ситуаціях [4]. Це створює потребу в систематичному навчанні, яке б охоплювало різні аспекти вогневої підготовки, включаючи теоретичні знання, практичні навички та етичні норми. У рамках вогневої підготовки важливе місце займає підготовка до тактичного використання зброї в умовах міста, де поліцейським часто доводиться взаємодіяти з цивільними особами. Це включає в себе навчання правилам взаємодії з населенням, управлінню конфліктами, застосуванню ненасильницьких методів, що зменшує ризик виникнення ситуацій, які можуть призвести до трагедій. Важливо зазначити, що сучасні методи навчання вогневої підготовки включають інтерактивні технології, симуляції та сценарні тренування. Це підвищує рівень підготовленості та впевненості поліцейських у власних силах, що є важливим аспектом у виконанні службових обов'язків.

Сучасна вогнева підготовка включає не лише інтерактивні технології та симуляції, але й спеціалізовані тренажери, які відіграють ключову роль у навчанні. Ці тренажери дають змогу курсантам відпрацьовувати навички стрільби в умовах, максимально наближених до реальних, без використання бойових патронів, що дозволяє їм зосередитися на техніці, поліпшувати влучність і швидкість реакції, а також звикати до віддачі зброї та звуку пострілу. Існують різноманітні

види тренажерів — від простих лазерних тирів до складних систем із відеопроєкцією та імітацією різних сценаріїв. Деякі з них можуть навіть відстежувати рухи очей стрільця, що дає можливість детального аналізу його дій і виявлення помилок. Використання таких тренажерів значно знижує витрати на ресурси, зокрема боєприпаси, та зменшує час, необхідний для облаштування стрільбища, що, в свою чергу, підвищує ефективність навчального процесу. Додатково варто зазначити, що існують і інші методики навчання, які можуть доповнювати традиційні стрільби на полігоні; це можуть бути вправи на розвиток координації, швидкості реакції, зорової пам'яті, а також заняття з тактичної медицини та надання першої допомоги в бойових умовах. Комплексний підхід до вогневої підготовки дозволяє максимально підготувати правоохоронців до різних ситуацій, з якими вони можуть зіткнутися під час виконання своїх службових обов'язків.

Не менш важливим є розвиток міжвідомчої співпраці в процесі вогневої підготовки. Залучення фахівців з різних галузей, таких як психологи, юристи та експерти з управління кризами, дозволяє створити комплексний підхід до підготовки поліцейських [5]. Це допомагає формувати у них не лише навички стрільби, а й здатність оцінювати ризики, приймати зважені рішення в стресових ситуаціях і взаємодіяти з іншими службами під час надзвичайних подій.

Вогнева підготовка має велике значення для запобігання конфліктам між поліцією та громадою. Навчання, яке акцентує увагу на етиці використання сили, повазі до прав людини та комунікаційних навичках, допомагає поліцейським уникати ескалації конфліктів. Це сприяє формуванню довіри з боку населення до правоохоронних органів, що, у свою чергу, підвищує ефективність діяльності поліції в цілому. В умовах зростаючої злочинності та терористичних загроз, особливо важливим стає постійне вдосконалення навчальних програм з вогневої підготовки. Актуалізація знань про нові види зброї, методи ведення бою та технологічні інновації у сфері безпеки дозволяє поліцейським бути завжди на крок попереду злочинців [3]. Необхідно також включати в програми підготовки елементи з вивчення міжнародного досвіду в цій галузі, що дозволяє адаптувати найкращі практики до українських реалій.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Закон України «Про забезпечення національної безпеки України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.04.2018 № 2269-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19>
5. С.М. Винярчук, І.С. Йосипів. Розвиток криміналістичної техніки в Україні. 2018 URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/732>

ІМІТАЦІЯ ТЕПЛОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОБ'ЄКТУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИПРОБУВАНЬ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Чебаков О.М.

Науковий співробітник

*науково-дослідної лабораторії державного науково-дослідного інституту
випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки, Україна*

Карпенко Ю.О.

Начальник

*науково-дослідної лабораторії державного науково-дослідного інституту
випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки, Україна*

Чебакова О.Б.

Молодший науковий співробітник

*відділу державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації
озброєння та військової техніки, Україна*

Гайдак В.П.

Старший науковий співробітник

*науково-дослідної лабораторії державного науково-дослідного інституту
випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки, Україна*

Кот О.Б.

Молодший науковий співробітник

*науково-дослідної лабораторії державного науково-дослідного інституту
випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки, Україна*

Одним із етапів підготовки до проведення випробувань є створення мішеневої обстановки. Іноді вона потребує дообладнання з надання теплової характеристики

В ході проведення випробувань різних зразків озброєння та військової техніки виникало питання щодо облаштування даних мішеней виробами які забезпечують теплову імітацію та приближення до застосування в реальних умовах.

Застосовувались різні варіанти дообладнання об'єктів мішеневої обстановки елементами інфрачервоного випромінювання. В якості теплових імітаторів використовувались каталітичні печі КТФ 1-180,

твердопаливні печі, газовий балон с горілкою основним недоліком застосованих технік для дообладнання об'єктів мішеневої обстановки елементами інфрачервоного випромінювання є те що температуру яка потрібна для імітації об'єкта ми не можемо задати, тепловий контур нерівномірно прогрітий.

В даній тезі пропонуємо застосовувати техніку для дообладнання об'єктів мішеневої обстановки елементами інфрачервоного випромінювання з можливістю підтримувати задану температуру нагріву.

Для обладнання мішеней елементами інфрачервоного випромінювання с заданими тепловими характеристиками які працюють від електричної мережі 220 В.

Складові від електричної мережі 220 В:

- нагрівальний вуглецевий кабель 33 Ом 12К у силіконовій ізоляції;
- термостат ХН-W3001 з датчиком температури для електричної мережі 220В;
- фольга алюмінієва армована;
- стрічка монтажна алюмінієва високотемпературна акрилова.

Для дообладнання мішені прокладається нагрівальний вуглецевий кабель з кроком 2 – 4 см, який закріплюється клейкою стрічкою, а за допомогою затискних гільз та термоусадочних трубок з'єднуються з термостатом.

Мішень закривається фольгою алюмінієвою армованою та скріплюється стрічкою монтажною алюмінієвою. Датчик температури закріплюється в районі центру мішені, та з'єднуються з термостатом.

Для імітації теплової сигнатури об'єкту термостат налаштовується на включення навантаження при заданій температурі, та вимкнення навантаження при температурі – на 1°C більше.

Основні переваги запропонованої техніки є низька вартість витратних матеріалів, можливість задавати та підтримувати задану температуру, простота конструкції.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СКЛАДОВИМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ ПРИ СПІЛЬНОМУ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ

Науменко Данііл Вікторович

Курсант другого курсу факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Турчанікова Ганна Олександрівна

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Сектор безпеки та оборони держави (СБОД) є ключовим елементом національної безпеки, покликаним забезпечити захист інтересів держави, її суверенітету, територіальної цілісності та безпеки громадян. В умовах сучасних викликів і загроз, таких як тероризм, кібернетичні атаки, військові конфлікти, важливою є організація ефективної взаємодії між різними складовими цього сектору. Даний текст розгляне основні аспекти організації такої взаємодії, її переваги та виклики.

Сектор безпеки та оборони складається з декількох ключових компонентів. Військові сили – Збройні сили, які відповідають за захист держави від зовнішніх загроз. Правоохоронні органи – Національна поліція, Служба безпеки України та інші структури, які займаються підтриманням правопорядку та боротьбою з внутрішніми загрозами. Спеціальні служби – Інституції, що займаються розвідкою, контррозвідкою та безпекою держави. Громадські організації – Неприбуткові організації, які можуть долучатися до безпекових ініціатив, забезпечуючи інформаційну та соціальну підтримку [1, с. 96]. Взаємодія між складовими сектору безпеки та оборони є критично важливою з кількох причин:

- Узгодженість дій – Спільні операції вимагають чіткої координації та узгодження дій між військовими та правоохоронними органами для досягнення ефективних результатів.

- Обмін інформацією – Забезпечення швидкого та точного обміну інформацією між структурами допомагає виявляти загрози на ранніх стадіях і реагувати на них.

- Оптимізація ресурсів – Спільна діяльність дозволяє ефективно використовувати наявні ресурси, що є особливо важливим в умовах обмеженого фінансування [2, с. 33].

Для ефективної взаємодії між складовими сектору безпеки та оборони можуть бути використані різні організаційні форми:

- Спільні навчання та тренування – Регулярні спільні тренування допомагають відпрацювати координацію дій, підвищити рівень взаємодії між структурами.

- Координаційні ради та штаби – Створення координаційних органів, які забезпечують планування та контроль виконання спільних завдань.

- Спільні оперативні центри – Об'єднані центри управління, які забезпечують моніторинг ситуації та прийняття рішень в умовах кризових ситуацій [3, с. 40].

Незважаючи на важливість взаємодії, існує ряд викликів, які можуть ускладнити цей процес:

- Бюрократія – Надмірна бюрократизація може призвести до затримок у прийнятті рішень та реалізації заходів.

- Непорозуміння між структурами – Різниця в культурах та підходах до виконання завдань може створити бар'єри у взаємодії.

- Обмежені ресурси – Відсутність достатніх фінансових і матеріальних ресурсів може обмежити можливості спільних заходів.

Для покращення взаємодії між складовими сектору безпеки та оборони важливо:

- Розробити чіткі регламенти – Визначити процедури та стандарти взаємодії між різними структурами.

- Інвестувати в технології – Використання сучасних інформаційних технологій для обміну даними та координації дій.

- Проводити освітні програми – Навчання персоналу основам взаємодії, координації дій та управління в умовах криз [4, с. 17].

Отже, організація взаємодії між складовими сектору безпеки та оборони є необхідною умовою для ефективного виконання завдань, пов'язаних з національною безпекою. Успішна реалізація спільних ініціатив дозволить не тільки підвищити рівень захисту держави, але й забезпечити більш ефективне використання наявних ресурсів. Вирішення викликів та проблем у цій сфері вимагатиме зусиль з боку всіх учасників, а також постійного вдосконалення механізмів взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Мовчан, У. В. Проблеми стратегічного планування в Україні в контексті повномасштабної війни. Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право. 2022. С. 23-26.
2. Нікітін, А. Деякі питання взаємодії національної поліції України під час захисту національних інтересів в умовах воєнного стану. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. С.133-139.
3. Цевельов, Олег. Принципи імплементації інтегрованої моделі системи забезпечення якості професійної військової освіти сил оборони України. Військова освіта. 2023. С. 267-280.
4. Цибульник, Н. Ю. Адміністративно-правові характеристики механізму взаємодії у секторі безпеки держави. 2022. С. 98

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

Савенко Дмитро Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Під час воєнного стану більшість державних інституцій зазнала значних змін у своїх повноваженнях, правах і обов'язках. Не стала винятком і Національна поліція України, діяльність якої була суттєво скоригована відповідно до нових умов. Останні зміни у нормативно-правових актах, що регулюють її діяльність, спрямовані на забезпечення ефективного функціонування та адаптації органу в умовах воєнного стану.

Зокрема, стаття 42 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені цією статтею, стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування вимог та заборон, передбачених іншими статтями цього закону. Це створює нові виклики та вимоги до рівня підготовки поліцейських, зокрема в аспекті їх вогневої підготовки. У цьому контексті підвищена увага звертається на якісну вогневу підготовку курсантів і слухачів закладів вищої освіти МВС. Актуальність удосконалення вогневої підготовки обумовлена необхідністю підвищення рівня володіння вогнепальною зброєю, що є критично важливим для ефективного виконання службових обов'язків у складних умовах воєнного часу [1, с. 59].

Вогнева підготовка в закладах освіти МВС України розглядається, як педагогічний процес, що базується на відповідних педагогічних закономірностях і принципах. Цей процес включає специфічний зміст, організаційні форми та методи, які відповідають реальним умовам правоохоронної діяльності. Особлива увага приділяється початковому рівню підготовки, оскільки саме цей етап формує основи, від яких

залежить подальша ефективність служби поліцейських та їх здатність успішно виконувати службові завдання [2, с. 48]. В умовах специфічного навчання в закладах МВС важливо враховувати особливості педагогічних процесів, що включають адаптацію методичних прийомів та засобів навчання до умов воєнного стану. Це передбачає використання сучасних методів і технологій навчання, які наближають процес підготовки до реальних умов правоохоронної діяльності, що підвищує ефективність навчання та готовність поліцейських до виконання їхніх обов'язків у складних ситуаціях.

Вдосконалення вогневої підготовки є важливою педагогічною проблемою, що вимагає комплексного підходу до організації навчального процесу, зокрема в умовах воєнного стану. Розробка ефективних методик і забезпечення високої якості навчання вогневій підготовці є критичними для підтримання бойової готовності та ефективності Національної поліції України в умовах надзвичайних ситуацій [3, с. 85].

Відповідно до Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, вогнева підготовка визначається як комплекс заходів, спрямованих на вивчення поліцейськими основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею. Це включає швидкісну та влучну стрільбу по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо.

Зміст навчання курсантів під час вогневої підготовки має відповідати кільком ключовим завданням:

Курсантам необхідно забезпечити неухильне дотримання принципу законності при наданні допомоги громадянам і припиненні протиправних дій правопорушників із застосуванням або використанням вогнепальної зброї.

Здобувачі освіти повинні отримати знання, необхідні для професійного поводження з вогнепальною зброєю.

Важливо відпрацювати практичні навички, уміння і прийоми, які засвідчують належний рівень вогневої підготовленості для виконання професійних завдань.

Курсантам слід сформувати вміння самостійно аналізувати досвід професійної діяльності та розробляти нові методи і прийоми вогневої підготовки з урахуванням змін у службовій діяльності.

Однак, організація вогневої підготовки в закладах освіти зі специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС України, не завжди встигає реагувати на поточні зміни в службовій практиці. Це часто обумовлено складністю оперативного впровадження нових методик та адаптації навчальних програм до нових умов. Власний педагогічний досвід проведення занять із вогневої підготовки, в якому заклади освіти МВС відіграють особливу роль, дозволяє виділити поняття вогневої підготовленості поліцейського. Термін «підготовленість» вказує на готовність особи до здійснення певної діяльності і визначає міру оволодіння професійною діяльністю [4, с. 10].

З філософського погляду, підготовленість є метою, засобом і результатом діяльності. Вона проявляється через «сили» людини, які характеризуються потребами та здібностями. Г. Балл зазначає, що основою професійної підготовленості є комплексна здібність до діяльності певного типу. Ця здібність має дві сторони: мотиваційну та інструментальну. Мотиваційна сторона включає внутрішню готовність і прагнення до діяльності, в той час як інструментальна сторона охоплює ефективні стратегії, узагальнені способи дій, орієнтацію у предметному полі та гнучкість у пристосуванні до способів дій.

Професійне становлення майбутнього фахівця в значній мірі залежить від характеристик особи, які визначають успіх формування здобувача освіти як професіонала. До основних характеристик відноситься професійна підготовленість у формі кваліфікаційних знань, навиків і умінь, необхідних для виконання як стандартних, так і нетипових професійних завдань.

У підсумку, доцільно розглянути питання про запровадження критерію вогневої підготовленості в структуру атестації здобувачів освіти в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС України. Впровадження інтегрального оціночного показника вогневої підготовленості курсантів дозволить комплексно оцінити рівень їх підготовленості, що сприятиме більш ефективному формуванню професійних навичок та покращенню якості навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Карбовський, Дмитро Олексійович. Вогнева підготовка поліцейських: виклики сучасності. Одеса: ОДУВС, 2023. С. 50.

2. Наточій, А. Д., В. М. Болгаренко. Вогнева підготовка та формування професійних якостей у майбутніх офіцерів: взаємозв'язок та взаємозалежність. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. С. 374-378.
3. Ніколаєв, О. Т. Про впровадження елементів тактичної медицини під час вогневої підготовки курсантів закладів освіти МВС. Одеський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 59
4. Тимофеев, В., О. Дусяк, В. Крисько. Вогнева підготовка курсантів ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство 2023. С. 372-376.

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПОКЛАДЕНИХ НА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Дар'я Сергіївна Ворона

курсантка 4 курсу ФПФОДР НПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Тетяна Іванівна Карпець

курсантка 4 курсу ФПФОДР НПУ

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Анатолій Дмитрович Наточій

ORCID ID: 0000-0002-4227-5251

старший викладач кафедри вогневої підготовки

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У світлі подій безпекові пріоритети України мають бути чітко визначені й активно виконуватися. Тільки так Україна зможе ефективно захистити людей, відновити територіальну цілісність і підтримувати міжнародну стабільність [1].

Сьогодні в Україні підготовка поліцейських здійснюється на засадах американського досвіду з його найбільш ефективним підходом до вирішення проблем практичного навчання. Спочатку таку підготовку пройшли працівники підрозділів патрульної поліції, які першими вивчили та впроваджували у свою діяльність передовий зарубіжний досвід. Зараз готують кандидатів на службу до підрозділу особливого призначення «КОРД», який з використанням спеціальної тактики, озброєння, обладнання і засобів професійно та злагоджено виконує поліцейські функції під час організації та проведення спеціальних заходів (операцій) у ситуаціях з високим ступенем ризику, а також здійснює заходи стосовно безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві [2, с. 826].

Повноваження поліції встановлюється розділом IV закону України «Про Національну поліцію» у ст. 23 та перераховує 49 пунктів загальних повноважень, а ст. 24 формулює можливість закріплення інших (додаткових) повноважень [3].

Забезпечення особистої безпеки поліцейського – це комплекс заходів, що включає в себе організаційні, правові, тактичні, психологічні

та фізичні компоненти, спрямовані на мінімізацію ризиків для життя та здоров'я поліцейського під час виконання службових обов'язків та підтримку високого рівня його професійної діяльності.

Розглядаючи систему особистої безпеки поліцейського може зазначити, що вона складається із взаємопов'язаних компонентів, а саме:

- 1) правове забезпечення: тобто дотримання законодавства, яке регулює застосування зброї, спеціальних засобів та прийомів боротьби;
- 2) організаційні заходи: планування операцій, розподіл обов'язків, забезпечення зв'язку;
- 3) технічні засоби: зброя, бронежилети, рації, автомобілі тощо;
- 4) тактико-спеціальна підготовка: навички володіння зброєю, прийоми рукопашного бою, тактика дій в різних ситуаціях;
- 5) психологічна підготовка: стійкість до стресу, вміння приймати рішення в екстремальних ситуаціях.

Основними факторами, що спричиняють травми та загибель поліцейських, є недбале ставлення до власної безпеки, виражене в недостатній підготовці та ігноруванні загроз, призводить до трагічних наслідків для поліцейських. Байдушність та легковажність часто стають причиною поранень, травм та загибелі правоохоронців. Відсутність належної підготовки до несення служби, проведення спеціальних операцій та слідчих дій, а також ігнорування заходів безпеки та інструктажів. Для запобігання травмам та загибелі необхідно підвищувати рівень їхньої підготовки, розвивати відповідальність та уважність. Кожен поліцейський повинен усвідомлювати, що від його професіоналізму залежить не лише його життя, а й життя оточуючих.

Негативні наслідки, яких зазнають поліцейські, є, як правило, результатом їх: невміння вірно оцінювати обстановку й ефективно діяти у ситуаціях, коли злочинці погрожують їх життю або здоров'ю; незнання підстав й умов застосування табельної зброї і, як наслідок, страху застосувати її на ураження; слабкої фізичної підготовки й відсутності навичок володіння прийомами рукопашного бою; неналежного забезпечення табельною зброєю і спеціальними засобами активної оборони та нападу.

Надзвичайно важливим для збереження життя поліцейських є високий рівень їхньої тактичної та вогневої підготовки. Помилки, пов'язані з неправильним використанням зброї, недостатнім управлінням силами та засобами, а також прорахунки в тактиці під час

різних ситуацій, часто призводять до травм та загибелі правоохоронців. Для усунення цих проблем необхідно постійно оновлювати програми підготовки поліцейських, враховуючи світовий досвід, та забезпечувати їх сучасними засобами.

Робота в правоохоронних органах потребує від працівника великої особистої сміливості, винахідливості, образної пам'яті, високого рівня організованості, наполегливості та емоційної стійкості, вміння швидко та холонокровно приймати рішення. Вони повинні вміти: логічно мислити і організовувати свою діяльність; проводити невідкладні дії, передбачені спеціальною тактикою оперативних та слідчих підрозділів; ефективно працювати з людьми, встановлювати психологічний контакт; протистояти негативному впливу з боку учасників процесу дізнання; швидко орієнтуватися в умовах, що змінюються; застосовувати різні підходи до оцінки ситуації, що виникла, без шаблонів та стереотипів мислення [4, с. 78; 5, с. 91].

Підсумовуємо, що безпека поліцейської діяльності охоплює широкий спектр заходів, які спрямовані на усунення загроз для життя та здоров'я поліцейських під час виконання ними службових обов'язків. Адже, для кожного працівника поліції зниження рівня небезпечних факторів до реально-можливого мінімуму дозволяє гарантувати збереження життя і здоров'я, нормального психічного стану і дієздатності працівника під час виконання функціональних обов'язків, професійних завдань як у буденних, так і в екстремальних ситуаціях. Зменшення ризиків для поліцейських дозволяє зберегти професійні кадри, підвищити довіру громадськості та покращити якість надання поліцейських послуг [6, с. 76]. Комплексний підхід до підготовки фахівців сектору безпеки та оборони в умовах воєнного стану включає вогневу, тактико-спеціальну, фізичну та психологічну підготовку, використання новітніх технологій та управління ризиками. Тільки такі фахівці зможуть ефективно виконувати свої завдання та забезпечувати національну безпеку України [7, с. 146].

Список використаних джерел:

1. Войтюк М. П. Лисюк Я. О. Безпекові пріоритети України в умовах збройної агресії російської федерації / М.П. Войтюк, Я.О. Лисюк // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.) ; у 2-х ч. - Ч. I. - Дніпро : ДДУВС, 2024. – С. 105-107. <http://doi.org/10.31733/15-03-2024/1/105-107>; <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/13817>

2. Наточий, А. Д., & Усатенко, В. В. (2019). Деякі особливості особистої безпеки в службовій діяльності поліцейських. *ВВК* 73, 824.
3. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Офіційний сайт ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
4. Сароян Р. Удосконалення психологічної і тактико-спеціальної підготовки поліцейських / Р. Сароян, Д. Тінін // Правові аспекти застосування прийомів рукопашного бою при силовому затриманні та проблемні питання надання домедичної допомоги : матеріали Всеукр. кругл. столу (м. Дніпро, 5 лютого 2021 р.). - Дніпро : ДДУВС, 2021. – С. 77-79. <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/7179>
5. Наточій , А., & Тінін , Д. (2024). Деякі аспекти профілактики травмування та загибелі поліцейських в критичних ситуаціях під час несення служби в умовах дії правового режиму воєнного стану. Матеріали конференцій МЦНД, (24.05.2024; Запоріжжя, Україна), 90–92. вилучено із <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1238>
6. Трояновський В.С., Особиста безпека поліцейського під час виконання службових обов'язків, Південноукраїнський правничий часопис, 2016.
7. Наточій, А. Д., & Тимошенко, В. О. (2023). Сучасні питання удосконалення тактико-спеціальної, вогневої, фізичної та психологічної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах: матеріали Всеукр. наук.практ. конф. (м. Київ, 27 жовтня 2023 р.). Київ: Київський інститут Національної гвардії України, 2023. 391 с.144 – 146. <https://kingu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/>

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Романова Анастасія Вікторівна

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців

для підрозділів кримінальної поліції

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Під час воєнного стану використання вогнепальної зброї поліцейськими набуває особливої важливості в контексті забезпечення національної безпеки, підтримання громадського порядку та протидії злочинності. Специфіка застосування зброї у таких умовах пов'язана зі зростанням ризиків для життя як правоохоронців, так і цивільного населення. Підвищена загроза терористичних актів, військових дій, а також випадків диверсій диктує необхідність чіткого дотримання тактичних принципів і законодавчих норм, які регулюють використання зброї.

Особливу роль відіграє необхідність оперативного реагування на загрози при мінімізації жертв серед цивільного населення, що вимагає від поліцейських додаткових навичок з вогневої підготовки, психологічної стійкості, а також здатності швидко приймати рішення в стресових ситуаціях.

В умовах воєнного стану правове регулювання використання поліцейськими вогнепальної зброї зазнає певних змін, що спрямовані на розширення можливостей для ефективної протидії агресії та збройним конфліктам [1, с. 3]. Зокрема, поліцейським дозволяється застосовувати зброю у випадках, коли виникає загроза життю цивільного населення або правоохоронців, а також у ситуаціях, які вимагають негайної нейтралізації терористичних або диверсійних загроз [2, с. 45].

Крім того, необхідність швидкої адаптації до динамічних змін на полі бою та нестабільної ситуації в регіонах, де ведуться бойові дії, підвищує важливість підготовки поліцейських до нестандартних ситуацій. Важливою стає не лише фізична готовність поліцейських, але й знання

тактики застосування зброї в умовах урбанізованого середовища, де велика кількість цивільного населення може ускладнювати розпізнавання ворога [3, с. 29].

Реальні загрози, з якими стикаються правоохоронці під час воєнного стану, вимагають проведення додаткових тренінгів з вогневої підготовки та психологічної адаптації до роботи в умовах постійної небезпеки [4, с. 11]. Важливим аспектом залишається також впровадження сучасних технологій, які дозволяють дистанційно контролювати дії підозрюваних або підозрілі об'єкти, що значно знижує ризики для життя поліцейських і цивільних осіб [5, с. 37].

Специфіка використання вогнепальної зброї поліцейськими під час воєнного стану полягає в необхідності збалансування між виконанням службових обов'язків та забезпеченням безпеки населення. У таких умовах важливо суворо дотримуватися правових норм, ефективно застосовувати набуті навички і технології, а також підтримувати постійну підготовку для мінімізації жертв і запобігання правопорушенням.

Під час воєнного стану правоохоронці повинні володіти не лише навичками оперативного реагування на загрози, але й бути добре обізнаними з принципами співпраці з військовими підрозділами, адже взаємодія між цими структурами є ключовим фактором у забезпеченні безпеки на територіях, охоплених бойовими діями [1, с. 8]. Поліцейські, які залучені до виконання завдань у зоні бойових дій, повинні використовувати вогнепальну зброю виключно за умов крайньої необхідності, коли існує реальна загроза життю або здоров'ю громадян чи правоохоронців [2, с. 16].

Питання етичності застосування зброї також є важливим. Навіть у кризових умовах правоохоронці зобов'язані діяти відповідно до законодавства, зберігаючи повагу до прав людини і дотримуючись принципу пропорційності у застосуванні сили [3, с. 43]. Зокрема, використання вогнепальної зброї має бути обґрунтованим і виправданим, щоб уникнути порушення прав цивільних осіб та надмірного застосування сили [4, с. 22].

Важливо зазначити, що під час воєнного стану поліцейські також стикаються з нестандартними загрозами, зокрема зі сторони добре організованих і озброєних злочинних груп, які можуть використовувати хаос війни для досягнення власних кримінальних цілей. У таких випадках

правоохоронці повинні вміти швидко адаптуватися до нових умов і ефективно використовувати вогнепальну зброю для нейтралізації таких загроз, дотримуючись при цьому всіх норм законодавства.

Таким чином, специфіка використання вогнепальної зброї поліцейськими під час воєнного стану потребує не лише технічних навичок володіння зброєю, а й глибокого розуміння правових аспектів, принципів етичної поведінки, а також здатності діяти у взаємодії з іншими силовими структурами. Лише всебічна підготовка, включно з психологічною стійкістю та вмінням працювати в умовах постійної небезпеки, може гарантувати ефективне виконання поліцейськими своїх обов'язків у таких екстремальних умовах.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2015, № 28, ст. 254.
2. Наказ Міністерства внутрішніх справ України "Про застосування вогнепальної зброї під час воєнного стану" від 2 березня 2022 р. № 234. Офіційний вісник України, 2022, № 20, ст. 635.
3. Іванов С. О. Вогнева підготовка поліцейських у кризових ситуаціях. Право та безпека, 2023. № 3, С. 15–28.
4. Тактика роботи поліції в умовах воєнного стану: навч. посіб. / [під заг. ред. О. І. Петренка]. – Дніпро: ДДУВС, 2024. – 215 с.
5. Петренко М. В. Використання сучасних технологій у правоохоронній діяльності. Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2023. – № 2. – С. 35–49.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ ТА ЄС

Мухін Сергій Романович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вогнева підготовка поліцейських є важливою складовою їхньої професійної підготовки, що безпосередньо впливає на ефективність виконання службових обов'язків та забезпечення безпеки громадян. В Україні застосовується передовий підхід до вогневої підготовки, що фокусується на розвитку та вдосконаленні стрілецьких навичок. Традиційно цей підхід базується на виконанні навчальних планів і інтенсивних практичних заняттях зі стрільби. Однак, порівняно з країнами Європи, такими як Німеччина, Франція та Великобританія, в Україні існує значний потенціал для вдосконалення підготовки поліцейських.

У багатьох європейських країнах велика увага приділяється індивідуальній підготовці поліцейських. Вони активно співпрацюють з психологами та інструкторами з вогневої підготовки для розвитку навичок управління стресом і прийняття рішень у складних ситуаціях. Стресова підготовка включає спеціальні тренування, що сприяють кращому контролю над емоціями під час небезпечних ситуацій. Тактична підготовка є ще одним важливим аспектом підготовки поліцейських. У Європі вона охоплює тренування в різних бойових мистецтвах, навички ведення переговорів та аналізу ситуацій. Деякі країни впроваджують спеціальні тренування з бойового самбо та крав-мага, що допомагає поліцейським ефективно діяти в екстремальних ситуаціях, зменшувати ризик травм і забезпечувати ефективний захист суспільства [1, с. 96].

Важливою метою тренера або викладача є підготовка командного складу з високою якістю, адже це відіграє ключову роль у забезпеченні успіху. Командир підрозділу або групи має визначати розстановку сил, тактично вибирати позиції та розуміти сильні та слабкі сторони своїх підлеглих. Для досягнення високих результатів у вогневій підготовці майбутніх поліцейських необхідно впроваджувати інноваційні методи, які включають словесні, наочні та практичні компоненти [2, с. 46].

Професіоналізм тренера є важливим фактором успіху, оскільки завдяки його знанням і навичкам здобувачі можуть отримати необхідні знання, розвинути важливі якості та сформуванати світогляд поліцейського.

У порівнянні з Україною, країни Європи використовують більш інтегрований підхід до вогневої підготовки поліцейських, акцентуючи увагу на практичних навичках, стратегічному мисленні та здатності реагувати на різні ситуації в реальному житті. Використання сучасних технологій, таких як віртуальні тренажери, стає все більш поширеним, що дозволяє поліцейським ефективно навчатися та аналізувати свої дії.

Основні напрямки сучасної вогневої підготовки поліцейських в ЄС включають:

- Поліцейські отримують важливі знання про правила використання сили та вогнепальної зброї, а також основи тактики і стратегії, включаючи права людини та міжнародні норми.

- Практична підготовка зі стрільби. Це включає точність, швидкість та вміння вести вогонь в різних ситуаціях, а також ефективну взаємодію в групах під час стрільби.

- Симуляційні системи. Використання сучасних симуляційних систем допомагає поліцейським тренувати реальні ситуації, де вони змушені приймати рішення щодо використання сили, вдосконалюючи свої навички реагування на стресові ситуації.

- Комунікація та вирішення конфліктів. Поліцейські проходять тренування зі спілкування, що допомагає їм вести ефективний діалог у напружених ситуаціях та уникати використання сили, якщо це можливо [3, с. 19].

У контексті службових обов'язків українського поліцейського важливо мати доступ до сучасного обладнання та відповідної нормативно-правової бази. Нині більшість поліцейських використовує застаріле обладнання та зброю, які втратили актуальність і можуть становити небезпеку для їхньої безпеки. Для досягнення майстерності в стрільбі та вогневій підготовці необхідно впроваджувати сучасні методи навчання та техніку, що включають навчання різним способам хвата, стійок для стрільби, правильної техніки прицілювання, дихання під час стрільби та натискання на спусковий гачок. Лише через впровадження інноваційних підходів та інтеграцію передових практик з інших країн України зможе підвищити рівень вогневої підготовки своїх поліцейських,

що, в свою чергу, сприятиме покращенню безпеки та правопорядку в країні [4, с. 62].

Для оптимізації матеріально-технічної бази навчання та підвищення рівня вогневої підготовленості військовослужбовців у ближньому бою можна запропонувати декілька заходів. По-перше, рекомендується імітувати дії «противника» під час тренувань, що дозволить особовому складу сформувати реальне сприйняття цілей. Використання частково вкритих та спеціальних мішеней сприятиме розвитку точності стрільби. Практичний досвід стрільби по таким мішеням повинен надаватися з першого етапу навчання. Крім того, важливо модернізувати військові стрільбища та навчальні поля з урахуванням умов стрільби в населених пунктах. Це передбачає апгрейд підйомних пристроїв для рухомих цілей, що допоможе імітувати дії "противника" на полі бою. Необхідно створити макети будівель, їх складові елементи, комунікації та збірнорозбірні укриття для навчання в реалістичних умовах. Ефективне використання засобів імітації бойових умов під час навчання є важливим кроком у вдосконаленні вогневої підготовки .

Особливо важливими є нові підходи до навчання вогневої підготовки під час воєнного стану. Курсанти повинні бути належно ознайомлені з правилами та обмеженнями щодо використання зброї в даних умовах, оскільки це є ключовим для забезпечення їхньої безпеки та ефективності. Також необхідно розвивати психологічну стійкість курсантів, щоб вони могли діяти ефективно в умовах стресу та небезпеки. Навчання має включати практичні симуляції, які допоможуть курсантам розвивати навички використання вогнепальної зброї у різних ситуаціях. Важливо дотримуватися всіх правил безпеки під час роботи зі зброєю та бути ознайомленими з усіма законами, що регулюють використання зброї під час воєнного стану, щоб уникнути правових порушень [3, с. 52].

Отже, для досягнення більш високого рівня вогневої підготовки поліцейських в Україні необхідно впроваджувати новітні методики навчання та забезпечувати відповідним майном і можливостями. Важливо враховувати кращі практики та інноваційні рішення, що застосовуються в країнах Європи та світу. Не менш важливим є не лише оволодіння технікою, а й розуміння ситуацій та ефективна реакція на них, що забезпечить високий рівень професійної готовності правоохоронців до дій у складних та небезпечних умовах.

Список використаних джерел:

1. Вареник, Д. С., А. Д. Наточій. Особливості вогневої підготовки працівників поліції в умовах воєнного стану. 2024. С. 96
2. Завістовський, О. Д., Д. А. Бодирєв. Оптимізація методів проведення занять з вогневої підготовки курсантів Національної поліції України в умовах обмеженої видимості. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. С. 358-361.
3. Наточій, А., П. Смаль. Вогнева підготовка-складова професійної компетентності майбутніх офіцерів поліції. 2021. С. 540.
4. Сачко, Яна, Анатолій Наточій. Сучасні методи вогневої підготовки поліцейських в Україні та ЄС. UNIVERSUM. 2024. С. 65-71.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА БЕЗПЕКА ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ

Стьопін Іван Миколайович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вогнева підготовка поліцейських є критично важливою частиною нашої професійної діяльності, оскільки багато ситуацій, з якими поліцейські стикаються, вимагають швидкого та точного реагування. З сучасними загрозами, такими як війна, тероризм і насильство, важливість постійного вдосконалення вогневої підготовки вкрай зростає. У цій доповіді я хочу довести ефективність сучасних підходів до тактичного навчання, а також важливість дотримання правил безпеки під час поведження зі зброєю.

Вогнева підготовка поліцейських, на мою думку, включає в себе психологічну підготовку, тактичні та технічні навички. До психологічної підготовки хочу віднести важливість навчальної дисципліни «Стресостійкість», адже саме на ній як майбутні поліцейські так і вже практичні працівники відточують свою стресостійкість та вміння холонокровно приймати швидкі та виважені рішення в критичних ситуаціях.

Що стосовно технічних навичок, без них нікуди, вміння безпечно та ефективно використовувати вогнепальну зброю в реаліях сьогодення є дуже цінним навичком, поліцейські повинні бути готові до будь-якого розвитку подій.

Тактична підготовка включає в себе відпрацювання різноманітних сценаріїв, які потребують швидкого реагування, наприклад, захоплення заручників, переслідування злочинців та протистояння ворожим збройним силам.

Ефективне володіння бойовою зброєю вимагає високої та тонкої координації дій. Роль та значення центральної нервової системи (ЦНС) в цій діяльності надзвичайно важливі, і психологічна підготовка співробітника є основою для всіх навчально-тренувальних занять з вогневої підготовки.

Завжди потрібно пам'ятати, що оволодіння знаннями, уміннями і навичками, постійне удосконалення професійної майстерності є службовим обов'язком всього рядового і начальницького складу. [1]

Вогнева підготовка працівників поліції під час воєнного стану є надзвичайно важливим елементом забезпечення безпеки та порядку в умовах кризових ситуацій. [2].

Сучасну вогневу підготовку важко уявити без інновацій, які допомагають сформуванню стійких знань алгоритмів (моделей) застосування та використання зброї на місці події та удосконаленні навичок стрільби поліцейських під час виконання службових завдань. [4]

Сучасні програми вогневої підготовки для поліцейських акцентують увагу на інтерактивних та динамічних підходах таких як можливість тренувалися на тренажерах в симуляції, віртуальна реальність дуже стрімко набирає популярності, завдяки цим технологіям поліцейські мають змогу відпрацьовувати реалістичні сценарії з використанням імітаційної зброї без ризику для життя та здоров'я. Окрім віртуальної реальності вже зараз можливо застосовувати технологію доповненої (розширеної) реальності, вона може бути використана для створення інтерактивних сценаріїв навчання в реальному середовищі. У результаті це підвищує навички прийняття рішень «під тиском», підвищення швидкості реакції та точності стрільби.

Українські розробники створили застосунок під назвою «Drill», це майже персональний тренер, взагалі його було розроблено для потреб військових яким важливо мати змогу продовжувати тренування у будь-яких умовах та у будь-який час але він вартий уваги й кожного працівника Національної поліції України, адже, як я зазначав вище, постійне удосконалення навичок та знань зі стрільби є нашим службовим обов'язком.

Повернемось до реальності, найважливішим є завжди пам'ятати та регулярно опрацьовувати відповідні інструкції щодо забезпечення особистої безпеки поліцейськими при поводженні зі зброєю, це є складовою частиною службової діяльності органів поліції. [3]

Безпека – основоположний принцип, яким має керуватися кожен поліцейський під час вогневої підготовки та службової діяльності.

Зобов'язання дотримуватися стандартних правил поведінки зі зброєю, таких як "завжди вважай зброю зарядженою" і "не направляй зброю на те, що не збираєшся знищити" хоч і не звучать професійно, але вони написані кров'ю і мають обов'язковий до виконання характер.

Сучасні підходи до підготовки поліцейських зі стрільби з вогнепальної зброї наголошують на інтеграції технічних і тактичних навичок, психологічної готовності та безпеки. Використання сучасних методів навчання, таких як симуляції та тренажери, значно підвищують рівень готовності поліцейських до виконання складних завдань. Для захисту життя і здоров'я як поліцейських, так і громадян, адже високий рівень безпеки повинен залишатися пріоритетом на всіх етапах вогневої підготовки.

Список використаних джерел:

1. Завістовський О.Д., Поливанюк В.Д. *Вдосконалення питання професійної підготовки працівників підрозділів поліції України на етапі викликів сучасності*. Матеріали конференцій МЦНД, (17.11.2023; Івано-Франківськ, Україна), 110–112 с. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/816>
2. Навчально-тематичний план первинної професійної підготовки (спеціалізації) працівників підрозділів патрульної служби : надісл. Листом МВС України від 10.09.2015 №33787/Зг. Служб. док.
3. Інструкція із заходів безпеки при поведінці зі зброєю затверджена наказом МВС № 70 від 01.02.2016
4. Бодирев Д.А., Мислива О.О., *Вогнева підготовка: інновації vs традиції*. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021 № 1. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/6598>

УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ У ПРИФРОНТОВИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ

Вязовський Давид Олександрович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирев Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Актуальність вдосконалення вогневої підготовки працівників поліції що несуть службу у прифронтових зонах України суттєво зросла внаслідок повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року. Ця агресія змінила безпекову ситуацію на всій території країни, зокрема й у прифронтових регіонах, де поліція виконує завдання в умовах активних бойових дій. Працівники правоохоронних органів тут не тільки забезпечують громадський порядок, але й стикаються з прямими збройними нападами, що вимагає вдосконалення їх вогневої та тактичної підготовки.

На тлі російської агресії поліцейські вимушені адаптуватися до нових викликів — забезпечення безпеки суспільства в умовах терористичних загроз, провокацій, атак диверсійних груп та обстрілів [5]. Здатність швидко і точно реагувати на загрози життю і здоров'ю громадян, що виникають в умовах війни, залежить від рівня вогневої підготовки, що має бути орієнтованою на специфічні реалії прифронтових зон. Удосконалення цієї підготовки — це не лише підвищення професійної спроможності поліції, але й питання загальної національної безпеки України у період війни.

Поліцейські мають право використовувати вогнепальну зброю згідно з статтею 46 Закону України «Про Національну поліцію» [3]. Ця норма визначає, що вогнепальна зброя може бути застосована у випадках загрози життю чи здоров'ю людей або поліцейського. Важливо, що право на застосування вогнепальної зброї надається лише після проходження відповідної спеціальної підготовки. В умовах війни це питання стає ще

більш важливим, оскільки поліцейські у прифронтових зонах стикаються не лише з класичними ситуаціями, такими як затримання правопорушників, але й із безпосередньою загрозою з боку ворога.

Стаття 43 Закону України «Про Національну поліцію» додатково регламентує порядок застосування фізичної сили та спеціальних засобів [2]. Згідно з цією нормою, застосування зброї можливе лише у випадках крайньої необхідності, а дії правоохоронців мають бути пропорційними загрозі. У бойових умовах, що склалися в прифронтових зонах, виникає необхідність додаткової підготовки, яка допоможе швидко оцінювати ситуації й приймати рішення щодо застосування вогнепальної зброї. Також, стаття 365 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за перевищення службових повноважень, зокрема за неправомірне використання зброї. Ця стаття закріплює кримінальну відповідальність за перевищення заходів при виконанні службових обов'язків, що спричинило тяжкі наслідки. Саме тому поліцейські повинні чітко усвідомлювати межі законного використання зброї та діяти строго в рамках законодавства [2].

Удосконалення вогневої підготовки працівників поліції у прифронтових зонах України є необхідним кроком у підвищенні безпеки та ефективності правоохоронців в умовах війни. Першочерговим кроком до покращення підготовки є впровадження спеціалізованих тренінгів, адаптованих до реальних бойових умов. Тренування повинні включати відпрацювання навичок ведення бою у міських умовах, що є поширеною практикою в прифронтових зонах. Важливо не лише навчати поліцейських ефективно застосовувати зброю, але й надавати їм знання з тактики особистого захисту, евакуації поранених та мінімізації втрат серед цивільного населення під час бойових дій. Ці елементи можуть бути включені у навчальну програму поліції шляхом модифікації існуючих нормативних актів.

Наприклад, необхідно внести корективи до Закону України «Про Національну поліцію», зокрема до статті 46, яка регулює порядок застосування вогнепальної зброї [3]. Слід детально регламентувати особливості застосування зброї в умовах бойових дій або в екстрених ситуаціях, які виникають у прифронтових зонах. Це допоможе уникнути правових колізій, коли поліцейські вимушені приймати рішення щодо застосування зброї у критичних ситуаціях.

Удосконалення вогневої підготовки та зміни в законодавстві, безумовно, є ключовими елементами у підвищенні ефективності роботи

поліції у прифронтових зонах. Однак важливу роль у цьому процесі відіграє також психологічна підготовка. У контексті бойових дій поліцейські стикаються не лише з фізичними загрозами, але й із високим рівнем стресу, який може впливати на здатність приймати швидкі та правильні рішення. Умови війни накладають особливий психологічний тиск, і навіть найбільш підготовлені працівники можуть зазнати емоційного виснаження. Психологічна підготовка має на меті не лише зміцнити стресостійкість поліцейських, а й навчити їх методам саморегуляції та контролю емоцій у надзвичайних ситуаціях. Це допоможе правоохоронцям зберігати холонокровність і виваженість у критичних умовах, що особливо важливо при виконанні службових обов'язків у прифронтових зонах. Такі навички можуть суттєво зменшити ризик неправомірного застосування зброї через паніку або емоційний стан [7 с. 247].

З метою підвищення ефективності психологічної підготовки, варто впровадити регулярні тренінги з управління стресом, проведення психологічних консультацій після службових завдань, а також введення спеціальних програм психологічної підтримки для поліцейських, що працюють у бойових умовах. Це може бути додатково закріплено у відповідних нормативно-правових актах, шляхом введення обов'язкових психологічних тестувань та тренувань у програму підготовки поліцейських.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що ефективна підготовка поліцейських у прифронтових зонах України вимагає комплексного підходу, який включає не лише вдосконалення вогневих навичок та зміни в законодавстві, але й приділення значної уваги психологічній стійкості правоохоронців. В умовах підвищеного стресу, загрози для життя та екстремальних ситуацій, поліцейські повинні бути готовими діяти швидко, рішуче та відповідно до законодавчих норм. Запровадження спеціалізованих тренінгів з управління стресом, практичних занять у бойових умовах та удосконалення законодавчої бази дозволить створити більш безпечні умови для роботи правоохоронців і підвищить ефективність виконання ними своїх обов'язків у складних умовах прифронтових зон.

На основі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що удосконалення вогневої підготовки працівників поліції у прифронтових зонах України є надзвичайно важливим кроком для підвищення їхньої

ефективності та безпеки під час виконання службових обов'язків. У контексті бойових дій на сході країни поліцейські постійно перебувають у ситуаціях, коли їхні навички володіння зброєю, прийняття рішень у стресових умовах і правові знання можуть визначити результат операції та навіть життя цивільних осіб і самих правоохоронців.

Основою правового регулювання питань застосування зброї поліцейськими є Закон України «Про Національну поліцію» [3]. Зокрема, стаття 46 цього Закону передбачає випадки, коли поліцейські мають право застосовувати вогнепальну зброю для захисту життя і здоров'я громадян або самих поліцейських, для затримання осіб, що становлять небезпеку, або у разі збройного нападу. Проте цей закон також вимагає додаткової деталізації та адаптації до реальних бойових умов, в яких діють правоохоронці у прифронтових зонах. Крім вогневої підготовки, слід наголосити на необхідності психологічної підтримки та тренувань поліцейських. У прифронтових регіонах стресові ситуації можуть виникати постійно, і здатність правоохоронців ефективно діяти залежить не лише від навичок володіння зброєю, але й від їхньої емоційної стійкості та психологічної підготовки. Запровадження обов'язкових тренінгів з управління стресом, регулярні консультації з психологами та психологічні тести для перевірки готовності до роботи у бойових умовах мають стати невід'ємною частиною підготовки поліції.

Удосконалення вогневої та психологічної підготовки, а також адаптація законодавства до реалій війни є критично важливими для забезпечення ефективної та безпечної роботи працівників поліції у прифронтових зонах України. Тільки комплексний підхід, що включає практичні навички, правову чіткість і психологічну стійкість, зможе забезпечити належний рівень підготовки правоохоронців у цих складних умовах.

Список використаних джерел:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кримінальний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131.
3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Закон України «Про забезпечення національної безпеки України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
6. Шелест Ю. Д. Вогнева підготовка працівників поліції під час воєнного стану. Харків, 2022. С. 316-317. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ebd94d8c-f558-4590-9afa-7ec25ede25e8/content>
7. Бодирєв Д. А., О. Д. Завістовський. Нові підходи у методиці викладання вогневої підготовки під час воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство № 3 2023р. 246-249с. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.44>
8. Литвиненко О. Сучасна вогнева підготовка Національної поліції. Матеріали конференцій МНЛ 8 грудня 2023 р., м. Суми 2023р. 153-154с.

СЕКЦІЯ XI. ПОЖЕЖНА ТА ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ДО СТРІЛЬБИ

Мінченко Єгор Вікторович

Курсант 2 курсу Факультету підготовки

Фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Турчанікова Ганна Олександрівна

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Ефективність стрільця в його цілеспрямованій діяльності залежить не лише від знань, вмінь і навичок, якими він володіє, але й від рівня розвитку його ключових якостей, а також від надійності його дій. Контроль та саморегуляція психічного стану є важливою умовою для вирішення практичних завдань, спрямованих на підвищення надійності його дій. Незалежно від виду професійної діяльності, зокрема у стрільбі з кульової зброї, процес формування психологічної системи не завершується після завершення етапу підготовки. З набуттям практичного досвіду психологічна структура діяльності постійно розвивається та удосконалюється.

Важливо відзначити вплив наполегливості, яка має значення не лише для стрільця, але і для досягнення очікуваного результату. Ця риса базується на саморозвитку, що дозволяє керувати власною поведінкою та психічним станом, зрозуміти себе, визначивши міцні та слабкі сторони своєї особистості. Наявність цієї якості допомагає стрільцю об'єктивно оцінювати свої досягнення, виявляти недоліки у меті стрільби та швидше виправляти їх під час тренувань. Важливо пам'ятати, що якщо у студента немає чіткого бажання займатися стрільбою, то жодні фахівці не зможуть навчити його цій мистецтву. Головною перешкодою стане те, що учень психологічно не готовий до навчального процесу [1, 122].

Для досягнення успішних результатів у складних психологічних умовах стрільби, курсантам необхідні певні знання, вміння та навички. Виявлення потенціалу та створення програми вогневої підготовки

працівника вимагає розуміння закономірностей психічних процесів, що притаманні кожній людині, та їх унікального поєднання, яке визначає реакцію та поведінку конкретної особистості [2, с. 520]

Важливим показником психологічної міцності у учнів є їхня емоційна стабільність, здатність залишатися спокійними у стресових ситуаціях, правильно оцінювати обставини та діяти адекватно без паніки. Емоційна стійкість, зазвичай, є вродженою рисою, але вплив спрямованого виховання також може вплинути на ці важливі характеристики [3, с. 106].

Психоемоційне напруження зменшується з набуттям досвіду й навичок. Ці якості формуються під час тренувань, де вдосконалюється як технічна, так і психологічна підготовка. Під час виконання вправи зі стрільби у стрілецькому тирі важливо вміти контролювати емоції та не реагувати на зовнішні подразники, щоб не дозволяти їм впливати на думки. Навичка концентрації є ключовою. Для зняття напруження на стрілецькому полі можна використовувати гіпервентиляцію легень (кілька глибоких вдихів та повільних видихів) і ментально працювати над технікою пострілу або окремими його етапами (підготовка, ухоплення, прицілювання, дихання, випуск курка) [4].

У критичних обставинах взаємодія між стрільцем і противником постійно змінюється у просторовому та часовому плані. Це означає, що при однакових умовах дії щодо підготовки, оборони і нападу можуть бути успішними лише в тому випадку, якщо противник менше готовий до відповідних дій. Висока емоційна і психологічна напруженість у небезпечних ситуаціях, посилені постійними ризиками та загрозами від противника, можуть спричинити розвиток психологічних бар'єрів. Таким чином, нарівні з фізичною підготовкою і навичками з використання зброї у критичних моментах, необхідно також враховувати психологічну підготовку стрільця.

Список використаних джерел:

1. Лебедєва С.Ю., Тимченко О.В. Психологічне забезпечення професійної та функціональної надійності фахівців снайперських груп спеціальних підрозділів МВС України: Монографія. – Харків: ХНАДУ, 2005. – 326 с. (дата звернення: 28.11.2023).
2. Шаріпова Д. С. Психологічні особливості особистості спортсменів-стрілків. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Педагогічні та психологічні науки. 2014. № 4. С. 520–530. (дата звернення: 28.11.2023).
3. Ахметов Р. С. Психологічні особливості підготовки спортсменів. Епоха науки, 2016. № 5. С. 106–110. (дата звернення: 28.11.2023).
4. Обухова Ю.В. Психологічна підготовка спортсмена-стрілка. 2016. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/4290> (дата звернення: 28.11.2023).

СЕКЦІЯ XII. ХАРЧОВЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ТЕХНОЛОГІЇ

ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВОЇ СИРОВИНИ У РЕЦЕПТУРІ ЧАТНІ

Максимюк Павло Сергійович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету інтегрованих технологій
Херсонський національний технічний університет, Україна

Корнієнко Юлія Олексіївна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету інтегрованих технологій
Херсонський національний технічний університет, Україна

Науковий керівник: Зубкова Катерина Віталіївна

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри харчових технологій
Херсонський національний технічний університет, Україна

Аналізуючи ринок соусів України, слід зазначити, що вітчизняні виробники практично повністю забезпечують внутрішню потребу ринку в соусах. За оцінками експертів, обсяг імпорту на ринку становить лише близько 3,7% від загальних обсягів продажу, тобто 96,3% ринку належить вітчизняним виробникам [1].

У рецептурах соусів присутні різноманітні спеції, які додають для підсилення смаку, аромату. Згідно з Кодексом Аліментаріус, речовини, що додаються в їжу для посилення аромату і смаку входять до категорії солі, спецій, супів, соусів, салатів і білкових продуктів [2].

Найбільш популярний соус в Україні - це кетчуп. Цей соус використовують в кулінарії по всьому світу. Основними характеристиками кетчупу є солодкий смак та томатний аромат. Основний інгредієнт - це томати, які можуть бути використані у вигляді томатної пасти, томатного соку чи пюре з томатів. Поживний профіль та біологічну активність соусів на основі кетчупу можна покращувати додаючи функціональні інгредієнти [5]. Наприклад, полуницю [3], водорості [6], різноманітні овочі та фрукти [4].

Останніми роками на вітчизняному ринку соусів спостерігається стійка тенденція до розширення асортименту соусної продукції. Так, більшість великих виробників соусів протягом останніх трьох років запустили виробництво лінійок соусів, що мають задовольняти попит покупців на "нові смаки". Провівши аналіз останніх публікацій, можна побачити, що існує досить великий асортимент соусів зі збалансованим складом, що здатні нести ще й функціональну дію на організм людини за рахунок наявності незамінних амінокислот, мінеральних речовин, вітамінів і харчових волокон [7-8]. Але не достатньо уваги приділяється розробці нових рецептур і технологій соусів з використання місцевої рослинної сировини, які можуть бути відмінним доповненням до основних страв. Яскравим прикладом є Чатні. Це соус індійської кухні, який можна виготовляти з місцевої сировини, підібравши оптимальний склад інгредієнтів.

Чатні зазвичай солодкі та приємні на смак. Вони збуджують апетит та стимулюють травлення. Щоб відтінити смак основної страви, достатньо однієї-двох ложок чатні, які подають у маленьких тарілках або кладуть на тарілку поруч із рисом. Чатні є обов'язковим доповненням до таких страв, як пані пурі, і доса. Одними з найбільш популярних в Індії чатні є тамариндове, кокосове, м'ятне та арахісове чатні. Однак видів чатні існує набагато більше. До їх складу може входити практично будь-яка рослинна сировина: родзинки, баклажан, солоні огірки, ревіль, часник, цибуля, коріандр, кінза, гарбуз тощо.

Згідно аналізу літературних джерел і попередніх досліджень було розроблено етапи проведення досліджень: підбір рецептурних інгредієнтів згідно сировинної бази Південного регіону України, складання рецептури дослідних зразків, органолептична оцінка вироблених зразків за новими рецептурами, фізико-хімічна оцінка обраних зразків, розробка та описання технологічної схеми соусу Чатні на основі місцевої сировини. Рецептúra обраного зразка наведена на рисунку 1.

Результати органолептичних досліджень вироблених зразків соусів, запропонованих дегустаційній комісії, показали які пропорції є оптимальними при складанні нової рецептури. Також було розроблено технологічну схему «Чатні з гарбуза» і проведено фізико-хімічні дослідження, які показали, що Чатні, виготовлений за обраною рецептурою відповідає вимогам.

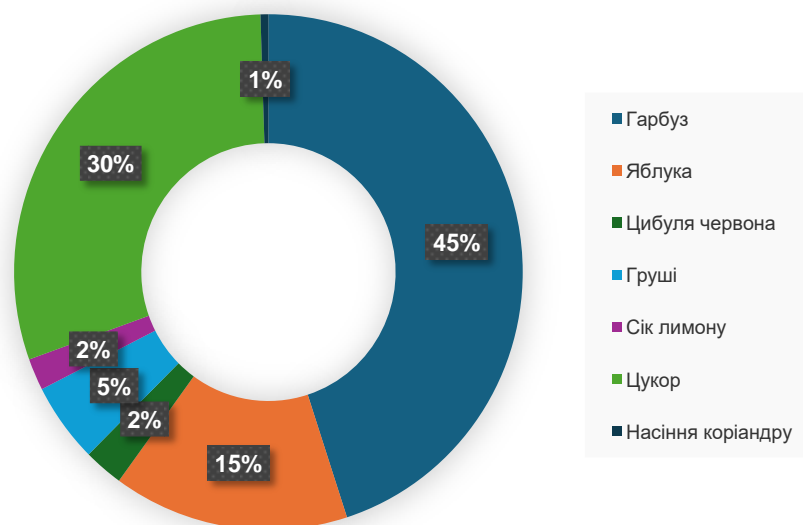

Рис. 1. Рецептuru обраного в результаті досліджень зразка «Чатні з гарбуза»

Список використаних джерел:

1. Промисловість. Архів / Державний комітет статистики України. —Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. CODEX STAN 192-1995 (2013). Codex Alim entarius. Codex general standard for food additives. Adopted in 1995. Revision 1997, 1999, 2001, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013. FAO/WHO. <http://www.fao.org/ag/agn/jecfa-additives/search.html?lang=en>
3. Ahouagi, V. B., Mequelino, D. B., Tavano, O. L., Garcia, J. A. D., Nachtigall, A. M., & Boas, B. M. V. (2021). Physicochemical characteristics, antioxidant activity, and acceptability of strawberry-enriched ketchup sauces. *Food Chemistry*, 340, 127925.
4. Basika, E., Kigozi, J., & Tumuhimbise, G. (2021). Optimization of the Process for Production of Enriched Ketchup. *Journal of Food Studies*, 10(1), 1-1.
5. Prakash, A., Prabhudev, S. H., Vijayalakshmi, M. R., Prakash, M., & Baskaran, R. (2016). Implication of processing and differential blending on quality characteristics in nutritionally enriched ketchup (Nutri-Ketchup) from acerola and tomato. *Journal of food science and technology*, 53, 3175-3185.
6. Uribe-Wandurraga, Z. N., Igual, M., Guallar-de Rufino, R., Savall, C., Garcia-Segovia, P., & Martínez-Monzó, J. (2021). Physicochemical and rheological characterisation of microalgae-enriched ketchups and their sensory acceptability. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 26, 100424. С. 208-212.
7. Аверчев О.В., Воевода Н.В. Перспективи створення нових видів органічних консервів із гарбуза великоплідного. *Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи : колективна монографія*. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. С. 411-421.
8. Пат. №2298952 RU. МПК А231/212. Спосіб виробництва консервів з гарбуза [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://findpatent.com.ua/patent/229/2298952.html>
9. Пат. №80727 UA. МПК (2013.01) А23L 1/00 Консерви других страв з овочевими добавками / Гончаров Г.І., Пасічний В.М., Страшинський І.М., Іжевська Д.А., — Опубл. 10.06.2013. — Бюл. № 11.

ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬБАБИ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ковдрин Василь Іванович

здобувач вищої освіти біолого-технологічного факультету
Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Дзюндзя Оксана Валентинівна

канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри інженерії харчового виробництва
Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна

Кульбаба у харчовій галузі здавна використовується як джерело вітамінів та інших біологічно активних речовин. Проте сучасні технології дозволяють розширити коло звичайних чаїв та салатів, які створюють на основі цієї рослини. До прикладу Фарісеєв А.Г. вказує про доцільність використання кульбаби у технології других страв для підвищення харчової і біологічної цінностей [1]. При цьому Івашина Л. Л. підтверджує можливість її використання у закладах ресторанного типу в якості салатів та гарячих стравах [2].

У виробництві безалкогольних напоїв також є розробки, де рекомендують використовувати рослинні екстракти з нетрадиційної сировини, а саме кульбаби, як концентрована основа. Результатом стають функціональні асортименти з цільовим напрямом дії [3]. Косоголова Л. О. отримала водні екстракти кульбаби лікарської з високим вмістом інуліну з метою вироблення ферментованих напоїв профілактичного призначення [4].

Горач О.О. та Полодюк Р.І. визначили, що використання в якості харчових добавок рослинної сировини, як кульбаба, дозволяє випускати хлібобулочні вироби з функціональними властивостями високої якості [5].

Олексів В.Р. запропонував вироблення нового виду фруктових консервів з вмістом лікарських рослин. До рецептури увійшли квіти кульбаби, листя м'яти перцевої, квіти бузини чорної, ягоди бузини чорної. Вихідна продукція отримувала вигляд желе на основі пектину [6]. Також запропоновано використовувати екстракт кульбаби у консервуванні як шлях стабілізації кольору [7].

Зважаючи на вищевказані ґрунтовні дослідження у різних галузях харчової промисловості, можна стверджувати про особливу увагу цій

лікарській рослині. Проте вважаємо, що коло можливостей використане не повністю, оскільки відсутня продукція, де основною сировиною буде власне кульбаба.

Висновки. Науковці харчового профілю зацікавлені у використанні нетрадиційної рослинної сировини як джерело збагачення, поліпшення та вдосконалення існуючих асортиментів. Тим не менш можна створити унікальну харчову продукцію, де основною сировиною стане кульбаба. Таким поєднанням користі та всесезонного споживання можуть стати варення та джеми з її квіток.

Список використаних джерел:

1. Фарісеєв, А. Г., Вакуц, М. С., Дмитрюк, Т. І., & Стеценко, В. В. (2022). Перспективи використання листя кульбаби у технології других страв. *Сучасні технології харчових виробництв: IV Міжнародна конференція молодих вчених та студентів, 18-20 травня 2022 р, Дніпро*, 65-67.
2. Івашина, Л. Л., Куракін, О. Б., & Бишовець, Л. Г. (2023). Підвищення біологічної цінності продукції ресторанного господарства за рахунок добавок рослинного походження. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес у період кризового стану: проблеми розвитку та регулювання: колективна монографія*, 249-270.
3. Тищенко, В. І., & Божко, Н. В. (2023). Аналіз сучасних трендів у виробництві безалкогольних напоїв із використанням нетрадиційної рослинної сировини. *Таврійський науковий вісник. Серія: Технічні науки*, (1), 114-124.
4. Косоголова, Л. О., Яблонська, К. М., Романова, З. М., Душкевич, Г., & Лущик, О. (2016). Використання екстрактів кульбаби лікарської (*Taraxacum officinale* Wigg.) для одержання ферментованих напоїв. *Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті: 82 Міжнародна наукова конференція молодих учених, аспірантів і студентів, 13-14 квітня 2016 р., Київ*, 41-42.
5. Горач, О. О., & Полодюк, Р. І. (2023). Використання лікарської рослинної сировини в технології виготовлення функціональних хлібобулочних виробів. *Таврійський науковий вісник. Серія: Технічні науки*, (5), 100-107.
6. Олексів, В. Р. (2018). Розробка нового виду фруктових консервів з використанням лікарських рослин. Вилучено з: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/23515/1/Oleksiv_Development%20of%20a%20new%20kind%20.pdf
7. Дубініна, А. А., Щербаківа, Т. В., Хацкевич, Ю. М., Ленерт, С. О., & Борисова, А. А. (2017). Способи стабілізації кольору рослинної сировини під час її переробки. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*, (23, № 4), 140-158.

ШЛЯХИ ПОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ПРИДАТНОСТІ ХЛІБА

Ахтеменко Тетяна Петрівна

здобувач вищої освіти біолого-технологічного факультету
Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Дзюндзя Оксана Валентинівна

канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри інженерії харчового виробництва
Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна

Хлібобулочні вироби є базовими компонентами повсякденного харчування. Вони мають різну масу, форму та склад, проте їх усіх об'єднує обмежений строк придатності. Технологи вже довгий час сприймають цей факт не як перепону, а як можливість до розвитку сегменту. Так, наприклад вже давно винайдені хлібці, які можуть досить довго зберігатись без особливих зусиль за умови наявності сухих чистих складських приміщень та герметичності пакування.

Також популярною є методика використання пакування яке може пригнічувати ріст мікрофлори, що дозволяє зберігати продукцію значно триваліше. До прикладу Чорна А.І. запропонувала збагачувати харчові півки бактерицидними біологічно активними речовинами для зменшення, інгібування або затримки росту мікроорганізмів на поверхні продукції [1]. Хліб житній консервований без глютену та лактози у тарі Trek'n Eat Pumpnickel Bread вже розповсюджений на ринку країни, проте вартість становить 270 грн за 500 г [2].

Сучасні науковці пропонують також піддавати впливу глибокого заморожування, що дасть можливість зберігати не довше 6 місяців. Також гарним прикладом є додавання харчових добавок, що збільшують строк придатності на декілька діб. Зокрема згідно ДСТУ 7516:2014 регламентовані технічні умови виробів, що консервовані спиртом [3].

Проте в умовах сучасності хліб може бути необхідним військовим, коли шляхи постачання відсутні. Тому постає питання такого збереження властивостей без додаткового обладнання, що становить гострим питанням сучасності. Наразі існує на ринку України такий імпортований товар масою 700 г під назвою «Військовий пітон», термін придатності якого становить 24 місяці. Його склад вражає, адже він містить більш ніж на 30% більше клітковини, високий вміст вітамінів

групи В, в тому числі ніацину, та вітаміну Е. Проте очевидним його недоліком є вартість, яка складає 224 грн за одиницю, що стає головною перешкодою до масового використання армією [4].

Висновки. Хліб подовженого строку придатності є сучасною практикою поєднання науки та технологій сучасності. Методи пролонгування є різними: від зміни класичного складу до використання інноваційних пакувальних матеріалів. Проте дійсно важливі для військових варіанти є імпортованими та вартісними, тому недоступними до загального постачання.

Список використаних джерел:

1. Чорна, А. І., Шульга, О. С., & Арсеньєва, Л. Ю. (2015). Подовження строку зберігання харчових продуктів за допомогою антибактеріального пакування. *Оздоровчі харчові продукти та дієтичні добавки: технології, якість та безпека*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 28-29 травня 2015 р., м. Київ. 157-158.
2. Хліб житній консервований у тарі Trek'n Eat Pumpernickel Bread. Rozetka: веб-сайт. Вилучено з: https://rozetka.com.ua/ua/trekn-eat-4002787071118/p361634067/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwpbi4BhByEiwAMC8JnVQCDUs
3. ДСТУ 7516:2014 Хліб тривалого зберігання, консервований спиртом. Технічні умови. Вилучено з: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=86167
4. Хліб "Військовий пітон" витривалістю 24 місяці MilitaryPL: веб-сайт. Вилучено з: https://military.pl/ua/p/tm/hlib-vijs-kovij-piton-vitrivalistju-24-misjaci-700-g-238688?cd=19429949656&ad=&kd=&gad_source=1&gclid=E

СЕКЦІЯ XIII. ЕКОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ, ПОШКОДЖЕНИХ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ

Волянюк Денис Віталійович

курсант другого курсу

факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування

Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Логінова Марина Вікторівна

викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Масштабні руйнування лісів внаслідок бойових дій перетворилися на екологічну катастрофу, що вимагає негайних дій для відновлення природних багатств України та забезпечення сталого майбутнього. Масштабні пошкодження лісів внаслідок військових дій вимагають не лише екологічних, а й правових рішень. Юридичні аспекти відновлення лісових екосистем є надзвичайно важливими для забезпечення ефективності та прозорості цього процесу [1, с. 23].

Воєнні дії в Україні негативно впливають на лісові екосистеми. Понад 59 тисяч га лісів та інших насаджень знищено та випалено ракетами і снарядами, їх відновлення триватиме протягом кількох десятків років. 2,9 млн. га лісів мають різні рівні пошкодження, 1 млн. га розташовано в окупованій зоні, а понад 690 тисяч га потребують розмінування. Після завершення воєнних дій довілля України та лісові екосистеми потребуватимуть відновлення. Досвід такого післявоєнного відновлення вже має Україна, інші країни Європи, а також В'єтнам, Тайланд, Лаос і Камбоджа.

Конституція України покладає на кожного громадянина відповідальність за збереження природи. Зокрема, стаття 66 прямо передбачає обов'язок не шкодити довкіллю та відшкодовувати заподіяні

збитки. Зі свого боку, держава зобов'язана забезпечувати охорону навколишнього природного середовища, що є одним із найважливіших напрямків її діяльності.

Лісовий кодекс України є фундаментальним законом, що регулює всі аспекти використання лісових ресурсів. Він встановлює правила щодо заготівлі деревини, охорони лісів від пожеж та шкідників, відтворення лісових насаджень та відповідальності за порушення лісового законодавства. Особливу увагу Кодекс приділяє відновленню лісів, зокрема, висадці нових дерев, догляду за молодими насадженнями та проведенню заходів, спрямованих на поліпшення стану лісів. Важливо, що у статті 78 Лісового Кодексу зазначено: «забезпечення охорони і захисту лісів покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства та органи місцевого самоврядування, власників лісів і постійних лісокористувачів відповідно до цього Кодексу» [2].

Також відомо, що Україна є учасником широкого кола міжнародних угод, які регулюють різні аспекти охорони довкілля та біорізноманіття. Ці угоди охоплюють широкий спектр питань, від збереження біологічного різноманіття до боротьби зі зміною клімату [3, с. 96]. Всі ці договори мають на меті забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Ліси України – це не лише цінне природне багатство, а й незамінний елемент екосистеми, який виконує безліч життєво важливих функцій: очищує повітря, регулює водний баланс, захищає ґрунт від ерозії та забезпечує біорізноманіття. На жаль, військові дії завдали непоправної шкоди лісам, що призвело до порушення екологічної рівноваги та загрожує довготривалим негативним наслідкам [4, с. 101]. Відновлення лісових екосистем є одним з найважливіших завдань післявоєнної відбудови. Чинне законодавство нині налічує чимало нормативних актів програмного змісту і не тільки, які зобов'язують проводити відтворення лісів. Зокрема, це постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил відтворення лісів» від 1 березня 2007 р. № 303, указ Президента України «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів і зелених насаджень» від 4 листопада 2008 р. № 995/2008, указ Президента України «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів» від 7 червня 2021 р. № 228/2021, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Державної

стратегії управління лісами України до 2035 року» від 29 грудня 2021 р. № 1777-р.

Відновлення лісів – це комплексний процес, який вимагає застосування різних заходів. Спочатку проводиться ретельна оцінка пошкоджень, що дозволяє визначити обсяг необхідних робіт та розробити оптимальні плани відновлення. Для забезпечення ефективності відновлення необхідне залучення фінансових ресурсів з різних джерел. Безпосередньо відновлювальні роботи включають не лише висадку дерев, а й комплекс лісомеліоративних заходів, спрямованих на покращення умов зростання лісу. Важливим етапом є також постійний моніторинг стану відновлюваних лісів [5, с. 64].

Правове забезпечення відновлення лісових ресурсів, пошкоджених внаслідок воєнних дій, відіграє ключову роль. Нормативно-правова база має визначати порядок проведення відновлювальних робіт, відповідальність за їх виконання, а також механізми залучення фінансування [6, с. 193]. Впевнений, що без чіткого правового регулювання відновлення лісів може бути неефективним та тривалим, тому правове забезпечення відновлення має створити сприятливі умови для реалізації всіх необхідних заходів.

Список використаних джерел:

1. Воєнні дії на сході України – цивілізаційні виклики людству. Львів : ЕПЛ, 2015. 136 с.
2. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. в редакції від 8 лютого 2006 р. № 3852-XII. Відомості Верховної Ради України. 2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>. (дата звернення: 16.10.2024)
3. Екологічне право : навч. посіб. / кол. авт.: К. Р. Резворович, О. С. Юнін, Р. С. Кірін та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 318 с.
4. Екологічне право у схемах та визначеннях : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. К. Р. Резворович. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 188 с.
5. Заверюха М. М. Правове регулювання використання та охорони лісів за лісовим та земельним законодавством України : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.06 / Нац. ун-т біоресурс. і природокорис. України. Київ, 2017. 21 с.
6. Миргородська К. М., Логінова М. В. Особливості реалізації права на доступ до екологічної інформації в умовах воєнного стану // Редакційна колегія. – 2024. – С. 192.

СЕКЦІЯ XIV. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ

CORE WEB VITALS ЯК КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ ОПТИМІЗАЦІЇ САЙТУ АПТЕКИ «БАЖАЄМО ЗДОРОВ'Я!»

Боровик Поліна Костянтинівна

здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних наук
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Тарадуда Станіслав Олександрович

здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних наук
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Науковий керівник: Малькова Ірина Анатоліївна

ORCID ID: 0000-0001-6109-8193

асист. кафедри інформаційних управляючих систем
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

У сучасному цифровому середовищі тенденції змінюються швидко та динамічно, що змушує компанії адаптуватися до нових викликів для збереження своєї конкурентоспроможності. З розвитком технологій дедалі більше підприємств переходять до створення своїх продуктів у вигляді вебзастосунків, щоб забезпечити кращий користувацький досвід і підвищити клієнтоорієнтованість. Такий підхід вимагає не лише якісної розробки, але й оптимізації продуктів для пошукових систем, оскільки висока конкуренція на ринку вебзастосунків призводить до підвищення складності алгоритмів ранжування, які запроваджують компанії на зразок Google.

Сучасні алгоритми враховують безліч факторів для визначення позиції сайту в пошукових результатах, і одним із ключових елементів стали метрики Core Web Vitals, тому актуальністю даної роботи є необхідність оптимізації сайту аптеки «Бажаємо здоров'я!» під даний набір показників для підвищення позицій у пошуку. В свою чергу, це дозволить збільшити впізнаваність бренду, залучити та утримати більше клієнтів, а також підвищити трафік та конверсію, що матиме позитивний вплив на прибуток і забезпечить економічну вигоду для компанії.

Core Web Vitals – це набір показників, розроблених та включених в алгоритми ранжування Google у 2021 році, для оцінки якості користувацького досвіду на вебсайтах [1]. Вони були впроваджені як частина стратегії підвищення релевантності пошукових результатів і спрямовані на поліпшення взаємодії користувачів із контентом. До основних метрик Core Web Vitals належать:

- Largest Contentful Paint (LCP) – час завантаження найбільшого елемента контенту на сторінці. Оптимальне значення – до 2,5 секунд;
- First Input Delay (FID) – час реакції сторінки на перший користувацький ввід (клік або натискання). Рекомендоване значення – до 200 мілісекунд;
- Cumulative Layout Shift (CLS) – стабільність макета сторінки під час її завантаження, зокрема, як часто елементи несподівано змінюють своє положення. Ідеальне значення – до 0,1 [1].

Вимірювання продуктивності вебсторінок з погляду цих метрик дозволяє Google забезпечувати більш якісні результати пошуку. Якщо сайт повільно завантажується, має великий час затримки введення або непередбачувані зсуви контенту, це негативно впливає на користувацький досвід, що може призвести до зниження позицій сайту у пошуковій видачі. Погані показники за LCP, FID або CLS можуть знизити рейтинг сайту навіть при високій якості контенту або гарній оптимізації SEO.

Усі компанії потребують регулярного аудиту сайтів для відповідності динамічно змінюваним ключовим метрикам пошукових систем, що важливо для досягнення стратегічних цілей. Аудит дозволяє виявляти проблемні місця та оптимізувати сайт відповідно до актуальних алгоритмів ранжування.

З огляду на це, прийнято рішення провести аудит сайту аптеки «Бажаємо здоров'я!» на відповідність метрикам Core Web Vitals, що важливо для підвищення його ефективності та видимості у пошукових системах. Проведення аудиту є доцільним через необхідність оптимізації під сучасні вимоги Google.

Аудит даного сайту проведено за допомогою автоматизованого інструменту Lighthouse (рис. 1), який оцінює продуктивність вебзастосунку, враховуючи метрики Core Web Vitals [2]. Lighthouse забезпечує швидкий і детальний аналіз, що дозволяє виявити технічні недоліки та шляхи їх вирішення.

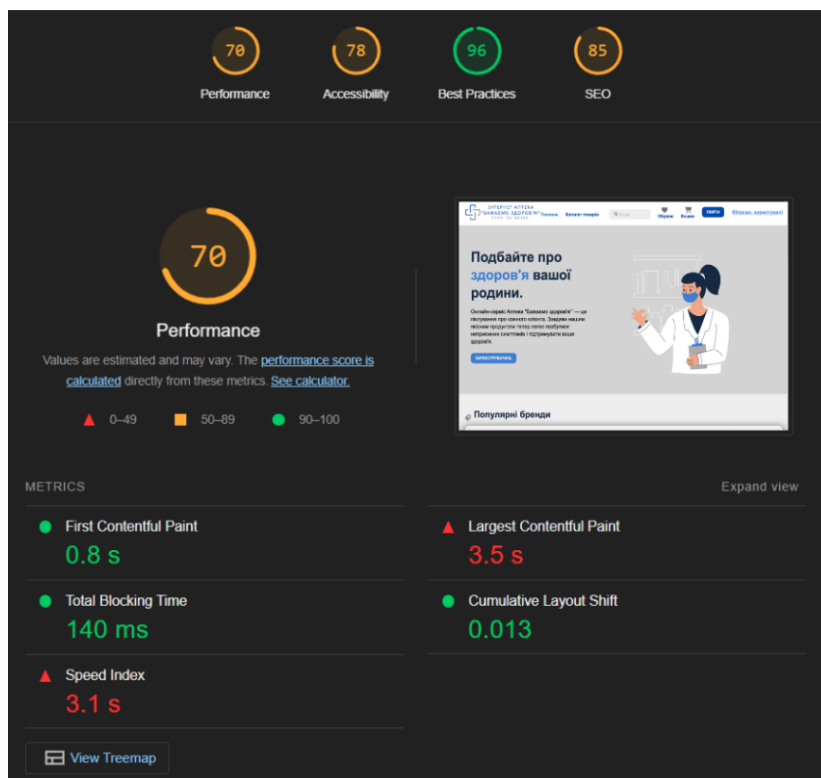

Рис. 1. Результат аудиту до оптимізації сайту аптеки «Бажаємо здоров'я!»

Первинний аудит показав, що сайт не повністю відповідає сучасним вимогам Google щодо продуктивності та взаємодії з користувачем, що впливає на його позиції у пошукових системах. Для підвищення ефективності сайту аптеки «Бажаємо здоров'я!» прийняте рішення провести оптимізацію сайту під метрики Core Web Vitals.

Проаналізувавши надані рекомендації автоматизованим інструментом Lighthouse, сформовано перелік вимог для оптимізації сайту аптеки:

- використати CDN для кешування та швидшого рендерингу великих зображень та текстових блоків;
- застосувати сучасні формати зображень, такі як WebP або AVIF, для кращої компресії та зменшення часу завантаження;
- впровадити lazy loading для зображень, що знаходяться поза видимою зоною, щоб покращити швидкість завантаження сторінки [3];
- використати атрибутів async або defer для завантаження JavaScript, щоб уникнути блокування рендерингу сторінки та мінімізувати критичний CSS для зменшення затримки рендерингу;

- використати новітні версії JavaScript без поліморфізмів для старих браузерів, що дозволить зекономити ресурси та прискорити роботу скриптів;

- впровадити кешування для статичних ресурсів, таких як зображення, CSS та JavaScript, щоб уникнути повторного завантаження при кожному відвідуванні;

- встановити у JavaScript пасивні слухачі подій (атрибут `passive: true`) для обробки подій прокручування, щоб уникнути блокування основного потоку;

- забезпечити коректне відображення сайту на мобільних пристроях, оптимізувати для мобільного трафіку, який значно впливає на всі показники Core Web Vitals.

Впровадивши зміни, описані у вимогах до оптимізації сайту, проведемо повторний аудит за допомогою автоматизованого інструменту Lighthouse (рис. 2).

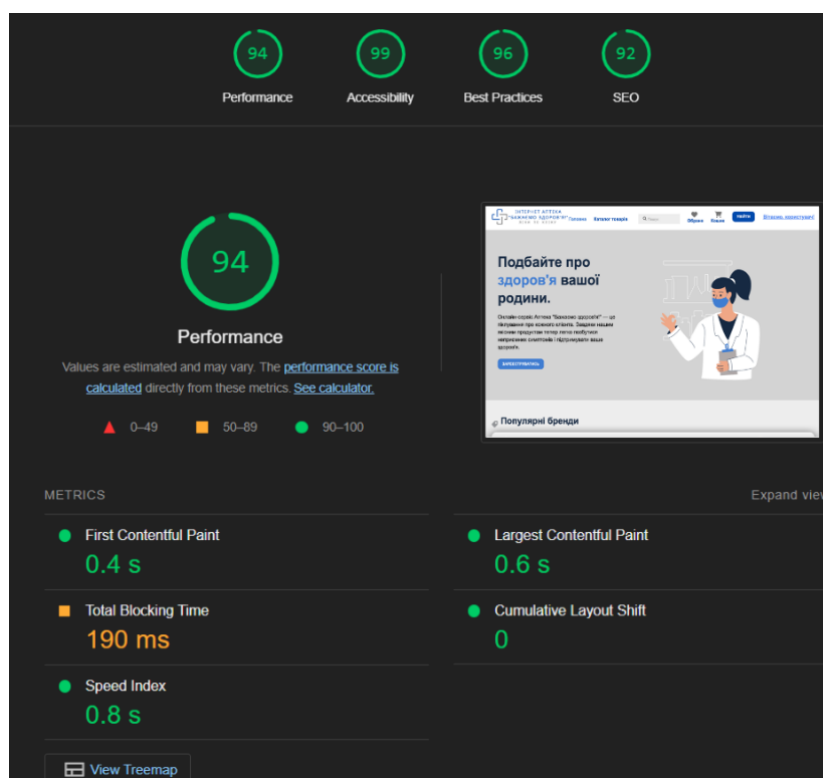

Рис. 2. Результат аудиту після оптимізації сайту аптеки «Бажаємо здоров'я!»

Оптимізація під метрики Core Web Vitals є ключовим елементом сучасної SEO-стратегії, суттєво впливаючи на ранжування сайтів у Google.

Проведена оптимізація сайту аптеки «Бажаємо здоров'я!» включала використання CDN, lazy loading, оптимізацію JavaScript та CSS, що значно покращило показники LCP, FID та CLS за результатами повторного аудиту, який приведено автоматизованим інструментом Lighthouse.

Ці заходи підвищили відповідність сайту алгоритмам ранжування Google, покращивши швидкість завантаження контенту, реакцію на дії користувачів та стабільність візуального відображення. Як результат, очікується зростання позицій сайту в пошуковій видачі, збільшення органічного трафіку та потенційне підвищення конверсії. Постійна оптимізація під метрики Core Web Vitals стає необхідною умовою для підтримки конкурентоспроможності сайту в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Web Vitals | Articles | web.dev. web.dev. URL: <https://web.dev/articles/vitals> (дата звернення: 10.10.2024).
2. Lighthouse - Chrome Web Store. Chrome Web Store. URL: <https://chromewebstore.google.com/detail/lighthouse/blipmdconlkrpinefehnmjammfjppmpbjk> (дата звернення: 10.10.2024).
3. Що таке показники Core Web Vitals і як їх покращити | Блог HOSTiQ.ua. Блог хостера HOSTiQ.ua. URL: <https://hostiq.ua/blog/ukr/core-web-vitals/> (дата звернення: 10.10.2024).

ЄМНІСНИЙ МЕТОД ВИМІРЮВАННЯ ВОЛОГОСТІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Майданник Олександр Вікторович

здобувач вищої освіти факультету ПБФ

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна

Желізняк Валентина Геннадіївна

здобувач вищої освіти факультету ПБФ

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна

Науковий керівник: Барилко Сергій Віталійович

професор, доктор технічних наук

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна

Вимірювання вологості сипучих матеріалів зокрема зернових культур, є важливим аспектом у різних галузях промисловості, таких як сільське господарство для зберігання продукції та для застосування в харчовій промисловості. Точне визначення рівня вологості критично важливе для забезпечення якості продукції, запобігання її псуванню під час зберігання, а також для автоматизації процесів сушіння. Одними із найбільш ефективних методів для визначення вологості є ємнісні методи, що ґрунтуються на вимірюванні зміни ємності, яка пропорційна зміні діелектричних властивостей матеріалів під дією вологи.

Дослідження методу вимірювання вологості зернових культур

Метою досліджень є вдосконалення методу ємнісного вимірювання вологості сипучих матеріалів за допомогою двосторонніх ємнісних сенсорів і системи автоматичної корекції похибок [1], що дозволяє значно підвищити точність вимірювань [2-5].

Метод заснований на вимірюванні відносної різниці ємностей сенсора, який наповнюється зразковим (сухим) та контрольованим (вологим) матеріалом.

Інформаційно-вимірювальна система (рис.1) містить у своєму складі: низькопотенціальні електроди 1.1, 2.1, 1.3 і 2.3, які заземлені, високопотенціальні електроди 1.2 і 2.2, опору 3, перемикачі 4 і 5,

перетворювач сигналу 6, високочастотний генератор 7, регульований подільник напруги 8, амплітудний детектор 9, вибірковий підсилювач 10, фазочутливий випрямляч 11, аналого-цифровий перетворювач (АЦП) 12, мікроконтролер (МК) 13, перетворювач логічних рівнів (ПЛР) 14, персональний комп'ютер (ПК) 15, мультивібратор 16, формувач сигналу 17, блок вибірки-зберігання 18, суматор 19, інтегратор 20, джерело опорної напруги протилежної полярності 21, контрольований матеріал 22, зразковий матеріал 23, підлаштовуваний конденсатор 24, притискач 25.

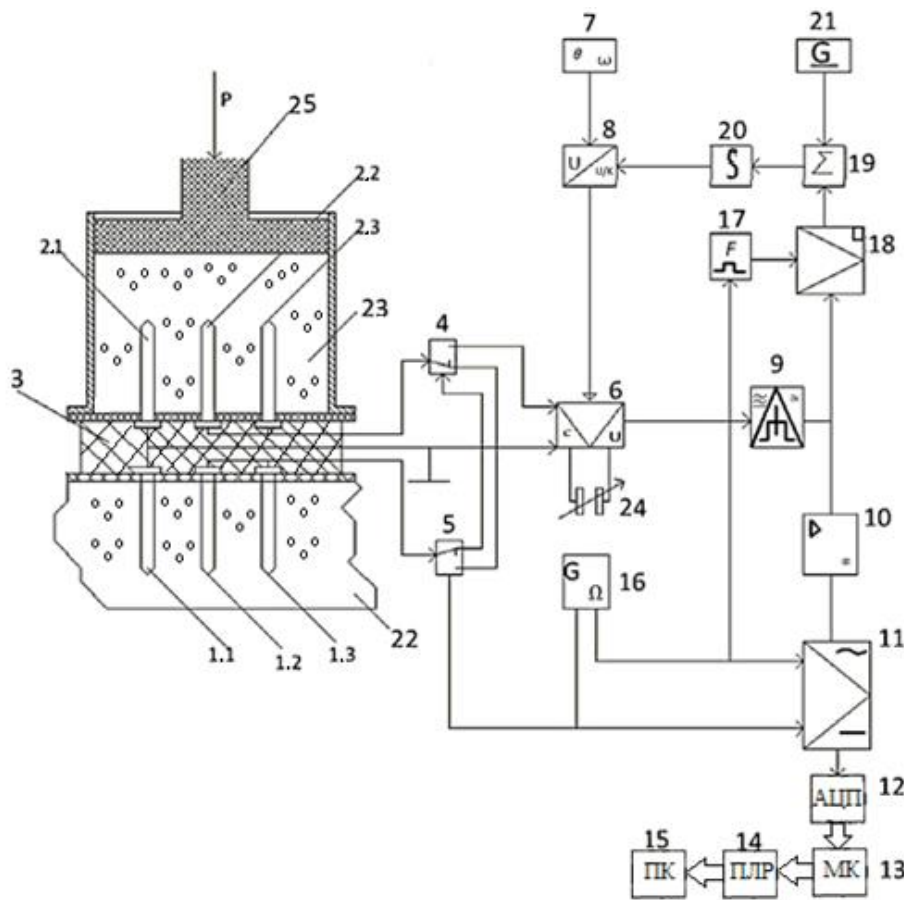

Рис. 1. Структурна схема вимірювальної системи вологості зерна

На (рис. 1) зображено структурну схему вимірювальної системи вологи зерна з ємнісним перетворювачем з двостороннім сенсором. Високопотенціальні електроди періодично підключаються до перетворювача «ємність-напруга», і залежно від положення перемикачів вихідна напруга перетворювача визначається рівнянням:

$$U_6^l = S_6 K_1 (m_B + m_C) K_8 U_{m7}, \quad (1)$$

де S_6 – крутизна перетворення блока 6; K_1 – коефіцієнт, що враховує геометричні розміри та розміщення електродів сенсора; m_B і m_C – маса

відповідної вологої і сухої зернової речовини у зоні електричного поля електродів; U_{m7} – амплітуда напруги високочастотного генератора 7, який живить мостову схему перетворювача 6; K_8 – коефіцієнт передачі регульованого подільника напруги 8.

При перемиканні на друге положення, коли до схеми вводиться ємність електродів, занурених у сухий матеріал зерна, вихідна напруга буде:

$$U_6^{\parallel} = S_6 K_1 m_c K_8 U_{m7}, \quad (2)$$

Різниця між вихідними напругами U_6^{\perp} і U_6^{\parallel} дає змогу визначити масову частку вологи в контрольованому матеріалі за допомогою наступної формули:

$$U_{15} = S_9 K_{10} K_{11} \frac{U_6^{\perp} - U_6^{\parallel}}{2} = \frac{1}{2} S_6 K_1 K_8 S_9 K_{10} K_{11} m_B U_{m7}, \quad (3)$$

де S_9 , K_{10} і K_{11} – коефіцієнти передачі випрямляча та підсилювача. Така схема дозволяє автоматично компенсувати нестабільність високочастотної напруги живлення та коливання параметрів підсилювачів.

Автоматична корекція результатів

Для підвищення точності вимірювань застосовується система автоматичної корекції, яка порівнює напруги U_{18} і опорну напругу U_{21} (від джерела постійної напруги). При досягненні рівності цих напруг система автоматично регулює коефіцієнт передачі напруги атенюатора K_8 , що визначається рівнянням:

$$K_8 = \frac{U_8}{S_6 S_9 K_1 K_8 K_{18} (m_B + m_c) U_{m7}}, \quad (4)$$

де K_{18} – коефіцієнт перетворення блока вибірки-зберігання.

Підставляючи вираз (4) в рівняння (3) у підсумку ми отримуємо масову частку вологи ω . Вона виводиться на ПК 15, за рахунок попереднього перетворення аналогової вимірювальної величини в цифровий код блоком АЦП 12 та за рахунок обробки інформації МК 13 і після її передачі через блок ПЛР 14. Вимірювальна величина визначається за формулою:

$$\omega = \frac{m_B}{(m_B + m_c)}. \quad (5)$$

Ця система забезпечує точне вимірювання вологості, незалежно від змін абсолютної маси вологи або коливань параметрів елементів вимірювальної схеми, таких як нестабільність високочастотної напруги генератора чи температурні зміни геометричних розмірів сенсора.

Висновки. Запропонований метод ємнісного вимірювання вологості зернових культур з використанням двосторонніх сенсорів та системи автоматичної корекції дозволяє досягти високої точності, що становить до 0,1% вологості. Це забезпечується завдяки незалежності результатів від абсолютної маси вологи та стабілізації всіх ключових параметрів вимірювальної схеми. Даний підхід може бути ефективно використаний для контролю якості та збереження зернових культур та інших сипучих матеріалів у промислових умовах.

Список використаних джерел:

1. П. М. Таланчук, Ю.О. Скрипник, В.О. Дубровний, Високоточні засоби вимірювання фізичних величин із самоналагодженням і автокорекцією похибок, навч. посіб., Київ: ІЗМН, 1996, 672 с.
2. Є. Т. Володарський, В. В. Кухарчук, В. О. Поджаренко, Г. Б. Сердюк, Метрологічне забезпечення вимірювань і контролю, навч. посіб., Вінниця: Велес, 2001, 219 с.
3. Е. П. Вишневський, Г. В. Чепурин, «Вплив вологості на властивості матеріалів», Журнал С.О.К., № 3-4, 2010.
4. ДСТУ ГОСТ 10840:2019 Зерно. Метод визначення натури (ГОСТ 10840-2017, IDT).
5. Л. Ф. Скалецька, Технологія зберігання і переробки продукції рослинництва, Київ: Вища школа, 1994, 25 с.

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА: СУТЬ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ВЕДЕННЯ, СТАН В УКРАЇНІ

Кушнір Анастасія Юріївна

Студентка

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

Інформаційна війна — що це взагалі таке? Певно зараз з цим стикається кожен українець, постійний вплив на думку громади через медіа, новини, а найбільше через соціальні мережі, адже зараз практично кожен їх використовує. Постійне поширення інформації, іноді неправдивої чи маніпулятивної, щоб змінити думку суспільства про певні події, про підтримку ідей або ж взагалі задля дезорієнтації. Інформаційна війна використовується, щоб повністю контролювати думки людей, в політичних, економічних або військових цілях.

Зараз, як ніколи легко впровадити таку війну. Існує безліч методів, розкрию декілька далі.

Перший та найлегший, це поширення дезінформації та пропаганди, щоб натиснути на моральний стан людини та підірвати довіру. Існує дуже багато каналів новин в різних соцмережах і дуже часто люди не перевіряють на справжніх джерелах інформацію, яку прочитали. Внаслідок цього вірять в неї, передають своїм знайомим і таким чином самі ж допомагають поширювати неправдиву інформацію.

Другий, злом і використання особистих паролів, ідентифікаційних номерів, банківських рахунків, даних конфіденційного характеру. Новітні технології це звісно добре, але завдяки ним легко знайти інформацію про людину, її особисті дані та дані банківської карти, а також прослуховування телефонних розмов та відстежування місцезнаходження.

Третій, викривлення історії або хронологічних подій, щоб ввести в сумнів громадян, що зараз активно роблять росіяни.

Четвертий, соціальна інженерія, тобто використання маніпулювання соціальними взаємодіями та впливом на психологічні аспекти, щоб отримати неправдиву інформацію або вплинути на рішення осіб. [1]

До засобів ведення можна віднести: плітки, ЗМІ, пропагандистську діяльність, цензуру, радіоелектронну боротьбу, програмно-комп'ютерні технології та ін.

На даний момент, в Україні досить поширена інформаційна війна через повномасштабне вторгнення. Дуже часто українці стикаються з різноманітними хакерськими атаками, на банківські системи, на сайти, на телевізійні канали. Постійні спроби морального тиску на людей, підриву довіри до влади, вести в сумнів за історичні аспекти. Більшість цього впроваджується через інтернет, соцмережі, ЗМІ. Зараз дуже великий відсоток українців читає новини через різні соцмережі не перевіряючи правдивість та достовірність інформації. На Рис. 1, я показала статистику, яка кількість громадян з яких джерел читає новини за 2023 рік.

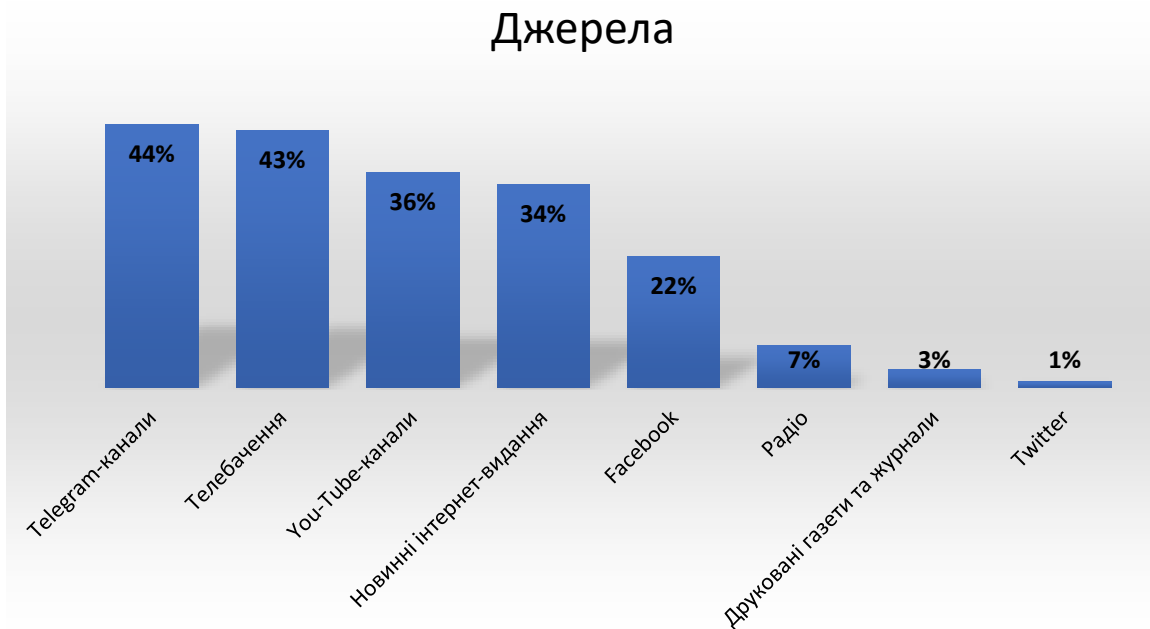

Рис. 1 Джерела [2]

Насправді, це сумна статистика, адже практично половина українців використовує телеграм. А саме через нього дуже легко впровадити пропаганду та висвітлювати неправдиві новини, бо існує дуже багато каналів і не всі вони з дійсною інформацією і взагалі невідомо хто їх власники. А ще там можна прикріплювати провокативні фото і відео, які будуть давити на моральний стан людини. Звичайно коли ми бачимо приголомшливу інформацію, ще й з шокуючим заголовком у нас вже пригнічений стан і далеко не всі подумують, що треба перевірити джерело та правдивість цієї новини. Саме на таку реакцію і розраховують супротивники.

Отже, дуже важливо з холодним розумом читати всі новини та перевіряти достовірність джерел, ні в якому разі не передавати стороннім особам свої особисті дані та дані банківської карти, не переходити за дивними посиланнями та не вірити пліткам.

Список використаних джерел:

1. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор.: О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. Київ : Вид-во НУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
2. Українці найчастіше отримують інформацію з Telegram і ТБ — опитування URL: <https://suspilne.media/602971-ukrainci-najcastise-otrimuut-informaciu-z-telegram-i-tb-opituvanna/>

НЕЧІТКИЙ МЕТОД КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ДАНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕВОЛЮЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ

Фалько Михайло Костянтинович

Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Науковий керівник: Шафроненко Аліна Юріївна

ORCID ID: 0000-0002-8040-0279

канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри інформатики

Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

На сьогодні, крім методів нечіткої кластеризації, таких як FCM, розроблено безліч алгоритмів нечіткої класифікації з власними перевагами та недоліками. Всі ці методи дозволяють знаходити лише локальні екстремуми цільової функції, що робить використання процедур оптимізації (нелінійного програмування), заснованих на похідних критеріїв, неефективними для пошуку глобального рішення. Для подолання цієї проблеми можна повторювати рішення задачі з різними початковими умовами, вибираючи найкращий результат із отриманих варіантів, що, однак, значно збільшує час обчислень.

Одним із підходів для вирішення цієї проблеми є використання гібридних систем обчислювального інтелекту (HSCI), які поєднують у собі навчання штучних нейронних мереж, інтерпретованість результатів та здатність працювати з класами, що перетинаються. Важливим елементом цих систем є використання еволюційних алгоритмів оптимізації, таких як "рої частинок" (PSO), які забезпечують швидкий пошук глобальних екстремумів.

Традиційно алгоритми оптимізації поділяються на детерміновані та стохастичні. Доведено, що детерміновані методи схильні потрапляти в локальні мінімуми, тоді як стохастичні алгоритми здатні уникати таких пасток завдяки елементам випадковості. Стохастичні алгоритми, зокрема природні обчислення (NIC), набули широкого розвитку завдяки своїй здатності вирішувати складні завдання.

Одним із ключових класів NIC є біонічні алгоритми, більшість з яких метаевристичні. Вони можуть вирішувати проблеми паралельних обчислень і глобального пошуку, розділяючи рій на глобальний і локальний

пошук. Метаевристичні алгоритми часто використовують випадковість для уникнення локальних мінімумів, коригуючи поведінку індивідумів у роях за допомогою випадкових змін швидкості або положення. Хоча модифікації, такі як зміна ваги інерції чи використання хаосу, покращують продуктивність, загальні принципи залишаються незмінними.

Біонічні алгоритми часто засновані на поведінці організмів у природі, таких як пошук їжі, запилення або комунікація в роях. Вони використовують додаткові умови для уникнення випадкових блукань і зменшення ймовірності потрапляння в локальні екстремуми, створюючи соціальну ієрархію, як у мурашиних колоніях, де є королева, солдати й робітники, кожен із яких виконує свою роль.

В основі поширеного алгоритму ймовірної нечіткої кластеризації лежить процедура мінімізації цільової функції

$$E(U_j(k), c_j) = \sum_{k=1}^N \sum_{j=1}^m U_j^{\varphi}(k) \|x(k) - c_j\|^2 \quad (1)$$

при обмеженнях

$$\sum_{j=1}^m U_j(k) = 1, \quad 0 \leq \sum_{j=1}^m U_j(k) \leq N. \quad (2)$$

Вирішуючи задачу нелінійного програмування, отримуємо імовірнісний алгоритм нечіткої кластеризації

$$\begin{cases} U_j(k) = \frac{\left(\|x(k) - c_j\|^2\right)^{-1}}{\sum_{i=1}^m \left(\|x(k) - c_i\|^2\right)^{-1}}, \\ c_j = \frac{\sum_{k=1}^N U_j^2(k) x(k)}{\sum_{k=1}^N U_j^2(k)}. \end{cases} \quad (3)$$

Таким чином, задача нечіткої кластеризації може бути зведена до пошуку глобального екстремуму цільових функції (1).

Алгоритм сірого вовка (GWO) імітує поведінку зграї вовків під час пошуку та полювання на здобич. У математичній моделі алгоритму найкраще рішення серед вовків називається альфа (α), друге за якістю — бета (β), а третє — дельта (δ). Решта рішень у зграї класифікуються як омеги (ω). Омеги слідує за альфою, бетою та дельтою під час пошуку оптимального рішення.

Коли здобич (тобто потенційне рішення) знайдена, починається ітерація ($t=1$). На кожному етапі α , β та δ керують омегами для

переслідування та оточення здобичі, що поступово наближає до оптимального рішення.

Схематично представити роботу алгоритму можна наступним чином (Рис.1):

Рис. 1. Схема роботи алгоритму GWO

Багато алгоритмів ройового інтелекту імітують поведінку пошуку та полювання різних тварин. Однак алгоритм сірого вовка (GWO) відрізняється тим, що моделює внутрішню ієрархію вовчої зграї, де керівництво поділяється між трьома найкращими рішеннями — альфою, бетою та дельтою. Це дозволяє комплексно оцінювати позицію найкращого рішення на основі трьох кандидатів, а не лише одного локального оптимуму, як це відбувається в інших алгоритмах ройового інтелекту. Завдяки такій структурі GWO значно знижує ймовірність передчасного потрапляння в локальний оптимум.

Висновки. Введено метод кластеризації масивів даних на основі алгоритму сірого вовка. Перевагою запропонованого підходу є скорочення часу вирішення оптимізаційних задач.

Список використаних джерел:

1. Bodyanskiy, Y., Shafronenko, A., & Pliss, I. (2021). Правдоподібна нечітка кластеризація даних на основі еволюційного методу божевільних котів. *System research and information technologies*, (3), 110-119.
2. Shafronenko, A., Bodyanskiy, Y., Pliss, I., & Patlan, K. (2019, June). Fuzzy Clusterization of Distorted by Missing Observations Data Sets Using Evolutionary Optimization. In *2019 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)* (pp. 217-220). IEEE.
3. Shafronenko, A., Bodyanskiy, Y. V., & Pliss, I. (2023). Credibilistic Fuzzy Clustering Method Based on Evolutionary Approach of Crazy Wolves in Online Mode. In *CMIS* (pp. 141-150).
4. Shafronenko, A., Bodyanskiy, Y., & Rudenko, D. (2020). *Neuro-fuzzy clustering of Distorted Data Using Cat Swarm Optimization*. LAP LAMBERT Academic Publishing.

ПОБУДОВА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ НА КОРПОРАТИВНОМУ РІВНІ

Рудіч Дар'я Сергіївна

ORCID ID: 0009-0007-0472-1664

студентка IV курсу

Національна академія служби безпеки України, Україна

Анотація. В рамках даного дослідження розглянуто питання необхідності побудови системи захисту інформації та кібербезпеки на рівні корпорації/банку під впливом сучасних викликів, зумовлених появою нових загроз викликаних подальшою цифровізацією та віртуалізацією інформаційно-комунікаційних технологій, процесів виробничих процесів разом із новими підходами до надання фінансових та банківських послуг в режимах онлайн та офлайн. Подальша трансформація фізичного та віртуального просторів разом із телекомунікаційними середовищем у єдиний простір формує нову парадигму кіберфізичної системи в рамках єдиною екосистеми інформаційної безпеки та кібербезпеки (далі – ІБ та КБ). Корпоративна Комплексна система безпеки кіберфізичної системи (далі – КСБ КФС) повинна виступати складовою корпоративної екосистеми ІБ та КБ, підсилюючи її на концептуальному рівні, беручи до уваги сучасний стан речей, коли господарська діяльність ведеться на фізичному та віртуальному рівні з обов'язковим використанням телекомунікаційної складової як основи кіберпростору.

Вступ

Подальше збільшення рівня цифровізації та віртуалізації фінансової та банківської сфер в умовах зменшення традиційних видів, типів фінансових та банківських послуг, які надаються фінансовими і банківськими установами для фізичних та юридичних осіб, формують нові виклики та загрози. В першу чергу це інформаційні загрози та кіберзагрози, які впливають на сталість та стійкість функціонування корпорацій/банків через «загрози безпеці інформації» такі як «викрадення, пошкодження, змінення або знищення» конфіденційної/чутливої інформації для суб'єктів фінансового ринку та/або персональних даних клієнтів та споживачів фінансових і банківських послуг [11]. Таким чином питання побудови системи інформаційної безпеки та кібербезпеки набуває актуальності та важливості.

Аналіз останніх публікацій показав, що дослідженням питань впливу сучасних кіберзагроз на формування нових підходів до концептуальних засад створення стратегічних підходів до побудови системи корпоративної інформаційної безпеки та кібербезпеки приділяється багато уваги з боку науковців і дослідників, серед яких можна виділити таких як: Л. Бажан, Ю. Горбенко, В. Дудикевич, О. Єршова, О. Замула, К. Ісірова, С. Кавун, В. Носов, Дж. МакКамбер, О. Манжай, Г. Микитин, В. Одноволик, О. Потій, А. Ребець тощо.

Незважаючи на досить широкий спектр проведених досліджень питання побудови системи захисту інформації та кібербезпеки на рівні корпорації/банку під впливом сучасних реалій та викликів, **виступає частиною загальної проблеми**, котрій присвячується означена стаття.

Формулювання завдань (мети) статті. Метою статті є питань, які впливають на побудову системи захисту інформації та кібербезпеки на рівні корпорації/банку під впливом сучасних реалій та викликів.

Методи дослідження, використані у процесі написання статті, передбачають застосування загальнонаукових та емпіричних прийомів, що ґрунтуються на системному підході. Також, у процесі роботи застосовувались такі загальні методи досліджень, як узагальнення та порівняння. У результаті проведеного дослідження розглянуто побудову системи захисту інформації та кібербезпеки на рівні корпорації/банку під впливом сучасних реалій та викликів.

Виклад основного матеріалу. Питання формування ефективної політики кібербезпеки потребує розуміння «яка саме інформація обробляється і зберігається в інституції, та від яких негативних факторів її необхідно захищати» даючи тим самим змогу «моделювати загрози» для вироблення відповідних методів та шляхів протидії таким загрозам [11]. При цьому необхідно зважати на те, що в цілому «ризики інформаційної безпеки (далі – ІБ) характеризуються двома параметрами: потенційним збитком для організації та ймовірністю реалізації» [9, с.8]. Таким чином «для встановлення належного рівня кіберзахисту необхідно забезпечити спостережність і контрольованість корпоративних/банківських систем/мереж та їх підсистем, в яких циркулює інформація» оскільки «спостереження за інформацією та захищення при роботі з нею, а саме під час отримання, оброблення, збереження, передавання» [11].

В цілому «заходи із захисту інформації під час інформаційних процесів умовно можна поділити на організаційні, фізичні, апаратно-програмні та криптографічні», які в свою чергу «потребують використання певних засобів і технологій інформаційної безпеки» за умови «забезпечення правильної організації та вміле використання інформації користувачами/клієнтами/партнерами», що вимагає ефективного та дієвого поєднання «людських ресурсів, процесів та технологій», яке можливе за умов ефективного управління [11]. Так, Дж. МакКамбер у праці «Оцінка та управління ризиками безпеки в ІТ-системах: структурована методологія» запропонував «спосіб оцінки системи безпеки» у вигляді «тривимірного Куба кібербезпеки» з трьома видимими поверхнями на яких визначено «цілі кібербезпеки, стани інформації та управління процесами», загальний вигляд якого представлено на рисунку (рис.1.). [11]

Рис. 1. Куб кібербезпеки або куб МакКамбера [11]

На сьогодні основними типами кіберзагроз є такі: «комп'ютерні атаки (атаки сканування, DoS-атаки, FloodingDoS-атаки, атаки проникнення, атаки авторизованого користувача, атаки публічного доступу, рівні важливості атак); комп'ютерні вразливості (помилка коректності вхідних даних, переповнення буфера, помилка граничної умови, помилка управління доступом, помилка оточення, вразливості Meltdown і Spectre); безпека операційних систем (модель загроз для операційної системи, функціональні послуги безпеки і механізми, спрямовані на захист від кожної з загроз); шкідливе програмне забезпечення (класифікація, механізми функціонування, особливості застосування, заходи і технології протидії та принади для шкідливого програмного забезпечення (далі – ПЗ); технології обману (e-mail

принади, принади у вигляді баз даних, принади для «павуків», принади для спаму, «горщики з медом» («Honeypots»), «психіатрична палата» («Paddedcell»), DistributedDeceptionPlatform.» [10, с.9]. Вказаний перелік типів кіберзагроз, беручи до уваги широкий спектр загроз вимагає створення складної, багатофункціональної та багаторівневої системи захисту (систему ІБ та КБ), адже «система контролю доступу включає як внутрішні засоби захисту (паролі, шифрування даних, таблиці контролю доступу, налаштування інтерфейсів користувача тощо), так і зовнішні (пристрої захисту портів, брандмауери, автентифікацію на основі хоста тощо)» [11].

Дослідниками (С. Кавун, В. Носов, О. Манжай) відповідно до стандарту ISO/IEC 15408 «Загальні критерії оцінки безпеки інформаційних технологій», запропоновано загальну схему побудови системи захисту інформації (рис. 2.) [6, с.21].

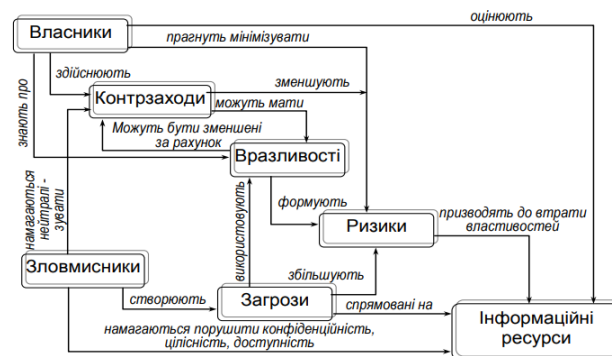

Рис. 2. Побудова СЗІ та супровідні процеси [6, с.21]

Інші дослідники (О. Потій, Ю. Горбенко, О. Замула, К. Ісірова) відзначають, що «при створенні системи управління ІБ постає питання вибору заходів захисту, що забезпечують зниження виявлених в процесі аналізу ризиків інформаційної безпеки без надмірних витрат на впровадження і підтримку цих коштів» оскільки «аналіз ризиків інформаційної безпеки дозволяє визначити необхідну і достатню сукупність засобів захисту інформації, а також організаційних заходів спрямованих на зниження ризиків інформаційної безпеки, і розробити архітектуру систему управління інформаційної безпеки (далі – СУІБ) організації, максимально ефективну для її специфіки діяльності і спрямовану на зниження саме її ризиків інформаційної безпеки», при цьому «СУІБ забезпечує збереження конфіденційності, цілісності й

доступності інформації за допомогою запровадження процесу управління ризиками та надає впевненості зацікавленим сторонам, що ризиками належним чином управляють» [9, с.23]. Побудова ефективної СУІБ потребує концептуального розуміння з боку керівництва компанії з якою інформацією та в яких обсягах планується працювати (отримувати, обробляти, передавати, зберігати та захищати), а вже далі буде вибудовуватися відповідна корпоративна/банківська інформаційна мережа/інформаційна система/інформаційно-комунікаційна система (далі – ІМ/ІС/ІКС), системи ІБ та КБ. Крім того важливою особливістю сьогодення є поєднання фізичного та віртуального просторів (буття) на основі телекомунікаційної (транспортної системи), що корінним чином змінює традиційні економічні, соціальні, політичні та гуманітарні відносини на рівні людина-суспільство-держава. Подальший розвиток цифрової віртуальної економіки, яка надалі трансформується у так звану смарт-економіку (смарт-промисловість), що також впливає на соціально-економічні відносини та формує нову парадигму ринку послуг в умовах сучасного смарт-дискурсу відносно самої сутності ринку послуг. При цьому вказані простори взаємо переплітаються та взаємодоповнюються один одним, створюючи досить складну систему, функціонування якої потребує від суб'єктів нових правил, методів та інструментів.

На сьогодні група дослідників (В. Дудикевич, Г. Микитин, А. Ребець, О. Єршова, В. Одноволик, Л. Бажан) розглядають вказаний стан речей у контексті «кіберфізичної системи» (далі – КФС). Так, В. Дудикевич, Г. Микитин, А. Ребець визначають, що КФС «об'єднує в собі фізичний та кібернетичний простори, інтегруючи» при цьому «фізичні та обчислювальні процеси за допомогою давачів і виконавчих пристроїв» [3, с.59]. А дослідники (О. Єршова, В. Одноволик, Л. Бажан) розглядають КФС як «інформаційно-технологічну концепцію, що передбачає інтеграцію обчислювальних ресурсів у фізичні процеси», де «ці системи взаємодіють за допомогою стандартних Інтернет-протоколів для прогнозування, самонастроювання і адаптації до змін» [4, с.72]. В цілому можна говорити про те, що в КФС відбувається трансформація матеріального простору з віртуальним завдяки електронних комунікаціям та інформаційним технологіям при цифровізації інформації, яка циркулює. Вказаний стан вимагає побудови комплексної системи безпеки, яка окрім системи безпеки на фізичному рівні включає систему ІБ та КБ на віртуальному

кіберпросторі, адже «програми управління ризиками передбачають побудову системи забезпечення ІБ, яка інтегрована в організаційну і технічну інфраструктуру» [9, с.5-6]. Це пов'язане з тим, що «під час планування системи управління ІБ» організацією/компанією необхідно «визначити сукупність методів захисту інформації; організацію проведення аудиту системи управління ІБ; визначити ризики» впливу на сталість та стійкість функціонування корпоративної ІМ/ІС/ІКС; «запобігти або зменшити небажані ефекти; досягти постійного вдосконалення» [9, с.6-7],[8]. Отже під час проектування КСБ для КФС необхідно дотримуватися наступного алгоритму «план безпеки – розподілення мереж – захист периметра мережі – сегментація мережі – підвищення захищеності пристроїв – моніторинг/оновлення» [3, с.60]. Зважаючи на зазначене дослідниками (В. Дудикевич, Г. Микитин, А. Ребець) представлено нижче на рисунку (рис. 3.) наступну «Структуру парадигми багаторівневої КСБ КФС» [3, с.60].

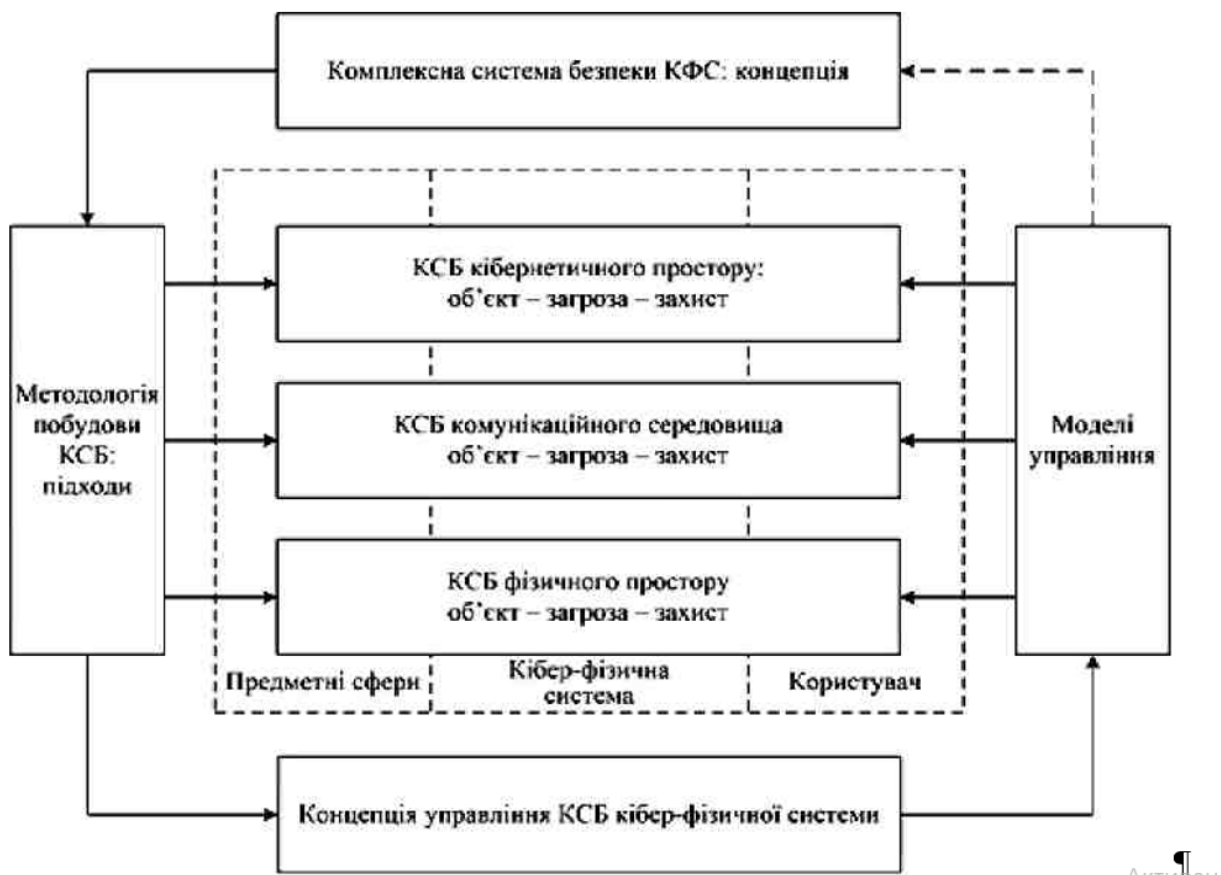

Рис. 3. Структура побудови багаторівневої КСБ кіберфізичних систем [3, с.60]

Головною відмінністю такої концепції побудови системи безпеки є те, що концепція КСБ для КФС поєднує усі простори (фізичний, кібернетичний, комунікаційний) для створення єдиної системи захисту від усіх видів загроз, що в кінцевому результаті сприятиме забезпеченню сталого функціонування корпоративної/банківської ІМ/ІС/ІКС на всіх рівнях, починаючи від об'єктового, мережевого корпоративного та системи в цілому (так званої мультикорпоративної системи).

Презентуючи далі свою концепцію побудови КСБ на базі КФС дослідники (В. Дудикевич, Г. Микитин, А. Ребець) відзначають, що «основою побудови багаторівневої КСБ КФС є: універсальна платформа (яка визначає «загрози – профілі – інструментарій»); інтегральна модель захисту інформації у КФС (визначає «рівень КФС – загроза STRIDE – профіль безпеки – технологія безпеки»); методичні вказівки щодо розроблення технічного завдання на створення КСБ», а при цьому «політика безпеки КФС ґрунтується на моделях та критеріях вибору відповідних методів і засобів захисту інформації», коли «з метою оцінювання рівня захищеності КФС використовують уніфіковані методи забезпечення гарантоздатності» [3, с.61-62]. Так дослідники (В. Дудикевич, Г. Микитин, А. Ребець) відзначають, що «вихідним етапом створення КСБ є обґрунтування вибору профілів безпеки КФС», а «структура платформи створення КСБ складається з наступних компонентів: «загрози: STRIDE; профілі: конфіденційність (К), цілісність (Ц), доступність (Д), спостережність (С), гарантованість (Г); інструментарій: механізми, технології безпеки» (рис. 4).

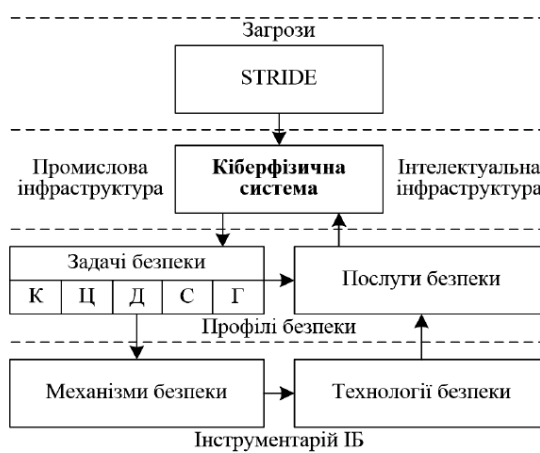

Рис. 4. Універсальна платформа створення КСБ КФС [3, с.62]

Слід відзначити, що окрім концепції КСБ КФС на сьогодні досить активно дискутується використання елементів іншої концепції, яка базується на запозиченій у природі ідеї створення закритої екосистеми, де підтримується функціонування корпоративних ІМ/ІС/ІКС, де під «інформаційною екосистемою» розуміється «система, що складається з людини, інформації, інформаційного середовища та інформаційних технологій», а «принципи екології використовуються для підкреслення взаємозалежності інформаційного середовища з усіма компонентами екосистеми» [7, с.43]. А тому як відзначає С. Гахов «корпоративну інформаційну систему необхідно розглядати як цілісну систему – окрему сутність в кіберпросторі, яка повинна виконувати функції за призначенням та проявляти властивості функціональної стійкості в умовах деструктивних кібернетичних впливів», приклад якої наведено нижче (рис. 5). [2, с.60]

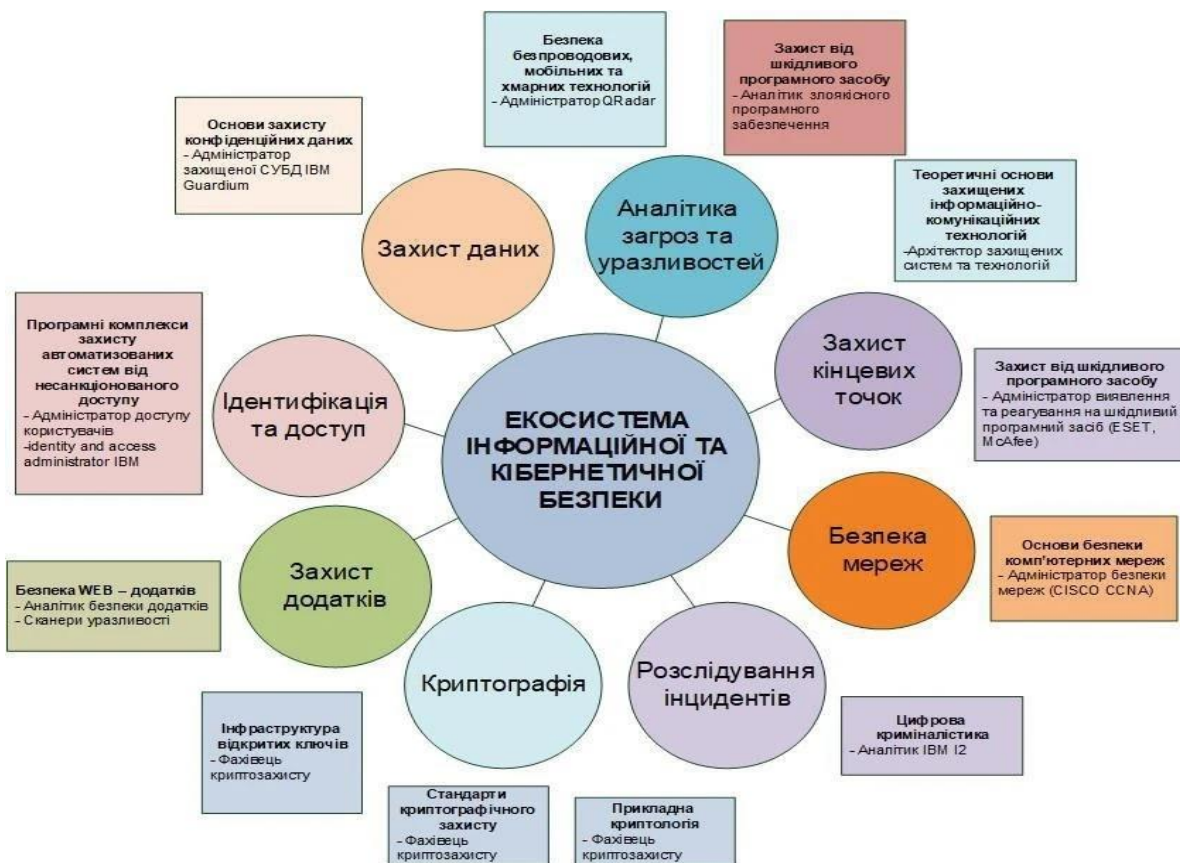

Рис. 5 Екосистема ІБ та КБ [1]

На наш погляд корпоративна КСБ КФС повинна виступати складовою корпоративної екосистеми ІБ та КБ, підсилюючи її на

концептуальному рівні, беручи до уваги сучасний стан речей, коли господарська діяльність ведеться на фізичному та віртуальному рівні з обов'язковим використанням телекомунікаційної складової як основи кіберпростору.

Висновки. В рамках даного дослідження розглянуто питання необхідності побудови системи захисту інформації та кібербезпеки на рівні корпорації/банку під впливом сучасних викликів, зумовлених появою нових загроз викликаних подальшою цифровізацією та віртуалізацією інформаційно-комунікаційних технологій, процесів виробничих процесів разом із новими підходами до надання фінансових та банківських послуг в режимах онлайн та офлайн. Подальша трансформація фізичного та віртуального просторів разом із телекомунікаційними середовищем у єдиний простір формує нову парадигму кіберфізичної системи в рамках єдиною екосистеми ІБ та КБ. Корпоративна КСБ КФС повинна виступати складовою корпоративної екосистеми ІБ та КБ, підсилюючи її на концептуальному рівні, беручи до уваги сучасний стан речей, коли господарська діяльність ведеться на фізичному та віртуальному рівні з обов'язковим використанням телекомунікаційної складової як основи кіберпростору.

Беручи до уваги, що постійно зростаючий рівень цифровізації, віртуалізації банківської сфери зростає, питання кіберзахисту набуває більшої актуальності, а тому питання побудови системи ІБ та КБ потребують подальших розвідок.

Список використаних джерел:

1. Безпека як стан захищеності і природна потреба людства. Вступ до основ кібербезпеки. <https://kr-labs.com.ua/blog/introduction-to-cybersecurity>.
2. Гахов С.О. Застосування положень імунології в теорії захищених інформаційних систем. Сучасний захист інформації № 2(34), 2018. С.59-64.
3. Дониц Д. Кібербезпека: актуальні загрози та методи захисту. 2023. <https://lemon.school/blog/kiberbezpeka-aktualni-zagrozy-ta-metody-zahystu>
4. Дудикевич В.Б., Микитин Г.В., Ребець А.І. Квінтесенція інформаційної безпеки кіберфізичної системи, 2018. С.58-68. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/feb/15470/180937ism-58-68.pdf>
5. Єршова О.Л., Одноволик В.І., Бажан Л.І. Кіберфізичні системи як основа смарт-економіки. *Науковий вісник національної академії. Статистика, облік та аудиту*, 2019, № 1-2. С.69-79. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvhastat_2019_1-2_10.pdf

6. Кавун С.В. Інформаційна безпека. Навчальний посібник / С.В.Кавун, В.В.Носов, О.В.Манжай. Харків: Вид. ХНЕУ, 2000. 352 с.
7. Куц О.В. Концепція інформаційної екології у дослідженні бібліотек. Матеріали ХХ-ї ювілейної міжнародної науково-практичної конференції, 2021 р. Київ–Ужгород. С.43-44.
8. Методи захисту системи управління інформаційною безпекою. Вимоги (ISO/IEC 27001:2013; Cor1:2014, IDT). ДСТУ ISO/IEC 27001:2015.
9. Потій О.В., Горбенко Ю.І., Замула О.А., Ісірова К.В. Аналіз методів оцінки і управління ризиками кібер- і інформаційної безпеки. *Радіотехніка. Моделі, методи та засоби захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах*. 2021. Вип. 206. С.5-24. https://nure.ua/wp-content/uploads/2021/Scientific_editions/radio_engineering_206/3.pdf
10. Програма фахового випробування. <https://ida.vntu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/125-1.pdf>
11. Тема 6.1. Основи кібербезпеки. 2024. <https://moz.gov.ua/uk/osnovi-kiberbezpeki-2>
12. Котляров Ю. Як українському бізнесу орієнтуватися в регуляторному ландшафті ЄС: комплексний огляд захисту даних, кібербезпеки та цифрової безпеки. 2023. https://biz.ligazakon.net/analytics/223645_yak-ukranskomu-bznesu-orntuvatisya-v-regulyatornomu-landshaft-s-kompleksniy-oglyad-zakhistu-danikh-kberbezpeki-ta-tsifrovo-bezpeki
13. Деркач М. Імплементация DORA в Європі: що зміниться для фінансових установ. 2024. <https://psm7.com/uk/legislation/implementacziya-dora-v-yevropi-shho-zminitsya-dlya-finansovih-ustanov.html>

ПОТЕНЦІЙНА КОРИСТЬ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВО ОБҐРУНТОВАНИХ ПІДХОДІВ У ВЕБ-СИСТЕМУ ПОСТАНОВКИ ЦІЛЕЙ

Ольховик Тарас Олександрович

здобувач вищої освіти НН інституту атомної та теплової енергетики
*Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», Україна*

Науковий керівник: Левченко Лариса Олексіївна

професор, професор кафедри цифрових технологій в енергетиці
*Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», Україна*

У ХХІ столітті вміння ефективно досягати поставлених цілей є критично важливим як для особистого життя, так і для професійної діяльності. Дослідження Едвіна Лока та Гері Летама показали, що правильна постановка цілей може значно підвищити продуктивність та мотивацію індивідів [1].

Більшість веб-систем для планування та відстеження виконання цілей не враховують науково обґрунтовані підходи. Концепції ефективної мотивації, саморегуляції, проактивної поведінки та дані досліджень щодо правильної постановки цілей залишаються маловідомими. Це призводить до недостатньої ефективності таких веб-систем та нездатності користувачів повністю реалізувати свій потенціал. Інтеграція наукових підходів у веб-системи може підвищити їх ефективність.

Метою даної роботи є обґрунтування необхідності інтеграції науково обґрунтованих підходів до постановки цілей у веб-системи. Аналіз теорії цілепокладання, проактивної мотивації, реалізації фантазій та інших наукових даних дасть розуміння потенційної користі такого поєднання.

Теорія постановки цілей Лока та Летама є однією з найбільш впливових в області мотивації. Вона розроблялась протягом 25 років, базуючись на приблизно 400 лабораторних і польових дослідженнях [1] [2]. Результати показують, що конкретні та складні цілі призводять до вищої продуктивності порівняно з легкими або невизначеними цілями, такими як "робити все можливе". Існує позитивний лінійний зв'язок між складністю цілі та продуктивністю.

Постановка цілей створює розрив між поточним станом і бажаним результатом, що викликає прагнення до змін. Цілі спрямовують увагу, зусилля та дії на досягнення важливих завдань, відволікаючи від несуттєвих дій. Високі та складні цілі мотивують сильніше, ніж прості, адже для досягнення задоволення необхідно досягти більшого прогресу. Вони спонукають докладати більше зусиль та збільшують стійкість у подоланні перешкод. Правильне формулювання цілей важливе для стимулювання необхідної поведінки [3]. Наприклад, постановка конкретних цілей для фізичної активності може збільшити ймовірність регулярних тренувань.

Цілі ефективні незалежно від того, звідки вони походять: їх можуть призначати інші, встановлювати спільно через участь або встановлюватися самостійно. Під час постановки цілей важливий зворотній зв'язок для відстеження прогресу та коригування дій. У випадку самостійно встановлених цілей вони є ключовим елементом саморегуляції.

Людина повинна розуміти важливість цілі та вірити у власну здатність її досягти. Для мотивації корисно, коли цілі пояснюються та обґрунтовуються [2].

Не менш важливим є використання підцілей або проміжних цілей. Це допомагає підтримувати мотивацію та відстежувати прогрес [4]. Досягнення підцілей підвищує самооцінку та задоволення від виконаної роботи. Розбиття головної цілі на підцілі дозволяє відчувати прогрес і підтримувати високий рівень мотивації [5]. Встановлення дедлайнів для кожної підцілі додає відповідальності та сприяє самоконтролю.

Проактивність – самостійна ініціатива, спрямована на зміну себе або оточення з метою досягнення кращого майбутнього [6]. Проактивні особи більш успішні у досягненні цілей, краще адаптуються до змін та демонструють вищу продуктивність [7].

Г. Еттінген та колеги запропонували теорію реалізації фантазій, яка пояснює, як люди перетворюють свої бажання у реальні цілі через ментальне контрастування [8]. Цей процес включає: уявлення бажаного майбутнього, аналіз поточної реальності і перешкод та активізацію необхідності діяти. За теорією необхідність діяти виникає лише при контрастуванні бажаного майбутнього з поточною реальністю. Експерименти показали, що ментальне контрастування призводить до більшої прихильності до цілей та підвищує ймовірність їх досягнення [8].

Дослідження Д. Шунка показали, що навчання студентів встановлювати конкретні та досяжні цілі підвищує їхню самооцінку, академічні досягнення та внутрішню мотивацію [9]. Крім того, постановка цілей в онлайн-навчанні підвищує продуктивність та рівень завершення курсів [10]. Студенти, які встановлюють конкретні цілі на початку курсу, демонструють більшу успішність.

Цілі можуть слугувати механізмом для реалізації особистих цінностей [11]. Встановлення цілей, які узгоджуються з особистими цінностями, підвищує мотивацію та задоволеність від виконаної роботи. Досягнення поставлених цілей позитивно впливає на емоційний стан та загальне відчуття задоволеності [12].

Інтеграція наукових даних можлива шляхом розробки інструментів для формулювання цілей відповідно до цих критеріїв, а також впровадження інформаційних панелей для відстеження прогресу. Надання рекомендацій та коригування планів у реальному часі дозволить адаптивно застосовувати наукові підходи.

Веб-система повинна заохочувати встановлення конкретних та складних цілей [2]. Для підтримки мотивації та відстеження прогресу важливо забезпечити розбиття головних цілей на підцілі з встановленням дедлайнів. Це сприятиме організованості та допоможе відчувати прогрес у досягненні основної мети. Винагорода за досягнення підцілей посилить відданість користувачів та підтримуватиме їхню мотивацію на високому рівні.

Підтримка проактивної мотивації має реалізовуватись через відображення досягнень користувачів чи надання віртуальних нагород. Це підсилить їх віру у власні здібності та внутрішню мотивацію. Для усвідомлення значущості цілей необхідно надати інструменти для саморефлексії. Емоційну залученість можна підвищити за допомогою додавання ігрових елементів (наприклад стрічки прогресу), що сприятиме підвищенню зацікавленості та мотивації.

Ментальне контрастування передбачає розробку покрокової інструкції для уявлення бажаного майбутнього та ідентифікації перешкод. Це дозволить користувачам краще зрозуміти свої цілі та шляхи їх досягнення, сприяючи більшій прихильності до цілей та підвищенню ймовірності їх досягнення [8].

Персоналізація досвіду може бути досягнута адаптацією системи відповідно до особистісних рис та потреб користувача. Визначення

мотиваційних профілів за допомогою опитувальників сприятиме відповідності цілей особистим цінностям та самооцінці користувачів [11]. Створення спільноти дозволить користувачам обмінюватися досвідом, порадами та взаємною підтримкою. Крім того, можливість наставництва сприятиме більш ефективному досягненню цілей.

Навчальні модулі чи курси з технік саморегуляції та ефективного планування сприятимуть розвитку навичок саморегуляції, що є важливим для особистісної ефективності [13].

Висновки. Інтеграція науково обґрунтованих підходів до постановки цілей у веб-системи має потенціал значно підвищити ефективність та користь таких платформ. Врахування теорії постановки цілей, проактивної мотивації та теорії реалізації фантазій може сприяти підвищенню мотивації, продуктивності та задоволеності користувачів. Розвиток самоефективності, застосування ментального контрастування, інтеграція підцілей, забезпечення соціальної підтримки, розвиток саморегуляції, а також врахування індивідуальних особливостей користувачів є ключовими елементами для успішного досягнення цілей.

Список використаних джерел:

1. Locke E. A., Latham G. P. A Theory of Goal Setting and Task Performance. Prentice Hall, 1990.
2. Locke E. A., Latham G. P. Building a Practically Useful Theory of Goal Setting and Task Motivation: A 35-Year Odyssey. *American Psychologist*. 2002. № 57(9). С. 705–717.
3. Gollwitzer P. M., Brandstätter V. Implementation intentions and effective goal pursuit. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1997. № 73(1). С. 365–377.
4. Locke E. A., Latham G. P. New Directions in Goal-Setting Theory. *Current Directions in Psychological Science*. 2006. № 15(5). С. 265–268.
5. Steel P., König C. J. Integrating theories of motivation. *Academy of Management Review*. 2006. № 31(4). С. 889–913.
6. Parker S. K., Bindl U. K., Strauss K. Making Things Happen: A Model of Proactive Motivation. *Journal of Management*. 2010. № 36(4). С. 827–856.
7. Frese M., Fay D. Personal Initiative: An Active Performance Concept for Work in the 21st Century. *Research in Organizational Behavior*. 2001. № 23. С. 133–187.
8. Oettingen G., Pak H., Schnetter K. Self-Regulation of Goal Setting: Turning Free Fantasies About the Future Into Binding Goals. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2001. № 80(5). С. 736–753.
9. Shunk D. H. Student goal setting: An empirical evaluation of Locke and Latham's (1968) conceptualization of goal specificity. *Educational Psychology*. 1983. № 3(3). С. 283–293.
10. Kizilcec R. F., Schneider C. Motivation and Lifelong Learning in MOOCs: A Large-Scale Analysis of MOOC Learners. *Proceedings of the First ACM Conference on Learning@ Scale Conference*. 2015. С. 221–231.
11. Rokeach M. *The Nature of Human Values*. Free Press, 1973. 438 с.
12. Emmons R. A. Personal goals, life meaning, and virtue: Wellsprings of a positive life. *Journal of Social Issues*. 1986. № 42(3). С. 125–143.
13. Zimmerman B. J., Martinez-Pons M. Self-regulated learning: Theories, measures, and outcomes. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 1988. Т. 6. С. 697–701.

РЕЗЕРВНЕ КОПЮВАННЯ ТА АВАРІЙНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ДАНИХ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Сінгаєвський Максим Миколайович

Студент 6 курсу, групи ІСДМ-61

Державний університет інформаційно комунікаційних технологій, Україна

Науковий керівник: Данильченко Валентина Миколаївна

доцент кафедри Інженерії програмного
забезпечення автоматизованих систем

Державний університет інформаційно комунікаційних технологій, Україна

Хакери роками обирали своєю мішенню малі та середні підприємства. Однак в останні два роки хвиля кібератак на інфраструктуру цієї групи компаній набула виняткового розмаху. Згідно з галузевою статистикою, атаки з використанням програм-вимагачів становлять від 50 до 70 відсотків від загальної кількості атак саме на МСП. Сюди також входять інші інциденти, такі як фішинг, крипто-джекінг і DDoS-атаки. Будь-яка з них може перервати критично важливі бізнес-операції, що призведе до серйозних фінансових втрат.

За даними Gartner, середня вартість простою для малого та середнього бізнесу після атаки зловмисників становить 5600 доларів США за хвилину. HIPAAtrek, з іншого боку, підрахував, що для повного відновлення системи після атаки вимагачів потрібно 287 днів. Необхідно також враховувати найгірший сценарій, коли зловмисники прориваються крізь заходи безпеки, що використовуються організацією, і вторгаються в мережу компанії. У такій ситуації необхідно зробити все можливе, щоб мінімізувати збитки і якнайшвидше відновити роботу додатків та IT-інфраструктури. Це значною мірою залежить від наявних у вас інструментів резервного копіювання та відновлення.

Аналітики вважають, що компаніям є що надолужувати в цій сфері. За даними Gartner, до кінця 2024 року до 40% підприємств завершать або повністю замінять своє програмне забезпечення для резервного копіювання. Хоча дані стосуються як малих і середніх підприємств, так і корпоративних клієнтів, очікується, що цей показник може бути дещо нижчим для менших компаній. Storware не здивована такими прогнозами, оскільки поділ рішень для резервного копіювання на дві

частини помітний вже кілька років поспіль. Першу складають виробники, що пропонують рішення, засновані на архітектурі 1990-х років, а другу - нова хвиля гравців, які будують продукти на основі інноваційних механізмів.

Філософія D2D2T (стратегія резервного копіювання з диска на диск на стрічку), яка прощтовхувалася протягом багатьох років, поступово відходить у минуле. Компанії все частіше використовують дедуплікатори або об'єктну пам'ять. Розвиток хмарних сервісів і контейнеризація ще більше підштовхують клієнтів до пошуку нових рішень.

Згідно з дослідженням, проведеним компанією Veeam, перерва в роботі, яку допускають компанії після виходу з ладу ІТ-систем, не повинна перевищувати двох годин. Цей двогодинний час відновлення є середнім значенням, створеним в першу чергу для маркетингових цілей. Однак статистика - це як маяк вдень: вона нічого не показує і нічого не висвітлює, але до неї завжди можна звернутися за підтримкою. Так само і в цьому випадку. ІТ-команди не повинні покладатися на дослідження, пропозиції або середні показники при визначенні прийняттого часу простою бізнесу (RTO), пов'язаного з відмовою ІТ-системи. Безперервність бізнесу повинна визначатися для кожної компанії окремо; не можна підганяти всіх під одні рамки.

Постачальники систем резервного копіювання постійно розширюють межі і намагаються залучити клієнтів, наприклад, низькими показниками RTO (Recovery Time Objective) або RPO (Recovery Point Objective). У той же час, в інших випадках деякі компанії інтенсивно використовують ІТ-системи в певний час - наприкінці тижня або місяця. У таких випадках, можливо, вам доведеться чекати до декількох годин, поки ваша ІТ-система відновить свою роботу.

На жаль, компанії часто не можуть визначити свої потреби в захисті даних і не можуть вибрати правильні інструменти. RTO складно оцінити, оскільки цей процес вимагає залучення кількох відділів компанії і виходить за рамки ІТ. Трохи простіше завдання - визначити RPO. В ідеальній моделі RPO дорівнює нулю. На практиці найнижче значення встановлюється для фінансових установ в секундах. Загалом, емпіричне правило полягає в тому, що чим більше даних ви генеруєте і чим вони критичніші, тим частіше ви повинні створювати резервні копії. Для середнього малого бізнесу зазвичай достатньо резервного копіювання кожні кілька днів. Однак щоденне резервне копіювання рекомендується

для віддаленої роботи, регулярної роботи з даними клієнтів або в регульованих галузях. Варто також розуміти, що 5-годинна RPO не обов'язково означає, що організація втратить п'ять годин даних у разі катастрофи.

Коли текстовий редактор вимикається опівночі, а потім знову запускається о 3:15, втрата невелика або взагалі відсутня. Гірше, якщо збій стався о 10 ранку, і ви не встигли впоратися з ним до 15:00, тоді ви можете втратити дорогоцінні, іноді навіть незамінні, дані. У будь-якому випадку, коротша цільова точка відновлення означає меншу втрату даних, але вимагає більшої кількості резервних копій і додаткового дискового простору, а також обчислювальних і мережевих ресурсів для резервного копіювання. Висновок простий - чим коротша RPO, тим більші фінансові витрати на резервне копіювання.

Важливо зазначити, що за бізнес-процеси та аварійне відновлення має відповідати не лише програмне забезпечення для резервного копіювання. Важливо забезпечити резервування критично важливих компонентів на нижньому рівні: серверів, сховищ або мережевих пристроїв. Крім того, просто створити резервну копію - це лише половина справи, інша справа - переконатися, що цей процес виконано правильно. Дослідження, проведене Ontech.com, надає цікаву інформацію про це, показуючи, що 60 відсотків резервних копій є неповними, а кожна друга операція відновлення завершується невдачею.

Невеликі компанії не завжди розуміють різницю між резервним копіюванням та архівацією. Знання цих двох стандартів значно допомагає впорядкувати цифрові активи та отримати більше місця для зберігання резервних копій. Перший варіант має справу з даними, які змінюються в даний момент і потребують швидкого відновлення. На відміну від них, дані, призначені для архівування, не змінюються і не використовуються з різних причин, найчастіше з юридичних міркувань. За оцінками експертів, близько 75 відсотків даних на серверах, що належать малим та середнім підприємствам, не використовуються щонайменше рік. Таку інформацію необхідно архівувати. Це має дві переваги: дані краще організовані, а отже, їх легше знайти, і це економить гроші, оскільки не потрібно витратити кошти на додаткове місце для резервних копій.

Ще однією помилкою власників малого та середнього бізнесу є певна недалекоглядність. Вони часто вважають, що дані залишаються в офісі.

Раніше так і було, але з появою хмарних сервісів та експоненціальним зростанням віддаленої роботи ситуація кардинально змінилася. Файли розпорошені і знаходяться в різних місцях: на домашніх комп'ютерах співробітників і в серверних кімнатах, що належать хмарним провайдерам. Крім того, міграція в хмарне середовище викликає додаткові проблеми із захистом даних. У моделі SaaS сервіс запускається і управляється в хмарі стороннім провайдером, який ніколи не бере на себе повну відповідальність за дані, а лише за доступність сервісу. Багато компаній, які використовують SaaS, вважають, що їм не потрібно піклуватися про резервне копіювання, що є великою помилкою. Дані, що обробляються хмарними додатками, вимагають унікальних рішень для резервного копіювання.

Підсумок

Кількість загроз, яким піддаються корпоративні дані, може тільки зростати. На ринку також відчувається дефіцит фахівців, які могли б змістовно і технічно підтримати компанію в сфері захисту даних. Сьогодні сучасна система резервного копіювання та відновлення даних відіграє набагато важливішу роль, ніж просто переміщення даних з одного місця в інше: вона захищає від кіберзагроз, автоматизує захист даних для ключових ділянок ІТ-інфраструктури, убезпечує дані віддалених співробітників, економить час і ресурси компанії та багато іншого.

Система резервного копіювання, така як Storware, також дозволяє обмежити кількість спеціалістів, необхідних для забезпечення безпеки вашої інфраструктури. А в разі виникнення проблем - у вашому розпорядженні завжди є команда підтримки. Безпрограшна ситуація.

Список використаних джерел:

1. «Сучасний захист даних: Забезпечення відновлюваності всіх сучасних робочих навантажень» В. Кертіс Престон с. 45-101
2. «Посібник із захисту від програм-вимагачів» Роджер А. Граймс с.13-33
3. Побудова хмарної інфраструктури майбутнього: Уніфікована архітектура для послуг мережі, безпеки та зберігання даних» Сильвано Гай, Дінеш Дж. Датт с.112-158

УСПІШНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

Шевченко Владислав Ярославович

здобувач вищої освіти факультет педагогіки, психології і професійної освіти
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
Україна

Науковий керівник: Шевченко Людмила Станіславівна

ORCID ID: 0000-0003-4991-4949

професор, доктор педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
Україна

Відмінною особливістю розробки та застосування цифрових технологій навчання є те, що вони, як правило, набувають адаптивні характеристики, що дозволяють їм встановлювати прямі зв'язки з учнями. Викладачі все більше звільняються від певних функцій контролю та інформування, забезпечуючи виконання основних функцій навчання, таких як:

- Взаємозв'язок між освітою та професійною підготовкою;
- Розвиток навичок самостійного мислення студентів;
- Управління та координація навчального процесу з урахуванням останніх досягнень науки і техніки, індивідуальних особливостей студентів;
- Розробка та налаштування нових навчальних завдань і т. д.

Використання інформаційно-комп'ютерних технологій дає можливість організувати різні види діяльності учнів:

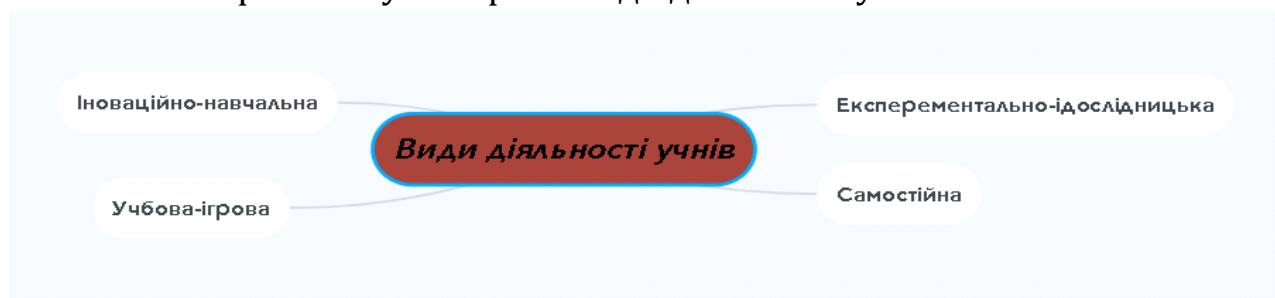

Рис. 1. Види діяльності учнів

Ці заходи спрямовані на активне використання інформаційно-комп'ютерних технологій як інструменту, що дає змогу вчителю та учням здійснювати власні маленькі відкриття в процесі пізнання і самопізнання,

самостійного подання і набуття знань та дослідження навколишнього світу. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій в освітньому процесі є традиційною формою сприяння розвитку особистісної орієнтації учнів та формуванню варіативного підходу до навчання.

Організація такої діяльності викладачів з використанням інформаційних технологій характеризується особливим досвідом практичного використання та методичного застосування в навчальному процесі.

Зупинимося на основних напрямках використання інформаційно-комп'ютерних технологій в освітньому процесі з урахуванням методичної доцільності та компетентності.

Такі як:

- Пошук інформації в глобальних і локальних мережах;
- Зберігання, обробка та передача інформації;
- Розробка методичних та дидактичних матеріалів;
- Впровадження автоматичного управління освітньою діяльністю;
- Розробка освітніх програмних засобів (ППЗ) різного призначення;
- Розробка освітніх сайтів;
- Організація і проведення комп'ютерних експериментів з використанням віртуальних моделей;
- Обробка результатів експериментів;
- Дистанційне регулювання освітньої діяльності;
- Організація інтелектуального дозвілля учнів;

Всі ці напрямки використання інформаційних технологій реалізуються в навчальному процесі початкової школи. Найчастіше Інформаційні технології використовуються для розробки методичних і дидактичних матеріалів. Вони виглядають наступним чином:

- Розробка уроків;
- Розробка навчально-методичних матеріалів та рекомендацій,
- Створення описових і цікавих матеріалів;
- Формування карти є завданням;
- Організація і проведення інтелектуальних ігор і вікторин;
- Розробка ППЗ в освітніх і виховних цілях і т. д.

Використання цифрових технологій у навчальному процесі робить уроки цікавішими та надає чудові можливості для участі учнів в освітньому процесі, підвищуючи їхню мотивацію, особистісні та соціальні навички. Учні творчо підходять до процесу навчання, набувають

упевненості в собі та починають розуміти складні ідеї завдяки чіткішій і динамічнішій подачі матеріалу. Таким чином, вони розвивають навички практичного застосування в сучасному інформаційному середовищі та віртуальному просторі.

Використання цифрових технологій має багато позитивних сторін для викладачів. Вона корисна для роботи з групами учнів і дає змогу збільшити обсяг навчального матеріалу. Значно розширюються можливості творчої діяльності, бо вони можуть самі обирати плани уроків та додаткові навчальні матеріали. Можна демонструвати фрагменти вже проведених уроків. У процесі використання програмних засобів можуть бути створені умови як для індивідуального, так і для диференційованого підходу до учнів.

Використання цифрових технологій в освітньому процесі - це не данина захопленню, а нагальна потреба й один із найважливіших засобів досягнення цілей і завдань навчального процесу.

Очевидно, що навіть невідповідні вчителі кращі, ніж новітні комп'ютери. Справді, міжособистісні стосунки неможливо формалізувати за допомогою алгоритмів. Сьогодні погляди, вподобання та ставлення до поточних подій формуються насамперед у молодого покоління під впливом засобів масової інформації, комунікаційних та освітніх інформаційних технологій. За цим важливим питанням пильно стежать як психологи, так і педагоги.

Висновки. У теоретичній частині дослідження представлено результати аналізу та систематизації інформації, отриманої з вивченої літератури. Результати показують, що особливості розвитку та застосування цифрових технологій навчання мають тенденцію до набуття адаптивних характеристик, які можна безпосередньо пов'язати з перевагами та недоліками використання цифрових технологій в освіті, що вивчено вимоги до цифрових навчальних матеріалів та що основним показником використання цифрових технологій є «ефективність навчання».

Список використаних джерел:

1. Кадемія М. Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т.В.Ткаченко, Л.С. Шевченко. Львів : СПОЛОМ, 2009. 186 с.
2. Карташова, Л. А. Створення персонального навчального середовища: застосування відкритого й загальнодоступного web-інструментарію / Л. А. Карташова, О. М. Чхало // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2017. № 4. С. 19–24.

СЕКЦІЯ XV. СОЦІОЛОГІЯ ТА СТАТИСТИКА

ЛІДЕРИ МАЙБУТНЬОГО: ЯК ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА

Підчибій Анастасія Віталіївна

здобувач вищої освіти факультету торгівлі та маркетингу
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Губицький Любомир Володимирович

д-р іст.наук, доцент, професор кафедри філософії, соціології та політології
Державний торговельно-економічний університет, Україна

У сучасному світі технологічний прогрес невідносно змінює всі аспекти життя, включаючи соціальне лідерство. Штучний інтелект та інноваційні технології не лише трансформують способи комунікації та доступ до інформації, але й переосмислюють саму природу лідерства. Актуальність дослідження цього впливу полягає в необхідності розуміння того, як лідери можуть ефективно діяти в цифрову епоху, використовуючи нові інструменти для досягнення соціальних змін.

Технології відкривають перед лідерами безпрецедентні можливості для залучення громадськості, аналізу соціальних тенденцій та швидкого реагування на виклики. Штучний інтелект може допомогти у прийнятті більш обґрунтованих рішень, прогнозуванні наслідків та оптимізації ресурсів. Це особливо важливо в умовах глобалізації та комплексних соціальних проблем, де швидкість і точність реакції можуть мати вирішальне значення.

Однак поряд із можливостями виникають і нові виклики. Питання етики, приватності, цифрової нерівності та маніпуляції інформацією стають все більш актуальними. Тому вивчення того, як штучний інтелект та технології впливають на розвиток соціального лідерства, є необхідним для формування стійких та відповідальних лідерів майбутнього. Це

допоможе забезпечити баланс між технологічним прогресом і гуманістичними цінностями в суспільстві. Таким чином завданням дослідження є проаналізувати вплив штучного інтелекту та сучасних технологій на розвиток соціального лідерства.

Соціальне лідерство – це форма лідерства, яка спрямована на позитивні зміни в суспільстві через вплив на соціальні процеси та відносини. Воно відрізняється від традиційних форм лідерства тим, що основною метою є не лише досягнення особистих або організаційних цілей, але й покращення добробуту суспільства в цілому. Соціальні лідери часто виступають ініціаторами змін, сприяють вирішенню соціальних проблем і залучають громадськість до активної участі в цих процесах.

Ключовими характеристиками соціального лідерства є емпатія, етичність, відповідальність та орієнтація на спільне благо. Соціальні лідери здатні розуміти потреби та переживання інших людей, будувати довіру і співпрацю між різними групами населення. Вони використовують свої навички та вплив для того, щоб об'єднувати людей навколо спільних цінностей та цілей, сприяючи соціальній справедливості та рівності.

Соціальне лідерство також передбачає інноваційність та адаптивність. У сучасному світі, де соціальні проблеми стають все більш комплексними, соціальні лідери повинні знаходити нові підходи до їх вирішення. Вони активно використовують сучасні технології та комунікаційні платформи для поширення ідей, мобілізації ресурсів та залучення ширшого кола людей до соціальних ініціатив.

Отже, сутність соціального лідерства полягає в активному та відповідальному впливі на суспільство з метою його покращення. Соціальні лідери виступають як агенти змін, які сприяють розвитку громадянського суспільства, підтримують демократичні цінності та працюють над створенням більш справедливого та гармонійного світу.

Штучний інтелект та сучасні технології відіграють вирішальну роль у трансформації соціального лідерства, надаючи нові інструменти та можливості для впливу на суспільство. Вони змінюють спосіб, яким лідери взаємодіють з громадськістю, приймають рішення та реалізують соціальні ініціативи – табл.1.

Таблиця 1

Основні аспекти впливу штучного інтелекту та технологій на розвиток Соціального Лідерства

Технології та ШІ	Вплив на соціальне лідерство	Приклади та пояснення
1. Аналітика великих даних та ШІ	Прийняття обґрунтованих рішень	Лідери використовують аналіз даних для виявлення соціальних тенденцій та потреб спільнот, що допомагає у стратегічному плануванні та прогнозуванні результатів.
2. Цифрові комунікаційні платформи	Розширення комунікації та залучення аудиторії	Соціальні медіа та мобільні додатки дозволяють лідерам мобілізувати громадськість, поширювати ідеї та отримувати зворотний зв'язок від широкої аудиторії.
3. Автоматизація та віртуальні асистенти	Підвищення ефективності взаємодії	Використання чат-ботів та автоматизованих систем для швидкого та персоналізованого реагування на запити громадян у режимі реального часу.
4. Онлайн-освіта та хмарні технології	Розвиток навичок та співпраці	Доступ до онлайн-курсів та спільна робота через хмарні сервіси сприяють підвищенню кваліфікації лідерів та ефективній командній роботі.
5. Блокчейн-технології	Прозорість та довіра в управлінні	Блокчейн забезпечує безпечне та прозоре відстеження транзакцій і рішень, що підвищує відповідальність лідерів і довіру громадськості.

Завдяки аналітиці великих даних та ШІ, лідери мають змогу приймати рішення, базовані на реальних потребах та тенденціях суспільства. За даними дослідження *IDC*, до 2025 року світовий обсяг даних досягне 175 зетабайтів[1]. Це величезний масив інформації, який можна використовувати для аналізу соціальних проблем, прогнозування розвитку подій та оцінки ефективності ініціатив. Наприклад, аналіз даних соціальних мереж допомагає виявити настрої громадськості та оперативно реагувати на них. Лідери, які використовують ці інструменти, можуть більш точно визначати пріоритети та розподіляти ресурси.

Соціальні медіа та цифрові платформи стали невід'ємною частиною комунікації між лідерами та громадськістю. Станом на 2023 рік, кількість користувачів соціальних мереж перевищила 4,9 мільярда осіб [2], що створює унікальну можливість для лідерів досягати широкої аудиторії, залучати людей до соціальних проєктів та отримувати миттєвий

зворотний зв'язок. Кампанії в соціальних мережах можуть швидко мобілізувати громадськість навколо важливих питань.

Використання автоматизованих систем та віртуальних асистентів дозволяє лідерам більш ефективно взаємодіяти з громадянами. Згідно з Gartner, до 2022 року 70% взаємодії з клієнтами буде здійснюватися за допомогою технологій ШІ [3]. Чат-боти та віртуальні помічники можуть відповідати на запити громадян у режимі реального часу, надаючи персоналізовану інформацію та підтримку, що звільняє час для лідерів, дозволяючи їм зосередитися на стратегічних питаннях, та підвищує задоволеність громадян від взаємодії.

Онлайн-освіта стала ключовим елементом у розвитку навичок соціальних лідерів. Платформи на кшталт Coursera, edX та Udemy пропонують тисячі курсів з лідерства, управління проектами та соціальних наук. У 2021 році кількість користувачів онлайн-освітніх платформ перевищила 180 мільйонів [4]. Хмарні технології сприяють спільній роботі команд, незалежно від їхнього географічного розташування.

Блокчейн забезпечує високий рівень прозорості та безпеки в управлінні соціальними проектами. За даними *Deloitte*, 83% керівників вважають, що блокчейн має широкий потенціал для підвищення довіри у бізнесі та громадських організаціях [5]. У соціальному лідерстві блокчейн може використовуватися для прозорого управління фінансами, відстеження пожертв та забезпечення чесності в процесах голосування, що підвищує довіру громадян до лідерів та сприяє більш активній участі у соціальних ініціативах.

Штучний інтелект та сучасні технології суттєво впливають на розвиток соціального лідерства, надаючи нові можливості для аналізу, комунікації, ефективності та прозорості. Лідери, які активно інтегрують ці інструменти у свою діяльність, здатні більш точно реагувати на потреби суспільства, залучати широку аудиторію та будувати довірливі відносини з громадськістю. Аналітичні дані підтверджують, що використання технологій у соціальному лідерстві є не лише актуальним, але й необхідним для успішного вирішення сучасних соціальних викликів.

Лідери майбутнього стоять перед унікальною можливістю трансформувати суспільство за допомогою штучного інтелекту та сучасних технологій. Інтеграція цих інструментів у соціальне лідерство

дозволяє більш точно реагувати на потреби громадськості, приймати обґрунтовані рішення та підвищувати ефективність комунікації. Технологічна компетентність стає не просто перевагою, а необхідністю для успішного лідера в цифрову епоху. Однак важливо пам'ятати про етичні аспекти та зберігати баланс між інноваціями та гуманістичними цінностями. Отже, розвиток соціального лідерства під впливом штучного інтелекту та технологій є ключовим фактором для побудови справедливого та стійкого майбутнього суспільства.

Список використаних джерел:

1. IDC. The Digitization of the World – From Edge to Core. URL: <https://www.seagate.com/files/www-content/our-story/trends/files/idc-seagate-dataage-whitepaper.pdf> (дата звернення: 18.10.2024).
2. We Are Social та Hootsuite. Digital 2023 Global Overview Report. URL: <https://wearesocial.com/uk/digital-2023> (дата звернення: 18.10.2024).
3. Gartner. Customer Experience Innovation, 2019. URL: <https://www.gartner.com/en/marketing/insights/articles/customer-experience-innovation> (дата звернення: 18.10.2024).
4. Class Central. The Second Year of the MOOC: A Review of MOOC Stats and Trends in 2021. URL: <https://www.classcentral.com/report/the-second-year-of-the-mooc> (дата звернення: 18.10.2024).
5. Deloitte. 2020 Global Blockchain Survey. URL: <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/technology/articles/global-blockchain-survey.html> (дата звернення: 18.10.2024).

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ВІДЧУЖЕННЯ ЯК ТИПОВА ОЗНАКА РЕЦЕДИВНИХ ЗЛОЧИНЦІВ

Сідельник Микита Олександрович

курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Марієнко Антон Олександрович

кандидат юридичних наук
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Соціально-психологічне відчуження є складним феноменом, що відображає стан ізоляції особистості від суспільства. У контексті рецидивної злочинності цей стан набуває особливого значення, адже рецидивні злочинці часто демонструють низький рівень соціальної інтеграції, що впливає на їхнє поведінкове відношення та готовність до повторення злочинних дій. У своїй роботі маємо на меті дослідити, як соціально-психологічне відчуження впливає на рецидивну злочинність.

Насамперед, вважаємо за потрібне охарактеризувати ключові поняття нашого дослідження. Зокрема, соціально-психологічне відчуження являє собою стан, коли особа відчуває себе відокремленою від соціуму. Така людина не відчуває емоційного зв'язку з оточуючими, що часто супроводжується почуттям безпорадності та втрати сенсу життя. Натомість, рецидивна злочинність охоплює випадки, коли особа, яка вже була засуджена за вчинення кримінального правопорушення, знову вчиняє злочин.

Вбачаємо доцільним звернути увагу на те, що багато злочинців-рецидивістів мають спільні соціально-психологічні риси:

1) ізоляція та відчуження; згідно з дослідженнями, рецидивні злочинці часто перебувають у соціально ізольованих умовах, що сприяє їх відчуженню. Вчені підкреслюють, що така ізоляція посилює відчуття безвиході, що може підштовхувати до вчинення повторних кримінально-протиправних діянь;

2) соціальна маргіналізація; рецидивісти часто є жертвами соціальної маргіналізації, що знижує їх можливості для інтеграції в

суспільство. Дослідження показують і те, що недостатній соціальний капітал призводить до пошуку підтримки в кримінальному середовищі.

3) психологічні аспекти; соціально-психологічне відчуження часто супроводжується психічними розладами, такими як депресія чи тривожні розлади. Це, в свою чергу, впливає на здатність злочинців до адаптації в суспільстві. Схильні вважати, що рецидивісти мають вищий рівень стресу та емоційного вигорання, що підвищує ймовірність скоєння нових злочинів.

Соціально-психологічне відчуження, яке виникає внаслідок дезадаптації, є актуальним для багатьох злочинців, оскільки соціальне середовище сприймається ними як ворожа, чужорідна сфера. Порушення соціально корисних зв'язків, кримінальне переслідування, а також об'єктивні й суб'єктивні труднощі з працевлаштуванням і стосунками з протилежною статтю і найближчим оточенням призводять до їх відчуження. Варто окремо зазначити проблему стигматизації цієї категорії людей. Суспільство формує стійке негативне ставлення до осіб, що принаймні раз вчинили правопорушення, супроводжуючи це специфічними принизливими ярликами [1, с.68].

Важливе значення у формуванні соціально-психологічного відчуження злочинця відіграє освітній показник. Відсутність освіти перебуває у прямопропорційному зв'язку із незайнятістю, соціальною дезорганізацією й особливими складниками соціального досвіду, а також установками особистості, що зумовлюють її соціально-психологічне відчуження та ресентимент (ворожість). Освітній рівень формує безпосередній інтелектуальний потенціал, котрий значною мірою впливає на вибір особою варіанту поведінки – протиправної чи правомірної [2, с.258]. Зазначене дозволяє дійти висновку, що громадяни з вищою освітою краще адаптовані в суспільстві і при вирішенні власних матеріальних проблем все ж-таки віддають перевагу правовим методам [3, с. 298].

Крім вищезазначеного, на формування соціально-психологічного відчуження злочинців впливають і інші фактори. Зокрема, до них належать рівень доходу, оскільки низький соціально-економічний статус призводить до відчуття невпевненості у майбутньому. Також до таких чинників відносяться соціальні зв'язки, котрі охоплюють родинні, дружні та професійні стосунки. У цьому контексті міцні зв'язки допомагають у підтримці та адаптації, тоді як їх відсутність призводить до самотності і відчуження.

Не можна відкидати і відносини з протилежною статтю (романтичні та дружні), котрі часто стають джерелом емоційної підтримки та соціальної інтеграції. Проте, практика показує, що рецидивні злочинці стикаються з труднощами в налагодженні здорових і стабільних стосунків. Неприйняття з боку суспільства та упередження призводять до того, що рецидивні злочинці відчують непотрібність у суспільстві. Часто їх спроби завести романтичні стосунки можуть закінчуватися невдачею, оскільки партнери можуть боятися асоціюватися з особою, яка має кримінальне минуле. Досвід невдалих стосунків закріплює негативні уявлення про себе, призводячи до відчуження від інших. Рецидивні злочинці можуть почати вірити, що вони не варті любові чи прийняття, що підвищує ризик повернення до злочинного способу життя. Відсутність емоційної підтримки може також зменшити їхню мотивацію змінюватися і покращувати своє життя.

Переконані, соціально-психологічне відчуження є вагомим фактором, що впливає на рецидивну злочинність. На наш погляд, підтримка соціальних зв'язків, психологічна допомога та реабілітаційні програми можуть суттєво знизити ризик повторних злочинів. Дослідження в цій області відкривають нові горизонти для розуміння механізмів рецидиву та формування ефективних заходів запобігання.

Таким чином, розуміння соціально-психологічного відчуження як типової ознаки рецидивних злочинців є ключовим фактором для формування стратегії запобігання злочинності та реабілітації осіб, що вчинили злочини.

Список використаних джерел:

1. Назаренко Д. О. Кримінологічний аналіз особистісних рис наркозалежних / Д. О. Назаренко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2013. - № 4. - С. 67-75.
2. Войцеховський Б. О. Чинники формування агресивного мотиву злочинів проти життя та здоров'я, що вчиняються з використанням вогнепальної зброї/ Б. О. Войцеховський // Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2023. –Т. 2. Вип. 79. – С. 155-160. – Бібліогр.: с. 159-160
3. Ткачук В.Є. Вища освіта як один із чинників запобігання злочинності (на основі результатів дослідження механізму протиправної поведінки осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі). Часопис Київського університету права. 2013. № 2. С. 297–300. С. 298.

ФАКТОРИ ПОПУЛЯРНОСТІ ТА РЕЙТИНГУ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МОВ

Беляєв Віталій Ігорович

здобувач вищої освіти

Державний торговельно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Міщенко Яніна Олегівна

канд.екон.наук, доцент

Державний торговельно-економічний університет, Україна

В контексті євроінтеграції України та глобалізації важливу роль має володіння іноземними мовами для комунікації з представниками світової спільноти. Одним із сучасних і ефективних методів опанування мов є спеціалізовані мобільні застосунки. Метою даного дослідження було виявити деякі фактори популярності тих чи інших застосунків для вивчення мов, а також фактори задоволеності їх користувачів, яка виражається в рейтингу. Застосувати здобуті знання можна в підвищенні конкурентоспроможності застосунків українського виробництва, в тому числі Protona, та для розуміння значення аналізованих показників у майбутніх дослідженнях.

У межах даної роботи як переклад англ. «application» використовується слово «застосунок», а не «додаток», хоча між ними досі існує конкуренція. [3]

Було здійснено неповторний, індивідуальний, механічний відбір одинадцяти застосунків, запропонованих першими за запитом “language learning” у Google Play Market, які мають визначену програму навчання 3 та більше мовам, на противагу тим, що використовують виключно зовнішні джерела і виступають як словники, та тим, які являють собою чат зі штучним інтелектом. Зазначені методи відбору забезпечують узгодженість даних у малій вибірці. [1]

За публічними даними з Google Play Market, було проаналізовано такі показники: оцінки за 5-зірковою шкалою, кількість мов, дата випуску, дата крайнього оновлення на момент дослідження, кількість знімків екрану телефону на сторінці маркету, мінімальна версія ОС Android, та похідні від них. Більш деталізовані метрики, такі як кількість активних користувачів, є комерційною таємницею і публікуються лише вибірково, що не є достатньо порівнянним.

Середньозважена оцінка / Кількість оцінок

Кількість завантажень / Кількість оцінок

Графіки 1, 2. Кореляція кількості завантажень і оцінок. Автор

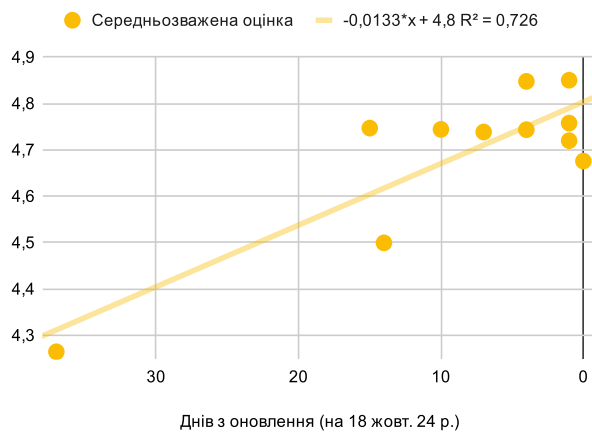
За результатами дослідження підтверджено гіпотезу про те, що рейтинг в межах 4 – 5 зірок коливається незалежно від популярності застосунку, принаймні після досягнення відмітки у 1 млн завантажень (гр. 1). [2] Також, серед відібраних застосунків середня оцінка – 4,7, частка оцінок «5» – 84%, оцінок «4» і «5» разом – 93%. Ці значення типові для вибірки, оскільки коефіцієнт подібності структур – 97%.

Натомість, зважаючи що у Google Play Market показується лише нижня межа кількості завантажень серед інтервалів прогресійної величини, більш точним показником популярності можна вважати загальну кількість оцінок. По-перше вона включає користувачів, які дійсно взаємодіяли із застосунком, по-друге публічно доступна точна кількість. Коефіцієнт кореляції Пірсона між кількістю завантажень і оцінок – 99%, і залишився б дуже високим навіть враховуючи найбільші помилки в межах інтервалів (гр. 2).

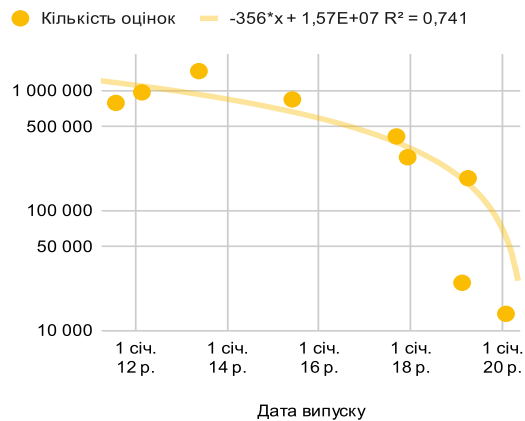
Кількість мов не показала кореляції, оскільки попит на мови нерівномірний. Кількість знімків екрану телефону даних додатків – 7 або 8, що, можливо, є оптимальним згідно з досвідом маркетологів. Вікове обмеження – «3+ років».

За результатами аналізу дат випуску та оновлення застосунків, виявлено дві тенденції, що підтверджують логічні міркування. По-перше, чим нещодавніше крайнє оновлення, відповідно, чим частіше оновлюється застосунок для виправлення помилок і реалізації запитів, тим кращий рейтинг. Коефіцієнт кореляції – 73% (гр. 3). По-друге, чим

Середньозважена оцінка / Частота оновлення

Кількість оцінок / Дата випуску

Графіки 3, 4. Часові фактори популярності й задоволеності. Автор

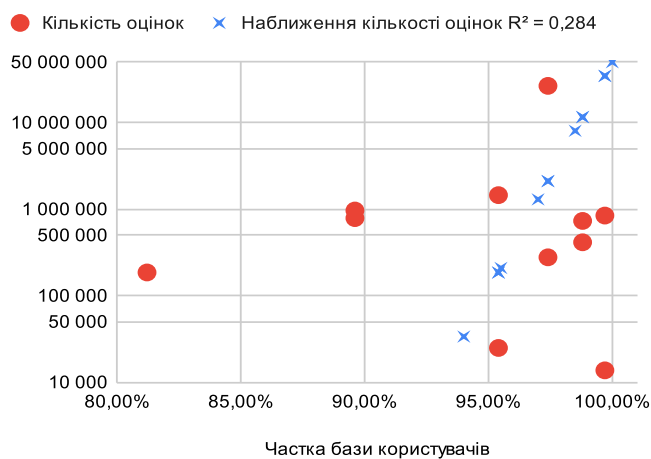
більше часу пройшло з моменту публікації, тим більша кількість користувачів мала можливість завантажити застосунок та оцінити його. Логарифмічна лінія тренду має коефіцієнт кореляції 74% (гр. 4).

Таблиця 1

Кумулятивна частка користувачів за версією ОС. Джерело № 5

Platform Version	API	Distribution
Android 4.4 (KitKat)	19	100.0%
Android 5 (Lollipop)	21	99.7%
Android 5.1 (Lollipop)	22	99.6%
Android 6 (Marshmallow)	23	98.8%
Android 7 (Nougat)	24	97.4%
Android 7.1 (Nougat)	25	96.4%
Android 8 (Oreo)	26	95.4%
Android 8.1 (Oreo)	27	93.9%
Android 9 (Pie)	28	89.6%
Android 10 (Q)	29	81.2%
Android 11 (R)	30	67.6%

Кількість оцінок / Частка бази користувачів

Графік 5. Частковий вплив зворотної сумісності. Автор

Нові версії ОС Android майже завжди сумісні з існуючими застосунками, а от старі – лише якщо розробник це передбачає. Частка охоплення пристроїв за версією ОС відповідно до даних Google продемонстрована у табл. 1. Кореляція охоплення з популярністю,

логічно, є позитивною, проте за наявними даними має слабкий характер. Експоненційна лінія тренду (має вигляд прямої на логарифмічній шкалі) показала найбільшу кореляцію в 28% (гр. 5).

Зворотня сумісність, імовірно, є другорядним фактором популярності. Потенційна нелінійність його впливу може пояснюватись більшою лояльністю користувачів старіших пристроїв у зв'язку з консерватизмом частини з них. Зокрема, мінміальна версія ОС застосунку Promova – Android 10 (Q), що робить його недоступним для ~20% користувачів Android. [4]

Отже, було емпірично доведено, що з метою підвищення конкурентоспроможності мобільного застосунку найбільш доречно регулярно його оновлювати, забезпечувати стійкість протягом років і зворотню сумісність.

Список використаних джерел:

1. Пирожков С. І., Рязанцева В. В., Р. М. Моторин та ін. Статистика : підручник. *Держ. торг.-екон. ун-т*. Київ. 2020. 327 с. ISBN 978-966-629-986-7
2. Кузнєцова І. Вплив відгуків і оцінок на ASO та просування додатків. *Netpeak Journal – media про інтернет-маркетинг та онлайн-бізнес у деталях*. URL: <https://netpeak.net/uk/blog/vpliv-vidgukiv-i-otsinok-na-aso-ta-prosuvannya-dodatktiv/>
3. Коваленко І. Додаток чи застосунок: як правильно українською називати «Дію», «Резерв+» і «Київ Цифровий». *КІЇВ24*. 2024. <https://kyiv24.news/news/dodatok-chy-zastosunok-yak-pravylno-ukrayinskoyu-nazyvaty-diyu-rezerv-i-kyyv-cyfrovij>
4. Alex Styl. Android Distribution Chart. 2024. URL: <https://composables.com/android-distribution-chart>

СЕКЦІЯ XVI. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA ON THE PSYCHO-EMOTIONAL STATE OF ADOLESCENTS

Maslii Anastasiia

Student of the first (bachelor's) level of higher education,
Faculty of Economics, Management and Psychology,
course II, group 16, specialty 073 "Management"
State University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine

Zhurkova Olga

PhD in Philology, Associate Professor
of the Department of Foreign Philology and Translation
State University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine

When social media were created and became easily accessible for the majority of people, it occupied a special place in people's lives. Social media, as a thing used on a daily basis, influences us either in positive ways or in negative ones. Taking into consideration the fact that teenagers are the most vulnerable group of people because of their age peculiarities of sensual and mental maturation, they are more susceptible to the influence of different external factors. Therefore the primary objective of this thesis is to examine the advantages and disadvantages of the impact of social media on the emerging consciousness of young people.

It was agreed that adolescence is one of the most crucial periods in a person's life. This part of life is a unique stage of human development, during which every person goes through the biggest transformation of life, which forms the background for the health, perception of themselves and the surrounding world. From a scientific perspective adolescence is the phase of life between childhood and adulthood that involves developmental changes in the physical, psychological, social and neurobiological domains [1]. Physical development in adolescence includes changes that occur through a process called puberty. Emotional development implies that children will begin to become more aware of their feelings and emotions of others. Adolescents are

also developing socially during this time. The most important task of social development is the search for identity. Identity development occurs when the child discovers a strong sense of self and personality, along with a connection to others [2]. All these changes, especially biological changes, that occur in the central nervous system, contribute to the emergence of vulnerabilities. Being vulnerable for adolescents means being easily influenced on emotional and psychological levels. Consequently, in the process of transformation adolescent's body strengthens physically, meanwhile the psyche becomes sensitive to different external circumstances. For enhanced comprehension, we offer to consider a visual analogy of these processes. We need to imagine that we had planted a tree in an empty field, and it was growing in perfect conditions, with sufficient amount of sunlight and water. A couple of months later the tree was settled, and then it would need from 6 to 12 months to take roots completely and become strong. During this period, roots are being shaped, and they become sensitive to any changes in surrounding conditions. For instance, if somebody contaminates the ground, roots of the tree will absorb poison, and in time will be exposed to it. Consequently, such influence on the tree's ecosystem will result in negative changes such as modifications of roots. Considering this example, the tree represents a teenager's psyche; the perfect conditions in which the tree had been growing is the conditions artificially created mostly by the parents (E.g., absence of stressful situations) in which child's nervous system had been growing up until it is time for getting older; the period for taking root to become strong is the adolescence; the sensitivity of the roots to different changes is the vulnerability that appears in the process of transformation during which the psyche can easily be affected by many different factors, which are represented in the form of poison.

There are a lot of factors that influence a teenager's body during adolescence, but most of them are caused by the fact that we all live in a society, where every person has to adjust to people's behaviors and defend personal boundaries. Socialization has a huge impact on a person's life in general, especially on an adolescent's life.

With the rapid development of digitalization, the perception of all social interactions has changed. Communication between people has become accessible online via social media. But in an attempt to simplify processes of communication and interacting with the world, people started reverse processes. More and more people are getting addicted to social media or video games. This tendency is mostly noted among adolescents. It happens because

they are out of control of the time spent on social media and do not think about possible consequences in advance. Unfortunately, in order to watch content online we pay with our time, so all marketing online strategies are aimed at grabbing our attention to make us spend more and more time absorbing content. It turns out that teenagers make up the bulk of those who become potential devourers of the content. As a result, they become addictive. According to the survey conducted in 2022 by the Pew Research Center, 1,316 U.S. teenagers ages 13 to 17, along with one parent from each teen's household were surveyed, and it said that about a third of teens (36%) spend too much time on social media, while 55% spend about the right amount of time there and just 8% spend too little time. Also, it turned out that teenagers are relatively divided over whether it would be hard or easy for them to give up social media; some 54% said it would be very or somewhat hard, while 46% said it would be very or somewhat easy [3]. These percentages show that teenagers use social media excessively, as a result, it makes them focus on themselves and their own world, which can lead to social media addiction. This leads to the emergence of apathy, reduced socialization with people around, often experiencing depression, stress, anxiety, and feeling lonely, and social isolation [4]. Also, frequent social media usage can compromise the deterioration of memory functioning through attentional disengagement, which interferes with memory encoding. Individuals may allocate attentional resources to their social media accounts rather than attending to real-world experiences. For instance, according to the experimental study conducted by Julia S. Soares and Benjamin C. Storm in 2018, participants were asked to either passively view a series of paintings, take photographs of the paintings, or use Snapchat to document their experience of the paintings. Participants who used Snapchat demonstrated lower recall for the paintings than the other two groups. It may be that using Snapchat increases engagement in activities related to self-presentation, thereby distracting individuals from the content of the photos themselves. Therefore, social media platforms have been found to be distracting and highly addictive [5].

Another crucial aspect that must be considered is the content broadcast through social media platforms. More and more often, teenagers have been exposed to extreme, harmful or inappropriate content online. The main problem is that there is no separation in content for children and adults, and if it is, then it is only a conditional one. From time to time, even if the child's mode is turned on, teenagers encounter inappropriate content, or if an application

has age limitations, teenagers enter the needed age and use it. In certain cases, deaths have been linked to suicide- and self-harm-related content, such as “cutting” and risk-taking challenges on social media platforms, according to Dr. Murthy’s report. Studies also found that discussing or showing this content can normalize these behaviors [6].

In contrast to everything previously mentioned, there are plenty of positive aspects that social media bring to adolescents' lives. One of the main functions of social networks is the ability to stay connected with friends and family. However, it can also offer opportunities for well-being. Adolescents themselves describe ways in which social media seemed to make their lives better. Social media were described as lifting moods, producing feelings of excitement, happiness, or “just a way to make me feel better”. Teenagers mentioned that they use social media to express “authenticity”, sometimes in the presence of a supportive, anonymous audience who are capable of witnessing and encouraging identity expression [7]. Last, but not least, social media can provide a “window to the world” by allowing individuals to access comprehensive information from around the world, and providing opportunities for discovering the world.

Summarizing all of the above, we have conducted some aspects of research on the key influences of social media on adolescents. Almost every single teenager uses social media on a daily basis without any understanding of its influence on their bodies, especially on their emerging psyches. Undoubtedly, there are both positive and negative influences, but unfortunately, negative ones are more powerful. However, it is possible to use social media with minimal health damage merely users should pursue the following rules: 1. Track the time spent on social media, for example via monitoring screen time with the help of special applications for that; 2. Turn off notifications to avoid getting distracted by them; 3. Filter the content you watch, try to exclude content that causes negative emotions or discomfort; 4. Set aside a specific time, with time limitations, to use social media, for instance via setting a timer; 5. Take temporary breaks, such as a day or more without using social media [8]. However, not everything can be prevented by human efforts. There is always a chance to come across objectionable content online, which is why it is utterly essential to introduce adolescents to digital literacy and raise adolescents' awareness of the possible dangers of social media usage. Empowering adolescents with technological competency skills is crucial in enabling them to navigate the complex landscape of social media responsibly. Knowledge about

digital literacy equips adolescents with the ability to critically evaluate online content and understand the implications of their online actions [9]. Additionally, to reduce the spreading of harmful content on social media, it is crucial to impose censorship restrictions and establish penalties for publishing such materials. Some of these vital functions are already successfully implemented into the functional capacity of social media platforms, but sometimes they are not very well developed and require further technical improvements. Social media influences every part of adolescents' lives regardless of whether we want it or not, so teenagers have to be able to develop psychologically and emotionally without getting under the impact of harmful external factors.

References:

1. Ciampo L. A. D., Ciampo I. R. L. D. Physical, emotional and social aspects of vulnerability in adolescence. *International Journal of Advanced Community Medicine*. 2020. Vol. 3, no. 1. P. 183–190. URL: <https://doi.org/10.33545/comed.2020.v3.i1c.135> (date of access: 26.09.2024).
2. Cleveland Clinic medical professional. Adolescent Development. Cleveland Clinic. URL: <https://my.clevelandclinic.org/health/articles/7060-adolescent-development> (date of access: 26.09.2024).
3. Emily A. Vogels, Risa Gelles-Watnick, Navid Massarat. Teens, Social Media and Technology 2022. 2022. URL: <https://www.pewresearch.org/internet/2022/08/10/teens-social-media-and-technology-2022/>.
4. Shakila Aliyahputri Syahril. The influence of social media use on adolescent mental health: A literature review. *World Journal of Advanced Research and Reviews*. 2024. Vol. 22, no. 1. P. 1820–1824. URL: <https://doi.org/10.30574/wjarr.2024.22.1.1280> (date of access: 02.10.2024).
5. Sharifian N., Zahodne L. B. Social Media Bytes: Daily Associations Between Social Media Use and Everyday Memory Failures Across the Adult Life Span. *The Journals of Gerontology: Series B*. 2019. Vol. 75, no. 3. P. 540–548. URL: <https://doi.org/10.1093/geronb/gbz005> (date of access: 02.10.2024).
6. Katella K. How Social Media Affects Your Teen's Mental Health: A Parent's Guide. *Yale Medicine*. URL: <https://www.yalemedicine.org/news/social-media-teen-mental-health-a-parents-guide#:~:text=Teens%20can%20easily%20access%20extreme,according%20to%20Dr.%20Murthy's%20report.> (date of access: 03.10.2024).
7. Shankleman M., Hammond L., Jones F. W. Adolescent Social Media Use and Well-Being: A Systematic Review and Thematic Meta-synthesis. *Adolescent Research Review*. 2021. URL: <https://doi.org/10.1007/s40894-021-00154-5> (date of access: 07.10.2024).
8. 6 Tips to Help Take Control of Your Social Media Use and Improve Well-being. *Psychiatry.org - Home*. URL: <https://www.psychiatry.org/news-room/apa-blogs/tips-to-take-control-of-your-social-media-use> (date of access: 04.10.2024).
9. The Impact of Social Media on Adolescent Mental Health / Milton Anguyo et al. *Mental Health of Children and Adolescents in the 21st Century*. 2023. URL: <https://doi.org/10.5772/intechopen.1003060>.

ЛЕКСИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЖІНОЧОЇ ЕМАНСИПАЦІЇ У СЕРІАЛІ “QUEEN CHARLOTTE” (НА ОСНОВІ СКРИПТІВ)

Хованець Юлія Василівна

здобувачка вищої освіти факультету іноземних мов
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Науковий керівник: Соловйова Ольга Валентинівна

канд. фіз. наук, доц.
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Сучасна англійська мова перебуває в постійному розвитку, відображаючи зміни в соціумі, історичні події, культурні досягнення і науковий прогрес. У кінодискурсі ці мовні трансформації проявляються яскраво, особливо в популярних серіалах, таких як "Queen Charlotte". Лексика в цьому серіалі грає ключову роль у висвітленні теми жіночої емансипації, відображаючи прагнення героїнь до рівності, незалежності та зміцнення жіночого голосу в умовах жорстких соціальних обмежень.

Це дослідження зосереджується на лексичному аналізі сценаріїв серіалу. Окрім очевидних лексичних одиниць, дослідження також аналізує менш явні мовні конструкції, що відображають глибокі особисті та соціальні зміни, які відбуваються в світі персонажів.

Зокрема, серіал "Queen Charlotte" використовує кінематографічні прийоми для посилення впливу лексичних засобів. Поєднання мовних елементів із візуальними символами підкреслює тематику емансипації: слова, що стосуються політичної боротьби або захисту прав, підсилюються кінематографічними образами. Це створює багаторівневий дискурс, у якому текстові і візуальні компоненти діють синхронно, підкреслюючи жіночу силу і боротьбу за рівноправність.

У серіалі також демонструється еволюція лексичного фонду героїнь паралельно з їхніми особистими трансформаціями. Лексика, що стосується емансипації, виходить за межі приватної сфери, відображаючи соціально-політичні аспекти боротьби за права в патріархальному суспільстві. Таке поєднання особистого і політичного вимірів підкреслює, як жіноча емансипація перетворюється на центральну тему серіалу.

У сучасному дослідженні кінодискурсу важливу роль відіграє розгляд його з різних наукових перспектив. Т. ван Дейк зазначає, що

дискурс є складним феноменом, який включає різні рівні та структури, кожен з яких містить власні категорії та елементи, утворюючи безліч можливих комбінацій [2].

Дослідження також звертається до аналізу дискурсу і кінодискурсу, що дозволяє глибше зрозуміти, як лексика використовується для розкриття теми емансипації. Ю. Сорока вивчає кінодискурс із соціологічної перспективи, наголошуючи на його ролі у просуванні ліберальних цінностей, ідей модернізації та прав людини. Вона бачить кінодискурс як потужний засіб поширення цих ідеологій на глобальному рівні, що формує нові соціальні реалії через аудіовізуальні медіа. Попри віртуальний характер медіа, вони все ж відтворюють образи реального світу та виступають джерелом соціального знання [1].

У цьому контексті значущим є підхід до аналізу дискурсу, розроблений З. С. Гаррісом, який підкреслює необхідність текстуального та контекстуального аналізу для розуміння соціальних взаємодій і впливу лексики на сприйняття ідей емансипації [3].

Отже, лексична реалізація жіночої емансипації у серіалі "Queen Charlotte" демонструє, як мова слугує потужним інструментом для висвітлення соціальних змін і популяризації феміністичних ідей. Аналіз лексичних засобів у діалогах та монологів персонажів виявляє глибокі соціальні й культурні контексти боротьби жінок за рівність. Кінодискурс, поєднуючи мовні та візуальні елементи, підсилює це повідомлення, формуючи образ жіночої сили та незалежності. Висвітлення теми емансипації в "Queen Charlotte" не лише відображає зміни у суспільстві, а й спонукає глядачів розмірковувати про гендерну рівність і права жінок. Таким чином, серіал стає важливим культурним феноменом, що сприяє формуванню нових поглядів на жіночу роль у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Сорока Ю. Г. Кінодискурс повсякденності постмодерну. Постмодерн: Нова магічна епоха. Харківський нац. ун-т ім. Н. В. Каразіна, 2002. С. 47–49.
2. Dijk, T. A. van. Ideology: A Multidisciplinary Approach. London: Sage, 1998.
3. Harris, Z. S. Discourse analysis: A sample text. Language, 1952, Vol. 28, pp. 1-30; 474-494.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПРЕСИВНОЇ ЛЕКСИКИ В ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ СЕРГІЯ ЖАДАНА

Севч Василина Григорівна

здобувачка магістерського рівня вищої освіти,
факультет української й іноземної філології та журналістики
Херсонський державний університет, Україна

Науковий керівник: Олексенко Володимир Павлович

доктор філологічних наук, професор
Херсонський державний університет, Україна

Поетична творчість Сергія Жадана є яскравим прикладом сучасної української літератури, де поєднуються глибокі сенси, соціальна критика та вдале використання експресивно-оцінної лексики. Одним з особливо цікавих аспектів його поезії є вживання омонімів – слів, що мають однакову форму, але різне значення. Використання омонімів надає текстам багатозначності, дозволяє створювати несподівані асоціації та підсилювати емоційний вплив.

Омоніми у поезії Сергія Жадана виконують кілька функцій. **По-перше**, вони підкреслюють динамічність мови та відкритість її до нових смислів. **По-друге**, омоніми допомагають передати багатогранність досвіду, коли одне слово може одночасно відображати різні пласти реальності. **По-третє**, вони дозволяють створювати гру слів, що робить тексти більш виразними та інтригуючими для читача.

Письменник часто звертається до побутової лексики, міських образів та елементів поп-культури, що створює простір для гри з мовою. Омоніми стають не лише елементом поетичної техніки, але й важливим інструментом для передавання складності сучасного світу, який насичений неоднозначностями та суперечностями.

Дослідження омонімів у його поетичних текстах дає змогу глибше зрозуміти стиль автора та виявити, як мовні ресурси сприяють створенню нових змістів і розкриттю тем, важливих для нього – війна, кохання, суспільні зміни та пошук ідентичності.

Сергій Жадан поєднує в собі навички редактора, поета, прозаїка, музиканта та активного громадського діяча. Це свідчить про постійні пошуки його творчої душі й багатогранність таланту.

Популярність письменника можна виміряти не кількістю його збірок чи їхніми накладами, а критичними статтями про нього та рецензіями. Творчість Сергія Жадана високо оцінювали П. Загребельний та Ю. Андрухович, І. Андрусак та Т. Антипович, Л. Березовчук.

На їхню думку, Сергій Жадан, незважаючи на свій вік, уже сформований, але, за словами Павла Загребельного, у нього є дозріла мудрість, кислотність і синява молодого вина. [1]

В інтерв'ю журналісту Сергій Жадан каже: «Дві мої останні книжки дуже автобіографічні. Вони є записом того, що я бачив і пережив. Взагалі, я не боюся автобіографії». [1] Найхарактерніший приклад - роман «Депеш Мод», в якому головний герой, Совака Павлов, є ровесником Жадана і нагадує автора багатьма рисами характеру.

Іншою домінуючою рисою його творчості є урбаністичність. Навіть не зображуючи яскравих природних пейзажів, письменник майже кожне явище асоціює з містом. Холодні леза і срібні цвяхи, набряклі залози весни і підкріплення Господа - найкраще тому підтвердження.

Презентація «конкретного» мислення вимагає використання «конкретної» лексики. Звернімося до фактичного матеріалу. Прикметною особливістю творчості Сергія Жадана є використання слів, які «омінаються» самою поетичною мовою. Це загальні слова про стихійні лиха та хвороби:

На будинку з'являється знак запустіння.

Високосного року гірке насіння
залягло на бруківці – густо, мов пархи.

Робітничі райони, порожні парки,
Наче кості під гіпсом, лежать під снігом;

...твій

голос приходить, ніби хвороба,
крізь непричинені кимось ворота,
легко, мов пошесть або суховій. [3]

Значною є у зібраному матеріалі група лексики з негативним денотатом: *гидкий, бринькати, мотлох, прокляття, наволоч, лайно* (7 уживань), *дохнути, підгниваючий* та под.:

...в місті вмирають часто
настільки, наскільки й тихо.

Дохнуть, мов зловлена риба,
слабнучи від нудоти;

..розбиті меблі крісла фіранки будинки культури[3]
 увесь той *мотлох*, що називали радянським побутом [1, с.58];
 ..і хоч *гидке* твоє) *лице*,
 та мусиш бути з ним. [3]

Ця лексика слугує для характеристики реалій колишнього Радянського Союзу та авторське ставлення до них. Це пов'язано з тим, що сленг за своєю природою стилістично маркований як синонім так званої «нормальної», тобто загальноживаної, нейтральної лексики:

Як ми трималися, Бога ради! –
 попри усі *божевільні гризоти*,
 попри *задрочки* радянської влади.[3]

Так, задрочки тут можна розуміти як *пусті обіцянки, непевні дії*. І хоча словники не подають виділену лексему як жаргонізм, уживання у цьому контексті та в усному мовленні дозволяє віднести її до жаргонної лексики. У сполученні зі знижено-розмовним *божевільні гризоти* контекст справді набуває ознак духовного і душевного відторгнення минулої системи.

Це Антоничеве стебло проростає у текстах Сергія Жадана, але приходять воно вже в складніші умови іржавого днища кінця століття [2].

Його поетичний індастріел (напряма у сучасній некомерційній музиці) — це, можливо, ще й новий паросток українського футуризму, але паросток, забарвлений великою іронією щодо власного ґрунту (як і належить дереву, що вирросло на іржавій покрівлі) [2]

Творчість Сергія Жадана відзначається використанням експресивно забарвлених лексем, які надають тексту багатшаровості і глибини, демонструють, як він грає з багатозначними словами і фразами, щоб передати складність людських переживань та соціальних явищ. Його стиль вражає своєю емоційною насиченістю і здатністю зображати сучасність через призму поетичних метафор та символів.

Список використаних джерел:

1. Жадан С. Біг Мак / Сергій Жадан. К.: Критика, 2006. 231с.
2. Жадан С. Цитатник. Харків, 2005.
3. Сергій Жадан. Електронний ресурс. Режим доступу: URL: http://ukrbooks.com/ua/Pepsi_6355/ (Дата останнього звернення: 01.10.2024)

ПОНЯТТЯ FAME АНГЛОМОВНОМУ МАС-МЕДІА ДИСКУРСІ: ПРАГМАТИЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Бублич Христина Василівна

здобувач вищої освіти філологічного факультету

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Науковий керівник: Бешлей Ольга Василівна

Кандидат філологічних наук, доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Поняття "FAME" у сучасному англomовному мас-медіа дискурсі стало важливим аспектом вивчення соціальних комунікацій та культурних процесів. Слова "слава", "відомість", "знаменитість" не лише описують соціальний статус окремих осіб, а й відображають широке коло явищ, які впливають на суспільство в цілому. Серед них можна виділити трансформацію сприйняття успіху, роль медіа у формуванні культури обожнювання, а також соціальні наслідки, які виникають внаслідок ідеалізації знаменитостей.

У сучасному світі мас-медіа виконують функцію не лише інформаційного каналу, а й культурного арбітра. Під впливом глобалізації та розвитку цифрових технологій з'явилися нові формати та платформи, які дозволяють швидко поширювати інформацію про знаменитостей, їх досягнення, а також особисте життя. Це сприяє формуванню певного типу дискурсу, в якому "FAME" стає центральним елементом.

Значення терміна "FAME" охоплює широкий спектр аспектів: від прагматичних, що пов'язані з медіа-впливом, до соціокультурних, які відображають вплив популярності на ідентичність, самоусвідомлення та поведінку людей. У цьому контексті важливо дослідити, як "FAME" взаємодіє з різними соціальними практиками, які соціокультурні наративи він формує, і як медіа представляють та конструюють образи знаменитостей.

У прагматичному плані "FAME" стосується комунікативної функції медіа. Він демонструє, як мас-медіа використовують образи знаменитостей для впливу на аудиторію, формуючи певні соціальні

норми і цінності. Знаменитості стають "агентами" соціальних змін, їх образи часто використовуються для привертання уваги до важливих соціальних питань, таких як екологія, права людини тощо. Це проявляється в рекламних кампаніях, інтерв'ю та новинах, де знаменитості діють як "медіатори" між соціумом і глобальними проблемами.

З соціокультурної точки зору "FAME" ілюструє, як медіа створюють та відтворюють соціальні ідентичності. Знаменитості стають символами культурних цінностей, впливаючи на стандарти краси, успіху і щастя. У цей час формуються нові субкультури, де обожнювання знаменитостей може призводити до формування ідеалів, які не завжди відповідають реальності. Наприклад, молодь часто прагне наслідувати стиль життя зірок, що може призводити до стресу і невдоволення своїм життям.

Отже, поняття "FAME" у англомовному мас-медіа дискурсі є складним та багатограним феноменом, який має важливі прагматичні та соціокультурні аспекти. Він не лише впливає на медіа-споживачів, але й формує соціальні норми, цінності та ідентичності, підкреслюючи важливість критичного сприйняття медіа-контенту в сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Turner, G. (2004). *Understanding Celebrity*. London: SAGE Publications.
2. Marshall, P. D. (1997). *Celebrity and Power: Fame in Contemporary Culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
3. Dyer, R. (1998). *Stars*. London: BFI Publishing.
4. Rojek, C. (2001). *Celebrity*. London: Reaktion Books.
5. Cashmore, E. (2006). *Celebrity/Culture*. London: Routledge.

УКРАЇНСЬКА МОВА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Векленко Артем Сергійович

Здобувач вищої освіти факультету

машинобудування та транспортних технологій

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське, Україна

Науковий керівник: Власенко Наталія Давидівна

ORCID ID: 0009-0003-7039-8974

Асистент кафедри філології та мовних комунікацій

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське, Україна

Українська мова є одним з основних атрибутів української державності та національної ідентичності. Протягом своєї історії вона зазнала чималих випробувань: від репресивної політики іноземних держав до спроб асиміляції та мовного тиску, це робить сучасний етап відродження української мови надзвичайно значущим. У ХХ столітті українська мова пройшла крізь складні процеси русифікації, які особливо посилилися під час перебування України у складі Радянського Союзу. Протягом багатьох століть українці боролися за право вільного використання рідної мови у своєму повсякденному житті та державних установах. Проте із здобуттям незалежності в 1991 році українська мова отримала новий імпульс до відродження. Сучасний етап розвитку української мови став важливим з погляду як внутрішньої мовної політики, так і міжнародних викликів. Відродження мови у сучасній Україні стало не лише політичною, але й культурною місією. Українська література, музика, кінематограф і театр роблять вагомий внесок у розвиток національної свідомості. Багато письменників, поетів та митців використовують українську мову як засіб відображення національної дійсності, зображуючи проблеми та радості суспільства через призму рідної мови.

Сьогодні постає питання не тільки збереження, але й активного розвитку української мови як державної, адже вона є фундаментом національної єдності та соціальної інтеграції. У цій доповіді розглянуто сучасний стан української мови, її значення для національної ідентичності, проблеми, що перешкоджають її розвитку, та перспективи

функціонування в Україні та за її межами. Спираючись на аналіз правового статусу мови, соціально-культурних факторів та міжнародного досвіду, зробимо висновки щодо основних напрямків мовної політики в умовах глобалізації[1].

Відповідно до Конституції України (стаття 10), українська мова є державною мовою України. Це означає, що українська мова використовується в усіх сферах державного життя: в уряді, судочинстві, освіті, мас-медіа та інших сферах. Статус державної мови є невід'ємною частиною української державності, адже мова виступає інструментом забезпечення національної єдності та рівних прав громадян. В сучасних умовах вона не лише закріплена як державна, але й перебуває в центрі суспільних та політичних дискусій.

Одним із найбільш вагомих кроків для зміцнення позицій та регулювання використання в публічному просторі української мови стало прийняття у 2019 році Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної". Цей закон визначає українську мову обов'язковою для використання в офіційних сферах, таких як державне управління, судочинство, освіта, охорона здоров'я, реклама та медіа. Згідно з цим законом, у школах та вищих навчальних закладах викладання переважно відбувається державною мовою, що сприяє вихованню нових поколінь у національному дусі. Закон також містить норми, які стосуються використання української мови у сфері послуг та в культурних заходах.

Такі законодавчі ініціативи спрямовані на підвищення рівня вживання української мови у повсякденному житті громадян та підтримку мовної культури. Проте українська мова все ще стикається з певними труднощами, особливо в регіонах, де домінує російська. Хоча законодавча база активно підтримує українську мову, залишається важливою проблема мотивації громадян до її використання в повсякденному житті. Для багатьох це є складним завданням, пов'язано воно з соціальними звичками, культурними уподобаннями, а також із впливом російськомовного медіа простору, особливо в південних та східних областях країни[3].

Ще одним важливим елементом правової політики щодо української мови є запровадження мовних квот у засобах масової інформації. Згідно з цими квотами, на радіо та телебаченні значна частка ефіру має бути відведена українськомовному контенту. Це рішення було спрямоване на

захист української культури й забезпечення доступу громадян до контенту рідною мовою. Впровадження таких заходів дозволило підвищити популярність української музики, телепередач і фільмів, що, у свою чергу, сприяє розвитку національної культури. Завдяки цьому зростає кількість українськомовних телеканалів, газет та інтернет-ресурсів, що допомагає формувати сучасний інформаційний простір. Популярні соціальні мережі, блоги та подкасти дедалі частіше ведуться українською, що зміцнює позиції мови серед молоді та широкої аудиторії[7].

Мова є невід'ємним компонентом національної ідентичності будь-якої нації, і український народ не є винятком. Вона формує світогляд, відображає культурний досвід народу і є важливим елементом самовизначення. Українська мова завжди була символом національного самовизначення, особливо в умовах багатовікової боротьби за незалежність [2].

У часи царської Росії, а пізніше Радянського Союзу, українська мова була під забороною чи жорсткою регламентацією, що призвело до її часткового витіснення з публічного простору. Проте українська література, фольклор та культурні традиції зберегли національний дух і мову, дозволяючи передати її наступним поколінням.

Українська мова сьогодні є не лише засобом спілкування, але й важливим чинником збереження національної ідентичності, розвитку культури та політичного суверенітету України, вона відображає історичний, культурний та духовний досвід нації, її традиції та світогляд. Її підтримка, розвиток і поширення залишаються важливими завданнями як всередині країни, так і за її межами[5].

У сучасних умовах відродження національної свідомості, особливо після Революції Гідності 2013-2014 років, роль української мови як основи національної ідентичності зростає. Вона стала важливим елементом опору російській агресії та інструментом зміцнення державного суверенітету. Молоді покоління українців все більше усвідомлюють важливість використання української мови не лише в офіційних сферах, а й у повсякденному житті.

Україна є багатонаціональною державою, і питання мовної політики тут часто є складним і багатогранним.

У східних та південних регіонах України домінуючою є російська мова, що створює певні виклики для впровадження політики українізації.

Історично ці регіони зазнали сильного впливу російської культури й мови, що ускладнює процес переходу на українську.

Українська мова відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності та забезпеченні єдності українського суспільства. Незважаючи на складну історію та значний вплив інших мов, сучасний етап розвитку української мови демонструє поступове відновлення її позицій у всіх сферах життя. Прийняття законодавчих актів, зокрема Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної”, стало важливим кроком у зміцненні правового статусу мови. Водночас, значними залишаються виклики, пов’язані з регіональною двомовністю, недостатньою популяризацією української мови в культурі та бізнесі, а також загрозами глобалізації.

Майбутній розвиток української мови значною мірою залежить від подальших кроків у галузі освіти, цифрових технологій та популяризації української культури. Особливу роль відіграє підтримка україномовного контенту в медіа, а також активне залучення громадськості до просування української мови в побуті. Перспективними є міжнародні проекти, спрямовані на популяризацію української мови серед іноземців, та посилення співпраці з діаспорою.

Список використаних джерел:

1. Бебик, В. М. Мовна політика України в умовах глобалізації. Київ: Вид-во “Знання”. 2018.
2. Дрозд, О. І. Українська мова як фактор національної ідентичності в умовах глобалізації. Харків: Видавничий дім “Основа”. 2020.
3. Закон України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. 2019.
4. Коломієць, Л. І. Українська мова у світовому контексті: перспективи розвитку та виклики глобалізації. Київ: Наукова думка. 2017.
5. Лавріненко, В. Історія української мови: від витоків до сьогодення. Львів: ЛНУ ім. І. Франка. 2017.
6. Лосєв, І. Мова та ідентичність в українському суспільстві: соціолінгвістичний підхід. Київ: Інститут української мови НАН України. 2016.
7. Марущак, В. Мовні квоти в Україні: вплив на культуру та суспільство. Київ: Видавництво КМА. 2019.
8. Павленко, А. (2020). Мова і політика: українське мовне питання в умовах соціокультурних трансформацій. Київ: “Критика”. 2020.

СЕКЦІЯ XVII. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

EDUCATIONAL PROJECT AS AN INNOVATIVE TOOL IN MODERN EDUCATION

Stanishovskyi Artur Stepanovych

ORCID ID: 0000-0002-4414-0000

PhD

Ukraine

Introduction. The pedagogical mastery of academic staff at higher education institutions is one of the key components of modern education. To effectively develop new approaches to teaching that address today's challenges, academic activity should be viewed through the lens of an educational project. A project-based approach in the learning process promotes active engagement of students (cadets) and enhances pedagogical skills through innovative teaching methods.

Relevance of the Topic. Contemporary educational trends in Europe and around the world emphasize the integration of project-based learning, which involves active participants in the educational process. The implementation of project management methodologies, such as Scrum and Kanban, allows for the effective organization of the educational process, focusing on achieving specific educational outcomes. This approach ensures flexibility and adaptability in education amidst rapid societal and labor market changes.

Objective of the Presentation. The objective of the presentation is to reveal the essence of the educational project as an innovative tool that influences the development of modern education, enhances pedagogical skills, and engages participants in active learning.

Key Researchers on Educational Projects in Education. The development of educational projects in the learning process has been studied by researchers such as JJ Ortiz Solano, EY Romero Lopez [6], K Guevara, D Tupacyupanqui-Jaen [7], M Torchiano, A Vetrò, R Coppola [8, 9], GP Gasca-Hurtado, and S Morillo-Puente [10].

Results and Discussion. An educational project is a step-by-step process aimed at solving real-world problems through the application of practical skills

and interaction among participants. A review of contemporary scientific approaches indicates that an educational project differs from other pedagogical innovations through its interactivity and the possibility of personalized learning. The use of methodologies such as Scrum and Kanban allows for structuring the learning process, increasing its efficiency and flexibility [1-5].

Educational projects are based on the use of modern technologies (digital tools, interactive platforms), enabling students (cadets) to engage in learning through real-world problem-solving. The integration of interdisciplinary knowledge prepares participants for contemporary challenges, and project-based activities promote the development of critical and creative thinking, as well as the formation of soft skills such as communication, collaboration, and leadership.

In higher education institutions, project-based learning helps to individualize the approach to each student (cadet), taking into account their personal needs and interests. Additionally, the integration of project-based approaches into academic programs provides participants with the opportunity to be involved in the development and implementation of real projects. This contributes to their professional growth and prepares them for the labor market.

The project approach increases the motivation of students and academic staff, making the learning process engaging and practically meaningful. Educational projects also allow for the modernization of academic content, aligning it with current trends and technologies. However, there are challenges, such as the need for additional training of educators to effectively manage projects and implement innovations.

Conclusions. The educational project is a powerful innovation tool in modern education that promotes the formation of essential competencies for adaptation to the rapidly changing societal landscape. It not only enhances the motivation of participants in the educational process but also fosters the development of pedagogical skills. Further research should focus on improving the methods of educational project implementation and integrating them at all levels of the education system.

References:

1. European Commission. (2020). Digital Education Action Plan (2021-2027). Retrieved from https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en

2. Fullan, M. (2020). *The New Meaning of Educational Change*. 5th ed. Teachers College Press.
3. Anderson, T., & Dron, J. (2020). *Teaching Crowds: Learning and Social Media*. Athabasca University Press.
4. European Schoolnet. (2020). *Innovative Learning Environments*. Retrieved from <https://www.eun.org/focus/innovative-learning>
5. Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. (2020). *NMC Horizon Report: 2020 Higher Education Edition*. Austin, Texas: The New Media Consortium.
6. JJ Ortiz Solano, EY Romero Lopez (2024). Ambiente virtual de aprendizaje inmersivo con instrucción diferenciada para la enseñanza de las ciencias naturales a discapacitados auditivos. <http://repositorio.unicesar.edu.co/handle/123456789/483>
7. K Guevara, D Tupacyupanqui-Jaen (2024). EDUCATIONAL TRANSFORMATION: SUCCESSFUL IMPLEMENTATION OF PROJECT-BASED LEARNING IN A DATA STRUCTURES AND ALGORITHMS COURSE.
8. M Torchiano, A Vetrò, R Coppola (2024). Teaching Scrum with a focus on compliance assessment. <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/3661167.3661277>
9. M Torchiano, A Vetrò, R Coppola (2024). Teaching Scrum with a focus on efficiency and inclusiveness.
10. GP Gasca-Hurtado, S Morillo-Puente (2024). Microlearning strategy in the promotion of motivation and learning outcomes in software project management. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/cae.22717>

ВИКЛАДАННЯ ЛОГІКИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Маслій Анастасія Андріївна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

Науковий керівник: Бондар Тетяна Іванівна,

доцент кафедри філософії соціології та політології
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

Логіка це давня всеохоплююча наука, за допомогою якої можна пояснити причинно-наслідкові зв'язки багатьох процесів у світі. Як навчальна дисципліна логіка вивчається з давніх давен. Кожен період історії визначається своїми особливими здобутками у вивченні чогось нового, але саме у часи Середньовіччя вчені зробили великий прогрес у вивченні гуманітарних, природничих та точних наук. В різні періоди історичного розвитку та в різних соціальних умовах роль і місце логіки як науки і навчальної дисципліни зазнавали відчутних змін. Тому метою даного дослідження є аналіз науково-матеріальної бази знань з логіки, відомої вченим в епоху Середньовіччя, та обґрунтування основних принципів викладання цієї дисципліни у навчальних закладах.

Загалом періодизація розвитку логіки поділяється на два основні етапи: традиційний та сучасний. Як відомо, традиційний етап охоплює період від IV століття до нашої ери до кінця XIX ст. і логіка цього періоду отримала назву загальна або аристотелівська, а сучасний етап охоплює період з кінця XIX ст. до нашого часу і логіка цього періоду отримала назву математична або символічна. Для комплексного розуміння розвитку логіки саме у період Середньовіччя, необхідно звернутися і до періоду античності, коли закладалися основи розвитку гуманітарних, природничих та точних наук.

Середньовічна логіка - історичний етап розвитку традиційної логіки, що виник у Західній Європі періоду Середньовіччя [1]. Фундаментом розвитку Середньовіччя слугувала релігія, тому релігійного впливу зазнали всі аспекти соціокультурного життя європейців, включаючи й логіку [2]. Особливостями середньовічної логіки були: 1. Розвиток логіки в контексті подальшого розвитку діалектики, риторики, граматики з

метою вдосконалення логічних методів ведення суперечок і прийомів аргументації в дискусіях, які в Середньовіччі мали релігійний смисл. 2. У контексті суперечок про універсалії постали логіко-філософські проблеми про природу абстрактних понять та їх зв'язку з об'єктивною реальністю. 3. Відокремлені реальна (матеріальна), формальна (загальна сутність речі) й умоглядна (логічна) різниця існування об'єктів унаслідок мисленнєвого порівняння, конкретні й абстрактні поняття. 4. Подальший розвиток формального апарату традиційної логіки через введення штучних символів А, Е, І, О для позначення чотирьох видів атрибутивних суджень і "логічного квадрата" для схематичного зображення логічних відношень між ними. 5. Розроблення основ семіотики та логічної семантики [1].

У Європі середньовічну філософію поділяли на два великі періоди – патристику і схоластику. Патристика в розвитку логіки відзначилася дискусією про доцільність використання набутоків дохристиянської культури у формуванні нової світоглядної системи. Другий період середньовічної філософії отримав назву "схоластика", яка походить від слова "школа". Назва говорить про те, що ця філософія розвивалася передовсім у духовних школах та входила в цикл обов'язкових елементів навчання. Логіка в навчальному процесі зайняла важливе місце, оскільки стала інструментом будь-якого викладу і доведення навчального матеріалу та диспуту. [2] Схоластична логіка була необхідним етапом розвитку цієї науки, бо сприяла популяризації логічних знань. У той час активно пропагувалися твори античних філософів, зокрема Арістотеля, вчення якого глибоко вивчали і творчо розробляли. Логіка поступово формувалась як навчальна дисципліна [3].

На відміну від античності, коли виховання дітей було спрямовано на формування повноцінного громадянина полюсу й держави, в Середньовіччі наголос робився на їх залучення до християнських цінностей об'єднаного Святим Духом єдиного світу. Античному ідеалу фізичної сили і краси християнство протиставляло людину, стурбовану спасінням душі, самовихованням внутрішнього, а не зовнішнього початку. На початку цієї епохи освіта будувалась на основі вивчення античних авторів та природничих даних, отриманих вченими Давньої Греції та Риму. З часом та поглибленням знань у галузі філософії, християнська філософсько-педагогічна думка змістила фокус виховання на спасіння душі. Основою виховання визнавався Божий початок.

Програма елементарних шкіл періоду Середніх віків передбачала вивчення абетки, формування у дітей навичок читання та письма та засвоєння ними найпростіших релігійних текстів і основних молитв. Обов'язковими компонентами шкільної освіти також були: навчання співу й участь у богослужінні. В епоху пізнього Середньовіччя для навчання дітей у школах користувалися спеціальними навчальними посібниками, які містили матеріали, написані латиною та рідною мовами. Учні граматичних шкіл повинні були не тільки вивчати мову, а й опанувати знання щодо формування навичок лінгвістичного аналізу (граматика) і використання мови як засобу викладення думок та інструменту логічного мислення (риторика, діалектика або логіка) [4]. Як раз в середні віки логіка стає однією з основних навчальних дисциплін. Вона входить в так званий тривіум - цикл з трьох наук, до якого, крім логіки, входили ще граматики і риторики. Граматика відповідає на питання, як правильно говорити, риторика - як говорити витончено, а логіка - як зробити так, щоб висновки, до яких приходять люди в процесі міркування, були обґрунтовані. Вивчення цих трьох наук в навчальних закладах того часу було обов'язковим [5]. Відтак, освіта як процес забезпечувала міцність і надійність засвоєваних знань і водночас спонукала учнів до вивчення логіки, філософії і теології. Таким чином, система навчання у граматичних школах була спрямованою на підготовку молоді до університетської освіти. Надалі у зв'язку з необхідністю поширення знань і з економічним розвитком Європи в XII-XIII століттях почала складатися особлива форма вищих навчальних закладів - університети [4]. В університетах логіка так само була обов'язковим предметом викладання. Першими написали підручники з логіки такі філософи, як: Петро Іспанський, Ламберт з Осера, Сигер Брабантський [3].

Отже, підсумовуючи все вищевикладене в епоху Середньовіччя аристотелівська логіка була на піку популярності, але зазнала певних змін відповідно до основних настанов схоластичної догматики. Незважаючи на модифікацію, залежно від пануючих на той час установ, в основі логіки залишилися першопочаткові концепції закладені ще Аристотелем. У Середньовіччі логіка виокремилася як самостійна наука, що поєднує у собі різні галузі гуманітарних, природничих і математичних наук; та вона стала ключовою навчальною дисципліною для викладання в школах та університетах.

Список використаних джерел:

1. Історичний розвиток науки логіки. Виникнення різних типів логіки. Pidru4niki. URL: https://pidru4niki.com/1529052740303/logika/istorichniy_rozvitok_nauki_logiki_viniknennya_riznih_tipiv_logiki.
2. Шепетяк О. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів : підручник. Київ : Фенікс,, 2015. 256 с.
3. Розвиток логіки в епоху середньовіччя. Освіта та самоосвіта. URL: <https://referatss.com.ua/work/rozvitok-logiki-v-epohu-serednovichchja/>.
4. Школа і педагогіка епохи Середньовіччя. Історія педагогіки. URL: <https://istorpedagoglpk.blogspot.com/2014/12/14.html>.
5. Бондар Т.І. Логіка: хрестоматія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022.- 366 с.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ

Мельник Руслана Миколаївна

ORCID ID: 0000-0002-1101-6812

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Україна

Сучасний розвиток освітньої галузі стикається зі змінами, які значною мірою характеризуються інтеграцією штучного інтелекту (ШІ) у освітній контекст. Цей переворот вимагає розуміння того, як ШІ-технології можна використовувати для оптимізації освітнього процесу у різних типах ЗЗСО та ЗВО, враховуючи також і потреби інклюзивної освіти.

В останні роки штучний інтелект зробив революцію в освіті, забезпечивши персоналізоване навчання, високоякісний навчальний контент і розширивши освітні можливості загалом. Згідно аналізу науково-педагогічної літератури, розуміємо ШІ як здатність автоматизованої системи підбирати найбільш адекватний варіант для вирішення поставленого завдання. Використання ШІ в освіті передбачає включення таких технологій, як машинне навчання, обробка природної мови, аналіз даних тощо. Ці технології дають змогу відстежувати прогрес навчання на освітніх платформах, створювати персоналізовані навчальні програми та надавати здобувачам освіти індивідуальний зворотний зв'язок [3]. Навчальні платформи на основі штучного інтелекту допомагають і викладачам/вчителям покращити свої методи навчання, зробити їх більш цілеспрямованими, адаптуючи до потреб здобувачів освіти.

Такі навчальні платформи як Khan Academy і Duolingo демонструють, як навчальні платформи з підтримкою ШІ можуть адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб і надавати цілодобову підтримку здобувачам освіти. Керовані штучним інтелектом чат-боти визначають навчальний прогрес користувачів і створюють на цій основі персоналізовані навчальні траєкторії, а віртуальні викладачі пропонують цілодобову підтримку та відповідають на запитання з різних тем, мотивуючи здобувачів освіти і допомагаючи їм навчатися самостійно.

Для персоналізації та оптимізації навчання Khan Academy використовує штучний інтелект, в основі якого лежить система адаптивного навчання. Якщо користувач, наприклад, відчуває труднощі при вивченні певної теми, ШІ може скорегувати навчальну програму та запропонувати додаткові вправи чи пояснення. Він також може

відстежувати індивідуальний прогрес та залишати відгуки. Іншим прикладом використання ШІ у Khan Academy є система мовного перекладу для створення субтитрів різними мовами та перекладу голосу ментора в реальному часі [6].

Duolingo також використовує ШІ у різний спосіб, щоб зробити вивчення мови більш ефективним і особистісним, зокрема для створення таких шляхів навчання, які автоматично адаптуються до сильних і слабких сторін користувача. При цьому – для створення ефективного навчального досвіду – досвід людини поєднується з ШІ-технологіями. Незважаючи на широке використання штучного інтелекту в Duolingo, вирішальну роль все ж відіграють тут експерти-люди, зокрема в розробці навчальних програм та налаштуванні інструкцій, які надаються моделі штучного інтелекту [4].

Віртуальні репетитори представляють розроблені комп'ютерні програми для сприяння навчанню та отриманню знань користувачами. Ці віртуальні «сутності» проявляють себе в різних форматах, включаючи чат-боти, мовних помічників або віртуальні класи. Їх функції охоплюють широкий спектр діяльності, включаючи створення індивідуальних планів навчання, пропозицію щодо навчальних матеріалів і тестів, моніторинг прогресу користувачів і надання цільового зворотного зв'язку [2]. Яскравою характеристикою віртуальних репетиторів є їх здатність до персоналізованої взаємодії, яка вважається однією з головних переваг цього підходу до викладання/навчання. Ще однією перевагою віртуальних репетиторів є їх постійна доступність у будь-який час, незалежно від місця розташування, що особливо корисно для осіб, які не можуть відвідувати традиційні заняття з репетиторства через обмеження часу або відстань. Для порівняння, віртуальні викладачі часто дешевші, а деякі навіть доступні безкоштовно.

Інша навчальна платформа – Moodle також працює над впровадженням ШІ, який розглядається як інструмент для покращення навчання та викладання. Використовуючи ШІ-технології, викладачі та здобувачі освіти можуть відчувати переваги персоналізованих шляхів навчання, автоматизованого оцінювання та автоматизованих систем зворотного зв'язку, інтелектуальних рекомендацій та наставників [7]. Moodle підкреслює важливість ШІ в адаптації навчального контенту до індивідуальних потреб здобувачів освіти і роль платформи, яка відкрита для інтеграції технологій ШІ. Існує ймовірність, що інтеграція штучного інтелекту в Moodle дозволить покращити освітній процес.

Хоча використання ШІ-технологій у освітній сфері допомагає створити сприятливе середовище для розвитку здібностей кожного здобувача освіти та найбільш ефективним способом суттєво підтримати або покращити систему викладання/навчання, не слід розглядати цей досвід виключно як позитивний. Важливо забезпечити належне використання технологій і збереження гуманітарних аспектів навчання [1]. При роботі з системами штучного інтелекту також необхідно враховувати питання етики та захисту даних користувачів. Тому розробка та застосування штучного інтелекту в освіті вимагає збалансованого розгляду можливостей, проблем і етичних принципів. Додаткова проблема полягає в тому, що системи штучного інтелекту можуть не мати всебічної здатності фіксувати людські емоції та соціальні взаємодії в повному обсязі. Це може означати, що системи ШІ можуть бути не в змозі повністю зрозуміти потреби та компетенції здобувачів освіти [5]. Для подолання цих проблем системи ШІ повинні бути прозорими та зрозумілими. У той же час вчителі/викладачі повинні переконатися, що системи ШІ розроблені відповідно до принципів справедливості та виключають дискримінацію. Також важливо забезпечити належний захист даних, зібраних системами ШІ. Лише врахування усіх ризиків дасть змогу ефективно інтегрувати штучний інтелект в освітнє середовище.

Список використаних джерел:

1. Романишин І. М., Чухно Т. В., Фийса Н. В. (2023). Трансформація методів навчання й викладання англійської мови у вищій школі: використання штучного інтелекту, аналіз впливу, перспективи. *Академічні візії*. 2023. Вип. 24. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/645/583> (дата звернення 16.10.2024).
2. Bahrami, M. R., Bahrami, B., Behboodi, F., & Pourrafie, S. (2023). Teaching the Future: The Vision of AI/ChatGPT in Education. In G. Jezic, J. Chen-Burger, M. Kusek, R. Sperka, R. J. Howlett, & L. C. Jain (Hrsg.), *Agents and Multi-agent Systems: Technologies and Applications*. (S. 393–402). https://doi.org/10.1007/978-981-99-3068-5_37
3. BMBWF (2023). *Auseinandersetzung mit Künstlicher Intelligenz im Bildungssystem*. Wien: Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung. <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/zrp/ki.html>
4. Duolingo (2023). *Wie Duolingo KI einsetzt, um Lektionen schneller zu entwickeln*. <https://blog.duolingo.com/de/llm-duolingo-lektionen>
5. Europäische Kommission (2022). *Künstliche Intelligenz in der Bildung: Herausforderungen und Chancen*. Online: European School Education Platform <https://school-education.ec.europa.eu/de/insights/viewpoints/ai-education-challenges-and-opportunities>
6. Khan Academy (o.J.). *Für jeden Schüler, jede Klasse. Tolle Lernerfolge*. <https://de.khanacademy.org/>
7. Moodle (2023). *Das Potenzial von KI und Moodle*. <https://moodle.com/de/news/das-potenzial-von-ai-und-moodle>

ВІК ЯК ОЗНАКА СУБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Мінченко Єгор Вікторович

курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

доктор філософії
старший викладач кафедри кримінального права та криминології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

В кримінально-правовій науці загальноприйнятою є думка, що вік особи є одним з важливих факторів, що впливають на формування кримінально-протиправної поведінки. Натомість в криминології категорія «вік» розглядається не лише як демографічна характеристика, але й як критичний показник, що визначає можливість вчинення особою кримінального правопорушення. У своєму дослідженні маємо на меті проаналізувати, яким чином вік впливає на статус суб'єкта кримінального правопорушення, а також обґрунтувати важливість вікової ознаки у правозастосуванні.

Насамперед, вважаємо за потрібне зазначити, що вік є однією з основних характеристик суб'єкта кримінального правопорушення, і його належне встановлення є важливою передумовою для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності особи, котра скоїла суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним законом, з метою належної його кваліфікації. Для правильної кваліфікації за суб'єктом складу кримінального правопорушення необхідно довести, що особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, досягла визначеного кримінальним законом віку [1]. Зазначене знайшло своє відображення у статті 18 Кримінального кодексу України (КК України), що визначає, що суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність [2].

Слід звернути увагу на те, що в кримінально-правовій літературі існує безліч визначень терміну «вік суб'єкта кримінального правопорушення».

Зокрема, деякі науковці підкреслюють, що оцінка віку особи, що вчинила кримінальне правопорушення, через формальний критерій, тобто як кількість років, які особа прожила, відповідає потребам правозастосування, оскільки такий підхід є простішим у реалізації та забезпечує захист від можливих зловживань. Однак схилиємося до думки, що більш влучним є підхід, який полягає у визначенні не формального, а фактичного (біологічного) віку суб'єкта, коли особа здобуває необхідні інтелектуальні, психофізичні та соціальні якості, які визначають її здатність повністю усвідомлювати характер своєї поведінки та її наслідки [2]. Вказану позицію вбачаємо доцільним обґрунтувати тим, що до досягнення певного віку люди можуть не усвідомлювати повною мірою наслідків своїх дій. Дослідження показують, що психічний та емоційний розвиток дітей і підлітків суттєво відрізняється від дорослих, що підтверджує необхідність врахування віку у кримінальному праві.

Треба зазначити, що статистичні дані засвідчують, що суб'єктами вчинення кримінальних правопорушень найчастіше виступають люди у віці 16-24 роки. Вказане, на наш погляд, може бути пов'язане не тільки з формуванням психо-емоційної стабільності, а й з рядом факторів, котрі охоплюють соціальні, економічні та психологічні чинники. Однак важливо брати до уваги й те, що злочинність у цьому віці часто є наслідком суспільного тиску та впливу середовища.

Як ми вже зазначали, в наукових колах панують різні думки щодо значення віку як ознаки суб'єкта кримінального правопорушення. Деякі науковці вважають, що вік має велике значення для формування особистості особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, тоді як інші стверджують, що соціальні та культурні чинники є більш визначальними. Вони стверджують, що молодь, яка має доступ до освіти та соціальних програм, менш схильна до злочинності, незалежно від віку. У зв'язку з цим ця група правників ставить під сумнів значимість вікового фактору. Ми ж не підтримуємо таку позицію, та схилиємося до думки, що диференціація віку особи у кримінальному праві виконує дві функції: виділення різноманітних кримінально-правових підходів до осіб, які вчинили суспільно-небезпечні діяння, в залежності від їх віку і психічного розвитку, а також тяжкості вчиненого діяння; і визначення ряду негативних наслідків, що можуть бути застосовані до особи, яка вчинила діяння, передбачене кримінальним законом, з урахуванням віку потерпілого від такого діяння [4].

Пізнавальним є факт, що у кримінальному законодавстві різних країн світу регулювання віку кримінальної відповідальності має свої специфічні риси. У багатьох зарубіжних державах відсутній єдиний мінімальний вік для притягнення до кримінальної відповідальності – він коливається в межах від 7 до 16 років. Цей вік зазвичай встановлюється з урахуванням суспільних уявлень про осудність неповнолітніх та малолітніх осіб у певні історичні епохи. В різні періоди життя суспільство по-різному сприймає молодь та її здатність усвідомлювати наслідки своїх вчинків. Наприклад, в середньовіччі молоді люди вважалися дорослими в дуже ранньому віці, тоді як у сучасному світі ця межа була підвищена через глибше розуміння психологічного розвитку дітей. Таким чином, різні країни реалізують свої підходи до визначення віку кримінальної відповідальності, виходячи з культурних, соціальних та правових традицій.

Таким чином, доходимо висновку, що вік як ознака суб'єкта кримінального правопорушення є важливою категорією правничої науки, яка впливає на встановлення кримінально-правової відповідальності. Визначення віку кримінальної відповідальності не лише впливає на кримінально-правову кваліфікацію діяння, а й відображає ставлення суспільства до молоді, її потенціалу та здатності до усвідомлення наслідків своїх дій.

Список використаних джерел:

1. Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. Харків : Право, 2018. 368 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976> (дата звернення: 13.10.2024).
3. Вовк М.З. До питання про поняття «вік суб'єкта злочину» / М.З. Вовк // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань; тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозиуму, 23- 24 вересня 2011 р. - Львів: ЛьвДУВС, 2011. - С. 88-91.
4. Поняття віку особи та його диференціація в кримінальному праві / О. А. Плашовецький // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2013. - Вип. 10. - С. 389-392.

ЕТАПИ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Шакірова С. Ю.

Студентка 2 курсу магістратури

Кафедра англійської філології та методики навчання англійської мови
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Науковий керівник: Лелеко В.В.

кандидат педагогічних наук, викладач

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Діалогічне мовлення (далі ДМ) є невід'ємною складовою мовленнєвої діяльності, яка відображається в процесі взаємодії між співрозмовниками. Цей вид мовлення виокремлюється своєю спрямованістю на спілкування та обмін інформацією, сприяючи розвитку різноманітних когнітивних, соціальних та комунікативних навичок.

Існують два основних підходи до навчання ДМ. За першим підходом, відомим як «зверху вниз», навчання ДМ розпочинається зі слухання зразка діалогу, за яким слідує його варіація та створення власних діалогів у подібних ситуаціях спілкування. Другий підхід, відомий як «знизу вверху», передбачає засвоєння елементів діалогу (реплік) спочатку, а потім конструювання власного діалогу на основі навчальної концепції, що включає в себе слухання зразків діалогів [1, с. 150].

Доцільно вважати, що другий підхід до навчання ДМ є раціональнішим. Його перевага полягає в тому, що під час формування мовленнєвих навичок, а саме, граматичних та лексичних, учні вже досягають рівня розуміння фразової єдності, включаючи діалогічні елементи. Проте, у цьому випадку увага учня зосереджена на використанні нових граматичних структур чи лексичних одиниць. Коли ж учень переходить на рівень обміну репліками, він вже має досвід використання відомих йому раніше діалогічних елементів. Однак завдання навчання ДМ включає в себе освоєння нових типів діалогічних елементів [2, с. 54].

Відомо, що діалогічні елементи складаються з ініціативних та реактивних реплік. Тому учнів слід спочатку навчити «реплікуванню», тобто швидко та адекватно реагувати своєю реплікою на репліку вчителя

або диктора, а також висловлювати ініціативні репліки за зразком, наданим учителем (наприклад, відтвореною з аудіо або надрукованою у підручнику). Репліка учня разом з реплікою вчителя або диктора утворюватиме певний тип діалогічного елемента [3, с. 19].

Навчання **реплікуванню** можна вважати **підготовчим** або **нульовим етапом** у формуванні ДМ учнів. На цьому етапі виконуються різноманітні вправи, спрямовані на розвиток рецептивно-репродуктивних та репродуктивних умовно-комунікативних навичок. Ці вправи можуть включати імітацію, підстановку, відповіді на запитання, надання певної інформації (за зразком), повідомлення інформації тощо [1, с. 151].

Наведемо відповідні приклади вправ (навчання реплікування):

Приклад 1. Умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна вправа на імітацію МЗ.

Teacher: Let's imagine we're going to the cinema. I'll say which movie I want to watch. And you tell me that you want to watch the same movie too.

Example:

Teacher: I want to watch the comedy "Funny Adventures".

Student: I want to watch the comedy "Funny Adventures" too.

Приклад 2. Умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна вправа на підстановку у МЗ.

Teacher: We keep talking about the cinema. But now you have a different aim of going there. Tell your partner why you're planning to go there.

Example:

Teacher: I'm heading to the cinema to catch the latest superhero movie.

Student: I'm going to the cinema to watch a romantic comedy with my friends.

При навчанні реплікування важливо поступово збільшувати довжину репліки учня, починаючи від однієї фрази і переходячи до двох-трьох фраз.

Коли учні засвоять відповідні репліки та ініціативи для конкретного діалогічного елемента, можна переходити до **першого етапу** формування навичок ДМ, а саме до опанування певних **діалогічних єдностей**. На цьому етапі використовуються умовно-комунікативні вправи, які поєднують рецептивний та продуктивний підходи до обміну репліками. Учасниками спілкування є самі учні, а вчитель надає їм комунікативне завдання, в якому визначається ситуація спілкування та

ролі, які вони будуть виконувати. В цьому режимі «студент – студент» можуть застосовуватись такі прийоми як «рухомі шеренги», «карусель», «натовп» [2, с. 55].

Наведемо приклад умовно-комунікативної рецептивно-продуктивної вправи на обмін репліками між учнями:

Teacher: Imagine you are in a café, and you want to order a drink. One of you will be the barista, and the other will be the customer. Barista, your task is to take the order and prepare the drink, while the customer, you need to place an order.

Example:

Student 1: Hello. I'd like to order a cappuccino, please.

Student 2: Of course, one cappuccino. Would you like a slice of cake with that?

Student 1: No, thank you. Just cappuccino.

Student 2: Alright. One cappuccino. Please wait a moment while I prepare it for you.

Другим кроком у розвитку навичок ДМ учнів є вміння використовувати **мікродіалоги**. Мікродіалоги розглядають як засіб вираження основних комунікативних інтенцій учасників спілкування. Вони є неявною структурною основою розгорнутого діалогу та містять взаємопов'язані ланцюжки діалогічних елементів, що утворюють діалогічне ціле. Мікродіалоги відрізняються від окремих діалогічних елементів не лише обсягом, але й ступенем завершеності. Справжній діалог складається з двох-трьох мікродіалогів. Мета цього етапу полягає в тому, щоб навчити учнів поєднувати вивчені діалогічні елементи, продовжувати розмову із співрозмовником, не дозволяючи їм зупинитися після першої обміненої репліки. На цьому етапі застосовуються рецептивно-продуктивні комунікативні вправи нижчого рівня, що передбачають використання спеціальних відповідних мовних конструкцій або підстановчих таблиць для висловлювання учнів [там само, с. 56].

На **третьому етапі**, учні повинні опанувати навички **проведення діалогів різних функціональних типів**, обсяг яких відповідає вимогам актуальної програми для конкретного класу та типу школи, базуючись на навчальних комунікативних ситуаціях, створених вчителем (які описані в підручнику). Вправи, які здійснюються на третьому (заключному) етапі, відносяться до рецептивно-продуктивних комунікативних вправ більш

високого рівня складності (такі, що не потребують використання спеціально створених вербальних посібників) [1, с. 154].

Послідовне проходження всіх етапів забезпечує поступове і ефективне формування навичок діалогічного мовлення в учнів. Регулярна практика, зворотний зв'язок та створення відповідного мовного середовища є ключовими факторами для успішного оволодіння іншомовним діалогічним мовленням.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінський А. І., Вовк О. І. Методика навчання англійської мови в аспекті комунікативно-когнітивного підходу: навчально-методичний посібник. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельн., 2011. 316 с.
2. Кукса Б. В. Етапи формування діалогічного мовлення майбутніх туристів на заняттях з англійської мови. *Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства*: матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Харків, 10 берез. 2018 р. Харків, 2017. С. 54–56.
3. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2012. № 4. С. 11–27.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ДИСЛАЛІЇ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Шостак Ольга Олександрівна

канд. філол. наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Фещук Іванна Олександрівна

здобувач вищої освіти педагогічного факультету

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Мовлення – основний інструмент комунікації, і від рівня його розвитку залежить успішність соціальної адаптації вихованців. Дислалія – одне з найбільш поширених мовленнєвих порушень у дошкільників. Подолання порушень звуковимови в дошкільному віці має значення для подальшого життя дитини. Недоліки звуковимови можуть стати причиною відхилень у розвитку таких психічних процесів, як пам'ять, мислення, уява, і навіть сформувати комплекс неповноцінності, пов'язаний із проблемою комунікації.

Найпоширеніші дефекти вимовної сторони мовлення полягають у вибірковості порушень її звукового оформлення на тлі нормального функціонування слуху та збереженої іннервації мовленнєвого апарату. Як зауважує Є. Соботович, ці порушення називають дислалією і вони включають дефекти відтворення звуків мовлення, що полягають у спотвореній їх вимові, заміні одних звуків іншими, змішуванні звуків, їх пропусках. Найчастіше дислалія проявляється в дитячому віці. Причинами виникнення дислалії можуть бути порушення артикуляційної моторики, несформованість фонематичного слуху, дефекти анатомічної будови артикуляційного апарату [3].

М. Шеремет і О. Ревуцька вважають, що в ході логопедичної корекції дислалії слід приділяти увагу розвитку мовленнєвої, загальної моторики, вихованню уваги, пам'яті, звукового сприймання, нормалізації процесів, що становлять основу звуковимови [4].

Поділяємо думку Ю. Рібцун про те, що в корекційному процесі потрібно індивідуалізувати корекційну дію, суть логопедичної роботи відображати в плануванні, на логопедичних заняттях необхідно поступово підвищувати рівень складності завдань [2].

В. Кондратенко та Ю. Волошина вважають, що логопедичні заняття потрібно проводити регулярно. Для подолання порушень вимови застосовують способи постановки звуків за наслідуванням, механічний спосіб, змішаний спосіб, використовують різний дидактичний матеріал. Логопедичний вплив за необхідності може поєднуватися з медикаментозним, фізіотерапевтичним і психотерапевтичним [1].

Ми досліджували проблему корекції дислалії в дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності. Зокрема, виокремили та обґрунтували показники, на їх основі здійснили логопедичну діагностику стану звуковимовної сторони мовлення в старших дошкільників із дислалією. Для цього було організовано та проведено педагогічний експеримент, участь у якому взяли 33 дитини старшого дошкільного віку з дислалією (ЕГ – 17 дітей, КГ – 16 дітей).

За результатами констатувального етапу дослідження діти старшого дошкільного віку були віднесені до низького (ЕГ – 41,2 %, КГ – 37,5 %), зниженого (ЕГ – 52,9 %, КГ – 56,2 %) та достатнього (ЕГ – 5,9 %, КГ – 6,3 %) рівнів розвитку звуковимовної сторони мовлення.

На формувальному етапі в якості провідного засобу корекції звуковимовної сторони мовлення в старших дошкільників із дислалією застосовано ігрову діяльність. Зміст кожного корекційного заняття ЕГ був збагачений ігровими логопедичними прийомами подолання дислалії з дотриманням індивідуальних потреб дітей. У КГ логопедична робота здійснювалась з опорою на традиційні засоби.

Процес корекції дислалії мав підготовчий етап, метою якого була постановка звуків, автоматизація та диференціація. У ході постановки точної, тонко диференційованої вимови звукосполучень здійснювався одночасний розвиток фонематичного сприймання засобами ігор «Визнач перший звук», «Ланцюжки слів» тощо. Ігри передбачали поступове ускладнення корекційних завдань. Артикуляційні вправи були поєднані з іграми з піском. Автоматизація та диференціація поставлених звуків передбачала послідовність їх закріплення в різних комбінаціях через використання рухливих та дидактичних ігор, ігор зі звуконаслідуванням.

У сюжетно-рольових іграх «Аеропорт», «Велике прання», «Супермаркет», «Ветеринарна клініка» разом з іншими ігровими методами і прийомами під час автоматизації звуків та формування комунікативних умінь, навичок у вихованців формували досвід правильної звуковимови, що поширювався на різні ситуації.

За результатами, отриманими під час контрольного етапу експерименту, старші дошкільники були розподілені за низьким (ЕГ – 11,7 %, КГ – 31,3 %), зниженим (ЕГ – 41,2 %, КГ – 56,2 %) та достатнім (ЕГ – 47,1 %, КГ – 25 %) рівнями розвитку звуковимовної сторони мовлення.

Під час контрольного етапу виявлена динаміка рівнів звуковимови в обох групах за низьким (ЕГ = -29,5 %, КГ = -6,2 %), зниженим (ЕГ = -11,7 %, КГ = 0 %) та достатнім рівнями (ЕГ = +41,2 %, КГ = +6,2 %).

Отже, у ЕГ та КГ зафіксовані позитивні динамічні зміни в рівнях розвитку звуковимови. Але безсумнівний той факт, що в учасників ЕГ, логопедична робота з якими опиралась на ігрову діяльність, динаміка вища, ніж у КГ. Таке явище не випадкове, а пов'язане з провідною роллю в корекції звуковимови в дітей старшого дошкільного віку з дислалією ігрової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кондратенко В. О., Волошина Ю. А. Особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з дислалією. *Логопедія*. 2013. № 4. С. 39-43.
2. Рібцун Ю. Дислалія : причини, прояви, шляхи подолання. *Дошкільне виховання*. 2017. № 2. С. 5-9.
3. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / Укл. В. В. Тищенко, Є. Ю. Линдіна. Київ : «Видавничий дім Дмитра Бураго», 2015. 308 с.
4. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : навчальний посібник ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 160 с.

ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ СУЧАСНОЇ МОВНОЇ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА

Федурко Оксана Миронівна

ORCID ID: 0000-0002-2842-0555

канд. філол. наук, доцент,

доцент кафедри практики англійської мови і методики її навчання

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Україна

Мовна освіта сьогодні, як і в усі часи, – важливий компонент освіти, засвідчений виділенням в державних стандартах для початкової, базової середньої та профільної шкіл мовно-літературної галузі, провідна мета якої – сформуванню мовну особистість, що успішно послуговується мовою (українською як державною, рідною, якщо вона відмінна від державної, якоюсь із іноземних) у різних життєвих і навчальних ситуаціях. З зазначеного випливає, що іншомовна освіта – невіддільний складник мовної освіти, значущість якого посилена глобалізаційними процесами сучасного світу. Він, цей світ, вимагає від випускника школи, зокрема профільної, умінь сприймати «усну інформацію та письмові тексти іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування»; взаємодіяти засобами іноземної мови з іншими особами в усній і письмовій формі та в режимі реального часу; надавати інформацію, висловлювати думки, почуття та ставлення іноземною мовою; діяти «як учасник соціуму, який встановлює і допомагає налагоджувати соціальну взаємодію шляхом передавання змісту усного, письмового повідомлення або онлайн-повідомлення з однієї мови іншою» [3]. Відповідно до так окресленої мети й завдань освіти переорієнтовано й оцінювання її результатів – із понять «підготовленість», «навченість», «вихованість» на «компетенцію», «компетентність» особистості.

Поняття *компетенція, компетентність* доволі давно ввійшли в науковий обіг, їх використовувано в лінгвістичній, психологічній і педагогічній літературі, однак не завжди в тотожному значенні: одні автори їх розрізняють, інші – ототожнюють. «Енциклопедія освіти» пропонує розрізняти їх так: *компетенція* – це «відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки,

необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері» [4], а *компетентність* – це результат набуття компетенцій, «особистісна характеристика, ставлення до предмета діяльності» [4]. Такої ж думки дотримується і професор Н. Голуб: компетенція – феномен, відчужений від суб'єкта, тому його описують за допомогою формул «норма», «сума знань», «вимоги», «перелік», тоді як компетентність – це якісна характеристика особистості, тому-то її й описують її через формули «рівень готовності й уміння діяти», «інтегрований результат», «досвід життєдіяльності», «практичний досвід», «здібність», «здатність», «готовність», «якісне використання компетенцій» тощо [2].

Упровадженню понять *компетенція* і *компетентність* в широке коло наук – теорію і практику суспільного життя, управління, навчання мови (особливо нерідної), навчання комунікації – сприяла праця Дж. Равена «Компетентність в сучасному суспільстві», видана в Лондоні 1984 р. У ній поняття компетентності (точніше, компетенції) проаналізовано доволі ґрунтовно, наголошено на його структурованості (виокремлено 37 компонентів) й різноаспектності. Учений не дав чіткого визначення аналізованому поняттю, проте характеризував види компетентностей (компетенцій) як мотивовані здібності. До найактуальніших складників компетентності Дж. Равен зарахував «схильність аналізувати явища і ситуації, враховувати попередній досвід, передбачати перешкоди, що можуть виникнути в спілкуванні, проявляти ініціативу, бути лідером і водночас тим, хто здатний йти за лідером для досягнення поставлених цілей», а також ті з характеристик особистості, які можна вдосконалювати через розвиток [10]. Значущим елементом концепції автора є виокремлення поняття «цінність» й обґрунтування думки про наявність зв'язку між розвитком компетентності та збагаченням системи цінностей і про необхідність створення з цією метою розвивального середовища. Умови, які здатні забезпечити його, – це «усвідомлення власних цінностей» й розв'язання ціннісних конфліктів, пов'язаних «із розвитком нових здібностей, нових моделей поведінки й нових знань».

Сучасною педагогічною думкою здійснено ієрархію компетентностей. Найвищий статус присвоєно ключовим, до ознак яких зараховано поліфункційність, надпредметність, міждисциплінарність, багатокомпонентність, спрямованість на формування критичного мислення, рефлексивність, визначення власної позиції [5]. Праці

українських і зарубіжних науковців доводять: ключові компетентності не є величиною сталою, рівень їхнього розвитку залежить від багатьох чинників, серед яких: пріоритети часу й суспільства, мета і ступінь освіти, особливості і можливості самовизначення особистості в соціумі тощо.

До ключових компонентностей віднесено серед інших і *комунікативну компетентність*. Перше її визначення в сучасному розумінні належить американському соціолінгвістові Д. Хаймсу: це «притаманні людині знання та вміння успішного й ефективного спілкування» [9]. Оскільки спілкування – структурований процес, компоненти якого – адресант, адресат, саме повідомлення, засоби його оформлення, ситуація, у якій відбувається продукування висловлень та їх сприйняття й осмислення, інші елементи, то й комунікативна компетентність особистості має розглядатися як інтегративна її якість, утворювана низкою елементів.

Приймаючи думку про інтегративний характер комунікативної компетентності, учені неоднозначно визначають її складники. На думку К. Бідюк, складниками комунікативної компетентності є цілі навчання в різних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо); знання (мовленнєві, мовні, паралінгвістичні, лінгвонародознавчі, морально-етичні), навички, уміння (мовні, мовленнєві, комунікативні, гностичні, перцептивні, паралінгвістичні, лінгвонародознавчі, організаційні) та досвід (комунікативний, методичний, технологічний) як результат комунікативної діяльності в спілкуванні [1]. Американський дослідник С. Ж. Савіньйон, один із перших практиків, хто застосовував комунікативний підхід в навчанні іноземної (французької) мови, у структурі комунікативної компетентності виділяє граматичну компетенцію (знання мовних одиниць, зокрема речення як основної з них), соціолінгвістичну (розуміння соціального контексту використання мови), дискурсивну (вміння продукувати текст) і стратегічну (способи компенсації часткових знань, умінь та навичок) [11].

У світлі зазначеного *іншомовна комунікативна компетентність* – це знання, вміння й навички, необхідні для розуміння учасника міжкультурного спілкування та створення власних висловлень, що відповідають намірам, меті, самій ситуації спілкування. Іншомовна комунікативна компетентність вимагає знання основних мовознавчих понять (функціональний стиль тексту / дискурсу, його різновид, мовні

одиниці та способи їх поєднання в тексті тощо), умінь і навичок аналізувати тексти й висловлення – чужі та власні, а також власне комунікативних умінь, тобто навичок мовленнєвої взаємодії з урахуванням сфери і ситуації спілкування, фактору адресата й мети. Позаяк спілкування іноземною мовою – це не тільки процес передачі і прийому інформації, це ще й процес регулювання стосунків між партнерами, який вимагає сформованості в особистості вмінь слухати й чути партнера, організовувати й підтримувати взаємодію, оцінювати ситуацію спілкування, власний комунікативний потенціал і приймати правильні комунікативні рішення, бути толерантним і здатним на емпатію, дослідники наголошують на актуальності лінгвокраїнознавчих і країнознавчих знань як компонента компетентності. Перелічене спонукає до висновку, що іншомовна комунікативна компетентність – теж складний феномен. Такої думки дотримується кожен, хто досліджує його. Інша річ, що її складові елементи та їхню кількість окреслює по-різному. Так, М. Кенел і М. Свейн до компонентів іншомовної комунікативної компетентності відносять: граматичну компетентність; стратегічну; соціолінгвістичну [8]. Натомість український професор С. Ніколаєва, автор численних праць із методики навчання іноземних мов, виокремлює у її складі лінгвістичний (мовний), мовленнєвий, лінгвосоціокультурний та навчально-стратегічний компоненти [7]. Проаналізуємо їх дещо докладніше:

➤ мовна компетентність; це один із основних компонентів комунікативної компетентності загалом, іншомовної зокрема; це здібність людини правильно конструювати морфологічні форми й синтаксичні побудови відповідно до правил і норм конкретної мови; вона включає знання (звичайно, у межах програмного мінімуму) одиниць і явищ мовної системи та навички оперування ними;

➤ мовленнєва компетентність передбачає володіння всіма видами мовленнєвої діяльності – слуханням, говорінням, читанням і письмом; С. Ніколаєва вважає її важливішою за мовну, зважаючи на основну мету навчання іноземної мови – «формування в учнів здатності до міжкультурної комунікації» [7];

➤ лінгвосоціокультурна компетентність – це вміння будувати вербальну й невербальну взаємодію комунікантів відповідно до норм соціумів, для яких виучувана мова рідна; вона передбачає знання національного менталітету, картини світу носіїв виучуваної мови;

усунення бар'єрів культурологічного плану; розбудову світогляду, уявлень про інші соціокультурні спільноти та їхню культуру; орієнтація на соціальні характеристики партнера зі спілкування (його статус, позицію, ситуаційну роль) і їх врахування за відбору мовних засобів, забезпечуючи в такий спосіб якісне оволодіння іншомовним спілкуванням, посилення інтересу до предмета;

➤ навчально-стратегічна компетентність передбачає сформованість в особистості здібності ефективно використовувати право на здійснення діяльності учіння під час оволодіння іноземною мовою як навчальним предметом; вона організовує й оптимізує самостійну роботу учнів, скорочує їхній час на опанування мовного матеріалу, обмежує фізичні й розумові затрати; сприяє розвитку спеціальних навчальних умінь: раціонально організовувати запам'ятовування мовного матеріалу, самостійно активізувати його; ефективно працювати з різними типами навчальної інформації; працювати в парах; прогнозувати труднощі в опануванні мовних знань; використовувати сучасні інформаційні технології; здійснювати самоконтроль засвоєних знань, вмінь і навичок.

Суттєво, що автори праць з проблем формування іншомовної комунікативної компетентності вживають, поряд із зазначеним терміном, також термін і поняття *міжкультурна комунікативна компетенція* і визначають його, для прикладу, так: це «здатність спілкуватися з представниками інших культур, яка забезпечується наявністю чи набуттям загальнокультурних знань, умінь і навичок практичного спілкування, психологічною готовністю, «відкритістю» до сприйняття й занурення у відмінне культурологічне середовище» [6].

Аналіз зазначених підходів до окреслення структури *іншомовної комунікативної компетентності* учня, а поряд із цим – її сутності, дає підстави до такого її визначення: це здібність і готовність особистості до міжкультурної комунікативної взаємодії, заснована на вміннях адекватної вербальної й невербальної поведінки, на знанні соціальних і культурно-історичних особливостей країни виучуваної мови, а також способів компенсування недостатнього володіння іноземною мовою. Володіння іншомовною комунікативною компетентністю необхідне всім випускникам загальноосвітньої школи. Разом з тим у випускників профільних класів вона має деякі особливості, зумовлені специфікою кожного з профілів.

Можемо, отже, виснувати, що комунікативна компетентність – це своєрідне співвідношення між мовними знаннями особистості й практичною її діяльністю, вона передбачає сформованість цілого спектру якостей людини, до того ж належних до різних сфер – когнітивної, операційно-технологічної, мотиваційної, етичної, соціальної, поведінкової.

Список використаних джерел:

1. Бідюк Н. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя-філолога: зміст і структура. *Збірник наукових праць третьої Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи»*. – С. 158–160. Вилучено з : http://ubgd.lviv.ua/konferenc/kon_ikt/Section5/Bidjuk.pdf.
2. Голуб Н. (2014) Компетентісно спрямоване навчання української мови в школі : концептуальний підхід. *Голуб Н. Б., Шелехова Г. Т., Ярмолюк А. В., Новосолова В. І. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентісного підходу*. Київ. С. 35–43.
3. Державний стандарт профільної середньої освіти. (2024) Вилучено з : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>.
4. Енциклопедія освіти (2008) / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер. 1040 с.
5. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики : монографія (2004) / [Н. М. Бібік, М. С. Вашуленко, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, Л. І. Парашенко, О. І. Пометун, О.Я. Савченко та ін.] ; під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С. 112 с.
6. Нечаюк І. О. (2016) Міжкультурна комунікативна компетенція як складова міжкультурної комунікації в навчанні дипломатів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. № 23. Т. 2. С. 114–118. Вилучено з : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2016_23\(2\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2016_23(2)_32).
7. Ніколаєва С. Ю. (2010) Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах. *Іноземні мови*. №3. С. 3–11.
8. Canale M., Swain M. (1980) Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1(1). P. 1–47.
9. Hymes D. (1979) On Communicative Competence. *The Communicative Approach to Language Teaching*. C. J. Brumfit and K. Johnson (Eds.). – London. P. 5–27.
10. Raven J. (1984) Competence in Modern Society: Its Identification, Development and Release. H.K. Lewis. 251 с.
11. Savignon S. J. (1983) Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. Reading, MA: Addison-Wesley, 1983. 310 p.

КРЕАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ: СИЛА ГРУПОВИХ ПРОЕКТІВ І КЕЙС-СТАДІ

Островершенко Анна Петрівна

ORCID: 0000-0002-0472-0828

Аспірантка

Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Креативні технології в навчанні стали невід'ємною частиною сучасної освіти, адже вони здатні суттєво підвищити мотивацію студентів і їхню зацікавленість у предметі. Серед цих методів виділяються групові проекти та кейс-стаді, які я активно використовую під час викладання дисциплін, таких як комерційна діяльність та товарознавство непродовольчих товарів.

Групові проекти створюють унікальну можливість для студентів працювати в команді, що не тільки розвиває їхні професійні навички, але й формує соціальні компетенції [2]. Під час роботи в групах студенти вчаться ефективно спілкуватися, ділитися ідеями та знаходити спільні рішення. Це дозволяє їм не лише споживати інформацію, а й активно її обробляти. Дослідження показують, що участь у групових проектах підвищує задоволеність студентів від навчання, оскільки вони можуть бачити реальні результати своєї роботи. Я помітила, що студенти, які беруть участь у групових проектах, частіше висловлюють свої думки, беруть на себе ініціативу та демонструють більшу зацікавленість у навчальному процесі.

Кейс-стаді, в свою чергу, дозволяє студентам зануритися в реальні бізнес-ситуації, аналізуючи їх і пропонуючи рішення [1]. Цей метод сприяє розвитку критичного мислення, адже студенти повинні ретельно досліджувати інформацію, визначати основні проблеми та знаходити ефективні рішення. Я активно розробляю кейси для своїх занять, щоб студенти могли практикувати свої навички в умовах, максимально наближених до реальних. Аналізуючи конкретні випадки, вони вчаться не лише знаходити рішення, але й аргументувати свої дії, використовуючи дані та наукові теорії. Наприклад, під час вивчення товарознавства студенти можуть працювати над кейсом, пов'язаним з оцінкою якості товарів на ринку, що допомагає їм застосовувати теоретичні знання на практиці.

Сучасний ринок праці вимагає від випускників не лише глибоких знань у своїй сфері, але й уміння працювати в команді, адаптуватися до змін та вирішувати проблеми. [3]. Використання креативних технологій у навчанні дозволяє готувати студентів до цих викликів. Креативні методи сприяють формуванню у студентів таких важливих якостей, як відповідальність, ініціативність та вміння спілкуватися. [4]. Зазначаючи, що я практик, можу підтвердити, що результати впровадження групових проектів та кейс-стаді в моєму навчальному процесі є дуже позитивними.

У результаті впровадження креативних технологій у навчальний процес, студенти отримують можливість не лише поглибити свої знання, але й набути практичний досвід, що знадобиться їм у професійному житті. Це, у свою чергу, сприяє формуванню активної позиції у навчанні та заохочує студентів до самостійної роботи і дослідження нових ідей. Підсумовуючи, можу сказати, що креативні технології, зокрема групові проекти та кейс-стаді, є важливими інструментами активного навчання, які суттєво підвищують якість освіти та готують студентів до реальних умов ринку праці, розвиваючи їхні навички критичного мислення, командної роботи та проблемного вирішення.

Список використаних джерел:

1. Вознюк, О. В. (2012). Підготовка обдарованих дітей до дослідницької діяльності. *Креативна педагогіка*, 5, 23.
2. Калінін, В. О. (2012). Навчання мови і культури в умовах продуктивної освіти. *Креативна педагогіка*, 5, 28.
3. Вітвицька, С. С. (2012). Підготовка магістри освіти до творчої педагогічної діяльності. *Креативна педагогіка*, 5, 18.
4. Коваль, Т. В. (2020). Інноваційні підходи до навчання: активні методи навчання у сучасному освітньому процесі. *Педагогічні науки: теорія та практика*, 25, 12-19.
5. Гнатенко, Л. В. (2018). Використання проектних технологій в навчанні: досвід і перспективи. *Наукові записки*, 6, 44-50.

МЕНТОРСТВО — ЛЮДИНООРІЄНТОВАНИЙ ІНСТРУМЕНТ

Фещенко Антон Ігорович

аспірант за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»
ДЗВО Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна

Науковий керівник: Волотовська Тетяна Павлівна

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти
ДЗВО Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна

У сучасному суспільстві менторство набуває все більшого значення як важливий інструмент розвитку особистості та професійних компетенцій. У світі швидких змін, де знання та навички постійно потребують оновлення, менторство виступає як ефективний спосіб не лише передати знання, а й підтримати підопічного на шляху до самореалізації. Це не тільки процес навчання, але й особиста взаємодія, яка допомагає краще зрозуміти власні сильні сторони, виявити можливості для зростання та побудувати довготривалу стратегію успіху.

Основою менторства є людиноорієнтований підхід, у якому враховуються індивідуальні потреби кожного учасника процесу. Менторство допомагає розвивати навички, підвищувати самооцінку, а також сприяє встановленню глибших і більш осмислених стосунків між людьми. Крім того, менторство забезпечує унікальну можливість для взаємного збагачення: ментор надає підопічному знання та підтримку, а сам отримує новий досвід і інсайти через взаємодію з іншим поколінням або іншими професійними колами.

Сучасні компанії, освітні заклади та громадські організації дедалі частіше звертаються до менторських програм, оскільки вони допомагають вирішувати складні завдання підготовки фахівців, підтримки талантів та розвитку команд. В умовах конкурентного ринку саме особистісний розвиток працівників, здобувачів чи молодих лідерів стає критично важливим для досягнення успіху. Менторство, як людиноорієнтований інструмент, дозволяє поєднати професійне

навчання з емоційною підтримкою, що робить його незамінним ресурсом для розвитку як окремих особистостей, так і цілих організацій [6].

Менторство є предметом численних досліджень як у сфері педагогіки, так і в бізнесі та психології. Дослідники розглядали його як інструмент розвитку особистісних і професійних компетенцій, зокрема: Kathy Kram, Daniel Levinson, Benjamin Bloom, Julie Cohen, Gail R. Stewart, Pamela L. Melrose, Peter Hawkins, О.Кузьміна, Т. Пінчук, І. Огородник, С. Калашник, Н. Ничкало та ін.

Тема менторства добре досліджена у традиційних сферах, таких як бізнес, освіта та професійний розвиток. Проте сучасні виклики, зокрема цифровізація, крос-культурні взаємодії та довгострокові наслідки менторства, ще потребують глибшого аналізу. Це відкриває перспективи для нових досліджень та вдосконалення менторських програм у різних контекстах.

Дослідження менторства в Україні охоплюють різні сфери — від освітнього процесу до професійного розвитку у бізнесі та державному управлінні. В українських умовах менторство вивчається переважно в контексті професійної підготовки, розвитку лідерських якостей та підвищення кваліфікації працівників.

Метою цієї статті є дослідження менторства як ефективного людиноорієнтованого інструменту, що сприяє професійному та особистісному зростанню. У матеріалах дослідження продемонстровано, як менторство допомагає не тільки передавати знання та досвід, але й підтримувати розвиток критичного мислення, самостійності та впевненості у своїх силах. Основний акцент зроблено на важливості індивідуального підходу в менторських відносинах та на аналізі його впливу на розвиток людського потенціалу в різних сферах, таких як бізнес, освіта та громадська діяльність.

У своїй книзі «Mentoring at Work: Developmental Relationships in Organizational Life» (1985) К. Крам визначає менторство як «розвиткові стосунки між більш досвідченим та менш досвідченим індивідом, в яких перший надає професійну підтримку та керівництво останньому з метою сприяння його особистісному та кар'єрному зростанню» [4].

Левінсон у своїй праці «The Seasons of a Man's Life» (1978) описує менторство як «ключовий зв'язок, що сприяє розвитку індивіда, забезпечуючи не лише передачу знань, а й надання емоційної підтримки, наставництва та допомоги у прийнятті життєвих і кар'єрних рішень» [1].

У книзі «Your Work, Your Life... Your Way» Коен визначає менторство як процес, у якому «ментор допомагає підопічному розвивати його таланти, здібності та навички через поради, наставництво і підтримку, з урахуванням особистісних цілей та потреб підопічного» [3].

Пітер Хокінс визначає менторство як «партнерство, у якому досвідчений професіонал передає своє бачення, досвід і підтримку менш досвідченій людині, допомагаючи їй досягти її повного потенціалу та успіху в професійному та особистісному житті».

Cambridge Dictionary дає визначення менторству як «процес, при якому більш досвідчена або старша людина допомагає менш досвідченій особі розвивати навички та знання для її особистого або професійного зростання» [8].

Тлумачний словник української мови так дає трактування: «Менторство (від «ментор» — мудрий наставник) тлумачиться як процес передачі знань, досвіду та підтримки з метою сприяння розвитку, навчання та професійного зростання молодшого або менш досвідченого спеціаліста» [9].

Як і будь-яка взаємодія, поняття менторства має безліч інтерпретацій. Це нормально, адже підходи до трактування менторства тісно пов'язані з тим, в якій формі і сфері ви прагнете його застосовувати. Більш того, менторство завжди "йде поруч" із такими поняттями як коучинг, тренерство, наставництво, що ще більше "розмиває" його значення.

Процес менторства можна поділити за типами взаємодії на індивідуальне та командне. Це два найбільш поширені визначення для даного поняття.

Індивідуальне менторство [5]— це процес взаємодії ментора та менті з метою покращення індивідуальних результатів менті (підопічного). Його розглядають як неформальний спосіб освіти дорослих, який поєднує в собі зворотній зв'язок та правильні питання від ментора, які допомагають менті ширше поглянути ситуацію, проаналізувати її та визначити власну траєкторію розвитку. У цьому випадку ментор може наставляти менті у різних сферах життя як для досягнення певної цілі, так і для його саморозвитку. Цей тип менторства досить популярний й у роботі з підлітками, а також часто використовується для введення нового працівника компанії у робочі процеси.

Менторство команди полягає в роботі з групою, фіксації ролей кожного учасника та вибудові групової траєкторії розвитку для виконання спільних стратегічних цілей. Тут важливо робити акценти на сильних сторонах кожного учасника і демонструвати, що поєднання індивідуальностей може посилити загальну командну ефективність. Окрім цього, ментор виконує роль фасилітатора та/або медіатора, аби процес надання зворотнього зв'язку та вирішення конфліктів проходив екологічно.

В освітній сфері ефективно використовуються обидва типи менторства. Безперечно, індивідуальний формат дає найкращий результат у роботі зі здобувачами. Адже окрім порад та альтернативної точки зору, здобувачі отримують від ментора певну підтримку. Ментор стає рольовою моделлю, яка транслює цінності та форми поведінки у суспільстві. Тому дуже важливо, аби при підборі ментора для професійного чи особистісного зростання здобувача, було також зроблено акцент на його\її якості та моделі поведінки. Індивідуальне менторство в освіті також добре працює з управлінцями (директорами шкіл, керівниками відділів освіти та ін). Оскільки ролі директорів у команді завжди знаходяться на перетині різних сфер, тому в них може бути запит у певних компетенціях[5].

У всіх визначеннях менторство розглядається як процес передачі досвіду, знань і підтримки, який здійснюється між більш досвідченим наставником і менш досвідченою особою. Основний акцент ставиться на індивідуальній підтримці та розвитку як професійних, так і особистісних навичок підопічного.

Людиноорієнтованість менторства полягає в тому, що цей процес ставить у центр уваги потреби, цілі, особисті та професійні амбіції підопічного (менті), враховуючи його індивідуальні особливості та контекст розвитку. Відмінність людиноорієнтованого підходу від традиційних моделей полягає в тому, що ментор не лише передає знання або навички, але й враховує емоційний, психологічний та особистісний стан людини, допомагаючи розвинути її потенціал у гармонії з особистими цінностями та цілями.

Наведемо основні принципи людиноорієнтованого менторства:

1. Індивідуалізований підхід

Ментор прагне зрозуміти особистість підопічного, його сильні та слабкі сторони, потреби та очікування. Кожен підопічний має свій

унікальний шлях розвитку, і ментор повинен адаптувати свою методику та стратегію відповідно до цього шляху. Замість стандартизованих порад, наставник надає персоналізовані рекомендації, орієнтовані на особисті та професійні цілі менті [2].

2. Довірливі відносини.

Ключовою характеристикою людиноорієнтованого менторства є створення атмосфери довіри, взаємоповаги та підтримки. Ментор повинен бути не лише джерелом знань, але й надавати емоційну підтримку, щоб менті почувався комфортно та безпечно під час навчання та розвитку. Це сприяє відкритому діалогу та можливості обговорення не лише професійних, але й особистих викликів.

3. Емпатія та психологічна підтримка.

Емпатія є важливою складовою людиноорієнтованого підходу. Ментор не просто надає знання та рекомендації, але й намагається зрозуміти емоційний стан підопічного, його страхи, сумніви та переживання. Це дозволяє наставнику бути більш чутливим до викликів, з якими стикається менті, і допомагає знаходити шляхи їх подолання, підтримуючи емоційно.

4. Підтримка самостійності.

Менторство в рамках людиноорієнтованого підходу не повинно перетворюватися на залежність. Навпаки, ментор сприяє тому, щоб підопічний розвивав свої навички самостійного мислення, прийняття рішень і вирішення проблем. Мета менторства полягає в тому, щоб підопічний ставав більш самостійним, розвинув упевненість у своїх силах та здатність до самоуправління.

5. Розвиток м'яких навичок.

Людиноорієнтоване менторство сприяє розвитку не лише технічних компетенцій, але й "м'яких" навичок (soft skills), таких як комунікація, емоційний інтелект, управління часом, стресостійкість та навички міжособистісної взаємодії. Ці навички допомагають підопічному не лише краще виконувати свої професійні обов'язки, але й знаходити гармонійний баланс між роботою та особистим життям.

6. Акцент на особистісному зростанні.

Людиноорієнтоване менторство охоплює не лише професійний розвиток, але й особистісний. Ментор допомагає підопічному краще зрозуміти себе, свої амбіції та мрії, що дозволяє розробити гармонійну стратегію розвитку, яка включає як професійні досягнення, так і особисте

благополуччя. Менторство сприяє формуванню цілісної особистості, яка здатна усвідомлено керувати своїм життям.

7. Гнучкість і адаптація.

Людиноорієнтований підхід передбачає здатність ментора адаптувати стратегії залежно від змін, які можуть відбуватися в житті підопічного. Життєві обставини можуть змінюватися, і ментор має бути гнучким у своєму підході, враховуючи ці зміни, та надавати підтримку відповідно до нових викликів, з якими стикається менті.

Людиноорієнтоване менторство є універсальним інструментом, який використовується у різних сферах:

- У бізнесі менторство допомагає розвивати лідерські якості, підтримувати молодих працівників у професійному зростанні, а також підвищує мотивацію та задоволеність роботою.

- В освіті менторство сприяє особистісному розвитку студентів, допомагає їм знайти свій професійний шлях і впевнено долати академічні виклики.

- У громадській діяльності менторство є потужним інструментом для підтримки молодих лідерів, сприяє розвитку соціальних ініціатив та впливає на формування активного громадянського суспільства.

Отже, як бачимо, людиноорієнтоване менторство є ефективним і гнучким інструментом розвитку, який підкреслює важливість індивідуальних потреб і цілей. Завдяки своєму акценту на емоційній підтримці, розвитку особистих і професійних навичок, воно сприяє формуванню гармонійної та самостійної особистості. Такий підхід є особливо важливим у сучасному світі, де зростають вимоги до адаптивності, самостійності та емоційної інтелігентності.

Список використаних джерел:

1. Daniel J. Levinson. *The Seasons of a Man's Life: The Groundbreaking 10-Year Study That Was the Basis for Passages!* Random House Publishing Group, 1986, 384 с.
2. Іваницька, О. (2024). АКАДЕМІЧНЕ МЕНТОРСТВО У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», (1(54)), 63–66. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.63-66>
3. Julie Cohen. (1985). *Your Work, Your Life...Your Way: 7 Keys-* paperback,
4. Kram, K. E. (1988). *Mentoring at work: Developmental relationships in organizational life.* University Press of America. https://www.researchgate.net/publication/232463073_Mentoring_at_Work_Developmental_Relationships_in_Organisational_Life

5. Петушкова О. (2020). Від школи до бізнесу: кому і для чого навчатись менторству. <https://rubryka.com/blog/vid-shkoly-do-biznesu-mentorstvo/>
6. Троян І., (2024). Вебресурс: Як полегшити майбутнім вчителям вхід у професію: педагогіч-практики готують проєкт із менторства. <https://nus.org.ua/articles/yak-polegshyty-majbutnim-vchytelyam-vhid-u-profesiyu-pedagogy-praktyku-gotuyut-proyekt-iz-mentorstva/>
7. Шпак Г. (2024). У навчанні є різні шляхи. Менторство — один із найефективніших. Електронний ресурс: <https://campus.epam.com/ua/blog/603>
8. <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/mentoring>
9. <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=ментор>

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Черняк Оксана Павлівна

ORCID ID: 0000-0002-3848-0690

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов та перекладу

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

В епоху технологій та Інтернету цифрові засоби надають більше можливостей для викладання та вивчення англійської мови. Використання різноманітних технічних засобів набуває все більшої актуальності в останні роки. Використання смартфонів у навчальних цілях має низку переваг та корисних аспектів, серед яких незалежність навчання, створення власної навчальної програми та розкладу занять тощо. Навчання може відбуватися різними способами: мобільні пристрої можна використовувати для доступу до освітніх ресурсів, спілкування з іншими або створення контенту як у класі, так і поза ним. Використання мобільних пристроїв і додатків допомагає вивчати англійську мову на ходу і сприяє досягненню прогресу в цьому.

Завдяки поширеності мобільних технологій та постійному зростанню функціональності мобільних пристроїв, експерти ЮНЕСКО [3] в галузі освіти пропонують використовувати їх потенціал для підвищення якості та доступності освіти, а також побудови індивідуальної траєкторії навчання.

У наш час мобільний простір багатий на різноманітні додатки для вивчення іноземних мов, цим самим інформаційні технології сприяють поступовому переміщенню процесу навчання на віртуальну платформу. Наприклад, країни заходу активно використовують мобільні пристрої для навчання, а у деяких державах навчальні додатки є невід'ємним елементом освітнього процесу. На жаль, в українській навчальній практиці таких прикладів є небагато, незважаючи на те, що додатки сьогодні є хорошим засобом для мотивації вивчення англійської мови.

Можливості мобільної платформи є широкими і дуже корисними для учня або студента, адже за допомогою додатків можна читати іноземні скрипти, перекладати з різних мов, вони містять мовні словники, мають голосовий набір, зберігають історію пошуку слів та надають змогу розмови в режимі онлайн.

Користування мобільними додатками здатне зменшити питання емоційного занепокоєння під час відповіді в класі чи аудиторії, адже дає можливість самостійно перевірити знання, виключаючи психологічні чинники. За сприянням гаджета можна в будь-який час повернутися до нез'ясованих моментів або скористатися вказівкою [2].

Основними перевагами використання мобільних додатків при вивченні іноземних мов можна вважати:

Зручність – мобільність цих пристроїв надає студентам можливість навчатися або переглядати матеріал в будь-який день, в будь-який час.

Ефективність – більшість додатків надзвичайно зручні у використанні та добре організовані за темами. Це означає, що студенти не витрачають час на пошук того, що вони хочуть попрактикувати.

Зацікавленість – додатки для вивчення мови є ідеальним інструментом для залучення учнів, які дуже добре орієнтуються в технологіях і, природно, люблять користуватися гаджетами.

За допомогою мобільного навчання можна вирішити низку проблем, що завжди існували в іншомовному навчанні, завдяки забезпеченню миттєвого доступу до необхідної інформації, розширенню можливостей дистанційного навчання, проведенню різноманітних опитувань та тестів з іноземної мови за допомогою мобільних пристроїв [1, с. 152].

Доцільно виділити такі види мобільних додатків, які допомагають у вивченні англійської мови:

- Використання додатків для безкоштовного спілкування англійською. Такі сервіси працюють для людей, які прагнуть знайти собі друга, який гарно володіє англійською або ж є носієм мови. Таке спілкування відбувається за допомогою відеоповідомлень в Skype або ж текстової переписки. Дані додатки допомагають розвивати мовлення.

- Додатки для перегляду кіно, серіалів, відео, телешоу, мультфільмів. Перегляд різного відеоряду є хорошим засобом для вивчення мов. Наприклад, дивлячись улюблений серіал мовою оригіналу, за допомогою субтитрів можна вивчити правильне написання слів, вживання граматики, перекладати незнайомі слова або цілі речення під час перегляду, додавати слова або фрази в особистий словник і тренувати знання слів за допомогою спеціальної системи інтервальних повторень. А розмовна англійська допомагає розуміти правильну вимову слів.

- Додатки для читання книг мовою оригіналу, є важливою частиною для вивчення англійської, підкреслюють психологи та викладачі. За

допомогою таких додатків можна обрати безкоштовно книгу за різними жанрами та кожного дня виділити час на 2-3 сторінки. Дані додатки містять функцію для виділення незнайомих слів, які автоматично перекладаються і записуються у словник невідомих слів, які потім можна собі нагадати.

- Ігрові додатки, які для навчання користувача є дуже інформативними та корисними, адже за допомогою них можна побавитися і вивчити багато нового. Уроки в таких додатках проходять за допомогою ігор. Геймінг відбувається у вигляді аудіювання, граматичних статей, перевірочних завдань, вивчення та засвоєння нових слів та ідіом англійською. Також існує функція щоденної успішності для більшої мотивації учня.

Висновки. В даній роботі зазначені основні переваги вивчення іноземної мови за допомогою різноманітних додатків. Звичайно, потрібно наголосити на тому, що мобільні додатки є невід'ємним помічником у навчанні для учнів та студентів, як говорять науковці це своєрідні “двері в майбутнє”. У наш час даний спосіб навчання стає все більш актуальним, адже процес оволодіння іноземною мовою проходить легко та успішно, без зайвих проблем.

Вивчення іноземної мови стало “цікавою грою”, яка не тільки приносить задоволення, а й в подальшому може допомогти людям знайти своє місце у житті.

Список використаних джерел:

1. Горбатюк Л.В., Кравченко Н.В., Алексеева Г.М., Розумна Т.С. Мобільні додатки як засоби формування іншомовної лексичної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 74, № 6. С. 150–162.
2. Трофименко А.О. Переваги використання мобільних технологій у процесі вивчення англійської мови. *Педагогічна освіта : теорія і практика* : Збірник наукових праць. 2017. С. 327-332.
3. UNESCO. Policy Guidelines for Mobile Learning. Вилучено з : <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002196/219641E.pdf>

ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Кочубей Наталія Павлівна

кандидат пед. наук,

старший викладач кафедри іноземних мов та методики викладання

*Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка,
Україна*

Найпоширеніша думка серед науковців полягає в тому, що технологічна компетентність включає тільки цифрові навички вчителів, що є сукупністю знань, вмінь та підходів, що дозволяють їм ефективно використовувати ІКТ у своїй педагогічній діяльності. Ці навички включають у себе розроблення та впровадження цифрових засобів у процес навчання, а також вміння оцінювати їх ефективність і адаптувати до потреб учнів. Ми вважаємо, що поняття технологічної компетентності майбутніх вчителів має бути розглянуто у більш широкому сенсі.

Сутність поняття «технологічна компетентність» більш різноманітна та розглядається у працях таких сучасних науковців як А. В. Дяченко, Л. Т. Куземко Н. В. Манько, О. І. Нікіфорова, Л. Т. Тишакова та ін. Так, Л. Т. Тишакова пов'язує технологічну компетентність майбутнього фахівця з оволодінням інноваційними педагогічними технологіями. Автор розглядає технологічну компетентність як утворення, що містить знання, технологічні вміння та навички, креативно-технологічні здібності, технологізовану рефлексію, професійні якості [2]. Л. В. Куземко, аналізуючи сутність технологічної компетентності педагога, доходить висновку, що це – логічне поєднання теоретичних знань, способів організації освітнього процесу у навчальних закладах і практичних умінь застосовувати спроектовану освітню роботу, аналізувати і оцінювати результати. Теоретична складова виявляється, на думку автора, у сформованості професійних знань щодо цілей, засобів, компонентів педагогічного процесу, розуміння важливості добирати та впроваджувати педагогічні технології з урахуванням індивідуальних особливостей дітей. Практична складова охоплює вміння проектувати педагогічний процес з погляду найбільшої оптимальності, спрямовані на досягнення запланованого результату; співвідносити методи, засоби і технології з цілями навчання і розвитку дітей [1].

Аналізуючи сутність технологічної компетентності педагога, вчені приходять до висновку, що це – логічне поєднання теоретичних знань, способів організації освітнього процесу у навчальних закладах і практичних умінь застосовувати спроектовану освітню роботу, аналізувати і оцінювати результати. Теоретична складова виявляється у сформованості професійних знань щодо цілей, засобів, компонентів педагогічного процесу, розуміння важливості добирати та впроваджувати педагогічні технології з урахуванням індивідуальних особливостей. Практична складова охоплює уміння проектувати педагогічний процес з погляду найбільшої оптимальності, спрямування на досягнення запланованого результату; співвідношення методів, засобів і технології з цілями навчання і розвитку

Беручи за основу модель технологічної компетентності перекладача, запропоновану Л. М. Черноватим [3, 326], який у технологічній компетентності виділяє чотири компоненти: мотиваційний, декларативний, процедурний та особистісний, ми, слідом за вченим, пропонуємо модель технологічної компетентності вчителя іноземних мов.

Мотиваційний компонент охоплює ціннісну сферу та передбачає: усвідомлення необхідності використання технологій, прагнення до підвищення ефективності процесу навчання, вмотивованість до оволодіння новими знаннями, навичками й уміннями застосування технологій у професійній діяльності, прагнення до набуття досвіду шляхом постійного професійного зростання та самовдосконалення через опанування нових технологій, участь у семінарах, конференціях тощо.

В межах **декларативного компоненту** майбутні фахівці мають знати: нормативні документи, що регулюють діяльність вчителя; загальні характеристики технологічних навчальних ресурсів; головні опції комп'ютерних засобів, платформи для надання освітніх послуг, їх переваги і недоліки; особливості сучасного робочого середовища вчителя.

Особистісний компонент охоплює професійно важливі якості майбутнього вчителя, до основних з яких належать: психологічна стійкість; наполегливість в оволодінні новими технологіями, зокрема спеціалізованими для вчителів іноземних мов, орієнтація на професійне вдосконалення протягом усього життя, що має стосуватися не тільки професійних навичок та удосконалення знань з фахових дисциплін, а й

включати вільне володіння, швидке адаптування до новітніх технологій.

Процедурний компонент передбачає оволодіння майбутніми вчителями іноземних мов навичками використання комп'ютерних засобів навчання.

Отже, слід зазначити, що в основу технологічної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов покладено не тільки вільне користування технологіями, а й низку спеціальних знань та умінь. Все це має бути реалізовано у комплексі, з урахуванням сучасних суспільних, економічних, державних та ергономічних вимог. Навчання студентів у новітніх реаліях не може обмежуватися виключно набуттям знань, умінь та навичок, а має відповідати вимогам сучасного суспільства, брати до уваги використання новітніх розробок та тенденцій розвитку інформаційно-комунікаційної сфери.

Список використаних джерел:

1. Куземко Л. В. Зміст, форми і методи формування технологічної компетентності студентів технологічних спеціальностей / Л. В. Куземко // Освітологічний дискурс. 2015. № 2 (10). С. 160–161.
2. Тишакова Л. Т. Формування технологічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Луганськ, 2005. 20 с.
3. Черноватий Л. М. Компонентна модель технологічної компетентності майбутнього фахівця з усного перекладу. Інформаційні технології і засоби навчання, 2022, Том 87, №1. С. 327.

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Мороз Каріна Володимирівна

здобувачка другого рівня вищої освіти (магістр)

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, Україна

Науковий керівник: Бенера Валентина Єфремівна

ORCID ID: 0000-0003-2865-3217

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, Україна

Екологічне виховання на законодавчому рівні визначено як один із пріоритетних напрямків у діяльності країни. У Законі України «Про освіту» [4] зазначено, що метою освіти є розвиток особистості для забезпечення сталого розвитку країни і має спрямовуватися на формування екологічної культури, навичок здорового способу життя і дбайливого ставлення до довкілля. Нормативне поле Закону «Про вищу освіту» визначає [3], що заклад вищої освіти має формувати особистість шляхом патріотичного, правового та екологічного виховання. Одним із основних інструментів державної екологічної політики в Україні, як зазначено у Законі України [5], є впровадження освіти, екологічної освіти та виховання, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості в інтересах сталого розвитку.

Актуальність теми зумовлена найголовнішим завданням сьогодення – сприяти відродженню національної освіти, починаючи з першої її ланки – дошкільної. Вимоги щодо практичної реалізації Базового компонента дошкільної освіти [1] зобов'язують до пошуків інноваційних підходів до проблеми підготовки фахівців у закладах вищої освіти для успішного забезпечення педагогічного процесу виховання екологічної культури дітей у закладі дошкільної освіти.

У вітчизняній теорії та практиці роботи закладів дошкільної освіти підтверджено, що завдання освіти для сталого розвитку можна реалізувати через створення еколого орієнтованого освітнього простору в ЗДО як динамічної системи найбільш оптимальних освітніх умов, що

сприяють формуванню нового стереотипу екологічного мислення і поведінки особистості дитини передшкільного віку та її розвитку відповідно зі своїми задатками і суспільними запитами.

Логіко-системний аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що означена проблема вченими досліджувалась за такими напрямками:

– *теоретико-методичні питання сутності екологічної культури* були предметом дослідження М. Дробнохода, Н. Адаменко, Л. Кириленко, С. Іващенко, В. Крисаченко, М. Хилько та ін.;

– *проблема екологічної культури в системі загальнолюдської культури* знайшла відображення в працях О. Вербицького, Е. Гірусова, А. Горлова, Л. Лук'янової, М. Моїсеєва, А. Урсул, А. Фадєєва та ін.;

– *проблема екологічної культури на лінії дошкільного дитинства* знайшла свій розвиток у дослідженнях О. Байєр, О. Безсонової, Н. Гавриш, Н. Горопахи, Л. Загородньої, Н. Лисенко, З. Плохій та ін.

Вчені наголошують, що успішному вирішенню завдань національного виховання як факторові цілісного формування особистості сприяє екологічне виховання з проекцією на формування екологічної культури вже у першій ланці – дошкільній та передбачає прищеплення дітям украї необхідних відчуттів відповідальності за природу як національну і загальнолюдську цінність, основу життя на землі, господарські, гуманні принципи природокористування.

За результатами проведеного дослідження актуалізовано необхідність дотримання засад особистісно-орієнтованого підходу до виховання екологічної культури дітей дошкільного віку на засадах сталого розвитку; визначено особливості застосування системи еколого-розвивального простору до виховання екологічної культури дошкільників у сучасному закладі дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Т. О. Піроженко, авт. кол-в: О. М. Байєр, О. К. Безсонова, О. Г. Брежнева, Н. В. Гавриш, Л. П. Загородня та ін. 2021. 37 с.
2. Плохій З.П. Виховання екологічної культури дошкільників. *Метод. посібник*. К.: Ред. журналу «Дошкільне виховання», 2002. 173 с.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. № 2145-VI I Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України/ Верховна Рада України від 28.02.2019 № 2697-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) В БАЗОВІЙ ШКОЛІ

Кожан Валерія Святославівна
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м.Луцьк, Україна

Науковий керівник: Лесик Ірина Валеріївна

Кандидат філологічних наук, доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м.Луцьк, Україна

Метод предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) є інноваційним підходом, що поєднує вивчення предметного матеріалу та опанування іноземної мови. У середній школі цей метод стає все більш популярним, оскільки дозволяє учням не лише покращити знання з предметів, але й значно розвинути свої мовні компетентності. Методика CLIL спрямована на створення мовного середовища, де іноземна мова використовується не як мета навчання, а як інструмент для вивчення інших дисциплін, таких як історія, географія, біологія чи математика [1, с. 54].

У базовій школі (5-9 класи) учні перебувають на етапі активного розвитку когнітивних здібностей та мовленнєвої компетентності. На цьому етапі вони вже мають базове володіння іноземною мовою тому можуть брати участь в інтегрованих уроках, які поєднують мовну практику і засвоєння предметних знань.

Методика CLIL має низку переваг, серед яких можна виділити можливість для учнів середньої ланки одночасно вдосконалювати знання іноземної мови та глибше опанувати предметні дисципліни.

Крім того, навчання предметів, використовуючи іноземну мову стимулює розвиток критичного мислення, оскільки учні аналізують та осмислюють інформацію у двох контекстах — мовному та предметному. Це підвищує їхню здатність до багатозадачності та гнучкості у вирішенні проблем.

Здобувачі освіти отримують доступ до нової термінології в контексті певних предметів, що допоможе розширити мовні навички під час використання слів та виразів у реальних ситуаціях. Наприклад, під час

вивчення географії вони можуть засвоїти слова на зразок "climate change", "biodiversity", "natural resources", що буде корисним не лише в межах предмета, але й у повсякденному житті [4, с. 34].

Метод CLIL сприяє формуванню в учнів міждисциплінарного підходу до навчання. Це дає учням змогу не лише вивчити матеріал з одного предмету, але й побачити взаємодію різних наук та сфер знань. Даний метод стимулює глибше розуміння матеріалу та допомагає краще його запам'ятати.

Однак варто зазначити, що впровадження методу CLIL у середній школі супроводжується певними викликами, серед яких нестача ресурсів або підготовлених педагогів.

Навчання за методом CLIL може бути складним для учнів, які мають нижчий рівень володіння мовою. Вчителі мають адаптувати матеріали таким чином, щоб врахувати різні мовні потреби учнів та забезпечити доступність предметної інформації для всіх.

У середній школі вчитель CLIL має володіти не лише предметними знаннями, але й високим рівнем іноземної мови. Це вимагає від педагогів додаткової підготовки та методичної підтримки. Учитель також повинен бути готовий використовувати різноманітні методи викладання, щоб інтегрувати навчальний процес і забезпечити досягнення як предметних, так і мовних цілей [2, с. 22].

Деякі предмети, такі як математика чи фізика, можуть бути складні для засвоєння навіть рідною мовою. Викладання цих дисциплін іноземною мовою потребує ретельної підготовки, особливо при поясненні абстрактних понять. Вчителі повинні використовувати візуальні підказки, графіки, схеми та інші наочні матеріали, щоб полегшити розуміння для учнів [3, с. 68].

Отже, використання методу CLIL у середній школі є ефективним засобом для підвищення мовних і предметних компетентностей учнів. Завдяки інтеграції навчальних завдань, які сприяють розвитку критичного та аналітичного мислення, учні отримують глибше розуміння як предметного матеріалу, так і мови. CLIL також сприяє мотивації учнів до активного використання іноземної мови та розширює їхні можливості у майбутньому професійному житті.

Список використаних джерел:

1. Білозерська І. В. Методика навчання іноземної мови через змістовне навчання. Київ: Видавництво Аграрний Світ, 2021. 251с.

2. Коваленко О. П. Інноваційні підходи до інтегрованого навчання у школі. Харків: Видавництво "Освіта", 2020. 312 с.
3. Рост М. Дослідження слухання та навчання через слухання. Пекін: Видавництво Іноземних Мов, 2005. 256 с.
4. Шевченко Л. Г. Розвиток критичного мислення учнів через метод CLIL. Одеса: Видавничий Дім, 2019. 198 с.

РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Межевська Лілія Володимирівна

кандидат юридичних наук, заступник директора ННІ ПІО
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Козубай Інна Віталіївна

старший викладач кафедри мовної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Наумик Антон Сергійович

здобувач вищої освіти ННІ ПІО
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Биба Назар Євгенович

здобувач вищої освіти ННІ ПІО
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

В сучасних умовах глобалізаційної діяльності людства, суспільство розглядає вищу освіту як провідний аспект економічного, соціального і наукового зростання. З цією метою в українській системі сучасної вищої освіти розпочались впроваджуватися докорінні зміни.

Теоретико-методологічні аспекти реформування системи вищої освіти досліджувала велика кількість провідних науковців України, зокрема такі: Л. Р. Наливайко, В. М. Савіщенко, Л. В. Межевська, А. Ю. Мунько, І. В. Козубай та інші. В той час як організаційно-практичні – Н. С. Сидоренко, І. В. Дзюба, С. О. Шевченко, М. М. Трещов, Н. А. Липовська, А. С. Наумик та інші.

Дія правового режиму воєнного стану, значне посилення впливу світового ринку праці й інноваційні зміни сучасності детермінують процес комплексної трансформації сучасного ринку надання освітніх послуг в Україні. Вища освіта нового взірця перед усім має бути орієнтована на формування не тільки фахових, але й деонтологічних компетентностей здобувача вищої освіти, розвиток патріотичних

поглядів, а також підсилення наукової складової при здобутті певного освітньо-кваліфікаційного (професійного) (освітньо-наукового) рівня.

В умовах інноваційної діяльності суспільства, вища освіта розглядається як провідний суспільно-громадський пріоритет та центральний компонент глобалізаційних процесів, міждержавного об'єднання, а також створення єдиного освітнього комплексу для формування не тільки кваліфікованого фахівця, але й особистості з високими моральними якостями та стабільним психоемоційним станом.

Формування оновленої стратегії комплексного професійного і особистісного розвитку здобувачів вищої освіти, надання їм додаткових прав в контексті автономізації діяльності закладів вищої освіти, делегування повноважень щодо можливості вибору певних аспектів розвитку закладу освіти значним чином впливають на їх особистість та надають можливість у майбутньому здійснювати належним чином громадську та професійну діяльність, спрямовуючи її на позитивний вплив для суспільства та держави.

В контексті розгляду можливостей щодо реформування системи вищої освіти в Україні важливо звернути увагу на такі аспекти, а саме:

- перехід до повної фінансової автономії закладів вищої освіти;
- переформатування закладів вищої освіти на конкурентноспроможні системи з надання освітніх послуг;
- покращення реального репутаційного капіталу закладів вищої освіти;
- забезпечення якості вищої освіти як інституційної основи роботи закладів вищої освіти;
- поглиблення процесу інтернаціоналізації закладів вищої освіти;
- змінення ставлення до сфери вищої на державному рівні;
- активізування публікаційної активності професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти;
- розмежування поняття «науково-педагогічний працівник» на «науковець» і «педагог», внести зміни щодо фінансування новоутворених категорій;
- активним чином сприяння залученню засобів масової інформації до формування позитивного іміджу української освіти;
- розроблення концепції взаємодії та роботи закладів вищої освіти і бізнесу;

- стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності до фінансування української освіти і науки, а також до створення корпоративних закладів вищої освіти;
- поглиблення державно-приватне партнерство у сфері вищої освіти;
- збільшення обсягів державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою технічного та агро-біологічного спрямування;
- переформатування можливості щодо адміністрування закладом освіти;
- перепрофілювання процес акредитації освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм до міжнародних освітніх стандартів.

Якісні українські університети (конкурентоздатні на міжнародній арені) можуть з'явитися лише за умови створення реального репутаційного капіталу. Тобто лише коли репутаційний капітал стає головною запорукою успішного розвитку українських ЗВО, в т.ч. з погляду прийняття важливих рішень і можливості залучення різноманітних ресурсів. У контексті розвитку репутаційного капіталу також треба розглядати можливість дотримання академічної доброчесності [1].

При дослідженні та реформуванні системи вищої освіти доречно використовувати структурно-логічну схему еволюції підходів до управління освітою (Рисунок 1).

Рис. 1. Структурно-логічна схема еволюції підходів до управління освітою

(розроблено авторами наукової статті)

Розпочаті процеси реформування системи освіти обумовлюють зміни її інституційної складової, зокрема в частині нормативно-правового забезпечення. Враховуючи комплексний системний підхід до проведення секторальних реформ в Україні, на центральному рівні було схвалено План законодавчого забезпечення реформ в Україні [2], в якому окреслено орієнтири трансформаційних змін та визначено пріоритетні напрями удосконалення правового регулювання суспільних відносин в кожному секторі.

Сучасні науковці України (Н. С. Сидоренко, І. В. Дзюба, М. М. Трещов, О. С. Ядловська, А. С. Наумик) у своїх численних наукових працях і публікаціях наголошують на важливості застосування технологій проєктного менеджменту при здійсненні управління закладом вищої освіти, охарактеризовуючи позитивні аспекти зазначеної управлінської (публічно-управлінської) технології [3;4;5;6].

Таким чином питання щодо реформування вищої освіти України в сучасних умовах глобалізації є важливим аспектом становлення і розвитку суспільства, а також формування нових галузей економіки.

Список використаних джерел:

1. Квіт С. Усе має змінитися: десять кроків з реформування вищої освіти після війни. Київ, 2022. 5 с.
2. План законодавчого забезпечення реформ в Україні : Постанова Верховної Ради України від 4 черв. 2015 р. № 509-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-19>.
3. Наумик А. С., Корх А. О. Вплив публічного управління на якість сучасних освітніх послуг в Україні. *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень* : зб. наук. пр. за матеріалами VI міжнар. наук. конф., м. Вінниця, 8 берез. 2024 р. С. 39–41.
4. Наумик А., Корх А. О. Державно-приватне партнерство в контексті сучасного публічного управління в Україні. *Концепт науки XXI: стратегії, методи та наукові інструменти*: матеріали VI міжнар. студент. наук. конф., м. Харків, 13 верес. 2024 р. С. 41–42.
5. Сидоренко Н. С., Наумик А. С., Брагіна К. С. Автономія закладів вищої освіти України: вплив сучасних тенденцій публічного управління. *Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук*: зб. наук. пр. за матеріалами IV міжнар. наук. конф., м. Дніпро, 12 квіт. 2024 р. С. 28–29.
6. Шевченко С. Проблеми й перспективи державно-громадського управління якістю вищої освіти в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2010. Вип.3(6). С.23-34.

РОЗВИТОК СЛОВЕСНО-ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Скакальська Юлія Русланівна

здобувачка другого рівня вищої освіти (магістр)

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, Україна

Науковий керівник: Бенера Валентина Єфремівна

ORCID ID: 0000-0003-2865-3217

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, Україна

Сучасні тенденції побудови освітнього процесу в закладах дошкільної освіти ґрунтуються на усвідомленні ціннісної дошкільного дитинства як унікального періоду для становлення та розвитку особистості. Одним із вагомих аспектів розвитку пізнавальної активності на лінії дошкільного дитинства є розвиток словесно-логічного мислення дітей старшого дошкільного віку. Належний рівень розвитку словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку є чинником, який забезпечує належний рівень розвитку інтелектуальної сфери та становлення особистості дитини дошкільного віку прогнозуючи її успішність в освітній діяльності НУШ.

Базовий компонент дошкільної освіти (2021) визначає зміст, завдання та основні напрями розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку, зокрема, словесно-логічного мислення [1]. Зокрема в рамках освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» виокремлюється необхідність того, щоб дитина виявляла цікавість до свого оточення і самої себе. Рівень розвитку словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку слугує основою задля освоєння дитиною культурного потенціалу суспільства, необхідною умовою формування розумових здібностей та особистісних якостей (самостійності, ініціативності, творчості, рішучості, успішності тощо), які сприяють гармонійному становленню зростаючої особистості дошкільника.

Дослідження вчених (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калмикова, Л. Кондратенко, Л. Лохвицька, М. Марусинець, Л. Проколієнко, Т. Ткачук,

І. Товкач та ін.) визначають психолого-педагогічні аспекти пізнавальної активності, розвитку словесно-логічного мислення та їх вплив на розвиток особистості дітей старшого дошкільного віку. Практична складова методичного компоненту досліджуваного феномену частково представлена у публікаціях, навчально-методичних виданнях для практичних працівників ЗДО (В. Бенера, Л. Богуславська, К. Крутій, С. Кулачківська, І. Луценко, Н. Наумчик, С. Нерянова, Т. Піроженко, О. Швець та ін.).

Логіко-системний аналіз програм розвитку дітей дошкільного віку «Українське дошкілля» [3] та «Я у Світі» [7], «Освіта та піклування» [6] дало змогу виділити особливості розуміння сутності проблеми дослідження. Встановлено, що використовуючи умовно-символічні зображення, дитина старшого дошкільного віку може втілювати в життя різноманітні аспекти пізнання і розвитку, виявляючи свою допитливість через активну пізнавальну діяльність в освітньо-розвивальному просторі сучасного ЗДО.

За результатами проведеного дослідження актуалізовано необхідність дотримання індивідуального та диференційованого підходів до розвитку словесно-логічного мислення дітей дошкільного віку та визначено особливості методичних підходів (застосування схем, розвивально-коректурних таблиць, словесно-логічних завдань, моделювання казкових сюжетів та ін.) до розвитку словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що в дослідженні окреслено теоретичні положення й висновки та висвітлені результати експериментального дослідження, які дають змогу глибоко осмислити контент науково-методичних засад розвитку словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку та спрогнозувати застосування ефективних засобів для забезпечення умов для подальшого удосконалення у сучасному ЗДО.

Отримані констатувального етапу дослідження дані засвідчили потребу в упровадженні програми з розвитку словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку засобами сучасних технологій.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Т. О. Піроженко, авт. кол-в: О. М. Байер, О. К. Безсонова, О. Г. Брежнева, Н. В. Гавриш, Л. П. Загородня та ін. 2021. 37 с.

2. Бенера В. Є. Інтелектуальні мовленнєві ігри з дітьми: *навч.-метод. посібник* для працівників закладів дошкільної освіти, вчителів початкових класів, батьків – Тернопіль: Мальва, 2005. 84 с.
3. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О.В. Низковської. 2017. 256 с.
4. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ЗВО. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
5. Крутій К. Розвиваємо в дитини мовлення, інтелект і здібності. Запоріжжя: ТОВ: «ЛІПС. Лтд». 1999. 60 с.
6. Програма освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування / Education Care» / В. А. Воронов, К. В. Ковальчук, Н. В. Піканова, О. Д. Рейпольська, С. О. Сисоєва, К. Ю. Станкевич. Київ: ФОП В. Б. Ференець, 2021. 130 с.
7. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова; наук. Кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЇ МАЙНДМЕППІНГУ У РОЗВИТКУ ВМІНЬ РІЗНИХ ВИДІВ АНГЛОМОВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БАЗОВІЙ ШКОЛІ

Лесик Ірина Валеріївна

Доцент кафедри англійської філології, кандидат філологічних наук
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Храшук Захар Васильович

Студент
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Сучасні освітні реформи, зокрема в межах Нової української школи (НУШ), вимагають від вчителів нових підходів до навчання, що сприяють розвитку ключових компетентностей учнів, серед яких важливе місце займає оволодіння іноземними мовами. Впровадження інноваційних технологій навчання, таких як технологія майндмеппінгу, стає необхідним інструментом для розвитку різних видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання та письмо) на уроках англійської мови.

Майндмеппінг, або створення ментальних карт, є ефективним методом візуалізації інформації, який дозволяє структурувати навчальний матеріал та активізувати когнітивні процеси учнів. Завдяки використанню цього інструменту на уроках англійської мови в базовій школі, учні отримують можливість краще розуміти та засвоювати мовний матеріал, що підвищує їхню мотивацію та залученість у навчальний процес.

У контексті НУШ, де особистісно орієнтований підхід і диференціація навчання відіграють важливу роль, технологія майндмеппінгу дозволяє вчителю адаптувати завдання відповідно до індивідуальних потреб учнів, розвиваючи їхні навички в різних видах мовленнєвої діяльності.

Мета роботи – дослідити роль технології майндмеппінгу у розвитку вмінь різних видів англомовної мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання та письмо) в базовій школі. Особлива увага приділяється аналізу впливу ментальних карт на підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу учнями.

Вирішення поставленої мети визначило вибір та використання таких методів дослідження: аналіз і синтез науково-методичної літератури; метод порівняння для зіставлення традиційних методик навчання англійської мови з підходами, що включають майндмеппінг; метод узагальнення та систематизації, що дозволив дослідити роль технології майндмеппінгу та зробити висновки щодо її доцільності в умовах сучасного навчального процесу.

Майндмеппінг (створення ментальних карт, карт розуму, інтелект-карт, смарт-карт, асоціативних схем, діаграм зв'язків, концептуальних карт) – технологія візуалізації мислення, що дозволяє структурувати інформацію у вигляді графічних схем або карт.

Технологія майндмеппінгу відіграє важливу роль у розвитку вмінь англомовної мовленнєвої діяльності, оскільки стимулює когнітивні процеси та допомагає учням структуровано опрацьовувати інформацію [1]. Майндмеппінг, як інструмент візуалізації знань, ефективно підтримує розвиток чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності – говоріння, аудіювання, читання та письма.

Під час опрацювання текстів на читання учні можуть створювати ментальні карти, щоб систематизувати зміст, виділяти головні ідеї та встановлювати зв'язки між елементами тексту. Це не тільки покращує розуміння прочитаного, а й розвиває навички критичного мислення та синтезу інформації. К. Бір стверджує, що смарт-картки забезпечують механізм навчання, який дозволяє учням ідентифікувати текстові зв'язки, на які вони не звернули б уваги при лінійному розпізнаванні інформації [2]. У процесі створення смарт-карт учні можуть переказувати прочитане по-своєму, що сприяє глибшому розумінню тексту.

Р. Бранднер пропонує низку методів застосування ментальних карт для роботи зі складними текстами:

1. фрагментація тексту (розбивка тексту на менші, легші для сприйняття частини, які зображуються на карті);
2. виділення ключових понять (ідентифікація та акцентування уваги на основних поняттях і ідеях, представлених у тексті);
3. нанесення незнайомих слів (позначення на карті нових слів і виразів, що потребують додаткового пояснення);
4. узагальнення сюжету (створення системи персонажів та відображення зв'язків між ними, а також узагальнення основних подій твору) [3].

Технологія майндмепінгу може бути ефективно використана для розвитку вмінь аудіювання в базовій школі, адже вона сприяє активізації слухових процесів, підвищує рівень розуміння та запам'ятовування прослуханого матеріалу. Учні можуть створювати ментальні карти для запису ключових моментів, які вони чують під час аудіювання. Наприклад, під час прослуховування розповіді чи діалогу вони можуть малювати ментальну карту, на якій відобразатимуть основні персонажі, події та ідеї. Це допомагає їм краще структурувати інформацію і запам'ятовувати її.

Ментальні карти дозволяють учням візуалізувати зв'язки між різними частинами прослуханого матеріалу, що сприяє глибшому розумінню. Завдяки візуалізації учні можуть легко відстежувати розвиток сюжету або основні аргументи в тексті.

Після прослуховування учні можуть обговорити свої ментальні карти в групах, що сприяє розвитку критичного мислення та активного спілкування. Це також дозволяє їм порівнювати свої інтерпретації і вчитися один у одного.

Важливо також використовувати ментальні карти для розвитку вмінь говоріння. Оволодіння основами іноземної мови означає досягнення комунікативної компетентності учня, що вимагає практики англійської мови в природних комунікативних ситуаціях. Розвиток комунікативної компетентності вимагає не тільки набуття необхідних навичок володіння іноземною мовою, але й засвоєння великої кількості позанавчальної інформації, необхідної для повноцінного спілкування та взаєморозуміння. Використання ментальних карт сприяє організації мисленневих процесів під час підготовки до усного мовлення. Учні можуть створювати схеми, які відображають основні теми або ключові слова, що полегшує формулювання думок і побудову зв'язних висловлювань. Це особливо корисно під час навчання монологічного мовлення, де важливо структуровано передавати інформацію.

Майндмепінг також може бути ефективним інструментом для розвитку вмінь писемного мовлення. С. Бухарі наголошує на важливості підбору релевантних методик для навчання цього виду мовленнвої діяльності, які дають змогу учням зрозуміти особливості процесу письма. На думку дослідників, навчитися писати іноземною мовою складніше, ніж рідною. Процес письма є циклічним і може бути розділений на підготовку до написання і власне створення письмового повідомлення.

На ранніх етапах важливу роль відіграє процес генерування ідей і перевірка відповідності повідомлення темі. Саме на цьому етапі викладачі та учні повинні використовувати ментальні карти [4].

Р. Карім у процесі генерування ідей для письмових повідомлень використовує поєднання методів мозкового штурму та ментального мапування одночасно. Під час мозкового штурму учні записують ключові слова та ідеї на лініях ментальної карти в тому порядку, в якому вони з'являються. Це полегшує процес генерування ідей для учнів [5].

Отже, впровадження майндмепінгу в навчальний процес є важливим кроком до підвищення ефективності навчання англійської мови в умовах НУШ. Використання ментальних карт у навчанні аудіювання, читання, говоріння та письма забезпечує всебічний розвиток комунікативної компетентності учнів, а також сприяє активізації когнітивних процесів учнів, дозволяючи їм краще структурувати інформацію та встановлювати взаємозв'язки між ідеями. Завдяки візуалізації учні можуть ефективніше засвоювати мовний матеріал, що, в свою чергу, підвищує їхню мотивацію та зацікавленість у навчальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Заболотська О.О., Мартинова У.С. Розвиток умінь різних видів англійськомовної мовленнєвої діяльності засобами інтелект-карт // World science: problems, prospects and innovations. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2021. P. 334–339
2. Beare K. Using a mind map for reading comprehension. URL: <https://www.thoughtco.com/using-a-mind-map-for-reading-comprehension-1212017> (дата звернення: 6.10.2024)
3. Brandner R. 15 creative mind map examples for students. The creativity and productivity blog. URL: <https://www.mindmeister.com/blog/students-guide-to-mind-mapping/> (дата звернення: 6.10.2024)
4. Bukhari S. Mind mapping technique to enhance EFL writing skills. *International Journal of Linguistics and Communication*. 2016. Vol. 4. № 1. P. 58–77
5. Karim R. A. Technology-Assisted Mind Mapping Technique in Writing Classrooms: An Innovative Approach. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 2018. № 8(4). P. 1075–1085.

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Білодід Діана Сергіївна

здобувачка вищої освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, Україна*

Науковий керівник: Данило Тетяна Луківна

ORCID ID: 0009-0005-4737-9665

викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти та історії
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, Україна*

У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх широкого впровадження в різні сфери суспільного життя, освіта не є винятком. Особливо це стосується дошкільної освіти, де цифровізація освітнього процесу стає не просто важливим компонентом, а необхідністю. Цифрові технології не лише відкривають нові можливості для взаємодії між педагогами та дітьми, але й значно впливають на ефективність навчально-виховного процесу, дозволяючи робити його більш гнучким, різноманітним і адаптованим до індивідуальних потреб кожної дитини.

Зміни, що відбуваються в суспільстві, диктують нові вимоги до професійної підготовки вихователів, які повинні володіти цифровими компетентностями для підвищення якості освітнього процесу. Це передбачає не лише вміння використовувати сучасні цифрові інструменти, такі як інтерактивні дошки, планшети, освітні програми та онлайн-платформи, але й здатність адаптувати ці технології до специфіки дошкільного навчання. Важливим аспектом є також створення педагогами власних цифрових ресурсів та інтеграція їх у роботу, що сприяє розвитку когнітивних, соціальних та емоційних навичок дітей.

Перед педагогами є нові виклики, але водночас відкриває величезні перспективи для розвитку творчості, інновацій та вдосконалення професійної майстерності. Важливо, щоб освітні установи забезпечували належні умови для підвищення цифрових компетентностей вихователів, оскільки від цього залежить майбутнє якісної освіти і гармонійного розвитку підрастаючого покоління.

Дослідження даної теми здійснювалися багатьма вітчизняними та українськими науковцями. В. Биков і М. Лещенко досліджували цифрову гуманістичну педагогіку, наголошуючи на важливості інтеграції цифрових технологій у освітній процес. Р. Гуревич акцентував увагу на формуванні інформаційної компетентності у вихователів через використання мультимедійних технологій. Н. Морзе та О. Сисоєва вказали на виклики, з якими стикаються вихователі при впровадженні цифрових технологій, включаючи недостатню підготовку та обмежений доступ до ресурсів. А. Гуржій і М. Жалдак підкреслили необхідність оновлення освітніх програм для підготовки вихователів до використання цифрових інструментів у практиці, тому що цифрова компетентність є важливою складовою педагогічної діяльності, що визначає ефективність роботи вихователя в сучасних умовах.

Проблема розвитку цифрової компетентності вихователів ЗДО набуває особливого значення через необхідність підвищення якості освітнього процесу. У зв'язку з цим важливо розробити відповідні методичні інструменти та технології, що сприятимуть формуванню та вдосконаленню цифрових навичок педагогів.

Цифрова компетентність є одним з основних елементів професійної діяльності вихователів у сучасних умовах. Вона охоплює здатність працювати з цифровими ресурсами, використовувати їх у навчальному процесі, оцінювати якість цифрових інструментів і інтегрувати їх в освітній простір. Генсерук Г. підкреслює, що цифрова компетентність «одна із професійно значущих компетентностей», яка забезпечує успішне навчання і розвиток дітей [4]. В умовах інформаційного суспільства вихователі повинні не тільки навчати дітей цифрової грамотності, але й самі бути носіями цієї компетенції.

Важливо, щоб вихователі могли адаптуватися до цих змін і використовувати технології для розвитку дітей. Вихователі повинні розуміти, як за допомогою цифрових засобів можна підвищити мотивацію дітей до навчання, розвивати їх творчі здібності та критичне мислення.

Цифрова грамотність є основою професійного розвитку вихователів ЗДО. Вихователі ЗДО мають володіти базовою цифровою грамотністю, щоб ефективно використовувати цифрові інструменти в освітньому процесі. Це включає не лише технічні навички, але й усвідомлення етичних норм, пов'язаних з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Бречко О. підкреслює, що «цифрова грамотність є базовою складовою

розвитку сучасного інформаційного суспільства» [3]. Ця грамотність дозволяє вихователям зберігати безпечне і відповідальне середовище для дітей під час використання цифрових ресурсів.

Однією з ключових умов ефективної цифровізації дошкільної освіти є систематичне підвищення кваліфікації педагогів. У сучасному інформаційному суспільстві вихователі мають постійно оновлювати свої знання, вивчаючи нові технологічні інструменти та методи їх інтеграції у педагогічну практику. Це може включати участь у спеціальних тренінгах, вебінарах, семінарах та обмін досвідом з колегами на професійних платформах. Водночас важливо не лише опанування технічних аспектів, але й розуміння того, як цифрові ресурси можуть стимулювати розвиток різних сфер дитячої діяльності — мовленнєвої, творчої, пізнавальної тощо. Уміння педагога забезпечити збалансоване поєднання традиційних і цифрових методів навчання сприяє формуванню в дітей критичного мислення, самостійності та здатності адаптуватися до швидких змін у навколишньому світі.

Уряд України через Міністерство освіти і науки (МОН) пропонує спеціальні програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників, зокрема щодо розвитку цифрової компетентності.

Мультимедійні технології є ефективним інструментом у формуванні цифрової компетентності вихователів. Їх використання дозволяє розширити можливості навчання та зробити освітній процес більш цікавим і захопливим для дітей. Вони допомагають «формувати інформаційну компетентність педагогів», що є важливим кроком на шляху до підвищення якості освіти. Вихователі можуть використовувати мультимедійні технології для створення інтерактивних навчальних матеріалів, віртуальних прогулянок та інших сучасних методів навчання.

Впровадження цифрових технологій у дошкільну освіту може бути реалізоване через різні приклади використання цифрових інструментів (інтерактивні дошки, мультимедійні проектори, освітні додатки на планшетах/комп'ютерах), які допомагають створювати захоплюючі освітні середовища для дітей дошкільного віку, підсилюючи їхнє сприйняття навчального матеріалу через візуалізацію та інтерактивність та розвивають у дітей логічне мислення, мовні навички та базову математику через ігрову форму навчання (платформи «Starfall», «ABCmouse» або «Тоса Васа»).

Окрім цього, цифрові ресурси дозволяють створювати електронні портфоліо дітей, у яких вихователі можуть зберігати малюнки, творчі

роботи або відеозаписи з навчальних занять. Це не тільки полегшує роботу вихователя, але й дає можливість батькам стежити за успіхами своєї дитини в освітньому процесі. Таким чином, цифрові технології можуть значно підвищити ефективність навчання в дошкільній освіті, надаючи вихователям нові інструменти для розвитку дітей у сучасному освітньому середовищі.

Одним із викликів у формуванні цифрової компетентності є недостатня інфраструктура в багатьох ЗДО. Відсутність сучасного технічного обладнання та повільний доступ до інтернету можуть обмежувати можливості вихователів у використанні цифрових інструментів. Також важливо, щоб керівництво закладів освіти підтримувало розвиток цифрової компетентності вихователів через доступ до ресурсів і навчальних програм.

Висновки. Отже, формування цифрової компетентності у вихователів закладів дошкільної освіти є актуальним викликом сучасної педагогічної практики в умовах цифровізації освітнього процесу.

Підвищення цифрової компетентності вихователів дозволяє покращити якість освітніх послуг у ЗДО, забезпечити активне використання сучасних цифрових технологій у роботі з дітьми та підготувати їх до навчання у цифровому середовищі майбутнього.

Таким чином, вдосконалення професійної підготовки вихователів з акцентом на розвиток цифрової компетентності сприяє підвищенню їхньої готовності до інноваційної діяльності та використанню сучасних технологій у дошкільній освіті, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Наказ МОН України «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності». 2021. Вилучено з: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennyatipovoyi-programi-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-z-rozvitkucifrovoyi-kompetentnosti>
2. Биков В., Лещенко М. Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти. Теорія і практика управління соціальними системами. 2016. №4. С. 115–130. Вилучено з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2016_4_13
3. Бречко О. Фінансова і цифрова грамотність, як базові складові розвитку сучасного інформаційного суспільства. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 129–135.
4. Генсерук Г. Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. *Open educational e-environment of modern University*. 2019. № 6. С. 8–16.

СЕКЦІЯ XVIII. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ

DOI 10.62731/mcnd-25.10.2024.006

ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ В ОСВІТНІХ УСТАНОВАХ ПОЛЬЩІ

Катерина Воронченко

ORCID ID: 0009-0007-3680-5774

магістрантка кафедри диференціальної та спеціальної психології
Одеський національний університет імені І. М. Мечникова, м. Одеса, Україна

Олена Овсянікова

магістрантка кафедри соціальної педагогіки та психології
Запорізький національний університет, Україна

Яна Раєвська

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології, директор
Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук
Міжрегіональної Академії управління персоналом, Україна

Глобальні соціальні та політичні процеси, такі як війни, економічні кризи та природні катастрофи, призводять до вимушеної міграції населення. Сім'ї з дітьми шкільного віку, які переживають ці зміни, стикаються з численними викликами в нових соціокультурних умовах. Особливо критичним є процес адаптації дітей до нової освітньої системи, що може суттєво впливати на їхнє психологічне здоров'я та успішність.

Триваючий конфлікт в Україні змусив багато сімей шукати притулок у сусідніх країнах, включаючи Польщу. Ця міграція поставила перед дітьми унікальні виклики, особливо у адаптації до нових освітніх систем, що є критично важливим для їх інтеграції та психічного здоров'я.

Над темою працювали провідні дослідники і відомі науковці. Робота В. В. Стеценка "Психологічні особливості адаптації підлітків-мігрантів до соціально-культурного середовища" зосереджується на вивченні адаптаційних викликів, які виникають перед мігрантами у підлітковому віці. Дослідження виявляє ключові психологічні потреби та виклики,

акцентуючи на критичному значенні соціальної підтримки та інтеграції у нове середовище для ефективної адаптації. Особлива увага приділяється розвитку ідентичності підлітків та впливу культурних диференціацій і стереотипів на їхні взаємодії з місцевими спільнотами. [4]

У дослідженні А. А. Соколовської "Психологічні особливості адаптації підлітків-мігрантів в умовах вимушеної міграції" аналізуються психологічні бар'єри та ресурси, що впливають на адаптацію підлітків у нових культурних умовах. Автор зосереджується на емоційних труднощах, таких як тривога, ізоляція та втрата ідентичності, а також на копінг-стратегіях, що допомагають підліткам долати ці виклики. Дослідження підкреслює важливість соціальної підтримки родини та громади, а також інтеграційних програм, спрямованих на розвиток комунікативних і культурних навичок для успішної адаптації підлітків у новому середовищі. [3]

Н. М. Котенко "Психологічні особливості адаптації підлітків-мігрантів в умовах вимушеної міграції" зосереджується на аналізі внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на адаптаційний процес підлітків, що стали жертвами конфліктів та насильства. Автор підкреслює, що емоційні реакції, такі як страх, депресія та відчуття втрати, можуть суттєво ускладнити інтеграцію молоді в нове соціокультурне середовище. [2]

У дослідженні О. В. Гніди "Психологічні особливості формування та розвитку особистості підлітка-мігранта" аналізується вплив культурної адаптації, соціальної інтеграції та емоційного стану на формування ідентичності підлітків, які пережили вимушену міграцію. Автор підкреслює, що кризові ситуації можуть спричиняти як негативні, так і позитивні зміни в особистісному розвитку, сприяючи формуванню резиліентності та гнучкості [1].

Дослідження "Турбота про дітей під час конфліктів та вимушеної міграції" (Р. Калам, А. Ель-Хані, К. Картрайт) розглядає виклики, з якими стикаються сім'ї у період соціальних потрясінь, та необхідність адаптації сімейних навичок для забезпечення емоційної підтримки дітей. Автори підкреслюють важливість залучення спільноти та інституцій для створення безпечного середовища, а також значущість програм розвитку навичок батьківства в умовах кризи [5].

В рамках проекту «Школа Нова» від Фонду міжнародної співпраці польсько-української «FREE DOM» було проведено дослідження серед

батьків дітей шкільного віку з досвідом біженства для ідентифікації бар'єрів у відвідуванні українськими дітьми польських шкіл. Дослідження розглядає багатогранні виклики, з якими стикаються українські діти-біженці у польських школах, акцентуючи увагу на їхніх емоційних станах та впливі соціокультурного середовища в Польщі на їх психологічну адаптацію. Застосування всеохоплюючого опитування, проведеного серед 373 батьків школярів у Торуні, Грудзьондзі та Бидгощі, дослідження висвітлює значні бар'єри для адаптації, такі як мовні труднощі, культурна інтеграція та соціальне прийняття в освітніх контекстах.

Під час дослідження було проведено структуроване опитування серед батьків, які проживають у трьох великих польських містах, що зібрали дані про емоційні реакції дітей, ефективність системи підтримки у школах та загальний вплив міграції на їх освітній досвід.

Дослідження показало, що, хоча деякі діти успішно адаптувалися до нового середовища, значна частина з них продовжує стикатися з поточними викликами. Отримані дані основних перешкод з якими стикаються діти під час адаптації представлені на Рис.1

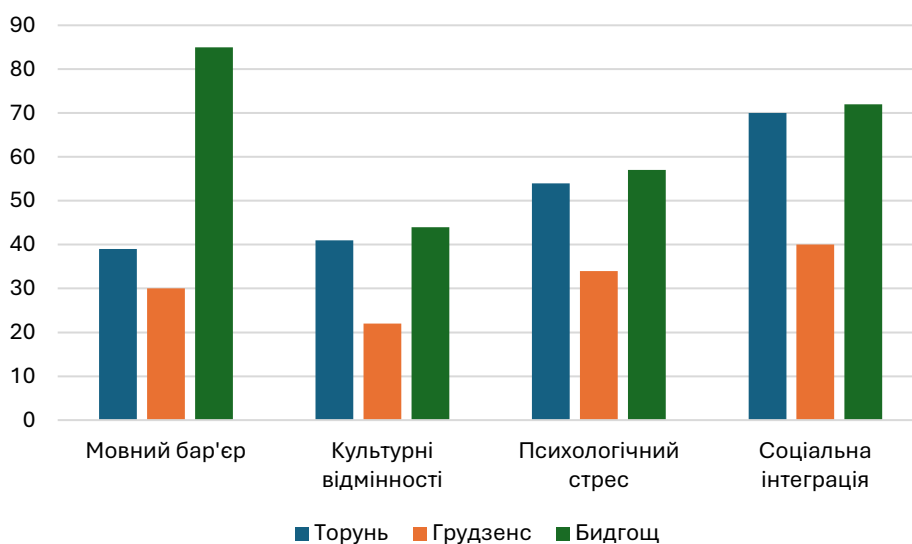

Рис.1 Основні перешкоди під час адаптації до нової школи

Вирішення освітніх та емоційних потреб дітей-біженців не лише важливо для їх особистісного розвитку, але й для соціальної згуртованості країни прийому. Дослідження підтверджує необхідність співпраці між освітянами, політиками та громадськими організаціями

для забезпечення всебічної інтеграції українських дітей-біженців у польське суспільство.

Список використаних джерел:

1. Гніда О. В. Психологічні особливості формування та розвитку особистості підлітка-мігранта. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 2018, с. 95–99. [1]
2. Котенко Н. М. Психологічні особливості адаптації підлітків-мігрантів в умовах вимушеної міграції. Науковий вісник Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, 2020, с. 44–51. [2]
3. Соколовська А. А. Психологічні особливості адаптації підлітків-мігрантів в умовах вимушеної міграції. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: реалії та перспективи, 2018, с. 110–115.[3]
4. Стеценко В. В. Психологічні особливості адаптації підлітків-мігрантів до соціально-культурного середовища. Вісник Черкаського університету. Психологічні науки, 2019, с. 66–70. [4]
5. Калам Р., Ель-Хані, А., Картрайт, К. Турбота про дітей під час конфліктів та вимушеної міграції. Family Skills. URL: <http://research.bmh.manchester.ac.uk/pfrg>. [5]

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР УСПІШНОГО ЛІДЕРСТВА

Овдієнко Софія Вікторівна

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

Науковий керівник: Бондар Тетяна Іванівна

Кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософії, соціології та політології

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

У сучасному світі роль лідера вже давно перестала обмежуватися лише вмінням керувати процесами та приймати стратегічні рішення. Сьогодні від керівника очікують не тільки високого професіоналізму, але й розвинених соціальних та емоційних навичок. Саме емоційний інтелект стає однією з ключових складових успішного лідерства, оскільки дозволяє лідерам ефективніше взаємодіяти з командою, вирішувати конфлікти, створювати сприятливу атмосферу для співпраці та мотивувати інших на досягнення спільних цілей.

Бізнес-середовище є мінливим, кожен день з'являються нові виклики, які потрібно регулювати. Багато з цих проблем можуть бути вирішені правильно підібраним персоналом, який володіє потрібними навичками. Проте працівниками потрібно керувати, вирішенням цього є лідер. Його особистість не просто керує, а й мотивує. [1]

Лідер – це людина, яку обирає суспільство в якому вона знаходиться, але чому так відбувається? Перш за все це визначає набір якостей, які влаштовують всіх учасників робочого процесу. Впевненість, розуміння, доброта та багато іншого, але поміж усього вирізняється емоційний інтелект.

Емоційний інтелект охоплює здатність розпізнавати, розуміти та керувати як власними емоціями, так і емоціями інших людей. Для лідера це стає надзвичайно важливим інструментом, який сприяє зміцненню довіри, покращенню комунікацій та підвищенню продуктивності.

Люди з розвиненим емоційним інтелектом можуть контролювати свої почуття та визначати їх вплив на свою поведінку. Також вони здатні аналізувати емоції інших людей та, в свою чергу, їх вплив на їхні дії. Хоч і контролювати думки інших людей такі особи не здатні, проте вони

можуть здогадатися звідки походять такі почуття, а в подальшому розробити план як з ними впоратись. [2]

Зазвичай, емоційний інтелект визначає вміння спілкуватись з іншими людьми. Працівники, які вміють контролювати свої емоції рідше роблять імпульсивні або необдумані рішення, що є дуже важливим для лідера. Розуміння своїх та чужих емоцій допоможе налагодити спілкування в колективі та дозволить співробітникам почувати себе почутими. [2]

Деніел Гоулман – психолог, який популяризував поняття «емоційний інтелект», зазначає, що до такого належать 5 характеристик: самосвідомість, саморегуляція, мотивація, емпатія та соціальні навички. [3]

Самосвідомість, як і зазначалось раніше, визначається як здатність оцінювати свої емоції та їх вплив на оточуючих. Саморегуляція передбачає, перш за все, збереження власного спокою, навіть під тиском. Генеральний директор Samaritans - Рут Сазерленд зазначає, що емоційна грамотність є ключем до благополуччя на роботі.

Мотивація для більшості робітників є великою проблемою. На неї можуть впливати будь-які коливання як на роботі, так і в житті загалом. Саморефлексія, як складова емоційного інтелекту допомагає зрозуміти чому і навіщо працювати або прагнути досягнути різноманітних цілей. Мотивовані лідери встановлюють для себе високі стандарти й постійно прагнуть досягати поставлених цілей. Лідери з розвиненим емоційним інтелектом водночас розуміють, що стимулює їхніх працівників та колег, і вміють надихати їх, знаходити власні джерела мотивації для максимально ефективної роботи.

Лідер, який наділений емпатією може зрозуміти оточуючих, поставивши себе на їх місце, відчути почуття співбесідника та допомогти в разі потреби.

Вміння спілкуватися з людьми, бути «своєю людиною» в колективі підвищує бажання до співпраці. Такі лідери зазвичай вміють підтримувати комфортну атмосферу в колективі, талановиті у вирішенні конфліктів та просто вміють вирішувати будь-які питання дипломатичним шляхом. [3]

Емоційний інтелект є ключовим фактором успішного лідерства в сучасному бізнес-середовищі. Уміння керувати не лише процесами, але й емоціями – як своїми, так і оточуючих – стає незамінною складовою

ефективного управління командою. Лідери з розвиненим емоційним інтелектом здатні глибше розуміти потреби своїх співробітників, мотивувати їх до досягнення найкращих результатів, створювати сприятливу атмосферу для співпраці та долати виклики швидкозмінного середовища. Тому емоційний інтелект стає важливим інструментом для досягнення як командних, так і особистих цілей лідера.

Список використаних джерел:

1. Емоційний інтелект та його вплив на лідерство - Empatia.pro. *Empatia.pro*. URL: <https://www.empatia.pro/emotsijnyj-intelekt-ta-jogo-vplyv-na-li> (дата звернення: 20.10.2024). [1]
2. What are the top 5 characteristics of emotional intelligence in good leadership?. *Future Talent Learning | Online Leadership Courses*. URL: <https://www.futuretalentlearning.com/future-talent-magazine/what-are-the-top-5-characteristics-of-emotional-intelligence-in-good-leadership> (дата звернення: 20.10.2024). [3]
3. What is emotional intelligence and how does it apply to the workplace?. *Mental Health America*. URL: <https://mhanational.org/what-emotional-intelligence-and-how-does-it-apply-workplace> (дата звернення: 20.10.2024). [2]

МЕТОДИ АРТ ТЕРАПІЇ В КОРЕКЦІЇ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Захарченко Аліна Андріївна

Здобувач вищої освіти факультету
управління, адміністрування та інформаційної діяльності
Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

Науковий керівник: Васильєва Ольга Анатоліївна

канд. пед. наук, доцент кафедри загальної та практичної психології
Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

Психологічні дослідження підтверджують, що на сьогодні у закладах освіти збільшилося число дітей у стані підвищеної тривожності, які проявляються у підвищеному занепокоєнні, невпевненості, емоційній нестійкості. Виникнення і закріплення тривожності пов'язано, в першу чергу, з незадоволенням основних вікових потреб дитини, необхідністю навчання в стресових умовах у період воєнного стану. Закріплення і посилення тривожності відбувається по механізму "замкнутого психологічного кола", що веде до нагромадження і поглиблення негативного емоційного досвіду, який, породжуючи негативні прогностичні оцінки, сприяє збільшенню і збереженню тривожності [1].

Мета мого дослідження полягає у визначенні рівня тривожності та аналізі та оцінці ефективності різних психологічних засобів, які можуть бути використані для подолання тривожності у дітей молодшого шкільного віку та розробка рекомендацій для психологів і педагогів з метою підвищення психологічного благополуччя дітей.

Для досягнення мети дослідження поставлено виконання наступних завдань:

1. Проаналізувати джерела та літературу о причинах тривожності дітей молодшого шкільного віку у період воєнного стану.
2. Здійснити діагностику тривожності та емоційного стану дітей у визначений період.
3. Провести аналіз результатів діагностики та підібрати психологічні засоби корекції тривожності молодших школярів.

4. Провести аналіз ефективності при застосуванні психологічних засобів на емоційний стан, та розробити рекомендації для педагогів щодо подолання тривожності у воєнний період.

Для повного психологічного діагностування тривожності у молодших школярів мною було використано такі психодіагностичні методики, як «Шкала тривожності» Спілбергера - Ханіна; «Обери потрібне обличчя» Р.Тэммл, методика «Чарівна країна почуттів» (Авторська - Т. Грабенко, Т. Зінкевич-Євстигнеєва, Д. Фролов), тест шкільної тривожності Філіпса.

Проведені діагностичні процедури дали змогу отримати результати психологічного стану дітей молодшого шкільного віку для подальшого підбору і застосування засобів корекції тривожності у дітей, а також наданні консультацій батькам та педагогам щодо спілкування та виховання з метою підтримки психологічного стану школярів.

Підсумовуючи дані у дослідженні, мною було виявлено такі показники - висока тривожність – 10%, підвищена загальна тривожність – 25%, низька тривожність – 65%. Результати, отримані у дослідженнях, свідчать, що необхідно поглиблено вивчати дану тему і займатися питанням корекції та профілактики тривожності для покращення психічного стану учнів.

Для проведення психологічної корекції молодших школярів необхідно враховувати вікові особливості дітей. Цей вік є науразливішим в шкільній системі освіти, несформована психологічна свідомість, перехід від дошкільного виховання до навчання у школі, нові обов'язки і становище, колектив – усі ці фактори відіграють важливу роль у житті маленької ще дитини [3].

Теоретична база дослідження визначає, що зміна життєдіяльності дитини може створювати напругу на стан психіки, викликає тривожність. Тривожність у дитини – це психологічний стан з елементами хвилювання, на який впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники. Внутрішні можна вважати виховання, відношення до дітей батьків, які формують ядро світогляду і стійкості до життя. Зовнішні чинники є різноманітними: навчання, взаємодія з однокласниками, відношення вчителя, несприятливе становище в нашій країні мають великий вплив на свідомість та розвиток особистості [5].

Якщо дитина не в змозі витримати напругу зовнішніх чинників і в неї з'являється тривожність, змінюється характер і поведінка, виникає

сором'язливість, небажання навчатись, неслухняність, безсоння, в деяких випадках агресія [1].

Для зниження тривожності і покращення психоемоційного стану дітей я розробила програму, яку використала на практиці з дітьми віком від 6 до 10 років. Аналіз джерел і результати дослідження емоційного стану школярів спрямували мене на вибір різних методів корекції. Обравши комплексний метод арт терапії, який містить ігротерапію, малювання, аплікацію, казкотерапію та танцювальну терапію мені вдалось зробити заняття більш цікавими і різноманітними.

Ігрова терапія – це вправи, які мають психотерапевтичний вплив на дітей з використанням гри та активною діяльністю її учасників. Цей метод можна охарактеризувати як вияв досвіду, почуттів, думок і бажань дитини, взаємодію активних рухів та емоцій, в ній можна продемонструвати різні матеріали, рухи і навички. Ігротерапія – це не тільки метод корекції емоційних порушень, а також метод розвитку пізнавальної сфери у дітей, в основі якого знаходиться притаманній дитині спосіб зв'язок з однолітками та навколишнім середовищем[4].

Працюючи із дітьми молодшого шкільного віку, а також з дітьми з особливими потребами я вже давно помітила, що маленькій дитині набагато простіше виражати свої переживання, потреби, мрії в ігровому процесі. Тому основною метою застосування ігротерапії є, насамперед, допомога дитині висловити свої емоції, позбутися переживань та м'язової напруги через гру, виникає можливість розвинути творчу і соціальну активність, пам'ять, увагу, мислення, сформувати активну уяву[2].

В ході мого дослідження, я помітила, що доречно використовувати активні види ігор, з елементами казки і активної рухової діяльності, які я використовувала в груповій роботі із дітьми і які відповідають критеріям, зазначеним мною раніше.

Треба зауважити, що буде корисним використати декілька ігор одразу, що дасть змогу переключати увагу від однієї гри до іншої. Гру бажано підібрати так, щоб забезпечити різносторонність задач терапії(наприклад, гра «Сонечко» на розвиток дрібної моторики рук поєднана з виявленням позитивного відношення до однокласника, друга тощо, гра «Провідник» поєднала у собі активну діяльність і виховання почуттів відповідальності, поваги, співчуття до іншого). Таким чином, діти змогли виявити свої якості, як індивідуально, так і в невеликих

групах. У самому процесі гри була сформована активна взаємодія дитини з особистим розвитком та з навколишнім світом, розвивались інтелектуальні, емоційно-вольові, етичні якості, формувалась особистість взагалі [2].

Досить важливою для психоемоційного стану та активної діяльності може бути потреба дитини в самовираженні, самоствердженні, для реалізації якої педагоги і психологи повинні застосовувати творчість. Тому серед сучасних напрямлень вдосконалення психокорекційних програм я обрала малювання та аплікацію, поширені, але дієві методи арт-терапії.

Малювання – це вплив на емоційний стан, та його корекцію за допомогою залучення дитини до творчої діяльності. При цьому можна застосовувати різноманітні техніки, зокрема, малювання фарбами та губкою, яку обрала я. Дитина поринає у незвичний світ творчості, де може повністю розкрити свою уяву, бажання, здобути нові навички, вчиться спілкуватися з навколишнім світом, використовуючи уявні зображення, цікаві картинки. Вона має змогу в повному обсязі самостійно виявляти свої почуття, потреби і мотивацію своєї поведінки, діяльності і спілкування, необхідні для повноцінного розвитку і пристосування до навколишнього середовища.

Основну увагу при проведенні корекційної арт терапії цього різновиду я приділила відчуттям дітей до своєї діяльності, своїм малюнкам, аплікаціям. Головне завдання було направлено на розвиток мотивації дитини, робити вільний вибір на широкому шляху творчих можливостей.

На практиці цей різновид арт терапії я використала, як методику корекції, звичайно в комплексі, як на групових заняттях, також індивідуальним підходом до дитини.

Переваги методик малювання і аплікацій досить вагомі в корекційній терапії – піднесення настрою, переключення уваги з зовнішнього середовища на внутрішні потяги дитини, внаслідок чого, зникає тривожність, неприємні відчуття, підвищується цікавість і наполегливість до творчої роботи. Крім того, підвищується пізнавальна активність дітей, яка сприяє сенсорному і руховому розвитку, концентрує увагу [8].

Таким чином, цей творчий метод дозволяє здійснювати більш ефективний вплив на формування емоційної сфери, стимулює

пізнавальну активність, підвищує самооцінку дитини, спонукає до подальшого розвитку.

У роботі з молодшими школярами я застосовувала танцювальну терапію, яка дає гарні результати. Цим методом терапії, якщо орієнтувати її на певну проблему, наприклад, особистісну тривожність дитини, то можливо перетворювати негативні зміни психічного стану дитини на позитивні. Завдяки танцювальній терапії дітям молодшого шкільного віку легше висловити свої почуття тривоги і звільнитися від них. Після активної взаємодії у груповому танці, у них зникають психологічні бар'єри між собою і оточуючими.

Метод танцювальної терапії з метою зменшення рівня тривожності для маленьких дітей залучений мною складався з простих ритмічних рухів і веселої музики, яка своїм ритмом спонукала до танцю, сприяла більш кращому розкріпаченню і досягненню потрібного результату. В результаті заняття підвищувався настрій, діти повертали впевненість в собі, знижували рівень тривожності. Крім того, танцювальна терапія була спрямована на розвиток і тренування психічних процесів, творчої уяви, здатності вільного і усвідомленого володіння своїм тілом, що додатково впливало на зниження тривожного стану [7].

Ще одним з найбільш доступних поширених методів корекції емоційного стану для дітей молодшого шкільного віку, яким я користувалась на практиці - казкотерапія.

Вплив казок на підсвідомість дуже великий, вони дозволяють провести чарівні заняття з дітьми, у яких різний рівень не тільки фізичних можливостей, але і розвитку мови і інтелектуальних здібностей. Занурення в казку знижує рівень тривоги, агресивності, допомагає відпочити від стресу, відновити сили. Казки наповнюють дитину чудотворною енергією, де добро завжди є результатом події, і разом з героями казок дитина поринає у фантастичний світ, де набуває впевненості в своїх силах, використовує свою уяву в повній мірі [7].

Казкотерапія для цієї категорії дітей є продуктивною в розвитку адаптивних механізмів в навколишньому світі, тому що учні початкової школи ще доволі малі діти, особливо першокласники.

Метою моєї корекційної роботи на заняттях з казкотерапії був розвиток емоційної сфери дітей, внаслідок чого очікувалось зниження тривожності, придбати уміння розпізнавати і передавати емоції (радість, сміх), розвиток засобів спілкування між однолітками та з дорослими, а

головне навчитися гідно адаптуватися в соціумі. З інших переваг цього методу, зазначу: розуміння значення дружби, розвиток пізнавальних процесів (сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, мови, уяви, дрібної моторики).

Висновки. Отже, в тяжкі часи сьогодення на розвиток тривожності дітей впливають негативні, травмуючі події в нашій країні, що створюють небезпеку для психологічного і фізичного здоров'я молодших школярів, заважають повноцінному розвитку особистості. Вони потребують психологічної допомоги, головним завданням якої стає подолання наслідків негативних факторів, розвантаження психіки від напруги від зовнішнього впливу. Тому, дуже важливо підібрати ефективні засоби психологічної корекції тривожності молодших школярів, що є метою мого дослідження. Для більш чіткого і якісного підбору методів корекції було доцільно провести діагностичну роботу з дітьми цієї вікової категорії, дослідити багато тематичних джерел. Аналіз джерел і результати дослідження емоційного стану школярів спрямували мене на вибір різних методів корекції. Обравши комплексний метод арт терапії, який містить ігротерапію, малювання, аплікацію, казкотерапію та танцювальну терапію мені вдалось зробити заняття більш цікавими і різноманітними, а також покращити настрій та навчальні показники.

Різнманітні методи арт терапії, їх застосування у комплексі показали відмінний результат у психокорекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку. Тому є доцільним рекомендувати застосовувати їх на практиці педагогами й психологами у навчальних закладах, а також продовжувати далі досліджувати цю актуальну на даний час тему.

Список використаних джерел:

1. Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Гриців І. П., Мельничук В. О., Сабліна Н. О., канд.псих.н., Флярковська О. В., канд.пед.н., Харківська Т. А. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник. / Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Гриців І. П., Мельничук В. О., Сабліна Н. О., Флярковська О. В., Харківська Т. А. – К., 2023. – 149 с.
2. Васильєва О.А. Методи психологічної корекції тривожності в молодшому шкільному віці // IV Міжнародна наукова конференція «Prospects and achievements in applied and basic sciences», 9-12 лютого 2021 р., Будапешт, Угорщина. – С. 545-548.
3. Гнатюк О.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ// Київ, 2023. – С. 1-6.

4. Гупаловська Вікторія Анатоліївна Методичні рекомендації для проведення занять з дисципліни «психокорекція». – Львів, 2021. - 29 с.
5. Хом'як А. О. Соціально-психологічні чинники шкільної тривожності молодших школярів // Андрагогічний вісник. Житомир: Вид. ЖДУ ім. І.Франка, 2019. Вип. 10. 170 с. С. 158-164 URL http://library.zu.edu.ua/andragogichniy_visnyk.html
6. Томчук С.М., Томчук М.І. Психологія тривоги, страху та агресії особистості в освітньому процесі: монографія. Вінниця: ВАНО, 2018. - 200 с.
7. Гнатюк О.В. Психологічні особливості організації навчання молодших школярів в умовах воєнного стану// Київ, 2023. – С. 1-6.
8. Пророк Н.В. Психологічна допомога дітям в умовах воєнного стану: довідник вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Пророк, С. Т. Бойко, О. В. Гнатюк, О. І. Купреєва, В. І. Полякова, О. А. Столярчук, Л. Г. Царенко, О. Ю. Чекстере; за ред. Н. В. Пророк. -Київ, 2022. -155 с.
9. Марциняк-Дорош О.М., Васильєва О.А., Слободяник В.І., Березяк К.М., Пасько К.М. Психічна травматизація особистості внаслідок військових дій та її вплив на життєдіяльність//Наукові перспективи: журнал.2023. №5(35), 2023. – С. 835-846.

МІЖГРУПОВІ КОНФЛІКТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Власюк Анна

здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні
факультету публічного управління

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

Актуальність теми дослідження. Міжгрупові конфлікти є важливим соціальним явищем, яке залишається актуальним для сучасного суспільства. У будь-якій організації чи спільноті, де люди взаємодіють у групах, можуть виникати протиріччя та конфлікти на основі групових інтересів, ідентичностей чи цілей. Вони часто стають джерелом соціальної напруги, що переростає у відкриті протистояння між групами людей, які вважають свої позиції взаємовиключними. Особливо гостро це питання стоїть у контексті соціальної різноманітності, де групи мають різний культурний, релігійний або економічний фон. Міжгрупові конфлікти можуть негативно впливати на спільну роботу, процеси ухвалення рішень та загальну соціальну стабільність. Отже, дослідження їх причин та шляхів вирішення є важливим для створення гармонійного співіснування в багатогранних суспільствах.

Метою цього дослідження є вивчення природи міжгрупових конфліктів та визначення найбільш ефективних способів їх вирішення. Це дозволить краще зрозуміти механізми виникнення таких конфліктів та знайти шляхи зменшення їхньої інтенсивності.

Аналіз останніх публікацій. Тема міжгрупових конфліктів була досліджена багатьма науковцями. Зокрема, М. Мачуляк та А. Софіна у своїй роботі розглянули соціально-психологічні аспекти міжособистісних та міжгрупових конфліктів, акцентуючи увагу на їх впливі на суспільну структуру та поведінку людей у групах [3]. У роботах Л.М. Кудояр та С.М. Симоненка особлива увага приділяється аналізу міжгрупових конфліктів у контексті соціальних змін, де конфлікти розглядаються як результат зіткнення різних цінностей та норм між групами [2]. Ці дослідження заклали основу для подальшого вивчення феномену міжгрупових конфліктів у різних соціальних контекстах.

Міжгрупові конфлікти виникають внаслідок взаємодії двох чи більше груп, які мають суперечливі інтереси, цінності або ресурси [4, с. 115]. Основною причиною таких конфліктів є різниця у цілях, які

переслідують окремі групи. Наприклад, у політичному чи економічному контексті групи можуть змагатися за контроль над ресурсами або владою. Соціальні й культурні відмінності також є важливим фактором, який призводить до зіткнення групових інтересів. Люди, що ідентифікують себе з певною групою, часто сприймають інших як загрозу своїм цінностям або статусу, що сприяє загостренню конфліктних ситуацій [2, с. 50].

Для вирішення міжгрупових конфліктів існує кілька стратегій, серед яких найбільш поширеними є переговори, медіація та використання третіх сторін. Переговори між групами можуть бути ефективними за умов готовності до компромісу та відкритого обговорення своїх позицій. Медіація, коли в процес втручається нейтральна третя сторона, допомагає знизити емоційне напруження та сфокусувати увагу на вирішенні проблем. Важливим інструментом є також соціальні інтервенції, які спрямовані на зближення груп через спільні проєкти або заходи, що допомагають подолати стереотипи та упередження [1, с. 103].

Однією з ключових стратегій попередження міжгрупових конфліктів є розвиток емпатії та взаєморозуміння між групами. Важливо створювати такі умови, де групи можуть взаємодіяти не лише на рівні змагання, але й на рівні співпраці. Спільні інтереси, спільні цілі та завдання можуть стати основою для налагодження конструктивного діалогу. Крім того, важливо навчати членів суспільства методів конструктивного вирішення конфліктів, а також підвищувати їхню соціальну компетентність. Підхід до вирішення міжгрупових конфліктів має бути системним і включати освітні програми, психологічну підтримку та активне залучення лідерів громад.

Існують також інші ефективні методи вирішення міжгрупових конфліктів, зокрема правові механізми та інституційні зміни. Коли конфлікти набувають значних масштабів, державні органи можуть запроваджувати законодавчі зміни або створювати умови для справедливого розподілу ресурсів. Це допомагає уникнути подальшої ескалації конфлікту. Важливим є також застосування діалогу та переговорів на рівні громадських організацій, які сприяють розв'язанню конфліктів через мирні та правові засоби [1, с. 104].

Додатковим підходом до вирішення міжгрупових конфліктів є зміцнення інституційного середовища, яке сприяє рівноправній участі всіх груп у прийнятті рішень. Це може включати створення спеціальних

платформ для діалогу, де представники різних груп можуть висловлювати свої думки та пропозиції, а також розробку програм з інклюзивності, що допомагають усунути дискримінацію або упередження [4, с. 89]. Важливо, щоб групи мали доступ до ресурсів і впливу на прийняття рішень у рамках демократичних процедур. Політики та керівники організацій мають враховувати різноманітність потреб різних груп і створювати рівні можливості для всіх учасників соціальних процесів. Це дозволить не лише мінімізувати конфлікти, але й сприяти побудові більш гармонійного суспільства, де кожна група відчуває свою цінність та внесок у спільну справу.

Таким чином, міжгрупові конфлікти є неминучими у суспільстві, де групи людей мають різні інтереси та цінності. Однак ефективно вирішення таких конфліктів можливе через відкриті переговори, медіацію та спільні соціальні проекти. Важливо розвивати культуру емпатії та співпраці, що допоможе запобігати новим конфліктам та зменшити соціальну напругу в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Козак М. Шляхи подолання конфліктів у колективі / Козак М. // Збірник тез Міжнародної студентської науково-технічної конференції „Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання“, 26-27 квітня 2018 року. — Т. : ТНТУ, 2018. — Том 2. — С. 103–104.
2. Кудояр, Л.М. Особливості міжгрупових конфліктів [Текст] / Л.М. Кудояр, С.М. Симоненко // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2013. — Ч.3. — С. 50-51.
3. Мачуляк, М. Міжособистісні та міжгрупові конфлікти: соціальнопсихологічний аспект [Текст] / М. Мачуляк, А. Софіна // Правова система України в умовах європейської інтеграції : погляд студентської молоді : зб. тез доп. II Міжнар. студ. наук. конф. [м. Тернопіль, 1 черв. 2018 р.] / редкол. : С. В. Банах, А. В. Грубінко, Ян Зімни [та ін.]. - Тернопіль: Вектор, 2018. - С. 167-169.
4. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник /Л.І.Березовська, О.С.Юрков. - Мукачево: МДУ, 2016. - 201 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ

Таран Валентина Михайлівна

студентка V курсу спеціальності «Психологія»
ЧНУ ім. Петра Могили, м.Миколаїв, Україна

Шевченко Володимир Володимирович

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
ЧНУ ім. Петра Могили, м.Миколаїв, Україна

«Лідерство— це справа розуму, надійності, гуманності, мужності та дисципліни... Опора лише на інтелект призводить до непокірності. Прояв гуманності, сам по собі, призводить до слабкості. Покладання лише на довіру, призводить до дурниць. Залежність від сили мужності, призводить до насильства. Надмірна дисципліна та суворість командування, призводять до жорстокості. Коли у когось є всі п'ять чеснот, кожна з яких відповідає своєму призначенню, тоді він може бути лідером». — Цзян Лінь у поясненнях до Сунь-цзи, «Мистецтво війни».

За думки Дж. Адаіра, який називає такий «еталонний набір» лідерських якостей, як ентузіазм, цілісність, упевненість у собі, стійкість характеру, справедливість, сердечність, скромність. Так, С. Заккаро пов'язує ядро лідерських якостей особистості з розвитком «соціального інтелекту», до складу якого входять такі характеристики, як соціальна свідомість, соціальна пильність, самоконтроль, адекватне реагування на ситуацію та соціальне оточення. Натомість Д. Гоулман ключовою якістю лідера називає «емоційний інтелект» – здатність розуміти й виражати емоції використовувати їх для ефективного мислення, аргументації, управління власними емоціями та емоціями інших людей, щоб, як результат, успішно вирішувати будь-які життєві ситуації. Відповідно, емоційний інтелект містить компетентності особистісні (самосвідомість, упевненість, саморегуляція, мотивація) та соціальні (емпатія, спілкування, уміння розв'язувати конфлікти).

Отже, до найважливіших здібностей лідера належать уміння реалізувати, делегувати повноваження й відповідальність; здатність до організації та мотивації групової роботи, установлення пріоритетів, самопізнання й самооцінки, переконання, аналітичного мислення,

розпізнавання найістотніших чинників, системності, обробки й формування інформації, розробки програм, виявлення тенденцій, розподілу зусиль і часу [1]. Лідер повинен чітко усвідомлювати, що такі риси поведінки, як ввічливість, тактовність, делікатність, абсолютно необхідні для вміння поводитися в суспільстві. Не можна забувати про культуру спілкування, почуття міри, доброзичливості, потрібно керувати власними емоціями, стресами.

Розвиток лідерства в організації – один із ключових напрямків сучасного HR. Управлінці часто ухиляються від прийняття рішень, уникають відповідальності. Мотивувати їх за допомогою премій є неефективним. Розповідаємо, як створити у компанії умови для розвитку лідерства.

Тенденції ведення організації в наш час вимогливі до рівня професіоналізму керівника. Хороший управлінець повинен виявляти самостійність, бути ініціативним та не боятися відповідальності. Багато HR-фахівців стикалися з ситуацією, коли компанії, переживаючи важкі часи, намагалися змінити стиль керівництва за допомогою скасування регламентів або запровадження додаткової системи бонусів. Проте навіть перевірені методи мотивації не спрацьовували без системи розвитку лідерства в організації [4].

Як показує практика, керівників середньої ланки не так просто вивести із зони комфорту та стимулювати на прийняття сміливих рішень. Багатьом управлінцям не вистачає базових лідерських навичок. Вони перебувають під надмірним контролем, що найчастіше заважає їм ухвалювати новаторські рішення. Незважаючи на те, що вимоги до лідера залежать від поточної ситуації, основні компетенції лідера залишаються незмінними: високий професіоналізм і вміння швидко адаптуватися.

Особа керівника задає тон усьому колективу. Саме тому розвиток лідерства – один із найважливіших напрямів діяльності HR-служб організації. У цій сфері корисно звернутися до досвіду найбільших світових компаній, для яких розвиток лідерських якостей керівників став звичною практикою. Можна виділити низку перевірених рекомендацій, які допоможуть управлінцям підвищити свою ефективність та почати діяти більш рішуче та ініціативно.

Найкращий спосіб спонукати співробітника розвиватися – це виявити його сильні сторони та вказати те, над чим потрібно попрацювати. Використання сучасних методик оцінки продуктивності

співробітника допоможе отримати об'єктивне уявлення про його професійний рівень та наявність лідерських навичок. Для оцінки можна використати метод 360 градусів, який допоможе виявити ступінь відповідності працівника займаній посаді за допомогою анонімного опитування його ділового оточення [3]. Для системи розвитку лідерства у створенні також важливі огляди ефективності роботи, засновані на об'єктивних даних. Корисним інструментом оцінки можуть виявитися і опитування, що виявляють рівень клієнтоорієнтованості. Регулярна оцінка дозволяє керівнику сформулювати об'єктивне уявлення про себе та свої компетенції та професійні успіхи. Основна мета такого аналізу - зрозуміти, в якому напрямку потрібно розвиватися управлінцю, які знання та досвід йому необхідні.

Для підвищення ефективності роботи керівника допоможе правильне оцінювання потенціалу команди за моделлю «Ситуаційне лідерство» (П.Херсі, К.Бланшар) [5]. Згідно з цією моделлю, для ефективного управління керівник має обрати стиль взаємодії зі співробітником залежно від його рівня спроможності до виконання завдання і його готовності до виконання завдання. Під здатністю розуміється сукупність знань, умінь і досвіду. Під готовністю – бажання співробітника працювати над завданням і внутрішня впевненість.

Навчання, метою якого є розвиток лідерських якостей, має бути максимально наближеним до реальних умов. Щонайменше 70% навчання має проходити у роботі, щоб керівник зміг отримати новий досвід. Розвиток лідерства за допомогою практичного навчання передбачає участь у нових проектах, ключових нарадах, стажуваннях [5]. При цьому 20% часу потрібно відвести обміну досвідом з іншими успішними керівниками лідерами. Це можливо, якщо лідер-початківець спостерігатиме за роботою більш досвідченого керівника і перейматиме його методи роботи, стиль комунікації, логіку пошуку рішень. Зазначимо, що лише 10% навчального часу відводиться на теоретичне навчання: відвідування програм та курсів, тренінги, підвищення кваліфікації, дистанційне навчання, читання профільної літератури [2].

Розглянемо деякі напрямки розвитку лідерських якостей.

«Рольова модель» як спосіб розвитку лідерства.

Будь-яке використання матеріалів допускається лише за наявності гіперпосилання. Якщо дорівнювати мільйонеру — самі станете

мільйонером. Як показує практика, співробітники, які хочуть розвинути лідерські якості, спостерігаючи за лідерами та переймаючи їх досвід, досягають успіху серед перших. Наявність зразка наслідування сприяє розвитку лідерства у створенні. Застосування «рольової моделі» чи системи наставництва — один із найефективніших способів формування у співробітників необхідних лідерських навичок.

Керівник може спостерігати за старшим колегою, навчатися в нього методам управління та прийняття рішень, вникати в мотиви його поведінки, осягати логіку вчинків та аналізувати особисті якості. Оптимально, якщо співробітник зможе сам вибрати собі «рольову модель» і, після спостереження та аналізу, виробити власний план дій щодо розвитку лідерства з урахуванням помічених особливостей «рольової моделі». Наслідування — один із найефективніших способів навчання. Незважаючи на те, що кожен лідер є яскравою індивідуальністю, обмін досвідом завжди йде на користь керівнику.

Особистий план розвитку лідерства.

Кожному співробітнику, який обіймає керівну посаду, необхідно мати особистий план розвитку, в якому акцент буде зроблено на набуття нових навичок, а не на кар'єрний розвиток. У плані, насамперед, мають бути прописані професійні та особистісні досягнення, які дозволять співробітнику просунути кар'єрними сходами. Розвиток лідерства в організації має на увазі зрозумілі та прозорі для кожного майбутнього лідера цілі. План розвитку співробітника може містити завдання на рік, ключові показники ефективності, необхідні навчальні заходи. Умовою кар'єрного росту може стати успішне проходження певних курсів, читання професійної літератури, навчання новачків. Наприклад, деякі закордонні компанії зобов'язують кожного керівника навчати підлеглих, а результати навчання враховують в оцінці лідерських якостей управлінця.

Будь-якому керівнику, який прагне розвинути в собі лідерські якості, необхідно вчитися у досвідченіших професіоналів. Практичне навчання необхідно, безумовно, доповнювати читанням професійної літератури за тими напрямками, які необхідні у роботі: управлінські навички, професіоналізм, особисті якості. Крім того, майбутньому лідеру необхідно мати широкий кругозір і читати не лише професійну, а й художню літературу. Для розвитку лідерства організації деякі компанії вносять певний список книжок у плани співробітників.

Для розвитку лідерства потрібен дух змагання.

Практика створення банку ідей поширена серед провідних світових компаній. Пропозиції щодо покращення та оптимізації бізнес-процесів, що надходять від співробітників, об'єднуються в єдиний банк. Можливість запропонувати свої ідеї є чудовою мотивацією, створює конкуренцію, підтримує дух змагання. Співробітник зазвичай захищає свою ідею перед комісією і, якщо задум отримує схвалення, реалізує її за рахунок компанії.

Навчання та розвиток персоналу — один із ключових напрямів у галузі сучасного HR. Актуальною тенденцією можна вважати те, що власники бізнесу багато уваги приділяють розвитку талантів своїх співробітників. Розвиток лідерства в організації не лише підготує самостійних та ініціативних фахівців, а й підвищить рівень кадрового ресурсу компанії, що є важливим для системи ротації кадрів.

Список використаних джерел:

1. Бізо Л., Ібрагімова І., Кікоть О., Барань Є., Федорів Т. Розвиток лідерства; за заг. ред. І. Ібрагімової. Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні». Київ, 2012. 400 с.
2. Гурієвська В. М. Коучинг для керівників у системі державного управління : навчально-методичні матеріали. НАДУ. Київ, 2019. 48с.
3. Корольов Д.К. Психологічна оцінка персоналу. Навчальний посібник. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. Житомир, 2019. 160 с.
4. Орлів М.С. Розвиток лідерського потенціалу керівниками сфери державного управління. Навчальний посібник. Економічні науки. ДП «НВЦ «Пріоритети». Київ, 2017. 40 с.
5. Цимбалюк С.О., Білик О.М. Оцінювання персоналу. Навчальний посібник. КНЕУ. Київ, 2021. 311с.

СЕКЦІЯ ХІХ. МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

PROBLEMATIC ISSUES IN CREATING AN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT FOR INDIVIDUALS WITH LIMB AMPUTATIONS

SCIENTIFIC RESEARCH GROUP:

Galkin Alexander

ORCID ID: 0000-0002-5309-6099

D.Biol.Sci, Professor, Dean of the Faculty of Biomedical Engineering
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine

Biloshytska Oksana

ORCID ID: 0000-0002-2901-9667

C.Sc. in Engineering, Associate Professor
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine

Melnyk Hanna

ORCID ID: 0000-0001-5216-0071

PhD, Assistant Professor of the Department of Biosafety and Human Health
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine

Dronko Liliia

ORCID ID: 0009-0004-2292-1887

Postgraduate Student, Assistant Professor of the Department of Translational Medical
Bioengineering
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine

The integration of Ukraine into the global educational space necessitates the continuous improvement of the national higher education system, the search for effective ways to enhance the quality of educational services for individuals with special educational needs, and the implementation of innovative pedagogical methods. A crucial task is to ensure equal access to quality education for all students, including those who require special learning conditions.

Historically, children with special educational needs in Ukraine have long been overlooked by scientific research and were partially isolated from society. Open discussions about disability were rarely supported by the public, which led to insufficient preparation of these individuals for life in an open social environment.

Today, the issue of creating conditions for the quality education of such students is highly relevant, requiring the organization of a specialized educational environment focused on their development and integration into the educational institutions. The creation of a supportive learning environment will help stabilize these children's emotional states, reducing internal tension and increasing the effectiveness of their learning process.

The war in Ukraine has posed numerous challenges to the population, one of which is the need for the socialization and reintegration of individuals with limb amputations. Ukraine's needs during the war and for decades after its conclusion are significantly greater than those of any other country and cannot be fully compensated by the capacity of foreign partners in this field. According to the Ministry of Social Policy of Ukraine, in 2023, the demand for limb prosthetics among civilians increased by 15%, while among military personnel, it increased fivefold. [1].

The loss of a limb is a significant life event that leads to long-term loss of work capacity, considerable functional limitations, and a decline in quality of life. Despite modern medical advancements and efforts to postpone or prevent amputations, the number of such surgeries remains high. As the prevalence of amputations increases, it is equally important to manage patients post-amputation.

In Ukraine, the success of educating individuals with disabilities largely depends on the quality of the regulatory and legislative framework in the education sector and whether it aligns with modern humanitarian trends in societal development. This framework serves as a reliable foundation and a system of guidelines for the practical activities of higher education institutions.

Despite certain achievements in the regulatory support for the education of individuals with disabilities, only a few institutions in Ukraine have adopted and implemented internal regulations to ensure the education of students with disabilities.

The initiatives of these institutions and legislative preferences for individuals with disabilities have contributed to a gradual increase in the

overall number of students with disabilities in educational establishments. According to the Ministry of Education and Science of Ukraine, as stated in the National Report "On the Situation of Persons with Disabilities in Ukraine," the number of such individuals studying in higher education institutions of I-II levels of accreditation is decreasing, while the number of those studying in higher education institutions of III-IV levels of accreditation increases year by year [1].

In general, the overall situation in Ukraine is characterized by the fact that out of 100 young people with disabilities under the age of 40 who could study in higher educational institutions, only two are currently pursuing higher education. The limited access of individuals with disabilities to higher education is attributed to fears regarding the unpreparedness of the new environment, the lack of barrier-free access, the absence of specially adapted public transportation for wheelchair users, the lack of special devices and equipment in universities, and the underdevelopment of teaching methodologies for students with disabilities [2].

The practice of inclusive education must meet certain requirements, including ensuring that students with disabilities have the opportunity to achieve the necessary level of education. Equal opportunities should be provided by creating physical accessibility in educational institutions, organizing transportation between educational facilities, and establishing conditions that compensate for the limitations faced by individuals with disabilities.

Specific requirements for the education of individuals with disabilities include:

- creating physical accessibility, ensuring the physical accessibility of educational institution facilities, organizing transportation for individuals with disabilities between educational sites, and establishing conditions that compensate for their limitations in daily activities;

- exam adaptation, modifying examination procedures, such as allowing 50%, 100%, or unlimited additional time for exams; permitting students to eat or use the restroom during exams; providing assistance for writing or reading; offering the option to work in a soundproof room; and allowing the use of computers, "talking" calculators, voice recorders, and special software during exams;

- educational process adaptation, allowing students to skip certain subjects if it does not hinder their professional mastery; reducing the academic

load by postponing some subjects to the next semester; and implementing a flexible schedule for attending classes and completing assignments;

- tutoring services, providing additional lessons for subject mastery, access to specialists for developing reading and writing skills, and support for test-taking. Special educational services include note-taking or video recording lectures, assistance with homework, and providing helpers for library or laboratory work;

- additional activities, creating support groups, conducting adaptive physical education classes, and training sessions for developing communication skills for job placement;

- social integration establishing programs that encourage the active involvement of individuals with amputations in university social activities. The educational environment should consider not only the physical abilities of students but also their dreams, goals, and aspirations for self-realization.

An individual with an amputation does not lose the right to education, their needs simply require a different approach and support.

Relevance of the research to the scientific theme: The research was conducted with the grant support of the National Research Foundation of Ukraine under project № 2023.04/0073, titled "Development of the Concept of a Multifunctional Prosthetic and Rehabilitation Center with an Innovative Educational Component for Patients with Limb Amputations."

References:

1. Social Policy: The Committee Discussed the State of Prosthetics in Ukraine. Committee on Social Policy and Protection of Veterans' Rights. URL: https://komspip.rada.gov.ua/news/main_news/76592.html (Accessed: May 1, 2024).
2. Sumy National Agrarian University. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/6005/1/Габенко%20І.М.%20Теоретичні%20аспекти%20впровадження%20вищої%20інклюзивної%20освіти.pdf> (Accessed: May 1, 2024).

ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ НІТРОГЛІЦЕРИНУ

Велієва Лейла Парвізівна

здобувач вищої освіти

Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Дунаєва Інна Павлівна

канд.мед. наук, доцент

Харківський національний медичний університет, Україна

Вступ. Нітрогліцерин - це судиннорозширюючий антиангіальний засіб, який призначається при нападах та профілактиці стенокардії [1].

Мета роботи. Дослідити особливості клінічної фармакології нітрогліцерину.

Методи дослідження. Були проведені аналіз та огляд вітчизняної та іноземної літератури, а також досліджені наукові бази: Science Direct, European Heart Journal, PubMed, PANS, NIH - National Library of Medicine.

Результати. Нітрогліцерин, окрім профілактики та купірування приступу гострої стенокардії, а також лікування стенокардії, що є вторинною до ішемічної хвороби серця, також дається у комбінації з гідралазіном пацієнтам з серцевою недостатністю зі зниженим викидом, яким протипоказані інгібітори АПФ [1].

Нітрогліцерин є також антигіпертензивним засобом, що розширює периферичні ємності та резистивні судини. У великих дозах - розширяє гладкі м'язи артеріол, тим самим знижає периферичний супротив та постнавантаження. Він викликає гіпотензію і рефлекторну тахікардію, що посилюється виснаженням, що є характерним для гіпертонічних кризів. Відбувається зниження артеріального тиску за рахунок зниження преднавантаження та серцевого викиду. Це є небажаним побічним ефектом при порушеннях ниркової або церебральної перфузії. Зниження потреби міокарду у кисні є також ефектом нітрогліцерину. Механізмом дії зниження діастолічного об'єму, тиску лівого шлуночку, а тим самим натяг стінки міокарду за рахунок зниження преднавантаження, а це все веде до перерозподілу коронарного кровотоку в субендокарді. Епікардіальні коронарні судини та їх колатералі можуть бути також розширені та тим самим збільшувати насичення ішемізованих ділянок

оксигенованою кров'ю [2]. Не є схваленим засіб для використання при застійній серцевій недостатності, гіпертонічній хворобі, спазмі коронарних судин, або при стенокардії, що виникла вторинною у людей, що приймали кокаїн [1]. Внутрішньовенне вливання нітрогліцерину використовувалось для контролю гіпертонічного кризу під час вагітності та для внутрішньовенного контролю гіпертонії під час анестезії при кесаревому розтині без неонатальної депресії або гіпотонії [2]. Він характеризується внутрішньо та міжіндивідуальною мінливістю. Були досліджені два шляхи біотрансформації: 1-ий - на основі кліренсу чи детоксикації, що виробляє неорганічні аніони нітриту NO₂⁻, що не має серцево-судинного ефекту та не перетворюється у NO у фармакологічно значущих концентраціях *in vivo*. А другим шляхом є - на основі механізми, що супроводжується виробленням NO та має вазодилатуючий ефект [3]. Біотрансформація специфічна для тканин та клітин і залежить від дози. Вона дає 1,2-гліцерилдинітрат, 1,3- гліцирилдинітрат, неорганічний NO у різних кількостях та співвідношеннях. В клітинах гладких м'язів та судин 1,2- гліцериндинітрат є переважаючим метаболітом динітрату, а утворення 1,2-гліцериндинітрату пов'язано з вазорелаксацією, зменшується у кровоносних судинах, толерантних до гліцерилдинітрату. Фермент зі специфічністю до 1,2-дигліцерилдинітрату у порівнянні з 1,3 дигліцерилдинітрату генерує біоактивність NO з гліцерилдинітрату і втрата цієї активності пояснює частково толерантність. Гліцериндинітрат - редуктаза, а саме - мітохондріальна альдегіддегідрогеназа, яка специфічно генерує 1,2-гліцерилдинітрат, що може мати центральну роль у біоактивації гліцерилдинітрату, вазорелаксації та толерантності [6]. Тривале використання нітрогліцерину не супроводжується токсичністю, але є відомості про толерантність до гемодинамічних ефектів. Основними побічними ефектами є головний біль та тахікардія, механізм яких виникнення був розглянутий вище [2]. Толерантність може виникнути у будь-якого пацієнта, на це не впливають ні доза ліків, ні концентрація нітрогліцерину у сироватці, а ні характер захворювання. У цьому вважають задіяними системні та клітинні процеси. Переривання використання нітратів на 8-12 годин є найкращим методом для уникнення та відміни толерантності. Деяка частина пацієнтів мають ефект полегшення симптомів захворювання, навіть з об'єктивною толерантністю [4]. У основі мітохондріально-центрованої гіпотези

толерантності є фермент та його біотрансформація - мітохондріальна альдегіддегідрогеназа, яка може бути джерелом утворення активних форм кисню, що запускають інгібування ферменту та зниження біотрансформації. Цей фермент та біотрансформація відбуваються в основному у цитоплазмі, але 5 % у мітохондріях гладком'язових клітин. За цією гіпотезою вільні радикали та толерантність будуть лише при досягненні певних концентрацій нітрогліцерину, а саме більше 1 мікромоль на літр, а за межами якої і відбувається біотрансформація та окисні реакції. Супрафізіологічні концентрації нітратів можуть визвати окисно-відновлювану активацію мітохондріальних та цитозольних вільних радикалів кисню та запустити механізм прямого зв'язку через фермент - специфічні «окисно-відновлювані перемикачі». Тобто, механізм толерантності складається з таких явищ, як інгібування біотрансформації нітрату, десинбілізація розчиної гуанілатциклази, збільшення активності фосфодіестерази та роз'єднання NO-синтази, що призводить до перехресної толерантності до інших речовин-донорів NO [5].

Висновок. Нітрогліцерин є ефективним засобом для лікування стенокардії, купірування гострого приступу, а також при інших станах серцево-судинної системи. Він володіє первинними та вторинними ефектами, а саме до первинних відносяться: антиангіальний, вазодилатуючий, антигіпертензивний. А до вторинних ефектів відносяться: спазмолітичний ефект, окрім цього знижує преднавантаження та постнавантаження, сприяє перерозподілу коронарного кровотоку, та розширює церебральні судини. Механізми толерантності є досі не до кінця вивченими, але у основі полягають клітинні та системні процеси за участі мітохондріальної альдегіддегідрогенази.

Список використаних джерел:

1. Nitroglycerin, Kyle H. Kim; Connor C. Kerndt; Ghufan Adnan; Derek J. Schaller, Last Update: July 31, 2023. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK482382/>
2. Hypertensive Urgencies and Emergencies, Ehud Grossman, Franz H. Messerli, in Comprehensive Hypertension, 2007 <https://www.sciencedirect.com/topics/agricultural-and-biological-sciences/nitroglycerin#:~:text=Nitroglycerin is an antianginal as,reducing peripheral resistance and afterload.>
2. Clinical pharmacokinetics and pharmacodynamics of glyceryl trinitrate and its metabolites, Satoru Hashimoto et al. Clin Pharmacokinet, 2003. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12603173/>

3. American Heart Journal, Volume 128, Issue 1, July 1994, Pages 137-146, Phenomenon of nitrate tolerance, Nelson Jack Mangione MD, Stephen P Glasser MD
4. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0002870394900205#:~:text=Tolerance%20to%20nitrates%20may%20occur,cellular%20and%20systemic%20processes%20involved.>
5. European Heart Journal, Volume 34, Issue 34, 7 September 2013, Pages 2666–2673, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/eh249>
6. Identification of the enzymatic mechanism of nitroglycerin bioactivation, Zhiqiang Chen, Jian Zhang, and Jonathan S. Stamler Authors Info & Affiliations, June 4, 2002, 99 (12) 8306-8311, <https://doi.org/10.1073/pnas.122225199>

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВАКЦИН "ВАКСІГРИП ТЕТРА" ТА "ДЖІСІ ФЛЮ КВАДРИВАЛЕНТ" У ПРОФІЛАКТИЦІ ГРИПУ

Назарова Дар'я Сергіївна

здобувач вищої освіти II медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Лінівенко Еліна Сергіївна

здобувач вищої освіти II медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Сипало Анна Олегівна

канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри внутрішньої медицини №2,
клінічної імунології та алергології імені академіка Л.Т. Малої
Харківський національний медичний університет, Україна

Вступ. Грип — це гостре інфекційне захворювання дихальних шляхів, яке спричиняється вірусами роду *Influenzavirus* родини *Orthomyxoviridae*. Віруси грипу класифікуються на три основні типи: А, В і С. Кожен з цих типів характеризується високою мінливістю, що призводить до регулярних сезонних спалахів епідемій та пандемій. Збудник поширюється повітряно-крапельним шляхом, потрапляючи в організм через слизові оболонки дихальних шляхів та очей. В організмі вірус активно розмножується в клітинах респіраторного епітелію, викликаючи запальні реакції та руйнуючи клітини [1].

Особливу небезпеку має вірус грипу по відношенню до людей похилого віку через ослаблений імунітет і наявність хронічних захворювань. За статистикою, геріатричні пацієнти, віком старші за 65 років, становлять більшу частку смертей, пов'язаних із грипом та його ускладненнями. Одна вакцина охоплює спектр найактуальніших штамів грипу, забезпечуючи імунітет на весь епідемічний сезон. Незважаючи на те, що імунізація проти грипу не включена до національного календаря щеплень, вона має суттєве значення для певних груп населення, зокрема літніх людей [2].

Мета: провести порівняльну характеристику ефективності вакцин "Ваксігріп Тетра" та "Джісі Флю Квадривалент" у профілактиці грипу.

Матеріали і методи: відповідно до мети дослідження проведено порівняльну характеристику вакцин «Ваксігрип Тетра» та «Джісі Флю Квадривалент». Визначено спільні, відмінні риси та протипоказання до обох вакцин.

Спільні риси «Ваксігрип Тетра» та «Джісі Флю Квадривалент»:

1. Вакцини є інактивованими, іншими словами вірус у них нездатний розмножуватися.

2. Вакцини є чотирьохвалентними, тобто містять антигени чотирьох різних штамів вірусу грипу, що забезпечує ширший діапазон захисту. Щорічно ВООЗ рекомендує оновлювати склад вакцин, враховуючи епідеміологічну ситуацію.

3. Обидві вакцини призначені для внутрішньом'язового введення.

4. Кожна з цих вакцин має такі можливі побічні ефекти: біль, чутливість, еритема, почервоніння, затвердіння, набряк, лихоманка, головний біль, нездужання, тремор кінцівки, підвищена втомлюваність, посилене потовиділення, міалгія, артралгія.

Відмінні риси «Ваксігрип Тетра» та «Джісі Флю Квадривалент»:

1. Виробник: "Ваксігрип Тетра" виробляється компанією Sanofi Pasteur (Франція), а "Джісі Флю Квадривалент" - компанією GC Biopharma Corp. (Південна Корея).

2. Протипоказання: вакцина "Ваксігрип Тетра" має менше протипоказань (гіперчутливість до будь-якого компонента вакцини, включаючи неоміцин, компоненти курячих яєць, формальдегід та октоксिनол-9. Також вакцинацію слід відкласти при гострих захворюваннях та підвищеній температурі) на відміну від вакцини "Джісі Флю Квадривалент" (гіперчутливість до компонентів вакцини, до яєць та курячого білка, лихоманка, серцева, ниркова чи печінкова недостатність, інфекційні захворювання, судоми в анамнезі протягом 1 року перед щепленням, пацієнтам з синдромом Гійєна – Барре в анамнезі впродовж 6 тижнів після попередньої вакцинації проти грипу, пацієнтам з неврологічними порушеннями, імунодефіцитні стани) [3,4].

Результати: За даними Центру громадського здоров'я (ЦГЗ), за перший тиждень епідемічного сезону захворюваності на грип та гострі респіраторні вірусні інфекції зареєстровано 114 487 випадків захворювання [6]. Згідно з прогнозами Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та результатами наукових досліджень, у поточному

епідсезоні 2024/2025р у нашій півкулі очікується циркуляція вірусів з таким антигенним складом:

- вірус подібний до A/Victoria/4897/2022 (H1N1) pdm09;
- вірус, подібний до A/Thailand/8/2022 (H3N2);
- вірус, подібний до B/Austria/1359417/2021 (лінія B/Victoria);
- вірус, подібний до B/Phuket/3073/2013 (лінія B/Yamagata).

Саме ці штами вірусу грипу були включені до складу чотиривалентних вакцин для забезпечення максимального захисту від очікуваних епідемій.

Станом на 30 вересня 2024 року державний контроль якості вакцин для профілактики грипу пройшли:

- «Ваксігріп Тетра»;
- «Джісі Флю Квадривалент» [5].

За даними ЦГЗ на жовтень 2024 року проти грипу було вакциновано 5763 особи, з яких 2378 належать до груп медичного та епідемічного ризиків [6]. Залежно від отримуваної вакцини було сформовано дві групи осіб. До першої групи увійшло 2575 осіб, які отримали щеплення вакциною «Ваксігріп Тетра», до другої групи 3188, які отримали щеплення вакциною «Джісі Флю Квадривалент» від загальної кількості вакцинованих ($p < 0,05$); Відмінності використання різних типів вакцин обумовлені можливими різними термінами поставки в області України обох типів вакцин, а також різницею в ціновому діапазоні представлених марок. Цей показник нижчий за очікуваний і не відповідає рекомендаціям експертів. Низький рівень імунізації популяції створює значні ризики для здоров'я вразливих груп, таких як особи похилого віку, посилюючи ймовірність розвитку тяжких ускладнень.

Висновок: При проведенні дослідження станом на жовтень 2024р виявлено, нижчий за очікуваний і прогнозований експертами показник вакцинації. В свою чергу це може значно зменшувати шляхи охоплення вакцинацією території більшості областей і приведе до значного росту нових випадків захворювання на грип і мати негативні наслідки у вигляді появи ускладнень. Доведено, що обидві вакцини є ефективними засобами профілактики грипу і можуть активно використовуватися у сезоні імунізації 2024/2025р. Вибір між ними залежить від індивідуальних потреб та рекомендацій лікаря. Важливо пам'ятати, що вакцинація – це найкращий спосіб захистити себе та своїх близьких від цього захворювання. Ефективність вакцинації проти грипу може бути

значно посилена за рахунок паралельного застосування нефармакологічних методів профілактики, зокрема дотримання правил особистої гігієни та використання засобів індивідуального захисту.

Список використаних джерел:

1. Recommendations announced for influenza vaccine composition for the 2024-2025 northern hemisphere influenza season. *World Health Organization (WHO)*. URL: <https://www.who.int/news/item/23-02-2024-recommendations-announced-for-influenza-vaccine-composition-for-the-2024-2025-northern-hemisphere-influenza-season> (date of access: 13.10.2024).
2. The Prevention of Infections in Older Adults: Vaccination / P. P. Coll et al. *Journal of the American Geriatrics Society*. 2019. Vol. 68, no. 1. P. 207–214. URL: <https://doi.org/10.1111/jgs.16205> (date of access: 13.10.2024).
3. ВАКСІГРИП ТЕТРА / VAXIGRIP TETRA СПЛІТ-ВАКЦИНА ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ГРИПУ ЧОТИРЬОХВАЛЕНТНА, ІНАКТИВОВАНА, інструкція, застосування препарату ВАКСІГРИП ТЕТРА / VAXIGRIP TETRA СПЛІТ-ВАКЦИНА ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ГРИПУ ЧОТИРЬОХВАЛЕНТНА, ІНАКТИВОВАНА суспензія для ін'єкцій по 0,5 мл у попередньо заповненому шприці з прикріпленою голкою № 1; по 0,5 мл у попередньо заповненому шприці без голки № 1. *Нормативно-директивні документи МОЗ України*. URL: <https://mozdocs.kiev.ua/likiview.php?id=42510> (дата звернення: 13.10.2024).
4. ДЖІСІ ФЛЮ / GS FLU ВАКЦИНА ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ГРИПУ (РОЗЩЕПЛЕНИЙ ВІРІОН, ІНАКТИВОВАНИЙ), інструкція, застосування препарату ДЖІСІ ФЛЮ / GS FLU ВАКЦИНА ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ГРИПУ (РОЗЩЕПЛЕНИЙ ВІРІОН, ІНАКТИВОВАНИЙ) суспензія для ін'єкцій по 0,5 мл та 0,25 мл у попередньо наповнених шприцах № 1, № 10. *Нормативно-директивні документи МОЗ України*. URL: <https://mozdocs.kiev.ua/likiview.php?id=42838> (дата звернення: 13.10.2024).
5. Грип. *Національний портал з імунізації*. URL: <https://vaccine.org.ua/infections/груп/> (дата звернення: 13.10.2024).
6. Захворюваність на грип та ГРВІ в Україні | Центр громадського здоров'я. *Центр громадського здоров'я України | МОЗ*. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/zakhvoryuvanist-na-grip-ta-grvi-v-ukraini> (дата звернення: 13.10.2024).

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТРАЦНИХ ШВІВ

Цимбал Марина Миколаївна

здобувачка вищої медичної освіти І медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Павлов Олексій Олександрович

здобувач вищої медичної освіти І медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Циганенко Оксана Сергіївна

канд. мед. наук, доцент кафедри хірургії №4
Харківський національний медичний університет, Україна

Техніка накладання вузлових вертикальних і горизонтальних матрацних швів є одними з найбільш використовуваних методів закриття дефектів шкіри. Такі шви сприяють вивороту країв рани та зменшенню розмірів рубців. Існують наступні види швів: вертикальні, горизонтальні та кутові матрацні. Вертикальні та горизонтальні шви матраца дозволяють змикати краї шкіри під натягом, у випадках певного дефіциту довжини шкірного лоскута. Кутівий шов зазвичай використовується для закриття кутових клаптів шкіри. До переваг при використанні матрацних швів відносять: закриття дефекту шкіри, при наявності її певного дефіциту, під напругою, коли краї рани потрібно зблизити на відстані. Також позитивним ефектом накладення матрацних швів є виворіт шкіри, що сприяє менш помітним рубцям [1,5].

Вертикальний матрацний шов. Основним показанням до використання вертикальних матрацних швів є відвертання країв шкіри. Завдяки введенню великої кількості тканини в петлі шва ця техніка забезпечує більшу міцність шва та кращий розподіл напруги тканини в рані. Такий шов зазвичай використовується на ділянках поверхні тіла, де краї рани мають тенденцію вивертатися, наприклад, на задній частині шиї або на увігнутій поверхні тіла, наприклад на внутрішній поверхні суглобів. У вертикальному матрацному шві використовується система далеко-далеко-близько-близько. Перший вкол голки робиться на відстані 4-8 мм від краю рани (далеко-далеко), на глибину рани нижче поверхні шкіри. Другий вкол голки розташовується поблизу країв рани від 1 до 2 мм (близько-близько) на невеликій глибині в межах дерми.

Наступним етапом обидва кінці шовної нитки зав'язуються з одного боку рани, де починався хід шва. Слід зауважити, що надмірне натягування вузла призведе до більшого вивороту країв і значного підвищення напруження тканин шкіри. Це надлишкове напруження може сприяти розходженню країв рани. Якщо вузол зав'язаний надто туго можливий некроз тканини в місті накладання швів. Використання вертикальних матрацних швів у косметично чутливих областях, таких як обличчя значно обмежено [2].

Горизонтальний матрацний шов. Він виконується шляхом розвороту голки після виколу з протилежного кінця рани і утворенню горизонтальної смужки. Такий шов зазвичай використовується як початковий шов для закріплення країв рани (утримуючі шви). Використання горизонтальних матрацних швів може служити ефективним способом як початкові шви для закріплення ділянок шкіри на місці. Горизонтальний матрацний шов починається введенням голки приблизно на 4–8 мм від краю рани. Голка проходить до протилежного краю рани, де вона виходить зі шкіри.

Голка вводиться в шкіру приблизно на 4–8 мм нижче цього краю (той край, крізь який щойно пройшла голка) і проходить від дальньої сторони рани назад до ближньої. Голка виходить зі шкіри приблизно на 4-8 мм нижче від початкового місця введення [3].

Кутовий матрацний шов. Такий шов є різновидом горизонтального матрацного шва. Кутовий шов використовується для наближення кутових ділянок шкіри без шкоди для кровопостачання в дистальних частинах рани. Така техніка накладання швів дозволяє уникнути стисненню тканини, пов'язаного з накладенням дрібних швів. Кутовий шов використовується для змикання кутів тканини під кутом приблизно 90 градусів. Застосовування такого шву показано для закриття різноманітних складних ран, тканини з кількома кутами або клапотями шкіри таких як Y-подібних або X-подібних ран.

Кутовий шов починається біля уявної лінії, яка ділить ранову поверхню навпіл. Голка входить у шкіру біля уявної лінії (1–2 мм від лінії) приблизно на відстані 6–8 мм від кута. Голка проходить до краю рани приблизно на 4-6 мм від кута. Глибина входження голки на товщину дерми, а не під дерму. Голку проводять від одного краю рани до протилежного краю. Голка виходить зі шкіри з протилежного боку рани, на 6-8 мм від кута. Шов зав'язується акуратно, дозволяючи кінчику щільно прилягати до кута[4].

Таким чином, наведені літературні данні свідчать про широке застосування матрацного шва в різних клінічних ситуаціях. Застосування різних видів матрацного шва має певні переваги для окремих видів ран. Вертикальний матрацний шов виправдано використовувати для закриття великих за площиною ділянок ранового дефекту. Горизонтальний матрацний шов доцільно застосовувати при глибоких дефектах. Кутовий матрацний шов доцільно застосовувати у разі закриття різноманітних складних ран, тканини з кількома кутами.

Список використаних джерел:

1. Zeplin PH, Schmidt K, Laske M, Ziegler UE. Comparison of various methods and materials for treatment of skin laceration by a 3-dimensional measuring technique in a pig experiment. *Ann Plast Surg.* 2007. 58. P.566-72. doi: 10.1097/01.sap.0000245135.58229.e7.PMID: 17452845
2. Staindl O, Chmelizek-Feurstein C. Usefulness of direct W-plasty application to wound debridement for minimizing scar formation in the ED. *HNO.* 1983 Jun;31(6):183-92.PMID: 6347994 German
3. Min JH, Park KH, Choi HL, Park JS, Lee JH, Kim H, Lee BK, Lee DH, Lee TG. Plastic surgery made easy - simple techniques for closing skin defects and improving cosmetic results. *Am J Emerg Med.* 2017 Dec;35(12):1804-1809. doi: 10.1016/j.ajem.2017.05.055. Epub 2017 May 29.PMID: 28587949
4. Wu T. *Aust Fam Physician.* 2006 Jul;35(7):492-6.PMID: 16820819 Review.
5. Moy RL, Lee A, Zalka A. Commonly used suturing techniques in skin surgery. *Am Fam Physician.* 1991 Nov;44(5):1625-34.PMID: 1950960 Review

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ ХВОРОБИ ЛЕГГА-КАЛЬВЕ-ПЕРТЕСА. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Данелюк Анна Дмитрівна

здобувач вищої освіти медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Веснін Володимир Вікторович

канд.мед.наук, доцент кафедри травматології та ортопедії
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Веснін Володимир Вікторович

канд.мед.наук, доцент кафедри травматології та ортопедії
Харківський національний медичний університет, Україна

Актуальність теми. Хвороба Легга-Кальве-Пертеса (ХЛКП)-захворювання кульшового суглобу (КС) та кульшової кістки, яке супроводжується некрозом головки КС та її відновленням через деякий час. Захворювання проявляється болем та контрактурою у кульшовому суглобі, кульгавістю, вкороченням кінцівки при відсутності лікування. Біль зникає при розвантаженні і поновлюється при активних рухах.

ХЛКП зазвичай виникає у дітей віком до 10 років та з частотою 4 дитини зі 100 000 [1]. Одностороннє ураження в 5 разів частіше виникає у хлопчиків, а двостороннє - у дівчат [2].

Причини захворювання достеменно невідомі. Вчені виділяють два типи можливих факторів - вроджені та набуті. Перші - диспластичні ураження скелету, другі - травми та запалення у КС на фоні інфекційного захворювання [3].

Захворювання має 5 стадій. 1 ст. - підхрящовий некроз; початок сплюснення головки КС. Ця стадія є оборотною, тобто хрящова тканина може відновитися і подальша деформація КС не відбудеться. 2 ст. - стадія імпресійного перелому. Визначається коли на рентгенограмі помітні зміни у структурі КС. 3 ст. - фрагментація голівки через сплюснення на попередній стадії. У секвестратах починають проростати судини та нерви. 4 ст. - новоутворена кісткова тканина з часом набуває балкової структури та наближається до норми. 5 ст - стадія розрішення. Головка стає округлою та випуклою, але при цьому можуть залишитися наслідки

на все життя. Існує ризик виникнення деформуючого артрозу в майбутньому.

Мета дослідження. Визначити та порівняти найбільш ефективні методи лікування ХЛКП.

Матеріали і методи. Оглядове дослідження проведено з використанням наукометричних медичних джерел (PubMed, Medscape, Cochrane Library та ін.).

Результати. Наразі існує 3 актуальних методи лікування - консервативне, хірургічне та фармакотерапія.

Консервативний метод полягає в повному виключенні навантаження на КС та постійному ліжковому режимі з витягненням за допомогою пов'язок типу Лонге або Петрі. Недоліки цього методу - гіподинамія, атрофія м'язів, контрактура суглобів і т.д. Цей метод вдосконалили спеціальними ортезами, які забезпечували позиційне розвантаження шляхом фіксування кінцівки в одному положенні. Використання ортезів теж має недоліки - порушення кровообігу та, як наслідок, розповсюдження некрозу. Також цей метод не ефективний при тотальному та субтотальному ураженні головки кульшового суглобу.

Хірургічне лікування полягає в проведенні тунелізації шийки кульшового суглобу та використанням апарату Ілізарова. Перше дозволяє покращити кровообіг в кістці та знизити внутрішньокістковий тиск. Апарат Ілізарова забезпечує декомпресію суглобу. Цей метод дозволяє пацієнту зберігати активність протягом лікування та є менш тривалим за консервативний метод.

Окрім використання апарату Ілізарова, виконують стегову варусну остеотомію (Femoral varus osteotomy- FVO), яка сприяє відновленню мікроциркуляції та остеотомію тазу Солтера. Останній метод при важкій ХЛКП не забезпечує достатнього покриття головки стегнової кістки та може спричинити ятрогенне стегново-ацетабулярне зіткнення.

Стегнова варусна остеотомія при середньотяжких формах захворювання дає задовільні результати лікування, а для тяжких форм ефективніше застосовувати остеотомію Солтера в поєднанні з FVO.

Фармакологічні методи лікування можуть стати доступними в майбутньому з використанням бісфосфонатів, які відіграють важливу роль в мінералізації кісток.

Наразі застосовуються препарати кальцію, вітаміну D3 та хондроїтину для покращення відновлення кісткової структури.

Висновок. Кожен з наведених методів лікування доводить свою ефективність на практиці, але найбільш якісну терапію можна забезпечити при їх поєднанні.

Список використаних джерел:

1. Legg-Calve-Perthes Disease George D Harris, MD, MS Former Professor and Chair, Department of Family Medicine, West Virginia University Eastern Campus School of Medicine
2. Бунін Є. А., Угриницький Я. А., Сячина Н. І., Шварберг В. Л. Віддалені результати хірургічного лікування хвороби Пертеса у дітей в умовах санаторію // Ортопедія та травма. - 1990. - № 2. - С. 20-23.
3. Д. Б. Барсуков, "Хвороба Пертеса" TERRA MEDICA NOVA № 3 2009
4. Рахматуллаев Х.Р., Джураев А.М., Халімов Р. Дж. Хірургічні методи лікування хвороби Пертеса у дітей
5. Hytowitz A. N. Review of using the Dyop optotype for acuity and refractions per the article: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1888429622000656>. *Journal of Optometry*. 2023.
6. Білик Сергій Вікторович "Коригуючі остеотомії"
7. Salter R. B. Specific Guidelines in the Application of the Principle of Innominate Osteotomy. *Orthopedic Clinics of North America*. 1972. Vol. 3, no. 1. P. 149-156. URL: [https://doi.org/10.1016/s0030-5898\(20\)32185-4](https://doi.org/10.1016/s0030-5898(20)32185-4)

СЕКЦІЯ ХХ. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПІВРОБІТНИКА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Богуславський В.В.

кандидат юридичних наук
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Шеремет К.В.

курсант 3 курсу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Підготовка майбутнього співробітника сектору безпеки та охорони до професійної діяльності в екстремальних умовах є складним процесом, що вимагає системного підходу та інтеграції різних аспектів навчання та розвитку. Основні етапи підготовки можуть включати:

Визначення цілей та освітньої програми: оцінка потреб у підготовці з урахуванням специфіки діяльності сектору безпеки. Розробка навчальних планів та програм, що охоплюють необхідні навички та знання.

Фізична підготовка: проведення фізичних тренувань, спрямованих на підвищення витривалості, сили та швидкості. Включення спеціалізованих вправ, що імітують умови роботи в екстремальних ситуаціях.

Професійна підготовка: вивчення основ законодавства, стандартів безпеки та охорони. Набуття навичок у використанні спеціального обладнання та технологій.

Психологічна підготовка: тренінги з управління стресом та емоційною стійкістю. Розвиток навичок командної роботи та лідерства в умовах кризових ситуацій.

Тактична підготовка: опанування тактичних прийомів та методів дій у різних сценаріях (евакуація, реагування на загрози, тощо). Проведення тактичних тренувань в реалістичних умовах.

Симуляції та сценарні тренування: проведення навчально-тренувальних заходів у форматі симуляцій, які відтворюють екстремальні ситуації.

Робота з сценаріями, що включають різні аспекти реагування на надзвичайні події.

Оцінка готовності: проведення тестувань та атестацій для оцінки готовності до виконання завдань в екстремальних умовах. Аналіз результатів та виявлення зон, які потребують додаткового розвитку.

Безперервне навчання і професійний розвиток: організація циклічних тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації. Мотивація до самостійного навчання та вивчення нових технологій і методик.

Забезпечення фізичного та психологічного благополуччя: підтримка здорового способу життя, медичних обстежень та консультацій з психологами для зниження стресу. Важливість роботи в середовищі, яке сприяє командній взаємодії та підтримці один одного [1, 2].

Важливо визнати, що складові сектору безпеки завжди залежать від країни і будуть відрізнятися залежно від національного контексту [3].

Психологічні аспекти підготовки фахівців у сфері безпеки та оборони в умовах війни мають вирішальне значення для їхньої здатності діяти ефективно в екстремальних ситуаціях. Розвиток стресостійкості, емоційної стабільності, а також фізичної та психічної витривалості є надзвичайно важливим, оскільки ці якості безпосередньо впливають на успішність виконання завдань та збереження життя і здоров'я персоналу. Комплексний підхід до психологічної підготовки, що включає когнітивно-поведінкові техніки, розвиток емоційного інтелекту, практики та медитації, а також використання симуляційних тренувань, є ключовим для формування висококваліфікованих спеціалістів.

Ці методики не лише покращують професійні навички, але й зміцнюють психологічне здоров'я та добробут персоналу. Основне завдання психологічної підготовки в секторі безпеки та оборони полягає не лише в готовності до викликів війни, але й у формуванні здатності до тривалої адаптації та ефективною реакції на стресові ситуації, що є

критично важливим для забезпечення національної безпеки та обороноздатності [4].

На початковому етапі важливо провести аналіз специфіки діяльності, в якій буде працювати співробітник. Це дозволить зрозуміти, які знання та навички є критично важливими. Враховуючи виявлені потреби, розробляється навчальна програма, яка охоплює теоретичні основи, фізичну підготовку, тактичні вправи, підготовку до дій у кризових ситуаціях та психологічну стійкість.

Особливу увагу слід приділяти розвитку навичок управління стресом, оскільки психологічна стійкість є критично важливою для ефективного виконання обов'язків у умовах високого тиску. Професійна підготовка не закінчується після початкової підготовки. Регулярні тренінги, участь у семінарах і розвиток нових навичок є важливими для підтримання високої професійної кваліфікації.

Можемо зробити висновок, що комплексний підхід до підготовки співробітників сектору безпеки та охорони в екстремальних умовах забезпечує надійність, ефективність і готовність реагувати на будь-які загрози. Високий рівень підготовленості не лише забезпечує безпеку фахівця, але й підвищує загальний рівень захисту та безпеки суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Фізична підготовленість як чинник особистої безпеки курсантів при підготовці до майбутньої професійної діяльності. (ст. 81). URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/5739>
2. Актуальні дослідження спеціальної фізичної та психологічної підготовки сил охорони правопорядку в екстремальних умовах. (ст. 96). URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1795>
3. Управління та реформування сектору безпеки. (ст. 28). URL: [557760.pdf \(osce.org\)](https://www.osce.org/557760.pdf)
4. Психологічні аспекти підготовки фахівців у сфері сектору безпеки і оборони для роботи в умовах війни. (ст. 237). URL: [content \(univd.edu.ua\)](https://www.univd.edu.ua/content)

ЗАСТОСУВАННЯ ШВИДКІСНИХ І СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ У СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Волянюк Денис Віталійович

курсант другого курсу факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Петренко Сергій Петрович

Викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У демократичній державі, такою як Україна, основна мета влади полягає в тому, щоб забезпечити максимальний рівень захисту прав і свобод кожної людини. Це означає, що держава зобов'язана створювати такі умови, в яких кожен громадянин може вільно жити, розвиватися, висловлювати свою думку, брати участь у суспільному житті, не боячись за своє життя, здоров'я та гідність. Конституція України чітко проголошує, що людина є найвищою цінністю, а її права і свободи – це не просто абстрактні поняття, а реальні гарантії, які держава повинна захищати. Це означає, що всі дії держави, починаючи від прийняття законів і закінчуючи роботою правоохоронних органів, мають бути спрямовані на забезпечення цих прав. Більше того, держава несе відповідальність за будь-які порушення прав людини і зобов'язана відшкодовувати завдану шкоду [1, с. 170].

Для ефективного функціонування суспільства необхідна взаємодія між громадянами та державою. З одного боку, держава повинна забезпечувати захист прав і свобод громадян та створювати умови для їхнього спокійного життя. З іншого боку, громадяни, у свою чергу, повинні дотримуватися законів та правил, що діють у суспільстві. Тільки за таких умов можна досягти високого рівня правопорядку та безпеки. Коли громадяни порушують закон, держава має право і обов'язок вживати заходів для відновлення правопорядку, у тому числі залучати правоохоронні органи. Однак, застосування фізичної сили або інших обмежувальних заходів має бути виправданим, пропорційним характеру правопорушення і здійснюватися відповідно до закону [2, с.128].

Застосування поліцією фізичної сили є одним із найсерйозніших втручань у приватне життя громадян. Це завжди викликає суспільний

резонанс, оскільки підриває довіру до правоохоронних органів. Українська поліція, покликана захищати права і свободи громадян, повинна усвідомлювати, що будь-яке застосування сили має бути виправданим, пропорційним та здійснюватися відповідно до закону. Ефективність діяльності поліції залежить не тільки від наявності сучасних технологій та зброї, але й від високого рівня професіоналізму її співробітників, поваги до прав людини та дотримання законності. Можливість застосування поліцією сили завжди пов'язана з ризиком зловживань. Історія знає чимало випадків, коли правоохоронці перевищували свої повноваження, застосовували силу незаконно або невідповідно до ситуації. Саме тому питання застосування сили є настільки гострим і потребує постійної уваги суспільства та держави. Навіть у найекстремальніших умовах дії поліції мають бути безпечними, відповідними обставині та загрозі та забезпечувати безпеку громадян. Застосування сили поліцією для запобігання злочинним актам агресії має бути суворо законним і в межах необхідної оборони [3, с. 211]. Жодні надзвичайні обставини чи вказівки офіцерів не можуть бути підставою для протиправних дій чи бездіяльності поліції.

Головною метою працівників поліції є захист життя, здоров'я та майна громадян. Навіть у ситуації, коли поліцейські змушені застосовувати силу, вони повинні робити все можливе, щоб мінімізувати шкоду для оточуючих. Застосування сили має бути спрямоване виключно на припинення протиправних дій та затримання правопорушників. Динаміка, швидке розгортання, екстремальні ситуації, обмеженість ресурсів і часу на оцінку ситуації, час на прийняття рішень і реагування, необхідність контролювати рівень насильства та емоцій роблять цю сферу діяльності поліції надзвичайно складною задачею і, на думку статистики, є областю, де права людини найчастіше порушуються.

Фізична підготовка поліцейського є суворо регламентованою і підлягає чітким нормативним вимогам, які можуть варіюватися залежно від країни, а також конкретного підрозділу поліції чи спеціального призначення. Щоб відповідати цим вимогам, правоохоронці повинні регулярно демонструвати високий рівень фізичної підготовки, проходячи спеціальні тести. Ці тести зазвичай включають в себе комплекс вправ, спрямованих на оцінку таких фізичних якостей, як швидкість (біг на короткі та довгі дистанції), сила (підтягування, віджимання, силова витривалість) та гнучкість [4, с. 23].

З огляду на викладене, швидкісні та силові якості є невід'ємною частиною професійної підготовки поліцейського. Вони дозволяють ефективно виконувати службові обов'язки, забезпечувати безпеку громадян та захищати себе. Постійна робота над розвитком фізичної форми є запорукою успішної кар'єри в правоохоронних органах.

Список використаних джерел:

1. Вобленко Є. О., Цуркан О. П. Моделювання екстремальних ситуацій у процесі фізичної підготовки працівників поліції. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : ХНУВС, 2018. С. 209–210
2. Бакай В. Г., Рогальський В. І. Система застосування швидкісних і силових якостей працівників Національної поліції. Актуальні проблеми фізичної підготовки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану: матеріали Регіональної науково-практичної конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 16 вересня 2022 року). Кропивницький, 2022. 264 с.
3. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф. Решко С. М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ: Навч. посібник / Заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва та Є.М. Моїсєєва. К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2003. 338 с.
4. Дідковський В. А. Фізична підготовка працівників Національної поліції України [Текст] : навч. посіб. / В. А. Дідковський, В. В. Бондаренко, О. В. Кузенков. Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОП Кандиба Т. П., 2019. 98 с.

РОЛЬ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Бобошко Богдан Геннадійович

курсант 3 курсу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Національної поліції України
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Богуславський Віктор Володимирович

Майор поліції, кандидат юридичних наук
Доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Бойові мистецтва займають важливе місце в системі спеціальної фізичної підготовки, оскільки вони забезпечують не лише фізичну витривалість, але й розвиток специфічних психофізичних якостей, необхідних для виконання завдань у різних сферах діяльності, зокрема у правоохоронних органах, військових структурах та інших спеціалізованих підрозділах.

Практика бойових мистецтв сприяє розвитку основних фізичних якостей, таких як сила, швидкість, витривалість, гнучкість та координація. Ці якості є критично важливими для виконання фізичних завдань у стресових ситуаціях. Наприклад, тренування з технік ударів і захисту покращують м'язову силу та швидкість, а також підвищують загальний рівень витривалості[1, с. 222].

Бойові мистецтва також розвивають психологічні аспекти, такі як концентрація, самодисципліна та стійкість до стресу. Заняття бойовими мистецтвами формують в учасників здатність швидко приймати рішення в умовах невизначеності та ризику, що є надзвичайно важливим у спеціальних операціях.

Спеціальна фізична підготовка включає в себе вивчення тактичних прийомів, які використовуються у бойових мистецтвах. Це дозволяє особам, що проходять підготовку, вивчити принципи стратегічного мислення, а також розвитку навичок, які можуть бути застосовані під час виконання оперативних завдань.

Заняття бойовими мистецтвами також сприяють формуванню команди та соціальної взаємодії. Вони вчать працювати в групі,

підтримувати один одного та взаємодіяти в умовах колективного виконання завдань. Це має особливе значення для підрозділів, де злагодженість дій є критично важливою.

Бойові мистецтва характеризуються універсальністю, оскільки вони можуть бути адаптовані до різних умов і ситуацій. Це дає змогу ефективно застосовувати набутий досвід у реальних сценаріях, таких як самозахист, захист товаришів або виконання службових завдань у нестандартних умовах[2, с. 421].

Однією з основних переваг бойових мистецтв є їх здатність розвивати специфічні фізичні навички. Практика таких дисциплін, як карате, бокс або дзюдо, включає в себе різноманітні види рухів, які сприяють поліпшенню координації, швидкості реакції, сили та витривалості. Ці фізичні якості є важливими для осіб, які виконують специфічні завдання, оскільки вони дозволяють ефективно діяти в умовах, що вимагають швидкості та точності.

Заняття бойовими мистецтвами формують психоемоційну стійкість. Регулярні тренування в умовах стресу навчають учасників контролювати свої емоції, знижувати рівень тривожності та зосереджуватися на завданні. Ці якості є важливими під час виконання завдань у нестандартних ситуаціях, коли необхідно швидко реагувати на зміни обстановки.

Бойові мистецтва вимагають від практикуючого стратегічного мислення та планування дій. Вміння оцінювати ситуацію, передбачати дії супротивника та адаптуватися до змін є критично важливими навичками, які можуть бути застосовані не тільки в бою, а й у інших сферах, де потрібні аналітичні здібності[3, с. 142].

Заняття бойовими мистецтвами також сприяють розвитку соціальних навичок. Спільні тренування формують відчуття команди, вчать співпраці та підтримці один одного. Ці соціальні зв'язки є надзвичайно важливими у ситуаціях, коли потрібно діяти злагоджено для досягнення спільної мети.

Бойові мистецтва пропагують етичні принципи, такі як повага, чесність і самовдосконалення. Ці цінності формують моральний компас практикуючих, що може позитивно впливати на їхню поведінку в житті та під час виконання службових обов'язків. Це важливо для осіб, які працюють у структурах, де етика і моральність відіграють ключову роль у прийнятті рішень.

Однією з основних переваг бойових мистецтв є їхня здатність адаптуватися до різноманітних умов. Тренування можуть проводитися в різних середовищах і з використанням різного обладнання, що дозволяє військовим і правоохоронцям підготуватися до різних сценаріїв. Це включає як фізичні техніки, так і тактичні дії в умовах обмеженого простору або в умовах безпеки[4, с. 41].

Таким чином, роль бойових мистецтв у спеціальній фізичній підготовці є багатогранною. Вони сприяють розвитку фізичних, психологічних та тактичних якостей, які є необхідними для виконання спеціальних завдань. Включення бойових мистецтв у тренувальний процес може суттєво підвищити ефективність підготовки фахівців, що працюють у небезпечних і складних умовах.

Список використаних джерел:

1. Сугакова, Л., А. Плахотний. Сучасні тенденції тактико-спеціальної підготовки поліцейських: вплив досліджень та передового досвіду. Матеріали конференцій МЦНД . (м. Чернігів). 2023. С. 222-223.
2. Чоботько, І. І., В. А. Ластовкін, В. І. Счастливцев. Використання елементів кікбоксінгу в спеціальній підготовці правоохоронця. 2022. С. 421
3. Гнидюк, О., С. Кравченко, Д. Прокопенко. Оптимізація програм фізичної підготовки для військовослужбовців. Суспільство та національні інтереси №4 (4). 2024. С. 142
4. Єрьоменко, Е. А. Дослідження висококонкурентного виду національного єдиноборства бойового хортингу щодо засобів підготовки військовослужбовців України. 2022. С. 41

САМБО ЯК ЕФЕКТИВНА СИСТЕМА САМОЗАХИСТУ ДЛЯ ПРАВООХОРОНЦІВ

Щур Ростислав Ігорьович

Курсант 2 курсу Факультету підготовки
Фахівців для органів досудового розслідування
Національної поліції України

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Журавель Олександр Анатолійович

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Сучасні правоохоронні органи стикаються з різноманітними викликами, пов'язаними з забезпеченням правопорядку та безпеки. Серед таких викликів – загроза фізичної агресії, яка може виникнути під час виконання службових обов'язків. У зв'язку з цим, питання самооборони набуває особливої актуальності.

Правоохоронцям, які виконують свої службові обов'язки в екстремальних ситуаціях, треба постійно удосконалювати свою загальнофізичну та спеціально-фізичну підготовку, тому професійна підготовка правоохоронців потребує постійного аналізу та вдосконалення з урахуванням сьогодення.

Аналізуючи головну причину нездатності протистояти правопорушникам, що призводить до трагічних наслідків бачимо що найчастіше є недостатня фізична, психологічна та технічна готовність правоохоронців до виконання доцільних рухових дій, прийомів єдиноборств, інших засобів фізичного впливу [1].

Вирішення цієї проблеми стає можливим завдяки вивченню впливу різних видів єдиноборств на зростання загальної та спеціальної фізичної підготовки правоохоронців, використанню у навчанні правоохоронців єдиноборствам, елементів високих спортивних технологій, які ґрунтуються на сучасних досягненнях теорії спорту, біомеханіки спортивних рухів, методології підготовки спортсменів та спортивної педагогіки.

Однією з найефективніших систем самозахисту є самбо – бойове мистецтво, яке поєднує в собі елементи боротьби, самооборони та фізичної підготовки.

Самбо – це бойове мистецтво, що виникло у 20-х роках ХХ століття як результат поєднання технік різних видів боротьби, зокрема дзюдо і класичної боротьби. Основною метою самбо було створення ефективної системи самозахисту для військових і правоохоронців, яка могла б протистояти озброєним і неозброєним нападникам [2, с.6]. Важливою складовою самбо є не лише технічні прийоми, а й психологічна підготовка, яка дозволяє спортсменам залишатися спокійними у стресових ситуаціях.

Самбо включає в себе різноманітні технічні прийоми, такі як throws (підкидання), joint locks (замикаючі прийоми) та ground fighting techniques (техніки бою на землі). Ці прийоми дозволяють не лише нейтралізувати агресора, а й контролювати ситуацію без застосування надмірної сили. Наприклад, знання про замикаючі прийоми може бути корисним для правоохоронців, оскільки вони дозволяють затримати злочинця без завдання йому серйозної шкоди.

Однією з основних переваг самбо є його психологічна складова. Тренування в самбо допомагають розвивати витривалість, впевненість у собі та здатність до швидкого прийняття рішень. Це особливо важливо для правоохоронців, які повинні діяти у критичних ситуаціях, де кожна секунда має значення. Психологічна підготовка, що супроводжує тренування в самбо, дозволяє правоохоронцям ефективно справлятися зі стресом та агресією, які можуть виникати під час виконання службових обов'язків.

Самбо – це не лише бойове мистецтво, але й комплексна система фізичної підготовки. Регулярні тренування допомагають поліпшити загальну фізичну форму, витривалість і гнучкість. Це особливо важливо для правоохоронців, які часто стикаються з фізичною активністю, що вимагає високого рівня підготовки [3, с.400]. Силові тренування, які є невід'ємною частиною занять самбо, також сприяють розвитку м'язової маси, що може бути корисним у боротьбі з агресором.

Отже, у сучасному світі, де загрози безпеці стають дедалі складнішими, важливо, щоб правоохоронці мали змогу використовувати ефективні системи самозахисту. Самбо, з його технічними прийомами, психологічною підготовкою та фізичною витривалістю, є одним з найкращих варіантів для цього. Використання самбо в підготовці правоохоронців не лише підвищує їхню здатність до самозахисту, але й сприяє розвитку професійних навичок, які є необхідними для

забезпечення безпеки суспільства. Впровадження самбо в систему підготовки правоохоронців може стати важливим кроком до підвищення ефективності їх роботи та зменшення ризиків у небезпечних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Алексєєв, А.Ф., Ананченко, К.В., Бойченко, Н.В. Теорія та методика викладання дзюдо та самбо: навч. посібник для студентів 3 курсу (за кредитно-модульною системою). ХДАФК, Харків. 2014.
2. Анісімов, Д., Антипова, А. Фізична підготовка курсантів як необхідна складова нормальної діяльності правоохоронних органів. Молодий вчений. (7 (107)). 2022. С. 5-8.
3. Марков, Р.А. Щодо вдосконалення занять з фізичної підготовки фахівців правоохоронної діяльності. Modern problems of science, education and society. 2023. С. 399-404.

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ ІЗ СКОЛІОТИЧНИМИ ВАДАМИ ХРЕБТА В СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ

Іванченко Леонід Петрович

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичних, методичних основ фізичного виховання і реабілітації
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Іванченко Світлана Григорівна

старший викладач кафедри теоретичних,
методичних основ фізичного виховання і реабілітації
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Грегорова Тетяна Володимирівна

здобувач вищої освіти факультету фізичного виховання
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Актуальність проблеми. Багаторічний досвід вітчизняної і зарубіжної роботи з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату, захворюваннями на сколіоз, засвідчує, що засоби фізичного виховання для означеного контингенту є одним із найбільш дієвих методів фізичної реабілітації. Фізична реабілітація, основним засобом якої є корекційне застосування фізичних вправ, що сприяють припиненню прогресування хвороби, покращенню рівня розвитку фізичних якостей, нервово-м'язової працездатності, моторно-вісцеральної регуляції, підготовці до виконання вимог навчальної програми з фізичної культури та норм державних стандартів фізичного розвитку, адаптації до стрімкого ритму життя, як лікувально-педагогічна система у наш час потребує подальшого теоретичного, експериментального та методичного обґрунтування. Відтак, загальною потребою сучасного суспільства є вирішення завдання забезпечення дітей з фізичними вадами соціальним захистом, гарантування їм можливості бути повноцінними членами суспільства, реалізувати себе як особистість [1].

Сколіотична хвороба - складає великий процент у порівнянні з іншими деформаціями хребта.

На сьогоднішній день вченими складена класифікація сколіозу, при якій виділяють 5 типів викривлень: верхньогрудний, або шийно - грудний, грудний, грудо - поперековий, поперековий, комбінований [6].

Школярі, які мають початкові стадії сколіотичної хвороби, практично не відчують її, виходячи з цього, не сприймають свою хворобу. Часто їх психічний стан такий, як і у здорових дітей. Розуміння своєї хвороби, численні співчуття батьків та їх поради викликають у дитини розвиток невротичного стану. У багатьох дітей, які опинились у такому стані, виникає відчуття, що вони "не такі, як усі", внаслідок чого розвивається комплекс неповноцінності, який супроводжується несприятливими емоційними станами [1].

Систематичні заняття фізичною культурою створюють позитивний вплив на вражені сколіозом органи та системи організму, сприяють компенсації викривлень хребта, позитивно впливають на формування особистості хворих дітей. Це обумовлено тим, що заняття фізкультурними вправами мають високу вибірковість впливу, нормалізують моторно-вісцеральну регуляцію і психічний стан [1, 6].

Мета дослідження полягала в розробці та апробації експериментальної програми з фізичного виховання, комплексної методики реабілітації для дітей зі сколіотичними вадами хребта, вивченні фізичних змін у досліджуваних під впливом занять.

Виклад основного матеріалу. Дослідження вітчизняних дефектологів показали, що корекційна робота дає позитивний результат, коли вона реалізується на змістовому матеріалі, який передбачає індивідуальні особливості дітей з вадами хребта.

У зв'язку з цим корекційно-виховна робота з дітьми-сколіотиками повинна реалізуватись з урахуванням таких напрямів:

1. Корекція вад хребта, відновлення та компенсація порушених параметрів рухової сфери, моторно-вісцеральної регуляції, самоконтролю, розвитку фізичних властивостей;
2. Нормалізація емоційно-вольової сфери; розвиток позитивної дидактико-реабілітаційної мотивації;
3. Розвиток пізнавальної діяльності хворих дітей в області фізичної реабілітації;
4. Формування у дітей-сколіотиків здібності до самостійних занять фізичними вправами і адекватними видами спорту [1, 6].

У зазначеному аспекті актуальним є твердження В.Г Григоренка [4], що рухова активність людини - найважливіший фактор оптимального,

психічного і функціонального забезпечення її діяльності у різноманітних соціальних сферах. Отже, розвиток і вдосконалення фонду важливих рухових дій є принциповим питанням сучасної теорії і практики фізичного вдосконалення людини. За твердженням учених В.Г. Григоренка, С.М. Віцька чим би людина не займалась, ким би не працювала, успіх її діяльності завжди залежить значною мірою від набутих навичок [2, 4]. Не володіючи необхідними навичками, людина переймає досвід інших людей, засвоює найбільш раціональні способи і прийоми діяльності, накопичені попередніми поколіннями в ході суспільного розвитку, отже, процес розвитку рухових навичок є результатом педагогічного впливу. Педагогічна обумовленість природи рухових навичок вимагає дати їм визначення, оскільки це має принципове значення при організації рухової сфери дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, у нашому випадку зі сколіотичними деформаціями. На сьогодні не існує загальноприйнятого поняття навички, але більшість спеціалістів висловлюють думку, що навичкам властиві автоматизовані компоненти свідомої діяльності, які формуються в процесі виконання фізичних вправ. До цих компонентів слід віднести ті параметри дії, які пов'язані з технікою або способами виконання часткових дій, операцій, рухів, що є структурними елементами цілісної діяльності. Регулярними вправами ці часткові дії, операції та рухи настільки вдосконалюються, що людина починає їх виконувати з мінімальним контролем свідомості, спрямовуючи, її на зміст діяльності, на досягнення поставленої мети. Таким чином, педагогічні умови, впливаючи на людину, вдосконалюють синтетичну діяльність кори головного мозку, в результаті чого окремі подразники інтегруються, утворюючи систему, програму тимчасових зв'язків, на основі яких формується динамічний стереотип як система реакцій на комплекс подразників, в ролі якої виступає рухова діяльність [3, 7, 8, 9].

Практика реабілітації деформації хребта свідчить про те, що вона протікає в умовах, які постійно змінюються і вимагають оптимального керівництва величезною кількістю ланок з їх багаточисленими взаємодіями, з ієрархічною багаторівневою організацією комплексного процесу лікування [3].

Першою складовою частиною профілактичного лікування сколіозу є його раннє виявлення та прогнозування течії, другою - спеціалізована допомога на протязі розвитку захворювання до закінчення формування

скелету. Основна мета профілактичного лікування - не допустити прогресування сколіозу і по можливості добитися коригування деформації. Основою комплексного лікування хворих є режим розвантаження хребта. В залежності від важкості сколіозу цей режим виражається або в максимальному перебуванні хворої дитини в лежачому стані, або в обмеженні вертикального навантаження з виключенням стрибків та бігу, сон на твердому ліжку. Під час режиму розвантаження хребта здійснюються заходи, направлені на зміцнення м'язової системи та формування правильної постави [1, 6].

Другою складовою частиною лікування сколіозу є створення "м'язового корсету" через засоби лікувальної фізкультури та лікувального плавання. Для дітей, які хворіють на сколіоз, організовують додаткові заняття фізичною культурою корекційного напрямку [3, 6, 7].

Існують загальні положення, які забезпечують ефективність впливу лікувальних фізичних вправ:

- вони повинні супроводжувати всі фази при лікуванні сколіозу;
- застосовані ізольовано від комплексу терапевтичних заходів лікувальна фізкультура та плавання неефективні при лікуванні сколіозу;
- разом з тим, які б лікувальні фізичні вправи не застосовувались, вони не будуть ефективними, якщо проводяться без урахування можливостей серцево-судинної, м'язової та інших систем організму дитини. Для одержання необхідного сприятливого ефекту від лікувальної фізкультури та плавання необхідна наявність достатніх резервних сил у самому організмі, бо перевантаження вичерпує резервні сили самого організму й викликає стан загального перевтомлення. Тому дозування навантаження повинно проводитись під контролем витривалості м'язів та інших функціональних проб [8].

При визначенні навантаження використовують дані проб на силу і витривалість до статичних зусиль великих м'язових груп - розгиначів тулуба, м'язів черевної стінки, які забезпечують нахили вбік. Про силу м'язів-розгиначів тулуба, а також м'язів, які забезпечують нахили вбік можна судити по тривалості утримання верхньої частини тулуба на вису, про силу м'язів черевної стінки - по кількості переходів з лежачого в сидячий стан. При цьому можна орієнтуватися на нормативні показники: для м'язів - розгиначів тулуба у віці 7-11 років - 1-2 хвилини, 12-16 років - 1,5-2,5 хвилини; для м'язів черевної стінки у віці 7-11 років - 15-20 рухів, 12-15 років - 25-30 рухів у темпі, якій не перевищує 16 рухів на хвилину [8].

Лікувальна фізкультура рекомендована на всіх етапах розвитку сколіозу, але найкращі результати вона показує на початкових формах його розвитку [1]. При захворюванні сколіозом протипоказані фізичні вправи, які збільшують гнучкість хребта, які приводять до його перерозтягування. Комплекс вправ лікувальної фізкультури, які використовуються у режимі зниженого статичного навантаження на хребет, включає:

- 1) коригуючу лікувальну гімнастику;
- 2) вправи у воді;
- 3) масаж;
- 4) корекцію положенням;
- 5) елементи спорту.

Лікувальну фізкультуру проводять у формі групових та індивідуальних (переважно при несприятливому протіканні хвороби) занять, а також індивідуальних занять, які хворі виконують самостійно [7].

Методика занять визначається перед усім протіканням сколіозу. При компенсованому процесі (відсутні ознаки прогресування) вони звичайно проводяться з групою хворих, використовуючи різні види фізичних вправ, які спрямовані виробити правильну поставу, коригувати сколіоз, зміцнювати м'язову систему тощо. При сколіозі з нахилом до прогресування заняття проводять індивідуально в лежачій позиції (на спині, животі, на боку), використовуючи тільки вправи, які інтенсивно зміцнюють м'язи спини і живота. Лікувальну фізкультуру поєднують з ручним масажем цих м'язів носінням корсету, який фіксує стан хребта.

Методика занять визначається також ступенем сколіозу: при сколіозі 1-го ступеня вона направлена на підвищення стійкості хребта (стабілізацію патологічного процесу), в той же час як при сколіозі 2 ступеня - і на корекцію деформації [6].

Серед заходів лікування сколіозу важливе місце займають вправи на воді - лікувальне плавання. При плаванні відбувається природне розвантаження м'язів хребта, зникає асиметрична робота міжхребцевих м'язів, створюються умови для нормального росту хребцевих тіл. Самовитяжка хребта під час ковзання доповнює розвантаження зон росту. Одночасно зміцнюються м'язи хребта і всього кістяка, удосконалюється координація рухів, виховується почуття правильної постави.

Плавання сприяє зміцненню здоров'я, виробленню життєво важливих звичок, вихованню морально-вольових якостей. Воно має велике виховне, оздоровче, лікувальне, емоційне та прикладне значення [5].

Виховне значення плавання багато у чому залежить від організації процесу. Систематичні заняття сприяють вихованню у дітей почуття колективізму, свідомої дисципліни і організованості, наполегливості і працелюбності, сміливості та упевненості у своїх силах, різні вправи на заняттях удосконалюють рухові здібності у дітей.

Висновки. Фізична реабілітація мобілізує резервні сили організму, активізує його захисні й пристосувальні механізми, попереджує ускладнення, прискорює відновлення функцій різних органів і систем, скорочує терміни клінічного і функціонального відновлення, адаптує до фізичних навантажень, тренує і загартовує організм, відновлює працездатність. Залежно від характеру, перебігу та наслідків захворювання або травми, періоду і етапу відновного лікування фізичну реабілітацію використовують з метою профілактики або лікування і відповідно до цього вона посідає допоміжне чи головне місце у комплексі взаємодоповнюючих лікувальних заходів реабілітації.

За даними багатьох авторів, складна структура дефекту, характер первинних та вторинних порушень у дітей з ураженнями опорно-рухового апарату свідчить про те, що система фізичної та соціальної реабілітації повинна бути побудована на основі об'єктивної інформації про стан їх рухової системи, нервово-м'язової працездатності, моторно-вісцеральної регуляції механізмів адаптації організму до фізичних навантажень різної потужності та об'єму, корекційної спрямованості і в повній мірі враховувати їх індивідуальні особистості (вік, стать, складну структуру дефекту характер вторинних відхилень, якісний стан рухової сфери, тип вищої нервової діяльності та характер, рівень позитивної дидактико-реабілітаційної мотивації та інше).

Список використаних джерел:

1. Вайнруб М.В., Волощук А.С. Гігієна навчання і виховання дітей з порушенням постави і хворих сколіозом - К.: Здоров'я, 1988. - 320 с.
2. Віцько С.М. Основи методики фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми інвалідами, які мають порушення функцій спинного мозку в грудному відділі. Автореф. дисс. канд. пед.наук. - Одеса, - 1994. - 17 с.

3. Горашук В.П. Організація навчально-виховного процесу з валеології в загальноосвітній середній школі: Навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 112 с.
4. Григоренко В.Г., Лянной Ю.О. Формування мотивації діяльності у школярів старшої вікової групи з порушенням функцій спинного мозку в умовах фізичної реабілітації // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Вінниця, 1994. – Ч 2. – С. 120–125.
5. Іванченко Л.П. Педагогічна модель формування у учнів позитивної мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць в галузі фіз. культури та спорту. Анотації, зміст та допом. інд. – Вип. 10. – Л.: Укр. технології, 2006. – С. 180.
6. Купреєнко М.В. Особливість сколіозу в дорослих осіб. // Вісник Запорізького національного університету. №2(8). 2012. С. 153 – 163.
7. Мухін В.М. Фізична реабілітація: підручник. – К.: Олімпійська література, 2010. – 559 с.
8. Сергієнко Л.П. Комплексне тестування рухових здібностей людини: Навч. посіб. – Миколаїв: УДМТУ, 2001. – 360 с.
9. Столітенко Е.В. Виховання позитивного ставлення до фізичної культури учнів 5 – 7 класів // Фіз. виховання в шк. – 2001. – № 3. – С. 40 – 45.

СЕКЦІЯ ХХІ. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

СПРОСТУВАННЯ МІФУ ПРО ЗНИЩЕННЯ 14-ОЮ ГРЕНАДЕРСЬКОЮ ДИВІЗІЄЮ ВІЙСЬК СС «ГАЛИЧИНА» ПОЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ГУТІ ПЕНЯЦЬКІЙ НА ЛЬВІВЩИНІ У 1944 Р.

Гетьманчук Микола Петрович

ORCID ID: 0000-0002-2627-8161

д-р. іст. наук, професор,

професор кафедри політології та міжнародних відносин

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Впродовж Другої світової війни у військах СС – «європейській армії» А. Гітлера, проходили службу більше 850 тис. чоловік, з яких 530 тис. іноземні громадяни. Згідно із відповідними дослідженнями близько 150 тис. з них становили громадяни колишнього СРСР, серед яких 30 тис. військовослужбовців СС були українцями [1]. Навесні 1943 р. розпочалося формування «Добровольчої дивізії «Галичина», яка 27 червня 1943 р. отримала офіційну назву 14-та гренадерська дивізія військ СС «Галичина». Від самого початку вона була суто військовим формуванням і входила не до загальних СС (Allgemeine SS), а до структури військ СС (Waffen SS) [2, с.437-445]. Це спростовує сформований ще за радянських часів міф про те, що дивізія СС «Галичина» була створена виключно для проведення каральних акцій і винищення цивільного населення на окупованих територіях. Відповідно до нього, всі учасники українського визвольного руху під час війни, а особливо українські військовослужбовці 14-ої гренадерської дивізії військ СС «Галичина», як відзначають сучасні вітчизняні історики, оголошувалися зрадниками батьківщини, колабораціоністами та маріонетками на службі нацистської Німеччини [3, с. 122-127].

У цьому контексті варто зазначити, що міфи є спотвореним, а з часом сфальсифікованим баченням минулого. В умовах коли наші знання наповнені міфами, а не доказаними фактами, розриваються причинно-

наслідкові зв'язки і втрачається здатність адекватно оцінювати не тільки минуле, але й природу різноманітних сучасних процесів. Історія створення та участі у бойових діях дивізії СС «Галичина» ще й сьогодні наповнена різного роду міфами. Найбільш дражливими та дискусійними серед них є наступні: 1) про участь дивізії СС «Галичина» у придушенні Варшавського повстання 1944 р.; 2) про знищення підрозділами дивізії СС «Галичина» польського населення в Гуті Пеняцькій у 1944 р. Перший міф спростовують навіть польські дослідники, які доказують, що під час повстання у Варшаві не було дивізії СС «Галичина». Відомий польський історик Г. Мотика стверджує, що під час повстання жителі Варшави безпідставно всі іноземні підрозділи, які воювали на боці Німеччини, стали називати українськими. Передусім так говорили про російських есесівців 29-ої гренадерської дивізії військ СС (російської № 1), які у Варшаві вчинили масові вбивства і зґвалтування [4, с. 168-171]. Українські дослідники також вказують на очевидні факти, що в кінці червня 1944 р. дивізія СС «Галичина» у повному складі не була у Варшаві, а виїхала на фронт під Бродами [5, с. 148-149].

Сьогодні існує кілька версій подій у селі Гута Пеняцька на Львівщині, які стали предметом суперечок та дискусій. Перша відома загальноприйнята версія, що виражена у працях Т. Гунчака, яка вже сьогодні спростовується українськими істориками, але й досі живе у суспільстві і засвідчує, що відповідальність за знищення Гуті Пеняцької несе дивізія військ СС «Галичина» [6, с. 64-66]. Другою надзвичайно поширеною в Україні та діаспорі є версія, яка відображена у праці Ю. Колісника, що українські добровольці СС взагалі не мають стосунку до знищення польського населення Гуті Пеняцької, а найвірогідніше це зробили суто німецькі каральні загони [7, с. 214].

Дослідження сучасних українських істориків спростовують вказані версії. У монографії вітчизняного історика Р. Пономаренка, яка є першим в історіографії дослідженням маловідомої сторінки української військової історії про Галицькі добровольчі полки СС (№ 4-8), стверджується, що: 1) вказані Галицькі добровольчі полки СС створювалися одночасно із дивізією СС «Галичина» і ніколи не були об'єктом наукового дослідження; 2) тому їхнє створення та участь у бойових діях супроводжується міфами, зокрема, про їх ототожнення із дивізією СС «Галичина», хоча вони завжди були самостійними військовими одиницями. Саме в цій монографії на основі використання

чисельних архівних матеріалів, документів, спогадів та щоденників учасників подій доказано, що до трагічних подій 24 лютого 1944 р. у селі Гута Пеняцька був причетний 4-й Галицький добровольчий полк СС під командуванням оберштурмбаннфюрера СС З. Бінца [8, с. 81-101]. Вказаний полк СС у цей час не входив до складу дивізії СС «Галичина».

За словами відомого вітчизняного історика В. В'ятровича вказані події стали своєрідним фокусом, у якому перетнулися всі чинники конфлікту тогочасної польсько – української війни: військові підрозділи польської самооборони Армії Крайової (АК); курінь УПА під командуванням М. Скорупського; радянські партизанські загони; підрозділи 4-го Галицького добровольчого полку СС [9, с. 191-194]. Слід зазначити, що після того як польсько – український конфлікт у Галичині перейшов у відкриту фазу, місцеве польське населення в Гуті Пеняцькій (проживало 488 чоловік) організувало загін самооборони (АК), який очолив К. Войцеховські. Загалом польське населення охоче йшло на співпрацю з радянськими партизанами, вважаючи їх союзниками проти німців та українців. Від осені 1943 до лютого 1944 рр. в селі зупинялося щонайменше 12 рейдуючих радянських партизанських загонів, яким польське населення надавало житло, лікувало поранених та хворих, інформувало про настрої українського населення, виділяло провідників тощо. Потрібно вказати, що Гута Пеняцька була «партизанським» селом, в якому були запаси зброї і самооборона АК, яка тероризувала місцеве українське населення. У січні – лютому 1944 р. в Гуті Пеняцькій перебував загін радянських партизанів особливого призначення (біля 60 чоловік) під командуванням лейтенанта Б. Крутікова [8, с. 81-83].

Для перевірки ситуації в Гуті Пеняцькій до села було направлено підрозділ 6-ї роти 2-го батальйону 4-го Галицького добровольчого полку СС. В результаті сутички загону польської самооборони АК і радянських партизанів з підрозділом 6-ї роти загинули українські добровольці СС. Це призвело до пацифікації села і знищення 172 будівель та загибелі близько 1000 чоловік (за радянськими даними 700-750 осіб; польськими – від 600 до 800 чоловік). Оскільки точних даних про кількість загиблих немає, то найвірогідніше загинуло від 354 до 380 чоловік [4, с. 168; 13, с. 94-95]. Потрібно наголосити, що після того, як польська самооборона АК атакувала підрозділ 6-ї роти, що призвело до загибелі українських вояків СС, це «партизанське» село підлягало знищенню. Фактично все відбувалося в рамках тих німецьких військових

наказів, що діяли на цей момент. Навіть польські дослідники підкреслюють, що це була типова німецька пацифікація, але в даному випадку вчинена руками українських вояків СС [4, с. 168].

Сьогодні можна погодитися з оцінками Р. Пономаренка, який констатує, що під німецьким командуванням 6-та рота 2-го батальйону 4-го Галицького добровольчого полку СС із двома відділами УПА здійснив пацифікацію села Гута Пеняцька, і, це є беззаперечним фактом. Потрібно просто його прийняти та змиритися, не намагаючись із сучасних позицій аналізувати вчинки людей, які в інших умовах жили понад 75 років тому [13, с. 96]. Крім того, на даний час немає будь – яких документальних підтверджень щодо існування якогось іншого німецького підрозділу, який міг перебувати у Гуті Пеняцькій та вчинив масові розстріли населення. Слід вказати й на те, що про цю трагедію ще й досі сперечаються історики і політики, намагаючись заробити на цьому капітал та ускладнити сучасні відносини між Україною і Польщею, особливо в умовах російсько – української війни.

Список використаних джерел:

1. Гетьманчук М.П. Іноземні громадяни у військових формуваннях СС нацистської Німеччини (1939 – 1945 рр.) // Historical and Cultural Studies. 2018. Vol. 5. No.1. С. 23-34.
2. Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939 – 1945) / А. Боляновський. Львів: «Місіонер», 2003. 686 с.
3. Війна і міф. Невідома Друга світова / за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 272 с.
4. Мотика Г. Від Волинської різанини до операції «Вісла». Польсько – український конфлікт 1943-1947 рр. / Г. Мотика; пер. з пол. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2013. 360 с.
5. Верига В. Дорогами Другої світової війни. Легенди про участь українців у здушуванні Варшавського повстання в 1944 р. та про Українську Дивізію «Галичина» / В. Верига. Торонто: Канадське наукове товариство ім. Шевченка, 1998. 346 с.
6. Гунчак Т. У мундирах ворога / Т. Гунчак. Броди: Просвіта, 2005. 192 с.
7. Колісник Р. Військова Управа та українська Дивізія Галичина / Р. Колісник. Вид. 2-ге, доп. К.: Ярославів вал, 2009. 312 с.
8. Пономаренко Р.О. Галицькі добровольчі полки СС. 1943 – 1944 / Р.О. Пономаренко. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 264 с.
9. В'ятрович В.М. За лаштунками «Волині-43». Невідома польсько – українська війна / В.М. В'ятрович. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 304 с.

СЕКЦІЯ XXII. КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

АБРАХАМ МІНЧИН - ВІД КИЇВСЬКОЇ РИСУВАЛЬНОЇ ШКОЛИ ДО ДЕБЮТУ В ПАРИЖІ

Погорілий Анатолій Володимирович

аспірант кафедри теорії історії мистецтва

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Україна

Науковий керівник: Чернявський Константин Володимирович

ORCID ID: 0000-0002-9381-9204

Україна

Абрахам Мінчин – один із видатних художників, пов'язаних із середовищем митців, відомим як Паризька школа. Єврейський художник, народжений у Києві, він емігрував до Парижа в 1925 році. Більшість його відомих робіт була створена в Парижі та Ла Гарді між 1926 і 1931 роками. Мінчин відомий своїми яскравими картинами, де часто присутній елемент містицизму. Його творчість можна частково віднести до експресіонізму, хоча, як зауважував Джованні Тесторі, ці мистецькі категорії є надто вузькими для таких митців, як Мінчин.

Мінчин народився в Києві, де у 13 років став учнем ювеліра. Займатися живописом він почав у 16 років і навчався в Київській художній школі разом із Йосифом Вайсблатом і Олександром Тишлером, а також у Олександри Екстер. У 1923 році він залишив Україну і переїхав до Берліна, де створював декорації та костюми для єврейського театру. Під час своєї першої виставки в Берліні Мінчин показав картини, виконані в стилі, близькому до кубізму (сьогодні відомо лише одну картину цього періоду).

Найпродуктивніший період його творчості почався після приїзду до Парижа у 1925 році. Тут він розвинув піднесений стиль, що відзначався густими та яскравими композиціями. Життя Мінчина було нелегким. Незважаючи на крайню бідність і наявність родини, він зміг сформувати свій унікальний художній почерк. Часто в його роботах з'являються містичні мотиви — зображення ангелів або символічні крила.

У 1929 році арт-дилер Рене Жімпель визнав Мінчина геніальним художником і почав скуповувати всі його роботи. Жімпель писав у своєму щоденнику, що Мінчин «ледь зводив кінці з кінцями, часто голодував, кажучи дружині: “Їж, Мінчин не голодний”». Незважаючи на складне життя, творчість Мінчина відзначається великою поетичною силою та емоційною глибиною, часом з містичними елементами.

Художник помер у 33 роки від аневризми мозку (або серцевого нападу) під час роботи над картиною «Пагорб з червоними квітами». Через передчасну смерть його роботи стали рідкісними. Останнім часом з'явилося кілька підробок, але дослідник Массимо Ді Веролі продовжує автентифікувати його твори.

У 2022 році було засновано Товариство Мінчина для захисту та популяризації його мистецтва, яке створило вебсайт із новим каталогом робіт і документами про художника.

Список використаних джерел:

1. Roditi, E. (1968). The School of Paris. *European Judaism: A Journal for the New Europe*, 3(2), 13–20. Berghahn Books. Mintchine Chagall Soutine, Peinture Montparnasse. (n.d.). mintchine.com. Retrieved from <https://mintchine.com>
2. Di Veroli, M., & Testori, G. (1981). *Abraham Mintchine: 1898-1931* (in Italian). Milano: GMA.
3. Gimpel, R. (1966) [1963]. *Diary of an art dealer* (J. Rosenberg, Trans.). New York: Farrar, Straus and Giroux.
4. Di Veroli, M. (2005). *Abraham Mintchine: 1898-1931 (tome 3)* (in French and Russian). Paris: Galerie Di Veroli Editions.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ З ДИЗАЙНУ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРОДУКТІВ, ЩО МІСТЯТЬ ФОТОГРАФІЇ

Буртовий Роман Леонідович

здобувач вищої освіти факультету дизайну

Київський Національний університет технологій та дизайну, Україна

Вступ. У сучасному цифровому світі мультимедійні продукти відіграють важливу роль в передачі інформації, емоцій та ідей. Одним із ключових елементів мультимедійного контенту є фотографії, які здатні передавати великий обсяг інформації та впливати на сприйняття користувачами. Дизайн таких продуктів вимагає глибокого розуміння принципів візуальної комунікації, інтерактивності та естетики, тому аналіз наукових досліджень у цій сфері є актуальним для покращення ефективності мультимедійних продуктів.

Мета роботи. Метою даної роботи є аналіз сучасних досліджень у галузі дизайну мультимедійних продуктів, що містять фотографії, та визначення основних підходів, інструментів і методів, які використовуються для підвищення ефективності дизайну таких продуктів.

Матеріали та методи. Для аналізу було відібрано наукові публікації та дослідження, що стосуються дизайну мультимедійних продуктів із використанням фотографій. Основними методами дослідження були контент-аналіз, порівняльний аналіз та класифікація підходів до дизайну. Джерелами інформації слугували наукові статті, монографії, підручники з теорії дизайну та мультимедіа, а також інтернет-ресурси.

Результати та обговорення. Результати аналізу показали, що дизайн мультимедійних продуктів, які містять фотографії, базується на кількох ключових аспектах. Основними з них є естетика зображень, їх відповідність контексту, інтерактивність, зручність використання та адаптивність до різних платформ. Використання фотографій допомагає полегшити сприйняття інформації, забезпечуючи емоційний зв'язок із користувачем, проте важливо враховувати баланс між текстом та візуальним контентом.

Сучасні дослідження також підкреслюють важливість контекстуального використання фотографій, яке має прямий вплив на ефективність сприйняття та комунікації в рамках мультимедійних

продуктів. Фотографії можуть виконувати різні функції: ілюстративну, інформативну, декоративну чи емоційну, і саме їх відповідне використання підвищує якість дизайну.

Висновки Дизайн мультимедійних продуктів, що містять фотографії, є багатогранним процесом, який вимагає врахування низки факторів: від технічних параметрів зображень до їх функціональної ролі в комунікації. Аналіз наукових досліджень показав, що якісне використання фотографій здатне значно підвищити ефективність мультимедійних продуктів, що підкреслює необхідність комплексного підходу до їх створення.

Список використаних джерел:

1. Kim, J., & Forsythe, S. (2020). Enhancing digital experiences with multimedia: Design considerations. *Journal of Multimedia Design Research*, 15(3), 45-60.
2. Maheshwari, A. (2022). Interactive multimedia: The role of photography in visual communication. *Digital Media Review*, 22(4), 78-91.
3. Evans, R., & Thomas, L. (2021). Visual storytelling in multimedia products: The impact of photography. *International Journal of Digital Media Design*, 33(2), 120-134.

ВПЛИВ МЕДІА НА ОСВІТУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Христина Мельник

ORCID ID: 0009-0009-8167-9396

аспірантка 2 курсу

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна

Науковий керівник: Бахмат Н.В.

доктор педагогічних наук, професор

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна

Актуальність теми. У сучасному світі медіа – це ключ до розвитку освіти. Вплив медіа на освітній процес майбутніх вчителів музичного мистецтва є складним і багатограним явищем, яке включає різні аспекти. З одного боку, медіа надають широкий доступ до інформації, сприяють інтерактивному навчанню та дозволяють створювати освітні спільноти. З іншого боку, вони можуть відволікати здобувачів вищої освіти, поширювати недостовірну інформацію та знижувати концентрацію. Ця проблема потребує детального аналізу для розуміння її впливу та пошуку оптимальних шляхів використання медіа в освіті.

Виклад основного матеріалу. Медійна діяльність має великий спектр впливу: телебачення, радіо, електронні публікації, статті, поширення новин, інформація та адміністративні документи, а найпоширеніші медіа – соціальні мережі. «У широкому значенні соціальну мережу розглядають як структуру, що складається з вузлових елементів та зв'язків між ними, так званої соціальної павутини. З технологічного погляду соціальна мережа – це інтерактивний веб-сайт з великою кількістю користувачів, контент якого наповнюється самими учасниками» [2, С. 289].

Розглянемо різні аспекти впливу медіа на освіту майбутніх вчителів музичного мистецтва:

Позитивний вплив медіа на розвиток і навчання здобувачів вищої освіти полягає у розширенні доступу до інформації, сприянні інтерактивному та колективному навчанню, а також у наданні мотиваційних ресурсів для досягнення академічних цілей. Розглянемо детальніше:

Соціальні медіа, такі як YouTube, Coursera та Khan Academy, пропонують велику кількість навчальних матеріалів, відеолекцій та онлайн-курсів, що значно розширює доступ до знань. «Моніторинг довіри студентської молоді до різних типів масової комунікації у 2019 р., результати опитування показали вплив соціальних мереж, інтернету, телебачення на формування світогляду молодих споживачів медіа-контенту» [1, С. 251].

Платформи, такі як Facebook та LinkedIn, дозволяють здобувачів вищої освіти створювати навчальні (академічні) онлайн групи, обговорювати контент матеріалів навчальних дисциплін, обмінюватися досвідом і спільно працювати над проектами.

Вебінари та онлайн-семінари. Викладачі можуть проводити вебінари та онлайн-семінари, які сприяють інтерактивному навчанню та дозволяють здобувачам освіти задавати питання в режимі реального часу.

Телебачення. Освітні телеканали, такі як Discovery Channel та National Geographic, пропонують програми, які допомагають поглиблювати знання в різних галузях.

Медіа-ресурси. Історії успіху та мотиваційні виступи, доступні через медіа, можуть надихати здобувачів освіти до досягнення власних цілей та розвитку.

Медіа мають потужний позитивний вплив на розвиток і навчання майбутніх вчителів музичного мистецтва. Вони забезпечують доступ до широкого спектру знань, сприяють колективному навчанню, мотивують і надихають, розвивають навички самонавчання та критичного мислення, а також покращують мовні навички. Для максимально ефективного використання медіа в освіті важливо навчати критично оцінювати інформацію та інтегрувати медіа-ресурси у навчальний процес з урахуванням їхніх освітніх цілей та потреб.

Розглянемо негативні аспекти впливу медіа на освіту:

1. Відволікання від навчання.

Постійні повідомлення та сповіщення можуть відволікати здобувачів вищої освіти від освітнього процесу, знижуючи їхню продуктивність і концентрацію. Надмірний перегляд телевізійних програм може зменшувати час, відведений на активне навчання та фізичну активність.

2. Поширення недостовірної інформації.

Фейкові новини та дезінформація у соціальних медіа часто поширюються неправдиві новини та недостовірна інформація, що може вводити в оману та формувати неправильні уявлення про певні теми.

3. Соціальний тиск та кібербулінг.

Соціальні мережі можуть стати платформою для кібербулінгу та негативного соціального тиску, що впливає на психічне здоров'я здобувачів та їхню самооцінку.

Висновки. Вплив медіа на освіту майбутніх вчителів музичного мистецтва є неоднозначним. З одного боку, медіа можуть стати потужним інструментом для покращення доступу до інформації, сприяти інтерактивному та колективному навчанню, мотивувати та інформувати. З іншого боку, вони можуть відволікати, поширювати недостовірну інформацію, знижувати продуктивність і викликати стрес.

Для максимального використання позитивних аспектів медіа в освіті необхідно розробляти стратегії їх ефективного використання, навчати здобувачів критично оцінювати інформацію та забезпечувати належний баланс між онлайн-активностями та традиційним навчанням.

Медіа, соціальні мережі та телебачення мають потужний вплив на освіту. Проте важливо зберігати баланс і забезпечити повноцінний та гармонійний розвиток і навчання здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Субота Є. Вплив телебачення та соціальних мереж на формування медіа реальності. *Мережеві видання Internet Publications. Український інформаційний простір*. Число 5. С. 243-252.
2. Чорний В. Нові соціальні медіа та соціальні мережі в освітньому процесі. *Open Journal Systems*. №1 (37). 2018. С. 286-295. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2018-1/286-295>.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Нова редакція. *Media Sapiens*. 2016. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/>

ГЕНЕЗИС ІЛЮСТРАЦІЇ В ДИЗАЙНІ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Касьян Тетяна Костянтинівна

ORCID ID: 0000-0002-6999-3333

заслужений художник України, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дизайну та соціально-культурних дисциплін
Черкаський державний бізнес-коледж, Україна

Хребто Тамара Степанівна

ORCID ID: 0009-0001-3539-8472

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дизайну та соціально-культурних дисциплін
Черкаський державний бізнес-коледж, Україна

Вакуленко Ольга Вікторівна

ORCID ID: 0000-0002-2036-1976

викладач кафедри дизайну та соціально-культурних дисциплін
Черкаський державний бізнес-коледж, Україна

Манзенко Іван Володимирович

викладач кафедри дизайну та соціально-культурних дисциплін
Черкаський державний бізнес-коледж, Україна

***Анотація:** у статті розглядається історичні аспекти розвитку ілюстрації до сьогодення в дизайні української книги.*

Постановка проблеми

Вибір даної теми дослідження обумовлений актуальністю розглянути на історичному прикладі розвиток ілюстрації української книги від першої рукописної до сучасної цифрової, а також встановити прямий зв'язок традиційних ілюстрацій з особливостями змісту української книги цифрового формату, в якому ілюстрація може застосовуватися як для поліграфії, так і для вебдизайну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам ілюстрації в дизайні української книги приділяли увагу багато науковців дослідників. Існує ціла низка наукових досліджень, що

збагатили надбання в цій області. Зокрема О. Гальчинська досліджувала роль та особливості ілюстрації у дитячих виданнях. Питання ролі та впливу ілюстрації у дитячій книзі видавництва Західної України та особливості дитячої продукції висвітлювали у своїх працях дослідник М. П. Грисюк.

Дослідники Кугай Т. А та Мазніченко О. В. аналізують особливості сучасної української книжкової ілюстрації та її становлення в області художньо-стилістичного вирішення [15]. Доцент Артеменко М. П. досліджувала роль української ілюстрації у висвітленні подій російсько-української війни [1], Мельник О. досліджувала сучасну книжкову ілюстрацію та особливості її виконання з використанням комп'ютерної графіки, зокрема звернула увагу на сучасній тенденції нефотореалістичної візуалізації в ілюструванні та пошуку унікальної авторської мови [9].

Мета статті

Визначити та конкретизувати коли з'явилась ілюстрація в українському книжному просторі, як вона трансформувалась та її сучасні особливості. Реалізація дизайнера-ілюстратора в українській книжковій графіці.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ілюстрація (від лат. *Illustratio* – висвітлюю, наочно зображую) – зображення (малюнок, гравюра, фотографія, репродукція, карта, схема), що наочно пояснює чи доповнює текст у виданні, візуально підсилює його сприйняття [3]. Воно може бути об'єктивним, точним тлумаченням тексту, який допомагає читачеві зрозуміти літературний зміст твору, а також митцем можуть створюватись художні образи, які спонукають по-новому його зрозуміти.

До пам'яток XI століття відносяться перші ілюстрації: «Остромирове Євангеліє» (1056-1057), та «Ізборник Святослава» (1073). Ілюстрації в них, а також в пізніших рукописах, виконані в візантійському стилі та наслідують стилістику інших жанрів тих часів – іконопису, фресок та мозаїки [4]. Інші жанри мистецтва та стилі надалі завжди будуть мати вплив на ілюстрацію.

Одна з найвизначніших пам'яток українського книжкового мистецтва є «Київський псалтир» 1397 р., який ілюстрований мініатюрами. У київському виданні Учительного Євангелія 1609 і 1619 рр. гравюри українських стародруків часто тяжіють до

реалістичних зображень дійсності, пов'язаних з історичними подіями. Українськими майстрами ілюстративної гравюри були І. Щирський, Н. Зубрицький, в роботах яких, переважали ілюстрації створені в техніці гравюри на дереві, а з кінця XVII століття одержали розповсюдження гравюри на міді: успішно працювали в цій техніці Д. Галяховський, О. і Л. Тарасевичі, А. Козачковський та Г. Левицький, чия творчість була пов'язана з мистецтвом стилю бароко [3].

У другій половині XIX століття, разом із поширенням техніки вільного живописного малюнка, відбувається відродження української школи книжкової ілюстрації, одним із її представників є К. Трутовський, який використовував «модний в його добу етнографізм та мав вплив на наступну генерацію митців» [13]. Ілюстрації до творів Марка Вовчка – «Сестра», «Чумак» (1860), Тараса Шевченка – «Наймичка», «Гайдамаки» (1886), «Невольник» (1887); повістей Миколи Гоголя – «Вечори на хуторі поблизу Диканьки», «Страшна помста» (1874), «Сорочинський ярмарок» і «Вечір під Івана Купала» (1876), до байок І. Крилова та інших.

Творчість Г. Нарбути в галузі книжкового мистецтва поєднує кращі риси модерну, українського бароко, народного мистецтва, орнаментальних мотивів та геральдики старих українських гравюр. Визначним досягненням Нарбути і всієї української графіки є його «Українська абетка» (1917), в якій художник досяг граничної простоти й водночас вишуканості композиції, малюнка й кольору. У вирішенні літер абетки Нарбут об'єднав досягнення як української рукописної та друкованої книги, так і досягнення західноєвропейських майстрів шрифту. Нарбутівська «Українська абетка» й донині залишається неперевершеною завдяки високій майстерності художника й глибокому розумінню ним шрифтового мистецтва. Останнім великим мистецьким задумом Нарбути було ілюстрування «Енеїди» Івана Котляревського, але через передчасну смерть він встиг виконати лише одну ілюстрацію [10]. Нарбут створив новий стиль для російської дитячої книги. Його ілюстрації до «Малоросійського гербовника» стали справжніми шедеврами, це внесок у збереження української історії.

Ілюстрації таких українських митців, як І. Їжакевич, В. Касян, В. Кричевський та О. Мурашко є окремим жанром книжкової графіки, що вирізняється історичними, національними та стильовими особливостями, а також розмаїттям технік виконання.

У 1920-х роках основною технікою ілюстрації була ксилографія, в якій працювали майстри різних стилів, зокрема світового рівня художник Михайло Бойчук, який створював твори на основі українських національних традицій. Він майстерно виражає свої глибокі патріотичні почуття через драматичні та героїчні пейзажні мотиви, насичені поезією та музикальністю.

Початок ХХ століття став періодом розквіту в оформленні книги, коли розвивалися такі мистецькі течії, як авангард, супрематизм і футуризм. Представниками цих напрямків були Давид Бурлюк, Олександра Екстер і Олександр Богомазов.

В цей час багато художників ілюстраторів вирізнялися великою творчою виразністю. Так ілюстрації, створені художником-графіком Михайлом Дерегусом – лаконічні. Його ліричні пейзажі викликають асоціації з народними думами й піснями, які зачіпають найтонші струни душі та надихають глядача на роздуми й фантазії.

У 2009 році київські видавництва «Дух і Літера» та «Оранта» випустили видання «Кобзаря» Т. Шевченка з усіма (зокрема, з 18 кольоровими) ілюстраціями Василя Седляра українського художника-монументаліста, графіка та ілюстратора, сподвижника М. Бойчука [11].

Універсальні українські художники, представники українського авангарду такі як Анатолій Петрицький, працювали в книжковій графіці; Василь Єрмилов, займався обробкою шрифтів, створив новий шрифт та малював обкладинки для книг.

Олена Кульчицька – видатна українська художниця, одна із чільних постатей в історії української культури ХХ століття, творець нових естетичних концепцій в національному мистецтві. Вона стала речником ідейних та духовних прагнень свого народу, з яким переживала катаклізми бурхливого сторіччя. Вершиною творчої самореалізації О. Кульчицької стала графіка, де найповніше проявився її талант майстерного інтерпретатора буття українського народу. Вона внесла в естамп нові ідеї та способи графічного вислову, випрацювала самобутню стилістику та естетику, поєднавши українську образотворчу традицію із новими тенденціями європейської графіки, що вписує її творчість у загальноєвропейський художній процес [6].

У ХХІ ст. українська книжкова графіка швидко розвивається, з'явилося багато нових талановитих художників-ілюстраторів. Особливо

помітно це на прикладі ілюстрування дитячих книжок, випущених видавництвами «Старого Лева» та «А-ба-ба-га-ла-ма-га» [3].

Творчий шлях відомого художника-ілюстратора Кость Лавра, головного художника видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», тісно переплетений з його розвитком. Його вже класичні персонажі – зайчики й котики – стали улюбленими образами для сотень тисяч дітей. Кость Лавро – досить колоритна постать в українському книжковому мистецтві, заслужений художник України. «Поєднавши засадничі постулати українського авангарду 20-х років з найтипівішими рисами українського народного малярства, він витворив свій – неповторний, яскравий і водночас глибоко національний стиль» [7]. Твори художника-ілюстратора неодноразово потрапляли до каталогів найпрестижніших виставок дитячої літератури, таких як Болонська та Братиславська.

Олександр Міхнушов – графік зі світовим іменем, майстер фольклорних сюжетів і містики, у своїх роботах особливу увагу приділяє деталям і тлу, останнім часом для картин обирає яскраві насичені кольори. Ім'я художника за кордоном знають ліпше, ніж в Україні: книжки з його малюнками вже понад десять років видають у провідних видавництвах Європи та Азії, адаптують для мобільних пристроїв [9]. Стримана колірна гама та філігранний рисунок в його ілюстраціях спонукає глядача вдивлятися та насолоджуватись найтоншою графікою, зробленою рукою майстра.

Однією з найкращих робіт української художниці Софії Караффа-Корбут є художнє оформлення подарункового видання «Кобзаря» Т. Шевченка, ілюстрації до переспіву «Плачу Ярославни». Софії Караффа-Корбут належить також графічне зображення автора «Слова». Художниця підтримувала гіпотезу, згідно з якою автором «Слова» був князь [12]. Її роботи виглядають пластична-монументальними та водночас наповнені мелодичністю та ліризмом, що підкреслює її самотність.

Відомий художник української книжкової графіки Владислав Єрко отримав світове визнання принесли завдяки ілюстраціям до «Снігової Королеви» Ганса Крістіана Андерсена, яка на всеукраїнському конкурсі «Книга року» завоювала Гран-прі як найкраща книга 2000 року та титул «Найкраща дитяча книжка – 2006» (Фонд Андерсона, США). Пауло Коельо прокоментував роботу митця і зауважив що це «найдивовижніша дитяча книга, яку я бачив у своєму житті». «Снігову Королеву» з ілюстраціями

Владислава Єрка видано в багатьох країнах світу: від Великої Британії – до Південної Кореї та Австралії. Багато дитячих книжок Художником ілюстрована книжка «Казки Туманного Альбіону» здобула перемогу на всеукраїнському конкурсі «Книжка року – 2003».

2008 року проілюстрований Єрком «Гамлет, принц данський» отримав Гран-прі Львівського форуму видавців [2].

XXI століття стало епохою технологій та інновацій, періодом, коли минуле і майбутнє переплітаються, а мистецтво знаходить нові сучасні форми. Це час, коли з'являються унікальні можливості для вдосконалення та створення нових творів. Все більше митців віддають перевагу використанню сучасних технологій. Інновації мають значний вплив на розвиток мистецтва і змінюють світ загалом. Технологічний прогрес не залишив поза увагою і книгу, трансформуючи її форму та методи створення. Цифровий формат проникає у все більше сфер мистецтва.

Традиційні друковані книги активно переводять у цифровий формат, з'явилися аудіо- та електронні книги, що дозволяють зручно зберігати й поширювати інформацію на електронних носіях. Це значно спрощує процес передачі знань і їх друкування, та аудіокнижки надають доступ до інформації тим, хто не може читати друковані видання. Завдяки цьому кількість читачів українських книг збільшилася, адже кожен тепер може обрати зручний для себе формат. Мистецтво стало ще більш активним і динамічним: як фотографія перетворилася на кіно, так і ілюстрація трансформується у форму мультиплікації. Сьогодні ми можемо не лише споглядати ілюстрації до історичних подій, але й емоційно переживати історію України, яка розгортається перед нашими очима. Попри появу відеоілюстрацій, українська книга не зникла, а знайшла нову форму свого існування.

Сучасна ілюстрація створюється в цифровому форматі за допомогою комп'ютерної графіки на планшетах або комп'ютерах. Хоча технології змінилися, кількість кадрів на секунду залишилася стабільною – приблизно 30 кадрів у секунду. Спочатку векторні редактори та комп'ютерна анімація використовувалися переважно у кіноіндустрії для створення фільмів і мультфільмів. Однією з головних змін, пов'язаних з цифровізацією ілюстративного матеріалу, стало використання цифрових інструментів (графічних планшетів, програм для малювання, таких як Adobe Photoshop,—Adobe Illustrator, Autodesk SketchBook, MyPaint,

Artweaver, PixBuilder Studio,—Procreate, Clip Studio Paint тощо). Вони надають художникам безліч інструментів для створення ілюстрацій і анімацій, зокрема можливість налаштовувати формат полотна, розміри пензлів, насиченість і прозорість кольорів. Це дозволяє митцям швидко створювати високоякісні зображення меншими матеріальними та часовими витратами, проте є ризик втрати відчуття автентичності створених робіт. Також, цифрові інструменти спростили процес створення ілюстрацій, що дозволяє новим ілюстраторам швидко вийти на ринок, що створило перенасиченість ринку та підвищену конкуренцію.

Оскільки стало дуже легко копіювання та поширювати цифрові роботи, все частіше виникають численні проблеми з порушенням авторських прав. Викрадання робіт або їх використання без дозволу стало більш поширеним у цифровому середовищі. Зростання популярності інструментів на основі штучного інтелекту (AI), таких як DALL·E та MidJourney, призвело до нових дискусій стосовно авторського права на роботи, що створені за допомогою цих інструментів, на кшталт, яка роль художника у процесі створення такого типу ілюстрацій?

З появою цифрових інструментів відбулися зміни у стандартах якості, та спрощення творчого процесу. Це дозволяє швидко вносити зміни та експериментувати, але це може призводити до зниження рівня майстерності, тобто ілюстратори можуть покладатися на шаблони, плагіни та автоматизацію, що може зменшити унікальність робіт.

Сучасні технології розвиваються, естетичні вимоги до якості ілюстрацій зростають. Високоякісні 3D-ілюстрації, анімація та інтерактивність стають стандартом, що може створювати перепони для просування на ринку для традиційних митців.

Швидкість роботи, величезний інструментарій та колірна палітра, робота з шарами, використання текстур, фільтрів та ефектів, можливість зберігати та допрацьовувати зображення на різних етапах створення, змінювати освітлення, колористику, скасовувати невдалі кроки створюють досить комфортне середовище для творчості. Імітація традиційних художніх матеріальних стилів та засобів, наприклад, фактури та відмивання живопису, експресивність та «ескізність» рисунку, експресія колажу, значно збагачують образно-пластичну мову ілюстрацій та сприяють появі нових концептуальних стильових прийомів [8]. Сучасна ілюстрація, незалежно від використаних технічних

засобів, розвивається у двох напрямках: класичному, що орієнтований на реалістичне зображення сюжету, та новаторському, заснованому на декоративності, лаконічності та стилізації. Останній відходить від традиційних підходів і використовує нефігуративні методи відтворення реальності, зокрема складні декоративні орнаменти, мінімалістичне трактування предметного світу та принципи колажу. Це також пов'язано із прагненням сучасних митців до унікальності та особистісної ідентичності, а також до переосмислення традицій крізь призму сучасності.

Наразі ілюстрація української книги має три основні функції: інформативну, естетичну та емоційно-психологічну, які між собою тісно переплітаються. Глядач отримує емоційні почуття не тільки від прочитаного, але і від побаченого.

Але не менш важливим в українській ілюстрації до літературних творів є «збереження національних традицій, які набувають особливої значущості на тлі інтенсифікованого інформаційного та смислового наповнення соціуму, впливу новітніх ціннісних настанов, стилів і напрямів інших культур. Розуміння джерел національних мистецьких традицій, що впливають на сучасний дизайн ілюстрацій та розвиток мистецтва загалом, сприяють оновленню парадигми формування творчих здібностей та може слугувати формуванню національної ідентичності» [5].

З метою популяризації літератури серед молоді активно створюються книги з доповненою реальністю. Такий вид книговидання та формату ілюстрації все більше заохочує молодь до друкованих видань. Слід зазначити, що даний вид дозволяє художникам перейти на інший рівень візуалізації не обмежуючись форматом книги, вводячи 3D ілюстрацію та навіть анімацію [14]. Тому сучасні ілюстратори прагнуть глибоко розкрити ідейний зміст літературного твору, акцентуючи на його історичних, національних і стильових особливостях. Вони використовують різноманітні техніки та демонструють індивідуальний художній стиль. Сучасна ілюстрація є самостійним жанровим напрямом у книжковій графіці.

Висновки та перспектива подальших досліджень.

У викладеному вище матеріалі було проаналізований генезис ілюстрації в українському дизайні книги від часів середньовіччя до сьогодення. Виявлені основні стильові особливості сучасних художників-

ілюстраторів. Сьогодні українське книговидання розвивається досить швидко, завдяки активному впливу новітніх технологій. Зростає кількість молодих художників-ілюстраторів, готових експериментувати та переосмислювати класичні традиції крізь призму сучасності. Подальше дослідження окресленої проблеми передбачає продовження вивчення особливостей сучасної графіки в книжковій ілюстрації, створеної за допомогою цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Артеменко М. П., Остроус Г. С. Роль української ілюстрації у висвітленні подій російсько-української війни. *Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, ХНТУ / за ред. Білик А.А.* Херсон: ХНТУ, Кам'янець-Подільський: ФОП Панькова А.С., 2022. С. 120-123
2. Владислав Єрко. URL: http://ababahalamaha.com.ua/uk/Єрко_Владислав
3. Ілюстрація. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%86%D0%BB%D>
4. Історія української ілюстрації. Вікіпедія. URL: <http://surl.li/vcourx>
5. Касьян Т. К. Роль мистецтва в національній ідентичності. *Вісник Черкаського університету, серія: педагогічні науки*, Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2018. Випуск № 6. С. 58
6. Книга «Олена Кульчицька. Книга листівок» URL: <http://surl.li/lbdaqn>
7. Кость Лавро. URL: http://ababahalamaha.com.ua/uk/Лавро_Кость
8. Мельник О. Комп'ютерна графіка у сучасній книжковій ілюстрації: проблеми техніки та стилю. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство / голов. ред. О. Смоляк ; редкол.: М. Станкевич, Н. Урсу, О. Біба [та ін.]*. Тернопіль : ТНПУ, 2015. № 1 (Вип. 33). С. 157–161
9. Міхнушов Олександр. Художники-ілюстратори. URL: <http://surl.li/nhpqfn>
10. Підробки та шедеври: скільки коштує Нарбут? URL: <https://weekend.today/lica/narbut.htm>
11. Седляр Василь Теофанович. Вікіпедія URL: <http://surl.li/udqfqm>
12. Софія Караффа-Корбут URL: <http://surl.li/kfcjke>
13. Трутовський Костянтин Олександрович. Вікіпедія. URL: <http://surl.li/xlyqao>
14. Щетиніна А.Р., Кугай Т. А., Мазніченко О.В. Особливості сучасної української книжкової ілюстрації. *Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (07-08 вересня 2022 р.), ХНТУ / за ред. Білик А.А.* – Херсон: ХНТУ, Кам'янець-Подільський: ФОП Панькова А.С 2022. С 28-33

ОСНОВНІ ТЕХНІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ АНІМАЦІЙНИХ РЕКЛАМНИХ РОЛИКІВ

Склярів Владислав Володимирович

здобувач другого рівня вищої освіти факультету мистецтв
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, Україна

Науковий керівник: Фомін Володимир Вікторович

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дизайну
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, Україна

Класичні технічні підходи для створення анімаційних рекламних роликів охоплюють широкий спектр методів та технологій, які використовуються для розробки анімаційного контенту.

2D анімація — це одна з найпопулярніших форм анімації, яка передбачає створення рухомих образів на двомірній площині. Цей підхід часто використовується в рекламі через його універсальність і простоту.

Традиційна ручна анімація полягає у створенні малюнків для кожного кадру вручну. Цей процес вимагає багато часу і великої майстерності, оскільки аніматор повинен досконало знати принципи анімації, такі як «12 принципів анімації», розроблених Волтом Діснеєм. Такі ролики часто мають унікальний художній стиль, що робить їх дуже привабливими для глядачів, але складні та затратні у процесі створення. Використання програмного забезпечення, такого як Adobe Animate, Toon Boom або MoHo, дозволяє аніматорам створювати 2D-анімацію з більшою легкістю. Програмне забезпечення часто містить інструменти для створення руху персонажів, графіки, а також можливість використання векторної графіки. Такі програми дозволяють використовувати готові шаблони та ефекти, що значно спрощує процес анімації.

3D анімація надає можливість створювати об'ємні зображення, які можна обертати та переміщати в тривимірному просторі [1]. Цей підхід здобув популярність завдяки своїй реалістичності та можливості створення складних візуальних ефектів.

Для створення тривимірних моделей персонажів, об'єктів та середовища використовуються програми, такі як Blender, Autodesk Maya або Cinema 4D. 3D-художники можуть створювати деталі, текстури та кольори, надаючи моделям реалістичний вигляд. Важливо враховувати

пропорції та анатомію персонажів для досягнення природного вигляду.

Після створення моделей наступним кроком є анімація. Це передбачає визначення руху моделей та камери за допомогою ключових кадрів, де аніматори встановлюють важливі позиції об'єктів у часі. Після завершення анімації процес рендерингу перетворює всі елементи в готовий відеофайл.

Стоп-кадрова анімація — це техніка, яка передбачає зйомку серії статичних зображень, які, будучи відтвореними, створюють ілюзію руху. Цей метод використовується для створення анімаційних роликів з різних матеріалів [2]. Для стоп-кадрової анімацію можуть використовувати пластелін, папір, лего фігурки, такаєвих кукол та інше.

У цьому методі використовуються ляльки або моделі, які рухаються на кожному кадрі. Кожен кадр знімається за допомогою камери, а потім складається в анімацію. Важливо ретельно планувати позиції моделей і враховувати деталі, щоб забезпечити плавність руху. Ця техніка іноді використовується в фільмах і рекламі, таких як «Кораліна» або роботи студії Laika. Такий метод анімації надають унікальний художній стиль проекту.

Аудіо є невід'ємною частиною анімаційних роликів. Звукові ефекти, музика та голосове озвучування створюють атмосферу та підсилюють враження від перегляду [3]. Правильний вибір музики, що відповідає настрою та стилю анімаційного ролика, має велике значення для сприйняття. Музика може підкреслювати емоційний тон, створювати динаміку та енергію, що робить ролик більш привабливим.

Хороше озвучування може додати глибини та характеру персонажам, роблячи їх більш живими та привабливими для аудиторії. Додатково, звукові ефекти, такі як шурхіт, удари або фонові звуки, можуть зробити анімацію більш реалістичною і динамічною.

Актуальні технічні підходи до створення анімаційних рекламних роликів забезпечують широкі можливості для вираження творчості та інновацій. Правильне поєднання цих методів дозволяє створювати захоплюючий, якісний і ефективний рекламний контент, що привертає увагу та стимулює інтерес аудиторії. Інвестиції в анімацію, як в інструмент реклами, можуть суттєво підвищити рівень залученості та впізнаваності бренду.

Список використаних джерел:

1. Анімаційні технології та матеріали. [Електронний ресурс] // Національний технічний університет ХПІ. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/b64e8930-5711-4c71-93a3-b2c194131389/content>
2. Від анімації до VFX: який метод створення відео обрати? [Електронний ресурс] // New Strategies. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://cases.media/article/vid-animaciyi-do-vfx-yakii-metod-stvorennya-video-obrati>
3. Як створювати ефективні анімаційні маркетингові відеоролики. [Електронний ресурс] // BASED. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.based.ua/uk/yak-stvoryuvaty-efektyvni-animacijni-marketyngovi-videorolyky/>

ПЕРСПЕКТИВИ АНІМАЦІЙНИХ РОЛИКІВ В СФЕРІ РЕКЛАМИ

Скляров Владислав Володимирович

здобувач другого рівня вищої освіти факультету мистецтв
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, Україна

Науковий керівник: Фомін Володимир Вікторович

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дизайну
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, Україна

Анімаційні рекламні ролики мають значний потенціал для подальшого розвитку, особливо з огляду на технологічний прогрес та зміни в споживчій поведінці. Вони стали потужним інструментом у маркетингових кампаніях завдяки своїй здатності привертати увагу аудиторії, спрощувати складні ідеї та викликати емоційний відгук. З розвитком інтернету, соціальних мереж та стрімінгових платформ анімаційні ролики стають дедалі популярнішими завдяки їхній здатності швидко та ефективно передавати інформацію. Платформи, такі як YouTube, Instagram, TikTok, активно використовують відеоконтент, і анімація має великий потенціал для залучення користувачів [1].

Анімація здатна створювати сильні емоційні зв'язки між брендом та споживачем. За допомогою анімаційних персонажів, яскравих кольорів і динамічних сюжетів можна викликати емоції, які залишаються в пам'яті глядачів довше, ніж традиційна реклама. Персонажі та стиль анімації можуть стати невід'ємною частиною бренду, сприяючи його впізнаваності. Такі підходи вже використовуються багатьма великими брендами для формування довготривалих емоційних зв'язків з аудиторією.

Тенденція до персоналізації реклами відкриває нові можливості для анімаційних роликів. Використання даних про поведінку користувачів дозволяє створювати індивідуалізовані відеоматеріали, які можуть бути спрямовані на конкретні сегменти аудиторії або навіть окремих споживачів. Це дозволяє брендам створювати релевантні й привабливі для глядачів рекламні повідомлення, що підвищує ефективність маркетингових кампаній.

Анімаційні ролики стають дедалі більш інтерактивними, що дозволяє глядачам брати участь у процесі перегляду реклами.

Гейміфікація — додавання елементів гри в рекламний контент — також надає значний потенціал для залучення аудиторії. Інтерактивні елементи в анімаційних роликах можуть бути використані для утримання уваги глядача, мотивуючи його до виконання певних дій (наприклад, участь у розіграші чи взаємодія з елементами ролика). Це робить анімаційну рекламу більш захопливою та ефективною.

Завдяки технологічному прогресу анімаційні ролики стали доступнішими за вартістю порівняно з традиційними зйомками. Виробництво анімації дозволяє уникнути багатьох витрат, пов'язаних зі зйомкою живих акторів, орендою локацій та іншими складовими класичної відеопродукції. Крім того, анімація надає більше можливостей для візуалізації будь-яких ідей і концепцій, особливо тих, які складно реалізувати за допомогою традиційних методів. Це дає брендам гнучкість у створенні різноманітних форматів та стилів рекламних роликів. Зростання можливостей штучного інтелекту (AI) та машинного навчання дозволяє автоматизувати процеси створення анімації. Уже сьогодні існують інструменти, які можуть генерувати анімаційні сцени на основі текстових запитів. У майбутньому це може значно спростити виробництво персоналізованого відеоконтенту, дозволяючи створювати індивідуальні рекламні відео на основі потреб конкретних споживачів [2].

Перспективи анімаційних роликів у сфері реклами є надзвичайно широкими. Анімація вже сьогодні є потужним інструментом для побудови емоційного зв'язку між брендом і аудиторією, і в майбутньому її роль у маркетингових кампаніях лише зростатиме. Технологічний прогрес, зростання попиту на креативний і візуально привабливий контент, а також інтеграція з новими технологіями відкривають нові можливості для розвитку анімаційної реклами.

Список використаних джерел:

1. Застосування анімації для бізнес-сторінок у популярних соцмережах [Електронний ресурс] // Webmate – Режим доступу до ресурсу: <https://webmate.ua/animirovannaya-reklama-dlya-socialnykh-setey>
2. Тренди відеоанімації 2025 року [Електронний ресурс] // Dizz Agency. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://dizz.in.ua/uk/trendi-videoanimaczii-2025/>

СОЛЛІМА: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВІОЛОНЧЕЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА

Карпенко Христина Ігорівна

ORCID ID: 0009-0008-0221-1430

аспірантка

Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, Україна

Науковий керівник: Повзун Людмила Іванівна

ORCID ID: 0000-0002-1133-6330

професор, доктор мистецтвознавства, член Вченої ради,
завідуюча кафедри камерного ансамблю

Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, Україна

У сучасному світі естетичні вимоги потребують нових тембрально-артикуляційних орієнтирів у виконавській творчості інструменталіста, що потребує постійного пошуку нових інструментальних звучань, нових засобів художньої виразності та нових прийомів гри на інструменті. Ще здавна, у барокових традиціях цінувалося поєднання в одній особистості виконавця і композитора. Коли сам композитор презентував свої твори, міг імпровізувати та кожен раз представляти свої твори у якомусь зовсім іншому форматі.

З втратою барокових традицій ця модель відійшла з виконавської практики, але ось XXI століття дозволяє повертатися цим моделям на новому історичному та художньому рівні. У наш час багато композиторів звернулися до цих традицій, презентуючи свої твори самі, зокрема сьогодні хотілося б звернути вашу увагу на видатного італійського віолончеліста та композитора Джованні Солліму. У своєму інтерв'ю для сайту Classic Melbourne, про складний баланс між його творами та грою він говорить: «Якщо ви звернетесь до мене з проханням кинути віолончель і продовжувати писати, я б повністю кинув всю музику. Якщо ви звернетесь до мене з проханням кинути писати музику і продовжувати грати на віолончелі, я буду щасливий. Для мене все від віолончелі. Навіть коли я пишу для інших інструментів, флейти, хору, це для віолончелі. Це мій будинок» [2].

Джованні Солліма - видатний віолончеліст-новатор, віртуоз і композитор, людина, що докорінно змінила розвиток і розуміння віолончельного мистецтва на зламі XX - XXI століть, професор

Національної Академії Санта Чечілія в Римі та фонду Романіні в місті Бреша. Його називають "Паганіні нашого століття".

Джованні Солліма народився 24 жовтня 1962 в Палермо в родині музикантів. Займався за класом віолончелі з Джованні Перрера (Giovanni Perriera) та Антоніо Янігро (Antonio Janigro) і за композицією з батьком Еліодоро Солліма (Eliodoro Sollima) та Мілко Келеменом (Milko Kelemen). Він почав міжнародну кар'єру як віолончеліст, співпрацюючи з Клаудіо Аббадо, Джузеппе Сінополі, Jurg Demus, Мартою Аргеріх, Катею і Маріель Labuque, Бруно Каніно, DJ Scanner, Вікторією Мулловою, Ріккардо Муті, Руджеро Раймонді, Патті Смітом, Філіпом Глассом і Йо-Йо Ма. Джованні Солліма концертує не тільки в престижних концертних залах, а й на альтернативних майданчиках: Карнегі-хол, БАМ, Еліс Туллі Хол, трикотажна фабрика в Нью-Йорку, Вігмор і Queen Elizabeth Hall у Лондоні, зал Гаво в Парижі, Musicgebouw в Амстердамі, Великий зал консерваторії та зал імені Чайковського в Москві, Kunstfest у Веймарі, Ла Скала в Мілані, Санта-Чечілія в Римі, виступає на фестивалях у Кронберзі, Куопіо, Стамбулі, Токіо, Венеції, Равенні, Сполето, Шанхаї (Ехро 2010).

Як композитор Дж. Солліма зачарований різноманітними можливостями музичної мови і створює нові суміші з найрізноманітніших жанрів, комбінуючи елементи класичної та рок-музики, а також музики всіх народів Середземного моря. Він пише для акустичних та електронних інструментів, а також сам винаходить нові інструменти, які для нього створюють майстри. Роботи Солліми значно розширюють межі звукових, динамічних та артикуляційних можливостей віолончелі, знаходячи дедалі нові темброві резерви, які зазвичай не задіяні у віолончельному репертуарі. Асоційована зазвичай з фірмовим оксамитовим баритональним звуком, із вагомністю, респектабельністю, віолончель в руках Солліми перетворюється на зовсім інший інструмент. Він користується його шумовими і перкусійними можливостями, задіяючи сам голос і тіло інструменту, в результаті отримуючи широкий спектр співу, клацань, ударів, гулу, щибету, вводячи нас у багатий калейдоскопічний звуковий світ, який простирається далеко за межі звичного академічного.

Досить складно визначити конкретний напрямок композиторського стилю Солліми, але правильним орієнтиром стане мінімалізм, впливова музична течія, що народилася в американській музиці другої половини 60х років ХХ століття. Мінімалістська музика свідомо скорочує набір

засобів, якими вона користується, головною одиницею мінімалізму стає невелика звукова мантра, що представляє з собою маленький жест зі звуків або проста ритмічна фігура, яка постійно повторюється, виходить абсолютно заворожуючий, мінливий, але при цьому статичний звуковий потік, який заявляє себе як щось, що не має часової межі.

В академічній музиці мінімалізм пішов своєю дорогою, поступово ідея повторності (репетитивності), що лежить в його основі, еволюціонувала у зворотний бік: від засобів редукції до різноманітності. Механічна пульсація репетитивної музики залишилася, але з'явилася потреба в ролі автора, ролі, з якою майже розправився класичний мінімалізм, адже там людина, яка є автором музики, розпочинає якийсь об'єктивно протікаючий процес, який складається з повторення найпростішої музичної фігури. Композиторам, зокрема американським, захотілося збагатити мінімалізм складною палітрою різних звукових впливів. Взяти трохи з року, з фольклорної архаїки, тощо.

Так з'явилася ціла школа з другої половини 80х років, яку американський музичний критик Каїл Ган називає постмінімалтстами. Їхній основний композиційний принцип залишитися репетитивним, але естетика стала неймовірно різноманітною, а іноді і взагалі А - академічною. Саме тому, Солліму краще напевно назвати саме постмінімалістом. У його музиці чудово чути повторність, механічний пульс мінімалізму, від якого він втім іноді відмовляється і повертається, коли вважає за потрібне. В його роботах є принципова відмова від академічності.

На додаток до творів, які з'являються з кінця 70-х років, у всіх мислимих жанрах, крім академічних, Солліма виступає як віолончеліст. Він також був автором музики до вистав і постановок, співпрацюючи зі світовими, провідними іменами театру і кіно. Писав музику для Пітера Грїневей, Джона Туртурро, Боба Вілсона, Карлоса Саури, Марко Тулліо Джордани, Пітера Стайна, Лассе Гьєрцена, Анатолія Васильєва, Карол Армітаж і Керолін Карлсон. Також Солліма співпрацював з такими видатними виконавцями, як Ріккардо Муті, Йо-Йо Ма, Іваном Фішером, Вікторією Мулловою, Руджеро Раймонді, Маріо Брунелло, Кетрін Стотт, Джузеппе Андалоро, Тоні Флоріо, Юрієм Башметом, Катією та Маріель Лабек, Джованні Антоніні, Оттавіо Дантоне, Патті Сміт, Стефано Боллані, Паоло Фресу, Антоніо Альбанезе та з такими оркестрами, як Чиказький симфонічний оркестр, Манчестерська камерата, Ліверпульська

філармонія (резиденція 2015 року), Королівський оркестр Концертгебау, Берлінський концертний оркестр, Австралійський камерний оркестр, Il Giardino armonico, Cappella Neapolitana, Візантійська академія, Товариство голландського бароко, Будапештський фестивальний оркестр.

Поряд із концепцією виконавця/композитора Солліма є великим прихильником мистецтва імпровізації. Для тих, хто бачив його гру, це не дивно – Солліма абсолютно безстрашний у своєму підході до виконання. У світі, де класичні музиканти одержимі досконалістю та неправильними нотами, він наважується піти на музичний ризик, на який інші не підуть.

У одному із інтерв'ю він зазначив: «Що мені подобається у віолончелі, так це те, що ви стаєте частиною звуку, віолончель — інструмент, який найбільш тісно пов'язаний з тілом. Частина звуку повертається до вас, і ви відчуваєте його у шлунку, це дуже фізичне відчуття. Віолончель створює для мене простір, схожий на кімнату, і ти відчиняєш вікно і випускаєш звук назовні» [2].

Композиція, як і гра на віолончелі, у Солліми в крові - в родині Джованні багато музикантів, у кількох поколіннях, і в дитинстві його навчали композиції та грі на фортепіано паралельно з уроками віолончелі. Можливо, саме тому він дуже критично ставиться до вузькопрофесійної моделі, прийнятої у вищих музичних школах. «Ви зачепили те, що було досить болючим для мене в минулому. Раніше всі були виконавцями-композиторами. Кожен. Мене теж так виховували, і тому для мене ця система була досить жорсткою. Мені казали: "Ти маєш визначитися. Ти можеш бути композитором або віолончелістом"» [2].

Хотілося б обговорити п'єси Солліми для віолончелі соло, це робота під назвою "La tempesta", тобто "буря", опус "Alone", що означає "на самоті" та "Lamentatio" - "плач"

"La tempesta" частина великого проекту Солліми тривалістю понад годину, цей глобальний цикл "Viaggio in Italia" (подорож до Італії) можна назвати свідченням у коханні італійській культурі. У камерному циклі використані також тексти великих співвітчизників Солліми, це скульптор Мікілянджело Буанаротті, астроном Джордано Бруно і архітектор Франческо Бараміні. Фігури Данте, Леонардо да Вінчі, Скарлатті або великого коханця Казанови постають у цьому циклі у вигляді низки музичних портретів асоціацій. Робота ця була замовлена Міланським ювелірним домом Бучелаті, який святкував у 2000 році свій

80-ти річний ювілей. Цикл цей вийшов еkleктичний (змішаний). Кожна з частин відображає особистість одного з героїв, його характер, вигляд. Цей цикл грає кuartет із солістом-віолончелістом, який іноді виконує сольні номери, і темброва палітра розширена, наприклад, співом, співає безпосередньо соліст, а також електронними звуками.

П'єса "La tempesta" номер десять із цього циклу. Назва власне викликає асоціації з італійським бароко, зокрема з композитором Вівальді та його творінням "La tempests do mare" (буря на морі). Початок п'єси віддалено нагадує нам про бароко, його відкриває вільний арпеджирований акорд, який міг би відкривати вільну барокову прелюдію. Так само на самому початку Солліма додає спец ефект піццикато лівою рукою. Потім використовує баріолаж, який дає ефект гулу, схожого на імітацію звуку вітру - техніка гри на струнному інструменті хвилеподібними рухами правою рукою по всіх струнах, верхні звуки в цьому русі повторюють першу низхідну фразу. Також вдається композитор і до використання техніки флажолету, переходячи надалі на віртуозне виконання акордів. Фінал п'єси по справжньому передає бурю, що розгулялася.

Друга п'єса під назвою "Alone" - яскравий приклад переплетіння академічної естетики та фолку. Солліма грає тут з ефектом роздвоєння віолончеліста. П'єса "заходить" на територію ритуального звучання. Неймовірно точно імітуються тут близькосхідні фольклорні інструменти, на додачу до всього тут часто змінюється розмір. Мелодична лінія ідеально поєднується з бурдоном (безперервно тягнеться тоном, що гуде), часто використовується такий прийом у фольклорних практиках у найрізноманітніших культурах. Піццикато лівою рукою, незвичайний прийом створює ефект крапель. Зазвичай піццикато грається правою рукою. Саме піццикато в кінці цього розділу дає свого роду пульс. Наступний за ним розділ, - класичний моторний мінімалізм. Чергування більш глухої притиснутої струни з пустою струною, що гуде більше, створюють стерео ефект. Використовується також ефект понтічелло, при якому смичок ведеться максимально близько до підставки і видається не зовсім стандартний дряпаючий, металізований призвук. Потім композитор знову повертається до початкового адажіо, ну і в фіналі фольклорний танець, побудований на акордиці.

Що до "Lamentatio" видатний чикагський віолончеліст Олександр Херш, який виконував цей твір, пише: «Я часто описую "Lamentatio"

Джованні Солліми людям як "григоріанські піснеспіви зустрічаються з "Metallica", але насамперед це дає можливість зазирнути в бурхливу уяву Джованні Солліми. Це викликає спогади й інтуїтивна робота, яка виходить за рамки того, що можна було б очікувати від сольної віолончелі» [3].

Висновки. Ім'я Джованні Солліми ще мало відоме на теренах сучасної музичної України, але його можна сміливо називати новатором віолончельної сучасності. Творчість цього яскравого новатора-віртуоза, котрий представляє традиційний академічний інструмент у новому художньо-звуковому ракурсі, суттєво збагачує можливості віолончельної творчості, демонструючи його образно-смыслову універсальність та акустично-звукову самодостатність. На зламі ХХ-ХХІ століть Джованні Солліма докорінно змінює усталені уявлення про художні межі віолончельного мистецтва, в його творчості можна спостерігати яскраве переосмислення традицій музичного минулого: презентуючи власні твори, він при кожному виконанні знаходить можливість віднайти нові художні можливості звучання віолончелі, імпровізуючи з тембральними спектрами інструмента та власного голосу.

Список використаних джерел:

1. Біографія вилучено з: <https://www.giovanisollima.org/bio/>
2. Інтерв'ю для сайту Classic Melbourne Sollima – Performer as Creator, by Adam Szabo 18th April, 2014. Вилучено з: <https://classicmelbourne.com.au/giovanisollima-performer-creator/>
3. Italian composer and virtuoso cellist Giovanni Sollima's *Lamentatio* for Cello Solo Alexander Hersh, cello. Filmed in Guarneri Hall, Chicago, Illinois, and at the Indiana Dunes, summer 2019. Вилучено з: <https://guarnerihall.org/gh-vimeo-video/sollima-lamentatio/>

СЕКЦІЯ XXIII. ГЕОГРАФІЯ ТА ГЕОЛОГІЯ

АНАЛІЗ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОГО РОЗПОДІЛУ СНІГОВОГО ПОКРИВУ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

Подоліук Дар'я Вікторівна

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Україна

Недострелова Лариса Василівна

канд. географ. наук, доцент,

доцент кафедри метеорології та кліматології

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Україна

Сніг – вирішальний погодний фактор, він впливає на всі галузі народного господарства і особливо в районах суворого клімату. Сніг – один із видів природних льодів Землі. Форм сніжинок величезна кількість і всі вони не ідеальні. У 1954 році Комісією снігу та льоду Міжнародній асоціації наукової гідрології було розроблено Міжнародну класифікацію снігу. Атмосферні сніжинки у ній поділені на 10 великих класів: платівки, зірки (дендрити), стовпчики, голки, просторові дендрити, увінчані стовпчики, неправильні кристали, крупи, крижаний дощ, град. Кожен клас ділиться на різновиди, а саме: поламани кристали, частинки, покриті намісто, по не настільки, щоб їх можна було віднести до крупи, складні частинки, такі, як пластівці снігу, що складаються з декількох самостійних снігових кристалів, і, нарешті, мокрі або не повністю розтанули частинки. Сніжинки атмосферні та складові сніжного покриву неоднорідні і за формою, і за розмірами. Для повного ставлення до структури снігу необхідний структурний аналіз [1].

Акумуляція та абляція снігового покриву залежать головним чином від атмосферних умов та стану земної поверхні. Визначальними атмосферними процесами є випадання опадів, їх відкладення, конденсація, турбулентний тепло- та вологообмін, радіаційний баланс і рух повітряних мас. Вимагають обліку також особливості рельєфу, що впливають хід атмосферних процесів та створення вітрової тіні.

Сніговий покрив утворюється в результаті снігопадів і має характеристики, різко відмінні від тих, що спостерігалися в момент випадання снігу. Температура в момент сніговідкладання впливає на вологість, твердість і структуру снігу, що випав, і, отже, на його стійкість при вітровій дефляції. Вплив температури чітко проявляється на гірських схилах, де збільшення товщини снігового покриву може бути пов'язане зі зниженням температури при зростанні абсолютної висоти. Вологий сніг досить важкий і, зазвичай, не схильний до метелевого перенесення, випадає при температурі повітря близько 0°C. Випадання такого снігу часто спостерігається при проходженні повітряних мас над великими водними просторами. У континентальних областях, що характеризуються переважанням низьких від'ємних температур, сніг, що випав, зазвичай сухий і легкий. При стійких від'ємних температурах повітря опади, які випадають у вигляді снігу накопичуються утворюючи сніговий покрив. У полярних широтах він зберігається цілий рік. У сніговому покриві утримується багато повітря. 1 м³ снігу важить 20-200 кг і його щільність становить 0,02-0,2 г/см³.

Шорсткість поверхні, що підстилає, впливає на профіль швидкості вітру. Опір тертя повітряних мас підстильну поверхню обумовлює турбулентність вітрового потоку поблизу поверхні, що відбивається на процесах снігонакопичення. Вітровий потік переміщує також зерна снігу, змінюючи їх форму та властивості, і відкладає їх у вигляді кучугур або надувів снігу більшої щільності, ніж початковий сніг. Вітер перекидає пухкий сніг (аналогічно переміщенню опадів водними потоками в руслах річок), викликаючи дефляцію снігового покриву, відкладає сніг у вигляді вітрових дошок і утворює кучугури і надуви. Пухкий сніг, що складається із сухих кристалів діаметром 1-2 мм, легко змітається при невеликих швидкостях вітру – приблизно 10 км/год. Утворення навіть ожеледиці внаслідок замерзання конденсату та поверхневої талої води може утруднити роботу транспорту; проте при наявності сильних вітрів відбувається перенесення навіть снігу. Дефляція переважає на тих ділянках, де швидкість вітру зледенілого зростає (сідловини хребтів), а відкладення снігу з насиченого снігові вітрового потоку відбувається на ділянках, де швидкість вітру падає (вздовж кордонів лісів і міст) [2].

Сніг напрочуд мінливий. Такі звичні фізичні властивості, як щільність, теплопровідність, теплоємність, пористість, вологість, діелектрична стала, швидкість поширення звуку тощо неспроможні

довго зберігатися, бути постійними. Змінюється, трансформується рішуче все, аж до структури, форми та розмірів сніжинок, їх зв'язності. Досить сказати, що щільність снігу здатна змінюватися від 0,01 до 0,7 г/см³, причому верхня межа відповідає тому стану снігу, коли ми маємо право його називати снігом. При подальшому збільшенні щільності сніг перетворюється на лід, що докорінно відрізняється за властивостями від свого попередника. Сніг виявляється одним з найбільш досконалих природних утеплювачів. Він сильно скорочує втрати тепла земною поверхнею випромінюванням в атмосферу і в Космос, проте відбиває багато радіаційної теплової енергії, що одержується ззовні [2].

Сніговий покрив є шаром снігу на поверхні землі, який утворюється в результаті випадання опадів. Спостереження за сніговим покривом складаються з щоденних спостережень за зміною снігового покриву і періодичних снігозйомок. При щоденних спостереженнях за сніговим покривом визначають: ступінь покриття околиці станції сніговим покривом (бал); характер залягання снігового покриву на місцевості; структуру снігу; висоту снігового покриву на метеорологічному майданчику або на вибраній ділянці поблизу станції (см). Ступінь покриття снігом околиці станції, характер залягання снігового покриву і структура снігу оцінюються спостерігачем при візуальному огляді околиці станції відповідно до прийнятих шкал. Висота снігового покриву визначається на підставі вимірювань відстані від поверхні землі до поверхні снігового покриву.

Щоденні спостереження за сніговим покривом повинні проводитися за будь-яких погодних умов в строк, найближчий до 06 г за МСЧ, відповідно до порядку проведення спостережень на станції. Ступінь покриття станції сніговим покривом оцінюється в балах за 10-балльною шкалою. За відсутності снігу на поверхні ґрунту ступінь покриття не оцінюється. Забраковане значення кодується знаком «-». При ступені покриття околиці 6 балів і більш визначається характер залягання снігового покриву. Забраковане значення кодується одним знаком «-». При ступені покриття околиці станції снігом менше 6 балів кодується знаком «/». Щоденні вимірювання висоти снігового покриву відбуваються по трьох снігомірних рейках, які встановлюються на метеорологічному майданчику. Якщо висота снігового покриву біля рейки < 0,5 см, то кодується цифра 0; відсутність снігу біля будь-якої з рейок за наявності снігу в околиці станції кодується знаком «/». Забраковане значення кодується знаком «-» [3].

Темою роботи є аналіз просторово-часового розподілу снігового покриву в Одеській області за період з 1996-2018 рр. В якості вихідних даних в роботі використані дані щоденних спостережень за сніговим покривом на метеостанціях Одеської області. За даними про розподіл висоти снігового покриву на станціях було розраховано статистичні характеристики: середнє арифметичне, середній квадратичний відхил S_x , коефіцієнти асиметрії A_s і ексцесу E , максимальне і мінімальне значення [4, 5]. Мінімальне значення висоти снігу спостерігається на станціях Білгород-Дністровський і Вилкове і становить 4 см, а максимум простежується на станції Любашівка – 11 см. Середній квадратичний відхил має максимум на станції Любашівка, що дорівнює 9,1 см, а мінімум складає 4,6 см і зафіксований на станціях Білгород-Дністровський та Вилкове. Коефіцієнт асиметрії має додатні значення. Максимальне значення 2,6 притаманне станції Сарата, а мінімальна асиметрія 1,3 виявлена на станції Одеса. Коефіцієнт ексцесу також має додатні значення, що свідчить про витягнуту криву розподілу середньої висоти снігового покриву. Цей факт вказує на те, що розкид висоти невеликий. Мінімальне значення дорівнює 0 см по всіх станціям, а максимальне становить 59 см зафіксовано на станції Любашівка.

Список використаних джерел:

1. Дюнін А.К. У царстві снігу. Київ: Наука, 1983. 148 с.
2. Грей Д. М., Мейл Д. Х. Снег. Справочник. Ленінград: Гидрометиздат, 1986. 689 с.
3. Настанова гідрометеорологічним станціям і постамам. Випуск 3. Частина І. Київ: Державна гідрометеорологічна служба, 2011. 288 с.
4. Школьний Є. П., Лоева І. Д., Гончарова Л. Д. Обробка та аналіз гідрометеорологічної інформації. Одеса, 1999. 602 с.
5. Школьний Є. П., Гончарова Л. Д., Миротворська Н. К. методи обробки та аналізу гідрометеорологічної інформації (збірник задач і вправ): Навчальний посібник. Одеса, 2000. 420 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ІННОВАЦІЇ ТА НАУКОВИЙ
ПОТЕНЦІАЛ СВІТУ»**

25 жовтня 2024 року ♦ Умань, Україна

Українською та англійською мовами

*Всі матеріали пройшли оглядове рецензування
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори*

Підписано до друку 25.10.2024. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Cambria. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 51,35. Замовлення № 24/010. Тираж: 50 примірників.
Віддруковано з готового оригінал-макету.

Контактна інформація організаційного комітету:

ГО «Міжнародний центр наукових досліджень»
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 40, офіс 103
Телефони: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: info@mcnd.org.ua

Видавець: ТОВ «УКРЛОГОС Груп».
21005, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18, офіс 81. E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7860 від 22.06.2023.